

Békéscsaba és térsége

Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája

2022-2027

2022. március

HBH Stratégia és Fejlesztés Kft.
Cím: 1022 Budapest, Bimbó út 7. 3. em.
Tel: +36-1-319-1790
Fax: +36-1-319-1381
E-mail: info@hbhe.hu
Honlap: www.hbhe.eu

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló	7
Bevezetés, tervezési keretek	7
Az FVS felépítése és az egyes fejezetek kidolgozása során alkalmazott módszertan	9
1 A partnerségi folyamat ismertetése az FVS tervezés időszakára vonatkozóan	13
1.1 Partnerek definiálása.....	13
1.2 Partnerségi akciók és azok tartalma	15
1.2.1 A partnerségi folyamat során alkalmazott módszerek.....	15
1.2.2 A térségi szereplők bevonásának módszerei.....	18
1.3 Partnerségi akciók ütemezése a tervezési folyamatban	19
2 Megalapozó munkarész: Helyzetfeltárás és helyzet-értékelés	21
2.1 Helyzetfeltárás.....	21
2.1.1 Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok.....	22
2.1.2 A területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata	28
2.1.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata	33
2.1.4 A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek – az adott település fejlesztését befolyásoló – vonatkozó megállapításai	40
2.1.5 A település társadalma	44
2.1.6 A település humán infrastruktúrája	60
2.1.7 A település gazdasága	80
2.1.8 Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere	97
2.1.9 Településüzemeltetési szolgáltatások, okos városi települési szolgáltatások	110
2.1.10 Zöldfelületi rendszer vizsgálata	116
2.1.11 Közlekedés.....	124
2.1.12 Közművesítés.....	136
2.1.13 Környezetvédelem (és településüzemeltetés)	150
2.1.14 Városi klíma	169
2.2 Területi lehatárolás	178
2.3 Helyzetértékelés, szintézis	182
2.3.1 Prosperáló várostérség.....	183
2.3.2 Zöldülő várostérség	189
2.3.3 Digitális város.....	193

2.3.4	Megtartó város.....	195
2.3.5	Kiszolgáló város	199
2.4	A város irányítási és működési modellje	205
2.4.1	Irányítási modell.....	207
2.4.2	Működési modell.....	214
2.4.3	Várostérségi koordináció.....	218
2.5	Kockázatok és lehetőségek értékelése.....	220
2.5.1	Prosperáló város.....	220
2.5.2	Zöldülő város	227
2.5.3	Digitális város.....	231
2.5.4	Megtartó város.....	236
2.5.5	Kiszolgáló város	239
3	Stratégiai munkarész	242
3.1	Forgatókönyv-elemzés	242
3.1.1	Standard forgatókönyv.....	243
3.1.2	Adaptív forgatókönyv	246
3.2	Jövőkép.....	249
3.3	A stratégia célrendszere.....	249
3.3.1	A részcélok és a hozzájuk kapcsolódó dimenziók bemutatása	251
3.3.2	A stratégiai célok és részcélok területi vonatkozásai	253
3.4	A reziliens város a stratégiai célrendszerben	256
3.4.1	Prosperáló város.....	256
3.4.2	Zöldülő város	257
3.4.3	Digitális város.....	258
3.4.4	Megtartó város.....	259
3.4.5	Kiszolgáló város	261
3.5	A stratégia összhangja más stratégiákkal.....	261
3.5.1	Békés Megyei Integrált Területi Program 2021-2027	262
3.5.2	Békés Megye Klímastratégiája.....	266
3.5.3	Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030	268
3.5.4	Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája (2018).....	268
3.5.5	Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve (SECAP), (2021).....	272
3.5.6	Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, Klímastratégia (2021)	273
4	Monitoring, kontrolling, indikátorok	275

4.1	FVS monitoring rendszere, nyomon követés a tervezés és végrehajtás során	275
4.2	Az FVS-hez kapcsolódó indikátorok és azok mérési módszertana	278
4.3	A beavatkozásokra vonatkozó adatok gyűjtésének és kezelésének helyi módszertana.....	281
5	Az irányítási és működési modell	283
5.1	A városirányítási modell indokolt módosításai	283
5.1.1	Az átfogó városirányítási rendszer változásai	284
5.1.2	A térségi koordináció mechanizmusainak változásai	285
5.1.3	Részvételi akciók a stratégiai ciklus végrehajtási szakaszában.....	287
5.2	A városi működési modellt érintő tervezett változtatások	292
6	Cselekvési terv	296
6.1	Intézkedések és beavatkozási területek rendszerezése.....	297
6.2	Az akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklása.....	299
6.3	Városi szintű beavatkozási területek részletezése	300
6.3.1	Stratégiai célkitűzéseket támogató egyedi beavatkozások.....	300
6.3.2	Stratégiai célkitűzéseket támogató nagyobb városi területekre kiterjedő beavatkozások	319
6.3.3	Stratégiai célkitűzéseket támogató, átfogó szervezeti rendszerként működő stratégiai keretrendszerek (hálózatos, vonalas fejlesztések)	320
6.4	Várostérségi szintű beavatkozási területek részletezése	324
6.5	Stratégia együttműködési menetrendek (zöld és digitális átállást elősegítő célok és intézkedések, opcionálisan innovációs menetrend)	326
6.5.1	Zöld átállás menetrend.....	326
6.5.2	Digitális átállás menetrend.....	337
7	Finanszírozási terv	353
7.1	Elérhető és bevonható források számbavétele.....	353
7.1.1	Aktorok, meghatározó szereplők	353
7.1.2	Kitekintés.....	355
7.1.3	Egyéb kötöttségek és lehetőségek	356
7.2	Az üzleti modell bemutatása	357
7.2.1	Beavatkozások adatainak gyűjtése és ismertetése dimenzióként összegezve	357
7.2.2	A finanszírozási terv összefoglalója	361
7.3	Fenntartható üzemeltetés.....	361
7.4	Projektcsatorna fejlesztés intézményesítése	362
8	Mellékletek	363

8.1	Antiszegregációs Terv	363
8.1.1	Helyzetelemzés és értékelés	365
8.1.2	Antiszegregációs terv	384
8.2	A kérdőívek	396
8.2.1	A lakossági felmérés kérdései	398
8.2.2	Az intézményi felmérés kérdései	406
8.2.3	A gazdasági felmérés kérdései	413
8.2.4	A civil és egyházi felmérés kérdései	418
8.3	Finanszírozási terv beavatkozásokként	419
8.3.1	Prosperáló dimenzió	419
8.3.2	Zöldülő dimenzió	423
8.3.3	Digitális dimenzió	425
8.3.4	Megtartó dimenzió	426
8.3.5	Kiszolgáló dimenzió	430
8.4	Békéscsaba működési térképe	431
8.5	A megalapozó munkarész mellékletei	432
8.5.1	A település humán infrastruktúrája c. helyzetfeltáró alfejezet mellékletei	432
8.5.2	Közlekedés c. helyzetfeltáró alfejezet mellékletei	453
8.5.3	Közművesítés c. alfejezet mellékletei	455
8.6	Térségi Fejlesztési Bizottság SzMSz	460
8.6.1	A Dokumentum háttere	462
8.6.2	A Településeggyüttes Fejlesztési Bizottság	462
8.6.3	A bizottság ülések	462
8.6.4	Településeggyüttes Fejlesztési Bizottság koordinátorának feladatai	463
8.6.5	Békéscsaba MJV (képviselőjének) feladatai	463
8.6.6	Szatellittelepülések (képviselőinek) feladatai	464
8.6.7	Melléklet	464

Vezetői összefoglaló

Bevezetés, tervezési keretek

A 2021-2027-es európai uniós ciklus fenntartható városfejlesztési forrásainak (ERFA rendelet 11. cikk) felhasználásához integrált területi, városi stratégiák készítése szükséges. A megelőző, 2014-2020-as programozási időszak elején készült, majd 2018-ban felülvizsgált, jelenleg is hatályos Békéscsaba Megyei Jogú Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája (ITS) fontos eszköz az integrált szemléletű fejlesztések megtervezéséhez mind városi, mind városrészi szinten. Az eltelt időszakban azonban jelentős változások történtek a gazdasági-társadalmi környezetben, és az Európai Unió szakpolitikai megközelítései sok tekintetben részletesebbé váltak – főként klímaügyi/zöld és digitális területeken. Ennek megfelelően a 2021-2027-es uniós ciklus előkészítéséhez az ITS dokumentumok módszertani és tartalmi felülvizsgálata vált szükségessé, hogy annak struktúrája és tartalma összhangba kerüljön a jelenleg érvényben levő európai és hazai szakpolitikai keretekkel.

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (FVS) és az Integrált Településfejlesztési Stratégia, valamint utód dokumentuma, a Településfejlesztési Terv elválík egymástól. Míg az ITS készítésének feltételrendszerét a 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet, a településterv tartalmát, elkészítésének és elfogadásának rendjét pedig a 419/2021. (VII. 15.) Korm. rendelet szabályozza, addig az FVS az Európai Unió elvárásait figyelembe vevő dokumentum, melynek megtervezése és kidolgozása a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz) dokumentumban rögzített elvek mentén kiválasztásra kerülő városok, illetve várostérségek számára a 2021-2027-es uniós forrásfelhasználás feltétele. Békéscsaba MJV azon 3 város közé tartozik, melyek FVS-üket nem kizárólag a településhatárokon belülre vonatkozóan készítik, hanem a Békéscsabai járás minden települését magában foglaló településeggyüttesre. Mind a megalapozó, mind pedig a stratégiai munkarésről elmondható, hogy a központi település mellett a szatellittelepülések helyzetével és fejlesztési szükségleteivel is foglalkozik; ebben két város (Csorvás, Újkígyós), egy nagyközség (Doboz) és öt község (Csabaszabadi, Gerendás, Kétsoprony, Szabadkígyós, Telekgerendás) tartozik.

Békéscsaba és térsége FVS-e az Irányító Hatóság (IH) által kiadott Módszertani Kézikönyv alapján került kidolgozásra. Ez utóbbi dokumentum a vonatkozó, hatályos európai uniós rendeleteken, alapelveken, stratégiákon és módszertanokon alapul, illetve a hazai 314/2012-es Kormányrendelettel való összhang biztosításával készült annak érdekében, hogy a város szükség esetén a jelenleg érvényben levő ITS-ét a Kormányrendeletnek megfelelő módon, ugyanakkor az uniós elvárások figyelembevételével felülvizsgálhassa és módosíthassa.

Jelen FVS középtávra (2022-2027), teljes tervezéssel készült, azaz nem korlátozódik sem az önkormányzati hatáskörben megvalósítható beavatkozásokra, sem pedig a TOP Plusz forrásainak a felhasználására. A stratégiakészítés meghatározó elve a fenntarthatóság, mely magában foglalja a forráskombinációkon alapuló, pénzügyi fenntarthatóságot is, illetve a reziliens, zöld és digitális átmenetet szolgáló, várostérségben gondolkozó városfejlesztési gyakorlat kialakítását.

Az FVS tervezése során Békéscsaba a város hatályos ITS-ének adaptációjából indult ki, és a Kézikönyv módszertana alapján felülvizsgálta, illetve újratervezte jövőképét, a 2022-2027-es időszak kihívásaira reflektáló, középtávú célrendszerét, cselekvési tervét – mindezt várostérségi szintre is kiterjesztve. Ugyanakkor a tervezés során figyelemmel volt arra, hogy biztosítsa az összhangot a különböző,

kapcsolódó hatályos fejlesztési dokumentumokkal (a magasabb területi szintűekkel és a települési szintű ágazati stratégiákkal egyaránt); illetve arra is, hogy az FVS megalapozza a további, helyi vagy térségi szintű jövőbeni stratégiai dokumentumokat.

A Módszertani Kézikönyv is rögzíti, hogy a városoknak egyre inkább alkalmazkodniuk kell a folyamatosan változó gazdasági-technológiai környezethez, az éghajlatváltozás kihívásaihoz, a digitalizáció folyamataihoz, valamint 2020-tól egy világjárvány okozta, váratlan külső veszélyhelyzethez; illetve kezelniük kell mindezen tényezők társadalomra gyakorolt hatásait. Békéscsaba és térsége jövőképe és középtávú stratégiája megfogalmazása során mindezeket szintén figyelembe vette, fontos szempontként kezelve az alkalmazkodóképesség javítását.

Ennek megfelelően az alábbi dimenziók szerinti stratégiai tervezési megközelítés került alkalmazásra, melyek egyaránt megjelennek a helyzetértékelés, a stratégiai fejezet célrendszere, és a cselekvési és finanszírozási terv, valamint a monitoring rendszer kidolgozása során:

Horizontális/ernyő megközelítésben: reziliens, rugalmasan alkalmazkodóképes város;

Öt fő tematikus dimenzió szerint:

- Prosperáló város – helyi gazdaságfejlesztési célok, befektetésösztönzés, innováció;
- Zöldülő város – zöld átállás megvalósítása egy zöldebb, klímasegélyesebb, klímaváltozáshoz alkalmazkodó várostérség érdekében;
- Digitális város – digitális átállás megvalósítása a városi társadalom bevonásával;
- Megtartó város – társadalmi befogadás és közösségfejlesztés – népességmegtartás;
- Kiszolgáló város – épített és művi környezet, fenntartható területhasználat.

Az FVS egy olyan korszerű, dinamikus, élő dokumentum, mely egyaránt reflektál Békéscsaba és térsége meghatározó belső folyamataira, problémáira és a folyamatosan változó külső környezetre, melyhez igazodva, szükséges alapelveként kezeli az alkalmazkodóképesség, a reziliencia erősítését.

Az FVS módszertani alapját a stratégiai ciklus menedzsment adja, mely megközelítés támogatja az egyes fázisok egymásra hatását, összekapcsolását, és biztosítja a teljes folyamat visszacsatolását.

Az FVS-ben meghatározott célrendszerre és beavatkozási területekre alapozva készül a TOP Plusz Városfejlesztési Programterv (TVP). A Békés Vármegye¹ Önkormányzata, majd az IH által is jóváhagyott TVP-re Békéscsaba MJV és térsége a teljes programidőszakra kiterjedő együttműködési megállapodást köt az IH-val, melynek része a várostérségre kiterjedő területi hatály, a forráskeret, a vállalt indikátor célok, az FVS 2024-ben esedékes felülvizsgálata, valamint a TVP keretében megvalósításra kerülő beruházások köre. A TVP-ben a településeggyüttes számára rendelkezésre álló forráskeret legalább 25%-át a várostérség fejlesztésének céljára szükséges fordítani ún. térségi projektek végrehajtásával.

Térségi projekt lehet:

- fizikailag a központi városban megvalósuló, jelentős térségi hatású projekt;
- a szatellittelepüléseket érintő hálózatos projekt, amely minimum két, de lehetőség szerint minél több településen eredményez pozitív változást az adott szolgáltatás minőségében;
- szatellit települések egyedi projektjei.

¹ Az Alaptörvény módosítása miatt 2023. január 1-től kezdődően a megyék neve (és a kapcsolódó fogalomhasználat) vármegyére változott, azonban a dokumentumcímek és a szó szerinti idézetek esetében továbbra is az elfogadáskori állapotnak megfelelő helyesírás alkalmazása érvényes – csakúgy, mint a változatlanul maradt intézménynevek esetében.

Az FVS felépítése és az egyes fejezetek kidolgozása során alkalmazott módszertan

Az FVS hét fő fejezetből és mellékletekből áll az alábbiak szerint:

1. A partnerségi folyamat ismertetése az FVS tervezési időszakára vonatkozóan

A partnerségi folyamat az FVS tervezése és majdani végrehajtása során különféle partnerségi részvételi akciók révén biztosított. Az FVS tervezési folyamatának egyes, konkrét partnerségi tevékenységei a stratégia-tervezés első lépéseként kerültek kidolgozásra – figyelemmel a koronavírus járvány miatti hatályos hazai járványügyi veszélyhelyzeti előírásokra.

A partnerségi folyamat fő célja: a város és térsége igényeinek, szükségleteinek, problémáinak feltárása; a különböző érintetti körök (stakeholderek) fejlesztési ötleteinek, javaslatainak megismerése és összehangolása, aktív bevonása a teljes folyamatba. A partnerségi egyeztetés, együttműködés nem csak része, hanem kerete a tervezőmunkának. Az együttműködés a fenntartható településfejlesztés tervezési, megvalósítási és fenntartási szakaszaira is kiterjed. A különböző partnerek bevonása strukturáltan és hatékonyan történik, a célcsoportokhoz illeszkedő kommunikációs csatornákon keresztül. A tervezést a Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. koordinálta.

A partnerségi folyamatban az önkormányzati és egyéb, a városban működő közintézmények és a város működtetésében részt vevő cégek, egyéb helyi vállalkozások, érdekképviselői szervek, egyházi, civil és nonprofit szervezetek, Békéscsaba lakossága, valamint a várostérség településének képviselői vettek részt. A partnerségi folyamat során jellemzően interaktív események valósultak meg: a résztvevők tájékoztatást kaptak, információt szolgáltattak és együtt gondolkodtak a tervezőkkel a helyzetfeltárás egyes témaköréhez és a stratégiaalkotáshoz kapcsolódóan egyaránt. Az alkalmazott módszerek között szerepel a véleményezési lehetőség Békéscsaba önkormányzatának honlapján, kérdőíves felmérések zajlottak, az egyéni és kiscsoportos interjúkat a Humán Közszolgáltatások Munkacsoport és a Gazdasági Munkacsoport interaktív workshopjai egészítették ki – a helyi érintettek széles körét lefedve. A térségi szereplők bevonása érdekében önálló Térségi Fejlesztési Bizottság is létrejött, melynek munkáját szintén a Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. hangolta össze.

2. Megalapozó munkarész – Helyzetfeltárás és helyzetértékelés

A Megalapozó munkarész öt alfejezetet tartalmaz. A Kézikönyv módszertani útmutatásait pontosan követve készült a Helyzetfeltárás (2.1. alfejezet), mely 14 db tematikus alfejezetet foglal magában. A Kézikönyv 58. táblázata tartalmazza az FVS módszertan tartalmi követelményeit, mely rögzíti, hogy a „Helyzetfeltáró munkarész – Az FVS csupán a kulcstémaköröket várja el melyek a 314/2012-es Kormányrendelet 1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.7., 1.8., 1.9., 1.10., 1.11., 1.13., 1.15., 1.16., 1.17., 1.20. tematikus alfejezetei.” A többi (6 db), kulcstémakörnek nem minősülő alfejezetet (1.5., 1.6., 1.12., 1.14., 1.18., 1.19.), melyek a hatályos ITS 2014-20 Megalapozó vizsgálata c. dokumentumban szerepelnek, nem volt szükséges frissíteni. Terjedelmi okokból ezek nem is kerültek átemelésre az FVS helyzetfeltárásába. Az egyes témakörök vizsgálata során kiderült, hogy számos esetben nem történt érdemi változás az elmúlt években – ezen esetekben az előző EU-s ciklusban készült ITS, illetve annak Megalapozó dokumentuma által rögzített megállapításokat, vagy aktuális ágazati stratégiák főbb megállapításait emeltük át az FVS-be. A citált részek esetében lábjegyzetben hivatkozunk a

forrásdokumentumra, a hosszabb összefüggő átvételeket legtöbbször *dólt szedéssel* is jeleztük – akkor is, amikor szerkesztési okokból sűrítettük az információtartalmat.

A 14 kulcstémakör esetében a helyzetfeltárás az IH által javasolt kulcsadatok, illetve az egyéb releváns adatok, információk beszerzése alapján került kidolgozásra. Az adatok, megállapítások fő forrása a KSH, a TeIR, önkormányzati és háttérintézményi vagy egyéb központi adatszolgáltatók, illetve éves szakmai beszámolók, háttér tanulmányok, ágazati stratégiák voltak; illetve szakterületi interjúkból és kérdőíves vizsgálatok összesített eredményeiből táplálkoztak. Azok a kulcsadatok, melyeket az előbbi források egyikéből sem sikerült naprakészen frissíteni, az FVS 2024-ben, a várhatóan 2022 őszén megvalósuló népszámlálás településsoros adatainak ismeretében elkészítendő felülvizsgálatakor kerülnek aktualizálásra. Ekkor válik lehetővé a szegregációs mutatók felülvizsgálata, a szegregált és szegregációval veszélyeztetett tömbök újbóli meghatározása, ezzel releváns esetben az Antiszegregációs terv egyes beavatkozásainak vagy területi lehatárolásának korrigálása.

A leghosszabb terjedelmű Helyzetfeltáró részt követően a városi vonzáskörzet definiálása és lehatárolása történik meg, majd fentebb bemutatott öt tervezési dimenzió szerinti szintetizáló helyzetértékelés következik a Kézikönyv által előírt vizsgálati szempontoknak megfelelően. A fejezet értékeli továbbá a város fennálló irányítási és működési rendszerét, illetve feltérképezi és értékeli a főbb kockázatokat és lehetőségeket, melyeket a térségi jövőkép és stratégia megfogalmazása során figyelembe kell venni.

3. Stratégiai munkarész

A stratégiai fejezet dinamikus keretként működik és támogatja Békéscsaba és térsége jövőképének és célrendszerének meghatározását és szükség esetén felülvizsgálatát, kiigazítását. A fejezet bevezetőjében prognóziselemzésre került sor, ahol a feltárt főbb külső kockázatok alapján különböző forgatókönyvek kerültek meghatározásra, melyek a kidolgozás során adatokra, trendelemzésekre, prognózisokra támaszkodtak. Ennek során azt kellett végiggondolni, hogy mely feltételek mellett milyen fejlődési vonulat látszik reálisan megvalósíthatónak, illetőleg az adott körülmények változása esetén milyen módon, milyen eszközökkel tud a város és térsége reagálni. Két változat készült: a standard forgatókönyvben a külső hatások begyűrzésével lehet számolni, melyre helyben csak korlátozottan lehet intézkedést hozni, míg az adaptív forgatókönyvben a külső hatások a helyzetfeltárás során feltárt trendekre a helyi alkalmazkodóképesség figyelembevételével fejtik ki hatásukat, vagyis a megvalósítani tervezett intézkedések semlegesítik, vagy legalábbis csökkentik a negatív hatásokat, vagy épp javítják a potenciális lehetőségek kihasználásának esélyét.

Az adaptív forgatókönyv végpontjaként megfogalmazódott az a jövőkép vagy vízió, mely a hosszú távú városfejlesztés célrendszerének kialakítása során az elérendő, vágyott állapotot jelenti. Ezt követően a jövőképre alapozva meghatározásra került a stratégia középtávú célrendszere, mely négy stratégiai cél és a megvalósulásukat támogató részcélok komplex rendszere, az ezeket átszövő horizontális célokkal (esélyegyenlőség, digitalizáció, városimázs) kiegészülve. A tematikus célrendszert egy célmátrixban ezek várostérségi összefüggései egészítik ki. A célrendszer kibontása a beavatkozási logikát mutatja be tematikus városi tervezési dimenziók mentén. A 3. fejezet az FVS és önkormányzati vagy magasabb területi szintű általános vagy ágazati stratégiák összhangjának bemutatásával zárul.

4. Monitoring, kontrolling, indikátorok

A 4. fejezet a középtávú stratégiai és részcélok megvalósításának nyomon követési rendszerét ismerteti. Az FVS élő, dinamikusan fejlődő dokumentumként az aktuális európai uniós fejlesztési ciklusra jelöli ki a stratégiát, ugyanakkor a rugalmas alkalmazkodóképesség elvének figyelembevételével a külső és belső változásokra reagálva adaptáció, módosítás is elképzelhető ekkora időtávban. Ennek érdekében az IH elvárása egy átlátható, transzparens nyomonkövetési rendszer kialakítása, mely az FVS monitoring rendszerét jelenti: azaz a stratégia megvalósításához kapcsolódó beavatkozások kitűzött és mérhető eredményét jelentő indikátorok körét, típusait, azok mérési módszertanát. Az FVS stratégiai célrendszeréhez illeszkedő, saját indikátorok alkalmazása mellett egységes központi indikátorok alkalmazása is elvárás a városi reziliencia és a tervezési dimenziók mentén elért eredmények mérésére; a beavatkozásokra vonatkozó adatok gyűjtésének és kezelésének módszertana és az adatgyűjtésért és -rendszerezésért felelős szervezeti egység meghatározása mellett.

5. Az irányítási és működési modell

Békéscsaba 2014-2020-as időszakban jellemző városfejlesztési, illetve -üzemeltetési irányítási és működési rendszerének bemutatása már a Megalapozó munkarészben megtörtént; az 5. fejezet azt vizsgálja, hogy a 2021-27-es ciklusban szükség van-e a korábbi irányítási és működési modell felülvizsgálatára, módosítására. Ennek részét képezi az FVS tervezésére, finanszírozására és lebonyolítására vonatkozó döntéshozatali mechanizmus és az érintett szereplők körének bemutatása; a térségi koordináció mechanizmusai és az együttműködési keretek ismertetése; valamint a stratégiában szereplő projektportfólió tervezésére, finanszírozására és lebonyolítására vonatkozó döntéshozatali mechanizmus és az érintett szereplők rögzítése.

6. Cselekvési terv

A fejezet a stratégiai célrendszer megvalósulását szolgáló cselekvési prioritások, intézkedések és konkrét beavatkozási területek rendszerezett bemutatását foglalja magában – a fejlesztési projekteknél magasabb absztrakciós szintet megcélózva (azok konkrét kialakítása már a végrehajtás feladata lesz). A Békéscsabán, illetve a szatellitletelepüléseken megvalósítandó beavatkozásokról egyaránt elmondható, hogy egy részük egyedi beavatkozás, míg mások hálózatokba rendeződnek. A hálózatokat alkotják vonalas infrastruktúra-elemek, míg más esetekben tematikus kapcsolat van az egyes fejlesztési elemek között. A szociális városrehabilitáció részeként akcióterületi szemléletű beavatkozás megvalósítása tervezett. Hatókörét tekintve a fejlesztések egy része kizárólag a beruházásnak helyszínt biztosító településre koncentrálódik, míg más esetekben térségi érintettségű/hatókörű rendszerekről beszélhetünk.

A cselekvési terv részét képezi a zöld és a digitális átállás menetrendjeinek kidolgozása, melyekre alapozva 2024-ig szükséges elkészíteni a részletes zöld finanszírozási keretrendszert, valamint a digitális átállás akciótervet.

7. Finanszírozási terv

A stratégia megvalósítását üzleti modell támasztja alá, melynek elsődleges szempontja a fejlesztések pénzügyi fenntarthatóságának a biztosítása. A fejezet ismerteti a lehetséges finanszírozási forrásokat és azok hozzárendelését a fejlesztésekhez, kitér a potenciális forráskombinációkra, a pénzügyi

fenntarthatóságra éppúgy, mint a gazdaságos és fenntartható üzemeltetés szempontjaira. Fontos kiemelni, hogy a stratégia teljes tervezéssel készült, így üzleti modellje és finanszírozási terve nem korlátozódik a TOP Plusz forrásaira, habár azok igen jelentős pillérét képezik a térségi fejlesztési elképzelések megvalósításának. A pénzügyi tervezés figyelembe veszi a további operatív programok forrásait, valamint további vissza nem térítendő vagy részben visszatérítendő hazai és uniós támogatási forrásokat, pénzügyi eszközök alkalmazását, illetve – nagyon korlátozott mértékben – a bevonható magánforrásokat is.

8. Mellékletek

Az FVS törzsszövegének terjedelmi korlátozása érdekében a mellékletek sorában kap helyet az önálló helyzetfeltárással és -értékeléssel is rendelkező Antiszegregációs terv, mely továbbra is a 2011-es népszámlálás szegregációs adatsorából tud kiindulni, azonban szakértői interjúk és anonimizált önkormányzati adatbázisok elemzése segítségével lehetővé vált a hatályos ITS Antiszegregációs tervének érdemi felülvizsgálata, a beavatkozási szükségletek aktualizálása.

Mellékletként jelenik meg a tervezés során különféle érdekelti csoportok körében lezajlott kérdőíves felmérések eredményeinek rövid összegzése, valamint az alkalmazott kérdőívek sablonjai. A finanszírozási terv beavatkozási terület szinten vizsgált táblázatait, valamint Békéscsaba MJV működési térképe szintén itt kaptak helyet.

További mellékletként láthatók a megalapozó munkarész egyes alfejezeteinek háttér információs táblázatait, illetve felsorolásait, zárásképpen pedig a Térségi Fejlesztési Bizottság Szervezeti és Működési Szabályzata olvasható.

1 A partnerségi folyamat ismertetése az FVS² tervezés időszakára vonatkozóan

A stratégiai tervezés és végrehajtás során a partnerségi akciók révén biztosított az információk kölcsönös átadása, a következtetések visszacsatolása és a partneri/érintett csoport különféle fejlesztési és működési szempontjainak rugalmas érvényesítése, azaz az érintettek bevonása. A stratégiai kialakítása során (majd a későbbiekben a stratégia végrehajtása során is) folyamatosan működött a partnerség a városban, a fejezetben megfogalmazott partnerségi tervnek megfelelően.

A partnerségi folyamat egyrészt az Önkormányzat meglévő partnerségi tervére és annak tapasztalataira támaszkodott, részben a *Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve* c. dokumentum elvárásaira. A 2022-2027-es FVS tervezési folyamatra vonatkozó partnerségi akciókat – tekintettel az esetlegesen újra bevezetésre kerülő járványügyi veszélyhelyzeti előírásokra is – már a stratégiatervezés első lépéseként konkretizálta a Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata (a továbbiakban: Önkormányzat). A stratégia megvalósításának partnerségi vonatkozásai az irányítási és működési modellt érintő fejezetben kerülnek átgondolásra és részletezésre.

A partnerségi folyamat megtervezésének első eleme a tervezéshez és megvalósításhoz szükséges tevékenységek/akciók meghatározása volt, melyet az Önkormányzat, a Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. (a továbbiakban: Kft.) és a külső szakértői csapat³ közösen határozott meg. Ezt követően történt meg a tevékenységek/akciók végrehajtásához szükséges érintettek azonosítása, mely feladatot az Önkormányzat bonyolított le.

A tervezéshez szükséges akciók meghatározása és a partnerek kijelölése után az Önkormányzat és a Kft. megszabta, hogy az egyes akciókhoz hogyan vonja be a szükséges érintetteket. Ezt követően a partnerségi folyamat ütemezésének meghatározása következett, majd az Önkormányzat, a Kft. és a szakértői csapat segítségével pontosította, hogy az egyes akciók során milyen főbb eredményeket kell elérnie, milyen feladatokat kell feltétlenül teljesítenie.

1.1 Partnerek definiálása

A partnerségi folyamatba Békéscsaba MJV⁴ összes lakosának, gazdasági és intézményi szereplőjének, illetve civil szervezeteinek és a városban működő egyháznak közvetlenül lehetősége volt/van bekapcsolódni. Ezen felül elsősorban képviselőiken keresztül a térségi szereplők is bevonásra kerültek a stratégiaalkotás és -megvalósítás folyamatába. A közvetlenül bevont partnerek az alábbi csoportokba sorolhatóak be:

² Fenntartható Városfejlesztési Stratégia

³ HBH Stratégia és Fejlesztés Kft.

⁴ Békéscsaba Megyei Jogú Város

A partnerségi folyamatban résztvevő csoportok	A partnerségi folyamatban résztvevő konkrét szervezetek/ személyek
1. A város lakossága	<ul style="list-style-type: none"> Lakossági kérdőívet kitöltők (628 fő)
2. Az önkormányzati és egyéb, a városban működő közintézmények	<ul style="list-style-type: none"> Békéscsabai Tankerületi Központ Békéscsabai Jókai Színház Békéscsabai Napsugár Bábszínház Békés Megyei Könyvtár Munkácsy Mihály Múzeum Csabagyöngye Kulturális Központ Gál Ferenc Egyetem Gazdasági Kar Egészségügyi Alapellátási Intézmény Békés Vármegyei Központi Kórház Dr. Réthy Pál Tagkórház Intézményi kérdőívet kitöltők (19 intézmény)
3. Az önkormányzati tulajdonú cégek	<ul style="list-style-type: none"> Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt. Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.
4. A város működtetésében részt vállaló, nem önkormányzati tulajdonú cégek	<ul style="list-style-type: none"> Gazdasági kérdőívet kitöltők egy része
5. A helyi vállalkozások, az ipar- és agrárkamara	<ul style="list-style-type: none"> Békés Vármegyei Agrárkamara Békés Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara Gazdasági kérdőívet kitöltők (57 vállalkozás)
6. A civil, nonprofit szervezetek, egyházak képviselői	<ul style="list-style-type: none"> Békéscsabai Turisztikai Egyesület Civil, egyházi kérdőívet kitöltők (30 civil szervezet és egyház)
7. A várostérség településeinek képviselői (a Térségi Fejlesztési Bizottság tagjai)	<ul style="list-style-type: none"> Csabaszabadi – Szerverényi Attiláné Csorvás – Baráth Lajos Doboz – Köves Mihály Gerendás – Lengyel Zsolt Kétsoprony – Völgyi Sándor László Szabadkígyós – Balogh József Telekgerendás – Ránkli Ferenc, Újkígyós – Botyánszki Pál

1. táblázat: A kérdőívekkel, Munkacsoportban való részvétellel bevont szereplők, illetve a járási települések képviselői

1.2 Partnerségi akciók és azok tartalma

A partnerségi akciók keretében tájékoztató, információ gyűjtő és tervező jellegű akciók szerepeltek. A stratégia tervezésére rendelkezésre álló időtartam, illetve az egyes akciókba bevonásra kerülő szereplők időkorlátai miatt az egyes partnerségi eseményeken többféle jellegű akció is összevonásra került a résztvevők és az akciókat lebonyolítók igényei alapján.

A tervezés megkezdésétől minden partnernek lehetősége volt megismerni a tervezés és megvalósítás folyamatát. Jelen fejezet tartalma a *Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve* c. dokumentum véglegesítését követően megtalálható volt a város honlapján. Minden érintett folyamatos tájékoztatást kap és kapott a stratégia tervezésének és megvalósításának előrehaladásáról, valamint az elkövetkezendő partnerségi akciókról az önkormányzati honlapon (www.bekescsaba.hu).

A 2020 márciusától hazánkat is érintő pandémia, a COVID-19 okozta járványhelyzet hullámai szükségessé teszik a vonatkozó, központi járványügyi rendelkezések folyamatos nyomon követését és betartatását. A tervezett tájékoztató, információ gyűjtő és tervező partnerségi tevékenységeket a kötelező biztonsági intézkedések (pl. szociális távolságtartás, fertőtlenítés, maszkhasználat, karantén, kijárási korlátozás) maximális betartásával kell lebonyolítani, amennyiben szükségessé válik a kontaktusok minimalizása/elkerülése, a személyes találkozó helyett online kapcsolattartásra kell áttérni a kellő technikai feltételek megteremtésével, megszervezésével.

1.2.1 A partnerségi folyamat során alkalmazott módszerek

Véleményezési lehetőség az Önkormányzat honlapján

Az önkormányzati honlapon folyamatosan fogadtuk a helyi és térségi lakosság, illetve a helyi gazdasági, civil, egyházi és intézményi szereplők észrevételeit és hozzászólásait a stratégia első verziójával kapcsolatban. Az Önkormányzat célja volt, hogy minél több észrevételt figyelembe véve készítse el a végleges dokumentumot, illetve a különféle szereplők javaslatait minél nagyobb arányban beépítse a készülő stratégiába.

Kérdőíves felmérések

A partnerségi akciók keretében öt kérdőíves felmérésre is sor került online és/vagy papír formátumban. A kérdőíves megkeresések során a projekttel kapcsolatos tájékoztatás, információ gyűjtés, a tervezéssel kapcsolatos igényfelmérés és ötletgyűjtés történt meg. A felmérések a helyi intézményi és gazdasági szereplőket, a helyi civil szervezeteket és egyházakat, a békéscsabai lakosságot és a térségi önkormányzatokat célozták.

Műhelymunkák

A partnerségi akciók keretében workshopokra/műhelymunkákra is sor került a dokumentum elkészítéséhez. A helyzetelemzés és -értékelés, illetve a stratégiaalkotás szempontjából legfontosabb helyi szereplőket 2 munkacsoportra osztotta az Önkormányzat. Ezen felül a workshopok állandó meghívottjai: Szarvas Péter polgármester és Herczeg Tamás országgyűlési képviselő.

HUMÁN KÖZZSZOLGÁLTATÁSOK MUNKACSOPORT (oktatási, közművelődési, sport, szociális és egészségügyi terület)		
Név	Beosztás	Szerv/Intézmény
Varga Tamás	területért felelős alpolgármester	Békéscsaba MJV Önkormányzata
dr. Juhász István	tanácsnok (civil ügyek feladatkörök ellátásának felügyelete)	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Paláncz György	tanácsnok (oktatási ügyek feladatkörök ellátásának felügyelete)	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Bánki András	tankerületi igazgató	Békéscsabai Tankerületi Központ
Seregi Zoltán	igazgató	Békéscsabai Jókai Színház
Lenkefi Zoltán	igazgató	Békéscsabai Napsugár Bábszínház
Rakonczás Szilvia	igazgató	Békés Megyei Könyvtár
dr. Bácsmegi Gábor	igazgató-helyettes	Munkácsy Mihály Múzeum
Szente Béla	igazgató	Csabagyöngye Kulturális Központ
Dr. Árpási Zoltán	dékán	Gál Ferenc Egyetem Gazdasági Kar
Bogár Éva	igazgató	Egészségügyi Alapellátási Intézmény
Dr. Becsei László	főigazgató főorvos	Békés Vármegyei Központi Kórház Dr. Réthy Pál Tagkórház
Dr. Tógye Ildikó	osztályvezető	Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala Szociálpolitikai Osztály
Wittmann László	osztályvezető	Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala Stratégiai- Fejlesztési Osztály
Lukácsi László Kornél	városi főépítész	Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala Városépítészeti Csoport
Szigeti Csaba	osztályvezető	Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala Oktatási, Közművelődési és Sport Osztály

2. táblázat: Humán közszolgáltatások munkacsoport tagjai

GAZDASÁGI MUNKACSOPORT (Gazdaság - munkahelyteremtés, turisztikai, városi infrastruktúra terület)		
Név	Beosztás	Szerv/Intézmény
Hanó Miklós	alpolgármester	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Nagy Ferenc	alpolgármester	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Opauszki Zoltán	tanácsnok/elnök környezetvédelmi és turisztikai feladatkörök ellátásának felügyelete	Békéscsaba MJV Önkormányzata/Békéscsabai Turisztikai Egyesület

Név	Beosztás	Szerv/Intézmény
Wittmann László	osztályvezető	Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala Stratégiai-Fejlesztési Osztály
Lukácsi László Kornél	városi főépítész	Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala Városépítészeti Csoport
Csiaki Tamás	osztályvezető	Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala Városüzemeltetési Osztály
dr. Orosz Tivadar	elnök	Békés Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara
dr. Kulcsár László	elnök	Békés Vármegyei Agrárkamara
Kozma János	vezérigazgató	Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt.

3. táblázat: Gazdasági munkacsoport tagjai

Fontos cél volt, hogy a Munkacsoportokon (továbbiakban: MCS) keresztül a helyi érintettek széles körét bevonja az Önkormányzat, ezért a MCS tagokat széles kapcsolatrendszerük és az adott MCS témájában való relatíve mélyebb ismeretei alapján választotta ki. Az egyes MCS tagok főbb feladatai közt szerepelt az informális kapcsolattartás az adott MCS témájában jártas érintettek szélesebb körével: helyi civil és szakmai szervezetekkel, gazdasági szereplőkkel, egyházakkal. A MCS tagok (is) tájékoztatták az érintettek tágabb körét a tervezés menetéről, valamint az érintettek az MCS tagokon keresztül juttatták el véleményüket, javaslatukat az adott MCS-okhoz.

A 2 munkacsoport 2-2 workshop keretében dolgozott együtt előben. Ezen felül személyesen, az online térben és telefonon zajlottak az egyeztetések. Minden MCS ülés előtt legalább egy héttel magkapták a résztvevők az adott ülés forgatókönyvét és az érintett témáit, hogy felkészülten érkezhessenek a megbeszélésekre.

Az első eseményeken a projekttel kapcsolatos részletes tájékoztatás, a műhelymunka céljának bemutatása, illetve a helyzetelemzéshez és -értékeléshez szükséges információk összegyűjtése történt meg. Az első munkacsoportülések keretében a résztvevők közösen határozták meg és értékelték a helyi problémákat és a városra veszélyt jelentő tendenciákat, tényezőket. Ezek mellett a résztvevők a város főbb erősségeit és lehetőségeit is áttekintették, valamint értékelték.

A második alkalmon a helyzetelemzés és -értékelés eredményeinek összefoglalását követően a stratégia közös megtervezésére került sor. Az eseményeken a kérdőíves felmérések főbb eredményeit is bemutatta az Önkormányzat a résztvevőknek. Ezt követően közösen jelölték ki a város jövőképét, a főbb célokat és a lehetséges intézkedéseket összhangban a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve c. dokumentum elvárásaival, a TOP plusz⁵ aktuális verziójával, illetve a vármegyei ITP⁶-vel.

⁵ Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz⁶ Integrált Területi Program

Interjúk készítése

A partnerségi akciók keretében a város életében kulcsszerepet betöltő politikai, gazdasági és civil szereplők, intézmények képviselőivel a helyzetfeltárást és a tervezést támogató interjúk készítésére is sor került. A mélyinterjúk keretében megtörtént az interjúalanyok projekttel kapcsolatos általános tájékoztatása, illetve a kulcsszereplőknél rendelkezésre álló helyzetfeltárást segítő információk összegyűjtése. Mindezek mellett az interjúalanyok megfogalmazták a város fejlesztésével kapcsolatos ötleteiket, javasolataikat.

Az elkészült stratégia véleményezése

Az Önkormányzat a dokumentum első verzióját a különböző inputok feldolgozását követően töltötte fel az önkormányzati honlapra. Ekkor elsődlegesen az érintett szakmai szereplők véleményezhették, majd a dokumentum benyújtásra került előbb Békés Vármegye Önkormányzatához, majd a Pénzügyminisztérium Regionális Fejlesztési Programokért Felelős Helyettes Államtitkársághoz (Irányító Hatóság) szakmai véleményezésre. Ezt követően kezdődik az FVS széles körű társadalmasítása: a helyi lakosság és minden egyéb helyi szereplő is véleményezheti a dokumentumot online formátumban. A társadalmasítás folyamata Békéscsaba MJV Közgyűlése általi elfogadással zárul, ezt követően a stratégia megvalósítása következik, melyet a monitoring folyamat kísér végig.

1.2.2 A térségi szereplők bevonásának módszerei

A térségi szereplők bevonására elsősorban az adott települést képviselő személyeken keresztül került sor. Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata a tervezés során folyamatos informális kapcsolatot tartott fenn az érintett településekkel. Ennek részeként a tervezés megkezdésekor, minden járási település jelezte a relevánsabb megoldásra váró problémáit és az ezen problémák megoldását szolgáló projektötleteit. A tervezés során – a módszertani kézikönyv végleges verziójának elkészültével – a formális bevonás keretei is megszülettek, az Önkormányzat létrehozta a Térségi Fejlesztési Bizottságot, melynek a munkáját a Kft. koordinálta.

A Térségi Fejlesztési Bizottság tagjai a központi és minden ún. szatellittelepülés önkormányzatának delegáltjai voltak. Az FVS legitimitását a központi város képviselőtestülete, mint legitim döntéshozó szerv biztosította. Ugyanakkor, a fejlesztési bizottság minden FVS-sel kapcsolatos képviselőtestületi döntést megelőzően ülést tartott, ahol a döntések többségi szavazással születtek (a települések 50%-a+1 szavazat jelentette a jóváhagyást). A tervezési tartalmak megismerését követően a bizottságnak joga volt fejlesztési és projektelőkészítési kérdésekben állást foglalni, de előzetes javaslatokat is tehetett. A bizottság az FVS tervezési folyamatban két alkalommal tartott ülést és a tagok folyamatos tájékoztatást kaptak a tervezés mérföldköveihez kapcsolódóan.

A korábban leírtakon felül⁷ a szatellittelepülésekről minden felsorolt partneri csoport tetszőleges számban képviseltethette magát a partnerségi folyamatban. A partnerségi folyamatban történő részvétel lehetőségét a Békéscsaba MJV Önkormányzata hirdette meg egy nyilvános fórumon. A megszabott határidőn belül regisztrált térségi szereplők véleménye figyelembevételre kerültek a partnerségi folyamat kialakítása során, az érintett szereplőket külön megkereste Békéscsaba MJV Önkormányzata a megfelelő kérdőívekkel, vagy a 2 Munkacsoport munkájába való csatlakozás lehetőségével.

⁷ Békéscsaba MJV Önkormányzata honlapjára való feltöltés; az elkészült stratégia szakmai véleményezése; az informális kommunikáció.

1.3 Partnerségi akciók ütemezése a tervezési folyamatban

A partnerségi akciók már a *Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve* c. dokumentum végleges verziójának megszületése előtt megkezdődtek. A Kézikönyv megjelenése után az Önkormányzat honlapján megjelent a tervezés folyamatával kapcsolatos tájékoztató, illetve megnyílt a helyi és térségi szereplők/lakosság számára az online véleménynyilvánítási lehetőség. Az alábbi ütemezést követte a tervezési folyamat:

Dátum	Akció	Akció leírása	Résztvevők
2021.10.01.	A vállalkozói kérdőívek kiküldése	A kérdőíves megkeresések során a projekttel kapcsolatos tájékoztatás, információ gyűjtés és a tervezéssel kapcsolatos igényfelmérés	A helyi vállalkozások vezetői/képviselői
2021.10.08.	Az intézményi kérdőívek kiküldése		A helyi intézmények vezetői/képviselői
2021.10.11.	A lakossági kérdőív kiküldése		A helyi lakosok
2021.10.18.	A civil és egyházi kérdőív kiküldése		A helyi civil szervezetek és egyházak vezetői/képviselői
2021.10-2022.03.hó	Interjúk készítése	A város kulcsszereplőivel helyzetfeltáró és tervezést támogató interjúk készítése	A Város életében kulcsszerepet betöltő politikai, gazdasági és civil szereplők, intézmények képviselői
2021.10.26.	Első humán közszolgáltatásokkal kapcsolatos workshop Első gazdasággal és infrastruktúrával kapcsolatos workshop	Projekttel kapcsolatos részletes tájékoztatás, workshop céljainak bemutatása, helyzetelemzéshez és -értékeléshez szükséges információk összegyűjtése	Az Önkormányzat által kijelölt szereplők az 1.2 alfejezet alapján
2021.11.11.	Az első térségi fejlesztési bizottsági ülés és térségi fórum	Projekttel kapcsolatos tájékoztató, a térségi szereplők partnerségi folyamatban történő regisztrálásának elindítása	
2022.01.18.	A második térségi fejlesztési bizottsági ülés és térségi fórum	Projekttel kapcsolatos tájékoztató, a térségi szereplők partnerségi folyamatban történő regisztrálásának elindítása	A Térségi Fejlesztési Bizottság tagjai és bármely térségi érdekelt
2022.02.15.	Második humán közszolgáltatásokkal kapcsolatos workshop	A helyzetelemzés és -értékelés eredményeinek összefoglalását követően a	Az Önkormányzat által kijelölt szereplők az 1.2 alfejezet alapján

Dátum	Akció	Akció leírása	Résztevők
	Második gazdasággal és infrastruktúrával kapcsolatos workshop	stratégia közös megtervezésére kerül sor	
2022.03.16.	A stratégia szakmai véleményezésének megkezdése	A stratégia első munkaverziójának véleményezése	A tervezési folyamatba bevont szakemberek, vezetők
2022.03.21.	A stratégia közzététele	A stratégia első végleges verziójának feltöltése az önkormányzati honlapra	Bárki számára elérhető
2022.03.21.- 2022.04.14.	A vármegyei önkormányzat véleményezése	Békés Vármegye Önkormányzata szakmai véleményezése és a támogató nyilatkozat kiállítása	Békés Vármegye Önkormányzata
2022.04.19.- 2022.07.15.	Az Irányító Hatóság szakmai véleményezése	A TOP_PLUSZ-1.3.1-21 pályázati konstrukció részeként az Irányító Hatóság szakmai értékelése	Pénzügyminisztérium Regionális Fejlesztési Programokért Felelős Helyettes Államtitkárság
2022.07.27.- 2022.09.12.	Széles körű társadalmasítás	A szakmai véleményezésen és értékelésen átesett dokumentum széles körű társadalmasítása – felhívás a nyomtatott sajtóban is	Békéscsaba és térsége teljes lakossága, vállalatai, az itt működő intézmények, civil és egyházi szervezetek

4. táblázat: A partnerségi akciók ütemezése

2 Megalapozó munkarész: Helyzetfeltárás és helyzetértékelés

2.1 Helyzetfeltárás

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia helyzetfeltáró része a Módszertani Kézikönyv alapján készült. A helyzetfeltárás elsősorban a KSH⁸, a TEIR⁹ és Békéscsaba MJVÖ adataira, a korábbi ITS Megalapozó dokumentumra, a vármegyei fejlesztési dokumentumokra, a városi és országos ágazati dokumentumokra, az egyes városi szereplőkkel és köztisztviselőkkel folytatott interjúkra, illetve a kérdőíves felmérések eredményeire épül.

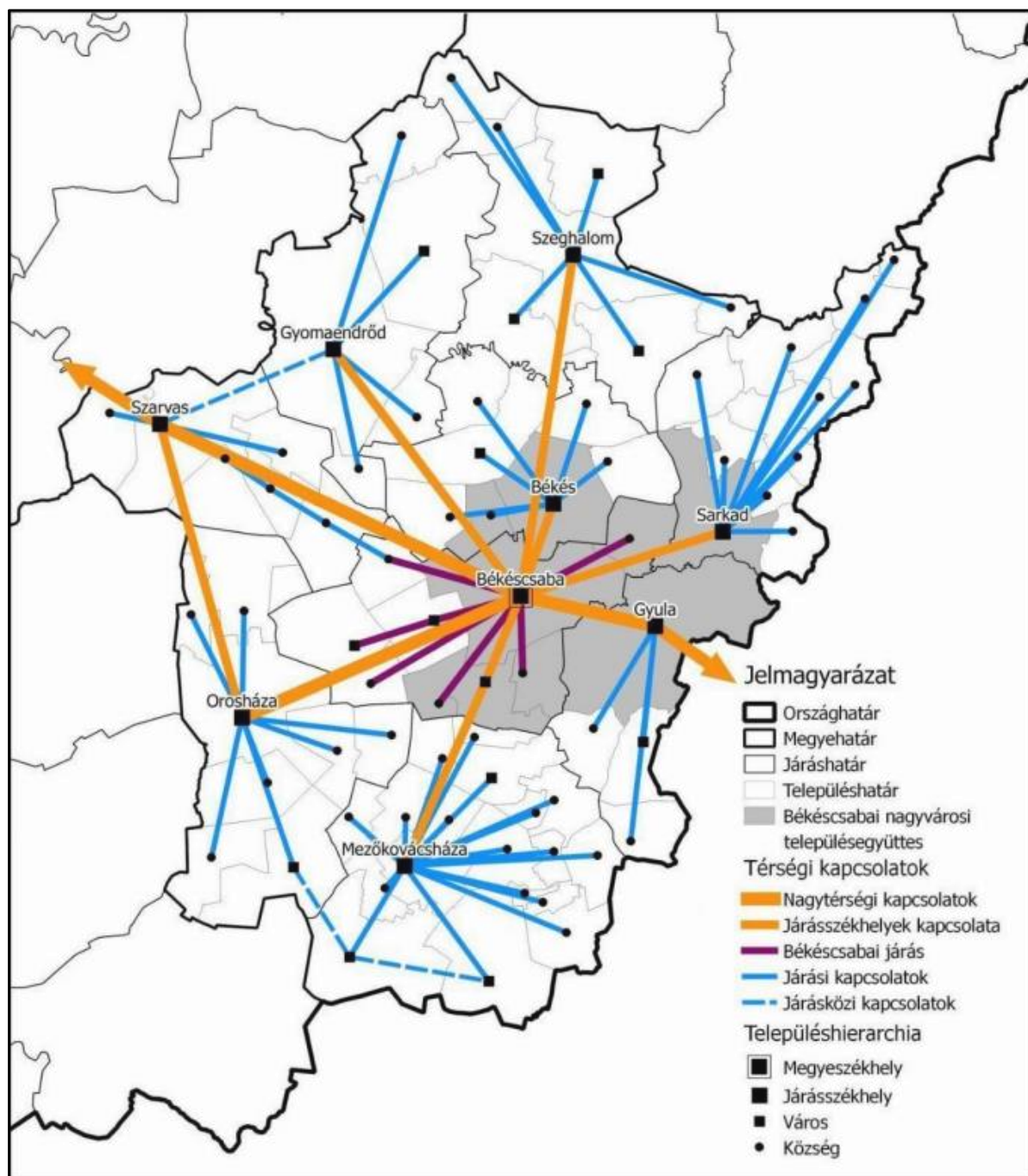
A helyzetfeltárás részeként összegyűjtött és rendszerezett adatok és információk kiindulópontként szolgálnak a Megalapozó munkarész helyzetértékelő alfejezeteihez, illetve közvetve vagy közvetlenül a Stratégiai munkarész alapjai is ebben az alfejezetben láthatók. Az FVS módszertani Kézikönyvének megfelelően a helyzetfeltárás elkészítéséhez kijelölésre kerültek a felülvizsgálandó kulcstémakörök és kulcsadatok. A kulcsadatok olyan adatot jelentenek, amelyek a legutóbbi helyzetfeltárás óta eltelt évek miatt felülvizsgálatra szorulnak. A kulcsadatok köre: a társadalmi, gazdasági, valamint a fejlesztési környezet témakörök adatai, adaptálva az új megyei fejlesztési koncepciók, programok változásait, módosításait. Azon témakörök esetében, melyek nem minősültek kulcstémakörnek, elegendő a korábbi megalapozó vizsgálat fejezeteinek részbeni beemelése, vagy az arra történő hivatkozás. Ennek ellenére – ahol rendelkezésre állt – az FVS-ben mindenhol az adott munkarész készítése során elérhető legfrissebb, már véglegesnek tekinthető adatok, információk és trendek kerültek rögzítésre.

⁸ Központi Statisztikai Hivatal

⁹ Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer

2.1.1 Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok¹⁰

Békéscsaba és a Békéscsabai járás Magyarország Dél-alföldi régiójában, Békés vármegye központjában terül el. Jelentős folyóként a Körös szeli ketté a járás keleti szegletét. Békéscsabát eredendően környezetével való kapcsolata emeli várossá – az idők során olyan ellátó funkciói alakultak ki, melyekkel messze nemcsak saját lakosságát szolgálja.

1. ábra: Békés vármegye településhálózata

Forrás: Békés Megye Területfejlesztési Konceptiója 2021-2030 Helyzetelemzés, Helyzetértékelés

¹⁰ A települések vándorlási egyenlege és a napi ingázás jellemzői a 2.1.5. A település társadalma c. alfejezetben kerülnek bemutatásra.

A tágan értelmezett Békéscsabai várostérségét – vármegyeszékhelyi szerepéből kifolyólag – a vármegye 75 helysége alkotja. A város vármegyeszékhely funkciója 1950 óta erősödik. Először a közigazgatás, majd egyre meghatározóbb mértékben a gazdasági-foglalkoztatási központi, illetve oktatási-kulturális központi funkciók kiteljesedésével vált a város a vármegye meghatározó jelentőségű központjává.¹¹ Jelenleg a vármegyeszékhely gazdaság-irányítási, üzleti és lakossági szolgáltató funkciói, továbbá közlekedési csomóponti szerepe kiemelkedő térségében¹².

Békéscsaba a vármegyében betöltött központi szerepköreinek részben osztozik más, közeli városokkal. A megyeszékhely mellett három, széles körű gazdasági-szolgáltató-ellátási funkciókkal rendelkező csomópont lát el térségi szervező szerepet: Orosháza, Gyula és Szarvas. Közülük a leginkább autonóm centrumnak – elsősorban gazdasági bázisa és újabban kibővült oktatási szerepköre miatt - Orosháza tekinthető. Gyula a közép-békési településegység részeként, egyrészt ellát néhány megyeszékhely-funkciót, másrészt viszont gazdasági irányító és üzleti szolgáltató szerepköre a megyeszékhelynél gyengébbek. Szarvas a megye északnyugati részének fontos szolgáltató, illetve oktatási centruma.¹³ A vármegye egyéb lokális központjai (jellemzően járásközpontok) és a szomszéd régiós központok (Szeged és Debrecen) is kisebb-nagyobb mértékben igazgatási, humán, gazdasági és egyéb szolgáltatásokkal látják el a vármegye településeinek életét.

Békés megyében a városegységek formálódásának legelőrehaladottabb stádiumában lévő példája a közép-békési városegység, melynek magterületét - a funkcionális munkamegosztást több vonatkozásban gyakorló - Békéscsaba, Gyula, Békés, peremvárosait Mezőberény és Sarkad képezik. Csabaszabadi, Doboz, Murony elsősorban a városi funkciók intenzív igénybevétele, Szabadkígyós, Újkígyós (sőt egyre inkább Telekgerendás is) már a szuburbanizáció révén is e városokhoz kapcsolódik, egyre inkább összefüggő, a megye legkiterjedtebb urbanizált térségévé alakítva a településegységet.¹⁴

Békéscsaba szűken értelmezett várostérségét a Békéscsabai járás 9 települése alkotja (2. ábra), a települések legfontosabb adatai az 5. táblázatban láthatók.

Helység		Polgármesteri hivatal, közös önkormányzati hivatal	Terület (hektár)	Lakónépesség (fő)
megnevezése	jogállása	székhelye		
Békéscsaba	vármegyeszékhely, MJV	–	19 393	58002
Csabaszabadi	község	Újkígyós	3271	246
Csorvás	város	–	9018	4566
Doboz	nagyközség	–	5447	4000
Gerendás	község	Kétsoprony	4078	1158
Kétsoprony	község	Helyben	5124	1245
Szabadkígyós	község	–	4556	2378
Telekgerendás	község	Újkígyós	7237	1301
Újkígyós	város	Helyben	5492	4844

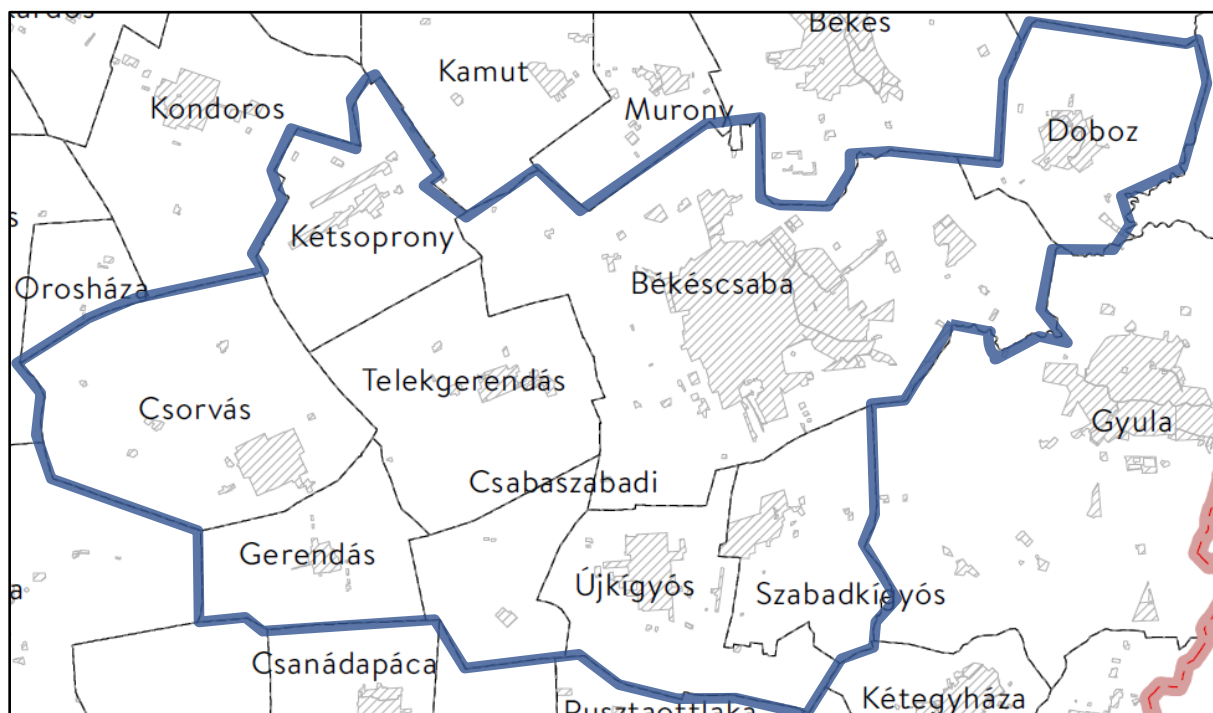
5. táblázat: A Békéscsabai járás települései és főbb jellemzőik
Adatforrás: KSH 2020. évi adatai

¹¹ Forrás: 2014. évi Városfejlesztési Konceptió Megalapozó Vizsgálata

¹² A 2.2. Területi lehatárolás c. alfejezetben a funkciókat és ellátási körzeteket bővebben is taglaljuk.

¹³ Forrás: Békés Megye Területfejlesztési Konceptiója 2021-2030 Helyzetelemzés, Helyzetértékelés

¹⁴ Forrás: Békés Megye Területfejlesztési Konceptiója 2021-2030 Helyzetelemzés, Helyzetértékelés

2. ábra: A Békéscsabai járás települései (Szürke sraffozott rész: település belterülete; fekete szaggatott vonal: közigazgatási határ; kék vonal: járáshatár; piros szaggatott vonal: országhatár)

Forrás: OTTr

Közüti kapcsolatok

A gyorsforgalmú úthálózat fokozatos kiépítése miatt egyelőre még csak megszakításokkal kapcsolódik Békéscsaba és térsége a hazai és európai gyorsforgalmi-úthálózathoz. Az M44 autóútnak egyelőre a Békéscsaba és Lakitelek közötti szakasza 89 km hosszan használható. Az autóút a stratégia írása közben is épül, a következő 4,6 km hosszú szakasz (Szentkirály-Lakitelek) beruházási munkálatai már megkezdődtek. A fennmaradó Kecskemét-Észak – Szentkirály szakasz előkészítése lezárult, a 32,2 kilométer hosszú szakasz alapkőletétele megtörtént, így várhatóan 2025-re teljes mértékben kiépül az autóút, bekapcsolva Békéscsabát az országos gyorsforgalmi-úthálózatba.

A járás települései első- vagy másodrendű főutakon, illetve összekötő utakon kapcsolódnak Békéscsabához. Az M44-es autóút mellett 2021 novemberében átadták az úgynevezett „Fürjesi utat”, amely a vármegye déli részeinek elérhetőségét segíti. A szatellittelepülések közül főleg Csorvás, Gerendás, Szabadkígyós és Újkígyós közlekedését javította a fejlesztés.

Település	A Békéscsaba felőli útkapcsolat megnevezése	Átlagos forgalom / nehézgépjárművek forgalma	Az útvezetés jellemzője	Az út kapcsolata Békéscsabával
Csabaszabadi	4432 - Békéscsaba-Makó összekötő út	3636 / 166	A belterület határán fut	Közvetlenül
Csorvás	47 - Debrecen-Szeged másodrendű főút	7928 / 573	Átszeli a települést	Közvetlenül
Dobo	4234 - Szeghalom-Vésztő-Gyula összekötő út	7706 / 238	Átszeli a települést	Közvetve a 4239-es összekötő úton keresztül
Gerendás	4431 - Gyula-Újkígyós-Csorvás összekötő út	1469 / 70	Átszeli a települést	Közvetve a 47-es másodrendű főúton keresztül
Kétsoprony	44108 - Kétsoprony bekötő út	1100 / 43	Bekötőút	Közvetve a 44-es elsőrendű főúton keresztül

Szabadkígyós	4431 - Gyula-Újkígyós-Csorvás összekötő út	3018 / 144	Átszeli a települést	Közvetve a 4433-as összekötő úton keresztül
Telekgerendás	47 - Debrecen-Szeged másodrendű főút	9758 / 601	A belterület határán fut	Közvetlenül
Újkígyós	4431 - Gyula-Újkígyós-Csorvás összekötő út	3018 / 144	Átszeli a települést	Közvetve a 4432-as összekötő úton keresztül

6. táblázat: A Békéscsabai járás településeit Békéscsabával összekötő utak jellemzői

Adatforrás: KIRA

A személygépkocsi-használat terjedésével tovább javult az egyes funkciók, központok elérhetősége a járásban (a közúti torlódások fokozódását leszámítva), bár erre sokaknak továbbra sincs lehetősége. Jelenleg a térségben 1000 főre 398 db (Békéscsabán 407 db) személygépjármű (továbbiakban: szgk.) jut az üzemeltető lakóhelye alapján. Békéscsaba esetében a korábbi ITS-ben (2011. évi adat) szereplő 19 355 szgk. 2020-ra 23 627 db-ra emelkedett. A járásban 30 956 személyautót tartanak nyilván. A legalacsonyabb 1000 főre jutó szgk. értékkel Doboz rendelkezik (338). Csabaszabadin és Telekgerendáson a legmagasabb az ezer főre jutó személygépkocsi száma: 492 és 466. Az autóhasználat bővülése (és a lakosságszám csökkenése) a helyközi és helyi tömegközlekedés működtetése szempontjából sem volt kedvező fejlemény.¹⁵

A települések közötti tömegközlekedési feltártság relatíve kedvező, ahogy az a 7. táblázatban is jól látható. A járatsűrűség és az utazási idő, valamint a külterületen élő lakosság elérésének tekintetében jelentkezhetnek problémák egyes települések esetében, ezért a járásban is megfigyelhető az egyéni közlekedési módok elterjedtsége. Főleg méretéből és elhelyezkedéséből fakadóan Gerendással a legrosszabbak Békéscsaba MJV tömegközlekedési kapcsolatai.

Település	Békéscsaba átlagos időbeli távolsága	Békéscsaba maximális időbeli távolsága átszállással	Járatpár
Csabaszabadi	Busz: 18-27 perc	41 perc	21
Csorvás	Busz/vonat: 22-30 perc	-	40
Doboz	Busz: 24-34 perc	-	25
Gerendás	Busz: 43-45 perc	56 perc	11
Kétsoprony	Busz: 22-25 perc	60 perc	19
Szabadkígyós	Busz: 14-17 perc	-	31
Telekgerendás	Busz/vonat: 10-18 perc	-	47
Újkígyós	Busz: 19-24 perc	-	30

7. táblázat: A békéscsabai vasút/autóbusz-állomás elérhetősége tömegközlekedéssel egy átlagos hétköznapon

Adatforrás: menetrendek.hu; 2021. november

Az ország nagyobb központjai közül Szeged érhető el a leggyorsabban (8. táblázat) Békéscsabáról, de távolságarányosan látható, hogy Budapest irányába mind a két szomszédos régióközpontnál kedvezőbbek az útviszonyok.

Viszonylat	Távolság	Időtartam	Átlagsebesség
Budapest-Békéscsaba	208 km	kb. 2,5 óra	kb. 83 km/óra
Debrecen-Békéscsaba	131 km	kb. 2 óra	kb. 66 km/óra
Szeged-Békéscsaba	97,5 km	kb. 1,5 óra	kb. 65 km/óra

8. táblázat: Békéscsaba, a főváros és a szomszédos régióközpontok centrumának távolsága közúton (időtartam: a reggeli csúcsforgalmat követően, hétköznap)

Adatforrás: Google; 2021. november

¹⁵ Adatforrás: KSH és TEIR 2020. évre vonatkozó adatai

A térség határközelisége elsősorban Románia irányába releváns tényező. Békéscsabáról 24 perc alatt érhető el a román határ (22,3 km) a 44-es elsőrendű főúton. Arad és Nagyvárad körülbelül másfél-másfél órára fekszik a várostól közúton.

Vasúti kapcsolatok

A várost a kétvágányú, villanyosított 120-as vasútvonal köti össze az ország központjával. Az említett vasútvonal Arad irányában egyvágányúként hagyja el a várost, majd az ország területét. Ebben jelentős javulás következett be az elmúlt években, a Budapest-Szolnok-Békéscsaba-Lőkösháza-vasútvonal (120-as vasútvonal) több ütemben folytatott kétvágányúsítása és sebességemelése révén immáron Budapesttől Békéscsabáig biztosított a zavartalan közlekedés.¹⁶ A munkálatok 2010-2015. között zajlottak, amely magában foglalta a békéscsabai vasútállomás teljes átépítését is. A fejlesztés jelenleg is folytatódik Békéscsabától – a határ (Arad) felé – Lőkösházáig európai uniós források felhasználásával.

A 135-ös számú villamosítatlan egyvágányú vasútvonal Szeged irányába teremt összeköttetést. Ellenkező irányban Gyula (és Nagyvárad) felé a szintén egyvágányú 128-as vonal hozza létre a vasúti kapcsolatot. Kisebb jelentőséggel bír a 121-es Békéscsaba-Kétegyháza-Mezőhegyes-Újszeged vonal, hosszabb táv fennmaradása kérdéses. A járáson belül – ahogy a 7. táblázat is mutatja – csak Csorvás (2 vasúti állomás), Telekgerendás és Békéscsaba között van vasúti kapcsolat. A jellemzően óránként induló szerelvények Csorvásról (Telekgerendáson át) 4.47-20.48-ig indulnak, míg Békéscsabáról kifelé 5.47-22.45-ig kezdik meg útjukat.

Reggel 6.10-től 20.10-ig óránként indul vonat Békéscsabára a fővárosból. A 2,5 órás menetidőt, óránkénti ütemes menetrenddel ellenkező irányban is tartják a szerelvények 6.20-19.20-ig. Egy-egy szerelvény a megadott időintervallumokon kívül is biztosítja ezt a menetidőt a két város között, de jellemzően átszállással és/vagy hosszabb menetidővel rendelkeznek a késő esti, éjszakai és hajnali vonatok. Az említett járatok 1 óra 6 perces elérhetőséget biztosítanak Szolnok és Békéscsaba között.

A másik két szomszédos régióközpont ennél lassabban érhető el vasúttal. Debrecenbe napközben órás sűrűségű ütemes menetrend biztosít 2,5 órás időtartamú és átszállást igénylő elérhetőséget. Szeged esetében a napközbeni, szintén órás sűrűségű ütemes menetrend közel 2 órás¹⁷ átszállás nélküli menetidőt igényel.

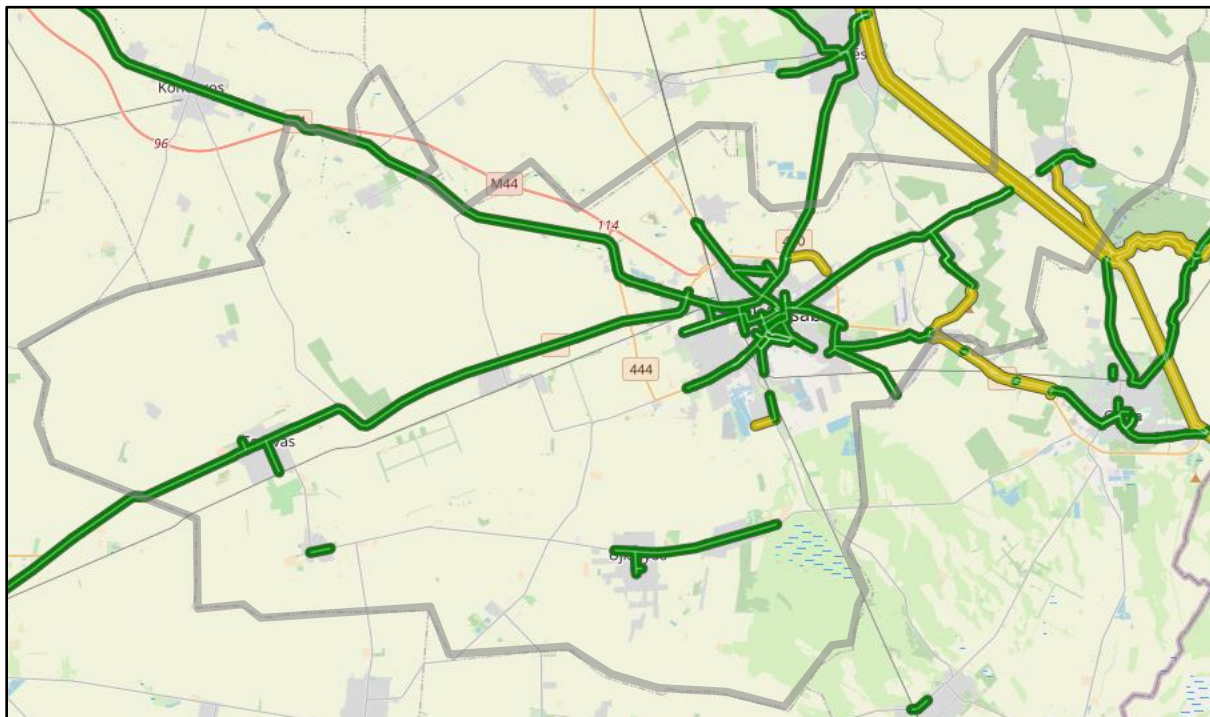
Vasúttal mind a két szomszédos romániai nagyváros elérhetősége kedvezőtlenebb a közútinál. Arad irányába az 57 km-es távolság leküzdése közel 3 órába kerül, Nagyvárad esetében a 90 km-es távolság megtétele (egy átszállással) a legjobb esetben is 3,5 órát vesz igénybe.

Kerékpáros közlekedés

A járáson belüli és kívüli települések között már számos kerékpárút kiépült, ahogy az a 3. ábrán is látható, de ennek ellenére a hálózat még igen messze áll a teljességtől. Békéscsabát kerékpárút köti össze a környező települések közül Telekgerendással, Csorvással, Békéssel és Gyulával. Ezen felül szinte végig kiépült kerékpárúton lehet elérni Dobozt és Kétsopronyt. A járáson belül Újkígyós és Szabadkígyós között vezet a közúti forgalomtól elválasztott kerékpárút, 2022 júniusára pedig elkészül a Békéscsaba-Szabadkígyós összeköttetés is.

¹⁶ Habár a pálya alkalmas a 160 km/h-ás sebességre, a biztosítóberendezések kiépültének hiánya miatt az engedélyezett legnagyobb sebesség normál menetrendi forgalomban továbbra is 120 km/h.

¹⁷ 1 óra 46 perc és 1 óra 48 perc

3. ábra: Békéscsaba és tágabb környékének kerékpárút hálózata (szürke vonallal a járás határa, zölddel a kerékpárhálózat, sárgával az ajánlott kerékpárútvonalak láthatóak)

Forrás: MK Kerékpárút nyilvántartás¹⁸; 2022. január

Település	A városközpontok távolsága kerékpárúton (vagy közúton)	A városközpontok távolsága időben	Kerékpárút kiépültsége
Csabaszabadi	17 km	53 perc	Nincs
Csorvás	22,7 km	1 óra 9 perc	Kiépült
Doboz	14,6 km	45 perc	Szinte teljesen kiépült
Gerendás	24,8 km	1 óra 14 perc	Kiépült
Kétsoprony	18,4 km	56 perc	Szinte teljesen kiépült
Szabadkígyós	9,6 km	30 perc	Részben kiépült
Telekgerendás	12,9 km	40 perc	Részben kiépült
Újkígyós	14,2 km	44 perc	Részben kiépült
Békés	12 km	37 perc	Kiépült
Gyula	17,6 km	55 perc	Kiépült

9. táblázat: Az egyes települések és Békéscsaba elérhetősége kerékpárral

Adatforrás: Google; 2022. január

Térségi kapcsolatok szempontjából Békéscsabai járás az alábbiak szerint felsorolt elválasztott kerékpárforgalmi létesítményeken érhető el a szomszédos járásokból:

- a 44. sz. I. r. főút mentén Békésszentandrás-Szarvas-Csabacsúd-Kardos-Kondoros-Békéscsaba;
- a 47. sz. II. r. főút mentén Békéscsaba-Telekgerendás-Csorvás-Orosháza-Hódmezővásárhely-Szeged;
- a 470. sz. II. r. főút mentén Mezőberény-Békés-Békéscsaba;
- a 4239. j. és a 4244. j. a 4219. j. összekötő utak és a 42344. j. bekötőút mentén Békéscsaba-Gerla-Doboz-Sarkad-Salonta (RO) irányába. A kerékpárforgalmi létesítménynek a Doboz-Kettős-Körös hídon és a Doboz-4244-4219. j. utak körforgalmú csomópontja közötti szakaszon

¹⁸ Honlap: <https://kenyi.kozut.hu/>

való átvezetése még nem megoldott. Sarkad irányából Sarkadkeresztúr elérése is biztosított a 4219. j. összekötő út mentén.¹⁹

Légi közlekedés

A légi közlekedés egyelőre nem játszik fontos szerepet a város életében. A térségi kapcsolatok között jelenleg marginális jelentőségű. *A Békés Airport Kft. által üzemeltetett békéscsabai repülőtér Békés megye egyetlen aszfaltozott, hosszabb repülőtere, mely Békéscsaba és Gyula között, a 44. sz. főút mellett található. A repülőtér két részre oszlik: kereskedelmi, illetve sportrepülőterre. A kereskedelmi repülőtér szilárd burkolatú pályával rendelkezik, mely 1300 méter hosszú és 30 méter széles.*²⁰

Ez a marginális szerepkör valószínűleg bővülni fog a jelenlegi kormányzati és városi szándékok alapján. Békéscsaba MJVÖ a reptér fejlesztésének tervezésére 2021. év végén kiírta a feltételes közbeszerzést (beleértve a megvalósíthatósági tanulmány és az engedélyezési, valamint kiviteli tervek kidolgozását is). A tervezésen túli egyéb előkészítő feladatokra már 154 millió forint már felhasználásra került, ennek elszámolása folyamatban van. A teljes tervezés becsült forrásigénye ennél egy nagyságrenddel nagyobb. A kifutópálya többek közt 2500 méter hosszúságúra és 45 méter szélességűre bővülne. A fejlesztést követően a repülőtér alkalmas lesz a légiáru-szállítás és az üzletigépes forgalom kiszolgálására.²¹

2.1.2 A területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata

Szükséges, hogy a jelen dokumentumban lefektetendő célok illeszkedjenek a térség fejlődését magasabb szinteken meghatározó tervdokumentumokban foglaltakhoz. Az alábbi fejezet a megfelelő helyeken az adott tervekből szó szerint idéz.

A vizsgált dokumentum-mátrix

A hazai szintű tervezés legmagasabb rendű fejlesztési dokumentuma az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció, továbbiakban OFTK (1/2014. OGY határozat).

Regionális szintű fejlesztési tervdokumentum: Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Koncepció. Annak ellenére, hogy a 2005-ben tett megállapítások egy része még ma is érvényes, a dokumentum egyértelműen elavult adatállománya miatt a vonatkozó elemzés nem értelmezhető.

A vármegyei szintű tervek rendelkezésre állnak, az illeszkedés megteremtése egyértelműen fontos:

1. Békés Megye Területfejlesztési Konceptiója (2021)
2. Békés Megye Területfejlesztési Programja (2021)

A 2006-ban készült Békéscsabai Kistérségi Területfejlesztési Konceptió a regionális dokumentumhoz hasonlóan aktualitását veszítette.

Az OFTK-ban megjelenő célok

Az OFTK országos szintű átfogó fejlesztési célokat, valamint fejlesztési eszközöket határoz meg.

1. **Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés:**
a meglévő értékeket megőrző, kiszámítható, érték-, tudás- és munkalapú, hozzáadott értéket és közhasznokat eredményező, valamint a takarékos és hatékony erőforrás-felhasználásra

¹⁹ Békéscsaba MJV Kerékpárforgalmi Hálózati Terve, 2017

²⁰ Forrás: <https://bekesairport.hu/>

²¹ Forrás: <https://airportal.hu/kiirtak-a-kozbeszerzest-a-bekescsabai-repuloter-fejlesztésének-reszletes-tervezésére/>

épülő gazdasági növekedés, fejlődés és jövedelemtermelés biztosítása, a globális gazdasághoz való felzárkóztatás és a hazai foglalkoztatás jelentős bővítése. A cél elérése érdekében kiemelt eszközök a gazdaságba történő beruházások és a vállalkozásfejlesztés támogatása, a kis- és középvállalkozások, a családi gazdaságok, a nemzeti vállalatok megerősítése és piaci lehetőségeik szélesítése, a biztonságos élelmiszerellátás, a helyi gazdaság megerősítése, a helyi közösségek autonóm, önfenntartó és öngondoskodó erejének a helyreállítása.

2. Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom:

cél a népességszám növelése, a gyermekvállalás ösztönzése. Továbbá cél a népesség szellemi, erkölcsi, tudásban, készségekben és értékekben való gyarapodásának elősegítése, az alsó-, az alsó-közép- és a középosztály, valamint a kis közösségek és családok felemelése-megerősítése, a nemzeti, közösségi és egyéni felelősségvállalás és értékátadás növelése. Kiemelt cél a társadalmi megújulás és gyógyulás elősegítése, az egészséges életmód, a sport és a mozgás, a kultúrához való hozzáférés és a közművelődés biztosítása, valamint az egészséges táplálkozás ösztönzése. Ehhez kapcsolódik az egészségi állapot javítása, a hatékony közegészségügy és egészségügyi szolgáltatások, a megelőzés és rekreáció biztosítása, a kulturális örökség megőrzése. Cél a nemzeti hagyományokat tiszteletben tartó, hatékony és jó állam létrehozása, a közszolgáltatások megújítása. Ennek keretében a növekvő társadalmi biztonság - kiemelt figyelmet fordítva a lakossági közbiztonság, a szociális, családi és személyi biztonság, az információbiztonság, a munkahelyi biztonság - megteremtésére.

3. Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme:

Cél a hosszú távú gazdasági potenciálunkat és életfeltételeinket biztosító természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás megteremtése, az erőforrások megőrzése a jövő generációinak számára, mind mennyiségben, mind minőségben. Cél az élelmiszer-, az energia-, a környezet-, valamint a klímabiztonság megteremtése, az egészséges ivóvíz ellátás, az élővilág sokféleségének, a tájak sokféleségének és értékeinek, illetve az épített örökség értékeinek megőrzése, az egészséges élet környezeti feltételeinek és jobb minőségének biztosítása, a fenntartható életmód, termelés és fogyasztás elősegítése.

4. Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet

Cél egy területileg összehangolt, harmonikusan és fenntartható módon működő, a meglevő térszerkezet értékeit megtartó, a makroregionális és globális kapcsolatokban aktívan részt vevő térszerkezet kialakítása, amelyben az ország, a Kárpát-medence és Európa szempontjából egyaránt jól együttműködő, értékeket teremtő és védő partnerként vehet részt az ország minden térsége és települése. Egyaránt fontos az európai integráció, a közép-európai kohézió megteremtése. A többközpontú térszerkezet megvalósítása érdekében szükséges az ország Budapest központúságának oldása, a gazdasági fejlődést biztosító beruházások területi terítése, a térségi versenyképességet segítő térszerkezet, térségi kapcsolatok kialakítása, erősítése. A térségi integráció, térségi kapcsolatok és együttműködések elmélyítéséhez szükséges a város-vidék kapcsolatok megújítása, a térségi autonómia, az önellátó és önfenntartó képesség erősítése. A területi kohézió és a térségi esélyegyenlőség erősítéséhez kiegyensúlyozott térszerkezet, területi kiegyenlítődés, a perifériák és elmaradott térségek felzárkóztatása, a térségi sajátosságoknak megfelelő térségi fejlődési pályák kialakítása szükséges.

Szakpolitikai cél		Területi cél	
1.	Versenyképes, innovatív gazdaság	1.	Az ország makroregionális szerepének erősítése
2.	Gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság	2.	A többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat
3.	Életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és -ellátás	3.	Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése
4.	Kreatív tudáslapú társadalom, piacépítő készségek, K+F+I	4.	Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése
5.	Értéktudatos és szolidáris, öngondoskodó társadalom	5.	Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés
6.	Jó állam: szolgáltató állam és biztonság	6.	Összekapcsolt terek: az elérhetőség és a mobilitás biztosítása
7.	Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, és környezetünk védelme	-	

10. táblázat: Az OFTK-ban megfogalmazott középtávú célok

Az OFTK (2013.) Békés vármegyét, illetve Békéscsabát érintő megállapításai:**3.1.4.5 A külső városgyűrű kiemelt várostérségi fejlesztései – fejezetben:**

Békéscsaba az ország éléskamrájának központjaként az élelmiszertermelés és –feldolgozás, valamint a gasztroturizmus hazai fellegvára pozíciót célozza meg, ehhez kapcsolja húzóágazatait: az építőanyag-ipar, a textilipar, a gépipar, az élelmiszeripar, a nyomdaipar; illetve kitörési pontjait: a malomipar újraindítása, a gasztroturizmus, a határon túli kapcsolatok erősítése, a helyi gazdaság élénkítése, a befektetések ösztönzése, a vármegyeszékhelyi funkciók megerősítése. A vármegyeszékhely szorosabb vonzáskörzetébe esik: Békés, Sarkad, Gyula és az általuk körbezárt Körös-menti vidék.

3.1.4.6 Nemzeti és perspektivikusan nemzetközi jelentőségű nagyvárosi térségek – fejezetben:

A külső nagyvárosi gyűrű egyes városai nem rendelkeznek több vármegyére kiterjedő térszervező potenciállal, ennek ellenére fontos szerepet tölthetnek be a gyűrűn belüli térkapcsolatok fenntartásában és vármegyénkön belüli térszervezésükkel. Ide sorolható Szombathely, Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Kaposvár, Békéscsaba, Nyíregyháza, és a domborzati és történelmi okok miatt a gyűrűn kívül elhelyezkedő Sopron és Szekszárd. Fontos termelési-szolgáltatási funkciókat és markáns gazdasági, esetleg innovációs profilokat már most is megjelenítenek, és ez a jövőben tovább erősíthető. E városokban a határon átnyúló nemzetközi foglalkoztatási és gazdasági együttműködés a városfejlesztések fontos iránya lehet.

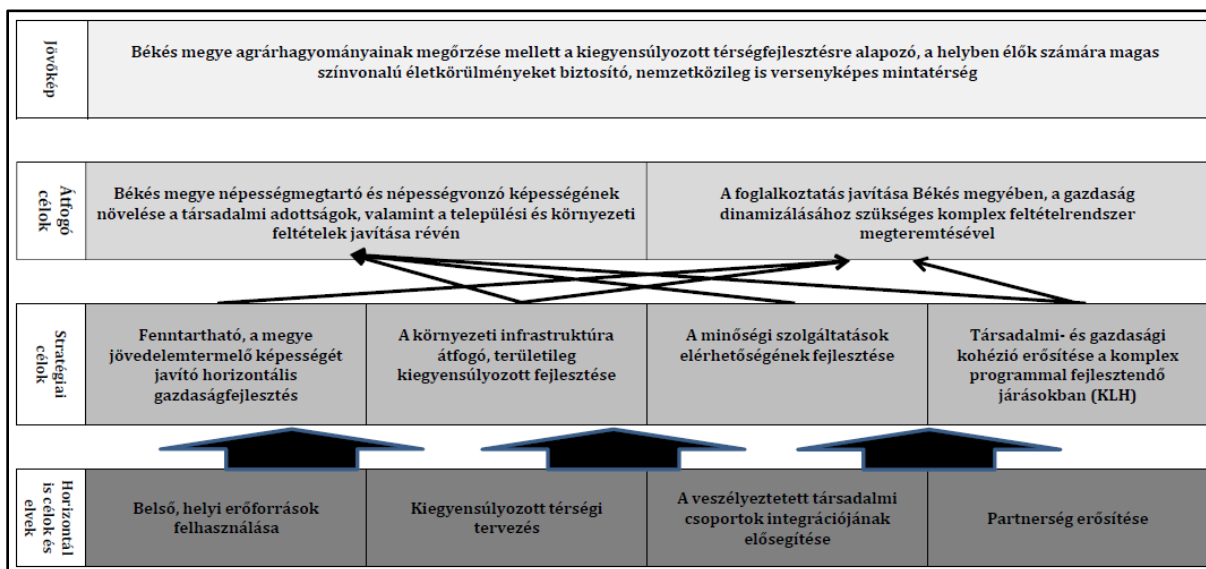
4.4. Békés megye – Fejlesztési irányok – fejezetben:

- Az infrastruktúra fejlesztése: a megközelíthetőség és a logisztikai feltételek javításával, a térségi kohézió erősítésével, minőségi környezet kialakítása mellett.
- Gazdaság- és vidékfejlesztés: munkahelyteremtés ösztönzésével a hozzáadott érték növelése, hungarikumok támogatása, környezetkímélő energiatermelés, valamint az öko-, horgász-, vadász-, kerékpár- és egészségturizmus fejlesztése.
- Társadalmi megújulás: a szakképzés gazdasági igényekhez alakításával, a civil együttműködések erősítésével és a helyi kulturális értékek megőrzésével.

- Környezeti fenntarthatóság segítése az épített és természeti környezet védelme, a környezetbarát hulladékgazdálkodás, -újrahasznosítás fejlesztése és a megújuló energiákra épülő termelés és fogyasztás támogatása által.
- Határon átnyúló együttműködések segítése a gazdaságfejlesztés támogatásával, együttműködési programok szervezésével és helyi termékekre épülő piac beindításával.
- Békéscsaba fejlesztése, különös tekintettel az élelmiszer alapanyag előállítására és – feldolgozásra, valamint a gasztroturizmusra.

Békés Megye Területfejlesztési Koncepció (2021.) célrendszere és a célok illeszkedésének bemutatása

A vármegyei dokumentum helyzetelemzésének vonatkozó fejezete (BMTFK Helyzetértékelés 2.1) ismerteti az OFTK mellett az egyéb országos szakterületi stratégiáknak a térségre vonatkozó céljait, bemutatja a megfogalmazott vármegyei jövőkép és a megvalósítást támogató célrendszer illeszkedését az országos fejlesztési rendszerekhez. A BMTFK Javaslattevő munkarészének pedig 1.6.2. fejezete foglalkozik részletesen a megfogalmazott célok külső koherenciájával. Az elfogadott vármegyei középtávú célrendszer a következő:

4. ábra: Békés vármegye fejlesztési célrendszerét bemutató ábra

Forrás: Békés Megye Területfejlesztési Koncepciója 2021-2030

Az országos területi célok közül az 1-es (*Az ország makroregionális szerepének erősítése*) kevésbé érinti a várost és a szatellittelepüléseket. Célként megjelenik a területi anyagokban is a Romániával (és részben Szerbiával) való intenzívebb viszony kialakítása: a vármegyei dokumentumokban hangsúlyosabban, mint békéscsabai ITS-ben, hiszen a város nem határátkelőhely (ezt a szerepet a vármegyében legerősebben Gyula viseli közúton, vasúton Lökösháza), és keletre, a határ túloldalán „légüres”, városhiányos tér található.

Az országos területi célok közül a 2-es (*Többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat*) szintén megjelenik – elsősorban a vármegyei anyagokban –, de nem hangsúlyos, mivel Békéscsaba területi szerepe némileg eltér a más vármegyékben általában tapasztalható megyei jogú városi (továbbiakban MJV) szereptől: Békés vármegyét az erős alközpontok jellemzik, amelyek képesek és tudják is helyben biztosítani a megfelelő alapszolgáltatásokat. Ez a vármegyei városhálózatot kiegyensúlyozottá teszi,

Békéscsaba MJV nem olyan mértékben „vízfej” a vármegyén belül, mint a legtöbb másik MJV a saját vármegyéjében. Fontos és jelentős viszont az alközpontok sajátos gazdasági profillal történő megtöltése, ez Békéscsabán elsősorban a nyomdaipar, gépipar, logisztika fejlesztését jelenti, megtartva és tovább erősítve az élelmiszeriparhoz kötődő hagyományos ágazatokat is.

A 3-as területi cél (*Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése*) az egyik legközvetlenebbül és legerősebben megjelenő cél a vármegyei és az eddigi városi anyagokban. Békés vármegye lakosságszáma egyedülálló módon már 1950 óta csökken (a legtöbb vármegyében mindez 1980-tól kezdődött), főként a vármegye déli, Mezőkovácsházi járásában a népességfogyás és elöregedés mértéke drámai. Békéscsaba is 2001 óta majdnem 10 000 lakosát veszítette el, amely rendkívül soknak számít, a 2020-as adatok szerint már csak 58 002 fő a város lakója. A csökkenést egyrészt a negatív természetes szaporodás, de még inkább a nagyfokú elvándorlás okozza, így a vármegyei és városi anyagokban is visszatérő elem ez a téma. A *népességmegtartás* Békés vármegye átfogó célja: mindenképpen indokolt a város illeszkedése ehhez.

A 4. számú országos területi cél, a *Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése* nem kap hangsúlyt a vármegyei stratégiában, hiszen sem a vármegyének, sem Békéscsabának nincs igazán kiemelkedő táji értékű térsége.

Az 5. számú országos területi cél *Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés*, szintén nagyon erősen megjelenik a vármegyei dokumentumokban, hiszen a vármegye egyes részei erősen leszakadó, hátrányos, komplex programmal fejlesztendő térségek. A gazdaságösztönzés folyamatos feladat Békéscsabán, a 2014-2020-as időszak prioritása is. A gazdaságfejlesztés, *munkahelyteremtés, foglalkoztatásbővítés* valamennyi fejlesztési dokumentumban, így a vármegyei koncepcióban is kulcs szerepet kap: előfeltétele a felzárkózásnak és a területi különbségek csökkenésének.

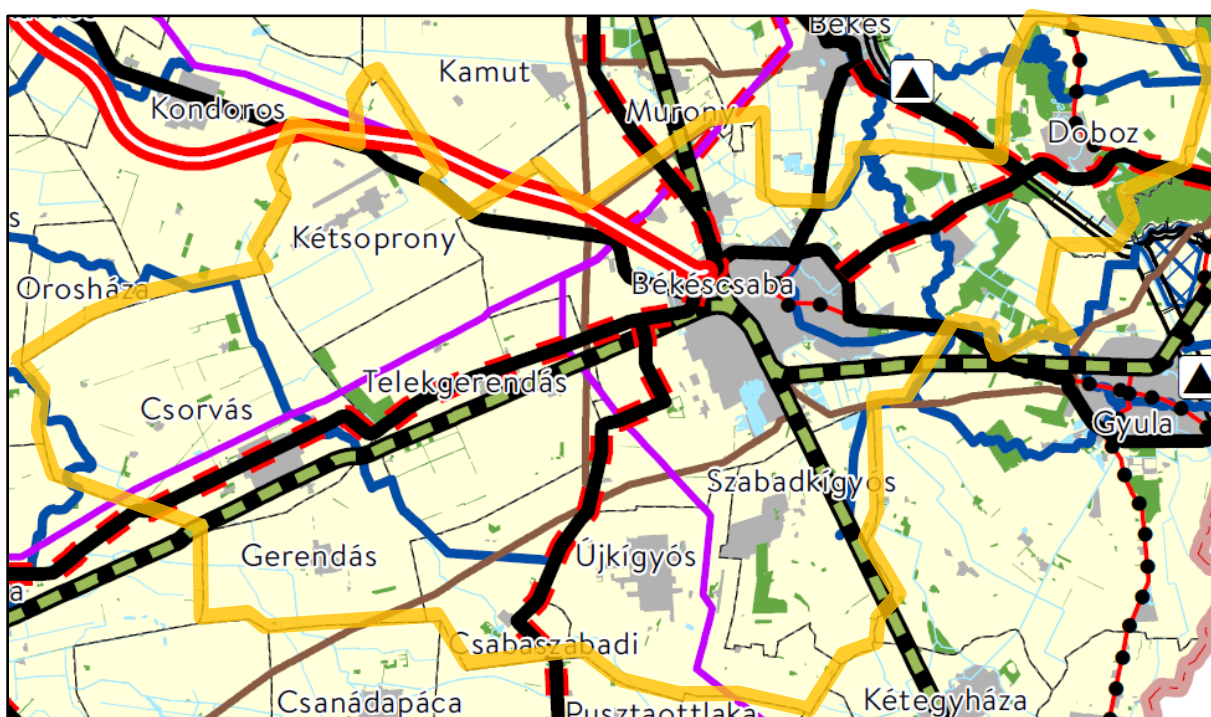
A 6. számú országos területi cél, *Összekapcsolt terek* az elérhetőség és a mobilitás biztosítása szintén kiemelt mind a Békés vármegyei, mind a békéscsabai dokumentumokban. A vármegye és a város évtizedekig szenvedett a rossz közúti megközelíthetőség miatt. Békéscsaba számára a megközelíthetőség a 2014-2020-as tervezési időszak egyik fő prioritása volt.

Békéscsaba és a településegységes fejlesztési céljainak illeszkedniük kell mind az országos, mind a vármegyei célokhoz az alábbiakban részletezett jelenlegi helyzetben vázolt problémák megoldása, azaz a város és térsége fenntartható fejlődésének érdekében.

2.1.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata ²²

A fejezetben a magasabb rendű rendezési tervekben szereplő, Békéscsabára és térségére vonatkozó területfelhasználási és térszerkezeti elemeket tekintjük át. Az alfejezetben alapvetően két dokumentumot vizsgálunk, az Országos Területrendezési Tervet (OTrT), illetve a Békés Megye Területrendezési Tervet (BMTTrT). A két Terv szerkezeti terve és az övezeti terveik között nem húzódik ellentét, emiatt a város vonatkozásában mértékadó területrendezési terv a BMTTrT, mely további kiegészítéseket is tartalmaz az OTrT-hez képest.

Az Országos Területrendezési Tervvel (továbbiakban: OTrT) való összefüggések vizsgálatának kiindulópontja a 2019. március 15-én hatályba lépett, Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény (melynek második része maga az OTrT), illetve a területrendezési tervek készítésének és alkalmazásának kiegészítő szabályozásáról szóló 9/2019. (VI. 14.) MvM rendelet.

5. ábra: Békéscsaba és a Békéscsabai járás érintettsége az Ország Szerkezeti Tervén
Forrás: OTrT térképszelvényei

A 2018 decemberében készült OTrT kivágatán (5. ábra) jól látszik, hogy a járás (vastag sárga vonal) döntő részét Mezőgazdasági térség alkotja (halvány sárga szín). Ezt a Települési térség (szürke szín), az Erdőgazdálkodási térség (zöld szín) és a Vízgazdálkodási térség (halványkék szín) követi területarányosan. Az ábrán vastag piros vonalakkal látható az M44-es gyorsforgalmi út tervezett szakasza, mely az OTrT elkészülte óta meg is valósult. Vastag fekete vonallal láthatók a meglévő főutak, illetve szaggatott piros vonallal körülvett megvastagított fekete vonalak a tervezett főutakat jelölik.

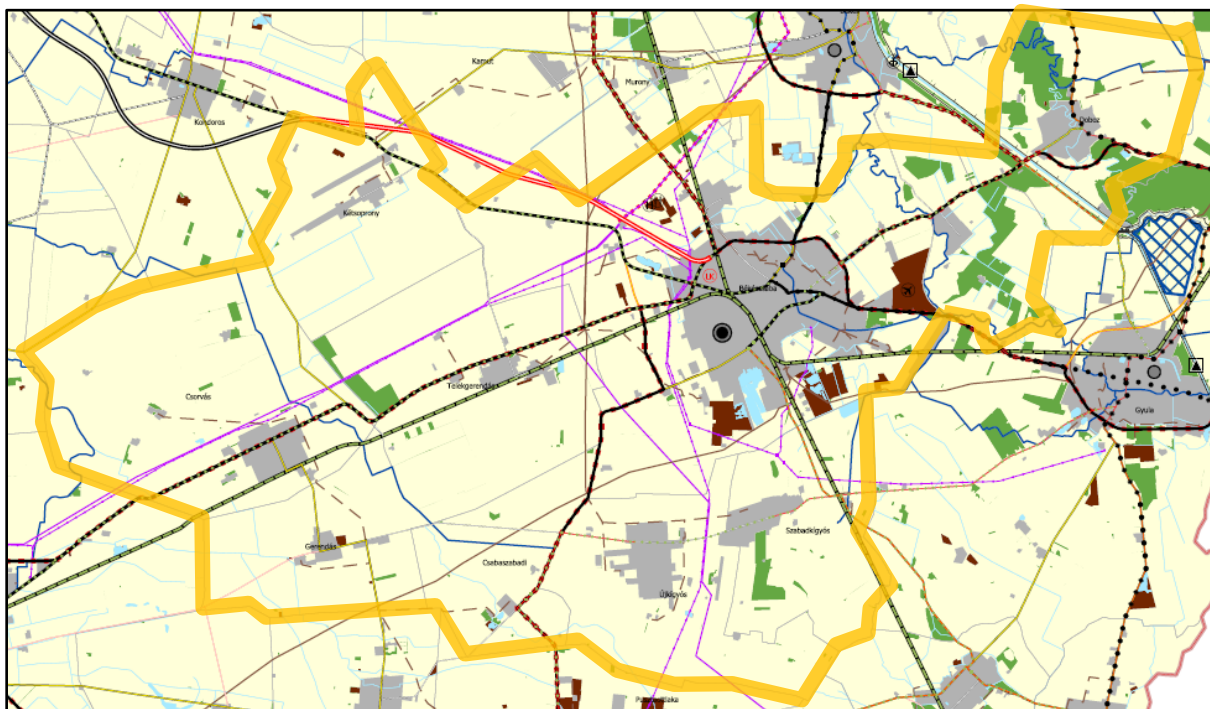
A kivágat csak a már kiépült vasúti hálózatot jeleníti meg (zöld-fekete szaggatott vonal), azaz vasútfejlesztést nem jelöl az OTrT. Az ábrán – bár nagyrészt takarásban van, – fekete pontokkal

²² Forrás: OTrT, BMTTrT

tarkított piros vonal jelöli az országos kerékpár-útvonalakat. Ez Békéscsabát és Dobozt érinti (bár a két települést nem köti össze közvetlenül). Békéscsaba a Békés és Gyula közötti útvonalon helyezkedik el.

Az 5. ábrán lila vonallal ábrázolják a 400 kV-os átviteli hálózat elemeit, míg barna vonallal a földgázszállító vezetéseket. A járást több helyen is metszik a vezetékek, újabbak elhelyezése egyelőre csak egy helyen van kilátásban az OTrT alapján. Békéscsaba északi részén látható egy Békés irányába kiépülő, új 400 kV-os átviteli hálózat vezetéke.

A kivágoton kék vonallal jelölik az országos jelentőségű csatornákat, melyek a járási települések többségét érintik is. Ezek bővítése nincs tervben a járás területén. Elsőrendű árvízvédelmi vonal egyedül Doboz térségét érinti a Kettős-Körös partvonal mentén (fekete tüskés vonal). Fejlesztés ezen a téren sem várható a közeljövőben.

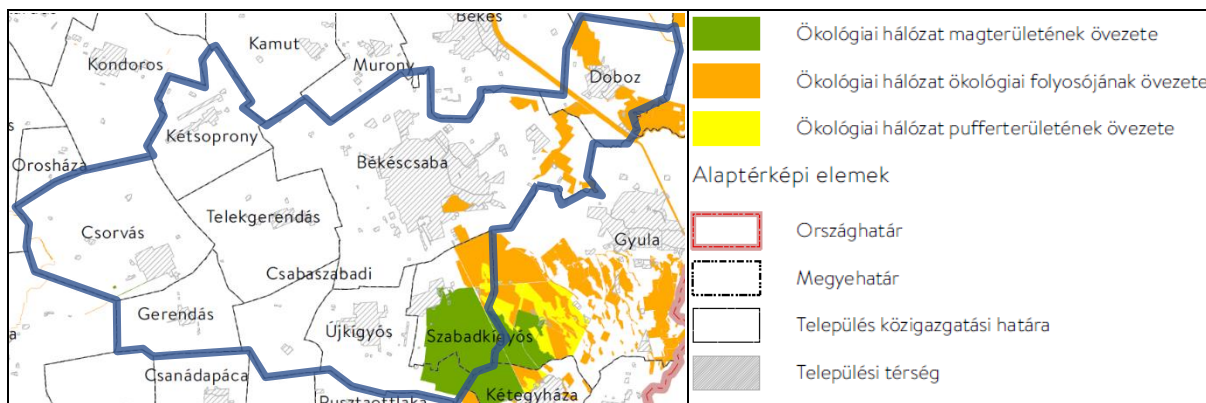
6. ábra: Békéscsaba és a Békéscsabai járás érintettsége az Ország Szerkezeti Tervén
Forrás: BMTrT térképszelvényei

A BMTrT 2020 júniusi térképszelvényén (6. ábra) nem látható lényeges eltérés az OTrT-hez képest, azonban kis mértékben részletesebb annál. Így a kivágoton megjelennek a Sajátos területfelhasználású területek (barna színnel). Ezeket helyet kap számos békéscsabai terület egység: a repülőtér, a katonai terület, a hulladéklerakók, illetve a bányaterület. Piros LK jelöléssel egy tervezett logisztikai központ is felkerült Békéscsaba belterületére, valamint kisebb kapacitású vonalas infrastruktúraelemek is megjelennek rajta (pl. térségi ellátást biztosító/átvitelt befolyásoló 132 kV-os elosztó hálózat, kisebb mellék- és összekötőutak, térségi kerékpárútvonalak).

Az OTrT több övezeti térképmelléklettel is rendelkezik. A Békéscsabai járás érintettsége a 11. táblázatban látható, míg részletesebben a 7-15. ábra mutatja be ezek kiterjedését.

Országos övezetek	Békéscsaba érintettsége	Szatellit-települések érintettsége
Ökológiai hálózat magterületének övezete	-	+
Ökológiai hálózat pufferterületének övezete	-	+
Ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete	+	+
Kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete	+	+
Jó termőhelyi adottságú szántók övezete	+	+
Erdők övezete	+	+
Erdőtelepítésre javasolt terület övezete	-	+
Tájképvédelmi terület övezete	+	+
Világörökségi és világörökségi várományos területek övezete	+	-
Vízminőség-védelmi terület övezete	+	+
Nagyvízi meder övezete	-	+
VTT-tározók övezete	-	-
Honvédelmi és katonai célú terület övezete	+	-
Összesen	8	10

11. táblázat: Békéscsaba és a Békéscsabai járás érintettsége az OTrT térképszelvényein

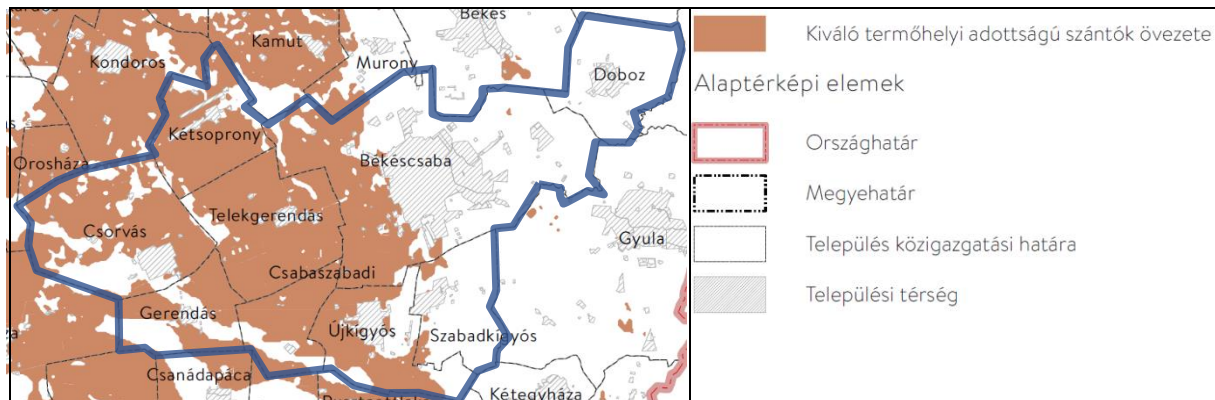

7. ábra: Ökológiai hálózat²³, a járás határa kék színnel jelölve
(Forrás: OTrT)

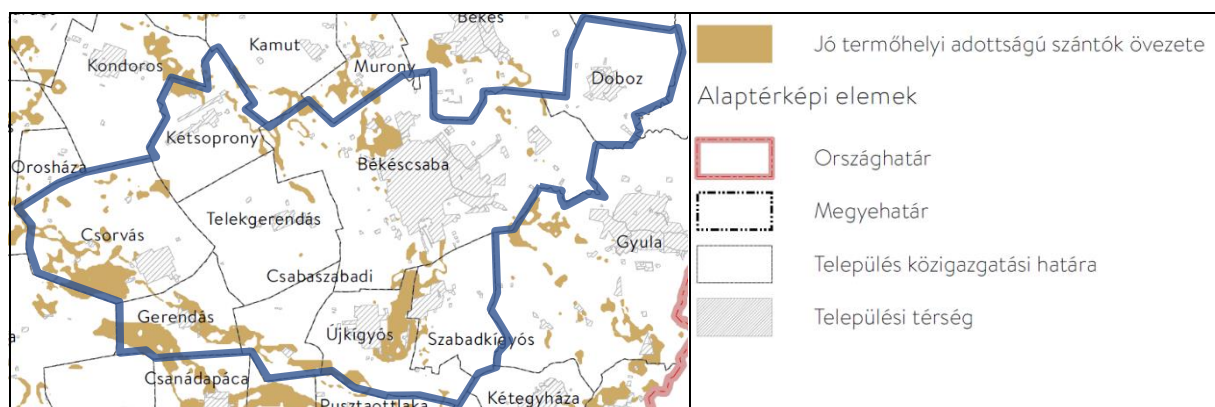
²³ **Ökológiai hálózat magterületének övezete:** olyan természetes vagy természetközeli élőhelyek, amelyek az adott területre jellemző természetes élővilág fennmaradását és életkörülményeit hosszú távon biztosítani képesek, és több védett vagy közösségi jelentőségű fajnak adnak otthont;

Ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete: olyan területek – többnyire lineáris kiterjedésű, folytonos vagy megszakított élőhelyek, élőhelysávok, élőhelymozaikok, élőhelytöredékek, élőhelyláncolatok –, amelyek döntő részben természetes eredetűek, és amelyek alkalmasak az ökológiai hálózathoz tartozó egyéb élőhelyek - magterületek, pufferterületek - közötti biológiai kapcsolatok biztosítására;

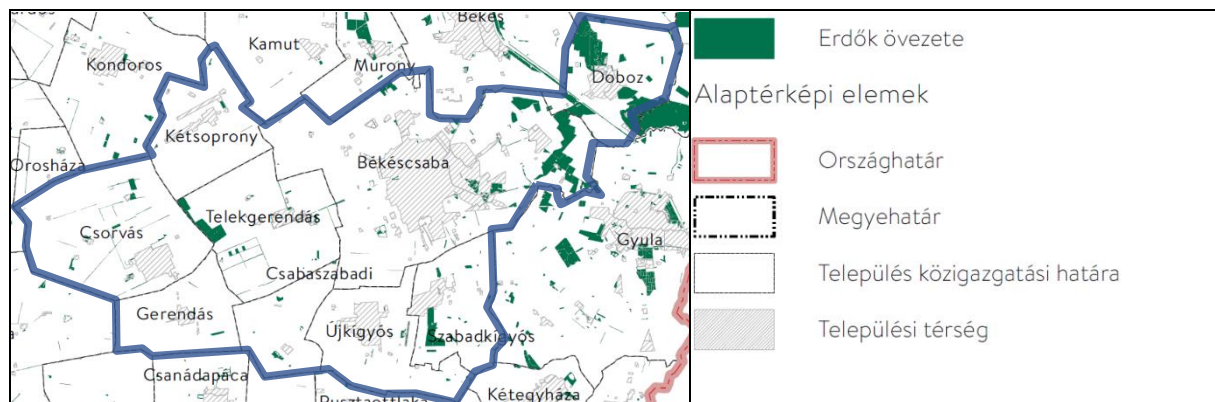
Ökológiai hálózat pufferterületének övezete: megakadályozzák vagy mérséklék azon tevékenységek negatív hatását, amelyek a magterületek és az ökológiai folyosók állapotát kedvezőtlenül befolyásolhatják vagy rendeltetésükkel ellentétesek.

8. ábra: Kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete²⁴, a járás határa kék színnel jelölve
(Forrás: OTTrT)

9. ábra: Jó termőhelyi adottságú szántók övezete²⁵, a járás határa kék színnel jelölve
(Forrás: OTTrT)

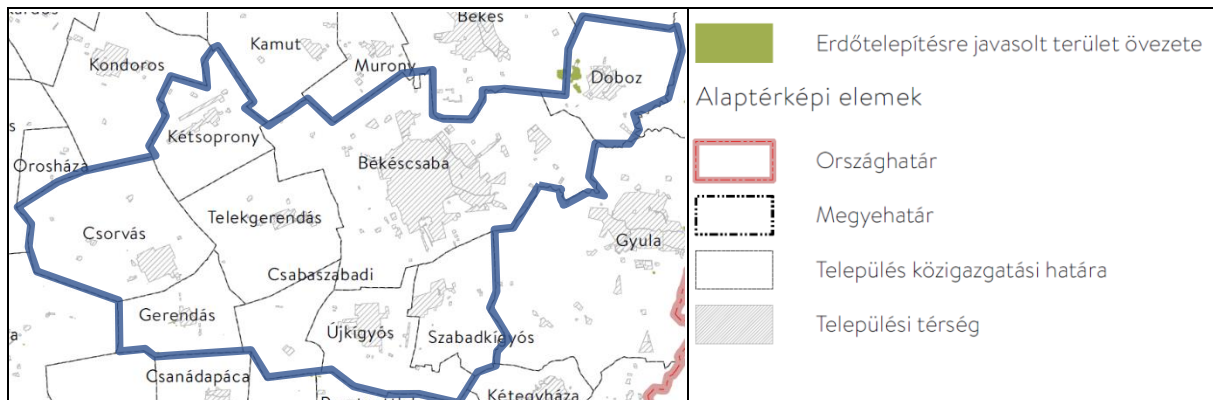

10. ábra: Erdők övezete²⁶, a járás határa kék színnel jelölve
Forrás: OTTrT

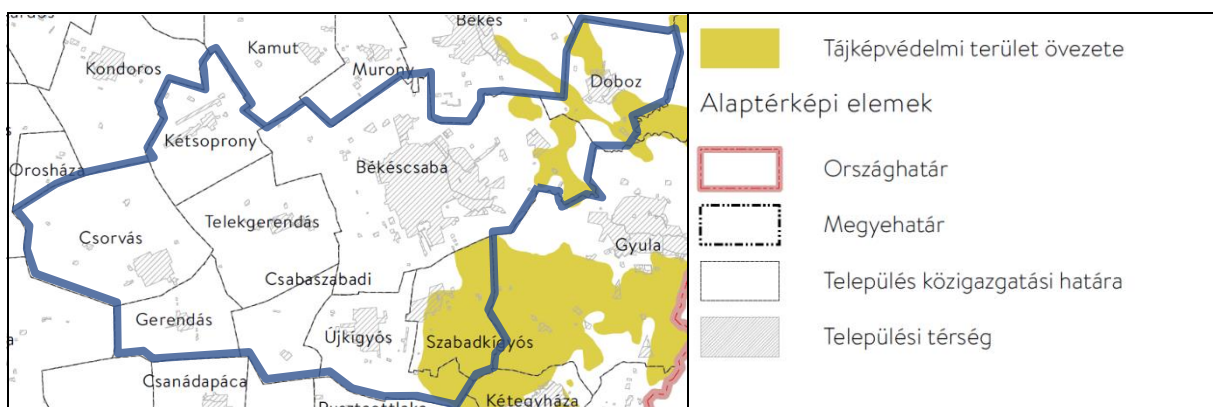
²⁴ A Kiváló termőhelyi adottságú szántók övezetébe az agroökológiai adottságai alapján kimagasló agrárpotenciállal rendelkező, ugyanakkor környezeti szempontból a legkevésbé érzékeny, ezért mezőgazdasági árutermelésre legalkalmasabb szántóterületek tartoznak.

²⁵ A Jó termőhelyi adottságú szántók övezete szántóföldi művelésre másodlagosan alkalmas területként veendő figyelembe.

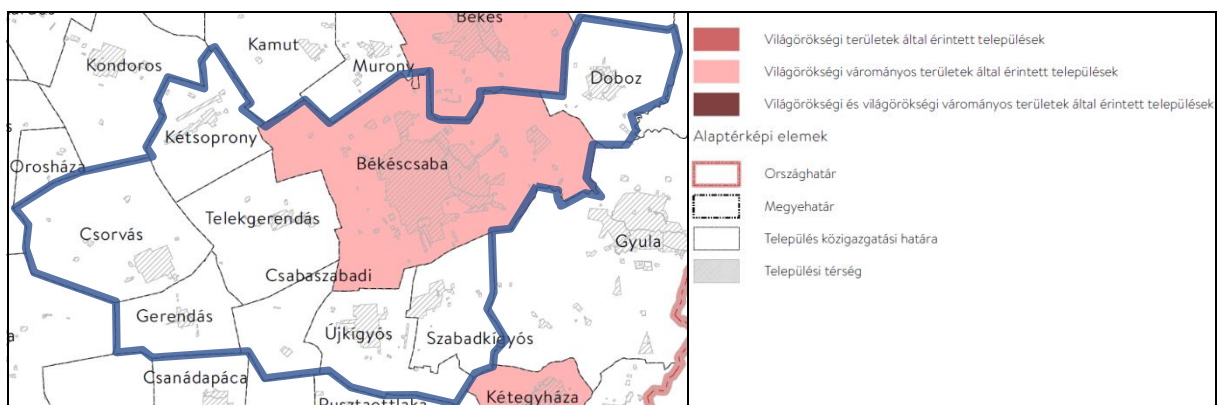
²⁶ Az erdők övezetébe tartozó területeket az adott településnek a településrendezési eszközében legalább 95%-ban erdőterület területfelhasználási egységbe kell sorolnia. A MaTrT hatálybalépését megelőzően kijelölt beépítésre szánt területek, valamint az erdőről szóló 2009. évi XXXVII. törvény 4. § (2) bekezdésében meghatározott területek, továbbá az Ország Szerkezeti Terve által kijelölt települési térség területein lévő erdők övezetének területét a számításnál figyelmen kívül kell hagyni.

11. ábra: Erdőtelepítésre javasolt terület övezete²⁷, a járás határa kék színnel jelölve

Adatforrás: OTrT

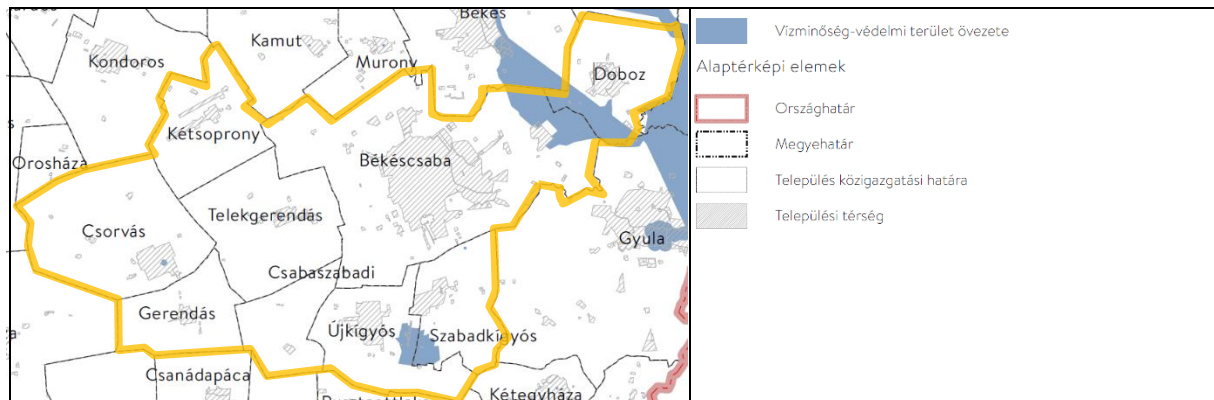
12. ábra: Tájképvédelmi terület övezete²⁸, a járás határa kék színnel jelölve

(Forrás: OTrT)

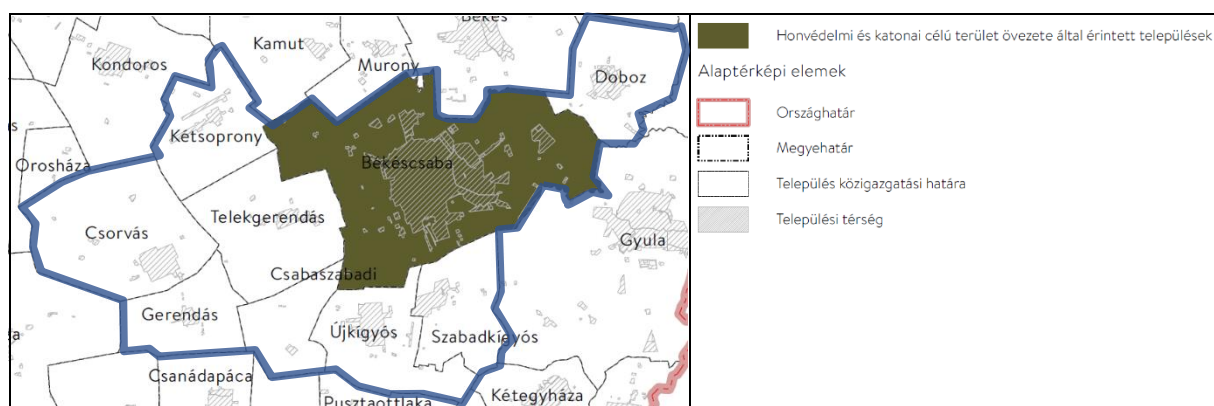
13. ábra: Világörökségi érintettségű területek²⁹, a járás határa kék színnel jelölve

(Forrás: OTrT)

²⁷ Az Erdőtelepítésre javasolt terület övezete a tervezett erdők területi alapjait hivatott biztosítani.²⁸ A Tájképvédelmi terület övezete által érintett területre a tájképi egység, a hagyományos tájhasználat fennmaradása, valamint a tájba illesztés biztosítása érdekében külön jogszabályok vonatkoznak.²⁹ A Világörökségi érintettségű területek kulturális örökségvédelmi szempontból kiemelt területként veendő figyelembe.

14. ábra: Vízminőség-védelmi terület övezete³⁰, a járás határa sárga színnel jelölve
(Forrás: OTRT)

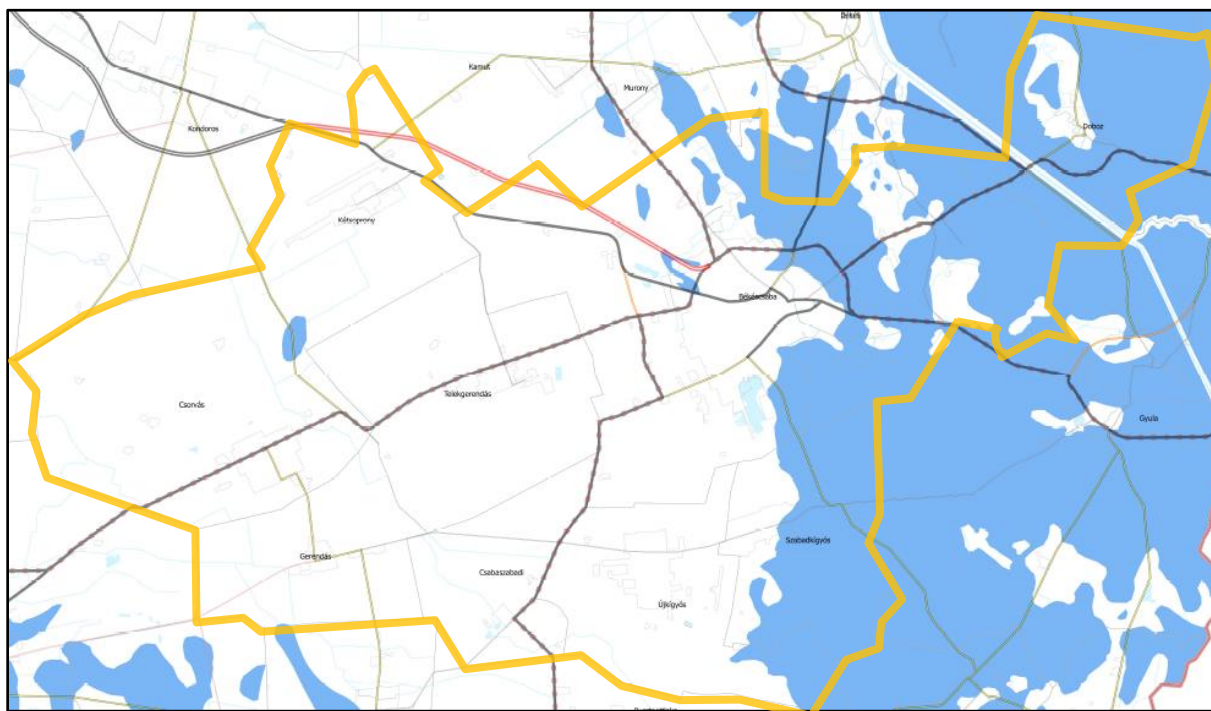
15. ábra: Honvédelmi és katonai célú terület övezete³¹, a járás határa kék színnel jelölve
(Forrás: OTRT)

A Nagyvízi meder övezete a Kettős-Körös medrét foglalja magában a járásban. Ez Doboz település külterületén fut végig, ahogy az a 16. ábrán is kivehető. A belvízjárta területek egyenes vonalú megszakadása jelzi a Körös medervonalát. Az övezet kiemelt felszíni vízvédelmi és vízgazdálkodási területként veendő figyelembe. Az övezetben „új beépítésre szánt terület nem jelölhető ki”.

A BMTrT által kijelölt Rendszeresen belvízjárta területek kiterjedése a 16. ábrán látható. Ezeken a területeken új beépítésre szánt terület csak akkor jelölhető ki, ha ahhoz a működési területével érintett vízügyi igazgatási szerv a településrendezési eszközök egyeztetési eljárása során adott véleményében hozzájárul.

³⁰ A Vízminőség-védelmi terület övezete környezetvédelmi szempontból kiemelt területként veendő figyelembe. Az övezet felszíni vizek, továbbá a sérülékeny, felszíni szennyeződésre fokozottan érzékeny vízbázisok és felszín alatti vízkészletek védelmét, valamint a halak életfeltételeit biztosítja.

³¹ A Honvédelmi és katonai célú terület övezete a Honvédelmi Minisztérium adatszolgáltatása alapján tartalmazza azokat a katonai érdekeltségű területeket, amelyek honvédségi célra történő hosszú távú fenntartásához országos érdek fűződik. Békéscsabán az MH 54. Veszprém Radarezred távolfelderítő radarberendezést üzemeltet.

16. ábra: A Rendszeresen belvízjárta terület övezete (belvíz járta terület: kék kitöltés; járás határa: sárga vonal)
Forrás: BMTrT

A BMTrT a járás nagyobb részét (Csorvás, Telekgerendás, Gerendás kivételével) az Ásványi nyersanyagvagyron övezetbe sorolja. A járás érintett településein csak olyan területfelhasználási egység, építési övezet vagy övezet jelölhető ki, amely az ásványi nyersanyagvagyron távlati kitermelését nem lehetetleníti el.

A Tanyás területek övezetbe szintén beletartozik a járás nagyobbik része (Újkígyos, Doboz és Csorvás kivételével). Jellemzően a települések külterületén lévő mezőgazdasági termelés, a növénytermesztés, az állattartás és állattenyésztés, továbbá az ezekkel kapcsolatos, a saját termék feldolgozása, tárolása és árusítása, valamint ökológiai és biotermesztés, illetve a falusi és ökoturizmus céljára létesített lakó- és gazdasági épület, épületcsoport, térbelileg hozzá kapcsolódó, jellemzően 1 ha területű föld együtteseise tartoznak ide.

A járás egy része a Gazdaságfejlesztési és innovációs terület övezet alá is besorolásra került: Békéscsaba, Újkígyós, Kétsoprony. A gazdaságfejlesztés vármegyei övezetében elő kell segíteni a vármegyei területfejlesztési koncepcióban megfogalmazott célok és a vármegyén belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre meghatározott célok elérését. Fejlesztési célok: tőkeállomány növelése, K+F ráfordítás növelése, logisztikai feltételek javítása, helyi termékfejlesztés, elérhetőség javítása, helyi piacok működtetése, a környezeti elemek és az ökológiai funkciók védelme, foglalkoztatás javítása.

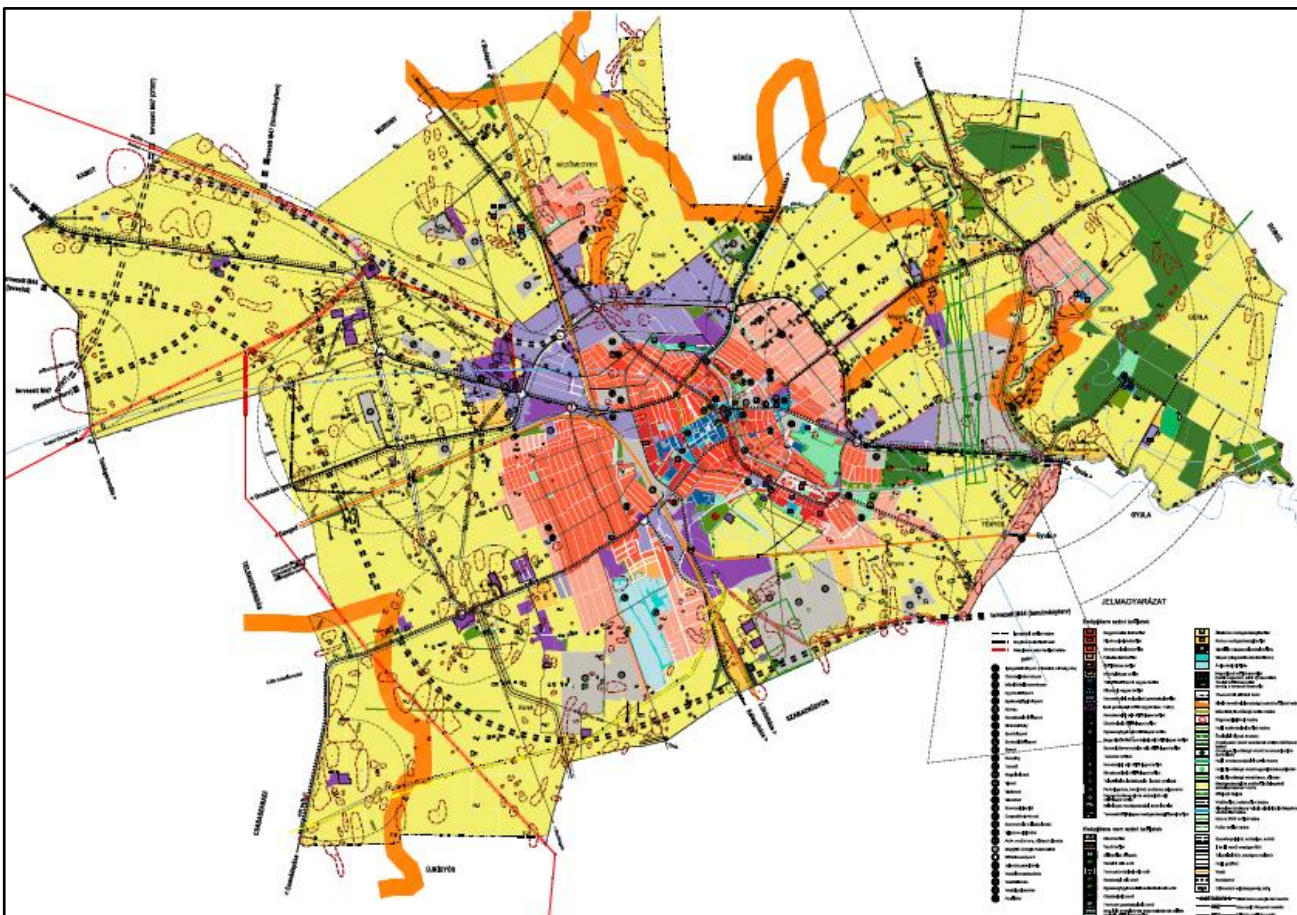
A BMTrT Békéscsabát, Szabadkígyóst, Újkígyóst és Dobozt a Kiemelt turisztikai övezetben is feltüntette. A turizmusfejlesztés vármegyei övezete mindazon települések területére kiterjed, amelyek a vármegye turizmusához speciális adottságaik, kínálatuk alapján képesek hozzájárulni. Az övezet célja a turizmus helyi szintű fejlesztésének és jövedelmezőbbé tételének elősegítése a területrendezés, illetve a településrendezés eszközeivel.

A BMTrT az Együtt tervezésre javasolt térség övezetét is kijelöli. A békéscsabai nagyvárosi településeggyüttes Békés vármegye középső részének keleti oldalán helyezkedik el, amelyet Békéscsaba és a vonzáskörzetébe tartozó 9 település alkot. A településeggyütteshez 5 város – Békéscsaba, Békés, Gyula, Sarkad és Újkígyós – és 5 község tartozik. A járásból mindössze Telekgerendás, Csorvás és Gerendás nem része az övezetnek. Az együtt tervezésre javasolható térségek övezet esetében az övezet bevezetésének indokoltságát adja:

- város és térsége együttműködésének (együtt tervezés, közös projektek stb.) elősegítése;
- településszerkezeti tervek összehangolásának lehetősége;
- a gazdaságfejlesztés településrendezési feltételeinek összehangolt biztosítása;
- a térség több települését egyaránt érintő természeti értékek védelme, az ezekben rejlő lehetőségek kihasználása;
- településrendezési feltételeinek egyeztetett módon történő biztosítása.

2.1.4 A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek – az adott település fejlesztését befolyásoló – vonatkozó megállapításai

Békéscsaba határterületei

17. ábra: Békéscsaba településszerkezeti terve
Forrás: Békéscsaba MJV honlapja ³²

³² Honlap: <https://bekescsaba.hu/szervezetek/varosepiteszeti-csoport>

A szomszédos településekkel döntően általános mezőgazdasági területek révén (sárga színnel kitöltött terület a 17. ábrán) érintkezik a vármegyeszékhely, illetve különböző szintű közutak és elektromos energia távvezetékek haladnak át a közigazgatási határokon. Ezek mellett szinte minden egyes szomszédos településsel egyéb területfelhasználási módokon is kapcsolódik Békéscsaba, melyet az elkövetkezendő oldalakon is bemutatunk. Új beépítésre szánt területek nem helyezkednek el a települések határain. Kifejezett együttműködések, közös fejlesztési igények (a tervezett vonalas infrastruktúrákon kívül) nem láthatók a településszerkezeti tervek alapján.

Szabadkígyós irányában a közigazgatási határ mentén futó általános mezőgazdasági területeket kertes mezőgazdasági terület (narancssárga színnel jelölve), illetve bányászati célú különleges területek szakítják meg (szürke színnel jelölve). A mezőgazdasági területeken kijelölt műemléki jelentőségű terület két esetben is érintkezik a közigazgatási határral. A vonalas infrastruktúrák esetében a Lőkősháza irányába futó vasútvonal szeli át a közigazgatási határt, illetve egy szennyvíz főnyomó vezeték és a tervezett M44-es nyomvonala is a közigazgatási határ mentén fog futni. A közigazgatási határ másik oldalán nem látható a Békéscsabai területhasznosítást befolyásoló elem az úrfelvételek³³ alapján. A területhasznosítás jellege megegyezik a békéscsabaival: bányászati célú és az általános mezőgazdasági területek váltják egymást.

Gyula irányában falusias lakóterületek (Fényes, mely saját temetővel is rendelkezik), erdőterületek (zöld színnel jelölve), kertes mezőgazdasági területek váltják fel helyenként az általános mezőgazdasági területeket. A gyulai oldalon a lakóövezetet leszámítva hasonló területhasznosítási mix látszódik. A két település határán fut az Élvíz medre, amely mentén igen hosszan műemléki jelentőségű területek futnak, valamint a kertes mezőgazdasági területek és az erdőterületek is az Élvíz part menti területein koncentrálódnak. Fényes területe kizárólag Békéscsabához tartozik, így a közigazgatási határ gyulai oldalán már általános mezőgazdasági területek húzódnak.

A két város szerkezeti terve jelöli a Gyula-Békéscsaba közötti M44-es út tervezetét, illetve jelölik a két várost összekötő vasútvonalat, kerékpárutat és a 44. sz. főutat is. Mind a két település szerkezeti tervén látszódnak a Békéscsabai repülőtér védőterületei. Ezek a reptérátalakítással valószínűleg módosulni fognak. A Fényes településrészen élőket a nagyobb repülőforgalom várhatóan negatívan fogja érinteni.

Doboz és Békéscsaba erdőterületen és általános mezőgazdasági területeken keresztül érintkezik egymással. Ezeken országos jelentőségű védett természeti terület védőövezetet, műemléki jelentőségű területet egyaránt kijelöltek. Doboz irányában két kerékpárút is gazdagítja a közigazgatási határt átmetsző vonalas infrastruktúraelemeket.

Békés és a vármegyeszékhely szintén erdőterületen és általános mezőgazdasági területeken keresztül érintkezik egymással, melyet egy kisebb területen kertes mezőgazdasági területek szakítanak meg a békéscsabai oldalon. Ezeken országos jelentőségű védett természeti terület védőövezetet, valamint műemléki jelentőségű területet egyaránt kijelöltek. Az általános mezőgazdasági területek jelentős része kiváló termőhelyi adottságú szántóterület (vastag narancssárga vonal). A két település határán fut az Élvíz, illetve a Doboz-Gerlai-határcsatorna medre. A békési oldalon szintén az általános

³³ A járás kisebb településeinek jellemzően nem készült, vagy már nem elérhető a településszerkezeti terv.

mezőgazdasági hasznosítás dominál. A csatorna mentén védő erdőterület látható, melyen tervezett kerékpáros nyomvonal húzódik.

Murony és Békéscsaba határán jellemzően általános mezőgazdasági területek (sok esetben kiváló termőhelyi adottsággal) húzódnak mind a két oldalon. Egy kisebb területen jelenik meg egy erdőfolt. Mindezen felül az általános vonalas infrastruktúra elemek (közúti infrastruktúraelemek és távvezetékek) mellett a Budapest irányába tartó vasútvonal és egy kerékpárút szeli át a közigazgatási határt.

Kamut irányában általános mezőgazdasági területek helyezkednek el mind a két oldalon. A közigazgatási határt számos meglévő (pl. 44. sz főút, M44) és tervezett (M47 OTrT-ben látható, illetve ettől eltérő, tanulmánytervi szinten meghatározott nyomvonala) közút, illetve a Szarvas irányába tartó kerékpárút is keresztezi.

Kétsoprony és Békéscsaba határterületén szintén csak kisebb területen jelenik meg egy erdőfolt az általános mezőgazdasági területek között. A 44. sz. főút és az M44 javasolt nyomvonalát kell kiemelni a közigazgatási határt átszelő infrastruktúraelemek közül.

Telekgerendás irányában általános mezőgazdasági területek helyezkednek el a közigazgatási határ két oldalán egy minimális területű erdősáv kivételével. A határt számos meglévő (pl. 47. sz főút, Szeged irányába tartó vasútvonal, szennyvízi főnyomóvezeték, elektromos távvezetékek) és tervezett (M47 OTrT-ben látható, illetve ettől eltérő, tanulmánytervi szinten meghatározott nyomvonala) vonalas infrastruktúraelem, illetve Orosháza irányába tartó kerékpárút is keresztezi.

Csabaszabadi és Békéscsaba határterületén (főleg kiváló termőhelyi adottságú) általános mezőgazdasági területek helyezkednek el, illetve a 4432. sz. összekötő út és a szomszédságában húzódó kerékpárút. A közigazgatási határt szennyvízi főnyomóvezeték is átszeli.

Újkígyós irányában (részben kiváló termőhelyi adottságú) általános mezőgazdasági területek helyezkednek el a közigazgatási határon. A határt a kisebb jelentőségű közutakon kívül a 120 kV-os távvezetékek keresztezik.

Szatellittelepülések

A járás és a térség kisebb településein jellemzően nem készült, vagy már nem elérhető a településszerkezeti terv. Az úrfelvételekről megállapítható, hogy a településeket minden irányban döntően, vagy kizárólag mezőgazdasági területek szegélyezik a közigazgatási határ mentén. Ezeket 1-1 fasor, erdősáv vagy kisebb területű erdők váltják fel. A közutak több helyen is a közigazgatási határ mentén futnak, illetve több helyen keresztezik is azt. Ezek alól a megállapítások alól Doboz és Szabadkígyós képez bizonyos tekintetben kivételt, ezért a két községre külön kitérünk.

Kapcsolódási pontok számos település esetében vannak – elsősorban utak és egyéb vonalas infrastruktúraelemek képében. Azonban kifejezett együttműködések, közös fejlesztési igények (a tervezett vonalas infrastruktúrákon kívül) nem láthatók a településszerkezeti tervek alapján. Új beépítésre szánt területek nem helyezkednek el a települések határain a rendelkezésre álló információk alapján.

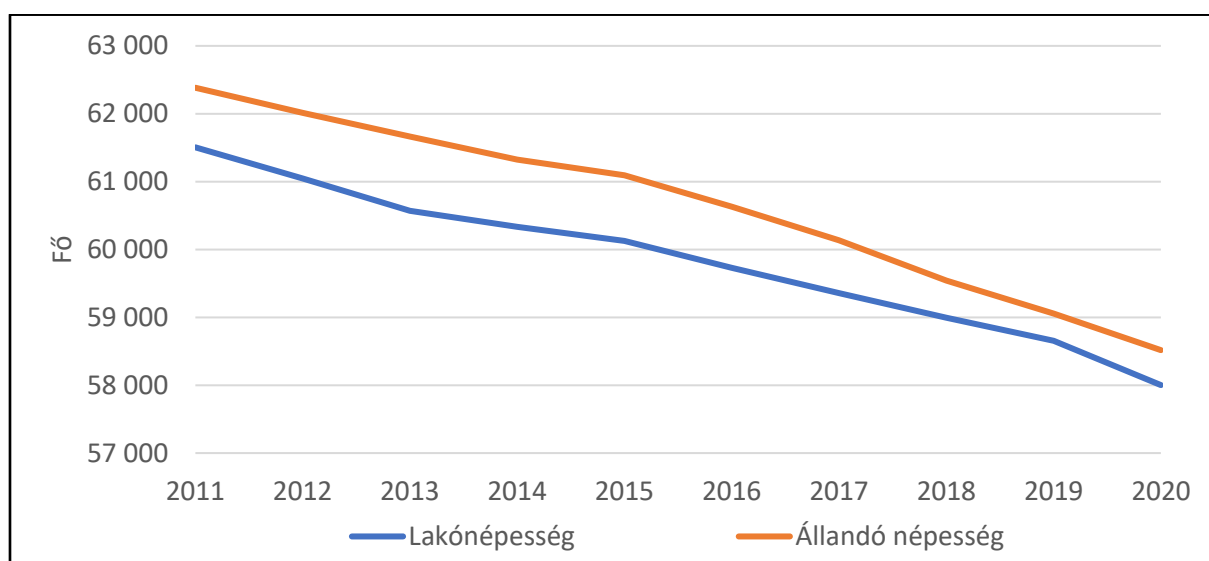
Doboz: az általános szatellittelepülésekre jellemző leírástól több eltérés is mutatkozik Doboz nagyközség esetében. Ezek közé tartozik, hogy a település szerkezeti terve elérhető a nagyközség honlapján. A Kettős-Körös medrének köszönhető a közigazgatási határt két helyen is vízgazdálkodási terület metszi. A folyó és a hozzá kapcsolódó egyéb vízfelületek miatt a közigazgatási határ mentén húzódó (védelmi és gazdasági) erdőterületek aránya is magasabb a többi szatellittelepüléshez képest. A magasabb erdőszűkségnek és a jelentősebb vizes területeknek köszönhetően a településhatáron aránylag nagy kiterjedésű a potenciális természetvédelmi terület, illetve a Fekete- és Fehér körös összefolyásánál strandterület, kompátkelő és kertvárosias lakóterület helyezkedik el. A település közigazgatási határán több szakaszon is tájfasítást javasol a szerkezeti terv. Gyula Doboz felőli területén kertes mezőgazdasági területeket (Szanazug területe) is jelöl. Ez gyakorlatilag egy sűrűn beépített családi házas övezetté vált a közigazgatási határ gyulai oldalán.

Szabadkígyós: a község esetében a mezőgazdasági területek aránya jóval kisebb a közigazgatási határ mentén (is), mint a járás egyéb településein. Ez részben a település északi határában (a közigazgatási határ túloldalán lévő békéscsabai területhez hasonlóan) található bányaterületek miatt alakult így, részben a belvíz következményeként. Utóbbi miatt rét, legelő és gyepterületekkel csatlakozik több szomszédos településhez, melyek területén folytatódik az említett típusú területhasznosítás. Ezen felül Szabadkígyós belterületi határa Újkígyós irányában egészen a közigazgatási határig tart, azaz családi házas lakóövezettel érintkeznek a közigazgatási határ túloldalán elhelyezkedő általános mezőgazdasági területek.

2.1.5 A település társadalma³⁴

2.1.5.1 Demográfia

Békéscsaba Megyei Jogú Város a 2020-as adatok alapján Magyarország 17. legnépesebb települése, amellyel a város két helyet csúszott hátra a legnépesebb magyar települések listáján 2014 óta, amikor az utolsó átfogó tanulmány született a város társadalmáról.³⁵ A 2001-ben még 67 968 főnyi lakosság még a 12. legnagyobb népességű magyar település címet jelentette a városnak, de azóta a fogyás üteme felgyorsult. A város demográfiai helyzete továbbra is kedvezőtlen képet mutat, a teljes vizsgált időszak alatt jellemző volt a népességszám folyamatos csökkenése. A 2011-es 61 505 főnyi lakónépesség 58 002 főre mérséklődött 2020-ra, amely 5,7%-os zsugorodás; abszolút értéken 3503 fővel kevesebb békéscsabai lakos él a városban a kilenc évvel korábbi helyzethez viszonyítva. Az állandó népesség szoros korrelációt mutat a lakónépességgel³⁶, habár megfigyelhető az „olló” záródása: még a 2010-es évek közepén is majdnem 1000 főnyi különbség volt a két érték között (az állandó népesség javára), addig 2020-ra ez megfeleződött, az elmúlt években a 400-500 közötti értékek voltak jellemzők. Tekintettel arra, hogy a lakónépesség pontosabban tükrözi a településen élőket, a közsféra szolgáltatásait igénybe vevők tényleges számát, ezért lehetőség szerint ennek értékét tekintettük vetítési alapnak. Amennyiben erre nem volt mód (pl. a korcsoportokra bontott adatok esetében), ott az állandó népességre vonatkoztatva végeztük el a vizsgálatokat (ezt valamennyi alkalommal egyértelműen feltüntettük).

18. ábra: Békéscsaba lakónépessége és állandó népessége 2011-2020. között
Adatforrás: TEIR

Az élveszületések száma 435 és 492 fő között mozgott a teljes időszakban, nagyobb kilengések nem voltak megfigyelhetők. A halálozásoknál kissé nagyobb a szórás, évente 779 és 908 fő között zsugorodott a város lakosság száma. Ebből látható, hogy a természetes szaporodás nagysága végig negatív volt, évi -287 és -452 fő között alakult az értéke. A népességfogyás szempontjából legrosszabb

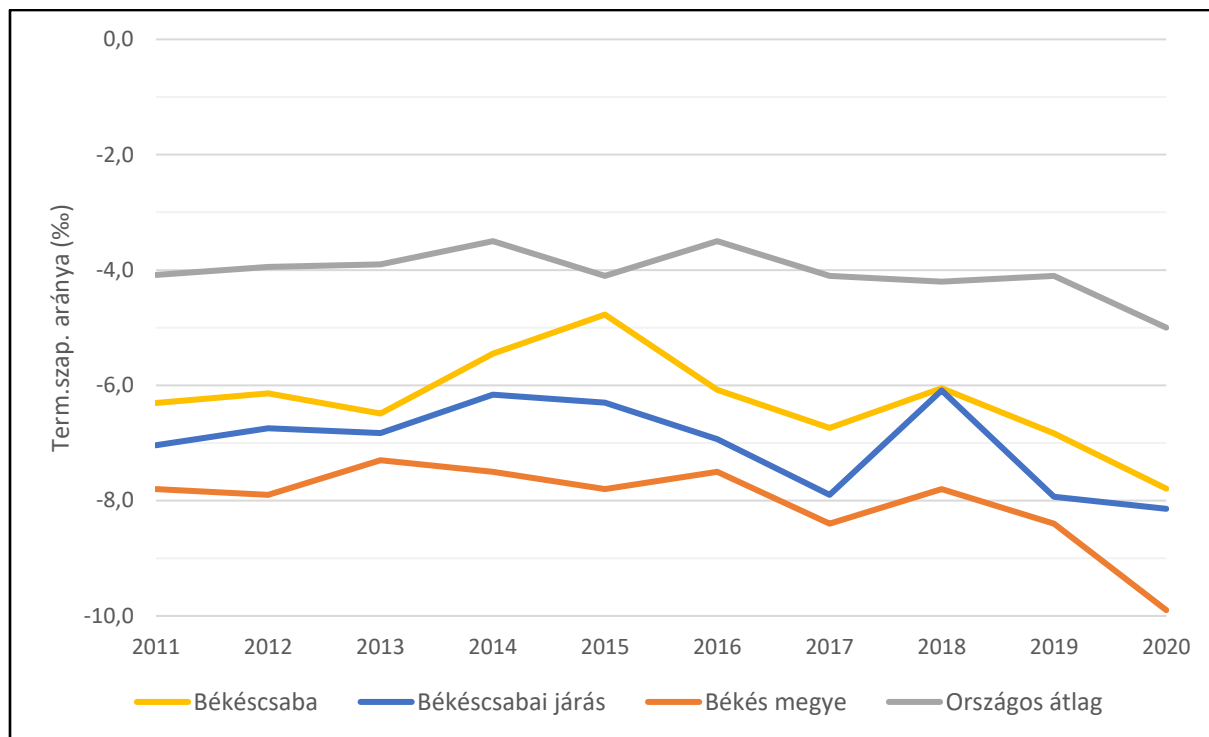
³⁴ Módszertani Kézikönyv számozása szerint: 1.7. fejezet

³⁵ Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése – Városfejlesztési Koncepciót megalapozó vizsgálat, 2014. szeptember (a továbbiakban: Megalapozó Tanulmány)

³⁶ Állandó népesség: „Az adott területen lakóhellyel rendelkező személyek száma”

Lakónépesség: „Az adott területen lakóhellyel rendelkező, és másutt tartózkodási hellyel nem rendelkező személyek, valamint az ugyanezen területen tartózkodási hellyel rendelkező személyek együttes száma” Forrás: KSH

értéket éppen a 2020-as év mutatta, mely valószínűleg összefüggésben lehet a COVID-19 járvánnyal. Az ezer főre jutó születések 7,10 és 8,29 között alakultak, a halálozások 12,96 és 15,65 között. Az élveszületések (7,63) és a halálozások (13,88) ezer főre jutó aránya a vizsgált időszakban egyaránt kedvezőtlenebb az országos átlagnál (9,2, illetve 13,13). A természetes fogyás relatív mértéke (-6,62) így majdnem kétszerese az országos átlagnak (-3,94), de még így is egyértelműen pozitív irányba befolyásolja a Békés vármegyei átlagot (-9,9).³⁷

19. ábra: A természetes szaporodás aránya 1000 főre nézve Békéscsaba, Békés vármegye, a Békéscsabai járás és országos összehasonlításban
Adatforrás: KSH és TEIR adatokból

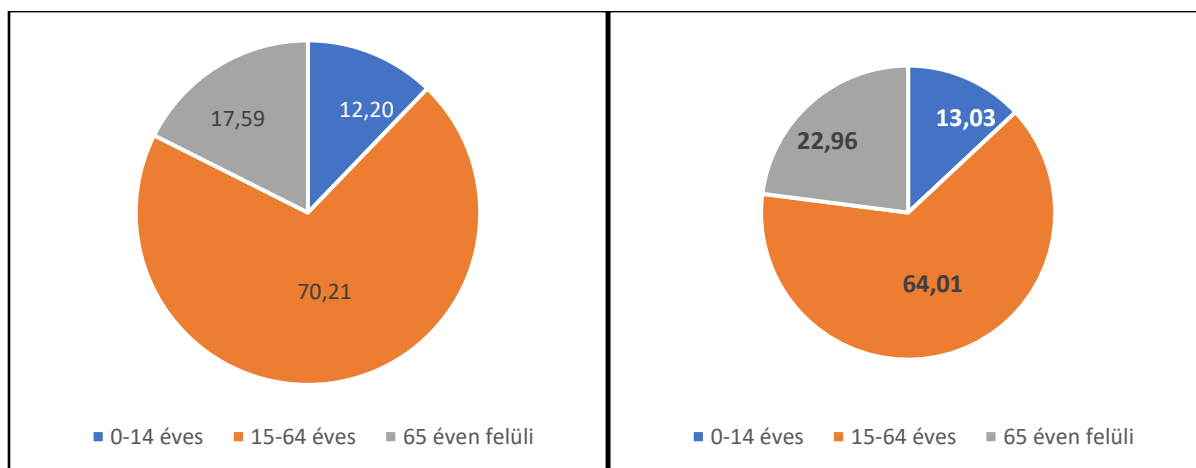
A város állandó vándorlási egyenlege a teljes vizsgált időszak, azaz 2011-2020 között -681 főt mutatott, vagyis ennyivel többen vándoroltak el a településről, mint ahányan odavándoroltak. Az elvándorlás üteme gyorsul, míg 2011-2015 között éves átlagban -19 volt ennek mértéke, addig 2016 óta évi átlagban -117 fő. Különösen a 2018-as év volt kedvezőtlen a -222 fős adatával. A vizsgált időszakon belül egyedül 2011-ben regisztráltak pozitív értéket (+20 fő), illetve -7 fővel a 2015-ös adatok is kedvezőbbnek tekinthetők az éves népességvesztés szempontjából. Amennyiben az ideiglenes vándorlást is figyelembe vesszük és hozzáadjuk az állandó adatsorhoz, úgy némileg kedvezőbb értéket kapunk (-399 fő a vizsgált időszak során). A tendencia némi késéssel, de itt is hasonló, mint az állandó vándorlási értékeknél: 2011-2017 között átlagosan pozitív értékű (évi +23 fő) igen nagy ingadozással (2014-ben és 2015-ben 100 fő feletti többlet), majd 2018-tól egy jelentősebb visszaesés következett be, mint ugyanezen időintervallum alatt az állandó vándorlásnál. Az elvándorlás elsődleges oka nem változott az utóbbi években: már a 2014-es Megalapozó Tanulmányban is megfogalmazásra került, hogy a nem megfelelő diplomás munkahelyek és a jól fizető állások hiánya negatív migrációs

³⁷ Adatforrás: TEIR és KSH

folyamatokat idéz el. A város kvalifikált munkaerő-megtartó képessége számottevően azóta sem javult.³⁸

Ahogy azt már a 2014-es Megalapozó Tanulmány is megfogalmazta, Békéscsabán a szuburbanizáció, a kiköltözés jelensége nem olyan erős, mint az ország többi vármegyeszékhelye esetében. Ennek oka egyrészt a lakosságszám erőteljesebb csökkenésében keresendő, továbbá a költözők egy jelentős része Békéscsaba közigazgatási határán belül találja meg új lakhelyét, például a kertvárosias jellegű Mezőmegyer, Gerla, Erzsébethely városrészekben – azaz már a város területén is elérhetők a vidéki élet előnyei.³⁹ Az alföldi, mezővárosias, alapvetően nagyobb alapterületű házakban élők esetében a kiköltözés igénye kevésbé jellemző. Továbbá Békéscsaba városa nem zsúfolt, nem küzd annyi nagyvárosi problémával, mint a hasonló népességű magyar városok.

A város lakossága tovább idősödött 2011 óta, az öregedés gyorsul a városban. Míg a 2011-ben a 65 éven felüliek aránya 17,6%-ot ért el, addig 2020-ban, a legutolsó mért adat szerint ez az érték már 22,96%-os, amely közel 30%-os növekmény 9 év alatt. A középkorúak (15-64 közötti korosztály) számaránya 70,21%-ról 64,01%-ra zsugorodott a vizsgált időszakban, amely mintegy 10%-nyi csökkenést jelent. Érdekes módon a 0-14 éves korosztály számaránya változott a legkisebb mértékben, a 2011. évi 12,2%-os arány 2020-ra 13,03%-ra emelkedett. A korábban leírtakkal összefüggésben az öregedési index a 2011-es 1,44-es értékről⁴⁰ 1,76-ra növekedett 2020-ra. A növekedés mértéke a TEIR adatai alapján nagyjából egyenletes, abban kiugró értékek nincsenek.⁴¹

20. ábra: Békéscsaba Megyei Jogú Város lakosságának korcsoportok szerinti bontása 2011-ben és 2020-ban.

Adatforrás: TEIR

A szatellittelepülések főbb adatai e téren nem térnek el jelentősen, habár kimondható, hogy minél kisebb egy település, az egyedi jellegzetességek annál erősebbek. A szatellitek összevont lakónépessége a vizsgált időszakban (2011-2020) 21 741 főről 19 738 főre csökkent, amely 9,21%-os zsugorodást jelent, meghaladva a vármegyeszékhely népességfogyásának mértékét (5,7%). A települések közül egyedül Csabasabadiban történt olyan mértékű lakosságszám-csökkenés (26,79%), amely jelentősen felülmúlja a járás többi településének népességvesztését.

³⁸ Szakértői interjúk során elhangzott információ.

³⁹ Megalapozó Tanulmány, 250. oldal

⁴⁰ A Megalapozó Tanulmányban a 2011-es adatnál tévesen 1,91 szerepel, ez valójában 1,44. Forrás: TEIR.

⁴¹ Adatforrás: TEIR

A szatellittelepüléseken összesen évi 155-193 újszülöttet regisztráltak 2011 és 2020 között – 8,03%-os népességarányuk gyakorlatilag megegyezik a vármegyeszékhely átlagával (7,63%), azt csak nagyon minimálisan haladja meg. A járás települései közül Gerendás (5,28%) és Újkígyós (6,82%) relatíve alacsony értékkel rendelkezik, míg Kétsoprony 9,97%-os átlaggal a legmagasabb értéket produkálta. A halálozások évi száma 303 és 394 fő között alakult a járásban, azonban ennek a 17,20%-os lakosságaránya már jóval magasabb a már említett békéscsabai értéknél (13,88%). Településenkénti lebontásban Szabadkígyós és Kétsoprony rendelkezik relatíve kedvezőbb értékekkel (11,53% és 11,7%), míg Gerendáson a legmagasabb a halandóság aránya: 25,93%. A szatellittelepüléseken a természetes szaporodás átlagosan -8,66%-os értéket vett fel 2011-2020 között, amely némileg kedvezőtlenebb a vármegyeszékhely adatánál. A témakörben pozitív példaként Kétsoprony (-2,02%) és Szabadkígyós (-3,04%) emelhetők ki, míg ebben a kategóriában is Gerendás értéke a legkedvezőtlenebb (-15,91%) a 2011. évi bázisértékhez képest.

Az állandó vándorlási egyenleg szinte a teljes időszakban a negatív tartományban mozgott a szatellittelepülések esetében, egyedül a 2019. évben volt pozitív az egyenleg (+14 fő). Kizárólag Doboz községnél figyelhető meg, hogy 2017-től kezdve valamennyi vizsgált évben vándorlási többlet adódott, míg Telekgerendás esetében közel kiegyenlíti egymást az el- és odavándorlás. Összességében a szatellittelepülések állandó vándorlási különbözete -460 fő volt 2011-2020 között. Ha az állandó vándorláshoz az ideiglenes vándorlási⁴² értékeket is hozzáadjuk, akkor némileg módosul a kép. Ebben az esetben 2016-2019 között már pozitív volt a vándorlási egyenleg, de ennek ellenére is összességében 497 fős vándorlási veszteség adódik. Gerendás és Újkígyós települések esetében az állandó vándorlási egyenleg a negatív tartományba esik 2011-2020 között, az ideiglenes vándorlással is számolva ugyanakkor mindkettő településnek szerény vándorlási többlet keletkezik.

A térségi népességdinamikánál is hasonló paraméterek figyelhetők meg, mint a békéscsabainál, de főleg a kisebb településeknél előfordulnak az átlagtól való nagyobb eltérések is. A 0-14 éves korosztály térségi népességen belüli részesedése a 2011. évi 12,96%-ról 12,38%-ra esett 2020-ra, amely némileg alatta maradt a békéscsabai értéknek. A két szélső érték 2020-ban 7,72% (Csabaszabadi) és 13,8% (Doboz) volt. A 15-64 közötti korosztály 2011. évi 69,08%-os aránya 2020-ra 63,87%-ra csökkent, amely nagyjából megfelel a békéscsabai értéknek. A 65 év feletti korosztály részesedése a térségi népességből a 2011-es 17,96%-ról 2020-ra 23,76%-ra emelkedett, némileg meghaladva Békéscsaba hasonló értékeit. A fentiekből megállapítható, hogy az öregedés tekintetében a szatellittelepülések általánosságban kedvezőtlenebb képet mutatnak a vármegyeszékhelynél. A járásban Gerendás van a legrosszabb helyzetben: öregedési indexének 2011-es kiindulási értéke (1,39) minimálisan kedvezőbb volt a békéscsabai értéknél (1,44), de 2020-ra 2,03-as értéke jelentősen meghaladta a vármegyeszékhelyét (1,76).⁴³

2.1.5.2 Nemzetiségek

A nemzetiségi összetétel változásáról nem állnak rendelkezésre friss adatok, azaz csupán a 2011-es népszámlálási adatokra tudunk támaszkodni, amelyeket a 2014-es Megalapozó Tanulmányban is megemlítsük. 2011-ben a városban egyetlen igazi jelentősebb nemzetiségi jelenlét volt érzékelhető, a szlovákság (helyi elnevezéssel: tót), amelyhez való kötődését mintegy 2513 fő jelezte a népszámláláson. Ez az érték 4,05%-os részesedést jelentett az akkori összlakosságból. A szlovákok

⁴² Ideiglenes (belföldi) vándorlás esetén a vándorló az országhatáron belül, lakóhelyét fenntartva változtat lakást, s új lakását tartózkodási helynek jelöli meg; vagy az egyik tartózkodási helyről egy másik tartózkodási helyre költözik.

⁴³ Adatforrás: TEIR

statisztikában ismert aránya gyorsan csökkent, a 2001-es népszámlálásnál még 4078 fő vallotta magát szlováknak. A Békéscsaba Megyei Jogú Város Szlovák Önkormányzata (továbbiakban: Szlovák Önkormányzat) kb. ötezer olyan csabai polgárról tud (az egyéneket és családtagjaikat is beleértve), akikkel napi-heti kapcsolatban állnak, stabil szlovák identitással rendelkeznek és mindennapjaik részét képezik a helyi, tehát csabai szlovák hagyományok, tradíciók ápolása. A szlovákokon kívül még 0,5% és 1% közötti értékkel szerepeltek a németek, románok és cigányok (romák)⁴⁴ is a városban.

A származás szerinti szlovák közösség – a Szlovák Önkormányzat becslései szerint – a lakosság legalább 40-50%-át teszi ki. Közülük sokan az ún. „alvó szlovák” közösség tagjai, tehát olyan polgárok, akik ugyan tisztában vannak szlovák származásukkal, azonban számukra kevésbé fontos az aktív szlovák identitás megélése a mindennapokban. Őket nevezik többek között „tájgyeme na kergát, vízállás megtekintovaty” szlovákoknak is, hiszen a származástudat mellett még hordoznak jellemző csabai szlovák nyelvi emlékeket is.

A szlovák anyanyelv az eltelt kb. 150 év asszimilálódást erőltető politikai törekvései, illetve az önkéntes asszimiláció révén szinte teljesen visszaszorult. Már csak a legidősebb, 80 év feletti generáció szlovák anyanyelvű, számuk folyamatosan csökken. Jelenleg 3000 főre becsüli a Szlovák Önkormányzat az anyanyelvi szlovákság jelenlétét a városban. Az anyanyelvi szlovákság rövidesen ki fog halni Békéscsabáról a jelenlegi tendenciák alapján. Ezzel szemben az identitás alapú szlovák közösség száma minimális növekedésnek indult az elmúlt években. A növekedés okozója véleményük szerint a helyi szlovák lokálpatriotizmus erősödésével és modern szemléletű projektjeikkel magyarázható, melyekhez igyekeznek a lehető legtöbb forrást bevonni azok sikere érdekében. Véleményük szerint a szlovák tradíciók megőrzése Békéscsaba fontos identitáshordozója.

A romák esetében mindenképp fontos kiemelni, hogy Békéscsabán szemmel láthatóan növekszik jelenlétük. A cigány családok általában a környékbeli településekről (a járásban Doboz rendelkezik nagyobb arányszámú roma lakossággal, illetve a várostól északra, a Békési és Sarkadi járás területén található nagyobb roma populáció) költöznek be. Sok cigány család gazdagodott meg a migráció kapcsán a határlezárás előtt, továbbá problémát jelent, hogy viszonylag hangosabb, temperamentumosabb életvitelük miatt a többségi társadalom nehezen fogadja el jelenlétüket.⁴⁵ Mindettől függetlenül kijelenthető, hogy Békéscsaba egy dominánsan magyar nemzetiségű település.

A nemzetiségi önkormányzatok a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény, valamint az önkormányzat döntése alapján részesülnek támogatásban. Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata (BMJVÖ) a 2020. évben a 12. táblázatban látható összegekkel támogatta a nemzetiségi önkormányzatokat.

Önkormányzat neve	Támogatás összege
Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat	2 296 000 Ft
Roma Nemzetiségi Önkormányzat	1 303 000 Ft
Román Nemzetiségi Önkormányzat	1 177 000 Ft
Lengyel Nemzetiségi Önkormányzat	821 000 Ft
Német Nemzetiségi Önkormányzat	821 000 Ft

⁴⁴ A dokumentumban szinonimaként használjuk, nem teszünk különbséget az egyes csoportok között.

⁴⁵ Szakértői interjúk során elhangzott információk.

Önkormányzat neve	Támogatás összege
Ukrán Nemzetiségi Önkormányzat	821 000 Ft

12. táblázat: A nemzetiségi önkormányzatok támogatási összegei Békéscsabán (2020).

Adatforrás: BMJVÖ

Az államtól működési és feladatalapú támogatásokat kapnak a nemzetiségi önkormányzatok. A működési alapú támogatás egységesen 1 040 000 Ft. A feladatalapú támogatás összegét központilag, pontrendszer alapján számolják ki. A nemzetiségi önkormányzatok (lengyel, roma, román, szlovák, német) elsősorban kulturális területen fejtik ki tevékenységüket (hagyományőrző és ünnepi programok, anyanyelvi, zenei és egyéb művészeti rendezvények stb.). Ennek során az érintett testületek együttműködnek egymással, illetőleg saját nemzetiségeik civil szervezeteivel.

A szatellitletelepülések esetében is több településen látható relatíve magas nemzetiségi arány. A 2011-es népszámlálás szerint Csabaszabadiban 25,1%, Gerendáson 16,2%, Kétsopronyban 26,4%-os, Telekgerendáson 13,6%-os a szlovákság aránya, míg Dobozon 7,4% a romák aránya.

2.1.5.3 Vallás

Békéscsaba az 1717. évi újratelepítését követően nagyon sokáig szinte homogén evangélikus vallású település volt, mivel a Felvidékről érkezett szlovák telepesek jellemzően lutheránus hitűek voltak. Idővel a környező területekről beáramlottak más vallásúak is, a zárt etnikai, vallási közeg egyre inkább fellazult, különösen a Kiegyezést követően gyorsult fel a népesség asszimilációja, illetve vallásilag heterogénebbé válása. A csehszlovák-magyar lakosságcsere is jelentős nyomot hagyott a város vallási térképén, a kitelepült, döntően lutheránus vallásúak helyébe zömmel katolikusok, kisebb részben reformátusok érkeztek. A szocializmus éveiben a lakosság vallásossága csökkent a településen, bár erről adatok csak 2001 óta állnak rendelkezésre. A 2001-ben még 57,7%-os arányú vallási kötődés 2011-re 39,5%-re csökkent a városban.

A 2011. évi népszámlálás alapján Debrecen és Nyíregyháza mellett Békéscsaba még az a vármegyeszékhely, ahol a protestáns vallású lakosok száma meghaladja a római katolikusokét. Azonban már nem az evangélikusok élnek a legtöbben a városban (amely vallás a mai napig hagyományosan a szlovák származásúak vallása), hanem a római katolikusok. Őket követik a lutheránusok, majd a reformátusok. A hajdan népes, majdnem 3000 főt számláló békéscsabai zsidóság nagy része az 1944-es deportálások során hagyta el a várost, így manapság már nem érzékelhető jelenlétük a városban. Ennek ellenére 2004-ben – évtizedek óta először Magyarországon – épült egy új neológ zsinagóga a Széchenyi ligetben. A legnépesebb vallásközösségek a városban a 13. táblázatban láthatók.

Vallás	Római katolikus	Evangélikus	Református
Fő	10 694	8012	4408

13. táblázat: A különböző felekezetekhez tartozók lélekszáma Békéscsabán

Adatforrás: KSH (2011. évi népszámlálás)

A 2011-es népszámlálás alapján a szatellitletelepüléseken a vallásosság mértéke a Doboz nagyközség 32,6%-os és Kétsoprony község 77,4%-os aránya között mozog. Csabaszabadiban, Csorvás és Doboz a vármegyeszékhelynél kevésbé vallásos települések, míg Szabadkígyós és Telekgerendás értéke igen közel van a békéscsabaihoz – némileg meghaladja azt. Újkígyós, Gerendás és Kétsoprony relatíve

vallásos településnek tekinthető, utóbbi két község lakosainak több mint 70%-a vallásos. A vallási sokszínűség a szatellittelepüléseken is megfigyelhető, Dobozon református többség van, Telekgerendáson evangélikus majoritás tapasztalható, a többi településen a római katolikusok vannak a legtöbben. Békéscsabához leginkább hasonló vallási szerkezettel Csabasabadi rendelkezik. Az alábbi táblázatban foglaljuk össze a szatellittelepülések főbb vallási jellemzőit.

Település	Vallásosság (állandó népesség %-ban)	Legnépesebb közösség
Csabaszabadi	34,5%	Római katolikus
Csorvás	35,7%	Római katolikus
Doboz	32,6%	Református
Gerendás	72,3%	Római katolikus
Kétsoprony	77,4%	Római katolikus
Szabadkígyós	43%	Római katolikus
Telekgerendás	43%	Evangélikus
Újkígyós	64,2%	Római katolikus

14. táblázat: A legnagyobb vallásközösségek a szatellittelepüléseken
Adatforrás: KSH (2011. évi népszámlálás)

2.1.5.4 Képzettségi és foglalkoztatási struktúra

A képzettségi struktúráról a 2022. évi népszámlálás fog pontosabb adatokat nyújtani. Jelenleg feltételezhetjük, hogy az átlagos képzettségi szint tovább emelkedett Békéscsabán, amely a korábbiakban is meghaladta az országos átlagot, azonban nem érte el a megyei jogú városok átlagát. 2011-ben a 18 évesnél idősebb lakónépesség 57,3%-a rendelkezett középfokú végzettséggel, a 25 éven felüli lakosságon belül pedig 21,7%-nak volt egyetemi, főiskolai diplomája. Ezek az arányok a 2001. évihez képest a középfokú végzettséggel rendelkezőknél 11,6%-os, a diplomásoknál 7,2%-os javulást jelentettek. A külterületeken, tanyán élők képzettségi szintje elmarad a belterületi, belvárosi szinttől. A környező szatellittelepüléseken valószínűleg továbbra sem éri el az országos átlagot a lakosok átlagos képzettségi szintje.⁴⁶

A foglalkoztatás és a gazdasági aktivitás mutatószámai az aktivitási és foglalkoztatási arányszám, továbbá az álláskereső száma (korábban: munkanélküliek). 2011-et követően folyamatosan emelkedett a városban a foglalkoztatásban állók létszáma, amely maga után vonta azt is, hogy ennek az arányszáma is emelkedett. A 2022. évi népszámlálásig itt sem tudunk pontos települési adatokkal szolgálni. Az már korábbiakban is látszott, hogy a helyi lakosság döntő többsége a szolgáltató szektorban kereste kenyerét, ezt követte az ipar, majd a mezőgazdaság szektora. Jelenleg vármegyei és országos szinten rendelkezünk foglalkoztatási és aktivitási adatokkal, amelyekből látszik, hogy a vármegye a foglalkoztatási és az aktivitási arányban⁴⁷ egyaránt elmarad az országos átlagtól.

⁴⁶ 2011-es népszámlálás adatai, forrás: Megalapozó Tanulmány, 255. oldal.

⁴⁷ Foglalkoztatási arány: a foglalkoztatottaknak a népességhez viszonyított aránya (15-64 éves népességben).

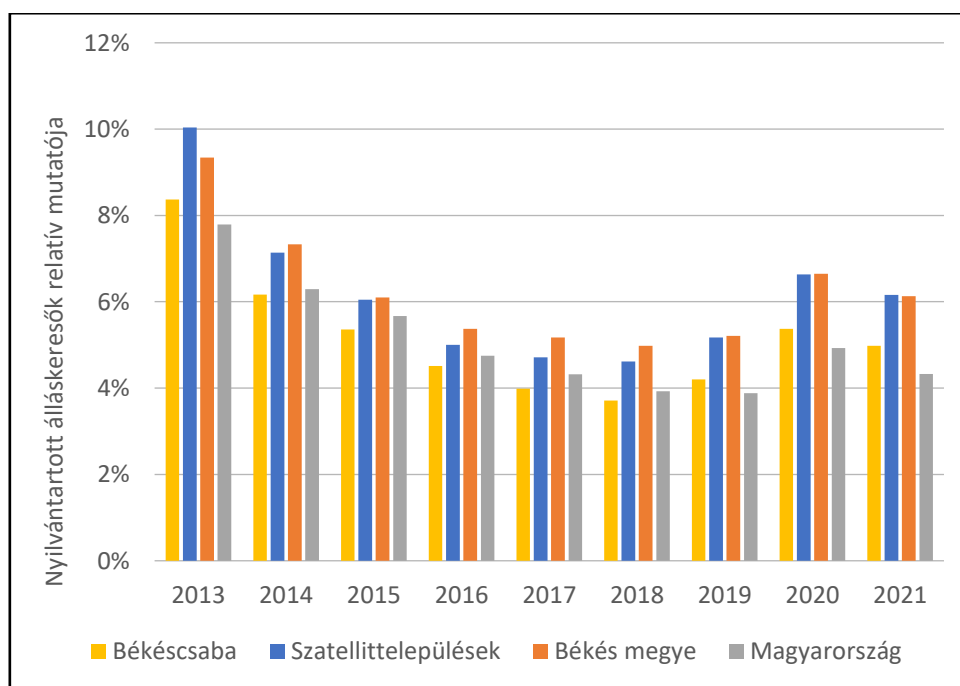
Aktivitási arány: a gazdaságilag aktívak (foglalkoztatottak és munkanélküliek) népességben belüli aránya (15-74 éves népességben).

Év	Békés vármegye		Országos átlag	
	Aktivitás aránya (%)	Foglalkoztatási arány (%)	Aktivitás aránya (%)	Foglalkoztatási arány (%)
2011	53,3	46,9	57,1	57,6
2012	54,8	48,5	58	58,6
2013	55,4	49,5	58,7	60,1
2014	56,2	50,4	60,3	63,6
2015	57,8	52,9	61,6	65,9
2016	59,7	56,2	62,8	68,5
2017	60,7	57,7	63,5	70,2
2018	62,9	60,1	64,3	71,4
2019	63,6	60,0	64,7	72,2
2020	63,4	59,7	64,8	71,9

15. táblázat: Az aktivitás és a foglalkoztatás arány Békés vármegyében és országosan 2011-2020. között.

Adatforrás: KSH

Fontos mérőszám továbbá az állás keresők (munkanélküliek) aránya. A 21. összehasonlító ábrán látható, hogy a témakörben jellemzően a vármegye értékei tekinthetőek a legkedvezőtlenebbnek, míg 2014-2018-ig Békéscsaba munkanélküliségi adatai közelítették leginkább a teljes foglalkoztatottság szintjét. Ezt követően azonban az országos átlag már mind a vármegyei, mind a járási munkanélküliségi adatoknál kedvezőbben alakult. Békéscsaba a járás többi településéhez és a vármegyéhez képest is jobb helyzetben van munkanélküliség terén.

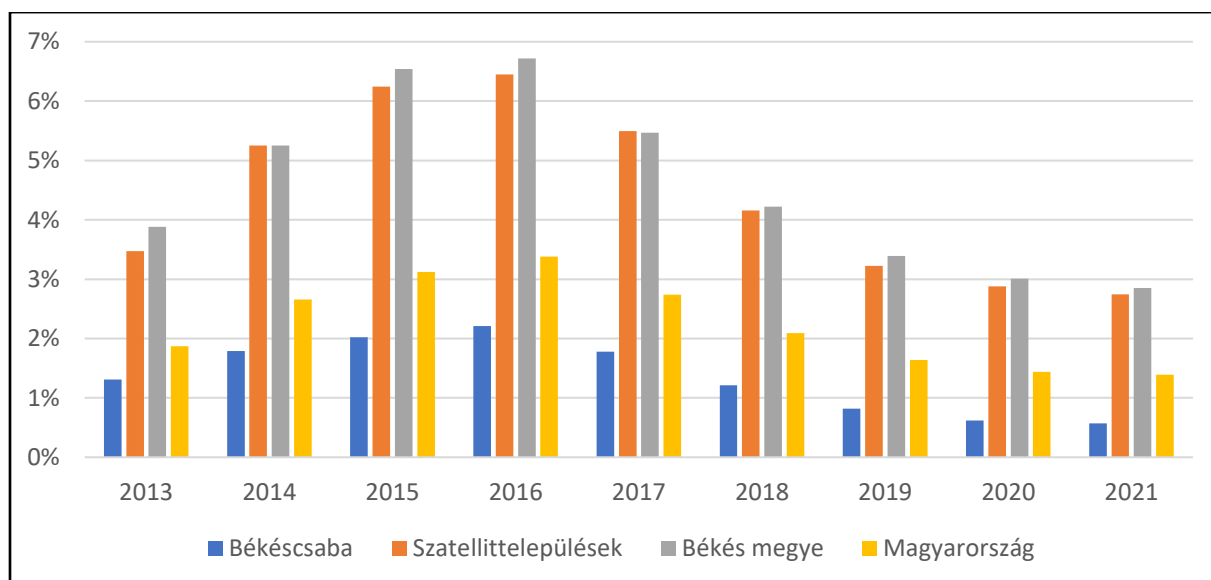

21. ábra: A nyilvántartott állás keresők relatív mutatójának alakulása a különböző területi szinteken

Adatforrás: Belügyminisztérium^{48 49}⁴⁸ Honlap: <http://kozfoglalkoztatasi.bm.hu/>⁴⁹ A nyilvántartott állás keresők relatív mutatója az állás keresők létszámát viszonyítja az aktív korúak (15-64 év) létszámához; a 2021. évi érték az első 10 hónap adatait átlagolja.

A munkanélküliség a nemek tekintetében kiegyensúlyozott volt a vizsgált időszakban Békéscsabán. 2011-2020 között a munkanélküliek 49,22%-a volt férfi és 50,78%-a nő. Átlagosan évente 1073 férfi és 1107 nő keresett munkát. 2013-ban, 2015-ben és 2016-ban volt több férfi álláskereső, mint nő, az időszak többi részében több volt a női munkanélküli. A szatellittelepülések közül Dobozon és Gerendáson jelentősebb az eltérés, ahol a férfi álláskeresők száma számottevően magasabb a regisztrált munkanélküli nőkhöz viszonyítva a TEIR adatai alapján.

A 2008-ban kezdődő világválság hatására Békéscsabán is felerősödött a munkanélküliség. Ennek kezelésére 2013-tól kezdve a kormányzat bevezette, majd fokozatosan felfuttatta a közfoglalkoztatást. A közfoglalkoztatás 2016-ra érte el csúcsát országosan, a vármegyében és a járásban egyaránt (22. ábrán látható). 2020-ra 237 főre esett a közfoglalkoztatotti állomány a városban, míg 2021 szeptemberére 53 főre apadt létszámuk. A járás egyéb településein és a vármegyében jóval nagyobb a közfoglalkoztatottak aránya az aktív korúakon belül. Ezek az értékek az országos átlagnál is érezhetően magasabbak a vizsgált időszakban.⁵⁰ A járás településein és a vármegyében a mai napig relatíve fontosabb szerepet tölt be a közfoglalkoztatás, bár a 2016. évi csúcshoz képest 2021-re ezeken a területszinteken is kevesebb mint felére esett vissza az aktív korúakon belüli arányuk.

22. ábra: Közfoglalkoztatási mutató alakulása az egyes területi szinteken

Adatforrás: KSH és Belügyminisztérium⁵¹

Békéscsaba a korábbi, magas létszám mellett több, akár nagyobb volumenű projektet is végre tudott hajtani a közmunkások segítségével. Pl.: járdaépítés, intézményfelújítás, szőlőültetés, fatelepítés, illegális hulladéklerakók felszámolása. Ebben az időszakban a közmunkásokat jó szakembergárda irányította, ezeknek köszönhetően sok városüzemeltetési feladatot lehetett kiszervezni. A közmunkások létszáma 2018-ig volt elegendő ezen magasabb rendű célok eléréséhez. Ezzel összefüggően, nagyjából 2018-ig tudta a közmunkaprogram a megfelelő motivációjú és képzettségű munkavezetőket megtartani. A jelenlegi 59 fős állomány a mindenkor aktuálisan felmerülő városüzemeltetési feladatok ellátásába kapcsolódik be.⁵²

⁵⁰ Adatforrás: KSH és <http://kozfoglalkoztatasi.bm.hu/>

⁵¹ A Közfoglalkoztatási mutatót mutatja be az ábra, a 2021. évi érték az első 10 hónap adatait átlagolja.

⁵² Szakértői interjúk során elhangzott információk.

Összességében a város sikeresnek ítéli meg a közmunkaprogramot, főként 2013-2018 között. A közmunkáslétszám csökkenésében vélhetően több egyidejű tényező is szerepet játszott. Egyrészt zsugorodott a város lakossága, ráadásul elsősorban a gazdaságilag aktívak létszáma fogyatkozott meg (lásd: Demográfia alfejezet), melyhez a belföldi és a külföldi vándorlás is hozzájárult. Ezzel párhuzamosan a munkanélküliségi adatokból is látható, hogy a gazdasági környezet folyamatos javulásával (2011 után) a munkanélküliek száma is csökkent, a foglalkoztatottság nőtt (országos adatok állnak rendelkezésre: 2017. január 1-jén a foglalkoztatási ráta 69,1% volt, míg a legutolsó mért adat, 2021 májusában 73,3%-ot mutatott).⁵³ A tendencia valószínűleg Békéscsabán is hasonló, a foglalkoztatási ráta folyamatos bővülése itt is jellemző lehetett. Ezekből fakadóan körülbelül 2018-ra a közmunka szerepe is megváltozott, a továbbiakban már csak azok maradtak és maradnak a közmunkaprogramban, akik nem tudnak/akarnak az elsődleges munkaerőpiacon boldogulni.⁵⁴

A szatellittelepülések közmunkaprogrammal kapcsolatos adatai némileg eltérnek a Békéscsaba által nyújtott képtől. Újkígyós értékei – arányait tekintve – végig kedvezőbbek a vármegyeszékhely közfoglalkoztatotti értékeinél, az összes többi járási település esetében viszont rosszabb helyzet látható. A szatellittelepüléseken is kezdeti növekedés után jelentős csökkenés volt megfigyelhető a közfoglalkoztatotti létszámban. A 2013-ban még 501 főnyi közfoglalkoztatotti létszám 875-re nőtt 2016-ra, majd 346-ra esett vissza. 2016-ban a szatellittelepülések lakosainak átlagosan 6,45%-a volt közfoglalkoztatott (Békéscsaba: 2,21%), míg 2021-ben 2,74%-a (vármegyeszékhely: 0,57%). Az átlagosnál kedvezőtlenebb értékek jellemzik Csabasabadi (4,3%), Doboz (5,13%) és Telekgerendást (2,96%).

2.1.5.5 Önkormányzati támogatások

2015-től megváltozott a segélyezési rendszer. Korábban az önkormányzat nyújtotta a különféle segélyeket, de ezek folyósításának feladatai a Járási Hivatalhoz kerültek. Jogszabály szerint egyetlen önkormányzati támogatást kötelező biztosítani, amelynek neve: Rendkívüli Települési Támogatás (RTT). Ennek ellenére a Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata meghagyott szinte valamennyi, nem kötelezően adandó támogatást a nehéz helyzetbe került lakók számára. Ezek az alábbiak (forrás: Békéscsaba MJV honlapja):

- települési lakhatási támogatás,
- köztemetés,
- települési gyógyszer-támogatás, gyógyászati segédeszköz támogatás,
- települési adósságcsökkentési támogatás,
- gyermekek védőoltása,
- rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény,
- szociális célú tüzelőtámogatás,
- tanévkezdési támogatás,
- felsőfokú tanulmányokat támogató szociális ösztöndíj,
- rendkívüli települési támogatás,
- Csaba Baba életkezdési támogatás,
- Békéscsaba Hazavár-program: felsőoktatási hallgatói ösztöndíj; életkezdési támogatás,
- fiatalok lakáshoz jutásának támogatása.

⁵³ Adatforrás: KSH

⁵⁴ Szakértői interjúk során elhangzott információk.

Ezen adható támogatások közül az ellátásban részesülők számát tekintve egyik legjelentősebb a lakhatási támogatás, amely a következően alakult az elmúlt években:

Évszám	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Támogatásban részesülők száma (fő)	1588	1317	1026	800	651	494

16. táblázat: Lakhatási támogatás statisztikája Békéscsabán 2016-2021 között

A jelentős csökkenés oka, hogy a támogatás összege a nyugdíjminimum 250%-hoz kötött. Ezt 2007 óta nem módosította az önkormányzat, illetve az állam sem emelte a nyugdíjminimum összegét (szintén 2007-től), míg ezzel szemben az átlagbérek folyamatosan emelkedtek. Ezáltal sok ember kiszorult a támogatottak köréből. A különféle önkormányzati támogatásokban részesülők köre a 17. táblázatban látható.

Szociális ellátás elnevezése	Ellátásban részesültek száma (fő)					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Rendkívüli települési támogatás	1675	1631	1398	1 106	1064	892
Lakhatási támogatás	1291	1588	1317	1 026	800	651
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény	1 372	1 090	801	942	508	405
Csaba Baba életkezdési támogatás	309	325	298	312	277	270
Tüzelőtámogatás	250	315	428	307	207	157
Tanévkezdési támogatás	250	234	180	126	122	96
Gyógyszer- és gyógyászati segédeszköz támogatás	52	91	83	74	94	81
Felsőfokú szociális ösztöndíj	150	122	98	73	57	35
Köztetetés	35	38	56	41	18	35
Adósságcsökkentési támogatás	20	30	36	16	15	23
Összesen:	5404	5464	4695	4023	3162	2645

17. táblázat: Békéscsaba MJV által biztosított szociális ellátások igénybevétele 2015-2020 között

Adatforrás: Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala

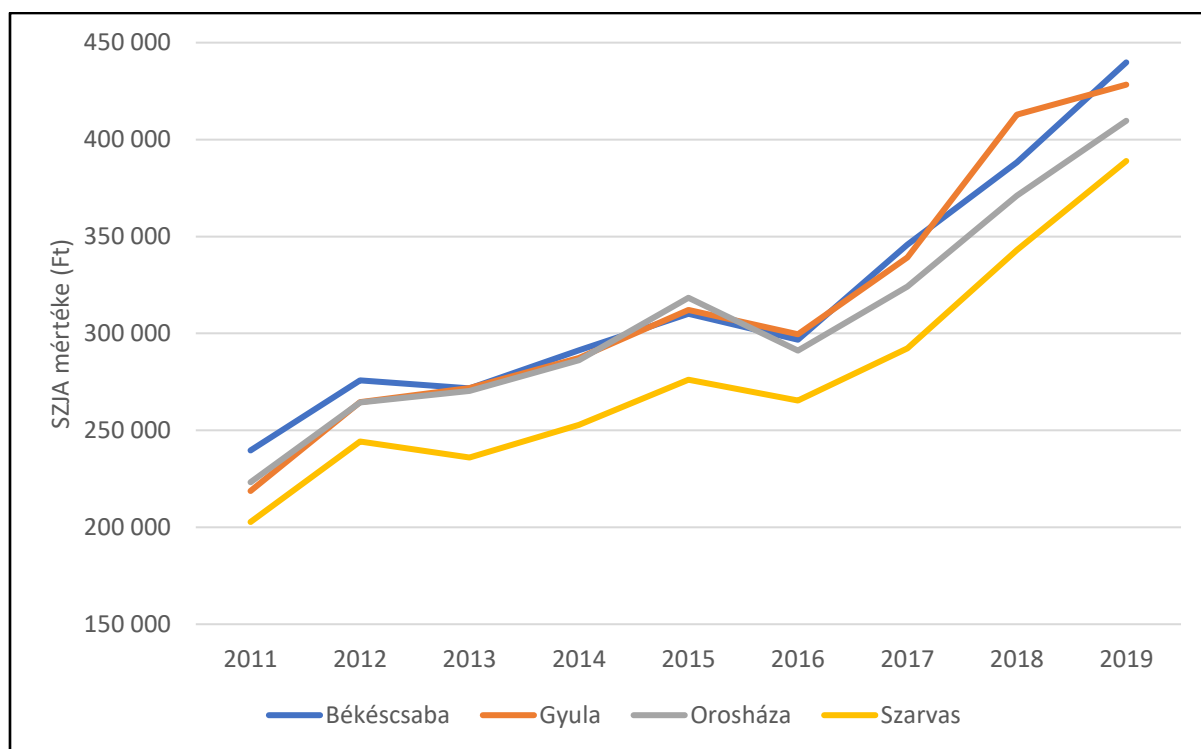
A támogatottak széles köréből látható, hogy a város gondoskodó, kedvezőtlen élethelyzetben lévő polgáraihoz lojális, nagyvonalú segélyezési politikát folytat.⁵⁵ A szatellittelepüléseken az önkormányzati segélyezést a „települési támogatásnak” feleltettük meg TEIR adatok alapján, amelyhez a békéscsabai adatokat viszonyítottuk. Ezek az adatsorok 2014-2020 között állnak rendelkezésünkre. Békéscsaba ezen időszak alatt 4,44%-os átlagos értéket mutatott (100 főre jutó önkormányzati segélyben – települési támogatásban részesültek száma a lakónépességhez viszonyítva). A 17. táblázat értékei azért magasabbak ennél az aránynál, mert egy lakos többféle támogatásban is részesülhet. A szatellittelepülések átlaga ennél több mint háromszor magasabb, 15,22% a vizsgált időszakban. Nem volt olyan év, amikor a szatellitek átlaga a békéscsabai alatt lett volna, általában azt igen jelentősen meghaladta. A legalacsonyabb – így a békéscsabaihoz legközelebb eső értéket – Újkígyós (4,7%), Gerendás (5,84%), és Telekgerendás (7,3%) produkálta, míg a legmagasabb értékek Kétsoprony (26,52%), Doboz (29,92%) településeket jellemezték.⁵⁶

⁵⁵ Szakértői interjúk során elhangzott információk.

⁵⁶ Saját számítás TEIR értékek alapján

2.1.5.6 Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

A társadalmi rétegződés indikátora a lakossági jövedelmi viszonyok – kiemelten a személyi jövedelemadó (SZJA) – vizsgálata. Békéscsabát 3 környező és hasonló státuszú városhoz hasonlítottuk (Gyula, Orosháza, Szarvas).⁵⁷ Az összevetés eredményeként a vizsgált időszakban (2011-2020) elmondható, hogy az egy adófizetőre jutó SZJA mértéke mind a négy városban nagyjából egységesen emelkedett. A két legmagasabb kiindulási értékkel rendelkező Békéscsaba és Orosháza értéke egyaránt 84%-kal növekedett 2011 óta, míg Szarvas és Gyula egy adófizetőre eső SZJA összege közel a kétszeresére bővült. Mindez azt eredményezte, hogy a városok kis mértékben konvergáltak egymáshoz, a 2011-ben még meglévő 15,41%-os különbség (a legjobb és a legrosszabb között) 11,56%-ra mérséklődött 2020-ra. A sorrendiségben annyi változás következett be, hogy 2011-ben még Orosháza volt a második, Gyula a harmadik helyen, és azóta Gyula stabilan a második helyre került, Orosháza csak 2015-ben tudott nála jobb értéket produkálni. 2018-ban egyedi esetként egy évre Gyula megelőzte a vármegyeszékhelyet, de 2019-re visszaállt Békéscsaba első helye.⁵⁸

23. ábra: Az egy adófizetőre jutó SZJA mértéke a vármegye négy legfejlettebb nagyobb városában.
Adatforrás: TEIR

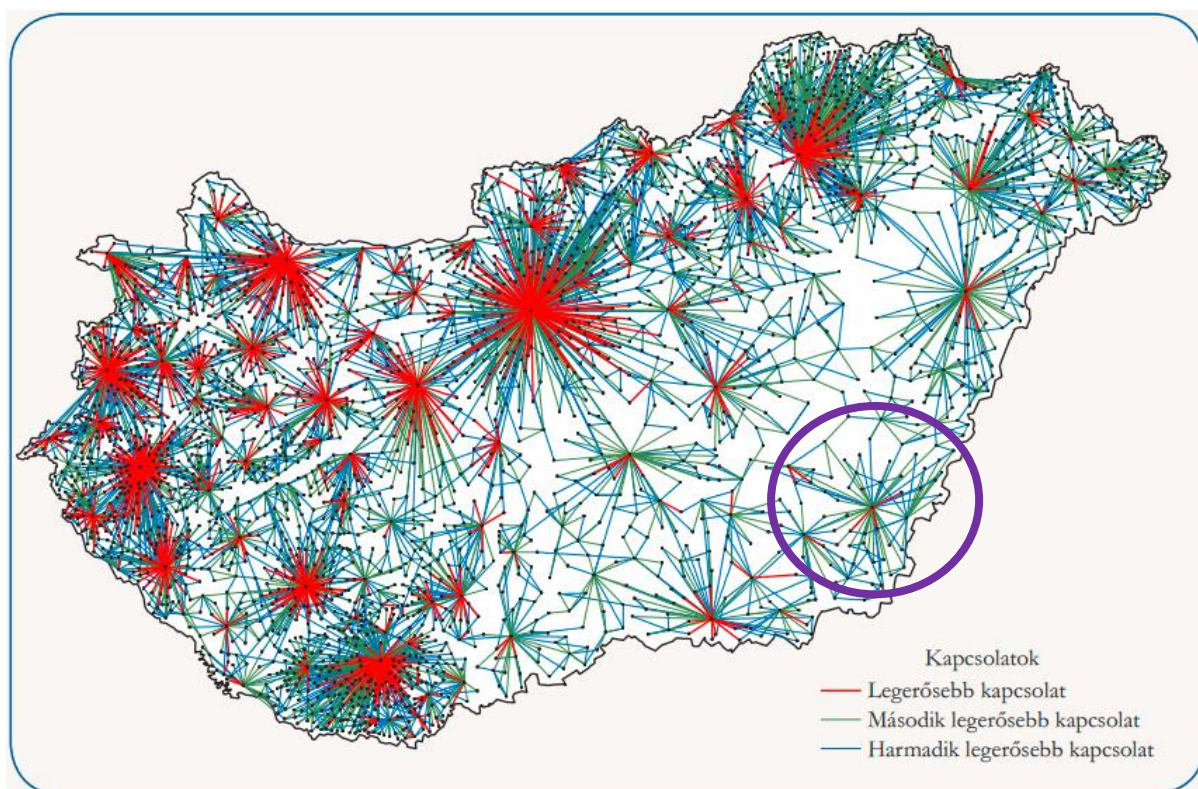
2.1.5.7 Térbeli mobilitás

A város és szatellittelepüléseinek vándorlási egyenlegéről a demográfia részben részletesen írtunk, bemutatva, hogy alapvetően mindenütt az elvándorlás a jellemzőbb az odavándorlással szemben, Békéscsaba vonatkozásában 2016 óta intenzívebb a vándorlás.

⁵⁷ Tekintettel arra, hogy Békés vármegyében egy megyei jogú városi címmel rendelkező település van, így a vármegyén belüli pozíció elemzése során Gyulát, mint a történelmi Békés vármegye egykori székhelyét és tehetős fürdővárost, a nagyipari bázissal rendelkező, szintén igen népes Orosházát, valamint komplex iparral és fejlett idegenforgalommal rendelkező Szarvas városát vettük számba.

⁵⁸ Adatforrás: TEIR

Az ingázásról, mint a térbeli mobilitás egyik legfőbb eleméről felmérések, adatsorok 2011-ből állnak rendelkezésre (népszámlálási adatok): országos szinten nagyjából minden 3. foglalkoztatott (2011-ben ez 1,3 millió főt jelentett) ingázik. A napi szintű ingázás jelentősen emelkedett (246 ezer fővel) 2001-hez képest. Egyelőre csak feltételezhetjük, hogy ez az érték azóta tovább nőtt a motorizáció és egyéni közlekedési eszközök (autó, kerékpár, motor, roller stb., ill. ezek elektromos rásegítéssel/hajtással hajtott változataik) egyre erősebb térhódításával. Alapvetően a térbeli mozgások a községek felől a városok irányába mutatnak (ötször annyian ingáznak községből városba, mint fordítva), így a munkavégzési célból ingázók mértéke a járáson belül Békéscsaba irányába mondható jelentősnek, a 2011. évi adatok szerint egyedül Békéscsaba mutat pozitív ingázási egyenleget. Az ingázók elsősorban a járás területéről érkeznek (legerősebben: Doboz, Szabadkígyós, Újkígyós). A járáson kívül Gyula és Békés még a két legnagyobb kibocsátó, de erős az ingázás Mezőberény, Murony, Kétegyháza irányból is. Ebből is látható, hogy a békéscsabai munkaerőpiaci körzet határai nem esnek egybe a járási határral, főként északi és déli irányba jócskán átnyúlnak a szomszédos járások területére is. A Gyulai járásból a foglalkoztatottak több mint 10%-a ingázik a Békéscsabai járásba, mely kiugróan a legmagasabb érték Békés vármegyében.⁵⁹

24. ábra: Települések legerősebb foglalkoztatási célú ingázási kapcsolatai az elingázók számának sorrendje alapján, 2011. (lila keretben Békéscsaba körzete)

Forrás: KSH⁶⁰

Az ingázás legjellemzőbb eszköze a saját tulajdonú személygépkocsi, ezt követi a vasút és az autóbusz. A témakörben megemlítendő Békéscsaba iskolaváros jellege – különösen az igen fejlett középiskolai hálózat –, amely az egész vármegyére kiterjedő vonzáskörzettel bír, sőt, még Hajdú-Bihar vármegye déli, illetve Csongrád-Csanád vármegye északkeleti részére is átnyúlik. Az Alföld térszerkezete és a

⁵⁹ Forrás: KSH, Munkaerőpiaci körzetek Magyarországon, 5-7.o., 2011.

⁶⁰ Honlap: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/munkkor17.pdf>

települések nagyobb lakosságának következményeként az ingázás jelensége nem annyira nagy mértékű, mint a Dunántúlon, inkább a helyben foglalkoztatás a jellemzőbb. Működő munkásszálló nem található a településen.⁶¹

2.1.5.8 Települési identitást erősítő tényezők

Történelem

Minden város életében hangsúlyosak és fontosak a települési identitást erősítő tényezők, így Békéscsaba esetében is. A város történeti adottságai tipikusan illenek a többi alföldi település sorába; többször szenvedett nagy károkat, a török uralom idején teljesen el is pusztult. Békéscsaba neve először 1332-ban tűnt fel egy pápai tizedjegyzékben „Csaba” néven, majd a török háborúkban a felszabadító harcok során megsemmisült. Újratelepítésére 1717-től került sor, ekkortól a hagyományos csabai családnevek eltűntek, helyükre a Felvidékről tót telepés családok érkeztek, ezzel lényegében új időszámítás kezdődött a város történelmében. Mindez a hatás a mai napig erős, a város tagadhatatlanul egyik fő központja a hazai szlovákságnak, amelyet erősít pl. a Szlovák Konzulátus, a Szlovák Étterem, a Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat, továbbá a Szlovák Általános Iskola és Gimnázium.

Mindamellet a város identitásában hangsúlyosan jelen vannak a 20. századi elemek is, egyrészt a „viharsarki” megnevezés, amely egészen új, Féja Géza 1937-es monográfiája tette országosan ismertté. Mindez utal az itt lakók átlagosnál rebellisebb természetére. A város életére nagy hatást gyakorolt a trianoni döntés, ugyanis a régió természetes központjai – Arad, Temesvár, Nagyvárad – az új határokon kívülre kerültek, így Békéscsaba is azok között a városok között volt, amelyeknek a döntés érdemi szerep-előrelépést okozott 1920 után. 1941-1950 között a város egymás után két nagyon jelentős veszteséget volt kénytelen elkönyvelni a második világháború harcain kívül, előbb mintegy 3000 zsidót hurcoltak el a városból és környékéről, majd újabb 3800 fővel csökkent a város lakossága a szlovákság egy részének kivándorlása, illetve a németek kitelepítése miatt. Mindez majdnem 20%-os lakosságcsökkenést okozott és magával hozta azt, hogy az addig erősen heterogén, soknemzetiségű város egyre inkább magyarrá vált, napjainkban már majdnem teljesen homogén a nemzetiségi összetétele. 1950-ben jelentős esemény volt, hogy Gyula helyett Békéscsaba lett a vármegye székhelye.

Gasztronómia és kultúra

Hagyományosan népszerű, de országosan kevésbé volt ismert a csabai kolbász, amely – köszönhetően 1997 óta kezdődő Csabai Kolbászfesztiválnak – országosan ismertté, sőt nemzetközi hírűvé tette a város gasztronómiáját. Erre alapozva egyre többen kezdtek el foglalkozni eladásra is szánt kolbász készítésével, majd természetesen árusításával is. Az utóbbi időszakban főként a CsabaPark megnyitása, illetve felfutása mutat nagyobb városi jelentőségű identitáshordozó elemet. A CsabaPark egyre nagyobb kihasználtsággal üzemel, jellemző a rendezvények tekintélyes látogatottsága.⁶² 2001-2017 között jelentős gasztronómiai rendezvény volt a város életében a „Csabai Sörfesztivál és Csülökparádé”, mint az ország leglátogatottabb sörfesztiválja, de az elmúlt években már nem került megrendezésre. Egyedi jellegzetesség még a csabai szlovák jellegű ételek, pl. sztrapacska, brindzás haluska, knédli is.

⁶¹ Szakértői interjúk során elhangzott információk.

⁶² Szakértői interjúk során elhangzott információk.

Nagy lökést adott identitáshordozásban a Csabagyöngye Kulturális Központ megnyitása is, amely főleg a magasabb kultúra iránt fogékonyaknak nyújt korszerű és széles kínálatot. A Csabagyöngye Kulturális Központ átadása modernitásával, korszerűségével jót tett a városnak, átvette a korábbi kulturális központ, az egykori Ifiház szerepét. Azóta a környező települések lakói is jobban kihasználják a békéscsabai kulturális infrastruktúrát. A Kulturális Központ megnyitása, illetve a Szent István tér igazi „Fő térré” fejlesztése pozitív hatással volt a rendezvényszervezési lehetőségek bővülésére és ezáltal kulturális kínálatra.⁶³ A kulturális intézményeket részletesebben a 2.1.6.9. alfejezet keretében mutatjuk be.

Sportélet

A sportélet is a helyi identitáshordozó elemek egyike. 1912-ben alakult meg a Békéscsabai Előre Munkás Testedző Egylet, amely a város egyik legkorábbi alapítású, ma is működő sportegyesülete. Kezdetben csak a labdarúgás tartozott az egyesülethez, a többi szakág később alakult ki és külön fenntartásban működtek. 1970-ben megalakult a Békéscsabai Előre Spartacus SC, amely egyesítette az addig különállóan működő városi és tanácsi, valamint vállalati sportegyesületeket. 1974-ben a város futballcsapata is felkerült az első osztályba, onnantól kezdve Békéscsabát igazi futballvárosként ismerte meg az ország közönsége. A futball mögé felzárkózott a női kézilabda is, amely 1975-ben lett első osztályú, majd a 2000-es évek második felétől a női röplabda is a legmagasabb osztályban képviselte a békéscsabai színeket. Ezáltal a városnak három meghatározó csapatsportágban is erős egyesülete van, továbbá a Magyarországon ritka lila-fehér színkombináció is erősíti a lokálpatriotizmus érzését. Helyben népszerű még a vízilabda egyesület. Az egyéni sportok közül magas színvonalú a női torna, az atlétika, a vívás, az úszás, a judo és a kick-box karate – az Előre Úszó Klub több olimpikont is kinevelt. A vízhez szoktatást a település biztosítja, két tanuszodája is van a városnak.

Ifjúsági élet

Békéscsabán a kilencvenes évek óta országos szinten kiemelkedő gyermek- és ifjúsági párbeszédrendszer működik. Az önkormányzat ifjúság szakmai munkáját a folyamatos, egymásra épülő intézkedések sora jellemzi. A közoktatási intézményekkel való kapcsolat, az iskolai közélet, közösségek, diákönkormányzatok támogatása nem szűnt meg az oktatási rendszer átalakításával. Az iskolai diákönkormányzatok feladata a programszervezésen felül az érdekképviselet, információ- és érdekközvetítés.

Békéscsaba legfőbb és legnagyobb diák-érdekképviseleti szervezete, a Békéscsabai Diákönkormányzat 1995 óta működik. Számos változáson ment keresztül, de szervezeti felépítése, működési mechanizmusa, szakmai, felnőtt segítői háttere stabilitást biztosít. Elnöke és alelnökei az önkormányzattal történő kapcsolattartás kiemelt szereplői, ezáltal az általuk képviselt korosztály szószólói.

A város első ifjúsági koncepcióját 2007-ben fogadta el. A jelenleg hatályos 2021-2025 időszakot átfogó tervezési dokumentum előkészítése egy példaértékű, széles körű és alapos alkotási folyamatá vált, ami megszólította és véleményformálásra bízta a célcsoportot. Ez az előremutató, az ifjúság elképzeléseit befogadó és valós problémáikra reagáló szemlélet azóta is érzékelhető Békéscsaba ifjúságpolitikájában.

⁶³ Szakértői interjúk során elhangzott információk.

Civil és vallási élet

A városban igen erős a civil szervezetek jelenléte, 2019-ben a KSH adatai alapján 427 bejegyzett civil szervezetet tartottak nyilván, ami igen magas érték, főként ahhoz képest, hogy ugyanebben az évben a szatellittelepüléseken összesen 90 jutott harmadannyi lakosra. 2012-ben a helyi civil szervezetek száma minimálisan magasabb volt, 434 (Békéscsaba) és 99 (szatellit), azaz némi csökkenés volt megfigyelhető. A civil szervezetek gyűjtőoldala (www.helyicivil.hu) 12 fő kategóriában listázza a Békéscsabán működő civil szervezeteket, melyek közül legtöbb az oktatás, a sport és a kultúra területén működik. A Miniszterelnökség által működtetett Civil Információs Portál (civil.info.hu) a KSH-nál nagyobb számú (1080 db) civil szervezetet listáz, ugyanakkor ez az adatbázis a törölt (adószám nélküli) szervezeteket is tartalmazza, továbbá számos szervezet duplán, vagy akár triplán szerepel, amennyiben valaha változott a nevük vagy az adószámuk.

A városban jellemző a civil szervezetek, a vallási közösségek és az önkormányzat közötti jó színvonalú együttműködés. Hét civil szervezettel van a városnak együttműködési szerződése, amelyeket a 18. táblázatban sorolunk fel. A hét szervezet többsége alulról jövő kezdeményezésekből jött létre, nem a város hívta életre őket.

Civil szervezet neve	Szolgáltatás
AUT-PONT Autista Gyermekekért és Fiatalokért Alapítvány	támogató szolgáltatás, fogyatékosok nappali ellátása
Béthel Alapítvány	pszichiátriai betegek nappali és közösségi ellátása
Egyensúly AE Egyesület	szenvedélybetegek nappali és közösségi ellátása, pszichiátriai betegek nappali és közösségi ellátása, védett szállás
Mentálhigiénés Egyesület Békés Mérték Közösségi Ház	pszichiátriai betegek közösségi ellátása, szenvedélybetegek közösségi ellátása
MI-ÉRTÜNK Prevenció és Segítő Egyesület	szenvedélybetegek alacsonyküszöbű ellátása
Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete	támogató szolgáltatás, fogyatékkal élők nappali ellátása
Humán Szolgáltató Központ	házi segítségnyújtás

18. táblázat: Feladat-ellátási szerződéssel rendelkező civil szervezetek⁶⁴

Békéscsaba MJV Önkormányzata több esetben biztosítja a civilek működéséhez szükséges megfelelő helyiséget, szakmai segítséget nyújt, valamint pályázati forrásokat kínál fel számukra.⁶⁵ A város évente 4 millió Ft értékben pályázati úton támogatja a Békéscsabán működő civil egyesületeket. A pályázatokat minden év július közepéig kell benyújtania a szervezeteknek. A támogatás működési és beruházási célra egyaránt igénybe vehető. A pályázati összeg minden évben kimerül, jelentős a túljelentkezés.⁶⁶

A civil szervezetek feladatellátásuk során terhet vesznek le az önkormányzat válláról, mert ezen feladatok biztosítása saját intézményhálózaton belül további jelentős személyi, tárgyi és infrastrukturális kiadást/beruházást igényelne. A civilek tevékenységének gazdasági relevanciájáról az önkormányzatnak és egyéb más szerveknek sem állnak rendelkezésre adataik, azt csak becsülni tudjuk, hogy a hátrányos helyzetű, illetve átmenetileg nehéz helyzetbe került embereknek jelentős segítséget jelenthet.

⁶⁴ A mentálhigiénés ellátást az Életfa Idősek Otthonában is igénybe lehet venni.

⁶⁵ Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala

⁶⁶ Szakértői interjúk során elhangzott információk.

Társadalmi konfliktusok

Társadalmi konfliktusok nem jellemzőek a városban. A Berényi út környéke és a Franklin utca bizonyos része mutatja a szegregálódás jeleit, azonban ez egyelőre nem jár jelentősebb társadalmi feszültséggel. A szegregálódás jeleként a területen működő Békéscsabai Baptista Általános Iskola (korábban Szent László Utcai Általános Iskola) körzetéből megindult a diákok belvárosi iskolákba történő áramlása (főként a Kazinczy Ferenc Általános Iskola felé). Az intézményt fenntartóváltás keretében 2021. szeptember 1-jétől vette át a Baptista Egyház.

Vallási és nemzetiségi feszültségek az utóbbi 50 évben nem jellemezték a várost. Az esetek, rászorultak számára a civilek nagy segítséget jelentenek, ezt a korábban bemutatott 18. táblázatban foglaltuk össze. A vallási közösségek szerepe fontos a városban, jelentős intézményrendszert tartanak fenn, amelyet a 2.1.6 alfejezetben, illetve az ahhoz kapcsolódó mellékletben mutatunk be részletesen.

2.1.6 A település humán infrastruktúrája⁶⁷

A lakosság életminőségét meghatározó feltételrendszer kulcselemei a minőségi, lehető leg szélesebb körben és személyre szabottan elérhető közszolgáltatások. Békéscsaba esetében a helyzet a magyar megyei jogú városok viszonylatában átlagosnak tekinthető: széles körben elérhető szolgáltatási hálózat, az előző ciklusokban uniós támogatásokkal megvalósult jelentős fejlesztések ellenére még mindig sok esetben korszerűtlen infrastruktúrával, elkötelezett, de nem egy esetben a kiegészítés határán álló, idősödő, tartalék nélküli szakemberállománnyal. Az alábbi fejezetben a következő szegmensek kerülnek bemutatásra: oktatás, nevelés, egészségügy, szociális ellátás, kultúra, sport.

Az egyes alfejezetekben foglaltakat alátámasztó adatokat, kiegészítő információkat a 8.5.1 melléklet tartalmazza. Az elemzett közszolgáltatásokat végző legfontosabb szervezeteket a helyzetfeltárás röviden bemutatja, a kiemelten fontos, mert például többfunkciós vagy koordinatív intézményeknél hivatkozva az adott szervezet honlapjára.

2.1.6.1 Oktatás, nevelés

Óvodák

A gyermekek kötelező óvodai nevelése, az óvodai ellátás biztosítása a települési önkormányzatok kötelező feladata. Békéscsabán 8 önkormányzati fenntartású óvoda működik 18 telephelyen: ezek egyenletesen lefedik a város teljes területét, beleértve a külső városrészeket is. Magánóvoda nincs a városban. Az evangélikus egyház a közelmúltban bővítette az óvodáját, jelenleg négy csoportszobájuk van. A Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat fenntartásában 4 csoportos óvoda működik Békéscsabán.

Az intézményekben a szolgáltatások megfelelő színvonalon biztosítottak. A Békéscsabai Tündérkert Óvodában, a Kölcsey Utcai és Ligeti Sori Óvoda Kölcsey utca 15. szám alatti székhely óvodában, továbbá a Mackó-Kuckó Óvoda Orosházi út 56. szám alatti székhely óvodában lehetőség nyílik a szlovák nyelv- és hagyományok ápolására is. A Hajnal-Lenkey-Jázmin Utcai ÁMK Hajnal utca 12. szám alatti telephely óvoda magyar nyelven roma kulturális nevelést is ellát. A Hajnal-Lenkey- Jázmin Utcai ÁMK⁶⁸-ban

⁶⁷ Módszertani Kézikönyv számozása szerint: 1.8. fejezet

⁶⁸ Általános Művelődési Központ

közművelődési tevékenységet is végeznek. Az óvodások jelenlegi és várható becsült létszáma Békéscsabán a 19. táblázatban látható.

Év	Létszám összesen	Iskolát kezdő létszám	Új jelentkezők száma	SNI	HH	HHH
2014	1755	471	400	75	176	21
2015	1712	469	389	83	74	17
2016	1668	438	393	86	65	10
2017	1712	402	385	89	49	5
2018	1764	397	440	86	26	5
2019	1763	388	394	73	36	12
2020	1734	456	401	74	35	10
2021	-	438	395	-	-	-
2022*	-	-	404	-	-	-
2023*	-	-	464	-	-	-
2024*	-	-	452	-	-	-

19. táblázat: A Békéscsabán beiratkozott óvodások létszáma 2014-2020. között

* Várható gyereklétszám a védőnői ellátás alapján

Adatforrás: BMJV Polgármesteri Hivatal és Oktatási Hivatal adatai alapján

Kapacitási probléma a Jamina városrészben észlelhető, ahol a fiatal lakosság magas aránya és a növekvő gyermekvállalási kedv miatt az itt található intézményekben kapacitáshiány van. Az önkormányzat igyekszik a gyerekeket úgy irányítani, hogy az óvodák terheltsége nagyjából egyenletes legyen. Az óvodások számának várható növekedése szükségessé teheti az óvodai férőhelyek számának növelését. Ezen a vándorlási egyenleg alakulása még módosíthat az elkövetkezendő években.

Valamennyi óvodában biztosítottak a feltételek az SNI⁶⁹ gyermekek integrált nevelésére. Fontos tény, hogy Békéscsabán 2014-2020 között a HH⁷⁰ és HHH⁷¹ óvodások száma és aránya jelentősen csökkent, míg az SNI-óvodások száma és aránya nagyjából változatlan maradt.

Az óvodák egy részének épületállománya és energetikai mutatói magas színvonalúak a város által elnyert európai uniós forrásoknak köszönhetően. Ugyanakkor több intézményben hiányzik a jogszabály által előírt tornaszoba (Békéscsabai Tündérváros Óvoda Szegfű utca 87–89. szám alatti székhely óvoda, Penza Lakótelepi és Dr. Becsey Oszkár Utcai Óvoda mindkét feladatellátási helye, Kölcsey Utcai és Ligeti Sori Óvoda Kölcsey utca 15. szám alatti székhely óvoda), még számos épületben nem megfelelőek az energetikai mutatók. A mindennapos használatból kifolyólag szükséges lenne a csoportszobák, kiszolgáló helyiségek kötelező eszközjegyzékében rögzített felszereléseinek és bútorzatának cseréje.

A térségben egyedül Csabaszabadiban nem található óvoda (az óvodai ellátást köznevelési szerződés alapján Békéscsaba végzi). Csorváson, Dobozon, Szabadkígyóson és Újkígyóson a települési önkormányzatok fenntartásában működnek a helyi óvodák, míg Gerendáson és Kétsopronyban egyházi fenntartásban. Dobozon és Csorváson két telephelyen is folyik óvodai nevelés. Az intézmények kihasználtsága elmarad a békéscsabai értékektől, az óvodások száma 2014 óta 540 gyermek körül

⁶⁹ Speciális nevelésű igényű tanulók

⁷⁰ Hátrányos helyzetű tanulók

⁷¹ Halmozottan hátrányos helyzetű tanulók

mozog. Az SNI gyermekek száma növekedett az utóbbi években, ugyanakkor a HH gyermekek száma jelentősen csökkent (99 főről 10 főre) 2014-2020 között.

Általános iskolák

A 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről (a továbbiakban: Köznev. tv.) jelöli ki a közoktatási-köznevelési feladatok ellátásának módját a magyarországi településeken. A tv-nek megfelelően a térség teljes területén a Békéscsabai Tankerületi Központ⁷² (a továbbiakban: BTK) felel az ellátásért.⁷³ Békéscsaba és a szatellit települések közül a nagyobbak (Csorvás, Doboz és Újkígyós) gondoskodnak a saját tulajdonukban álló, illetve a Tankerület, vagy más, állami intézményfenntartó által fenntartott köznevelési intézmények ingó, - és ingatlanvagyonának fenntartásáról, a térséget alkotó kisebb (3000 fő alatti) településekre az állami fenntartás a jellemző.

A KSH 2020.évi adatai szerint Békéscsabán 12 általános iskola⁷⁴ (8 állami, 3 egyházi, 1 nemzetiségi) működik 4336 tanulóval, a szatellittelepüléseken összesen 7 általános iskola (4 állami, 3 egyházi) 1006 tanulóval. Az iskolákba jellemzően az adott körzetben lakó gyermekek járnak, térben kiegyenlített az iskolák hálózata. Az iskolások száma folyamatosan növekszik a békéscsabai gyermekszám növekedése és a járásból Békéscsabára beiskolázott gyerekek növekvő száma miatt is.

Az oktatási igényeket az intézmények megfelelő színvonalon biztosítják, az önkormányzathoz panasz nem szokott érkezni.⁷⁵ Békéscsabán a körzetátlépés a – korábban és jelenleg is – a szegregálódás⁷⁶ jeleit mutató Békéscsabai Baptista Általános Iskola esetében számottevő. A korábbi nevén Szent László Utcai Általános Iskola egyházi kérésre 2021. szeptemberétől átkerült a Baptista Szeretetszolgálat fenntartásába.⁷⁷

A térségben Csabaszabadin kívül (köznevelési szerződés alapján Békéscsabán tanulnak a gyerekek) minden településén van iskola: a három nagyobb településen, illetve Szabadkígyóson a Tankerület működteti az általános iskolákat, míg a három község esetében az iskolák egyházi fenntartásúak. Ezekben az általános iskolákban 2014-2020 között átlagosan 20%-os tanulószámcsökkenés következett be (20. táblázat): egyre több szülő békéscsabai általános iskolába viszi a gyermekét. Ebből fakadóan a térségi települések iskolái alacsonyabb kihasználtsággal működnek, ugyanakkor az odajáró gyermekek a békéscsabainál nagyobb számban igényelnek az átlagosnál több figyelmet, speciális pedagógiai tudást.

⁷² Honlap: <https://kk.gov.hu/bekescsaba>

⁷³ 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről

⁷⁴ Az intézmények listáját a melléklet tartalmazza

⁷⁵ Szakértői interjú során elhangzott információ

⁷⁶ A Békéscsabai Tankerületi Központ Fejlesztési Terv 2018-2022, 26. oldal

⁷⁷ <http://www.kir.hu/kir2int/IntezmenyKereso/Intezmeny/Index/028256>

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Békéscsaba	4154	4212	4288	4269	4303	4321	4336
Szatellitletelepülések	1242	1189	1123	1079	981	1026	1006

20. táblázat: A Békéscsabai Járásban általános iskolás tanulók számának alakulása 2014 és 2020 között.⁷⁸

Kategória	Speciális nevelésű igényű tanulók	Hátrányos helyzetű tanulók	Halmazottan hátrányos helyzetű tanulók
Békéscsabai tanulók	6,18%	3,25%	0,77%
Szatellitletelepülések tanulói			

21. táblázat: A speciális nevelési igényű és a (halmazottan) hátrányos helyzetű tanulók átlagos aránya 2014 és 2020 között.⁷⁹

Békéscsaba MJV és a BTK - mintegy 15 darab elnyert pályázat segítségével - az elmúlt uniós tervezési periódusok alatt elindította az iskolaépületek állapotának, felszereltségének javítását.⁸⁰ A fejlesztés folytatása érdekében a következő tervezési periódus során is jelentős korszerűsítésekre van szükség: több épület esetében komplex, energetikai célú beruházást indokolt megtenni. Az egyházi, illetve a nemzetiségi fenntartású intézmények esetében saját erőssé fejlesztések is megvalósultak, illetve tervezettek.⁸¹ A szatellitletelepülések iskoláira lényegesen kevesebb forrás érkezett a vizsgált időszakban, emiatt a korszerűsítési igényeik jelentősek.⁸²

A gyermekétkeztetés infrastruktúrája a térségben elavult, ennek javítása szükséges. Az oktatási intézményekben az IKT ellátottság a BTK felmérése szerint megfelelő. A rendszeresen összehívott Békéscsaba Megyei Jogú Város Köznevelési kerekasztal beszélgetései hasznosak a problémák átbeszélésére, közös megoldások, közös projektek, kooperáció kialakítására.⁸³

Középiskolák

Békéscsaba hagyományosan diákváros, különösen a középiskolai palettája tekinthető gazdagnak: ez első sorban történelmi, oktatásszervezési és közlekedéscsoporthoz vezető okokra vezethető vissza. A Tankerület fenntartásában 2 gimnázium, illetve a Bartók Művészeti Szakgimnázium, az Evangélikus egyház fenntartásában 1, illetve a szlovák nemzetiségi önkormányzat fenntartásában is 1 intézmény működik. A Békéscsabai Szakképzési Centrum⁸⁴ 8 tagintézménye az Innovációs és Technológiai Minisztérium alá tartozik. A városban ezeken kívül 9 egyéb középfokú oktatást is biztosító intézmény van (8.5.1 melléklet). A békéscsabai középiskolások számában (22. táblázat) látható csökkenés az iskolarendszer átalakításából fakad.

⁷⁸ Adatforrás: https://dari.oktatas.hu/kozerdeku_index⁷⁹ Adatforrás: https://dari.oktatas.hu/kozerdeku_index⁸⁰ Munkacsoport ülésen elhangzott információ⁸¹ Közfoglalkoztatási kérdőív válaszai alapján⁸² Saját számítás, https://www.palyazat.gov.hu/tamogatott_projektkereso⁸³ Szakértői interjú során elhangzott információ⁸⁴ Honlap: <https://bszc.hu/>

Év	Gimnázium	Technikum, szakgimnázium	Szakképző iskola (kifutó szakközépiskola)	Szakiskola	Készség- fejlesztő iskola	Összesen
2014	2156	-	4592	1309	83	8140
2015	2100	-	4927	1213	81	8321
2016	1938	5004	1671	81	-	8694
2017	1876	5091	1562	85	6	8620
2018	1896	4945	1462	77	8	8388
2019	1952	4943	1455	79	5	8434
2020	1948	479	0	62	6	2495
2021	1946	456	0	65	7	2474

22. táblázat: A középiskolás diákok számának alakulása Békéscsabán 2014-2020. között.⁸⁵

A város középiskoláiban jó színvonalon folyik a képzés, különösen az Andrássy Gyula Gimnázium és a Belvárosi Általános Iskola és Gimnázium diákjai emelkednek ki országos szinten is kiváló tanulmányi és felvételi eredményeikkel – a HVG TOP100 középiskolai rangsorában az elmúlt években több alkalommal is felbukkant mindkét intézmény.

A BSZC keretein belül a korábbi, eltérő profilú iskolák sajátos képzései megmaradtak, kiemelt jelentőségű a Szent Györgyi Albert Nyomdaipari Tudás- és Képzőközpontozhoz kapcsolódó nyomdaipari képzés⁸⁶, valamint a 2022 márciusában átadott Légi és Gépipari Képzőközpont – szorosan illeszkedve az Innovációs és Technológiai Minisztérium által készített Szakképzés 4.0 Stratégiához⁸⁷.

A nagyobb pedagógiai ráfordítást igénylő SNI, HH, HHH diákok aránya jelentősen eltér a gimnáziumok és az egyéb középiskolák között, az arány a legmagasabb a szakiskolákban.

Az előző időszak legjelentősebb fejlesztése a szakképzőintézmények vonatkozásában a BSZC által fenntartott Szent-Györgyi Albert Technikumban történt: a térségi gazdasági szereplőkkel együttműködésben a város vezetésével a Modern Városok Program keretében, hazai forrásból megvalósuló fejlesztés eredményeként modern nyomdaipari képzőközpont és tanműhely jött létre 2021 októberében.⁸⁸ Hasonló fejlesztésre mind a város, mind a BSZC többi középfokú intézményei és kollégiumai esetében is szükség van, a fenntartási költségek csökkentése érdekében kulcskérdés az energetikai korszerűsítés (pl. ahogy az nemrég az Andrássy Gyula Gimnázium kollégiuma esetében is megtörtént TOP-os forrásból).

Bár egy igazán jelentős beruházás történt - a Szeberényi Gusztáv Adolf intézményegyüttes nagy kapacitású tornaterme felépült a belvárosban –, általános probléma a sportlétesítmények, tornatermek és -szobák elégtelen száma. Általános igény a külső udvarok rendezése, a klimatizálás, árnyékolástechnika, az elektromos hálózatok korszerűsítései, illetve gépészeti fejlesztések. Több iskolában szükséges a nyílászárók cseréje.

⁸⁵ Adatforrás: Oktatási Hivatal honlapja; a 2020. és 2021. évi értékek részben hibásak, az intézményi adatközlés még nem teljeskörű a piros dőlt számokkal jelölt adatok esetében.

⁸⁶ Szakértői interjú során elhangzott információ

⁸⁷ 1168/2019. (III. 28.) Korm. határozattal elfogadva

⁸⁸ <https://bszc.hu/hirek/A--Szent-Gyorgyi-Nyomdaipari-Tudas-es-Kepz%C5%91kozpontja-a-Magyar-GrafikabanI-1602>

A szatellittelepüléseken a középiskolai oktatás 2020-ra gyakorlatilag megszűnt, a fiatalok a békéscsabai intézményekben tanulnak tovább. Csorvás kivétel: a Báthori István Gimnázium Csorvási Tagintézménye a Sziltop Oktatási Nonprofit Közhasznú Kft. fenntartásában nyújt képzést.

A felzárkóztató, integrációt biztosító szakosított intézmény a városban és a járásban az Esély Pedagógiai Központ Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény (röviden a továbbiakban: Esély Pedagógiai Központ EGYMI⁸⁹), amely típusa szerint egységes gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai módszertani intézmény, a következő táblázatban látható tanulószámmal:

	Óvoda			Általános iskola			Speciális szakiskola			Készségfejlesztő iskola			Mindösszesen		
	Össz.	HH	HHH	Össz.	HH	HHH	Össz.	HH	HHH	Össz.	HH	HHH	Össz.	HH	HHH
2014	8	5	0	90	40	2	83	19	1				181	64	3
2015	14	2	1	102	44	4	81	12	2				197	58	7
2016	12	0	0	108	15	11	81	11	5				201	26	16
2017	14	0	2	104	9	4	85	19	8	6	3	1	209	31	15
2018	15	0	2	123	13	12	77	9	8	8	1	2	223	23	24
2019	14	0	1	117	8	15	79	7	10	5	0	0	215	15	26
2020	10	0	1	130	4	11	62	6	5	6	0	2	208	10	19

23. táblázat: Az Esély Pedagógiai Központ EGYMI tanulói létszámának alakulása 2014-2020. között.⁹⁰

Felsőfokú oktatás

Békés vármegyében a mezőgazdasági ágazat dominanciájához kapcsolódott a felsőoktatás Gyulán, Szarvason és Békéscsabán is: utóbbi helyszínen kihelyezett tagozatként indult a felsőfokú képzés 1986-ban. Többszöri átszervezést követően 2018. január 1-jétől az intézményt a Szeged-Csanádi Egyházmegye vette át: a Gál Ferenc Egyetem⁹¹ békéscsabai gazdasági karán 2020-tól egyetemi szintű gazdasági, az igényekhez igazodva 2021. szeptember 1-jétől egyetemi szintű gépészmérnök, mechatronikai mérnök és programtervező informatikus képzések vannak a Szegedi Tudományegyetemmel együttműködésben.⁹² Az egyetem ennek köszönhetően a város alap vonzáskörzetén túli településekről érkező diákoknak is nyújt képzést.

Az egyetem épületegyüttese nem kellően kihasznált, a jelenleginél jóval nagyobb hallgatói létszám ellátására van méretezve. Az ingatlanegyüttes nagy része 1984-1986 között épült, nagyon rossz az épületek állaga. A fejlesztés tervei a Modern Városok Program keretében elkészültek.

2.1.6.2 Egészségügyi ellátás

Magyarország Alaptörvénye kimondja, hogy mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez. Az egészségügyi ellátás keretében szakellátást (fekvőbeteg ellátás és járóbeteg ellátás) és alapellátást biztosít a Magyar Állam és a települési önkormányzatok. A települési önkormányzat az egészségügyi alapellátás körében gondoskodik⁹³ a háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátásról, a fogorvosi alapellátásról, az alapellátáshoz kapcsolódó háziorvosi, házi gyermekorvosi és fogorvosi ügyeleti ellátásról, a védőnői ellátásról, és az iskola egészségügyi ellátásról.

⁸⁹ https://www.oktatas.hu/hivatali_ugyek/kir_intezmenykereso/!KIR_Intezmenykereso/Intezmeny/Index/028452

⁹⁰ Saját szerkesztés, OM adatok alapján

⁹¹ Honlap: <https://gfe.hu/>

⁹² Szakértői interjú során elhangzott információ

⁹³ Forrás: Az egészségügyi alapellátásról szóló 2015. évi CXIII. törvény 5. § (1) bekezdése

Az egészségügyi alapellátás keretében jelenleg Békéscsabán 25 felnőttet ellátó háziorvos, 11 gyermekorvos, valamint 19 fogorvos praktizál. Az ellátás szerkezete több évtizedes múlttal rendelkezik, 2014. óta annyi változás történt, hogy az 1. számú háziorvosi praxis megszüntetésre került a csökkenő lakosságszám, illetve az orvoshiány miatt. A körzetet felosztották a szomszédos körzetek között.⁹⁴ Az alapellátást végző háziorvosok és fogorvosok vállalkozóként végzik tevékenységüket. Az iskola-egészségügyi ellátást a vállalkozó gyermek háziorvosok látják el részmunkaidőben.

Fekvőbeteg ellátás

Békés vármegye és a központi városok speciális története miatt a békéscsabai Dr. Réthy Pál Kórház – Rendelőintézet és a gyulai Békés Megyei Pándy Kálmán Kórház (Gyula) 2016-os összeolvasásával létrejött Békés Vármegyei Központi Kórház⁹⁵ Magyarország negyedik legnagyobb kórháza, mintegy 300 ezer lakos egészségügyi szakellátását biztosítja. Az összeolvadás eredményeként olyan, országosan is jelentős kapacitásokkal rendelkező intézmény alakult ki, amely az integrációban érintett mindkét kórház számára kedvező változást hozott. Az integráció következtében a gyulai intézmény helyzete javult a vármegyei intézmények körében, a békéscsabai kórház pedig vármegyei rangra emelkedett.

A kórház közfinanszírozott fekvőbetegellátás kapacitása 1978 ágy, a fekvő és járóbeteg ellátását a 2021.06.30-i adatok alapján 2883 munkatárs biztosítja.⁹⁶

A Békés Vármegyei Központi Kórház békéscsabai tagintézménye infrastruktúrájának állapota jobb, mint az átlagos magyarországi kórházaké, több a modern, újabb építésű épületszárny, mivel az épületek legnagyobb részét az 1980-as és 1990-es években építették. A 2010-es évek közepének jelentős kórházfejlesztési folyamata során (uniós, TIOP forrásból megvalósítva) kialakításra került a sebészeti ellátáshoz kapcsolódó járóbeteg-szakellátás, egynapos sebészeti ellátás és egy új intenzív osztály. A kórház azóta is folyamatosan fejlődik. A szatellittelepülések lakosai körzetileg a Békés Vármegyei Központi Kórházhoz tartoznak.

Járóbeteg szakellátás

Békéscsaba és a szatellit települések lakosai számára a járóbeteg szakellátást szintén a Békés Vármegyei Központi Kórház Dr. Réthy Pál Tagkórháza biztosítja. (NEAK-adatok alapján összevontan a két telephelyen 99 szakrendelőben 57 szakmában, 4 gondozó szolgálat érhető el.)

Háziorvosi rendszer

A háziorvosok, fogorvosok a saját tulajdonukban lévő, illetve bérelt orvosi rendelőekben rendelkeznek. Az önkormányzat tulajdonában lévő két nagyobb épületegység közül a Jaminai (Kolozsvári u. 33.) rendelő épületében 6 háziorvos, 3 fogorvos és 2 házi gyermekorvos, a Kazinczy utcai (Kazinczy u. 6/1.) rendelőben 4 felnőtt háziorvos rendel. A gerlai (Wenckheim Károly tér 10.) orvosi rendelő szintén az önkormányzat tulajdonában áll, itt 1 felnőtt háziorvos és 1 házi gyermekorvos rendel. Váltórendelés nincs a városban, így teljesül az „egy orvos egy rendelő” -elv.⁹⁷ A rendelők területi eloszlása megfelelő.

⁹⁴ Szakértői interjú során elhangzott információ

⁹⁵ Honlap: <https://bmkk.eu/>

⁹⁶ Forrás: https://bmkk.eu/wp-content/uploads/2021/08/letszam-adatok_II.nev-2.pdf

⁹⁷ Békéscsaba MJVÖ Szociális Szolgáltatástervezési Konceptiójának felülvizsgálata, 2022-2024 (a továbbiakban: Szociális Konceptió 2022-2024.)

Egy háziorvosra 2020-ban 2052 ellátandó fő jutott (némi­leg magasabb a korábbi évek értékénél az összevonás miatt),⁹⁸ egy házi gyermekorvosra 500 ellátott. 2012-ben ugyanez az érték még 683 gyermek volt. Jelenleg egy betöltetlen álláshely van a városban.⁹⁹ A fogorvosi praxisokban ellátottak számában érdemi változás nem történt.

Főként a háziorvosok, illetve házi gyermekorvosok körében jelentkezik a kifejezetten idős korszerkezet, amely már rövid távon is jelentős problémát okozhat a városnak.

Az ingatlanállomány infrastrukturális állapota jónak mondható, bár az épületek egy része előregedett. 2016 óta TOP-projektek keretében a legkritikusabb, leginkább felújításra szoruló ingatlanokat fejlesztették, felújították, további, a fenntartási költségeket csökkentő, például energetikai fejlesztések szükségesek, illetve a Lencsési városrész orvosi rendelőinek a teljes körű felújítása.

A szatellittelepülések közül Csabaszabadiban nem rendel háziorvos, így az ellátást az ott lakóknak Békéscsabán kell igénybe venniük. A többi településen mindenhol megtalálható háziorvos, Csorváson három, Dobozon és Újkígyóson 2-2, Gerendáson, Kétsopronyban, Szabadkígyóson és Telekgerendáson 1-1. Az ellátotti létszám egy háziorvosra 1064 és 2240 fő között alakul. Alacsony értéke van Gerendásnak, Kétsopronynak, Telekgerendásnak, a békéscsabai értéket némileg meghaladó pedig Szabadkígyósnak és Újkígyósnak. A problémák hasonlóak, mint Békéscsabán, idős az orvos-korfa, de betöltetlen álláshely egyelőre nincs. Az ingatlanállomány megfelelő, Csorváson, Gerendáson, Kétsopronyban és Telekgerendáson TOP-projektek keretében fejlesztések, korszerűsítések zajlottak, míg Szabadkígyóson új háziorvosi rendelő épült 2019-ben. Fogorvosi ellátás Csabaszabadin kívül mindenhol elérhető, Csorváson két fogorvos rendel, a többi településen 1-1. Gerendáson és Szabadkígyóson betöltetlen álláshelyet jelez a NEAK rendszere.

Védőnői ellátás

A védőnői feladatokat 28 védőnő látja el, ebből 15-en területi, 13-an pedig iskola-egészségügyi munkát végeznek. Az önálló védőnői tanácsadások és a fogadóórák legtöbb esetben a Védőnői Centrum épületében zajlanak. A védőnői ellátás Infrastrukturálisan jó helyzetben van, 150 millió Ft értékben új Védőnői Centrum kialakítása történt meg uniós forrásból. (A Védőnői Centrum kikerült a kórház területéről.) Ugyanakkor a felszerelés korszerűsítésére, a már megvalósult beszerzések mellett további bútorozásra, a digitalizáció feltételrendszerének kialakítására még szükség van.¹⁰⁰

Csabaszabadi község védőnői ellátása is Békéscsabán történik, a többi szatellittelepülésnek saját védőnői szolgálata van. A fluktuáció nem jellemző, a gyermeklétszám jövőbeni csökkenése esetleges összevonásokat eredményezhet. Csorváson, Dobozon, Újkígyóson 4-4 körzetben 2-2 védőnő biztosítja az ellátást területi és iskolai rendszerben, míg Gerendás, Kétsoprony, Szabadkígyós, Telekgerendás esetében 2-2 körzet 1-1 védőnővel. A szolgáltatást minden esetben a települési önkormányzat biztosítja.¹⁰¹

Gyógyszertár és gyógyszer­tári ügyelet

Önálló gyógyszer­tár található Békéscsabán 21 db, Csorváson 2 db, Dobozon, Gerendáson, Szabadkígyóson és Újkígyóson 1-1 db. Kétsopronyban, Telekgerendáson fiókgyógyszertár működik.

⁹⁸ Nem egyértelmű a határ a házi gyermekorvosi felügyelet és a felnőtt között. A jogszabály szerint 14-18 éves kor között válthatja ezt az ellátott.

⁹⁹ Forrás: http://www.neak.gov.hu/data/cms1014692/Haziorvosi_szolgaltatok_202112.pdf

¹⁰⁰ Intézményi kérdőív alapján

¹⁰¹ NEAK adatsorok alapján

Csabaszabadiban nem található gyógyszerár. Az ügyeleti ellátást kijelölés alapján biztosítják a patikák. A területi lefedettség megfelelő.

Egyéb egészségügyi szolgáltatások

A pszichiátriai, klinikai pszichológiai járóbeteg-szakellátás jelenleg heti 90 órában fogadja a békéscsabai, ill. békés vármegyei lakosokat. Az ellátási területbe beletartoznak a szatellittelepülések is. A pszichológiai tanácsadó a folyamatosan növekvő igénynek igyekszik megfelelni a lakosság pszichológiai ellátásának biztosításával. A lakosság mentálhigiénés állapotának romlása indokoltta tette a helyi szakellátásban korábban ellátatlan gyermekpszichiátriai tevékenység elindítását. (Békéscsabáról korábban Gyulára irányították az ellátásra szoruló betegeket, ezért Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata kapacitásbővítési kérelemmel fordult az Országos Egészségbiztosítási Pénztárhoz és 2019. december 1-jei hatállyal engedélyt kapott 30 óra pszichiátria, 30 óra klinikai szakpszichológia és 30 óra gyermek- és ifjúságpszichiátriai szakrendelés működtetésére a Bartók Béla út 12. szám alatt.) A Tanácsadóban jelenleg három pszichiáter szakorvos rendel fele-fele arányban felnőtt és gyermek-és ifjúságpszichiátriai vonatkozásban. Ugyanitt lelkesegély szolgálat is működik. A 2 fő főállású és egy félállású szakmai vezetők mellett 30 fő önkéntes látja el a 24 órás ügyeletet. (Országos szinten Szeged, Debrecen, Szolnok és Miskolc mellett már csak a békéscsabai lelkesegély-szolgálat biztosít folyamatosan krízisintervenciót telefonon és e-mailben, ezáltal is csökkenti az egészségügyi ellátórendszer terhelését, mind az adekvát, mind az inadekvát megkeresések terén.)¹⁰²

2.1.6.3 Bölcsődék

Békéscsabán a 3 önkormányzati fenntartású bölcsőde és a játszóház működik, ellátási területük Békéscsaba. A városban ezeken kívül egy magán bölcsőde működik. A bölcsődék elvállalják a sajátos nevelési igényű gyermekek ellátását is.

A bölcsődei férőhely megoszlása a város területén megfelelő:

- 3. számú (Belvárosi, Wlassics sétány) Bölcsődében a férőhelyszám 122 fő. Az alaptevékenység mellett a bölcsődében időszakos gyermekfelügyelet és játszóház is működik 10 férőhelyen, meghosszabbított nyitvatartással és egyéb, családtámogató szolgáltatás lehetőségével.
- 6. sz. (Szigligeti utcai) Bölcsőde 48 férőhely fogadja a kisgyermeket.
- 8. sz. (Pásztor utcai) Bölcsőde 74 férőhelyes.
- Vállalkozásban működtetett bölcsőde: MIVA Bölcsőde 42 férőhelyes.

A Jamina városrész lefedetlen: szükség lenne új létesítményre 24 férőhellyel, két csoportszobával (a fejlesztés folyamatban), ami a teljes városi férőhelyszámot 350 férőhelyre növelné.¹⁰³ Az ingatlanok folyamatos karbantartása mellett a tevékenységközpontú, személyre szabott ellátáshoz szükséges további játszóudvarok kialakítása és a csoportszobák eszközellátottságnak javítása.

A szatellittelepülések közül Csorváson, Dobozon, Kétsopronyban, Szabadkígyóson, Telekgerendáson és Újkígyóson működik bölcsőde. Nem rendelkezik bölcsődével Csabaszabadi és Gerendás. Jelenleg két helyen van szükség bölcsőde fejlesztésére, Csorváson egy mini bölcsőde létrehozása oldhatja meg a 3 év alatti gyermekek helyben történő nappali megőrzésére, nevelésére vonatkozó igényt, Szabadkígyóson normál méretű bölcsődére van szükség.

¹⁰² Forrás: Szociális Koncepció 2022-2024.

¹⁰³ Szakértői interjú során elhangzott információ

2.1.6.4 Szociális, család- és gyermekjóléti közszolgáltatások

Magyarországon a rászorultak pénzbeli és/vagy természetbeni ellátás, illetve személyes szociális szolgáltatás formájában kaphatnak szociális típusú segítséget. A személyes szociális ellátások alapvetően öt ellátotti csoportot - idősök, fogyatékosok, szenvedélybetegek, pszichiátriai betegek, hajléktalanok - érintenek. A szociális ellátás a települési önkormányzatok feladata. A fejezet a békéscsabai és a szatellitletelepülések vonatkozó szolgáltatásainak ismertetése során a vonatkozó interjúk mellett elsődleges forrásként a 473/2021. (IX. 4.) békéscsabai közgyűlési határozattal elfogadott, „Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Szociális Szolgáltatástervezési Konceptiójának felülvizsgálata 2022-2024” című (továbbiakban Szociális Konceptió 2022-2024) dokumentumra támaszkodik. Az alábbi alfejezetben csak ettől eltérő esetben kerül sor külön forrásmegjelölésre.

A békéscsabai szociális ellátó rendszer egy, az egymásra épülés elvén működő sokrétű szociális alapszolgáltatási hálózat, amelyet jól kiegészít a civil és az egyházi szolgáltatók aktív és hatékony közreműködése. A rendszer a lakossági szükségletekre épül, amely rugalmas, jól átjárható és tudatosan fejlesztett. A szakmai munka színvonalas: elkötelezett, motivált, szakmailag felkészült, képzett szakemberek dolgoznak az intézményekben. Jellemzőek a hatékony szakmaközi kapcsolatok a különböző fenntartók és intézmények, szolgáltatók között, szoros az ágazatközi (szociális, egészségügyi, oktatási, gyermekvédelmi stb.) együttműködés is. Pozitívum, hogy intenzív és erős a civil szervezetekkel való kooperáció.¹⁰⁴

A jövőre nézve ugyanakkor le kell szögezni, hogy a kedvezőtlen demográfiai folyamatok, előregedő helyi társadalom, növekvő természetes fogyás, negatív vándorlási egyenleg egyre nagyobb terhet fog róni az ellátóhálózatra. Ezáltal várhatóan tovább fog növekedni a bentlakásos ellátásra várakozók száma (ami már most is magas), a bekerülők egészségügyi állapota miatt tovább fog erősödni a szakápolási feladatok dominanciája az ellátásban. Ez az ellátásban dolgozó szakemberek már most is jelen lévő erős fizikai és mentális leterheltségét tovább fogja rontani. Probléma az, hogy az alacsony jövedelmi és társadalmi megbecsültség miatt alacsony a szociális felsőfokú képzésben résztvevők száma, illetve, hogy jelentős a szakemberek elvándorlása az ágazatból. Bár a helyzet még nem kritikus, egyértelmű az ellátószemélyzet előregedése, alacsony az önkéntesek részvételi aránya a szociális szolgáltatások teljesítése során.

A szatellitletelepülésekről általánosságban elmondható, hogy a nappali szociális ellátásokat a települési önkormányzatok igyekeznek megszervezni saját intézményekkel, vagy térségi társuláshoz csatlakoznak. A BKESZI-hez¹⁰⁵ Csabaszabadi, Gerendás, Kétsoprony, Telekgerendás tartozik; Békés város szociális szolgáltatóhoz Doboz Község; Csorvás pedig Orosháza ellátási körzetéhez. Szabadkígyós és Újkígyós önállóan, saját intézményekkel oldja meg a legtöbb feladatot. A szakosított szociális ellátásra jellemző speciális infrastruktúra- és eszközrendszer-, valamint a speciális képzettségű szakemberhiány, illetve az önálló szolgáltató egység kialakításához szükséges potenciális ellátandók alacsony száma miatt a szolgáltatások a szatellitletelepüléseken nem találhatók meg, a szolgáltatásokat Békéscsabán érik el az érintettek.

¹⁰⁴ Szakértői interjú során elhangzott információ

¹⁰⁵ Honlap: <http://www.bkeszi.hu/inner.html>

2.1.6.5 Pénz- vagy természetbeni ellátások

Békéscsabán a szolidáris várospolitikája jegyében a lakosok az alább felsorolt, nem kötelezően nyújtandó támogatásokban is részesülhetnek. Az ellátottak száma folyamatosan csökken, 2020-ban 2645 fő.

Békéscsaba MJVÖ által biztosított szociális ellátások (segélyek) típusai:

- rendkívüli települési támogatás
- települési lakhatási támogatás
- köztemetés
- települési gyógyszer-támogatás, gyógyászati segédeszköz támogatás
- települési adósságcsökkentési támogatás
- gyermekek védőoltása
- rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény
- szociális célú tüzelőtámogatás
- tanévkezdési támogatás
- felsőfokú tanulmányokat támogató szociális ösztöndíj
- Csaba baba életkezdési támogatás.¹⁰⁶

A szatellittelepüléseken a támogatásban részesülő lakosok száma viszont 2014-2020 folyamatosan növekszik. A kistérségi településeken, például a jelentős roma lakosságú Dobozon a kedvezőtlen jövedelmi viszonyok miatt magas a támogatásban részesülők száma.

2.1.6.6 Személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások

A Békéscsabán elérhető szociális és gyermekjóléti szolgáltatásokat

- egyrészt a Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ (a továbbiakban: Családsegítő Központ)¹⁰⁷ és a Békéscsabai Életfa Idősek Otthona (a továbbiakban: Életfa Idősek Otthona),
- másrészt a kistérségi fenntartású, Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ (a továbbiakban BKE SZK),¹⁰⁸
- illetve civil szervezetek biztosítják.

Szociális étkeztetés biztosítása térítési díj mellett az idősek nappali ellátását nyújtó telephelyekről történik, igény szerint a hétvégi étkeztetés is megoldott. 2020. évben az ellátotti létszám: 227 fő volt a jogosultak száma évek óta csökken. Szociális étkezési szolgáltatás a civil, illetve egyházi Községi Misszió, a Humán Községi Misszió és a Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálatnál is igénybe vehető.

A szatellittelepülések közül 2020-ban a BKE SZK gondoskodik Csabaszabadi (3 fő), Kétsoprony (23 fő) étkeztetéséről, míg az egyházi fenntartású Humán Szolgáltató Központ (HSZK) látja el Csorvást (47 fő) és Telekgerendást (29 fő). Szabadkígyóson a helyi önkormányzat által alapított Szociális Alapszolgáltatási Központ, Újkígyóson az Ezüstág Gondozási Központ biztosítja a szociális étkeztetést, Dobozon Békés Város Szociális Szolgáltató Központja szolgált. Csorváson a HSZK mellett a helyi szociális intézmény is biztosít étkeztetést. A szolgáltatás a térségben mindenütt hozzáférhető.

¹⁰⁶ Forrás: Békéscsaba MJVÖ honlapja

¹⁰⁷ Honlap: <http://www.bcszgyermekjolei.hu/site/>

¹⁰⁸ Honlap: <http://www.bkesz.hu/bemutakozas.html>

Házi segítségnyújtás – BKE SZK - az idősök nappali ellátását biztosító telephelyekre építetten kerül megszervezésre. 2020 során házi segítségnyújtásban 113 fő napi szintű ellátására került sor személyi gondozás, és 3 fő napi szintű ellátására került sor szociális segítség keretén belül.

A szatellittelepülések közül 2020-ban a BKE SZK Kétsopronyban (25 fő), a HSZK Gerendáson (110 fő) és Telekgerendáson (49 fő) látta el a feladatokat. Csorváson Csorvás Város Önkormányzatának Egyesített Szociális Intézménye 27 főt látott el ugyanebben az évben. Szabadkígyóson a Szociális Alapszolgáltatási Központ (45 fő), Újkígyóson az Ezüstág Gondozási Központ biztosítja az ellátást. Dobozon Békés Város Szociális Szolgáltató Központja szolgált.

Családsegítés és gyermekjóléti szolgáltatás

Békéscsabán a Családsegítő Család- és Gyermekjóléti Szolgálat látja el: elsősorban szociális segítő munkát, ellátásközvetítést és szervezési tevékenységet végez. Az ellátotti számok 2020-ban 1711 fő.

A szatellittelepülések közül Csorváson érhető el a szolgáltatás az Orosházi Kistérség Egyesített Gyermekjóléti Központja és Családsegítő Szolgálat által, amelyet 2020-ban 127-en vettek igénybe. Gerendáson és Kétsopronyban a Békéscsabai Családsegítő az ellátó, előbbi helyen 2020-ban 16 család volt ellátott, bár 25 családra szólt a szerződéses kapacitás. Kétsopronyban 68 fő láttak el¹⁰⁹, Újkígyóson az Ezüstág Gondozási Központ volt a feladatellátó szerv.

Jelzőrendszeres segítségnyújtás 2013. július 1. napjától állami feladat lett, a szolgáltatást a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság fenntartásában működő Békés Megyei Hajnal István Szociális Szolgáltató Centrum (BMHISZC)¹¹⁰ biztosítja, 75 készülék kihelyezésével. A várakozók száma átlagosan 3 fő, az átlagos várakozási időtartam 1 hónap. A szatellittelepülések közül Csorváson és Gerendáson az Orosházi Kistérség Többcélú Társulása biztosítja a szolgáltatást.

Közösségi ellátások

Békéscsaba Város Önkormányzatának szolgáltatási szerződései vannak hatályban közösségi ellátásra az alábbi szervezetekkel:

- **Béthel Alapítvány (pszichiátriai betegek)**
A Béthel Alapítvány 2005-től Békéscsabán, az Aulich u. 6. szám alatt nyújtott szolgáltatást 2020-ban 45 fő számára. Az intézményben a szakképesítéssel rendelkezők aránya 100%, a humán erőforrás biztosított. Az intézmény és telephelye a város egy jól megközelíthető pontján helyezkedik el. A helyiségek berendezése otthonos, a nappali elfoglaltságok és a speciális szociális szolgáltatások sajátosságaihoz igazodik.
- **Egyensúly AE Egyesület (pszichiátriai és szenvedélybetegek)**
Szenvedélybetegek és pszichiátriai betegek közösségi alapellátása: 2017-től vehető igénybe. Előbbit 40 fő, utóbbit 48 fő veheti igénybe.
A személyi és tárgyi feltételek minden ellátástípus esetén megfelelnek a törvényi előírásoknak: a telephelyek felszereltsége, mérete megfelel a törvényi előírásoknak (fürdők, mosási lehetőség, közösségi terek, interjúszobák). Minden dolgozó rendelkezik saját laptoppal, a közösségi ellátás számára biztosított kerékpár és telefon is.

¹⁰⁹ Gerendás Község családonként adta meg az adatokat, míg a többi település főben.

¹¹⁰ Jelenleg: Hajnal István Integrált Szociális Intézmény Békés Vármegye

- **Mentálhigiénés Egyesület (pszichiátriai és szenvedélybetegek)**

Az egyesület 2006 óta biztosítja az ellátást a teljes járásban. A Békés Mérték Községi Ház az önkormányzat által biztosított Békési út 40. szám alatti ingatlanban működik. A jogszabályok által előírt tárgyi feltételek biztosítottak, a Községi Ház eszközellátottsága kielégíti az 51 fős igénybevevői kör szükségletét.

- **MI-ÉRTÜNK Prevenció és Segítő Egyesület (szenvedélybetegek)**

Az egyesület az ellátást 2008. január 1. óta biztosítja. A személyzeti és tárgyi állomány megfelelő, a működéshez szükséges feltételek, eszközök saját erőből, valamint pályázati támogatásokból költség hatékonyan biztosítottak.

A járásban várólisták nincsenek, a férőhelyek maximális létszámát viszont meghaladja az ellátottak között száma: a férőhelyhiányos Mentálhigiénés Egyesület - Békés Mérték Községi Ház a szatellittelepülések lakosságát is ellátja. A szolgáltatásoknak helyet adó épületekről általánosan elmondható, hogy korszerűsítésre szorulnak, kiemelten a BKESZ szenvedélybetegeket ellátó Idősek Otthona, a szakemberellátottság megfelelő.

Támogató szolgáltatás

A támogató szolgálat feladata a fogyatékos személyek lakókörnyezetben történő ellátása, elsősorban a lakáson kívüli közszolgáltatások elérésének segítése, valamint életvitelük önállóságának megőrzése mellett a lakáson belüli speciális segítségnyújtás biztosítása révén. A finanszírozás alapját a meghatározott időszakban teljesített személyi segítség óraszáma és a személyi szállítás óraszáma jelenti, nem kötelezően ellátandó feladat. 2020. évben az ellátottak száma: 42 fő. A szolgáltatás a szociálisan rászorultak részére térítésmentes. A szolgáltatást Békéscsabán az alábbi szervezetek végzik:

- Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete,
- Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ,
- Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat,
- Aut-Pont Autista Gyermekekért és Fiatalokért Alapítvány.

A szatellittelepülések közül a BKESZK szolgáltató Csabaszabadiban, Kétsopronyban (4 fő), Telekgerendáson, Szabadkígyóson és Újkígyóson.

Nappali ellátás

Demens személyek nappali ellátása 7 telephelyen működik: 2020-ban 50 fő demens személy ellátását biztosítva. Fogyatékkal élők nappali ellátása: a BKSZEK és szerződött partnerei 2020-ban 138 fogyatékos személy ellátását biztosították a városban és a szatellit településeken. A fogyatékkal élők ellátása kizárólag Békéscsabán valósul meg, a szatellittelepülések lakóit is a vármegyeszékhelyen látják el.

Pszichiátriai betegek nappali intézménye: a komplex pszichoszociális rehabilitáció minden formáját a Béthel Alapítvány, illetve az Egyensúly AE Egyesület nyújtja. Hatékony nappali szociális szolgáltatásai eredményesek, színvonalasok, ugyanakkor a Béthel Alapítvány mindkét házában kapacitáshiány van.

Szenvedélybetegek nappali ellátása: a BKESZK mellett a várossal feladatellátási szerződést kötött Egyensúly AE Egyesület hatékonyan működő civil szolgáltatóként van jelen a szenvedélybetegek nappali ellátásának szolgáltatásában. 2020-ban naponta 43 fő vette igénybe a szolgáltatást, Békéscsabáról, illetve a szatellittelepülések közül Csabaszabadiból, Kétsopronyból és Telekgerendásról.

Nappali Melegedő: Békéscsabán a Családsegítő a Gyár u. 16. szám alatt biztosítja a hajléktalan személyek számára reggel 8 órától 16 óráig a nappali tartózkodásra, tisztálkodásra, étel melegítésére és annak elfogyasztására a feltételeket. A nappali melegedő ellátási területe Békéscsaba, a helyiség 20 fő befogadására alkalmas. Az alapvető fizikai szükségletek kielégítésén túl lehetőség nyílik ügyintézés igénybevételére. 2020-ban 59 fő (48 férfi, 11 nő, összességében 11, korábban nem ismert új kliens) jelent meg a nappali melegedőn.

Idősek klubja: a nappali ellátás legkiépítettebb, 8 tagintézményből álló hálózata Békéscsabán. A szolgáltatásra egyre nagyobb az igény, a szolgáltatásnak otthont adó helyiségek állapota változó. 2020-ban a szolgáltatást 255 fő vette igénybe.

Utcai szociális munka

Békéscsabai Családsegítő szervezeti keretei között működik, önálló szakmai egységként látja el feladatait Békéscsaba területén és a Gyár utca 16. szám alatti telephelyen, ahol egyben a Hajléktalanok Átmeneti Szállása és a Nappali Melegedő is üzemel. A Családsegítő együttműködési megállapodással rendelkezik a Magyar Máltai Szeretetszolgálattal (melynek része a szolgáltatás végzését meghatározó területi felosztás is) és a Dél-alföldi Regionális Diszpécser Szolgálattal. A feladatok ellátásáról 1 fő koordinátori feladatokat is ellátó szociális munkás és 1 fő utcai szociális gondozó gondoskodik. A Gyár utca 16. alatti telephelyen található az utcai szociális munka háttérodája, ahol a klienseket fogadni is tudják napi 1 órában. Az ellátotti létszám alakulása: 2018: 81 fő, 2019: 70 fő, 2020: 68 fő.¹¹¹

Tanyagondnoki Szolgálat

A külterületi intézményhiányból eredő hátrányok enyhítését célzó szolgáltatást 2020-ban 78 fő vette igénybe, térítésmentesen. A BKESZK és a Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat kiemelten a békéscsabai 12 veszélyeztetett tanya ellátását biztosítja. A szatellittelepülések közül a BKESZK látja Kétsoprony tanyagondnoki szolgáltatását is, ezt 2020-ban 28 fő vette igénybe. A többi településen nincs tanyagondnoki szolgálat. A hálózat továbbfejlesztése szükséges.

Az alapszolgáltatások fontos elemei a város és térsége szociális hálójának. A fenti ellátások változó minőségű infrastrukturális feltételek között valósulnak meg, a legtöbb épület esetében szükséges gépészeti, energetikai felújítást végezni. A szakszemélyzet felkészült, de a szolgáltatások hosszútávú végzéséhez szükséges ismeretbővítés, kiégésmegelőző továbbképzés.

Ápolást, gondozást nyújtó intézmény

Idősek otthona: Békéscsabán több idősek otthona található: az önkormányzati fenntartású Életfa Idősek Otthona a (Lencsési út 85.) 124 férőhellyel rendelkezik. Ellátási területe: Békéscsaba közigazgatási területe. Az intézményben foglalkoztatott dolgozók száma 32 fő. Az ellátottak átlagéletkora 80 év feletti, az ellátásban részesülőknél a nők aránya magasabb. A lakók egyre nagyobb része krónikus betegségekkel terheltten kerül felvételre. A folyamatos ápolásra szoruló aránya meghaladja a 65%-ot. 2020-as adatok szerint 219 fő várakozik az intézménybe történő elhelyezésre. Az intézmény teljeskörű energetikai felújításra szorul.

A BKESZ tartja fent az Ady Endre Utcai Idősek Otthonát 129 fő állandó és 4 átmeneti férőhellyel. 2020-ban itt 67 fő időskorú, 32 fő demenciáról szóló szakvéleménnyel rendelkező ellátott teljeskörű ápolását

¹¹¹ Forrás: Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ

gondozását végezték. Az intézmény folyamatosan 100%-os kapacitással üzemel, itt is jelentős a várólista. Az épület a város szövetében nem központi helyen található, szintén megújításra szorul. A BKESZK által üzemeltetett szolgáltatásokat Telekgerendás, Csabaszabadi és Kétsoprony lakosai is igénybe tudják venni.

Országos vonzáskörzetű idősök otthonát működtet a városban a Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat, a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség „Oltalom” Idősök Otthona és Fília Alapítvány. A szatellittelepülések közül Gerendáson szolgált a Szent Erzsébet Szeretetotthon 49 főnyi befogadóképességgel, fenntartója a Bálint Sándor Egyházmegyei Szeretetszolgálat, Szeged. Újkígyóson az Ezüstág Gondozási Központ tart fent 50 férőhelyet.

A fogyatékos személyek otthona: a feladatot Békéscsaba és a szatellittelepülések vonatkozásában a Békés Megyei Szociális, Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat látja el, várólistán 11 fő szerepel a legutóbbi adatközlés szerint, az intézmény kapacitásbővítésére szükség lehet.

Pszichiátriai betegek otthona: Békéscsabán ilyen szakellátás biztosító intézet nincs, a szolgáltatást a Békés Megyei Szociális, Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat látja el a vármegyében Eleken, Körösladányban és Mezőkovácsházán.¹¹²

Szenvedélybetegek otthona szintén a Békés Megyei Szociális, Gyermekvédelmi Központ fenntartásában nyújt szociális gondoskodást.

Támogatott lakhatás

Támogatott lakhatás Békéscsabán és a szatellittelepüléseken nem áll rendelkezésre, az Békés Megyei Szociális, Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat működtet Magyarbánhegyesen, Medgyesegyházán és Mezőkovácsházán lakásokat.

Átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények

Az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények az időskorúak gondozóháza, a fogyatékos személyek gondozóháza, a pszichiátriai betegek átmeneti otthona, a szenvedélybetegek átmeneti otthona, az éjjeli menedékhely, a hajléktalan személyek átmeneti szállása.

Az idősök gondozóháza az Ady Endre Utcai Idősök Otthonában van kiépítve. Az engedélyezett férőhelyek száma: 4, ez a kapacitás megfelel az igényeknek. Az ellátotti terület Békéscsaba, Csabaszabadi, Kétsoprony, Telekgerendás. A Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség „Oltalom” Idősök Otthona szintén 4 főnyi férőhellyel rendelkezik, országos vonzáskörzettel.

A hajléktalan személyek átmeneti szállásának működtetője a Békéscsabai Családsegítő. A rendelkezésre álló férőhely 2020. december 31-én 30 fő volt. Az átmeneti szálló és nappali melegedő feladatait 8 fő folyamatos munkarendben dolgozó munkatárs látja el, képzésük az előírásoknak megfelel. A lakók egészségügyi ellátása érdekében heti 2 órában orvos kerül foglalkoztatásra. A szállás teljeskörű, komplex felújítása szükséges.

¹¹² Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Lakóotthonok

A tartós bentlakást nyújtó szociális intézmények rendszerében a legmodernebb a személyre szabott lakóotthoni szolgáltatás. A Békéscsabán található két otthont a Gyöngyház Integrált Szociális és Gyermekvédelmi Központ Békés Vármegye tartja fenn. Az ápoló-gondozó célú lakóotthon Békéscsaba, Békés, Mezőberény és Orosháza településeket látja el, a férőhelyek száma 12 fő, ennek megfelelő az ellátottak létszáma is 2018-2020 között. Várólista nem volt. A rehabilitációs célú lakóotthon Békéscsaba és Dombegyháza lakosait látja el, férőhelyek száma 12 fő, az ellátotti létszám 2018: 11 fő, 2019: 11 fő, 2020: 12 fő, várólistán 3 fő.

Közösségi ellátások

Szenvedélybetegek közösségi ellátása: a Mentálhigiénés Egyesület - Békés Mérték Közösségi Ház 51 férőhellyel 70 főt látott el 2020-ban, felelve a szatellittelepülésekért is. Az Egyensúly AE Egyesület szintén férőhelyein túl (40 fős befogadási kapacitás) 47 főnek nyújtott szolgáltatást 2020-ban.

Szenvedélybetegek alacsonyküszöbű ellátása: a MI-ÉRTÜNK Konzultációs Központ szolgáltatásai során az anonimitás elve érvényesül, tevékenységei térítésmentesen vehetők igénybe. Ellátotti terület Békéscsaba. Az ellátottak létszáma 2020-ban nagyon megugrott (2019: 6502 fő, 2020-ban 14110 fő), vélhetőleg a COVID hatására.

2.1.6.7 A gyermekvédelmi ellátások

A gyermekétkeztetés

Az intézményi gyermekétkeztetés keretében étkeztetett normatív kedvezményben részesült gyermekek száma 2020. évben mindösszesen 2308.

A gyermekjóléti szolgáltatás: a Békéscsabai Családsegítő a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzése érdekében óvodai és iskolai szociális segítő tevékenységet biztosít, feladatait az egész járás területén, minden iskolában és óvodában, 15 fő munkatárssal látja el.¹¹³

Család- és gyermekjóléti központ: a Békéscsabai Családsegítő a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzése érdekében a gyermek igényeinek és szükségleteinek megfelelő önálló egyéni és csoportos speciális szolgáltatásokat, programokat is nyújt, továbbá a gyermekvédelmi gondoskodás keretében tartozó hatósági intézkedésekhez kapcsolódó, a gyermekek védelmére irányuló tevékenységet lát el.

A gyermekek napközbeni ellátása: gyermekek napközbeni ellátásaként a családban élő gyermekek életkorának megfelelő nappali felügyeletét, gondozását, nevelését, foglalkoztatását és étkeztetését is biztosítja a Családsegítő. A napközbeni ellátás keretében biztosított szolgáltatások időtartama a szülő munkarendjéhez igazodik.

A gyermekek átmeneti gondozása: a Családsegítő fontos feladatai közé tartozik, az intézmény külön szervezeti egységét képezi a Gyermekek Átmeneti Otthona Békéscsabán a Bartók Béla út 24. szám alatt 6 férőhellyel.

A Családok Átmeneti Otthona: biztosítja a békéscsabai lakóhellyel, vagy tartózkodási hellyel rendelkező lakhatási lehetőség nélkül maradt szülő(k) és gyermek(ek) részére az együttes lakhatást, 22 férőhellyel.

¹¹³ Szakértői interjú során elhangzott információ

Mindkét otthon kihasználtsága magas, főleg a családok átmeneti otthonában jellemző a maximális kihasználtság.

2.1.6.8 A szociális ellátásokhoz kapcsolódó fejlesztési szükségletek összegzése

Nappali ellátás keretében szükséges:

- a külterületen élők ellátásának érdekében a tanyagondnoki szolgáltatás további fejlesztése, további külterületi körzetek kialakítása, ellátása, mivel nem lefedett a teljes békéscsabai tanyavilág (közel 3000 békéscsabai él jelenleg is tanyán);
- az időskorúak nappali ellátása mellett a speciális igényeket kielégítő ellátási formák fejlesztése (fogyatékos, szenvedély beteg, pszichiátriai beteg);
- a házi segítségnyújtás kiterjesztése új ellátotti csoportok vagy ellátási szükséglettel rendelkezők körébe;
- Jamina városrészben új nappali ellátást nyújtó intézmény létrehozása, a jelenlegi intézmény helyén szociális lakások kialakítása;
- hajléktalan személyek nappali melegedője (5600 Békéscsaba, Gyár u.16.), fejlesztése;
- az utcai szociális munka fejlesztése;
- gyermekjóléti alapellátás, gyermekek napközbeni ellátásának a lakossági igények megjelenése esetén történő fejlesztése (férőhelyfejlesztés, szolgáltatásfejlesztés, több típusú ellátás szervezete), bölcsődei férőhelyfejlesztés Jaminában.

A szakosított szociális ellátások, valamint gyermekjóléti ellátások keretében szükséges

- szociális és esetleg egészség térkép készítése, amelyek eredményeit nem csak a személyes gondoskodást nyújtó szociális szolgáltatások, hanem a prevenció, a pénzbeli ellátások, a gyermekvédelem vagy a helyi lakáspolitikák kialakításánál is hasznosíthatják a szakemberek és a döntéshozók;
- a hajléktalanok átmeneti ellátása (Békéscsaba, Gyár u. 16.) tekintetében további infrastruktúrafejlesztés;
- éjjeli menedékhely szolgáltatás továbbfejlesztése;
- a tartós bentlakásos férőhelyek fejlesztése, hajléktalanotthon megszervezése;
- támogatott lakhatás iránti igény felmérése;
- az intézmények energetikai szempontú megújítása.

2.1.6.9 Közművelődési-kulturális intézmények

A következő fejezet kiemeli Békéscsaba legfontosabb kulturális intézményeit. A nem városi fenntartású vagy szűkebb látogatói kört megcélzó intézmények, szervezetek listáját a melléklet tartalmazza.

Békéscsaba kulturális kínálata sokszínű, az intézményrendszer korszerű: a város TOP-forrásokból a közelmúltban jelentős összeget fordított a kulturális infrastruktúra modernizálására. Fontos lépés volt, hogy Békéscsaba a 2014-2020-ban megvalósított CLLD projektjét a Csabagyöngye Kulturális Központ funkciófejlesztésének érdekében a kultúra ágazatához kapcsolódva valósította meg.

A következő időszak feladata a COVID-pandémia hatásainak enyhítése, a város sokrétű kulturális hálózatának megerősítése, a látogató számának stabilizálása.

Csabagyöngye Kulturális Központ¹¹⁴

A Csabagyöngye Kulturális Központ a vármegyeszékhely és a Dél-alföldi régió egyik legmeghatározóbb komplex közművelődési és kulturális feladatokat ellátó intézménye. Az intézmény fenntartója Békéscsaba MJV. A Csabagyöngye Kulturális Központ tagja a Kulturális Központok Országos Szövetségének, így az ott folyó munka kiváló rálátást ad a szakmai folyamatok változásaira, a progresszív irányok megismerésére, átvételére.

Az intézmény látogatottsága átlagosan évi 300 000 főre tehető. Ebből a helyi látogatók 72%-ot, míg a vonzáskörzetből (szatellittelepülések) 18%-ot, a távolabbról érkezők kb. 10%-ot jelentenek.

Békéscsaba különböző városrészein lévő kulturális intézmények működtetéséért (könyvtár, művelődési ház, közösségi ház) a Csabagyöngye Kulturális Központ felel:

- Arany János Művelődési Ház (Mezőmegyer településrész, épült 1965-ben faluházként);
- Meseház (közösségi ház és múzeumpedagógiai kiállítóhely, épült a 20. század elején);
- Munkácsy Emlékház (Múzeumpedagógiai kiállítóhely, a Munkácsy-hagyomány őrzése, eredetileg épült 1843-ban, örökségvédelem);
- Jaminai Községi Ház (Erzsébethely településrész, kertvárosi közösségi ház, épült 2010-ben, bővítve 2014-ben);
- Lencsési Községi Ház (lakótelepi közösségi ház, épült 1987-ben).¹¹⁵

A Központban az elmúlt időszakban uniós forrásból származó támogatással több fejlesztés valósulhatott meg, de továbbra is feladat a meglévő településrészi kapcsolati háló megerősítése. Fontos, hogy a szolgáltatáshiányos Jamina városrészben található Községi Ház korszerűsítése szolgáltatásbővítéssel összekötve megvalósuljon.

Gerlai Faluház és Könyvtár

A településrészi igényeket kiszolgáló közművelődési intézményhálózat részét képezi a Hajnal-Lenkey-Jázmin Utcai Általános Művelődési Központ, amely működteti a Gerlai Faluházat és a könyvtárat. Előbbi a helyi civil élet fontos színtere, a közösségi, kulturális események szervezője, míg utóbbi nyilvános könyvtárként szolgálja ki a lakosságot. 2006. óta látja el faluházként feladatait Gerla településrészén. Fejlesztés az utóbbi időszakban nem történt az intézményben.

Munkácsy Mihály Múzeum¹¹⁶

Békéscsabán, az 1914-ben átadott hajdani Közművelődési Ház épületében található a Munkácsy Mihály Múzeum, amely 2013. január hónaptól vármegyei hatókörű városi múzeumként, Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat fenntartásában működik. A Munkácsy Mihály Múzeum Modern Városok Program keretében létrehozott idővonal kiállítása Békéscsaba és a vármegye régészeti és természeti értékei, története és néprajza mellett a névadó festőművész életművének egy részét és személyes tárgyait mutatják be. Az intézményben rendezett időszakos kiállítások jelentős része olyan kulturális érték közkinccsá tételére törekszik, amely Békés vármegyéhez és Békéscsabához köthető. Az MVP és TOP programok keretében a Múzeum jelentős fejlesztése valósult meg.

¹¹⁴ Honlap: <https://csabagyongye.com/>

¹¹⁵ Forrás: <https://csabagyongye.com/tagintezmenyek/>

¹¹⁶ Honlap: <https://munkacsy.hu/>

A múzeum tagintézményeként működik a csókási szelmalmot és a mágori színt is magában foglaló Csabai Tanya és Gabonatermesztés-történeti Kiállítóhely (ismertebb nevén Gabonamúzeum). Az intézmény rendelkezik továbbá egy korszerű restaurátor- és raktárbázissal is.

A Munkácsy Mihály Múzeum 35 főt foglalkoztat a múzeumban, 1 főt a Gabonamúzeumban. Ebből 13 felsőfokú alkalmazott, 20 középfokú. Az épület költséghatékony fenntartásának biztosításához szükség van további energetikai korszerűsítésre.

Békéscsabai Jókai Színház¹¹⁷

Békéscsaba egyik legszebb - hajdan örökválságból, a polgárok összefogásával épült - épületében működik a Békéscsabai Jókai Színház, melynek 1954 óta van önálló társulata. 2012. január 1. óta Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata fenntartásában működik. A színház feladata a kultúra terjesztése: megvalósul mind a vidéki lakosság beutaztatása, mind a színdarabok utaztatása a kisvárosokba, falvakba, esetenként a tanyaközpontokba is. A színház állománya 111 fő, abból 3 vezető, 108 fő alkalmazott.¹¹⁸ A színházi előadások mellett a Jókai Színház szervezi a nagy sikerű Csabai Nyár és Városházi esték (június-július hónapokban) sorozatot. A vírushelyzetből eredő drasztikus nézőszámcsökkenés megállt. Az épület belső műszaki állapota igen kritikus, teljes körű felújítást igényel.

Békéscsabai Napsugár Bábszínház¹¹⁹

A 2005-ben alakult hivatásos színház folyamatosan kiszolgálja a város gyermekközönségét bábelőadásaival, folytatva a Lenkefi Konrád által létrehozott bábegyüttes színvonalas munkáját. Az intézmény célkitűzése a nézők és a szereplők közötti közelebbi kapcsolat megteremtése. Fontos feladat a sérült és hátrányos helyzetű gyermekek színházi nevelése.

A társulat a Munkácsy negyed beruházás keretében az Ursziny-Beliczey kúria rehabilitációjával létrejövő új játszóhelyre költöztetett. Az épületben egy 120 fős nézőtér, próbaterem, kiszolgáló-, foglalkoztató helyiség lett kialakítva.

Békés Megyei Könyvtár¹²⁰

A jelenleg városi fenntartású könyvtár története 1899-re nyúlik vissza. A központi szolgáltató hely mellett egyes városrészek ellátását is biztosító intézmény három fiókkönyvtárral működik: Erzsébethelyen (Jaminában), a Lencsési lakótelepen és Mezőmegyeren. (A gerlai kerület könyvtári ellátása az általános művelődési központ keretében történik.) A könyvtárban működik EU információs pont, illetve a digitalizáció terjesztésére motiválást támogató, az ország egyik első könyvtári makerspace helyisége, amely robotikai kísérletekre, 3D nyomtatásra, könyvkötészeti és más kreatív foglalkozás számára alkalmas.

A könyvtárban az előző fejlesztési időszakban több beruházás valósult meg. Ezek ellenére az elektromos hálózat felújítása, raktárbővítés megvalósítása továbbra is sürgető. Fontos lenne az oktatóterem eszközeinek (laptopok, digitális táblák, kiegészítő eszközök) cseréje, adatbázisok beszerzése.

¹¹⁷ Honlap: <https://jokaiszinhaz.hu/>

¹¹⁸ Forrás: <https://jokaiszinhaz.hu/hattermunka>

¹¹⁹ Honlap: <http://napsugarbab.hu/>

¹²⁰ Honlap: <http://konyvtar.bmk.hu/>

A szatellittelepülések közül valamennyi helyen található könyvtár, amely néhány település esetében az iskolához van hozzákapcsolva. Ugyancsak minden településen található Művelődési Ház, ezeket minden esetben a települési önkormányzatok tartják fent.

Állandó színház, mozi, múzeum egyik településen sem található.

Szabadkígyós Községben várhatóan 2022 márciusában átadták a 3,2 milliárd forintból megújult, kulturális funkciókat kapó Wenckheim-kastélyt: a beruházó és üzemeltető a Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft.¹²¹

2.1.6.10 Sport

Békéscsabán a „klasszikus sportágak” közül a legeredményesebb hosszú ideig a női torna volt, ám az utóbbi években átvette a helyét az atlétika. Régi gyökerekkel rendelkezik a vívás, az úszás és a judo, valamint a csapatsportágak közül a labdarúgás, a kézi- és röplabda. A tradicionális és a korszerű szabadidős sportágak egyaránt jelen vannak a városban, az ehhez kapcsolódó sportesemények (4labda bajnokságok, sportfesztiválok, sportparádék, streetball fesztivál, utcai futóversenyek stb.) is már nagy hagyománnyal bírnak. A diáksport szerepe szintén nagyon fontos.

A város egyesületeinek fő támogatója az önkormányzat, melynek fontos célja a verseny- és szabadidősport feltételeinek megteremtése, ennek részeként a lakosság egészségét nagyban befolyásolni képes, aktív időtöltésre alkalmas, korszerű intézményrendszer kialakítása. Az egész évben gyakorlatilag 100%-os kihasználtságú létesítmények jelentős részét közvetlenül vagy közvetve a Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt. működteti.

2016 óta a Modern Városok Program keretében, illetve egyéb hazai források igénybevételével indultak meg a fejlesztések, melyek listáját a 8.5.1.7 melléklet tartalmazza. E fejlesztések keretében pl. röplabda munkacsarnok épült (BRSE), Sportok háza és sportszálláshelyek kialakítása történt meg a meglévő sportcsarnokban, lezárult az új sportaréna és a fedett uszoda komplexum kiviteli tervezése is. Egyéb pályázati, illetve saját forrásból valósultak meg továbbá: tenisz- és műfüves pályák, Atlétikai klub, Előre stadion, kerékpáros extrém sportpálya, Ovi Sport program, fitness parkok, kültéri rekortán kézilabda pályák stb.

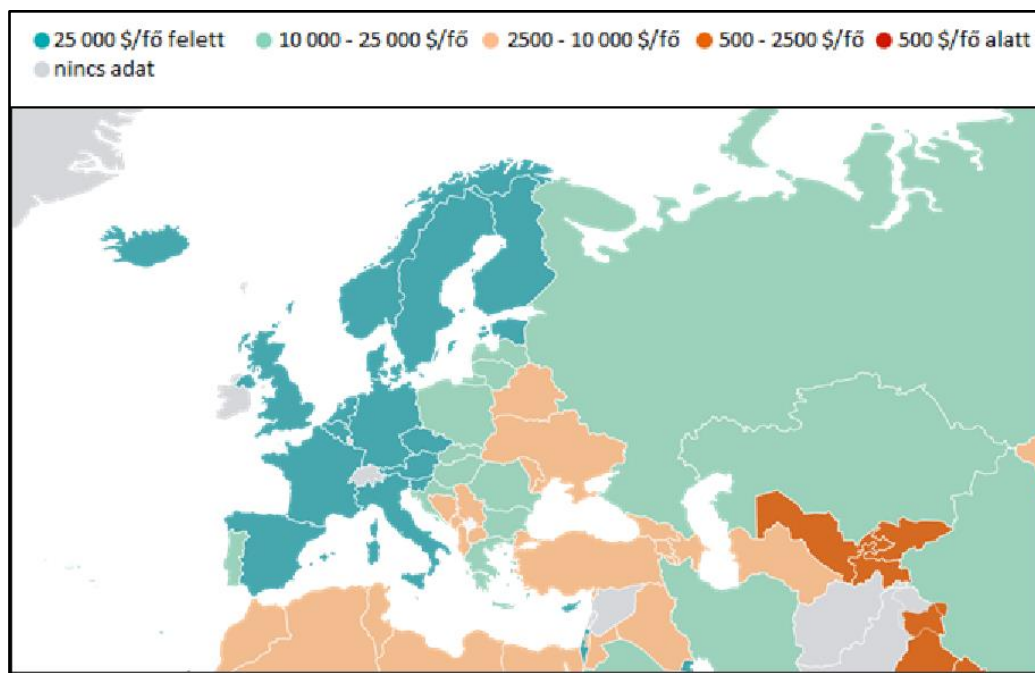
A szabadidős sportolásra korlátozottan, de igénybe vehetők a nagy sportlétesítmények, illetve a város iskoláinak tornatermei és a tanuszodák. E kapacitások viszont az életmódváltásra, mozgásra vágyó lakosság számára – mind a beltéri, mind a szabadtéri infrastruktúra tekintetében – kevesek. Folyamatos fejlesztésre és kapacitásbővítésre van szükség a szabadidőben történő, nem professzionális keretek között zajló sportolásra lehetőséget nyújtó infrastruktúra bővítése érdekében. Továbbra is probléma egyebek mellett az, hogy a folyamatosan romló épületben működő Árpád fürdő uszodája nem képes kielégíteni sem az igazolt sportolókat, sem a szabadidőben úszók igényeit. A szatellit településeken elsősorban az iskolák udvarai és tornatermei állnak rendelkezésre a szabadidős sportoláshoz.

¹²¹ Forrás: <https://koroshircentrum.hu/2021/05/21/kilencven-szazalekban-elkeszult-a-szabadkigyosi-wenckheim-kastely-felujitasa/>

2.1.7 A település gazdasága¹²²

2.1.7.1 A település gazdasági súlya, szerepköre

Az IMF 2021. évi adatai alapján a világ GDP-jének 25%-át állítja elő Európa (27,38 Milliárd \$), melyből Magyarország 180,96 Milliárd \$-ral (az európai GDP 0,66%-ával) részesedett. Egy főre vetítve a hazai érték 18,53 ezer \$/főt jelent, mellyel a közép-kelet-európai országok sorából nem lóg ki hazánk (pl. Szlovákia: 21,38 ezer \$/fő; Lengyelország 17,32 ezer \$/fő; Románia 14,86 ezer \$/fő), azonban a nyugat- és észak-európai országok mutatójától messze elmarad (pl. Norvégia 82,24 ezer \$/fő; Dánia 69,72 ezer \$/fő; Ausztria 53,79 ezer \$/fő).

25. ábra: Az egy főre jutó GDP az egyes országokban 2021-ben (\$/fő)

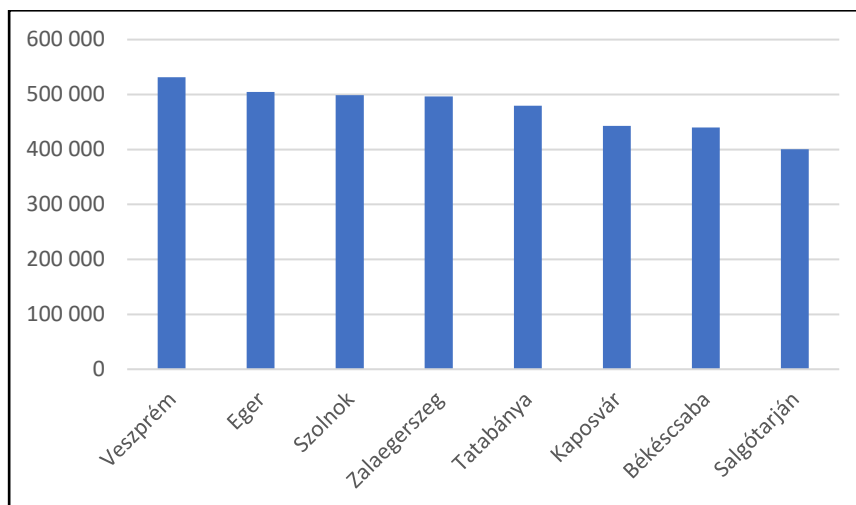
A hazai GDP/fő érték – az európaihoz hasonlóan – területileg jelentős különbségeket átlagol, Békés vármegye egy főre eső GDP-je 58,9%-a volt a hazai értéknek a KSH legfrissebb adatai alapján (2019.). Ez a megyék rangsorában a 18. helyet jelentette. Azaz Békéscsaba a magyarországi GDP/fő átlagtól egyik legjelentősebben elmaradó vármegye központja. Részletesebb GDP-re vonatkozó adatok (járási és települési szintű) nem állnak rendelkezésre, azonban az egy adófizetőre jutó SZJA értékekből következtethetünk a járás és a vármegyeszékhely gazdaságának helyzetére.

2014-ben a vármegyeszékhelyek egy adófizetőjére eső átlagos befizetett SZJA összege 335 065 Ft/fő volt, ugyanebben az évben ez az érték Békéscsabán 291 291 Ft-ot tett ki, vagyis a vármegyeszékhelyek értékének 86,94%-át. Ezzel az értékkel a város csak Salgótarjánt előzte meg. 2019-ben a vármegyeközpontok átlaga 493 809 Ft/fő összegre emelkedett, a békéscsabai pedig 439 802 Ft/fő-re, vagyis vármegyeszékhely városok átlagos eredményének immáron 89,06%-át éri el a békéscsabai értékek. Ez azt jelenti, hogy a város az egy főre eső befizetett SZJA vonatkozásában némileg zárkózott a vármegyeszékhelyek átlagához.¹²³ Ennek ellenére 2019-ben ez az érték is csak az utolsó előtti helyhez volt elegendő. A hasonló népességű vármegyeszékhelyek értékeit a 26. ábra mutatja be. A város ebben

¹²² Módszertani Kézikönyv számozása szerint: 1.9. fejezet

¹²³ Adatforrás: TEIR

az összevetésben is csak Salgótarjánt tudta megelőzni, míg Kaposvárhoz igen közeli értéket produkált, némileg elmaradva attól.

26. ábra: Az egy főre jutó befizetett éves SZJA mértéke (Ft) a Békéscsabához hasonló lakosságszámú vármegyeszékhelyek vonatkozásában 2019-ben. Adatforrás: TEIR

A fenti adatok fényében Békéscsaba gazdasági súlya – habár vármegyei és kistérségi szinten jelentős, – némileg elmarad a magyarországi hasonló méretű városok átlagától. A szatellitletelepülések átlagértéke 2019-ben 326 070 Ft/fő volt, amely Békéscsaba értékének is mindössze 74,15%-a. Csabaszabadi és Doboz rendelkezik a legalacsonyabb mutatókkal (302 750 Ft/fő, illetve 280 748 Ft/fő), a legmagasabbak Csorvás, Telekgerendás és Újkígyós értékei 350-360 000 Ft/fő között. Mindegyik település fajlagos mutatószáma jócskán a vármegyeszékhely értéke alatt található.

A Békés Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara TOP 100 – Békés Megye Gazdasága című rendszeres kiadványának 2019-es évre vonatkozó adatai alapján az 50 legnagyobb árbevételű Békés vármegyei cég közül 36 cég neve és adatai publikusak: közülük 10-nek van Békéscsabán a székhelye.¹²⁴ A 100 legnagyobb Békés vármegyei cég listájában egyetlen egy olyan gazdasági társaság sem található meg, amelynek valamelyik szatellitletelepülésen lenne a székhelye.

A Békéscsabai cég neve		Foglalkoztatottak létszáma	TOP 25 adófizető
1.	ALFÖLDVÍZ Regionális Víziközmű- szolgáltató Zrt.	1 260	✓
2.	CSABA METÁL Öntödei Zrt.	1 103	✓
3.	Hirschmann Car Communication Kft.	690	✓
4.	Mondi Békéscsaba Csomagolóanyag-gyártó Kft.	403	✓
5.	MARZEK KNER PACKAGING Csomagolóanyag-gyártó Kft.	286	✓
6.	JAVIPA Nyomdaipari Kft.	207	✓
7.	UNICON Ruházati és Szolgáltató Zrt.	206	-
8.	TAPPE Hulladékgazdálkodási, Köztisztasági, Szolgáltató Kft.	187	✓
9.	PRIMA-PROTETIKA Gyártó és Kereskedelmi Kft.	148	-

¹²⁴ Az 50 társaságból 14 anonim módon adta közre adatait, így vélhetőleg a leírtaknál magasabb ez az érték.

A Békéscsabai cég neve	Foglalkoztatottak létszáma	TOP 25 adófizető
10. UMATO Kötöttárugyártó Kft.	126	-
11. DAREH BÁZIS Hulladékgazdálkodási Nonprofit Zrt.	116	✓
12. Marzek FlexiLog Kft.	111	-
13. PENTA-DRINK MINIPOL Ital-nagykereskedelmi Kft.	103	-
14. FRÜHWALD Beton- és Építőanyaggyártó Kft.	100	-
15. BÓLEM Építőipari Kft.	93	-
16. Békés Pizza Kft.	91	-
17. Békéscsaba Vagyonkezelő Zrt.	90	-
18. Dél-alföldi Villamos Hálózatszerelő és Kereskedelmi Kft.	83	✓
19. GALÉRIA INVEST Építőipari és Kereskedelmi Kft.	82	✓
20. BORA Ital-nagykereskedelmi Kft.	74	-
21. "Meszlényi -Autó" Járműkereskedelmi és Szolgáltató Kft.	73	-
22. ANGRO Nagykereskedelmi Kft.	67	-
23. UNIVERZÁL Kereskedelmi Zrt.	66	-
24. NOVUS-DOM Építőipari Kft.	66	-
25. BORA-ITAL Kiskereskedelmi Kft.	64	-
64 főnél kevesebb helyi foglalkoztatottal rendelkező TOP 25 adófizető: Békéscsabai Városüzemeltetési Kft., BONDUELLE CENTRAL EUROPE Kft., BUDAPEST BANK Zrt., COCA-COLA HBC MAGYARORSZÁG Kft., COOL-AIRCONDITIONAL Kft., CSABA CENTER INVEST Kft. Duna Aszfalt Zrt., HÓDÚT FREEWAY Kft., LINAMAR HUNGARY Zrt., MAGYAR TELEKOM Nyrt., MVM ÁRAMHÁLÓZATI Kft., MVM Next Energiakereskedelmi Zrt., OTP BANK Nyrt., SZERENCSEJÁTÉK Zrt., Takarékbank Zrt., WIENERBERGER TÉGLAIPARI Zrt.		

24. táblázat: A 25 legnagyobb békéscsabai foglalkoztató és a legnagyobb helyi adófizetők
Adatforrás: Békéscsaba MJVÖ (2022. januárjában rendelkezésre álló legfrissebb adatok alapján)

A 25. táblázat alapján jól látható, hogy a legnagyobb békéscsabai foglalkoztatók jellemzően a szekunder szektorban tevékenykednek, e mellett a szolgáltató szektor vállalkozásai láthatók. A város számára legnagyobb bevételt generáló cégek között a legnagyobb foglalkoztatók közül 10 szerepel a listán, azonban számos más városban székhellyel rendelkező cég is megjelenik a legjelentősebb helyi adófizetők között. A legnagyobb adófizetők között a szolgáltatásokat nyújtó és az elsődlegesen ipari tevékenységet folytató cégek vannak jelen.

Év	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021*
IPA bevétel (Mrd Ft)	2,811	3,151	3,253	3,210	3,403	3 871	3,674	3,309

25. táblázat: Az IPA (iparűzési adó) bevételek Békéscsabán 2014-2021. között
Adatforrás: Békéscsaba MJVÖ; *2021.10.31-i adatok

A helyi iparűzési adó (IPA) bevételek 2014. óta a 25. táblázat szerint alakultak a városban. Jól látható, hogy az iparűzési adó nagyjából egyenletesen emelkedett 2014-2019. között, éves szinten 3-10% között. A 2020-as világvárvány, a járványt kísérő gazdasági visszaesés és az állami iparűzési adó elvonások a várost kis mértékben sújtották.

A város és a járás az uniós kohéziós támogatások tipikus célterületének tekinthető. Miközben felzárkózásához jelentős támogatási forrásokra van szüksége, adottságai és egyes kiemelt ágazatok

dinamizmusa, a célzott beruházások, fejlesztések ezek abszorpcióját is lehetővé teszik. Jelentős lendületet adna a város további fejlődésének, ha sikerülne további külföldi tőkebefektetőket idevonzani. A tőkevonzó képesség növelését támogatják a – 2.1.1. alfejezetben bemutatott – közelmúltban megvalósított és a közeljövőben megvalósuló infrastruktúra-fejlesztések is.

2.1.7.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

2014 óta a mezőgazdaság, illetve élelmiszeripar jelentősége tovább csökkent a város gazdasági életében, ellenben a szolgáltatások részesedése emelkedett. Békéscsaba régebben fontos élelmiszeripari, textilipari és feldolgozóipari központ volt, de napjainkra ezen ágazatok gazdasági jelentősége kisebb-nagyobb mértékben csökkent.

A nagyobb élelmiszeripari cégek közül csak a francia tulajdonban lévő (Bonduelle) Konzervgyár, továbbá a szlovák kézben lévő Csabahús Kft. termel nagyobb volumenben, de sem a Hűtőház, sem a Barnevál Zrt. (baromfifeldolgozás), mint korábban bezárt élelmiszeripari vállalatok helyére nem lépett más befektető vagy gazdasági társaság. Az évszázados múlta visszatekintő gabona- és zöldségtermesztés, a sertés- és baromfitartás is sokat veszített jelentőségéből, egyedül a monokultúras szántóföldi növénytermesztés őrizte meg dominanciáját a külterületeken. A város területén nem jellemző a kertészetek jelenléte. A Békéscsabán működő élelmiszeripari üzemek főként a térségben termelt alapanyagokat dolgozzák fel.¹²⁵ A vármegyeszékhelyen jelenleg a Csabahús Kft. a húsipar zászlóshajója, továbbá 25-30 kistermelő foglalkozik értékesítésre kerülő kolbászkészítéssel.

A mezőgazdasági növénytermesztést az utóbbi években többször is aszály sújtotta, melyet a meglévő öntözőrendszerek nem tudtak ellensúlyozni. A földbirtokok esetében elindult egy koncentrációs folyamat, amely nagyobb összefüggő földterületeket, intenzívebb gépesítést, korszerűbb módszerek alkalmazását jelentették. Ezek – az aszálykárokat leszámítva – növekvő termésátlagokhoz vezettek.¹²⁶

Több kísérlet is történt a város hagyományos (elsősorban élelmiszer-) iparának feltámasztására a Modern Városok Program keretében. Ennek során az alábbi fejlesztéseket jelölték ki a szakemberek:

1. Hűtő-, fagyasztó és feldolgozó üzem létesítése Békéscsabán
2. Paradicsomsűrítmény üzem létrehozása
3. Zöldség szárító üzem létrehozása

Jelenleg egyik beruházás sem kezdődött el érdemben, mivel a Vidékfejlesztési Program a tervezett fejlesztésekre nem alkalmas, ezért egyedi, az MVP hazai forrásaira támaszkodó konstrukció kidolgozása szükséges az Agrárminisztériummal az élelmiszeripari fejlesztésekre. A Hűtőház fejlesztését a hazai és EU-s irányelvek miatt valószínűleg nem lehet kizárólag közpénzekből finanszírozni. A korábbiakban megszűnt baromfifeldolgozás és malomipar újraindulására sem látszanak jelek.¹²⁷

A város textilipara lényegében összeomlott, csak a magyar tulajdonban lévő Unicon Zrt. (bútorszövetgyártás) képviseli a könnyűipar ezen ágát, de ez a cég is súlyos munkaerőproblémákkal küzd. Jól jellemzi a helyzetet, hogy a Kötöttárúgyár egykori üzemegységeit is lebontották.

¹²⁵ Forrás: Békéscsaba MJVÖ Gazdasági Program 2014 – 2024; Felülvizsgált és kiterjesztett változat

¹²⁶ Munkacsoport ülésen elhangzott információk

¹²⁷ Szakértői interjúk során elhangzott információk.

Fenti iparágakkal szemben a tégl- és cserépgyártás megtartotta jelentőségét a városban. Ebben a szegmensben kifejezetten jelentős a külföldi tőke jelenléte. A helyi nyersanyag- és termelőbázis (homokbánya, betonkeverő üzem, agyagbányák, tégl- és cserépüzem), illetve a termelési hagyományok várhatóan hosszú távon is segíteni fogják az iparág fennmaradását. Az iparág két legnagyobb városi szereplője a Tondach Magyarország Kft. és a Frühwald Kft.

A nyomdaipar és a csomagolóanyag-gyártás változatlanul kiemelkedő szereppel bír a város gazdaságában. Az osztrák tulajdonban lévő Marzek Kner Packaging Kft. (egykori Kner Nyomda) és a Javipa Nyomdaipari Kft. tekinthető a leginnovatívabb cégnek. A felhalmozott tudás és a fejlett szolgáltatói bázis megfelelő alapot jelent a nyomdaipari ágazat versenyképességének javításához, húzóágazattá válásához.

A gépipar, autóipar is jelentősen fejlődött az elmúlt években, növelte részesedését a város gazdaságából. Az ágazat legjelentősebb képviselője a Linamar Hungary Zrt., mely az utóbbi időben jelentős beszállítói hálózatot épített ki.

Tevékenység leírása	Év	
	2014	2019
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	195	239
Bányászat, kőfejtés, feldolgozóipar, villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás, vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés	375	388
Bányászat, kőfejtés	1	1
Egyéb szolgáltatás	262	408
Építőipar	299	486
Feldolgozóipar	355	368
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	256	291
Információ, kommunikáció	172	222
Ingatlanügyletek	163	174
Kereskedelem, gépjárműjavítás	884	946
Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás	0	0
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	116	129
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	110	173
Oktatás	285	336
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	229	243
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	825	1 062
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	209	213
Szállítás, raktározás	151	170
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	2	1
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés	17	18
Mindösszesen	4906	5868

26. táblázat: A működő vállalkozások száma Békéscsabán ágazati bontásban 2014-ben és 2019-ben
Adatforrás: TEIR

A 26. táblázat alapján látható, hogy 2014-hez képest jelentősen emelkedett a békéscsabai működő vállalkozások száma, 2019-re 5868-ra nőtt (+962 db). A növekmény nem volt egyenletes, különösen az egyéb szolgáltatások, építőipar, IKT, Művészet kategóriákban volt jelentős – számszerű és arányszerű – bővülés. Amennyiben az ágazatokat csoportosítjuk főágazatok szerint (primer, szekunder, terciér, kvaterner), úgy a 27. táblázat szerint alakult a városban működő társas vállalkozások aránya.

Főágazat	2014 (%)	2019 (%)
Primer	2,36	2,20
Szekunder	20,99	21,18
Tercier	56,31	54,74
Kvaterner	20,32	21,88

27. táblázat: A működő békéscsabai vállalkozások főágazat szerinti megoszlása 2014-ben és 2019-ben
Adatforrás: TEIR

A táblázatból látható, hogy gyakorlatilag érdemleges elmozdulás nem történt a főágazatokban, majdnem ugyanazokat az arányokat látjuk 2019-ben, mint 2014-ben. A város gazdasági szerkezete jelen állapotában még magában hordozza azon vonatkozásokat, amelyek még korábban alakultak ki, elsősorban fekvéséből, történelmi hagyományából kiindulva. Ez egy relatív erős mezőgazdasági, arra alapuló élelmiszeripari és feldolgozóipari jelenlétet jelentett.

Az elmúlt évtizedben az „újabb” békéscsabai iparágak közül a gépgyártásban és csomagolóanyag-gyártásban (Mondi Békéscsaba Kft., Linamar Hungary Zrt., Hirschmann Car Communication Kft.) történtek jelentősebb beruházások és fejlesztések, ahol a külföldi tulajdonosok célirányosan fejlesztik vállalataikat. A város ehhez leginkább szakmai képzések biztosításával tudott segítséget nyújtani: kitűnő példa erre a Modern Városok Program keretében megvalósult Nyomdaipari Tudás- és Képzőközpont kialakítása, vagy éppen a BSZC és a Gál Ferenc Egyetem egyre intenzívebb együttműködése.

Az elmúlt 10 évben három olyan gazdasági társaságot lehet kiemelni Békéscsabán, amelyek folyamatosan fejlődtek és „alulról építkezve” váltak jelentősebb céggé¹²⁸:

1. Csaba Metál Zrt. – alumíniumipar
2. Javipa Kft. – nyomdaipar
3. Dolcetta Kft. – édesipar

Az önkormányzat igyekszik segíteni a nagyobb termelőüzemeket, rendszeresen egyeztet velük felsőbb vezetői szinteken, továbbá fejlesztési igényeik megvalósítását is igyekszik támogatni (elsősorban oktatási, városrendezési, infrastrukturális téren – pl. parkolóhelyek kialakításával, a víz- és szennyvízhálózat fejlesztésével, kerékpárforgalmi létesítmények és közvilágítás kiépítésével, vagy a már említett képzőközpont létrehozásával).

Az egybehangzó vállalati interjúk alapján kijelenthető, hogy a további fejlesztéseket előmozdítaná, ha a városba a jelenleginél jelentősebb központi K+F források érkeznének, továbbá a szakember-utánpótlás is mind égetőbb probléma.

A szatellitletelepüléseken 2014-ben összesen 889 db működő vállalkozást tartottak nyilván, amely érték 2019-re 1124 darabra emelkedett. A növekedés mértéke, 26,43%, amely némileg meghaladja a békéscsabai értéket (19,61%). Az ágazati bontás a következők szerint alakul:

¹²⁸ Szakértői interjúk során elhangzott információk.

Szektor	2014 (%)	2019 (%)
Primer	9,9	10,94
Szekunder	25,20	28,38
Tercier	53,88	48,13
Kvaterner	11,02	12,54

28. táblázat: A működő vállalkozások főágazat szerinti megoszlása a Békéscsabai járás szatellittelepülésein 2014-ben és 2019-ben. Adatforrás: TEIR

A szatellittelepülések gazdaságát a békéscsabainál nagyobb primer és szekunder szektor (mezőgazdasági és ipari) részesedés jellemzi, mely relatíve sokak megélhetését biztosítja annak ellenére is, hogy a szocializmus idején létrehozott, gyakran alacsony hozzáadott értékű jelentős gazdasági súlyú termelőüzemek, TSZ-ek megszűntek, elsovadtak.

A tercier (szolgáltatási) és kvaterner (kutatás és fejlesztés) szektorok jelentősége átlag alatti a térségben. Összességében látható, hogy a szatellitek magasabb primer és szekunder értékei némileg fejletlenebb, rurálisabb struktúrát jeleznek, amely összefügg Békéscsaba központi helyzetével, városiasodottságával. A szatellittelepüléseken a szolgáltatások főként az állami és az önkormányzati feladatellátáshoz kötődnek (pl. oktatás-nevelés, közműszolgáltatások, különböző alapellátások).

A szatellittelepüléseken 2019-re kissé növekedett a primer szektorban működő vállalkozások száma és aránya 2014-hez képest. A szekunder szektor részesedése is növekedett a vizsgált időszakban, meghaladva a békéscsabai értéket. A tercier szektorban működő vállalkozások aránya viszonylag jelentősen csökkent, míg a kvaterner ágazat aránya kissé emelkedett az elmúlt években. Jelentős foglalkoztató egyik településen sem jelent meg a korábbi stratégia elkészülése óta (2014.).

2.1.7.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fejlesztési elképzelései

A helyi gazdasági szereplők – a „Vállalkozói kérdőív”¹²⁹ alapján – a legtöbb esetben a fejlesztések legfőbb akadályát a források biztosíthatóságában látják. A források rendelkezésre állását a hazai és uniós fejlesztési források sok esetben segítették (kitöltők 42%-a esetében). A válaszadó közepes és nagyvállalkozások szinte kivétel nélkül sikeresen pályáztak már hazai vagy uniós forrásokra. Ezzel szemben az összes pályázó vállalkozásnak csak kb. 30%-a pályázott sikeresen, azaz a kisvállalkozások és az egyéni vállalkozások kevésbé voltak eredményesek ezen a téren.

A válaszadó helyi vállalkozások döntő többsége (83%) tervez valamilyen típusú fejlesztést az elkövetkezendő években. A cégek 58%-a tervez eszközvásárlást és közel minden második székhely- és telephelyfejlesztést is meg szeretne valósítani. A helyi vállalkozások digitális átállását támogatja, hogy 42%-uk informatikai fejlesztéseket is betervezett az elkövetkezendő 5 évre. Energetikai fejlesztést mindössze 23%-uk tervez megvalósítani. Elenyésző a munkaerőfejlesztést, K+F-et, külföldi piacra jutást, vagy az alvállalkozóvá válást segítő fejlesztések aránya, illetve kapacitásbővítést is mindössze egy vállalkozás tervezett az említett időtávon.

Érezhető a pozitív irányú elmozdulás az elérhetőségben (közúti, vasúti, légi), a válaszolók nagy átlagban már jónak ítélték a város elérhetőségét, holott még pár éve is ezt a problémát jelölte meg szinte mindegyik gazdasági szereplő, mint a lemaradás egyik legfőbb okozóját.

¹²⁹ 2021 őszén a helyi vállalkozások körében készített nem reprezentatív felmérés

Az oktatás témaköréhez vegyes volt a válaszadók hozzáállása, 82%-uk ítélte meg fontosnak a szakképzés fejlesztését. Ettől nem sokkal elmaradva, a megkérdezettek 73%-a vélte relevánsnak a felsőfokú oktatás fejlesztését a városban. Számottevő különbség volt a szakképzéshez képest, hogy az egyetemi, főiskolai képzésnél a munkaadók (a kérdőívet kitöltők 73%-a) határozottabban igénylik a terület fejlesztését.

Közepesen tartották fontosnak a helyi cégek a fejlettebb hitellehetőségeket, marketinglehetőségeket, inkubációt, helyközi közlekedést, közbiztonságot, a román-magyar határ jobb átjárhatóságát. Ennél fontosabbnak tartották a hatósági és polgármesteri hivatali ügyintézésének egyszerűbbé, gyorsabbá tételét, illetve fejlesztésre rendelkezésre álló iparterületek és fejlett közműhálózat meglétét. A helyi vállalkozások döntő többségének (közepes vagy nagy) segítséget jelentene, ha tevékenységeik digitalizálására több forrás állna rendelkezésre. A térségbeli és környékbeli vállalkozásokkal való erősebb kapcsolat, közös vállalkozói érdekképviselő létrehozása szintén sok helyi cég fejlődését segíthetné.

A helyi vállalkozások kiemelten fontosnak tartják a település elérhetőségének további javítását a közúti és a vasúti szegmensben egyaránt. A békéscsabai vállalkozások szerint a legjelentősebb hátráltató tényezők, melyek fejlesztést igényelnek a városban:

- munkaerő-/szakember-/szakmunkás-ellátottság,
- infrastruktúra állapota (általánosan),
- távolsági közlekedés hiányosságai,
- gyenge vásárlóerő,
- telephelyi problémák,
- bürokrácia,
- tömegközlekedés hiányosságai,
- pályázati információs rendszer, információs hidak,
- hulladékkezelés (szelektív) hiányosságai.¹³⁰

2.1.7.4 Turizmus

A turizmus szerepe Békéscsabán és a Békéscsabai járásban nem tekinthető kiemelkedőnek országos viszonylatban. Sem a turisztikai bevételek, sem a turisták és a Békéscsabai járásban eltöltött vendégéjszakák száma nem számít jelentősnek. Ennek ellenére Békéscsaba területére a Békés Megye Területrendezési Terv „*Kiemelt Turisztikai terület övezet*”-et jelöl ki, illetve Békéscsaba kulturális örökségvédelmi szempontból kiemelt területként veendő figyelembe, ezért a Világörökségi várományos területek által érintett települések közé is besorolja. A kiemelt turisztikai övezet része a szatellittelepülések közül Doboz, Szabadkígyós és Újkígyós is. Ezek a térség turisztikai potenciálját jelzik.¹³¹

Békéscsaba igen gazdag természeti és épített örökségek terén. A megyei jogú városok közül az egyik legtöbb zöldövezettel rendelkező település. Ligetekkel, virágokkal tarkított tereinek, hangulatos sétányainak köszönhetően barátságos városnak tartják az ide látogatók. Turisztikai portálok éppen ezért előszeretettel aposztrofálják a várost, mint az „egyik legzöldebb magyar város” és a „legbarátságosabb magyar város”.

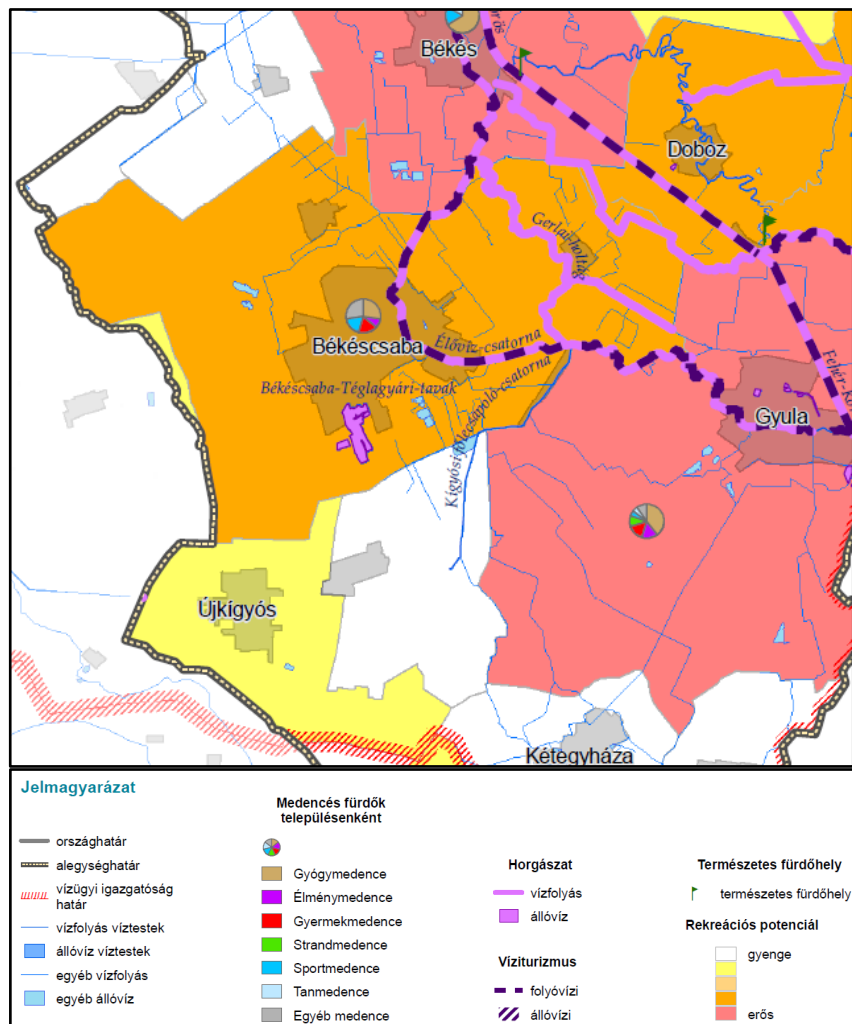
¹³⁰ Adatforrás: A 2021 őszen lefolytatott gazdasági tematikájú kérdőíves felmérés eredményei.

¹³¹ Békés Megye Területrendezési Tervének módosítása – javaslatértékelési fázis (2020).

Számos építészeti jeles, többnyire eklektikus, szecessziós épülettel, templommal és a népi értékeket, hagyományokat bemutató gyűjteménnyel rendelkezik: Városháza, Fiume Szálló, Evangélikus nagytemplom, Evangélikus kistemplom, Árpád Fürdő, Jókai Színház, Munkácsy Mihály Múzeum, Munkácsy Mihály Emlékház, Szlovák Tájház, Gabonamúzeum, a Meseház. A számos kiemelkedő szépségű épület között találunk több leromlott vagy elhanyagolt állapotban lévő épületet is, amelyek rontják a városképet és az összhatást. Ilyen épület például a 2020-ban teljesen kiégett István Malom.

A vármegyeszékhely egyik leghangulatosabb része az Élővíz-csatorna. Partját a Szobor-sétány díszíti, a városhoz kötődő neves személyiségek mellszobraival. A város köztéri alkotásokban igen gazdag, számos kút (mint például az Angyalos kút vagy a Halászlányos kút) és szobor díszíti a város köztereit.¹³²

A város és a járás legfontosabb turisztikai vonzerőit továbbá a gasztronómiai események (legjelentősebb a Csabai Kolbászfesztivál¹³³), valamint a kulturális és egyéb rendezvények, nemzetközi sportesemények jelentik. A város rekreációs potenciálja közepesen erős (27. ábra), melyet a helyi fürdők, a vízi- és horgászturizmus is erősítenek.

27. ábra: Békéscsaba és térségének rekreációs potenciálja
Forrás: Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság Vízyűjtő-Gazdálkodási Terve

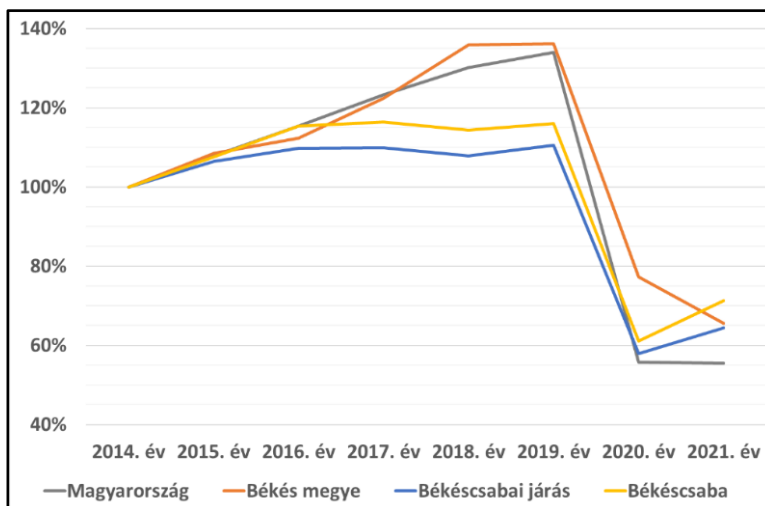
¹³² Az előző 3 bekezdés forrása: 2014-es Megalapozó

¹³³ A fesztivál október végén szokott lenni. A rendezvénynek pár nap alatt akár 100 000 látogatója is van, amelynek jelentős része a városon, sőt a vármegyén kívül érkezik.

A 2014-ben lefektetett főbb turisztikai fejlesztési irányok egy része megvalósult:

1. Békéscsaba kiemelkedő gasztró-turisztikai értékeire, a „kolbász örökségre” épülő vonzerők kiépítése nagyjából megtörtént a CsabaPark létrehozásával. A Csabai Kolbászfesztivál továbbra is rendkívül látogatott volt egészen a járványhelyzet felfutásáig (2020 év elejéig). 2020-ban a rendezvény elmaradt, 2021-ben csökkentett tartalommal került megrendezésre immáron a CsabaParkban, lényegesen kevesebb bel- és külföldi látogatóval, mint korábban, ugyanakkor a helyszínt illetően kizárólag pozitív visszajelzésekkel.
2. A Munkácsy-negyed kiépítése nagyrészt megvalósult, a beruházások 90%-ban elkészültek, 2024-re várható a projekt befejezése.
3. Az egészségturizmus fejlesztése érdekében gyógy-wellness szálloda kiépítése az Árpád Fürdő közelében c. fejlesztés kompromisszumokkal valósult meg. Elkészült a Munkácsy wellness hotel, ami végül nem lett gyógyszálloda, emellett a fürdőtől viszonylag távolabb helyezkedik el (2 km távolságra).
4. Ifjúsági- és kempingszálláshelyek fejlesztése a tárgyidőszakban (2014-2021.) nem realizálódott.

A város által megkezdett öko- és aktív turisztikai fejlesztések közül a CsabaPark fejlesztése megtörtént., Az Élővíz-csatorna hajózhatóságának biztosítása és a csatornahajózásban szakmai egyeztetések történtek. A városba és a járásba érkező turisták száma pontosan nem ismert, de a kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma alapján (28. ábra) látható, hogy 2016-ig enyhe növekedés volt tapasztalható a turisták számában a helyi bejelentett szálláshelyeken – hasonlóan a vármegyei és országos trendekhez –, melyet egy nagyjából stagnáló időszak követett – ellentétben a további növekedéssel országos és vármegyei szinten –, majd a járványhelyzet okozta drasztikus visszaesés érzékelhető minden területi szinten.

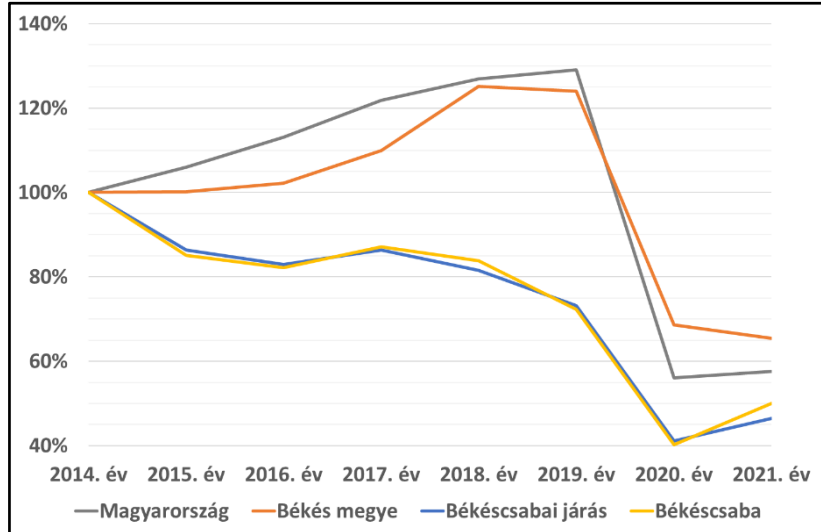
28. ábra: Kereskedelmi szálláshelyeken megszállt vendégek száma a különböző területi szinteken (A 2014. évi érték a bázis)

Adatforrás: KSH (a 2021. évi adat nem teljes évre vonatkozik, csak novemberig bezárólag tartalmazza a vendégéjszakák számát)

	Magyarország	Békés vármegye	Békéscsabai járás	Békéscsaba
Vendégek száma	5 351 323	139 227	15 628	15 583
Vendégéjszakák száma	14 068 361	406 476	29 580	29 388

29. táblázat: Kereskedelmi szálláshelyeken megszállt vendégek és az eltöltött vendégéjszakák száma 2021-ben
Adatforrás: KSH (a 2021. évi adat nem teljes évre vonatkozik, csak novemberig bezárólag tartalmazza a vendégek és a vendégéjszakák számát)

Az eltöltött vendégéjszakák száma a vendégszámhoz képest másképpen alakult az elmúlt években. Már 2014 óta szinte folyamatosan csökkent a számuk Békéscsabán és a Békéscsabai járásban az országos és vármegyei trenddel ellentétben. Így a pandémia okozta sokk is kisebb mértékű volt, mint általánosan az országos és vármegyei szinteken.

A várost és a térséget látogatók nagyrésze belföldi turista, mindössze 15%-uk külföldi. Az MTÜ adatai¹³⁴ alapján a

29. ábra: Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma a különböző területi szinteken (A 2014. évi érték a bázisév)

Adatforrás: KSH (a 2021. évi adat nem teljes évre vonatkozik, csak novemberig bezárólag tartalmazza a vendégéjszakák számát)

térségben 68%-os a román látogatók aránya a külföldiekben belül. Az átlagos tartózkodási idő 1,7 nap volt a járványhelyzet előtt, jelenleg 1,9 körül alakul, azaz jellemzően rövid ideig maradnak a turisták a járásban/Békéscsabán. A külföldi vendégek általánosságban véve több éjszakát töltenek el szálláshelyükön: 2019-ben átlagosan két éjszakát töltöttek a járásban, 2021-re már 2 feletti érték várható a statisztikákban.

A 30. táblázatban látható, hogy több mint kétszeresére (2,07) nőtt a jelzett időszakban a szállásdíjból származó árbevétel a városban. A vizsgált időszak 2013. (a két négycsillagos szálloda megépülte előtti utolsó teljes év) és 2019. közötti időszak (a COVID-lezárások előtti utolsó teljes értékű év).

Év	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén működő vállalkozások száma (nonprofit gazdasági társaságokkal együtt)	99 (203)	98 (n.a.)	92 (n.a.)	n.a. (n.a.)	86 (200)	93 (208)	97 (213)
Regisztrált vállalkozás; Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	358	355	328	311	311	325	329
Szállásdíj bevétel (M Ft)	209,1	257,4	319,8	326,1	n.a.	436,9	433,3

30. táblázat: Szálláshely-szolgáltatással és kereskedelemmel foglalkozó vállalkozások és a kereskedelmi szálláshelyek összes bruttó szállásdíj árbevétele Békéscsabán 2013-2019. között. Forrás: TEIR

A szállásdíjbevétel növekedésével párhuzamosan a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén működő vállalkozások száma összességében jóval kisebb mértékben nőtt (10 darabbal). Ezek a vállalkozások a KSH adatai alapján 10-14 szálláshelyegységet üzemeltettek a bemutatott időszakban. A 2021. évi novemberi adatok alapján 12 szálláshelyegység működik a városban, 257 szobával és 602 férőhellyel. A városban maximum 1057 férőhely volt elérhető az elmúlt években, jellemzően a nyári időszakban (július, augusztus) volt a legmagasabb a számuk. A hazánkban 2020 tavaszán kezdődő járványhelyzet erősen visszavetette a férőhelyek (és a szálláshelyegységek) számát is. Ebből fakadóan a város a 2015-2016 körüli csúcserőteket már messze alulmúlja szálláshely-kínálatával. Érdekesség,

¹³⁴ Adatforrás: Turizmus 2.0 (2021.) – Magyar Turisztikai Ügynökség

hogy a városban meglévő 10 szálláshelyegység a Booking.com és a Szallas.hu alapján is jóval több lehet. A népszerűbb szálláshelykínáló oldalakon Békéscsabán a 31. táblázatban látható szálláskínálat adódott.

Cég honlapja	Szálláshely száma	1 nappal előre foglalva		1 hónappal előre foglalva		6 hónappal előre foglalva	
		1 napra	4 napra	1 napra	4 napra	1 napra	4 napra
Airbnb.hu	9	3	1	5	4	5	5
Booking.com	20	5	6	13	13	10	13
Szallas.hu	33	14	11	26	27	28	28

31. táblázat: A népszerűbb szálláshelykínáló oldalak kínálata (2022. január)

Forrás: A szálláshelykínáló oldalak honlapja

Az Idegenforgalmi adó (IFA) bevételek 2014 óta dinamikusabban nőttek a szállásdíj bevételeknél. 2014-2017 között intenzíven növekedett a mértéke – három év alatt triplázódott az összege –, ez igen alacsony bázisértéket és jelentős tartalékokat, továbbá alulfejlett idegenforgalmat jelzett, de az időközben megtörtént adóemelés is szerepet játszott a növekedésben (az adó mértéke 2016. év végéig 200 Ft/fő/éj, 2017. január 1-től 300 Ft/fő/éj). 2019-ben már egy kis mértékű csökkenés volt látható, melyet 2020-ban nagyon jelentős visszaesés követett (a pandémia hatására). Tekintettel arra, hogy a város gazdasága elsősorban nem az idegenforgalomra épül, ezért ez nem okozott súlyos gazdasági problémát az Önkormányzat számára. A békéscsabai idegenforgalmi adó adatot a gyulai értékek mintegy 12-szeresen haladta meg, az orosházi 1,86-szorosan, a szarvasi 1,71-szeresen 2019-ben.

Év	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021*
IFA bevétel (M Ft)	5,4	8,8	10,2	15,1	16,3	15,5	2,7	5,2

32. táblázat: Az IFA (idegenforgalmi adó) bevételek Békéscsabán 2014-2021. között

Adatforrás: Békéscsaba MJVÖ; *2021.10.31-i adatok

A szatellitletelepülések közül főként Doboz és Szabadkígyós rendelkezik jelentősebb turisztikai potenciállal. Doboz-Szanazug nevű üdülőhely a Fehér- és Fekete-Körös összefolyásánál épült ki (vállalati üdülőkkel és magánházakkal) az 1970-es évektől. A fürdőhely 1980-2010 között élte fénykorát, azóta jelentőségéből veszített. Ennek oka a nyílt vízi folyóvíz miatt az igen rövid nyári fürdőszezon, továbbá az egykori nagyvállalatok megszűnésével a vállalati üdülések megszűnése, a kínálat egysíkúsága, és az egyre többek számára könnyebbé és megfizethetőbbé váló belföldi és külföldi utazások. További jelentős problémát okozott az üdülőterületnek, hogy a 2010-es évek közepén az addigi széles, homokos strandot a megváltozott vízi rendszabályok okán új helyen kellett kijelölnie, amely már nem olyan előnyös, mint a régi.

Szabadkígyós község egyedülálló Wenckheim-örökséggel rendelkezik. A Wenckheim-kastély 52 szobájával a Dél-Alföld legnagyobb jó állapotban megmaradt kastélya. Felújítása megtörtént a Nemzeti Kastély- és Várprogram keretén belül. A tervezett évi látogatószám 50 000 fő, amely a várakozások szerint jelentősen át fogja rajzolni a környék idegenforgalmát. A turisztikai vonzerőt növeli a „Wenckheim-kerékpárút”, amely közvetlenül köti össze a kastélyt Békéscsabával, és a környék többi Wenckheim-örökségével (pl. Gerla, Póstelek, Gyula stb.)

A szatellitletelepülések szálláshelykínálata szűkösnek minősíthető a KSH adatai és a szálláshelykínáló oldalak információi alapján (33. táblázat) egyaránt. Az elmúlt években Csorváson, Dobozon, Szabadkígyóson és Telekgerendáson volt elérhető szállásegység, jelenleg kizárólag Csorváson működik egy szállásegység a KSH 2021. novemberi adatai alapján. Az utóbbi hónapokban 10 szobával és 32 férőhellyel működő szállás messze alulmúlja a szatellitletelepüléseken 2014 júliusában működő összesen

6 szálláshely mintegy 244 férőhelyét. Ezek mellett fontos kiemelni, hogy az utóbbi években egyik település sem tudta elérni idegenforgalmi adóból az 1 millió Ft-os éves bevételt a TEIR adatai szerint.

	Airbnb.hu	Booking.com	Szallas.hu
Csabaszabadi	-	-	-
Csorvás	-	-	-
Doboz	1	-	1
Gerendás	-	-	-
Kétsoprony	-	-	-
Szabadkígyós	3	3	2
Telekgerendás	-	-	-
Újkígyós	-	-	2

33. táblázat: Az egyes településeken elérhető szállások a népszerűbb szálláshelykínáló weboldalakon

Forrás: A szálláshelykínáló oldalak honlapja (2022. január)

2.1.7.5 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők (elérhetőség, munkaerő képzettsége, K+F stb.)

Elérhetőség

A 2.1.1. fejezetben láthatók a település térségi kapcsolatai, míg a 2.1.11-ben a városi közlekedés jellemzői. Az ezekben leírtakból egyértelműen kiderül, hogy a város perifériális helyzete sokáig gátja volt (és részben még ma is az) a gazdasági fejlődésnek. Ez a vasúti, közúti elérhetőséget javító fejlesztésekkel fokozatosan javult az utóbbi években és a közeljövőben további javulás várható (a légi közlekedéssel kiegészülve). Így az elérhetőség szerepe, mint versenyképességi tényező több helyi vállalkozás számára megváltozhat. A hazai és külföldi piacokra termelő vállalkozások számára a versenyhátrányból akár versenyelőnyre is alakulhat, ugyanakkor a térség településeit ellátó helyi vállalkozások nagyobb versenyre számíthatnak.

Munkaerő képzettsége

Ahogy a 2.1.5. Település társadalma c. alfejezetben is bemutattuk a békéscsabai felsőfokú végzettségűek aránya elmarad a megyei jogú városok arányától. Ez problémát jelent a városban működő vállalkozások számára. Kevés a fiatal, szakképzett mérnök, illetve a más városokban tanuló békéscsabai lakosok jelentős arányban véglegesen elhagyják a várost. Szintén probléma a számviteli, marketing, HR képzettségű szakemberek és általánosságban az angol és német nyelvtudás hiánya. A gyorsan növekvő helyi cégek dinamikáját az informatikai képzettséggel rendelkező munkavállalók száma és minősége sem követi. A helyzeten változtathat, hogy a középfokú oktatás színvonala és az intézményi ellátottság a városban megfelelő, magas színvonalú. A felsőfokú oktatásban látható jelentősebb fejlődési lehetőség. A Gál Ferenc Egyetem (GFE) és a felsőfokú nyomdászképzés vélhetőleg tovább fogja emelni a békéscsabai képzések színvonalát.

Szintén a 2.1.5. alfejezetből látható a város foglalkoztatottsággal kapcsolatos helyzetképe. Az utóbbi években egyre kevesebb a munkáltatók számára megfelelő helyi munkaerő. Ez korábban nem jelentett akut problémát, mára azonban szinte elfogytak a munkaerő-tartalékok; kimondható, hogy több ágazatban munkaerőhiány van. Mindez látszik a közfoglalkoztatotti létszámok csökkenésén is. Az oktatási-képzési struktúra tekintetében a szakképzés próbál reagálni a módosuló igényekre, de ehhez

idő szükséges. Vélhetőleg egyre elterjedtebb lesz a városban és a vármegyében is a külföldi (főleg román és ukrán) munkaerő alkalmazása, ha gazdasági prosperitás még hosszabb távon fennmarad.¹³⁵

Befektetésösztönzés

A város befektetésösztönzési eszköztárában még van fejlődési potenciál. A tevékenység komplexebbé és intenzívebbé tételéhez elsősorban a humánerőforrás hiányzik. E mellett sok szervezési feladat és jelentős anyagi források is szükségesek ahhoz, hogy ez a folyamat még eredményesebb, sikeresebb legyen.

A város együttműködik a befektetésösztönzésben fő szerepet vállaló országos és vármegyei szervezetekkel. Ebből fakadóan kapcsolatban van a kamarákkal (pl. Békés Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara, Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Békés Vármegyei Igazgatósága), a HIPA-val (Nemzeti Befektetési Ügynökség - Hungarian Investment Promotion Agency, a Külügyminisztérium befektetési szervezete) és a NIPÜF-fel (Nemzeti Ipari Park Üzemeltető és Fejlesztő Zrt.).

A befektetésösztönzési együttműködések megtestesüléseként a NIPÜF Zrt. a Modern Városok Program keretein belül létesített egy 40-45 ha nagyságú iparterületet a 44-47-es főutak csomópontjánál. Ebből napjainkig 10 hektárt értékesítettek, ahol a Linamar Hungary Zrt. elektromos hajtásláncot gyártó üzemtet létesített.¹³⁶

A város emellett közvetlen tárgyalásokat is folytat jelentős potenciális befektetőkkel. Előfordult, hogy a város egy-egy kiemelt befektető telephelykeresése során a második, harmadik fordulóba is bejutott, de végül nem Békéscsabát választották ezek a cégek. A sikertelenségek oka több tényezőre is visszavehető. A szakértői interjúk során egy esetet emelt ki az illetékes interjúalany: a befektető számára gyorsabban kellett egy megfelelő méretű és előkészítettségű ipari terület, mint amit az önkormányzat biztosítani tudott. A befektetők számára ugyanakkor vonzó lehet, hogy az önkormányzat az elmúlt években igen jelentős beruházásokat hajtott végre – ezek összköltségét mutatja éves bontásban a következő táblázat.

Év	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021*
Összeg (Mrd Ft)	1,594	2,151	0,325	1,708	5,039	5,883	9,416	4,941

34. táblázat: Békéscsaba MJVÖ beruházási költségeinek évek szerinti lebontása 2014-2021. között.

Adatforrás: Békéscsaba MJVÖ, Polgármesteri Hivatal.

*2021.10.31-i állapot

2.1.7.6 A gazdasági versenyképességet szolgáló tényezők, innovációs ökoszisztéma

Az innovációs ökoszisztéma, innováció terjedését segítő szervezetek, hálózatok egyelőre nem működnek a városban és a vármegyében. Ezen a téren a térség előtt sok kihívás áll, még bőven van fejlődési potenciál. A városban digitális technológiát, szolgáltatást nyújtó vagy fejlesztő vállalkozások elenyésző számban vannak jelen, gazdasági súlyuk marginális.

A rendszerváltást követően az Iparkamara és a helyi vállalkozások próbáltak klasztereket létrehozni a térségben, de Békés vármegyében nem igazán sikerült az ipari vonalon szoros együttműködések kialakítani. A helyi vállalkozások esetében inkább a rivalizálás a jellemző attitűd. A kialakult klaszterek

¹³⁵ Szakértői interjúk során elhangzott információk.

¹³⁶ Szakértői interjúk során elhangzott információk.

döntően csak nevükben klaszterek. A városban mindössze egyetlen beszállítói klaszter működik, azaz ez sem a klasszikus értelemben vett szakterületi/ágazati hálózat.¹³⁷

A vármegyében és a városban több vállalkozói szervezet is alakult az utóbbi évtizedekben, de ezeknek nem lett érdemi eredménye. Az Iparkamara működtet könyvelő klubot, munkajogi klubot, folyamatosan vannak negyedévente/havonta előadások. Tartanak HR tematikájú rendezvényeket, de ezek inkább felülről szervezett, és nem alulról szerveződő vállalkozói együttműködéseket jelentenek, döntően a kamara köré csoportosuló vállalkozói összejövetelekről van szó.

Három alföldi vármegyei iparkamara (Békés, Bács-Kiskun, Csongrád-Csanád) minden évben meghirdeti a Dél-alföldi Innovációs Díjat. A széleskörűen promótált pályázatot immár 3. éve nem pályázzák meg a békés vármegyei cégek. Ez oda is visszavezethető, hogy a térségben főleg csak olyan végrehajtó gyáregységek vannak, melyeknél hiányzik a fejlesztő tevékenység. Ezen a téren feltétlenül előre kellene lépni, mert a jövő záloga ezek megléte, nélkülük a város nem fogja tudni megtartani, vagy idevonzani a magasan képzett munkaerőt.¹³⁸

Egy 2021-es tanulmány szerint az 1000 lakosra jutó infó-kommunikációs (IKT) vállalkozások száma Békéscsabán csökkent az egyik legintenzívebben a megyei jogú városok körében 2014-2018 között.¹³⁹ Az innovációs ökoszisztéma kialakítását nagyban segítheti a gyulai Airbus-gyár. A békéscsabai repülőtér fejlesztésével karöltve sok innovatív, magas szintű tudást igénylő munkahelyet teremtő vállalkozást vonzhat a térségbe a két beruházás.

2.1.7.7 A helyi gazdaság menedzseléséhez kapcsolódó digitális megoldások¹⁴⁰

Az önkormányzat jelenleg viszonylag kevés erőforrást tud a gazdaság menedzsméntjéhez kapcsolódó digitális megoldások bevezetésére fordítani. 2015-ben jött létre a hivatali struktúrán belül az úgynevezett Városmarketing és Gazdasági Csoport, mely az említett témakörrel is foglalkozott. Azonban idővel részben átalakult feladatköre, melynek következtében a helyi gazdaság menedzseléséhez kapcsolódó digitális megoldások is kikerültek látókörükből.

A digitális megoldások használata nem jellemző az önkormányzatra, a kapcsolattartás jellemzően eseti jellegű a helyi gazdasági élet szereplőivel. A helyi gazdaság menedzseléséhez kapcsolódó működő digitális megoldások részeként a vállalkozói adatbázisokat és a város honlapját kell megemlíteni. Az adatbázisok egyelőre nem elég részletesek és statisztikailag sem megfelelően kimunkáltak a menedzsmént jó színvonalú ellátásához. A megfelelő színvonalú adatbázisok kialakítását a vonatkozó jogszabályi környezet is hátráltatja.

A város honlapja a gazdasági szereplők számára kifejezetten informatív, segíti a befektetési-vállalkozási döntések meghozatalát. A honlap az adózáshoz kapcsolódó releváns információkat is részletesen ismerteti. Elektronikus ügyintézés kezdeményezésére ügyfélkapus/cégkapus regisztrációt követően az E-önkormányzat portálon¹⁴¹ vagy az E-papír felületen¹⁴² keresztül van lehetősége a vállalkozásoknak.

¹³⁷ Munkacsoport ülésen elhangzott információk.

¹³⁸ Munkacsoport ülésen elhangzott információk.

¹³⁹ A helyi gazdaság fejlődésének területi szempontú értékelése, 2021. július 30.
<https://www.palyazat.gov.hu/a-helyi-gazdasag-fejldsnek-terleti-szempont-rtkelse>

¹⁴⁰ Szakértői interjúk során elhangzott információk.

¹⁴¹ Honlap: <https://ohp-20.asp.lgov.hu/nyitolap>

¹⁴² Honlap: <https://epapir.gov.hu>

2.1.7.8 Társadalmi vállalkozások működése a városban

Egy társadalmi vállalkozás valamilyen társadalmi ügyet képvisel, azaz társadalmi küldetése van. A nyereségét a kedvezményezettjeire osztja, illetve a szervezet működtetésére fordítja. Alapvetően tehát ugyanolyan bevételorientált vállalkozói forma, mint a tisztán üzleti alapú vállalkozások, azzal a nem elhanyagolható különbséggel, hogy társadalmi értéket kíván létrehozni. A társadalmi vállalkozások olyan ügyekért dolgoznak, amelyeket adott időben sem a piac, sem az állam nem tud megoldani vagy nem „lát”. A társadalmi vállalkozások tevékenysége semmiképpen nem szűkíthető le csak a szociális szektorra.

Magyarországon az elmúlt évtizedekben jelentősen megnövekedett a társadalmi vállalkozások száma. Békéscsaba Megyei Jogú Városban több társadalmi vállalkozás is működik, különböző területeken. Egy részük több évtizedes múltra tekint vissza, de folyamatosan jönnek létre újabb szervezetek is. Békéscsaba MJVÖ nyitottan kezeli bármely társadalmi szervezet kapcsolatteremtési szándékát, a közös pontok megtalálását, amelyek a társadalmi küldetésükön keresztül bármilyen módon segítik, illetve támogatják a város lakosságát korosztálytól függetlenül. Az együttműködés jellemzően programokhoz, projektekhez kötött. A társadalmi vállalkozások foglalkoztatotti létszámáról nem áll rendelkezésre adat.

A társadalmi vállalkozások nemzetiségi, kulturális, oktatási, szociális, környezeti és ökoturisztikai területen tevékenykednek:

- Életfa Kulturális Alapítvány
- Békés-Bihar Eurorégió Fenntartható Fejlődéséért Egyesület
- Békéscsabai Városvédő És Városszépítő Egyesület
- Csabai Szlovákok Szervezete
- ÉFOÉSZ Békés Megyei Egyesülete
- Stark Adolf Kertbarátkör
- Mohácsy Mátyás Kertbarát Kör
- KOLLABOR Természettudományos Élményközpont
- Körösök Völgye Natúrpark Egyesület
- Közös Pont Egyesület
- Hatvanezer Fa Egyesület
- Mariann Balett és Mozgásharmónia Egyesület
- Regionális Tudáshálózatokért Alapítvány
- Kreatív Formák Alapítvány

Innovációs szempontból érdemes kiemelni az EFOP-3.3.6-17-2017-00021 projekt keretében az Életfa Kulturális Alapítvány és a Békés Megyei Könyvtár együttműködésében létrehozott Kollabort, mely közösségi alkotótér, természettudományos élményközpont, pedagógiai és innovációs helyszín is egyben. Küldetése olyan alkotótér működtetése Békéscsabán, ahol minél több fiatal és érdeklődő felnőtt számára lehetőséget biztosít a kibontakozásra, a világ felfedezésére. A kiemelt területek: informatika, programozás oktatás, robotika, 3D-s nyomtatás, mikroelektronika, mezőgazdasági innováció, egészségfejlesztés.

2.1.7.9 Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)

A város 20 hektár önkormányzati tulajdonú iparterületet alakított ki a Csanádapácai úti és Kétegyházi úti ipari területen, melyek hasznosításra várnak. A 44-47-es főutak között további 25-30 hektár állami tulajdonú, fejlesztésre váró iparterület található. Mindösszesen tehát 45-50 hektár az önkormányzati

és állami tulajdonban lévő, értékesíthető zöldmezős területnagyság. A reptér város felőli részén található még 50 hektárnyi zöldmezős ipari beruházásokra hasznosítható terület, de ez magántulajdonban van. Mindebből következően jelenleg már nem jelent problémát, ha egy befektető fejlesztésre alkalmas ipari területet keres Békéscsabán. A barnamezős területek nagysága ezt is meghaladja: ezek összesen 313 hektárt tesznek ki városban (ezek tulajdonosi szerkezete változó).

Néhány alapadat az alábbi táblázatban látható:

	Nagyság (ha)
1. Összterület	19
2. Hasznosítható terület	14
3. Betelepített terület	13,7
4. Hasznosítható szabad terület (2-3)	0,3

35. táblázat: Az Almáskerti Ipari Park alapadatai

Adatforrás: Békéscsaba MJVÖ

Minden ingatlan teljeskörűen közművesített.: vezetékes ivóvíz, közterületi tűzcsap és a szennyvízelvezetés is biztosított, továbbá mindenhol rendelkezésre áll a 3x80 amper kapacitású elektromos ellátás, és középnyomású gázvezeték által a földgáz is be van vezetve az egyes telkekre. Internetszolgáltatás szintén igénybe vehető. A Békéscsaba Vagyonkezelő Zrt. végzi a terület vagyonkezelését, a közterület-fenntartásáról az önkormányzat gondoskodik. 2012 óta riasztórendszert is telepített a város. Az ipari park tömegközlekedéssel (helyi, helyközi) is elérhető. A buszközlekedés szolgáltatója a Volánbusz Zrt.

Jelzőszám	Működő	Betelepülő	Szerződött	Összesen
Vállalkozások területe (ha)	19	0	0	19
Vállalkozások száma (db)	18	0	0	18
Foglalkoztatotti létszám (fő)	187	0	0	187

36. táblázat: Az Almáskerti Ipari Parkba települt vállalkozások alapadatai

Adatforrás: Békéscsaba MJVÖ (2021.)

A betelepült vállalkozások többsége nem folytat klasszikus ipari tevékenységet. Jelenleg a kereskedelmi jelleg dominál, ezen belül az autókereskedők száma a legnagyobb. Két klasszikusabb ipari tevékenységet végző vállalkozás található a parkban: egy huzaltermék gyártó cég, illetve egy munkagépszerviz.

A város 1994-ben létrejött inkubátorházat 2020-ban adta el, mivel ekkoriban már komoly mértékben amortizálódott állapota. Az épület körülbelül 2010-ben veszítette el inkubációs funkcióját, ezt követően elsősorban raktározásra használták.¹⁴³

¹⁴³ Szakértői interjúk során elhangzott információk.

2.1.8 Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere¹⁴⁴

2.1.8.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

Költségvetési bevételek és kiadások alakulása

A Békéscsabai járáshoz tartozó települések önkormányzatainak gazdálkodási alapja az éves költségvetés, mely minden évben a jogszabályi előírásoknak megfelelően kerül elkészítésre és elfogadásra a közgyűlés, illetve a képviselő-testületek által. Az érintett önkormányzatok célja a folyamatos és biztonságos növekedés feltételeinek megteremtése. A költségvetés megtervezésekor ennek megfelelően a stabilitás megőrzése, a fejlesztések továbbvitele és a helyi gazdaság növekedési ütemének szempontjai dominálnak. A költségvetési tervek elkészítése során törekszik a kiegyensúlyozott gazdálkodás folytatására, figyelembe véve a kötelező feladatok ellátása mellett az önként vállalt feladatok támogatását is. Az önkormányzatok az intézményeik, valamint a gazdálkodó szervezeteik részére is követendőnek tartják a takarékos, kiegyensúlyozott, stabil működést.

Békéscsaba város 2020-as költségvetése három fő prioritással bírt: az Önkormányzat folyamatos működésének biztosítása; a fejlesztések – kiemelten a Terület- és Településfejlesztési Program (TOP) és a Modern Városok Program (MVP) projektjeinek, beruházásainak – megvalósítása; a város rendezettségének növelése. A költségvetés elfogadása után rövid időn belül egyértelművé vált, hogy a koronavírus-járvány Magyarországot sem kerüli el. A veszélyhelyzetről szóló 40/2020. (III. 11.) Korm. rendeletet követően számos intézkedés történt központilag és helyi szinten is a veszélyhelyzet kezelésével kapcsolatosan, és kiemelt jelentősége lett a folyamatos működés biztosításának. A veszélyhelyzet elsősorban nem többletkiadásokat jelentett az Önkormányzatnak, hanem a kiadások finanszírozására fordított bevételek tervezett előirányzattól történő elmaradását, azaz bevételkiesést. A közhatalmi bevételek – amelyek tartalmazzák a helyi adók, a pótlékok és bírságok bevételét – teljesülésének mértéke 90,6% volt.¹⁴⁵

A nehezített külső körülmények mellett tovább folytatódtak a városban történő fejlesztések, a TOP és az MVP projektjeinek, beruházásainak megvalósítása, amelyhez hozzájárult, hogy az Önkormányzat részére 2020. évben is az MVP-hez kapcsolódó projektekkel összefüggésben újabb támogatási összegek kerültek átutalásra közel 3,7 milliárd Ft volumenben. A veszélyhelyzet okozta nehézségek, bevételkiesések ellentételezésére további két jogcímen 2020 decemberében jelentős többlet központi támogatásban részesült az Önkormányzat. Békéscsaba MJV Önkormányzat a 2005/2020. (XII. 24.) Korm. határozat alapján közel 603 millió Ft vissza nem térítendő támogatásban részesült a kötelező feladatok támogatására, valamint 1,38 milliárd Ft vissza nem térítendő támogatásban részesült további önkormányzati feladatok ellátására (mindkét összeg 2020 végén átutalásra került, így részét képezik a 2020. évi maradványösszegnek).¹⁴⁶

Az Önkormányzat gazdálkodása a jogszabályi előírásoknak megfelelően történt, a költségvetési szervek működése és az önkormányzati feladatellátás biztosított volt. A pandémia miatt rendkívüli mértékben beszűkülő saját bevételek ellenére a kötelező feladatok megfelelő színvonalon kerültek ellátásra, az önként vállalt feladatok a működés biztonságát nem veszélyeztették, köszönhetően az év folyamán megvalósult takarékos, az Önkormányzat, illetve a Polgármesteri Hivatal részéről központilag

¹⁴⁴ Módszertani Kézikönyv számozása szerint: 1.10. fejezet

¹⁴⁵ A helyzetfeltárás lezárásakor a 2021. évi költségvetést még nem fogadta el a Közgyűlés, ezért az alfejezetben egységesen a 2020. évi végleges költségvetés számaival zárulnak a vizsgálatok – összhangban a dokumentum más fejezeteivel, a rendelkezésre álló KSH-adatsorokkal.

¹⁴⁶ Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata 2020. évi költségvetési beszámolójának szöveges indoklása (2021)

folyamatosan irányított és kontrollált költségvetési gazdálkodásnak. A kötelező feladatok megfelelő színvonalon kerültek ellátásra, az önként vállalt feladatok a működés biztonságát nem veszélyeztették.

Az elmúlt öt év alatt az önkormányzati bevételek jelentős mértékben nőttek, a 2020-as adatok 88%-kal haladják meg a 2016-os értéket. 2018 és 2020 között a bevételek szintje kifejezetten magas, 40 milliárd forint körül állandósult. A pandémia által jelentős mértékben érintett 2020-as évben az Önkormányzat bevételei közül a működési és felhalmozási célú támogatások közel 100%-ban teljesültek – ennek egyik fő oka, hogy a MVP támogatásai a tervezett összegben utalásra kerültek. A működési kiadások ugyanakkor mindössze 70,5%-ban teljesültek. Az alacsony teljesítés több okra is visszavezethető, többek között a bérleti díjakat érintő fizetési fegyelem megromlására, illetve olyan nettó finanszírozású projektek meglétére, amelyeket bruttó módon volt szükséges megtervezni.

Bevétel megnevezése	2016	2017	2018	2019	2020
Önkormányzati feladathoz nem rendelhető bevételek és egyéb önkormányzati elszámolások	7.307.082	7.369.492	7.772.768	8.620.047	12.352.274
Közhatalmi bevétel	3.954.229	3.885.221	4.118.606	4.618.867	4.172.911
Az önkormányzat központi alrendszerből származó forrásai	3.352.853	3.484.271	3.653.975	4.001.148	8.176.772
Egyéb bevétel, elszámolás	0	0	187	32	2.591
A költségvetési szervek bevételei	2.056.653	2.380.879	2.528.099	2.709.162	1.931.130
Működési célú támogatások államháztartáson belülről	440.858	421.589	729.750	822.388	661.865
Felhalmozási célú támogatások államháztartáson belülről	0	0	38.300	152.463	14.985
Közhatalmi bevételek	7.031	9.003	8.462	9.358	1.773
Működési bevételek	1.505.555	1.831.294	1.633.117	1.698.512	1.233.113
Felhalmozási bevételek	2.793	325	1.107	3.387	309
Működési célú átvett pénzeszközök	100.266	109.435	104.116	14.868	16.635
Felhalmozási célú átvett pénzeszközök	150	9.233	13.247	8.186	2.450
Az önkormányzat bevételei	10.560.815	13.643.269	27.047.688	16.107.375	14.985.799
Működési célú támogatások államháztartáson belülről	634.657	1.386.567	3.106.262	1.284.515	1.575.852
Felhalmozási célú támogatások államháztartáson belülről	8.278.011	5.097.689	13.050.926	5.087.329	3.155.933
Közhatalmi bevételek	19.771	12.774	10.570	12.431	12.438
Működési bevételek	969.146	947.641	991.452	1.139.160	774.578
Felhalmozási bevételek	157.469	122.849	212.331	146.180	107.793
Működési célú átvett pénzeszközök	460.820	197.187	95.282	5.420	5.605
Felhalmozási célú átvett pénzeszközök	40.941	115.448	28.452	35.450	21.580
Finanszírozási bevételek	0	5.763.114	9.552.413	8.396.890	9.332.020
Finanszírozási bevételek	1.904.215	2.136.338	3.107.234	10.024.052	11.872.247
Bevételek összesen	21.828.765	25.529.978	40.455.789	37.460.636	41.141.450

37. táblázat: Békéscsaba MJV Önkormányzata bevételi struktúrája (2016-2020), ezer Ft-ban
Adatforrás: Békéscsaba MJV Önkormányzatának zárszámadásai

Egyértelműen takarékos gazdálkodásra utal, hogy a 2016 és 2020 közötti időszakban az önkormányzati nem felhalmozási célú kiadások nem mutattak növekvő tendenciát. Ugyanakkor a kiadási struktúra elemzése két ellentétes irányú folyamatra is rávilágít: míg az Önkormányzat által fenntartott költségvetési szervek kiadásai öt év alatt 9%-kal nőttek, addig magának az Önkormányzatnak 25%-kal csökkentek a kiadásai. A hosszú távú működés alapjaihoz járul hozzá a felhalmozási kiadások dinamikusan növekvő üteme. Szintén a prudens működés tanújeléül szolgál, hogy a finanszírozási kiadásoknak csak töredékét teszi ki a hitelek, kölcsönök törlesztése; a 2020-as évet leszámítva

egyértelműen a jövőbeli finanszírozási bevételek megteremtésének alapjául szolgáló állampapír-vásárlások költsége volt a legjelentősebb tétel ezen kategórián belül.

Kiadás megnevezése	2016	2017	2018	2019	2020
Önkormányzati kiadások	11.284.832	11.107.131	11.430.267	11.388.337	10.847.979
Költségvetési szervek kiadásai	6.986.523	7.511.217	7.431.500	7.919.752	7 637 893
Az önkormányzat kiadásai	4.298.309	3.595.914	3.998.767	3.468.585	3 210 086
Felhalmozási kiadások	2.996.183	3.123.227	6.385.312	7.271.444	10.819.302
Költségvetési szervek felhalmozási kiadásai	335.928	233.839	340.406	426.853	329 060
Önkormányzat felhalmozásokhoz kapcsolódó kiadásai	2.558.162	2.752.594	5.898.174	6.757.561	10 438 002
Központi kezeléshez kapcsolódó felhalmozási kiadások	102.093	136.794	146.732	87.030	52 240
Finanszírozási kiadások	1.113.180	1.264.544	13.719.639	8.389.822	307.748
Kiadások összesen	15.394.195	15.494.902	31.535.218	27.049.603	21.975.029

38. táblázat: Békéscsaba MJV Önkormányzata kiadási struktúrája (2016-2020), ezer Ft-ban
Adatforrás: Békéscsaba MJV Önkormányzatának zárszámadásai

Az Önkormányzat vagyona

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlésének 2020. évi költségvetés végrehajtásáról szóló 17/2021. (IV. 29.) önkormányzati rendelete alapján 2020. december 31-én az Önkormányzat eszközeinek értéke 134 486 876 ezer Ft volt (ami a 2019-es évi vagyonhoz képes 6 494 245 ezer Ft növekményt jelent). Ebből a fenntartott intézmények eszközállománya 6 616 693 ezer Ft. A nemzeti vagyonba tartozó befektetett eszközök összege 101 257 937 ezer Ft. Az immateriális javak értéke 44 361 ezer Ft, míg a tárgyi eszközök jelentős részét adó ingatlanoké 80 529 326 ezer Ft). A gépek, berendezések, járművek értéke 2 226 767 ezer Ft. A vagyonkezelésbe adott eszközök értéke 360 051 ezer Ft. A beruházások, felújítások soron 6 036 628 ezer Ft, a befektetett pénzügyi eszközök soron 12 060 804 ezer Ft szerepel. Az Önkormányzati részesedéseket tartalmazó portfólió az alábbi táblázatban található tételekből áll össze.

Befektetés fajtája	Gazdasági társaság megnevezése	Gazdasági társaságban képviselt tulajdoni hányad (%)	Névérték (ezer Ft)	Nyilvántartási érték (ezer Ft)
Üzletrész	Csaba Ügyeleti Egészségügyi Kft.	100,00	3.000	3.000
Üzletrész	Csabai Foglalkozásegészségügyi Szolgáltató Kft.	50,00	1.500	1.500
Üzletrész	Csabai Belvárosi Parkolóház Fejlesztő és Üzemeltető Kft.	50,00	146.570	91.656
Üzletrész	Békés Airport Repülőtér Működtető Fejlesztő Kft.	3,33	100	100
Üzletrész	Békés-Manifest Közszolgáltató Nonprofit Kft.	1,60	250	-
Részvény	Békéscsaba Vagyonkezelő Zrt.	100,00	394.330	394.330
Részvény	ALFÖLDVÍZ Regionális Víziközmű-szolgáltató Zrt. ¹⁴⁷	32,81	1.251.782	411.300
Részvény	Békéscsaba 1912 Előre Futball Zrt.	30,00	1.500	1.500
Részvény	Forrás Vagyonkezelési és Befektetési Nyrt.		827	827

¹⁴⁷ 2022. év elején a társaság állami tulajdonba került.

Befektetés fajtája	Gazdasági társaság megnevezése	Gazdasági társaságban képviselt tulajdoni hányad (%)	Névérték (ezer Ft)	Nyilvántartási érték (ezer Ft)
Társulás	Délkelet-Alföld Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer	13,30	3.231	3.231
Részeselek összesen			1.803.090	907.444

39. táblázat: Békéscsaba MJV Önkormányzatának gazdasági társaságokban képviselt tulajdoni részaránya 2020. december 31-én

Adatforrás: Békéscsaba MJV Önkormányzatának 2020. évről szóló zárszámadása, 14. melléklet

Az Önkormányzat adópolitikája és pénzügyi stratégiája

A települések gazdasági önállóságának egyik forrása a helyi adók rendszere. Ez a települési önkormányzatok számára lehetőséget teremt a helyi szuverén adóztatási jog gyakorlására, s ezzel együtt a helyi adópolitika kialakítására. Békéscsaba MJV Önkormányzat Közgyűlése – élve az Alaptörvény és a helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény adta lehetőségekkel – a helyi adókról szóló 13/2012. (IV.2.) önkormányzati rendeletével szabályozza a Békéscsaba város illetékességi területén hatályos helyi adók rendszerét. Az ily módon befolyó összegek az Önkormányzat költségvetésének stabilitásában, kiszámíthatóságában lényeges szerepet játszanak. A helyi adókból befolyó bevételek a működésen túl fedezetet nyújtanak az Önkormányzat kötelezően ellátandó feladatai megvalósításához, a pályázatokhoz kapcsolódó önerő biztosításához, illetve nem pályázati forrásból megvalósuló beruházások, fejlesztések, felújítások megvalósításához.

Békéscsaba város illetékességi területén a hasznos négyzetméter alapján fizetendő építményadó alapja az építmény m²-ben számított hasznos alapterülete. Az adó évi mértéke a belvárosban 1 200 Ft/m²/év, a belterület egyéb részén 500 Ft/m²/év, külterületen 200 Ft/m²/év. Az Önkormányzat illetékességi területén az épületet körülvevő járda szintjétől 12 m-es padlószint magasságot meghaladóan 120 Ft/m²/év (feltéve, hogy az építmény 12 m-es padlószint magasságot meg nem haladó részében az adó megfizetésére ugyanazon adózó köteles, és az adófizetési kötelezettségének – a jogszabályban meghatározottak szerint – ezen rész vonatkozásában is eleget tesz).¹⁴⁸ Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy mentes az adó alól az önkormányzat illetékességi területén lévő valamennyi lakás vagy nem lakás céljára szolgáló olyan épület, épületrész (továbbiakban együtt: építmény), amely nem gazdasági tevékenység céljára szolgál.

Az idegenforgalmi adót a szálláshelyet igénybe vevő vendégek fizetik meg a szállás árában. Adókötelezettség terheli azt a magánszemélyt, aki nem állandó lakosként az Önkormányzat illetékességi területén legalább egy vendégéjszakát eltölt és ezért térítést fizet. Az adó alapja a megkezdett vendégéjszakák száma. Mértéke személyenként és vendégéjszakánként 300 Ft. A fizetendő adó összegét a helyi adókról szóló törvény szerint adóbeszedésre kötelezett közli az adóalannal és az adót beszedi. A gazdaságvédelmi akcióterv részeként 2020. április 26. és június 30. között a vendégeknek ezen adót nem kellett megfizetni, ami tovább csökkentette az Önkormányzat adóbevételeit. Az idegenforgalmiadó-kötelezettség alóli mentességre jogosultság tényét az adóalannak okirattal, valamint a helyi adókról szóló rendelet 1. melléklete szerinti nyilatkozat

¹⁴⁸ Az egyes helyi adókkal kapcsolatos információk forrása: Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlésének 13/2012. (IV.2.) önkormányzati rendelete.

kitöltésével kell igazolnia a beszedésre kötelezett felé. Megfelelő igazolás hiányában az adóalanynak az adót meg kell fizetnie. A mentességre jogosultakról az adóbeszedésre kötelezett külön nyilvántartást vezet, amelynek részét képezik a kitöltött nyilatkozatok, valamint a mentességet igazoló okiratok másolatai. A mentesség eseteit a helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény 31. §-a tartalmazza. Az adóbeszedésre kötelezett az általa beszedett adóról, az adó alapjának és összegének megállapítására alkalmas, továbbá az önkormányzati adóhatóság által ellenőrizhető nyilvántartást köteles vezetni.

A helyi iparűzési adót a Békéscsaba város illetékességi területén vállalkozási tevékenységet (iparűzési tevékenységet) végzők fizetik. A helyi iparűzési adó mértéke az állandó jelleggel végzett iparűzési tevékenység esetén főszabály szerint az éves adóalap 2%-a.

A bevezetésre került helyi adók mellett a helyi költségvetés egyik bevételi forrása (volt) a gépjárműadó, amelynek főszabály szerint 40%-a számít a bevételt beszedő önkormányzatot megillető közhatalmi bevételnek, míg 60%-a a központi költségvetést illeti. A Magyarország 2020. évi központi költségvetésének a veszélyhelyzettel összefüggő eltérő szabályairól szóló 92/2020. (IV.6.) Korm. rendelete alapján átmenetileg a gépjárműadó teljes összegét a központi költségvetésbe kellett utalni, a védekezéshez szükséges járványügyi alap részét képezve.

Megnevezés	2016	2017	2018	2019	2020
Iparűzési adó	3.252.580	3.209.926	3.403.277	3.870.614	3.673.707
Idegenforgalmi adó	10.168	15.137	16.319	15.525	2.728

40. táblázat: Békéscsaba MJV Önkormányzatának helyiadó-bevételei (2016-2020)

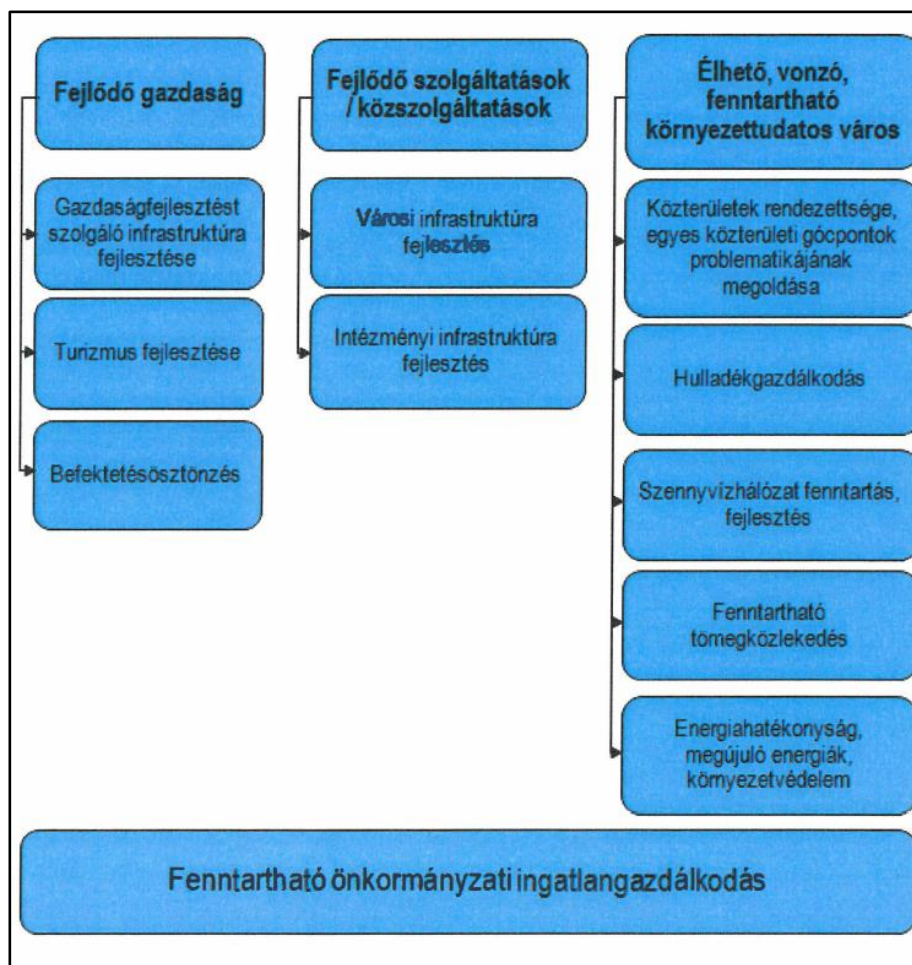
Adatforrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata közlése

Az Önkormányzat gazdasági programja

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 116. §-a alapján a képviselő-testület vagy közgyűlés hosszú távú fejlesztési elképzeléseit gazdasági programban, fejlesztési tervben rögzíti, melynek elkészítéséért a helyi önkormányzat a felelős. A gazdasági program helyi szinten meghatározza mindazokat a célkitűzéseket és feladatokat, amelyek a helyi önkormányzat költségvetési lehetőségeivel összhangban, a helyi társadalmi, környezeti és gazdasági adottságok átfogó figyelembevételével a helyi önkormányzat által nyújtandó feladatok biztosítását, színvonalának javítását szolgálják. Jogszabály szerint a gazdasági programnak – a vármegyei területfejlesztési elképzelésekkel összhangban – tartalmaznia kell az egyes közszolgáltatások biztosítására, színvonalának javítására vonatkozó fejlesztési elképzeléseket is.

Békéscsaba MJV Önkormányzata tízéves Gazdasági Programmal rendelkezik (2014-2024), amely rendszeres időközönként felülvizsgálatra, átdolgozásra, illetve elfogadásra kerül. A gazdasági program felülvizsgálatát a Stratégiai-Fejlesztési Osztály koordinálja, felhasználva a Polgármesteri Hivatal összes érintett szervezeti egységétől, a Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt-től, valamint a Békéscsabai Városfejlesztési Beruházó és Szolgáltató Nonprofit Kft-től érkezett javaslatokat. Az aktuális Gazdasági Program 2021. május 13-án került elfogadásra.

A Gazdasági Program irányt mutat Békéscsaba elkövetkező években megvalósítandó fejlesztési céljait illetően, teljes mértékben illeszkedve a város érvényben lévő fejlesztési dokumentumaihoz. A Gazdasági Program a város fejlesztését a helyi összefogásra, a pályázati lehetőségekre, valamint a gazdaság szereplőivel való együttműködésre alapozza. A dokumentum erős hangsúllyal jeleníti meg a folyamatos fejlődés mellett a fenntarthatóság és a stabil működés szempontjait is. A Gazdasági Program tartalmi elemeinek meghatározásakor az egyes fejlesztések lehetséges hatásai közül kiemelt szempontként került figyelembevételre, hogy azok eredményeképpen milyen módon változik a város foglalkoztatottsági helyzete, illetve lakosságmegtartó képessége.

30. ábra: Békéscsaba MJV Önkormányzatának Fejlesztési Programja (2021-2027) fejlesztési prioritásai
Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Gazdasági Program 2021-2024 (2021)

2.1.8.2 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

A városfejlesztéssel kapcsolatos döntési jogkörrel Békéscsaba MJV Önkormányzata rendelkezik. A Közgylés az általa elfogadott rendeletek és határozatok révén dönt többek között az erre célra rendelkezésre álló pénzeszközök allokációjáról, az egyes pályázatokhoz szükséges önerő biztosításáról. Ezen túlmentően a Közgylés feladata a város térbeli fejlődését nagymértékben befolyásoló tervek, szabályzatok elfogadása és módosítása. A Polgármesteri Hivatal Stratégiai-Fejlesztési Osztálya egyéb, az SZMSZ-ben rögzített feladatai mellett előkészíti és koordinálja az önkormányzat vagy intézményei és gazdasági társaságai részvételével megvalósuló fejlesztésekhez szükséges külső források megszerzését. A Beruházási Csoport közreműködik az Önkormányzati fejlesztéseket (beruházásokat) és felújításokat célzó forrasszerzésre irányuló pályázatok műszaki munkarészeinek elkészítésében,

elkészítettetésében. A Vagyongazdálkodási Csoport előkészíti és lebonyolítja a fejlesztési területek kialakítását, megszervezését, a fejlesztési célú földcseréket, gondoskodik a tulajdonosi művelési kötelezettségből eredő feladatok ellátásáról (műveltetés, takarítás stb.). A Sportinfrastruktúra-fejlesztési Csoport gondoskodik a Modern Városok Program keretében, valamint egyéb hazai forrásokból megvalósítandó, elsősorban a sportinfrastruktúra fejlesztését célzó projektek megvalósításáról. A Projektmenedzsment Csoport az Európai Unió és egyes hazai forrásokból megvalósuló fejlesztések esetén – amennyiben szükséges – javaslatot tesz projekt végrehajtó szervezet(ek) létrehozására, és szükség szerint részt vesz működésükben. Továbbá a Stratégiai-Fejlesztési Osztály többi csoportjával és a Polgármesteri Hivatal más szervezeti egységével együttműködve ellátja fejlesztési projektek projektmenedzsmenti feladatait. A Városépítészeti Csoport a Stratégiai-Fejlesztési Osztály szervezetébe tartozó, de közvetlenül a polgármester és a jegyző irányítása alatt álló szervezeti egység, amelyet a városi főépítész vezet. A csoport szervezi a településfejlesztéssel, településtervezéssel, településrendezéssel, továbbá az épített és természeti környezet emberhez méltó és esztétikus kialakításával és az építészeti örökség védelmével, összehangolásával kapcsolatos feladatokat, valamint az ezekkel összefüggő - építésügyi hatósági tevékenységbe nem tartozó - önkormányzati döntések előkészítését és végrehajtását. A Stratégiai-Fejlesztési Osztály csoportjai egyéb, nem pályázati projektekhez kapcsolódó feladatokat is ellátnak.

A Polgármesteri Hivatal többi egységének feladata a szakterületét érintő pályázatok elkészítéséhez a szakmai adatszolgáltatás, a szakmai háttéranyag és a szakmai állásfoglalás elkészítése. A városfejlesztési tevékenységben, az európai uniós, MVP-s és egyéb hazai forrásból megvalósuló projektek tervezési, megvalósítási szakaszában és projektek teljes koordinálásában fontos szerepet tölt be a Békéscsabai Városfejlesztési Beruházó és Szolgáltató Nonprofit Kft., a Békéscsabai Vagyongazdálkodó Zrt. és a Békéscsaba Energia ESCO Kft. is¹⁴⁹

Az Önkormányzat az elmúlt években számos fejlesztési projektet valósított meg. A 2016. évben benyújtott, és támogatást nyert TOP-os projektek esetében 6,62 milliárd Ft, míg a 2017. évben benyújtott pályázatok esetében 8,57 milliárd Ft volt az elnyert támogatás. A Modern Városok Program keretében megvalósult 16 projekt költségét fedezendő 2017-ben 2,85 milliárd Ft, 2018-ban 10,25 milliárd Ft, 2019-ben 2,7 milliárd Ft, míg 2020-ban 2,43 milliárd Ft támogatás került utalásra. A 2014 és 2020 közötti időszakban az egyéb forrásból megvalósított pályázatok összköltségvetése meghaladta a két milliárd Ft-ot.¹⁵⁰

2.1.8.3 Gazdaságfejlesztési tevékenység

Az Önkormányzat gazdaságfejlesztési tevékenységének alapvető célja a munkahelyteremtéssel járó beruházások városba vonzása, illetve a beruházásokat tervező vállalkozások Békéscsabán történő megtelepedésének elősegítése, ipari területek kialakításával, adókedvezményekkel és az ügyintézés megkönnyítésével. Ezen belül alapvetően négy rész cél megvalósítása történik: ipari infrastruktúrafejlesztés, befektetés ösztönzés, turizmusfejlesztés, továbbá törzsház típusú vállalatcsoport működtetése.

¹⁴⁹ Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalának Szervezeti és Működési Szabályzata, 2020. március 1-jei állapot

¹⁵⁰ Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Gazdasági Program 2014-2024, 2021 (felülvizsgált és kiterjesztett változat)

Az ipari infrastruktúrafejlesztés tekintetében az Önkormányzat folyamatosan végzi a jelentős munkahelyteremtéssel járó beruházások megvalósításának helyszínéül szolgáló területek feltárását, kialakítását, közművesítését, kedvező jogi szabályozási környezetének kialakítását.

A befektetésösztönzés infrastrukturális feltételeinek alapköve a térség egésze közúti elérhetőségének javítása, ezért az M44-es gyorsforgalmi út megépítésére égető szükség van. A város a többi érintett önkormányzattal együtt aktív lobbytevékenységet folytat a gyorsforgalmi út mihamarabbi teljes megépítéséért. A befektetések ösztönzése és a magasan kvalifikált munkaerő képzésének segítése érdekében az Önkormányzat kapcsolatot tart a Szent István Egyetem Gazdasági Főiskolai Karával és más képzőintézményekkel. Az Önkormányzat proaktív befektetésösztönzési programmal ajánlja ki a bel- és külföldi befektetőknek a város ingatlan-portfólióját, üzleti és képzési lehetőségeit. Hazai és nemzetközi befektetői és kereskedelmi vásárokon ismertté és vonzóvá teszik Békéscsabát.

A Békéscsabán belüli infrastruktúra az elkerülő út megépítésével új zöld- és barnamezős területekkel bővült, ahová termelő, kereskedelmi, szolgáltató tevékenységet végző vállalkozásokat vár az Önkormányzat. Az Északi Iparterületen található önkormányzati telkek kiváló alapot biztosítanak egy logisztikai, ipari központ létrejöttéhez – a 2010-ben megvalósított iparterület időközben teljes egészében értékesítésre, hasznosításra került. Ugyanakkor ipari-kereskedelmi hasznosítás a város további területein is tervezett.

A befektetésösztönzés és munkahelyteremtés érdekében Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata vállalkozásfejlesztési támogatási programot működtet. A sikeres kezdeményezésnek köszönhetően helyi, vagy békéscsabai telephellyel rendelkező mikro- és kisvállalkozások pályázat útján juthatnak támogatási forráshoz munkahelyteremtés, valamint technológia korszerűsítés céljából. Az utóbbi 1-2 évben új meghirdetésre mikro- és kisvállalkozások körében nem került sor. Nagyobb munkahelyteremtések támogatása egyedi döntés alapján történt.

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata a település és térsége turisztikai fejlesztését kiemelt célként kezeli. Békéscsaba és térsége (Körösök Völgye, Közép-Békés) rendkívül jó adottságokkal rendelkezik, a turisztikai kínálat alapját a színes gasztronómiai hagyományok, gazdag természeti és épített örökség, valamint a kiváló egészségturisztikai adottságok adják. A város legértékesebb turisztikai terméke, amely a helység imázsát is meghatározza, Magyarország legnagyobb gasztronómiai nagyrendezvénye, a Békéscsabai Kolbászfesztivál. Az önkormányzat a helyi turisztikai kínálat, infrastruktúra, illetve egyéb adottságok figyelembe vételével Békéscsaba turizmusfejlesztési irányainak meghatározását. A turizmusfejlesztési cél elérésének egyik kiemelt eleme a Munkácsy-negyed és a CsabaPark fejlesztése.

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata úgynevezett törzsház típusú cégcsoportot hozott létre, melyben a tulajdonában lévő vállalatcsoport egységes irányítása valósul meg, ugyanakkor a tagvállalatok önálló jogi személy formában látnak el önkormányzati hatáskörben lévő feladatokat. Ezen struktúrának köszönhetően az Önkormányzat, mint tulajdonos érdeke jól érvényesül, a vállalatok valódi szakmai irányítása és kontrollja valósul meg, vállalatcsoport szinten történhet az erőforrások optimalizálása.

A helyi vállalkozások versenyképességének növelését, új vállalkozások bevonását egyaránt szolgálja a Békéscsaba Almáskerti Ipari Park, amely a 44-es és 47-es közlekedési utak találkozásánál található. Az Ipari Park 19 hektárnyi területe kiváló lehetőségeket nyújtott a zöldmezős beruházások kialakítására.

2.1.8.4 Foglalkoztatáspolitikai

Békéscsaba foglalkoztatáspolitikájának egyik iránya a gazdaságfejlesztésen keresztül valósul meg. Ez egy közvetett fejlesztéspolitikai eszköz, ahol a meglévő vállalkozások fejlesztéseinek, illetve a külső cégek betelepülésének ösztönzése végső soron a munkahelyek megőrzését, új munkahelyek teremtését szolgálja. Ugyanakkor – mint azt a Gazdasági Program is hangsúlyozza – a munkahelyteremtés mellett immár fontos szerepet kell kapnia a strukturális munkanélküliség leküzdése érdekében a munkaerő képzésének. A betelepülni kívánó befektetők hatékony kiszolgálása érdekében az önkormányzat szoros együttműködést tart fenn a Békés Vármegyei Kormányhivatal Foglalkoztatási, Munkaügyi és Munkavédelmi Főosztályával, a rendelkezésre álló – egyre szűkebb – munkaerő kínálat megismerése és a felmerülő munkaerőigény kielégítése céljából. A foglalkoztatás szintjének és minőségének javítása érdekében a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program keretein belül az Önkormányzat jelentős összeget fordított a város és térsége foglalkoztatási helyzetének javítására, szintén a Békés Vármegyei Kormányhivatal Foglalkoztatási, Munkaügyi és Munkavédelmi Főosztályával együttműködésben. A – munkavállalói oldal felől nézve – kedvező foglalkoztatási helyzethez számottevően hozzájárult a Békéscsabai Járási Foglalkoztatási Paktum, melynek keretében olyan képzési és foglalkoztatási programok megvalósítására került sor, melyek a munkaerőpiac bővítését, a célcsoportok képzését, elhelyezkedését és a szereplők együttműködésének erősítését szolgálták. A fejlesztés hozzájárult a gazdaság fejlődéséhez szükséges szakemberállomány biztosításhoz, és ezzel párhuzamosan a hátrányos helyzetű munkavállalók aktivizálásához – a járás teljes területére kiterjedően. A Paktum eredményeként elindított munkaerőpiaci programok lebonyolítása során kiváló munkakapcsolat alakult ki az együttműködő járási szervezetek (önkormányzatok, képző intézmények, civil szervezetek és vállalkozások) között, megkönnyítve az információ áramlását, a tapasztalatok megosztását.

A közfoglalkoztatás mértéke mára már elhanyagolható Békéscsabán: a közfoglalkoztatotti létszám 2021 szeptemberében mindössze 53 fő volt.¹⁵¹

2.1.8.5 Lakás- és helyiséggazdálkodás

A nemzeti vagyonba tartozó befektetett eszközök közül az önkormányzati és intézményi ingatlanok és kapcsolódó vagyoni jogok összértéke 2020. december 31-én bruttó 98,77 milliárd Ft volt. Ebből a kizárólagos önkormányzati tulajdonban álló vagyon 54,81 milliárd Ft, a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű vagyon 2,31 milliárd Ft, korlátozottan forgalomképes vagyon 33,6 milliárd Ft, üzleti vagyon 8,04 milliárd Ft. Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata jelenleg 504 db bérlakással rendelkezik, melyek többsége (343 db) nem szociális helyzet alapján bérbe adható. Ugyanakkor piaci alapon csupán a lakásállomány 3,6%-a kerül bérbeadásra.¹⁵²

Szociális helyzet alapján bérbe adható bérlakások	Nem szociális helyzet alapján bérbe adható bérlakások száma					
	Szolgálati lakások (pályázat keretében)	Bérlőkijelölési jogú lakások	Átmeneti elhelyezést biztosító lakások	Költségelvi bérlakások	Ifjúsági Garzonházak lakóegységei	Piaci alapú lakások
161	71	101	15	74	64	18

41. táblázat: Békéscsaba MJV Önkormányzatának helyiadó-bevételei (2016-2020)

Adatforrás: önkormányzati adatközlés

¹⁵¹ A közfoglalkoztatási helyzet részletesebb bemutatását a 2.1.5 A település társadalma fejezet tartalmazza.

¹⁵² A lakásállomány bemutatásának forrása: Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Lakáskonceptója 2021-2025 (2021)

A lakásállomány 41%-a egyszobás, 13%-a másfél szobás, 37%-a kétszobás vagy két és félszobás, 4%-a egy és két félszobás, 5%-a hámszobás. A lakások 68%-a összkomfortos, 26%-a komfortos, 4%-a félkomfortos, míg 2%-a komfort nélküli vagy szükséglakás. Utóbbiakban magasabb komfortfokozat a lakások méretei miatt nem alakítható ki.

A szociális célú bérlakásállomány a szociálisan rászoruló személyek, családok elhelyezésére szolgál. A rászorultság kritériumait a lakások és a helyiségek bérletére vonatkozó szabályokról szóló 6/2011. (X. 24.) önkormányzati rendelet szabályozza. A szociális rászorultság alapján bérbe adható lakások a város teljes területén szétszórtnak helyezkednek el. Az 504 önkormányzati bérlakásból 161 db szociális rászorultság alapján adható bérbe. A bérleti díjak lakóövezettől és komfortfokozattól függenek, a lakbér bruttó összege 122 és 500 Ft/m²/hó közötti sávon belül mozog.

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése lakást biztosít a településen dolgozó intézményi alkalmazottak és sportolók lakhatásának segítésére. Bérlőkijelölési jogú lakások közül a Békéscsabai Jókai Színház és Bábszínház 31 db, a Békés Vármegyei Központi Kórház 20 db, helyi sportszervezetek 14 db, a HM és BM 36 db ingatlant használnak.

A helyi lakásállomány speciális szeletét adják az ifjúsági garzonházak, melyek a munkahellyel, rendszeres jövedelemmel rendelkező fiatal házaspárok, élettársak elhelyezésére, otthonteremtésének biztosítására szolgálnak, javítva a település népességmegtartó képességét. Az 1999-ben átadásra került Dózsa György utcai Ifjúsági Garzonház 28 db lakásból áll, a garzonlakások átlagos alapterülete 31 m². A bérlet feltétele a 40 év alatti életkor. A 2005-ben átadott „Felkelő Nap Háza” (Fövenyes utcai Ifjúsági Garzonház) 33 db lakásból áll, amelyek átlagos alapterülete 40 m². Az ezen ingatlanok bérletére pályázók életkora nem haladhatja meg a 35. életévet. A pályázat útján bekerülő ifjú párok legfeljebb 51 hónapig lakhatnak az adott lakásban. A bérleti jog időtartama alatt a bérlők lakás előtakarékosság megfizetését vállalják, amely jelentősen megkönnyíti a későbbi lakásvásárlást vagy építést.

A lakásállomány mennyiségét és minőségét illetően az Önkormányzat stratégiai dokumentumai számos megállapítást, fejlesztési javaslatot tesznek. A Gazdasági Program problémaként azonosítja az önkormányzati bérlakások viszonylag alacsony számát, és az intézményi infrastruktúra fejlesztéséről szóló fejezetben szükséges beavatkozásként írja le az önkormányzati lakásállomány fejlesztését új lakások vásárlásával és építésével. Továbbá célként jelöli meg az önkormányzati lakásállomány energetikai fejlesztését. A bérlakások felújítása, illetve önkormányzati tulajdonú intézmények energetikai korszerűsítése a fejlesztési dokumentumok visszatérő elemeinek számítanak.

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata rendelkezik a 2021-2025-es időszakra szóló Lakáskonceptióval, mely kiemeli, hogy az Önkormányzat kiemelt feladatának tekinti a lakásgazdálkodást, a helyi lakásstratégia kialakítását és annak továbbfejlesztését. A lakáskonceptió számos releváns erősségeket azonosít: holisztikus szemléletű lakáspolitikát (több, egymásra épülő támogatási elem); a lakosság erős kötődése a közvetlen lakóköznyezethez, lokálpatriotizmus; rugalmas lakásstruktúra; elérhetőséget javító infrastrukturális fejlesztések (utak, kerékpárutak); kiszámíthatóság, biztonság, jogvédelem (a bérlők felé). A gyengeségek között az alábbiakat említi: kintlévőség; a rendelkezésre álló lakásszám nem elégíti ki a szükségletet; lakásmobilitás hiánya; öngondoskodás társadalmi igénye alacsony; minimális a speciális egészségi állapotú bérlőknek felkínálható lakások száma (pl. akadálymentesített); kevés az energiatakarékosan használható lakás. Mindezek figyelembevételével kerültek meghatározásra a lakásgazdálkodás célkitűzései.

„Önfenntartó” bérletrendszer és lakásgazdálkodás kialakítása és működtetése.
Az egyéb önkormányzati koncepciókkal, tervekkel összhangban álló javaslatok, célkitűzések.
A város társadalmi és gazdasági szükségleteihez igazodó bérletrendszer kialakítása, működtetése.
Differenciált lakbér rendszer.
A bérleti díjhátralékok minimálisra szorítása.
A lakásállomány műszaki állapotának javítása.
A lakbérhátralékok behajtási hatékonyságának a növelése.

31. ábra: Békéscsaba MJV Önkormányzata Lakáskonceptiójának fő célkitűzései
Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Lakáskonceptiója 2021-2025 (2021)

A Békéscsaba Vagyongazdálkodási Zrt-t Békéscsaba MJV Önkormányzata 1995-ben alapította a vagyongazdálkodási feladatok ellátására. A társaság fő tevékenysége az önkormányzati vagyon kezelése az Önkormányzat és a társaság között létrejött szerződés alapján. Ezen belül feladata az Önkormányzat tulajdonát képező – üzleti célú és lakó – ingatlanok üzemeltetése, bérbeadása; a tulajdonos megrendelése alapján a bérbe adott ingatlanok felújítása, karbantartása; a tulajdonos nevében az üzleti célú ingatlanok és önkormányzati lakások bérleti díjainak beszedése és az önkormányzati tulajdonú garázsok értékesítése.

2.1.8.6 Intézményfenntartás

Békéscsaba MJV Önkormányzata fenntartásába 18 intézmény tartozik, melyek alapvetően oktatási-nevelési, szociális, egészségügyi, illetve kulturális funkciókat töltenek be.

Békéscsabai Életfa Idősek Otthona	Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ	Békéscsabai Gyermekélelmiszeri Intézmény	Szászorszép Művészeti Bázisóvoda	Mackó - Kuckó Óvoda
Szigligeti Utcai és Kazinczy-lakótelepi Óvoda	Lencsési Óvoda	Kölcsey Utcai és Ligeti Sori Óvoda	Penza Lakótelepi és Dr. Becsey Oszkár Uti Óvoda	Békéscsabai Tündérkert Óvoda
Hajnal-Lenkey-Jázmin Utcai Általános Művelődési Központ	Békéscsabai Egészségügyi Alapellátási Intézmény	Csabagyöngye Kulturális Központ	Békéscsabai Jókai Színház	Békéscsabai Napsugár Bábszínház
	Békés Megyei Könyvtár	Munkácsy Mihály Múzeum	Békéscsabai Kulturális Ellátó Központ	

32. ábra: Békéscsaba MJV Önkormányzatának intézményei
Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata közlése

Az intézményekben a teljes munkaidőben foglalkoztatottak száma (2020. december 31-én) 879 fő, míg a teljes munkaidőre átszámított részfoglalkozású létszám 65,5 fő (együttesen 944,5 fő).¹⁵³

Az intézmények konzervatív gazdálkodását jól jelzi, hogy kiadásai rendre nem haladják meg bevételeiket. A szervezetekkel kapcsolatosan az Önkormányzat folyamatos fejlesztéseket valósít meg. Az intézmények működése természetesen alapvetően támogatásokból biztosított, ugyanakkor a működési bevételek meghaladják az összes bevétel 18%-át.

Bevételek megnevezése	Összeg
Működési célú támogatások államháztartáson belülről	640.799
Felhalmozási célú támogatások államháztartáson belülről	14.985
Működési bevételek	1.204.396
Felhalmozási bevételek	48
Működési célú átvett pénzeszközök	16.306
Felhalmozási célú átvett pénzeszközök	2.450
Finanszírozási bevételek	4.727.664
Ebből: maradvány igénybevétele	248.085
Ebből: központi, irányítószervi támogatás	4.479.579
Összesen	6.606.648

42. táblázat: Békéscsaba MJV Önkormányzata intézményeinek együttes bevételei (2020), ezer Ft-ban
Adatforrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata Közgyűlése 17/2021. (IV. 29.) önkormányzati rendelete, 4. melléklet

A kiadások tekintetében a foglalkoztatás költsége dominál, a személyi jellegű kiadások, illetve a munkaadót terhelő járulékok együttes költsége az összes kiadás 62%-át teszi ki. A dologi költségek összintézményi szinten a kiadások 33%-át adják.

Kiadások megnevezése	Összeg
Költségvetési szervek kiadásai	6.439.671
Személyi jellegű kiadások	3.428.874
Munkaadót terhelő járulékok	582.621
Dologi kiadások	2.110.140
Ellátottak pénzbeli juttatásai	590
Egyéb működési célú kiadások	11.061
Beruházások	201.846
Felújítások	104.539
Összesen	6.439.671

43. táblázat: Békéscsaba MJV Önkormányzata intézményeinek együttes kiadásai (2020), ezer Ft-ban
Adatforrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata Közgyűlése 17/2021. (IV. 29.) önkormányzati rendelete, 4. melléklet

2.1.8.7 Energiagazdálkodás

Az Önkormányzat energiagazdálkodásában jelentős szerepet kap a megújuló energiák hasznosítása, illetve az önkormányzati épületek energiahatékonyságának növelése. Elérendő célként jelenik meg a hagyományos fosszilis energiahordozók arányának csökkentése megújuló energiaforrások arányának növelésével; az önkormányzat tulajdonában és működtetésében lévő épületek felújítása, korszerűsítése, komfortfokozatának növelése energiatakarékos technológiák használatával; környezettudatos magatartásra nevelés megjelenése az oktatásban; átfogó települési energiapolitika

¹⁵³ Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzatának 2020. évről szóló zárszámadása, 3. melléklet

végrehajtása; valamint további, városi szinten összefogott energia szolgáltatási szerződések megkötése az elérhető legkedvezőbb feltételek mellett.

Az Önkormányzat megvalósítandó feladatként tekint a város biztonságos energiaellátásának biztosítására, a településfejlesztési célokkal kapcsolatos energiaigények biztonságos kielégítésére; a megújuló energiaforrásra épülő korszerű technológiák kiépítésére az önkormányzati tulajdonú épületekben; energiamegtakarítást eredményező beruházások tervezésére és végrehajtására; az önkormányzati intézmények teljes körű energetikai átvilágítására, energiahatékonyságának javítására, a működési költségek csökkentésére; átfogó települési energiapolitika kidolgozására; továbbá a lakossági energiatakarékosság javítására az oktatásban történő nagyobb szerepvállalással. Jelen pillanatban teljes egészében okosnak tekinthető épülettel nem rendelkezik az Önkormányzat.

A Magyarország Kormánya és Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat közötti együttműködési megállapodás végrehajtásával összefüggő feladatokról szóló 1283/2016. (VI. 7.) Korm. határozat 8. pontja szolgált Békéscsaba komplex energetikai programjának alapjául, melynek célja a fenntarthatóság és az energiahatékonyság szempontjainak erőteljesebb érvényesítése a városban SMART GRID rendszer, épületenergetikai beruházások, geotermikus hőhasznosítás, SMART közvilágítási rendszer, valamint intelligens közlekedésvezérlő és környezetkímélő közösségi közlekedési rendszerek útján.

A SMART Grid I. alprojekt¹⁵⁴ több elemet is magába foglal. Egyrészt 1,3 MWp teljesítményű napelemes kiserőmű létesítése történt meg. Másrészt villamosenergia-tároló (li-ion technológia, 2,4 MWh kapacitás, 1,2 MW teljesítmény) került beszerzésre, amelynek alapvető célja a napelemes rendszer által termelt energia megfelelő elosztása – az energiaigényeknek megfelelően. Harmadrészt helyi okoshálózati és vezérlőrendszer került kialakításra.

A SMART GRID II. alprojekt egy olyan lokális mikrohálózatot valósít meg, amely komplex célrendszer mentén a helyi zöldenergia igények kielégítése mellett kereskedelmi célokkal is rendelkezik. A mikrohálózat egy maximálisan 2 + 2 MWp beépített teljesítményű naperőműből, hozzá kapcsolódó 2 + 2 MW teljesítményű és 2 + 2 MWh kapacitású energiatárolóból, elektromos személyautó és autóbusz töltőállomások betáplálásának kialakításából, illetve lokális üzemirányítási rendszerből áll. A rendszer része a már meglévő, önkormányzati tulajdonban lévő napelemes háztartási méretű kiserőműhöz kapcsolódó 0.05 MW/0.05 MWh energiatároló is. A SMART Grid II. alprojekt elemei:

- napelemes kiserőművek.
- energiatároló rendszerek.
- SMART vezérlőrendszer.
- üzemeltetés.

A SMART közvilágítási rendszer kialakítása alprojekt keretében egy pontosan lehatárolt beavatkozási területen belül – néhány egyedi fényvető (115 db) kivételével – minden lámpatest (10 666 db¹⁵⁵) LED-es fényforrást kapott. A korszerűsítés éves szinten minimum 800 000 kWh energia-megtakarítást, vagyis évente legalább 296,8 tonna CO₂ kibocsátás csökkenést fog jelenteni (1 kWh = 0,371 CO₂ egyenértékkel számolva).

¹⁵⁴ Az egyes alprojektek bemutatásának forrása: Békéscsaba MJV Önkormányzata közlése.

¹⁵⁵ Ezek egy része egy korábbi KEOP-projekt keretében újult meg.

A Geotermikus hőhasznosítás alprojektben egy kitermelő és két visszasajtoló kút létesítésével geotermikus rendszer valósul meg. A geotermikus kutakat geotermikus csővezeték köti össze. A kitermelt termásvíz hőközponton keresztül adja át a hőenergiáját a primer körnek, azaz a fogyasztókat ellátó kvázi távhőrendszernek. A fogyasztói kör önkormányzati tulajdonú létesítményekből áll.

Az Intelligens közlekedésvezérlő és környezetkímélő közösségi közlekedési rendszer kialakítása alprojekt keretében az Önkormányzat elektromos autóbuszokat szerez be, telephelyet és töltő infrastruktúrát létesít azok üzemeltetéséhez, valamint intelligens közlekedésvezérlési és utastájékoztatói rendszert hoz létre.

2.1.9 Településüzemeltetési szolgáltatások, okos város települési szolgáltatások¹⁵⁶

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény a helyi önkormányzatok által ellátandó településüzemeltetési feladatokat a következők szerint definiálja: köztemetők kialakítása és fenntartása, a közvilágításról való gondoskodás, kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása, a helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása, közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása, gépjárművek parkolásának biztosítása. Tágabb értelemben a városüzemeltetési feladatok körébe sorolhatjuk a településen élő lakosság, vállalkozások, intézmények közszolgáltatásokhoz, komfortérzethez kapcsolódó igényeinek kielégítéséhez, illetve az élhető, fenntartható települési környezet megteremtéséhez és fenntartásához szükséges, az önkormányzat által nyújtott szolgáltatások teljes körét. Ilyenek például – a törvényben definiáltak mellett – a hó- és síkosságmentesítési feladatok, a köztisztaság és hulladékelszállítás biztosítása, a kutak üzemeltetése, a csapadékvíz-csatornák karbantartása, az utcanév-táblák kihelyezése és a gyommentesítés.

Békéscsaba Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalának Szervezeti és Működési Szabályzata alapján a városüzemeltetési feladatok a Polgármesteri Hivatal Városüzemeltetési Osztályához tartoznak. A Városüzemeltetési Osztály Üzemeltetési Csoportja rendkívül sokrétű feladatkörrel bír. Elvégzi a helyi vízgazdálkodással, a közlekedéssel, hírközléssel, városgazdálkodással, parkgondozással, közművekkel, környezetvédelemmel, közterületek, utak használatával, kezelésével, tisztántartásával, a forgalmi rend kialakításával és megváltoztatásával kapcsolatos tervezéssel, szervezési, ellenőrzési és egyéb, a feladatkörébe utalt üzemeltetési feladatokat. Előkészíti az Önkormányzat kommunális igazgatással, vízrendezéssel és csapadékvíz elvezetéssel, csatornázással, a helyi közutak és közterületek fenntartásával, a helyi tömegközlekedéssel, az egészséges ivóvíz, a közvilágítás biztosításával, az emberi környezet védelmével és a természetvédelemmel kapcsolatos döntéseit. Javaslatot készít az ilyen célú beruházások, felújítások végrehajtására. Gondoskodik a Közgyűlés által jóváhagyott, kizárólag önkormányzati forrásból megvalósuló önkormányzati felújítások végrehajtásáról, a tervezési, kivitelezési és műszaki ellenőrzési feladatok ellátásáról. Az osztály feladataival összefüggő éves költségvetési előirányzatok kialakításához adategyeztetést, adatszolgáltatást és igényfelmérést végez. Közreműködik a feladatkörét érintő és pénzügyi támogatás elnyerésére irányuló pályázatok szakmai részének elkészítésében és a közbeszerzési eljárások előkészítésében. Közreműködik a hatósági vízdíj, a helyi tömegközlekedési díj, az egyes közszolgáltatások kötelező igénybevételi díjainak megállapításában, az ezekre vonatkozó közgyűlési döntések előkészítésében. Szakmai segítséget nyújt a feladatkörébe tartozó egyéb rendeletek, tervezetek elkészítéséhez. Közreműködik a város ivóvízellátása, a csatornázás, az összegyűjtött szennyvizek tisztítása, valamint a csapadékvíz elvezetése biztosításában. Ellátja az Önkormányzat tulajdonában lévő szennyvízcsatornákra és vízvezetékekre

¹⁵⁶ Módszertani Kézikönyv számozása szerint: 1.11. fejezet

való csatlakozással, valamint az útépitési érdekeltségi hozzájárulással kapcsolatos feladatokat. Közreműködik az Önkormányzat tulajdonában lévő víz- és szennyvízvezeték önkormányzati forrásból történő rekonstrukciós munkáinak ellátásában. Intézi az ár- és belvízvédelmi, illetve a felszíni vízvezetési ügyeket. Hozzájárulást ad ki a nyomvonalas jellegű építmények közterületi elhelyezéséhez. Szervezi a közterületek hó- és csúszásmentesítését. Koordinálja a közterületek tisztántartásával és a lomtalanítási akciókkal kapcsolatos tevékenységet. Közreműködik a közszolgáltatások elvégzésére kiírandó pályázatok és szerződések előkészítésében. Segíti a lakossági közmű- és útépitésre megalakult társulásokat, ellenőrzi a kivitelezést. Kapcsolatot tart a vízgazdálkodási társulatokkal. Eleget tesz valamennyi – jogszabályban előírt – nyilvántartási, jelentési adatszolgáltatási kötelezettségének. Kapcsolatot tart és együttműködik a nem saját beruházások lebonyolítóival, a közszolgáltatásokat végző gazdasági társaságokkal, vállalkozásokkal, szakértőkkel, szakhatóságokkal. Gondoskodik a közterületi létesítmények gondos karbantartásáról. Biztosítja és felügyeli a zöldterületek gondozását. Előkészíti a helyi tömegközlekedési járművek menetrendjének közgyűlési hatáskörben történő jóváhagyását. Közreműködik a város közvilágításának biztosításában. Elvégzi a közvilágítással kapcsolatos üzemeltetési, felújítási és fejlesztési feladatokat. Előkészíti a közszolgáltatások elvégzésére kiírandó pályázatot és a szerződéseket. Ellátja a temetők üzemeltetésével, valamint a díjmegállapítással kapcsolatos feladatokat. Ellátja a nem önkormányzati tulajdonú temetők részére az éves költségvetésben biztosított működési támogatások felosztásával és elszámolásával kapcsolatos feladatokat. Közreműködik a fizető parkolóhelyek kijelölésében és azok üzemeltetési költségeinek elszámolásában. Hozzájárulást ad az önkormányzati tulajdonú közutak felbontásához, a közút felett és alatt más létesítmény elhelyezéséhez és a közút területének nem közlekedés céljára történő használatához. Engedélyezi a közterületek rendeltetéstől eltérő használatát. Közreműködik a Szent István téri behajtási övezetbe történő behajtási engedélyek kiadásában. Közreműködik a város hulladékgazdálkodással kapcsolatos feladatainak ellátásában. Közreműködik a zárható térben lévő hulladéktárolók éves költségvetésben biztosított támogatási keretének felosztásában és elszámolásában. Közreműködik a Földrajzi Névi Munkacsoport munkájában. Ellátja a választókerületi célelőírányzat felhasználásával kapcsolatos feladatokat. Kapcsolatot tart – más társosztályokkal együttműködésben – az Önkormányzat részvételével működő DAREH Önkormányzati Társulással.

A Városüzemeltetési Osztály Gondnoksági Csoportja szintén számos feladatot lát el. Gondoskodik az Önkormányzat tulajdonában lévő és a Polgármesteri Hivatal által használt Szent István tér 7. szám alatti, a Szabadság tér 11 - 17. szám alatti épületek és a telephelyként használt Szent István tér 9. szám alatti épületrész állagmegóvásáról, karbantartásáról, üzemeltetéséről és a szükség szerinti javításáról, felújításáról. Az állagmegóvás és karbantartás során gondoskodik a tűzrendészeti, vagyonvédelmi, biztonságtechnikai és munkavédelmi előírások betartásáról. Jegyzői döntés alapján gondoskodik a Polgármesteri Hivatal apparátusa részére a kulturált, szakszerű és biztonságos munkavégzés technikai feltételeiről (bútor, telefon, irodagépek, irodaszerek stb.). Ellátja a technikai berendezések üzemeltetési feltételeinek, garanciális, garancián túli javításának, karbantartásának megszervezését. Végzi a működéshez szükséges tárgyi eszközök, kis értékű tárgyi eszközök, anyagok, irodaszerek, technikai berendezések és számítástechnikai eszközök beszerzését, tárolását, esetenkénti selejtezését, a selejt anyagok értékesítését, illetve megsemmisítését. Javaslatot tesz az általa üzemeltetett létesítmények felújítására, esetleges átalakítására, korszerűsítésre, bővítésre és a nagy értékű eszközök beszerzésére. Gondoskodik a kis értékű tárgyi eszközök, anyagok, irodaszerek előírás szerinti nyilvántartásáról és leltározásáról, a készletgazdálkodás rendjének megszervezéséről,

bizonylatolásának ellátásáról. A Pénzügyi és Gazdasági Osztállyal együttműködve ellátja a selejtezési eljáráshoz kapcsolódó technikai feladatokat. Gondoskodik a Városházán, illetve a kijelölt helyszínen megrendezésre kerülő, az Önkormányzat és a Hivatal működésével összefüggő országos és városi rendezvények, ülések, értekezletek, ünnepségek technikai feltételeinek biztosításáról. Javaslatot tesz a jegyző részére az osztály tevékenységébe tartozó szolgáltatások díjára, illetve annak módosítására. Ellátja a telefonközpont és csatlakozó berendezései működtetésével kapcsolatos feladatokat, elkészíti és folyamatosan aktualizálja a polgármesteri hivatal telefonkönyvét. Gondoskodik a családi rendezvények megszervezéséről és lebonyolításáról. Ellátja a hivatali mobiltelefonnal kapcsolatos ügyintézés, karbantartást és a telefonköltségek számlázását. Technikai keretein belül ellátja a hivatal nyomdai és sokszorosítási feladatait. Ellátja a szépkorúak köszöntésével kapcsolatos jegyzői feladatokat. Ellátja a hivatal dolgozóinak jubileumi köszöntésével és nyugdíjba vonulásával kapcsolatos protokoll feladatokat. Ellátja az Önkormányzat és a Polgármesteri Hivatal által igényelt gépjárműhasználat biztosítását.¹⁵⁷

A Békéscsabai Városgazdálkodási Kft. végzi a város területén lévő parkok, terek gyepfelületének karbantartását, fenntartását, szépítését, amelybe beletartozik a nyírás, műtrágyázás, illetve öntözés is. A cég feladatai közé tartozik a parkok kaszálása és tisztán tartása, az egynyáriak telepítése és gondozása, illetve a fás szárú növények telepítése és gondozása. A vállalat által elvégzett munkákat a Városüzemeltetési Osztály illetékes munkatársa ellenőrzi. A Békéscsabai Városgazdálkodási Kft. kiemelt figyelmet fordít a Békéscsabán található játszóterek és a fitness terek gondozására. Előzetes terv szerint rendszeres időközönként felülvizsgálja és ellenőrzi a játszóeszközök állapotát. Az észlelt hibákat folyamatosan javítja, és elvégzi a karbantartási munkákat. A régi játszóeszközök felújítása, a kerítések festése, karbantartása mellett a játszótereken és fitness parkokban a szemét elszállítása is a cég feladatai közé tartozik. Továbbá a társaság végzi a levelek, gallyak, nyesedékek eltakarítását, illetve a lehullott hó eltakarítását.¹⁵⁸

Az Önkormányzat honlapján¹⁵⁹ átfogó tájékoztatást ad az elektronikus ügyintézési lehetőségekről, külön bemutatva annak folyamatát természetes személyek, illetve gazdálkodó szervezetek esetében. Tájékoztató áll rendelkezésre az elektronikus ügyintézés technikai biztosításával, illetve az ügyfelek személyes adatainak védelmével kapcsolatban. A honlap bemutatja, hogy miként zajlik az ügyintézés folyamata az E-Önkormányzat Portálon keresztül, illetve segédletet biztosít az iratok e-papír felületen keresztül történő elektronikus beküldéséhez.

Az e-Papír egy ingyenes, hitelesített üzenetküldő alkalmazás, ahol az Ügyfélkapuval rendelkező lakosok elektronikus úton tudnak levelet írni a szolgáltatáshoz csatlakozott intézményeknek. A békéscsabai, illetve a járásban élő állampolgárok Békéscsaba MJV Önkormányzata, a Békéscsabai Járási Hivatal, Békéscsabai Járási Ügyészség, a Békéscsabai Katasztrófavédelmi Kirendeltség, a Békéscsabai Rendőrkapitányság, illetve a Békéscsabai Rendőrkapitányság Szabálysértési Osztálya számára küldhetnek levelet ezen a felületen.

Az E-önkormányzat portálon Békéscsaba MJV Önkormányzata esetében lehetőség van adók, díjak, illetékek befizetésére (illetve a fizetéstörténet ellenőrzésére), adóegyenleg lekérdezésére, illetve ügyintézés indítására. Az egyes nevesített ügyek adóügyi ágazatban (általános adónyomtatványok;

¹⁵⁷ Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalának Szervezeti és Működési Szabályzata

¹⁵⁸ Forrás: Békéscsabai Városgazdálkodási Kft. közlése

¹⁵⁹ <https://bekescsaba.hu/altalanos-tajekoztato-az-elektronikus-ugyintezesrol>

építményadó; gépjárműadó, helyi iparűzési adó; idegenforgalmi adó; jövedéki adó [magánfűzőtt párlat]; jövedelemadó [termőföld bérbeadás]; talajterhelési díj), illetve általános vagy egyéb igazgatási ügyek ágazatban (kérelem) kezdeményezhetőek.

A lakosság körében végzett kérdőíves felmérés alapján a lakosság digitális eszközökkel való ellátottsága jónak mondható. A békéscsabai polgárok 68%-a használ számítógépet a hétköznapiakban, míg laptopot 75%. Tablet esetében 41% az arány, míg egyértelműen az okostelefonok használata a leggyakoribb, a válaszadók 92%-a használ napi szinten ilyen eszközt. A digitális átállás szempontjából szintén kedvező, hogy ügyintézésre a lakosság 93%-a használja az internetet, míg 85%-uk számára az Ügyfélkapu használata sem ismeretlen. Szintén biztató, hogy – önértékelés alapján – a lakosság túlnyomó többsége megfelelő készségszinttel rendelkezik az informatikai eszközök használata terén. Ugyanakkor nem elhanyagolható (13%) azok aránya, akik még átlagosnak sem érzik saját készségüket. A közhivatali ügyintézés esetében a békéscsabai polgárok többsége a személyes megjelenést preferálja, ugyanakkor számottevő (26%) azok aránya, akik alapvetően az internet segítségével érintkeznek az Önkormányzattal. A személyes megjelenést nem feltétlenül igénylő esetekben (például belépőjegy megvásárlásakor) a lakosság 36 százaléka digitális eszközök segítségével lép kapcsolatba kulturális szolgáltatókkal; az áramszolgáltatóval, illetve a vízszolgáltatóval pedig 48%, illetve 42% érintkezik ilyen módon. Az okosotthon megoldások megjelentek a lakosság körében, alkalmazásuk ugyanakkor nem tekinthető általánosnak. Okos fogyasztásmérővel a lakossági kérdőív kitöltőinek 12%-a rendelkezik, valamilyen okosotthon megoldás pedig 17%-uk háztartásában található.

A helyi lakosok tájékoztatása többek között digitális módon történik, melynek legfontosabb felülete Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzatának hivatalos honlapja (bekescsaba.hu), illetve a „Békéscsaba Megyei Jogú Város” közösségi média felülete a facebook-on (@bekescsa.varos). Az önkormányzati intézmények szintén használják az internet nyújtotta lehetőségeket, honlapjaikon, Facebook-oldalaikon aktualizált információkkal tájékoztatják a helyi polgárokat. A lakosságot célozza a Csaba kártya alkalmazás, amely mind Androidos, mind iOS-es okostelefonra ingyenesen telepíthető. Az applikáció nem csupán a kedvezményeket nyújtó kártyaelfogadó-helyeket mutatja, hanem számos közérdekű információt is tartalmaz. Többek között a vonat- és autóbusz-menetrendi információk, a közkegyelők és a nyilvános mosdók címei, a közterületi hibabejelentő, az orvosi ügyelet legfontosabb jellemzői is elérhetőek segítségével. Emellett a taxiállomások telefonszámai is lekérhetőek és akár taxit is lehet rendelni az alkalmazáson belül, továbbá parkolást elősegítő menüpont is megtalálható az appban. A Csabai Nyár rendezvénysorozat dedikált applikációval rendelkezik. A következő években a városi-járési szintű okos platformok, applikációk körének további bővülése várható. Említést érdemel még, hogy a Simple Pay appon keresztül a Jókai Színház és a Csabagyöngye Kulturális Központ is értékesít jegyeket.

A város a smart city fejlesztések terén elsősorban a közvilágítás intelligens megoldásaira és a közműszolgáltatók digitális megoldásainak bővítésére koncentrál. 2017 és 2021 között az MVP projekt keretében 7081 db régi lámpatest került lecserélésre, 99 új fénypont született, 585 lámpatest „okosítása” történt meg. Az okos közvilágítás (lámpatestek) aránya 5,5%. Az IOT vezérléssel kétirányú kommunikációra képes elemek száma 1595 db, míg a bluetooth kapcsolattal kétirányú kommunikációra képes elemek száma 1688 db. A városüzemeltetési keretrendszerhez kapcsolódóan az okosított lámpatesteken kívül 45 Wi-Fi pontot, 9 digitális információs totemoszlopot, 11 környezeti szenzordobozt, ezen felül közlekedésfigyelő, valamint parkolást segítő optikai szenzorokat lehet kezelni, vezérelni – a közterületi okoseszközök megjelenése komoly lépés a digitalizáció útján. A

felszerelt 11 környezeti szenzor az érzékelők segítségével adatokat biztosít a por- (PM¹⁰), hőmérséklet- (°C), légszennyezettségi- (CO) és zajszintről (Db), valamint a relatív páratartalomról (%). A projekt keretében 10 új térfigyelő kamera is kiépítésre került, továbbá a város közvilágítási hálózatának alkonykapcsolós vezérlése is megvalósult.¹⁶⁰

A közlekedés- és parkolásmenedzsment rendszerben 39 optikai szenzor segítségével jut az üzemeltető adatokhoz. A közlekedési menedzsment segítségével a forgalmi és leterheltségi adatokat lehet idősorosan begyűjteni, ami segítséget nyújt a közlekedés-fejlesztési beruházások előkészítéséhez, hiszen láthatóvá válik a város ki- és bejövő forgalma. A kísérleti jelleggel, egyelőre három helyen indított parkolásmenedzsment rendszernek köszönhetően a járművel közlekedők digitális tájékoztatást kapnak az üresen lévő parkolóhelyekről. Jelenleg a Hunyadi téren és a két kórházi parkolóban található ilyen rendszer.¹⁶¹

A városban működő UTU multifunkcionális városüzemeltetési keretrendszer összegyűjti, tárolja és megjeleníti mindazon adatokat, amelyek a város üzemeltetése során keletkeznek. A rendszerben keletkező adatokból információt állít elő az önkormányzati folyamatok résztvevőinek és a döntéshozóknak, segítve az optimális megoldások megtalálását és a folyamatok nyomonkövetését. Az UTU hat különálló rendszert integrál magában (lámpatestek, Wi-Fi pontok, totemoszlopok, környezeti szenzorok, térfigyelő kamerák, közlekedés- és parkolásmenedzsment). A szoftver részeként fejlesztett hibabejelentő rendszer lehetővé teszi az azonnali, kétirányú kommunikációt, ahol a térinformatikai alapnak köszönhetően pontos helymeghatározás segíti az üzemeltetési feladatok beazonosítását. A rendszer igény szerint bővíthető további elemekkel, lehetőséget nyitva ezzel a folyamatos fejlődésre.¹⁶²

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia elkészítése keretében a békéscsabai közintézmények körében végzett felmérés alapján azok eszközparkja több esetben elavultnak tekinthető. A szervezetek mindegyike szükségesnek ítélte a meglevő számítógépek cseréjét, illetve új gépek (asztali számítógépek vagy laptopok) beszerzését. Az informatikai hálózat fejlesztését a megkérdezett intézmények kétharmada (68%-a) gondolta indokoltnak. A szervezetek 42%-a rendelkezik adattároló szerverrel, 74% helyi vezetékes hálózattal (LAN), 95% Wi-Fi hálózattal. Az intézmények 63%-ánál jellemző az IKT eszközök belső hálózatba kapcsolása. A szervezetek 68%-ában végzi rendszergazda az informatikai hálózat felügyeletét és karbantartását. Az intézményeken belül pénzügyi jellegű és a humán erőforráshoz kötődő akadályokat is le kell győzni az okos eszközök és rendszerek fejlődése és használatuk elterjedése érdekében. A felmérésben részt vevő szervezetek 95%-a esetében a megfelelő eszközök beszerzését forráshiány akadályozza, míg az intézmények két ötöde (42%) esetében gátat jelent az alkalmazottak egyéni IKT-kompetenciáinak elégtelensége. Az ismeretek bővítésére szándék mutatkozik a munkavállalói oldalon is: az intézmények 63%-ában jelezték már az alkalmazottak az igényüket informatikai kompetenciáik erősítésére. A helyi intézmények szinte mindegyike rendelkezik digitális adatvagyonnal. Adminisztratív és pénzügyi adatokat a szervezetek 74%-a tárol, alaptevékenységgel kapcsolatos adatokat pedig 84%-uk. Nyílt adatbázissal az intézmények 26%-a bír. A szervezetek 10%-ánál a tárolt adatok nem kerülnek feldolgozásra, 42%-uk esetében az adatfeldolgozás csupán a napi szintű működést támogatja, 16%-uknál további felhasználás is történik (például jelentések, prognózisok készítése), míg az intézmények 32%-a nyilvánosan is elérhetővé tesz

¹⁶⁰ Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata közlése

¹⁶¹ Lásd előző megjegyzés

¹⁶² Lásd előző megjegyzés

bizonyos (az alaptevékenységhez kapcsolódó) feldolgozott adatokat. Az intézmények fele (53%) saját szerverén tárolja az adatokat, 11%-uk saját adatfelhőben, 21%-uk központi szerveren, míg 15%-uk egyéb módon. Az intézmények mindegyike alkalmaz digitális módszereket a belső kommunikációhoz. Legjellemzőbbnek az email használata tekinthető (100%), de a szervezetek 53%-a azonnali üzenetküldési alkalmazást (chat) is használ, 37%-uk pedig valamilyen más zárt belső kommunikációra szolgáló platformot (digitális üzenőfal, digitális belső posta). A kutatásban részt vevő intézmények mindegyike alkalmaz emailt a külső (például a fenntartó vagy az ügyfelek felé történő) kommunikáció során, 37%-uk pedig mobiltelefonos alkalmazást is. A szervezetek weboldalainak többsége alapvetően egyoldalú információközlésre szolgál, ugyanakkor a honlapok kétötöde (41%) már jelenleg is kínál arra lehetőséget, hogy az ügyfelek, illetve az érdeklődők a weboldalon visszajelzéseket adjanak, kérdéseket tegyenek fel, illetve bejelentéssel éljenek. A fenntartást, üzemeltetést segítő okos eszközök alapvetően biztonságtechnikai rendszereket jelentenek, bár bizonyos intézményekben a fűtés, szellőztetés történik szenzorok, smart eszközös segítségével. Épületüzemeltetést, helyiséggazdálkodást támogató szoftveres megoldásokat az intézmények mindössze 11%-a használ. A szervezetek a rendelkezésükre álló épületekről alapvetően papír alapú tervrajzzal, illetve annak digitalizált változatával bírnak. Néhány intézmény rendelkezik ugyan CAD formátumú adatállománnyal, ugyanakkor az ingatlanokról épületinformációs modellek nem készültek.

A békéscsabai vállalkozások átlagos digitalizáltsági szintje jó alapot kínál a digitális átállás megvalósítására. A jelen Stratégia elkészítésével összefüggésben körükben végzett felmérés alapján a helyi cégek 53%-ánál jónak, 7%-ánál pedig kiválónak tekinthető a digitalizáció színvonala, 35%-nál csak közepesnek értékelhető az, míg 5% esetében kifejezetten gyengének számít. A következő öt évben a cégek 42 százaléka tervez jelentősebb informatikai beruházást.

2.1.10 Zöldfelületi rendszer vizsgálata¹⁶³

2.1.10.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei

Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges, valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

A békéscsabai városmagot övező táj uralkodó jellege az agrárjelleg, a közigazgatási terület mintegy háromnegyedét teszik ki az agrárterületek. A jellemző tájhasználati forma a síkvidéki szántók és legelők. Előbbiek a teljes terület kétharmadát foglalják el. Az erdősültség rendkívül szegényes (az erdők lefedettsége mintegy öt százalék), összefüggő erdőket csak a város keleti külterületén, a Körösök és mellékvizei, holtágai (Élővíz-csatorna, Gerlai-holtág) térségében találni, jellemzően ugyanakkor ezek is keskeny erdősávok. A közigazgatási terület (19 393 ha) 25 százaléka kivett, azaz műszakilag igénybe vett terület. A tájat egykoron uraló vizek a terület alig egy százalékát foglalják el.¹⁶⁴

Bár országos jelentőségű védett természeti területek (nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek, természetvédelmi területek) Békéscsaba közigazgatási területén nem találhatóak, három Natura 2000 terület is fekszik a város külterületén. Ezek közül kettő (Körösközi erdők, Gyula-Szabadkígyósi gyepek) különleges természetmegőrzési területnek számítanak, lévén közösségi jelentőségű természetes élőhelyek, illetve közösségi jelentőségű állat- és növényfajok előfordulási helyének védelmét szolgálják. A Kígyósi-pusztát különleges madárvédelmi területnek számít, lévén ritka és veszélyeztetett madárfajok költő-, táplálkozó- és vonulóhelyének védelmét szolgálja. A Natura 2000 területek részletesebb térképe és az érintett helyrajzi számok a Melléklet 8.5.4. alfejezetében kerülnek bemutatásra.

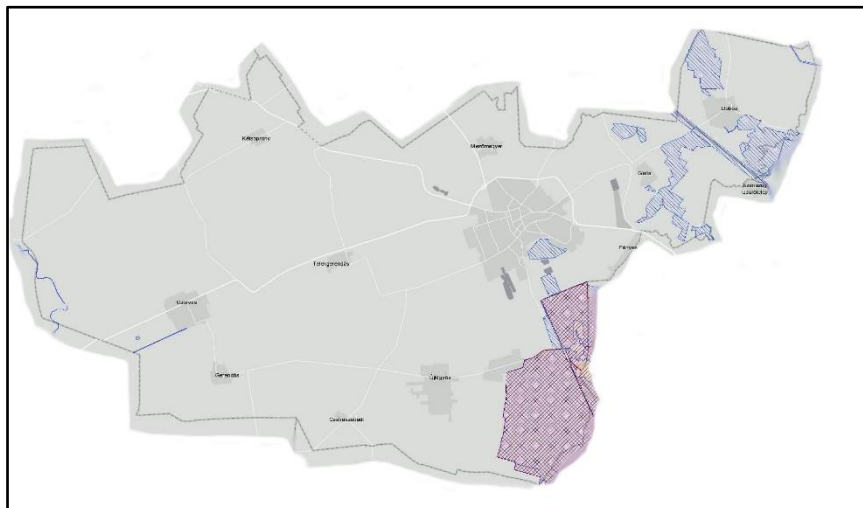
33. ábra: Natura 2000 területek Békéscsabán

Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése – Városfejlesztési Koncepciót megalapozó Vizsgálat (2014)

A jelzett Natura 2000 területek a járás több települését is érintik, elsősorban Dobozt (Körösközi erdők) és Szabadkígyóst (Gyula-Szabadkígyósi gyepek, Kígyósi-pusztát).

¹⁶³ Módszertani Kézikönyv számozása szerint: 1.13. fejezet

¹⁶⁴ Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése – Városfejlesztési Koncepciót Megalapozó Vizsgálat, 2014

34. ábra: Natura 2000 területek a Békéscsabai járásban
Forrás: Natura 2000 Network Viewer¹⁶⁵

Az érzékeny természeti területekre vonatkozó szabályokról szóló 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelet természeti (ökológiai) szempontból érzékeny földrészleteket azonosít a természetkímélő gazdálkodási módok megőrzése, fenntartása, az élőhelyek védelme, a biológiai sokféleség, a tájképi és kultúrtörténeti értékek összehangolt megőrzése érdekében. A békési járás településeinek érintettsége két fontosnak minősített érzékeny természeti terület vonatkozásában áll fenn. Ezen helyszíneken – a jogszabály alapján – olyan országos viszonylatban jelentős természeti, táji és kultúrtörténeti értékek fordulnak elő, amelyek fennmaradása vagy állapotának javítása érdekében a természetkímélő gazdálkodás támogatása szükséges. Az egyik ilyen terület a Gyula-Dobozi ártér (érintett járási települések: Békéscsaba, Dobo), a másik pedig a Kígyósi területek (érintett járási települések: Békéscsaba, Újkígyós, Szabadkígyós).

A zöldfelületek a járási települések lakosai számára több fontos szerepet is betöltenek. Oxigént termelnek, jelentős mennyiségű káros anyagot és port kötnek meg – számottevő mértékben javítva a levegő minőségét. A növények díszítik az utcákat és a tereket, így esztétikai funkciót is betöltenek. Tompítják a zajt, és árnyékot nyújtva kedvezően befolyásolják a mikroklimát. A lakosok számára az egészséges környezet mellett sportolási, kikapcsolódási, rekreációs lehetőségeket biztosítanak. Segítik továbbá a csapadékvíz elvezetését, illetve annak helyben tartásához is hozzájárulnak. Továbbá az állatok számára is élőhelyül szolgálnak. Ugyanakkor a magyarországi településekhez képest Békéscsabán nem tekinthető magasnak az ÜHG gázokat elnyelni képes zöldfelületek kiterjedése, a városban az éves CO₂ megkötés 353,04 t CO₂ egyenérték.¹⁶⁶

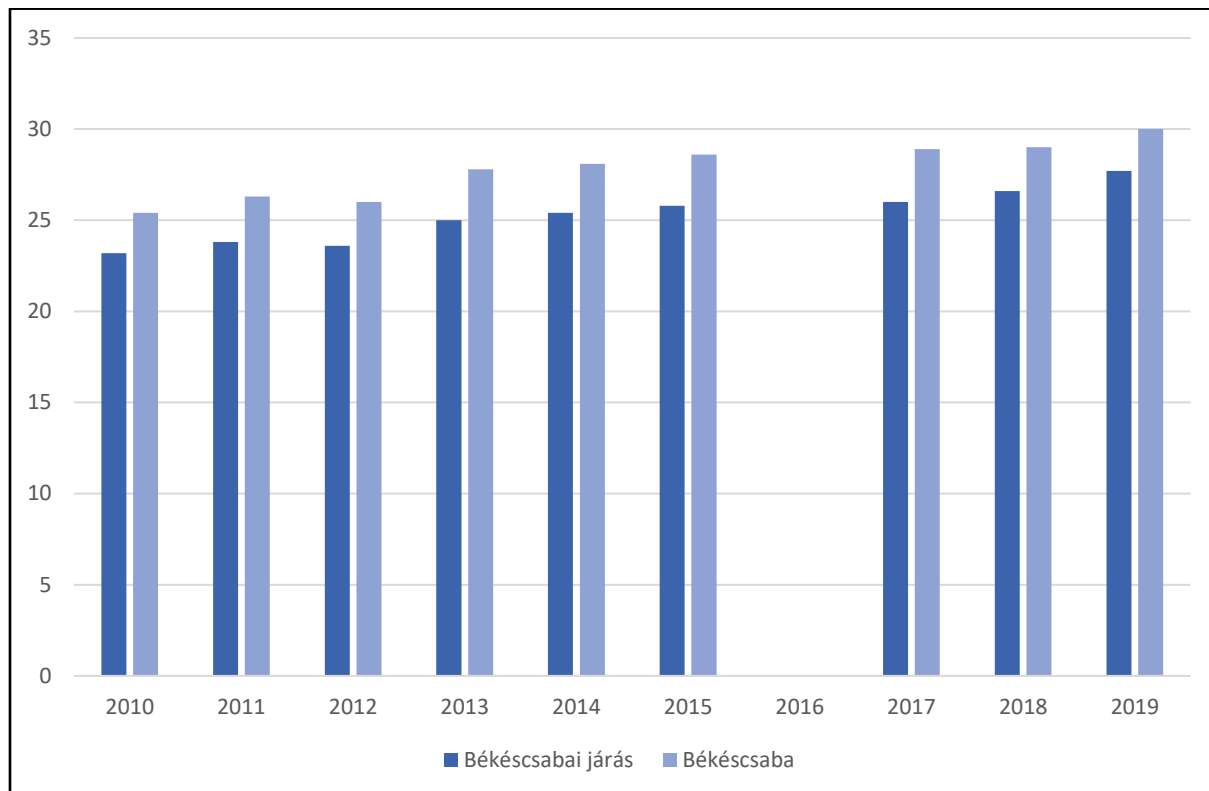
Bár a 2000-es évek közepétől jelentős fásítási munkálatok történtek a településen, illetve a zöldterületek kapcsán komoly fejlődés regisztrálható Békéscsabán, a közparkokkal való ellátottság a lakássági igények alatt marad. A folyamatos fejlesztések ellenére még mindig viszonylag kevés a használati értékkel bíró zöldterület. A városban az önkormányzati tulajdonú zöldterületek nagysága 176 hektár, ebből 128 hektár közpark, 3 ha erdő, 44 ha közkert. Az összes zöldterület 35,2%-a (62 ha) számít gondozottnak.¹⁶⁷

¹⁶⁵ Honlap: <https://natura2000.eea.europa.eu/>

¹⁶⁶ Forrás: Klímatudatosság Erősítése Békéscsabán – KEHOP-1.2.1-18-2019-00245 Projekt – Klímastratégia, 2021

¹⁶⁷ Forrás: KSH

Az egy lakosra jutó zöldterület nagysága 2019-ben Békéscsabán 30 m² volt, a Békéscsabai járásban pedig 27,7 m² – mindkét érték az országos átlag (28,9 m²) közelében helyezkedik el. Békéscsaba esetében ez egy évtized alatt 19,4%-os, míg a járás esetében 18,1%-os növekedést mutat, azaz a változás alapvetően nem a népességváltozásra vezethető vissza.¹⁶⁸

35. ábra: Egy lakosra jutó zöldterület nagysága (m²)
Forrás: TeIR (2016-os adat nem áll rendelkezésre)

Bár a település fákban viszonylag gazdag, Békéscsaba erdősültsége alacsony fokú (a vármegyei átlag alatti), illetve hiányoznak a várostestet övező, védelmi és kondicionáló erdősávok és a lakóterületet az ipari övezetektől izoláló erdősávok. A település környéki erdők ugyanakkor a jó megközelíthetőség miatt a lakosság mindennapos rekreációs igényét is jól tudnák szolgálni, a helyenként magas poremissziós értékek pedig az uralkodó szélirányba telepített véderdőkkel lennének csökkenthetők.

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlésének a helyi jelentőségű természeti területek védetté nyilvánításáról szóló 36/2016. (XI.28.) önkormányzati rendeletének 1. számú melléklete három helyi védettség alá vont természeti emléket (Bandikafa, Cimborafa, Fényes Tanya területén álló kocsányos tölgy), illetve 25 helyi jelentőségű természetvédelmi területet azonosít.

• Árpád fürdő	• I. Világháborús hősi temető
• Árpád sor - vadgesztenye fasor	• Kinizsi utca - japánakác fasor
• Békés Vármegyei Központi Kórház dr. Réthy Pál Tagkórházának kertje	• Kisrét (IV. kerületi) belvíztározó
• Deák utca - hársfasor	• Lencsési úti tölgyfasor

¹⁶⁸ Forrás: TeIR

• Dr. Becsey Oszkár utca - közönséges nyírfasor	• Nagyrét Tanya területén lévő kocsányos tölgy
• Erzsébethelyi (Jaminai) belvíztározó	• Ó-gerlai Kovácsi-erdő
• Fiala (Tölgyfa) - csárdánál lévő két kocsányos tölgy	• Öntözött rét
• Fürjesi Vadkörte és Ósgyepmaradvány	• Parkerdő
• Gerlai Kastélypark	• Pósteleki génrezervátum
• Gerlai védgát és kubikjai	• Pósteleki Kastélypark
• Gönci (Gerlai) platánfasor	• Széchenyi liget a csatlakozó Izraelita temetővel
• Gyóni Géza utca - ezüstjuhar fasor	• Vásárhelyi Pál Szakközépiskola ¹⁶⁹ kertje
• Élővíz-csatorna két oldala Veszelytől Sikonyig, a gerlai Ó-Körös és Élővíz-csatorna találkozásáig, Ó-körös (Gerlai holtág)	

44. táblázat: Helyi jelentőségű természetvédelmi területek Békéscsabán

Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzat Közgyűlésének 36/2016. (XI.28.) önkormányzati rendelete, 1. számú melléklet

A város bel- és külterületének védett tájrészletei, tájmaradványai (nadasok, tavak, csallitosok, ligetszerű erdőfoltok, gyepek, rétek, parkerdők, temetőkertek, csatornapartok, nedves élőhelyek) ökológiai szempontból felbecsülhetetlen értéket jelentenek. A város legnagyobb parkja a Széchenyi liget, illetve a Gyulai út melletti Parkerdő. A külterületen fekvő jelentős zöldterületek közül kiemelt státusszal bír a Póstelek határában az 1990-es évek óta működő génrezervátum. Békéscsaba (és környezetének) kiemelkedő tájeleme az Élővíz-csatorna. Az Önkormányzat reális célként tekint arra, hogy ezen terület egy mindenki számára – elsősorban rekreációs célból – használható, sokfunkciójú egészséges ökológiai rendszerre, ökológiai zöldfolyosóvá váljon.

A város külterületén meglévő ökológiai hálózat alappilléreit a Körösök völgyéhez, a Gerlai-holtághoz és az Élővíz-csatornához kapcsolódó vízparti területek, erdősávok és ártéri erdőterületek alkotják. A Kettős-Körös folyóvölgye és oldalágai a kapcsolódó mélyebben fekvő területekkel a külterület legkevésbé terhelhető tájai. Ezt egészítik ki az intenzív mezőgazdasági területek zárványában lévő extenzív gyeses területek vagy kisebb erdőfoltok.

Az önkormányzati tulajdonú összes zöldterület 2019-ben Békéscsabán 1 757 060 m², Csorváson 72 069 m², Gerendáson 80 554 m², Kétsopronyon 27 480 m², Szabadkígyóson 130 397 m², Telekgerendáson 10 379 m², Újkígyóson pedig 96 216 m² volt.¹⁷⁰

Természetvédelmi értékek a járás több településen is – a településmérethez viszonyítva – jelentős számban megtalálhatóak. Így Csabaszabadin négy helyi jelentőségű védett természeti terület és emlék található, Csorváson pedig 25 (ebből öt park faállomány, három gyepterület, három vizes élőhely, illetve 14 fa, fasor).¹⁷¹

2.1.10 Zöldfelületi ellátottság értékelése

A Békéscsabai Városgazdálkodási Kft. végzi a város területén lévő parkok, terek gyepfelületének karbantartását, fenntartását (nyírás, műtrágyázás, öntözés). A cég feladatai közé tartozik a parkok

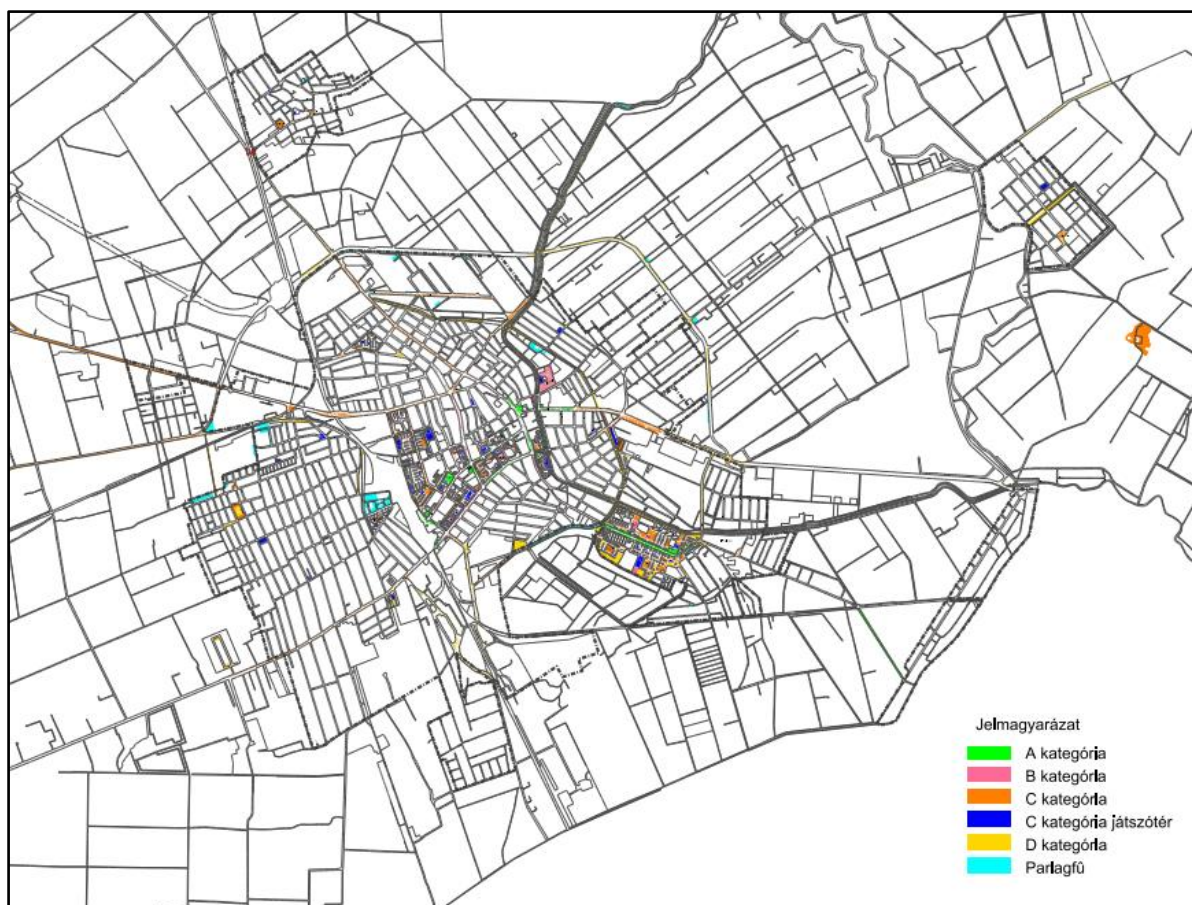
¹⁶⁹ Aktuális neve: BSZC Vásárhelyi Pál Technikum és Kollégium¹⁷⁰ Forrás: TelR¹⁷¹ Forrás: Csabaszabadi Község Önkormányzat Képviselő-testületének 1/2008. (I.30.) önkormányzati rendelete; Csorvás Város Önkormányzata Képviselő-testületének 10/2018. (VI.1.) önkormányzati rendelete

kaszálása és tisztán tartása, az egynyáriak telepítése és gondozása, illetve a fás szárú növények telepítése és gondozása. A cég által elvégzett munkák ellenőrzését a Polgármesteri Hivatal Városüzemeltetési Osztálya végzi, finanszírozását a város mindenkori költségvetése biztosítja. A Békéscsaba és vonzáskörzetében karbantartandó zöldterület nagysága mintegy 1,2 millió m².¹⁷²

A Békéscsabai Városfejlesztési Kft. az FVS kidolgozásával párhuzamosan elkészítette a Békéscsaba Zöld Infrastruktúra Fejlesztési és Fenntartási Akciótervét (ZIFFA), amelynek részét képezi 5000 db fa és egyéb növényfelület kataszterezése, rendszerezése, digitalizálása. A Klímastratégiát is fontos kiemelni, ugyanis több intézkedése kapcsán is megjelenik egy városi (optimális esetben térségi) klímavédelmi térinformatikai rendszer létrehozásának szükségessége, amely segítségével pontosan kijelölhetők azok a területek, ahol beavatkozásra van vagy lesz szükség.

A városban jelenleg 11 db környezeti szenzor biztosít adatokat a por- (PM¹⁰), hőmérséklet- (°C), légszennyezettségi- (CO) és zajszintről (Db), valamint a relatív páratartalomról (%).¹⁷³

Békéscsabán az Önkormányzat jelenleg a zöldfelület fenntartása vonatkozásában rendelkezik pontos nyilvántartással, ahol a fenntartás gyakorisága szerinti kategóriákat, illetve a parlagfűvel veszélyeztetett területeket azonosítja be és jeleníti meg térképen (az A kategória jelenti a gondozás legnagyobb gyakoriságát, míg a D kategória a legalacsonyabb gondozási gyakoriságot).

36. ábra: Békéscsaba zöldfelület-fenntartási térképe
Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata közlése

¹⁷² Forrás: Békéscsabai Városgazdálkodási Kft. közlése

¹⁷³ Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata közlése

Békéscsaba Megyei Jogú Város 2018-ban módosított Integrált Településfejlesztési Stratégiája négy tematikus céljának egyike az „Ökológiai fenntarthatóság erősítése, klímaváltozás elleni küzdelem”, amelyen belül részcélként fogalmazódik meg a „Zöldfelületi hálózat (ökológiai folyosó) fejlesztése”. Ezen dokumentum is hangsúlyozza az erdőtelepítés és a zöldfelületek növelésének fontosságát, ugyanakkor kiemeli a zöldfelületek öntözése biztosításának szükségességét, illetve feladatként jelöli ki ennek lehetséges módjainak vizsgálatát (a belvíz és csapadékvíz problémák komplex kezelésének segítségével). A dokumentum középtávú célként azonosítja, hogy a városi zöldfelületek száma és nagysága nő, és – amellett, hogy ezáltal a közösségi terek száma is nő Békéscsabán – a városi térszerkezet is kedvezőbb lesz, illetve a városi klímaadottságok is javulnak.

Az Önkormányzat felismerte, hogy a városi és város-környéki zöldfelületek gondozása és bővítése hatékonyabb, ha abban nagymértékű a civil szféra és a lakosság részvétele, ennek megfelelően épít az állampolgári aktivitásra, illetve szemléletformálással igyekszik azt katalizálni. Az Integrált Településfejlesztési Stratégia kifejezetten hangsúlyozza, hogy a zöldfelületek bővítésében szerepet játszhat társadalmi munka, közmunka, illetve abba szociális szövetkezetek, valamint egyéb társadalmi célú szervezetek is bevonhatók. Hosszú távú cél, hogy jelentősen mérséklődjön a tulajdonosi és a természetvédelmi (kezelői) érdekek közötti ellentét.

Békéscsaba Klímastratégiája a zöldfelületek nagyságának növelését, az erdősültségi fok növelését – mind a városon belül, mind pedig a várost körülvevő véderdő formájában – a középtávú időszak feladataként azonosította. Az ökológiai fenntarthatóság erősítésének fontos elemeként határozta meg a zöldfelületi hálózat (ökológiai folyosó) fejlesztését, az Élővíz-csatorna mentén fekvő sávot pedig a zöld- és kékhálózatok kiemelt helyszíneként jelölte ki. A szemléletformálási, klímatudatossági intézkedések közül „A tájidegen növények visszaszorítása a lakosság segítségével”, a klímastratégiai intézkedések közül „Az ÜHG elnyelő zöldfelületek növelése a városban” bír jelentős relevanciával. Az adaptációs és felkészülési intézkedések közül „A települési kül- és belterületi zöldfelületek növénytakarójának megújítása”, illetve „Az invazív, tájidegen növények terjedésének visszaszorítása” érinti leginkább a zöldfelületeket. Jellemzően fogva az intézkedések leghatékonyabban térségi szintre emelve volnának megvalósíthatóak.

Békéscsaba jövőképében fontos szerepet kapnak a zöldfelületek: a város környékének zöldítése, illetve a település belterületén a zöld folyosók kiépítése. A jövőben várhatóan a klíma jelentősen melegebb és szárazabb lesz, mint az aktuálisan tapasztalható, és ez a változás potenciálisan átnyúlhat a jelenlegi növénytakarót alkotó fajok tűréshatárán. A hősokkot, aszályos időszakokat, illetve a városi környezetet jól viselő növényfajok alkalmazása megoldás lehet a „jövőálló” zöldfelület létrehozására. A Klímastratégiában foglalt intézkedések megvalósulása esetén az ÜHG elnyelő zöldfelületek Békéscsabán 2030-ig 250 hektárral nőnek. Ennek eredményeképpen a zöldfelületek által megkötött ÜHG a jelenlegi mintegy 350 t/év-et 2030-ra jelentősen meg fogja haladni, átlépve az 500 t/év határt, és ideális esetben megvalósul a 850 t/év mennyiség megkötése.¹⁷⁴

A zöld város koncepció megvalósítását erősítő tényező, hogy az elmúlt tíz évben számos olyan projekt valósult meg, amely a klímaváltozás mérséklését vagy az ahhoz való alkalmazkodást célozta. Ezek

¹⁷⁴ Forrás: Klímatudatosság Erősítése Békéscsabán – KEHOP-1.2.1-18-2019-00245 Projekt – Klímastratégia, 2021

együttesen számolt volumene meghaladja a 11 milliárd forintot.¹⁷⁵ A „Zöld város kialakítása” című pályázat keretében a CsabaPark és környezetének olyan család- és klímabarát fejlesztése valósult meg, amely jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a korábban alulhasznosított terület közjóléti (és turisztikai) funkciókat is betölthessen.

A város tágabb környezetét érinti az ún. natúrpark koncepció megvalósítása, amely a Körösök mentén, alapvetően a fenntartható turizmusra építve megóvjá és fejleszti a térség természeti, épített és kulturális értékeit. A Körösök Völgye Natúrpark Egyesület fő célja a sérülékeny ökoszisztéma stabilitásának megőrzése, a fenntarthatóság elvén alapuló *társadalom-környezet-gazdaság* rendszer optimális kialakítása, továbbá a területfejlesztés, vidékfejlesztés, értékvédelem, a környezeti nevelés, turizmusfejlesztés és a térség szervezetinek integrált támogatása. A Körösök Völgye Natúrpark 2007 óta működő békéscsabai látogatóközpontja a térség növény- és állatvilágát, folklórját és általában véve a tájegység hagyományait mutatja be. A járásból a Körösök Völgye Natúrpark elsősorban Békéscsabát és Dobozt érinti.

2.1.10.2 A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái

A legintenzívebb tájterheléssel az urbanizációs folyamatok járnak, amelyek a beépítések révén természetes felszínnek effektív megsemmisítését és visszafordíthatatlan átalakítását eredményezhetik, ezáltal a felszín alatti és felszín feletti természetátalakító hatásaik is jelentősek. Az agglomerációs típusú urbanizálódás – ami a táji konfliktusok elsődleges oka – a járásban csak Békéscsaba esetében jellemző (bár viszonylag alacsony intenzitású).

Békéscsaba külterületén elsődlegesen a mezőgazdálkodás, ezen belül is az intenzív szántóföldi művelés az elsődleges tájterhelő tényező. A várost – és az egész vármegyét – országos átlag feletti termőhelyi mutatói hagyományosan predesztinálják a nagy területeket igénybe vevő és minél hatékonyabb haszonnövény-termesztés és élelmiszer-előállítás ágazatainak fenntartására és fejlesztésére. Mindez az ökológiai szempontból kedvezőtlen monokultúrák irányába hat.

Agronómiai szempontból a legterhelhetőbb térségek a domborzati és terepadottságok szempontjából is legkedvezőbb, legjobb termőképességű talajadottságokkal rendelkező, szántóként hasznosított területek. Így alapvetően a külterjes tájgazdálkodásra kijelölt kevésbé terhelhető területek szolgálják a biodiverzitás megőrzését.

A békéscsabai városkörnyék mezőgazdasági kultúrtáj-jellege, a magántulajdon irányába eltolódott viszonyok miatt további (jelentős) területek védelem alá helyezése nem várható.

Terhelési szempontból legkritikusabbnak a 44-es gyorsforgalmi út nyomvonala (a már kiépült szakasz, illetve a későbbi, Gyula felé való továbbvezetés) tekinthető, emellett a Szeged-Debrecen-Békéscsaba 2x2 sávos út építése és használata terhelheti a környezetet.

A zöldterületek számottevő része alulhasznosított. Ugyanakkor az elmúlt időszakban az Önkormányzat számos beruházást hajtott végre, amelyek csökkentették ezen probléma súlyosságát.

Alacsony az erdősültség szintje, hiányoznak a védelmi és kondicionáló erdősávok, a meglevő erdők a lakosság mindennapos rekreációs igényét csak korlátozottan szolgálják, azok közjóléti szerepe mérsékelt. Ugyanakkor a város jelentős lépéseket tett a faállomány bővítése érdekében.

¹⁷⁵ Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata közlése

Az elmúlt időszak fejlesztései ellenére a közparkokkal való ellátottság a lakossági igények alatt marad. A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia elkészítése keretében megvalósított lakossági felmérés során a megkérdezettek jelezhették egy 1-től (egyáltalán nincs rá szükség) 5-ig (nagy szükség lenne rá) terjedő skálán, hogy véleményük szerint mennyire van szükség bizonyos fejlesztésekre a város zöldfelületein. Az átlagos értékelés mindegyik vizsgált tényező esetében meghaladta a 3,8-at. A (további) fejlesztéseket a zöldfelületek iránti jelentős helyi igény is alátámasztja: a felmérés alapján a lakosság 96%-a szokta igénybe venni bizonyos időközönként a városi parkokat valamilyen célból.

Fejlesztendő terület	Átlag
Ingyenes nyilvános WC-k	4,41
Közvilágítás	4,21
Padok, egyéb utcabútorok	4,17
Kulturális programok	4,12
Játszóterek	4,01
Vendéglátás	4,00
Sétautak	3,93
Testedzési lehetőségek	3,81

45. táblázat: Az „Ön szerint mennyire van szükség az alábbiak fejlesztésére a város zöldfelületein?” kérdésre adott válaszok átlaga (1-től 5-ig terjedő skálán)
Forrás: FVS lakossági felmérés

2.1.11 Közlekedés¹⁷⁶

2.1.11.1 Hálózatok és hálózati kapcsolatok

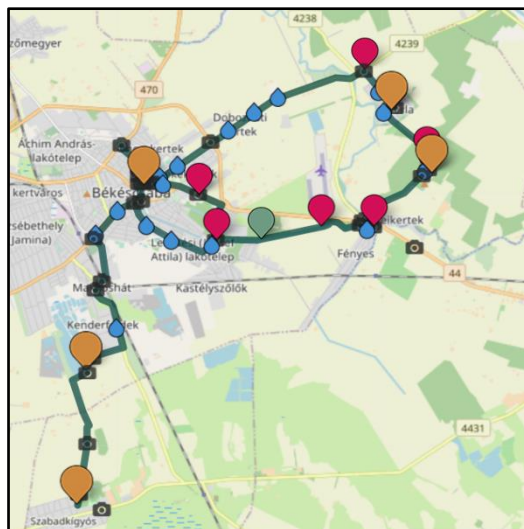
A város és a szatellittelepülések közlekedési hálózati kapcsolatait részben a 2.1.1. *Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok* c. alfejezet taglalja. Ebben az alfejezetben döntően a járás településeinek belüli hálózati kapcsolatok főbb jellemzői láthatók.

A vármegyeszékhely viszonylag nagy közigazgatási területtel (193,93 km²) rendelkezik, míg – ezzel erős összefüggésben – a népsűrűsége relatíve alacsony, 310,04 fő/km². A fontosabb intézmények (Munkácsy Mihály Múzeum, a kórház, a bevásárlóközpont, az oktatási intézmények java, boltok, szálláshelyek stb.) a belvárosban, vagy annak közvetlen környezetében helyezkednek el. Mindezek centrális elhelyezkedéséből következik, hogy a belvárosból indulva könnyen elérhetőek, akár gyalogszerrel is.

Békéscsaba már jelenleg is rendelkezik egy közel 120 km-es kerékpáros úthálózattal, ezzel szemben a szatellittelepüléseken belüli (saját) kerékpáros hálózatról még nem beszélhetünk, bár sok esetben a közúti forgalom intenzitása sem indokolja az önálló kerékpáros infrastruktúrahálózat kiépítését. A szatellittelepülések méretéből fakadóan településen belüli vasúti- vagy autóbushálózat sem alakult ki, ugyanakkor Doboz, Szabadkígyós, Újkígyós, Telekgerendás, Csorvás és Gerendás rendelkezik több buszállomással is, míg Békéscsaba közigazgatási területén belül Fürjes és Fényes településrészek érhetőek el vasúton is. Taxi-droszt kizárólag a vármegyeszékhelyen található, illetve a járási központban üzemelnek a taxivállalatok székhelyei is. A „sharing economy” egyelőre nem gyűrűzött be a járás közlekedési rendszerébe. Azaz a különféle elektromos mikromobilitási eszköz megosztó szolgáltatók, a kerékpár- és az autómegosztó szolgáltatók egyelőre nem jelentek meg a térségben, bár a közeljövőben megjelent az elektromos roller bérlése Békéscsabán.

A vármegyeszékhely kiterjedt kerékpárút-hálózattal bír, mely szinte az összes forgalmas országút mentén kiépítésre/kijelölésre került, így a közutak mellett kerékpárúton is megközelíthető több környező település (kivéve Csabaszabadi¹⁷⁷), és az elmúlt évek fejlesztéseinek eredményeként a beérkező kerékpárutak mindegyike eléri a belvárost. A sokáig problémát jelentő hálózati hiányok, valamint a csomóponti átvezetések hiánya ma már jellemzően nem akadályozza a biztonságos közlekedést – kisebb tennivalók, további összekapcsolási lehetőségek azért még természetesen akadnak.

A jelenlegi tömegközlekedési hálózat kiemelt végállomásait vizsgálva látható, hogy egyre több helyszínhez kapcsolódik kerékpárút. A kerékpárról tömegközlekedésre való átszállás, vagy az előbbieket

37. ábra: A Wenckheim-kerékpárút nyomvonala (zöld vonal), komplex (narancs) és egyszerű (zöld) pihenőpontjai, táblák (piros) és ivókutak (kék)

¹⁷⁶ Módszertani Kézikönyv számozása szerint: 1.15. fejezet

¹⁷⁷ A TOP-1.2.1-16-BS1 - Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés című konstrukció keretében Szabadkígyós Község Önkormányzata nyertes pályázatának részeként a Szabadkígyós és Újkígyós közötti kerékpáros infrastruktúra is megújul, illetve bekötésre kerül a Wenckheim-kerékpárút szabadkígyósi végpontjához.

parkolása a közösségi közlekedési csomópontoknál a legtöbb esetben már megoldott (a buszokon kerékpár nem szállítható). A vasútállomás és az autóbusz-pályaudvar előtt, valamint a Csaba Centernél kifejezetten nagy kerékpártároló-kapacitás került kiépítésre.

A Békéscsabai járáson belül kizárólag Békéscsaba rendelkezik önálló tömegközlekedési rendszerrel. A szatellittelepülések a vármegyeszékhely saját és/vagy a regionális autóbuszközlekedési-rendszerbe integrálódnak, és a városi közösségi közlekedést is a helyi autóbuszjáratok, és a városból induló, vagy keresztülhaladó regionális járatok végzik közösen. A helyi és regionális járatok helyi díjtétellel igénybe vehetőek.¹⁷⁸ Jegyek és bérletek már applikáció segítségével is vásárolhatóak.¹⁷⁹ Jegykiadó automata kizárólag a MÁV-állomásnál található, kedvezmény az átszállásra vagy közös busz-vasút jegy nem váltható.

A helyi és a helyközi buszok nagyrésze érinti a vasút- és buszállomást. Békéscsaba területén a multimodalitás legmagasabb fokán tehát a békéscsabai vasútállomás és autóbusz-pályaudvar területe áll. A gyalogos, kerékpáros (B+R), autós (P+R, taxi), tömegközlekedési (közúti és kötöttpályás) kapcsolatok legfontosabb csomópontja. A helyi és helyközi közlekedést egyaránt szolgálja. A csomópont kiépítettsége a zöld város koncepció megvalósításához jelentős mértékben hozzájárul. Jelentős csomópont még a Szabadság tér, azonban itt csak az autóbuszjáratok közötti átszállás érhető el.

A helyközi forgalmon belüli átszállási lehetőséget biztosító csomópontoknál is jellemző, hogy a reggeli és a délutáni csúcsok környékén a buszok sűrűbben járnak, menetrendszerinti indulásaik egymáshoz vannak igazítva és/vagy nem kell sokat várni a következő járatra/átszállásra. A város területét az autóbuszos közösségi közlekedés nagyjából lefedi. Lefedettségi problémák első sorban város déli, ritkán lakott részében (Kerek, Makkoshát) akadnak, de egyes kertvárosi részeken sem példa nélküli a 500 métert jelentősen meghaladó rágyaloglási igény. P+R parkoló a városban csak a vasútállomásnál található. Elektromosautó töltőállomás 7 helyen található a városban, a P+R parkoló nem található közöttük.¹⁸⁰

2.1.11.2 Közúti közlekedés

A 2.1.1. alfejezetben látható, hogy Békéscsaba és a járási települések milyen főbb közúti kapcsolatokon keresztül kapcsolódnak az országos közúthálózathoz. A hatályos szerkezeti terv szerint a város közigazgatási területén belül folytatódhat az M44-es, illetve épülhet a majdani M47-es gyorsforgalmi út. A városon áthaladó országos közutak belterületi szakaszai és a helyi főutak a 8.5.2. számú mellékletben láthatók.

¹⁷⁸ Az elővétélben váltott menetjegy ára 270 forint, a buszon vásárolt 340 forint. Lehetőség van még vásárolni félhavi egyvonalas, félhavi összvonalas, havi egyvonalas, havi összvonalas, tanuló/nyugdíjas, vonalcsoporthoz, felmutatóra szóló havi és éves összvonalas bérletet.

¹⁷⁹ <https://www.volanbusz.hu/hu/jegy-es-berlet/mobiljegy>

¹⁸⁰ <https://behir.hu/zold-buszokat-tolthetnek-a-sportcsarnok-mellett>

38. ábra: Békéscsaba úthálózata
Forrás: Békéscsaba MJVÖ

A békéscsabai úthálózat szerkezete alapvetően sugaras, hálós, kevés körirányú elemmel. A belterületi közúthálózat teljes hossza mintegy 224 km, melynek közel 93%-a városi tulajdonú. A 21 km hosszú, a Békéscsabán átvezető országos közúthálózat átkelési szakaszait a Magyar Közút Nonprofit Zrt. kezeli. Az állami fenntartású utak mindegyike burkolt, a város belső részein található utak döntő hányada (80%) szilárd burkolattal rendelkezik, ugyanakkor a külterületi utak 95%-a nem rendelkezik szilárd burkolattal.¹⁸¹ Magyarország Kormánya a Modern Városok Program keretében támogatást biztosított a békéscsabai útfejlesztési célok előkészítésére és megvalósítására. A támogatási összeg elsősorban belterületi, szilárd burkolattal nem rendelkező utcák útépítésére használható fel, de a városnak lehetősége van a támogatási összeg egy részét útfelújítási munkák (elavult aszfalburkolat cseréje) elvégzésére fordítani. A programnak köszönhetően a városban 63 utcában (vagy utcaszakaszon) útfelújítás, illetve két ütemben 45, illetve 38 utca (vagy utcaszakasz) aszfaltozása történt meg a padkaépítési, tereprendezési munkákkal, csapadékvízlevezetők, zöld- és csatlakozó burkolt felületek építésével egyetemben.¹⁸²

A következő ábrákon a város és környékének jellemző forgalmi terhelése látható. Hétköznap és hétvégén különböző időpontokban egészen változatos a forgalmi helyzet. A város centrumtól távolabb eső területein jellemzően kedvezőbbek (zölddel jelölve) a forgalmi viszonyok, de egy-egy torlódás (pirossal jelölve), a megengedettnél érezhetően lassabb haladási sebesség (sárgával jelölve) ezeken a szakaszokon is előfordul.

¹⁸¹ Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése, 2014

¹⁸² <https://utfejlesztesbekescsaba.hu/>

39. ábra: Békéscsaba forgalmi terheltsége hétköznap napközben és a hajnali órákban

Forrás: utinform.hu

A hétköznap hajnali (péntek, 1 óra környéki), vagy a hétvégi esti órák forgalmi adatai alapján látható, hogy a város és térsége sok esetben könnyen átjárható, hiszen a forgalom elhanyagolható mértékű. A hétvégi (vasárnap dél körüli) forgalmi helyzet is jóval kedvezőbb, mint hétköznapokon. A belváros egyes helyein ugyan látható viszonylagosan nagyobb forgalom, de nem tapasztalhatók jelentős torlódások.

A közúti forgalmi torlódást döntően a helyi gépjárműhasználók generálják. A vármegyeszékhelyen 2020-ban összesen 23627 db regisztrált személygépkocsit tartottak nyilván (az üzemeltető lakóhelye szerint). A járás települései – lakosságszámukból adódóan – elmaradnak ebben a tekintetben, kizárólag Újkígyós, Csorvás és Doboz esetében regisztráltak ezernél több személygépkocsit a településen. Békéscsabán a regisztrált járműveknek mindössze a 2,2 százaléka volt egyéb üzemű (nem benzines vagy gázolaj meghajtású) személygépkocsi. Ez az arány csak Kétsopronyban magasabb, itt 2,4 százalék. Szabadkígyóson a legalacsonyabb az egyéb üzemű járművek részesedése a járásban: 1,2 százaléknál. Az elektromos autó töltőállomások száma jelenleg igen csekély a városban. A 7 helyen működő elektromosautó-töltőállomásokból hármat az önkormányzat üzemeltet.¹⁸³

2020	Benzinüzemű személygépkocsik száma	Egyéb üzemű személygépkocsik száma	Gázolajüzemű személygépkocsik száma	Összes személygépkocsi száma
Békéscsaba	15880	526	7221	23627
Csabaszabadi	77	2	42	121
Csorvás	970	23	590	1583
Doboz	850	20	485	1355
Gerendás	269	9	152	430
Kétsoprony	306	12	184	502
Szabadkígyós	598	11	303	912
Telekgerendás	398	8	200	606
Újkígyós	1171	26	623	1820

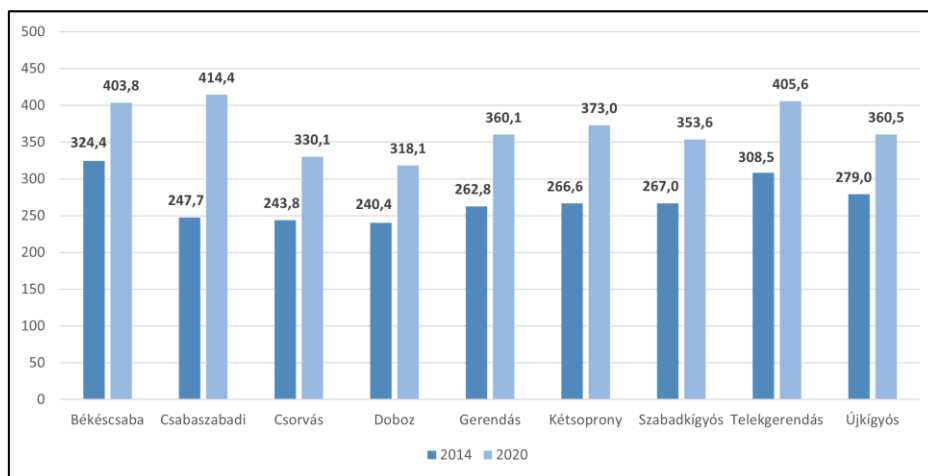
46. táblázat: Személygépkocsik eloszlása üzemük szerint a békéscsabai járás településein, 2020-ban

Adatforrás: TeIR

Egy adott városban használt személygépkocsik száma és lakossághoz mért aránya jelentősen befolyásolja a település számos aspektusát, de leginkább a forgalomszervezést és a közlekedési

¹⁸³ <https://behir.hu/egyre-tobb-az-elektromos-auto-a-csabai-toltohalozat-kiszolgalja-az-igenyeket>; <https://terkep.mekh.hu/elektromobilitas/>

szokásokat. A motorizációs ráta az 1000 főre jutó személygépkocsi számát adja meg, melynek alakulása 2014-es és 2020-as adatok alapján a 40. ábrán látható.

40. ábra: Motorizációs ráta (személygépkocsi/1000 lakos) alakulása Békéscsabán és a járás településein
Adatforrás: TelR

Az adatsorokon kirajzolódik, hogy minden településen nőtt a motorizációs ráta a 2014-2020-as időszakban. A vármegyeszékhely arányszáma a második helyre elengedő, a legmagasabb arány Csabaszabadi adataiból következik. Békéscsabán 2014-ben 324,4 darab autó jutott 1000 főre. 2020-ra ez az arány 403,8-ra módosult, ami 124,5 százalékos növekedést jelent. Azonban ezzel a növekedési mutatóval Békéscsaba az utolsó a járás többi települését figyelembe véve. A legnagyobb, 167,3 százalékos növekedés Csabaszabadin volt mérhető, Kétsopronyban 139,9 százalékos, Gerendáson 137,1 százalékos arányban emelkedett a motorizációs ráta.

2019-ben összesen 178 személyi sérüléssel járó közúti közlekedési baleset következett be a járási székhelyen és a járásban, ebből 139 Békéscsaba lakott területi részén. A balesetek jellemzően könnyű sérüléssel jártak. Könnyű sérülésből 115-öt regisztráltak az évben, ebből 91 történt a vármegyeszékhelyen; az összes (58) súlyos balesetből 45 esett Békéscsabán; míg 5 regisztrált halálos közúti balesetből 3 történt a járásközpontban. Összevetve ezeket az adatokat a 2014-es adatévvvel, elmondható, hogy nincs szignifikáns eltérés a baleseti mutatókat tekintve sem a székhelytelepülésen, sem a járás többi településén.

2019	Könnyű sérüléssel járó baleset	Súlyos sérüléssel járó baleset	Halálos baleset
Békéscsaba	91	45	3
Csabaszabadi	3	0	0
Csorvás	4	3	1
Doboz	6	4	1
Gerendás	0	0	0
Kétsoprony	0	2	0
Szabadkígyós	3	1	0
Telekgerendás	6	1	0
Újkígyós	2	2	0
Összesen	115	58	5

47. táblázat: Békéscsabán és a járásban történt balesetek száma a súlyosságuk szerint, 2019
Adatforrás: TelR

A közutakon a legtöbb balesetért a személygépkocsik voltak a felelősek, 19-ért motorkerékpárok, míg 11 balesetet tehergépkocsik okoztak. Autóbusz okozta baleset csak Békéscsabán fordult elő.

2019	Autóbusz	Személygépkocsi	Tehergépkocsi	Motorkerékpár
Békéscsaba	4	74	5	18
Csabaszabadi	0	2	1	0
Csorvás	0	4	1	1
Doboz	0	8	1	0
Gerendás	0	0	0	0
Kétsoprony	0	1	1	0
Szabadkígyós	0	2	0	0
Telekgerendás	0	5	1	0
Újkígyós	0	2	1	0
Összesen	4	98	11	19

48. táblázat: Békéscsabán és a járásban történt balesetek száma a járműfajta szerint, 2019
Adatforrás: TeIR

2.1.11.3 Községi közlekedés

Közüti közösségi közlekedés

2020. évi adatok alapján 3120 személy használja naponta a közösségi közlekedést Békéscsabán, mely kizárólag autóbuszokkal (396 db) valósul meg az 56,9 km-es hálózaton.¹⁸⁴ A helyi tömegközlekedést a Volánbusz Közlekedési Zrt. szervezi, összesen 8 nagyobb vonalon, 15 viszonylattal.¹⁸⁵ Ezen felül a helyi személyszállítási szolgáltatást segíti még 7 regionális járat, melyek az autóbusz-pályaudvarról indulva fontos bel- és külvárosi megállókat is érintenek. A város buszparkja jelenleg dízelüzemű buszokon alapul (13 szóló és 4 csuklós busszal, valamint tovább 4 tartalék járművel), ezek éves átlagos összesített futásteljesítménye 1,1 millió km. A járműpark 2020 tavaszán történő frissítésének eredményeként 14 év alá csökkent a járműállomány átlagéletkora. A szolgáltatásban résztvevő szóló buszok mindegyike alacsony padlós kivitelű, EURO IV-es normákat teljesítő dízelmotorral üzemelő jármű. A csuklós buszok nem alacsonypadlósak és EURO III-as dízelmotorral üzemelnek.

Tervben van a buszpark lecserélése: a Zöld Busz Demonstrációs Mintaprojekt keretében 2020 őszén már közlekedett a város valamennyi vonalán egy ingyenesen igénybe elektromos busz¹⁸⁶, ennek sikerét is figyelembe véve az önkormányzat a Modern Városok Programban 10-11 elektromos meghajtású autóbusz beszerzését tervezi (forrás biztosítása esetén). Az új elektromos buszoknak külön töltőállomás is épülhet¹⁸⁷, emellett intelligens közlekedésvezérlés bevezetése teheti a rendszert még hatékonyabbá és felhasználóbarátabbá.

A buszközlekedés legfontosabb folyosója a Gyulai út (446-os főút), Bajza utca (444-es főút), Bartók Béla út (szintén 444-es főút), Petőfi utca, Andrassy út, Orosházi út (ismét 444-es főút). Ezen a belvárosi

¹⁸⁴ <https://www.teir.hu/>

¹⁸⁵ Ezek közül jelzése alapján 6 tekinthető alapjáratnak (bár nem minden esetben teljesülnek a fogalmi feltételek, hiszen nem minden esetben érintik az útvonal összes megállóját; több alapjárat kvázi Y-, hurok- vagy betétjáratként üzemel.) A városi közlekedés rendelkezik még 3 körjáráttal, illetve 6 (viszonylatszámzásában is jelzett) betétjáratral, melyek egyike valójában alapjáratnak minősíthető.

¹⁸⁶ <https://zoldbusz.hu/>

¹⁸⁷ <https://behir.hu/zold-buszokat-tolthetnek-a-sportcsarnok-mellett>

útvonalon – vagy legalább egy részén – az összes viszonylat keresztülhalad és ezen a vonalon helyezkednek el olyan fontosabb terek és intézmények, mint a Kossuth tér, a Békés Vármegyei Központi Kórház, a Városi Sportcsarnok, az Iskolacentrum, a Szabadság tér, a Petőfi liget vagy az intermodális csomópont, hogy végül az új vasúti felüljárón keresztül összeköttetést biztosítson Jamina városrészrel. További fontos tömegközlekedési korridor még a belvárosi Jókai és Luther utca, illetve a központból a Lencsési autóbuszforduló felé vezető Dózsa György út, Corvin utca és Lencsési út vonala.¹⁸⁸

A város közlekedésében integráltan jelenik meg a regionális autóbúsjárat-rendszer, mely helyi bérlettel és menetjeggyel is igénybe vehető. A 2021. december 12-től érvényes menetrendi tájékoztató szerint 10 olyan regionális járat halad át a városon, mely integrálódik a helyi közlekedésbe, ezáltal 7 ilyen viszonylat működik Békéscsabán, mely növeli a helyi tömegközlekedési kapacitásokat. A járatok viszonylatszámai, illetve a város közigazgatási határain belüli elérhető szakaszai a következők:

1	▶ Autóbúsz-állomás ▶ VOLÁN-telep / Szabadság tér ▶ VOLÁN telep ▶ Autóbúsz-állomás ▶ Szabadság tér / Kórház
3	▶ Szabadság tér ▶ Varságh utca / Kossuth tér ▶ Szabadság tér ▶ Veres Péter utca
5	▶ Mezőmegyer ▶ Autóbúsz-állomás
7, 17, 17M, 17V	▶ Lencsési autóbúsz-forduló ▶ Autóbúsz-állomás
7F	Körjárat / Loop service: ▶ Szabadság tér ▶ Lencsési autóbúsz-forduló ▶ Fényes ▶ Autóbúsz-állomás
8, 8A, 8MJ, 8V	▶ LINAMAR ▶ TESCO ▶ Autóbúsz-állomás ▶ Varságh utca ▶ LINAMAR
20	▶ Kórház ▶ Gerla, Községháza ▶ Kórház ▶ Autóbúsz-állomás
74A, 74B	körjárat / loop service: ▶ Szabadság tér ▶ Autóbúsz-állomás ▶ Veres Péter utca ▶ Kolozsvári utca ▶ Lencsési autóbúsz-forduló

41. ábra: A békéscsabai közösségi közlekedés viszonylatai és útirányai,
Forrás: Volánbusz honlap

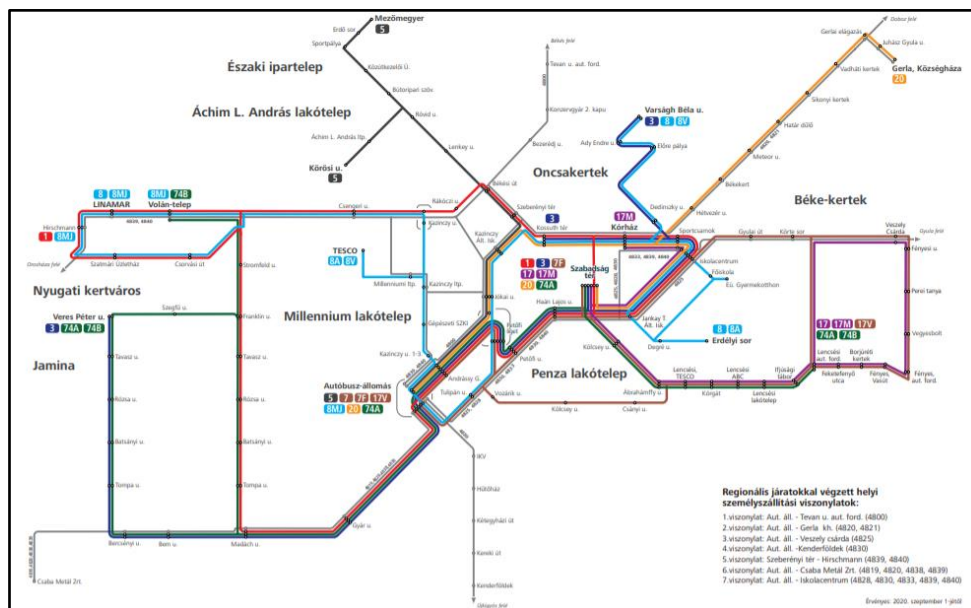
- **4800:** Békéscsaba autóbúsz-állomás - Békéscsaba, Tevan utca, autóbúsz-forduló;
- **4820, 4821:** Békéscsaba, autóbúsz-állomás – Gerla, községháza;
- **4825:** Békéscsaba, autóbúsz-állomás – Veszely Csárda;
- **4830:** Békéscsaba, autóbúsz-állomás – Kenderföldek;
- **4839, 4840:** Békéscsaba, Szeberényi tér – Békéscsaba, VOLÁN telep; Békéscsaba, Hirschmann – Békéscsaba, Kazinczy u;
- **4819, 4820, 4838, 4839:** Békéscsaba, autóbúsz-állomás – Békéscsaba, Csaba Metál Zrt.
- **4828, 4830, 4833, 4839, 4840:** Békéscsaba, autóbúsz-állomás – Iskolacentrum.

A közösségi közlekedés területileg erős lefedettséget biztosít. Kapcsolatot teremt a környező települések, a távolabbi városrészek, a nagyobb lakótelepek közt, így az itt lakók a város és a város környékének legtöbb részéről el tudják érni a belvárost, a fontosabb intézményeket, de a tömegközlekedés segítségével el tudnak jutni a város külterületein található ipari parkokig, bevásárló központokig, lakótelepekig, kertvárosokig és szabadidős területekig. A jelenlegi menetrend szerint a helyi közlekedést szolgáló 15 viszonylatból 7 hétfőig is közlekedik, 7 csak tanítási napokon, és egy esetben beszélhetünk arról, hogy tanítási és tanszüneti napokon igen, de hétfőig vagy ünnepnapokon nem szolgáltat. Egyedül a 74A viszonylat esetében mondható el, hogy hétfőig valamivel sűrűbben jár, mint hétköznapokon. A többi járat menetszámai vagy nem változnak, vagy értelemszerűen csökkennek a hétfőig napok során.

¹⁸⁸ Adatforrás: <https://www.volanbusz.hu/hu/menetrendek/helyi-jaratok/bekescsaba>

A járatok jelentős részének viszonylag ritka a követési ideje. Egy részükre jellemző, hogy indulásaik döntő többsége a hajnali, kora reggeli, reggeli, és délelőtti órákra tehető (4-5 órától 10-11 óráig), majd a munkaidő végéhez köthető (16-18 óra közötti) periódusban járnak ismételt sűrűbben, ezen időpont után pedig nem közlekednek. A járatok kisebb hányadára jellemző, hogy lefedve a napszakokat, lényegében egész nap járnak, átlagosan nagyjából óránkénti indulással. Ilyen az 5-ös busz, a 8-as viszonylatcsalád, a 20-as busz, valamint a 74-es buszok, kiemelten a 74A-jelzésű busz. Békéscsabán nem jár éjszakai autóbusz.¹⁸⁹ A buszokon a kerékpárszállítás nem megoldott.¹⁹⁰

Helyi vagy a helyi igényeket is kiszolgáló helyközi járatokkal minden irányba el lehet jutni akár hétvégén is. A város déli részének (Kerek, Makkoshát) feltártsága kedvezőtlenebb tömegközlekedési szempontból, ami a városrészre jellemzőbb ritkásabb (főleg tanyasi) településszerkezet következménye, de más kertvárosi részekben sem példa nélküli a jelentősebb rágyaloglási igény. Ezeken a területeken a lakosságnak/szolgáltatást igénybe vevőknek kell alkalmazkodniuk a menetrendekhez, ha nincs más alternatívájuk. A buszvonalak sokszor küzdenek a kihasználatlansággal, és a város nagy területe, illetve úthálózata sem kedvez a közösségi közlekedés szervezésének. A menetrendek ugyanakkor jól tarthatók, igazán komoly közúti torlódások a reggeli és délutáni csúcsidekben sem jellemzők – összehasonlítva más, hasonló méretű hazai vármegyeszékhelyekkel.^{191,192}

42. ábra: A békéscsabai közösségi közlekedés vonalhálózata, 2022. január

Forrás: Volánbusz honlap¹⁹³

Előnyösnek mondható, hogy az autóbuszok zöme vagy érinti vagy egyik végállomása a központi autóbusz-pályaudvar. Jegyeket a központi állomáson és mobilapplikációval is lehet vásárolni. A város 7 állomása rendelkezik digitális kijelzőkkel, és integrált utastájékoztatási- és forgalomirányítási rendszerrel, mely valós idejű információt szolgáltat az utasok részére, a járatokról és az esetleg forgalmi változásokról is.¹⁹⁴

¹⁸⁹ Adatforrás: https://www.volanbusz.hu/files/public/helyi_menetrendek/bekescsaba/Bekescsaba_helyi_tkp.pdf

¹⁹⁰ Békéscsaba MJV Közlekedésfejlesztési Terve, 2010

¹⁹¹ Békéscsaba MJV Közlekedésfejlesztési Terve, 2010

¹⁹² Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése, 2014

¹⁹³ Honlap: <https://www.volanbusz.hu>

¹⁹⁴ <https://www.beol.hu/kozelet-bekes/2014/08/konnyebb-tajekozodas-egyszerubb-menetrend>

Kötőtpályás közlekedés

Békéscsaba négy – a 120-as, a 121-es, a 135-ös és a 128-as – vasútvonal csomópontja, ahogy azt a 2.1.1-es fejezet összefoglalta. A vasúti pályaudvar a város területi központjában van, a központi autóbusz-pályaudvar szomszédságában. Az intermodális csomópont a városi közösségi közlekedéssel tehát megfelelően megközelíthető, továbbá gyalogos aluljárók és peronliftek is biztosítják a vonat és helyközi buszállomás biztonságos elérését. A komplexum mellett taxiállomás, B+R/kerékpártárolók is található. Az állomás épületét és közvetlen környezetét teljeskörű felújítás után 2016-ban adták át. A fejlesztés alapvetően a vasúti és a kapcsolódó közúti hálózatra koncentrált, például új aluljárók és közúti híd építésével, míg a buszállomást érintetlenül hagyta a projekt.^{195,196}

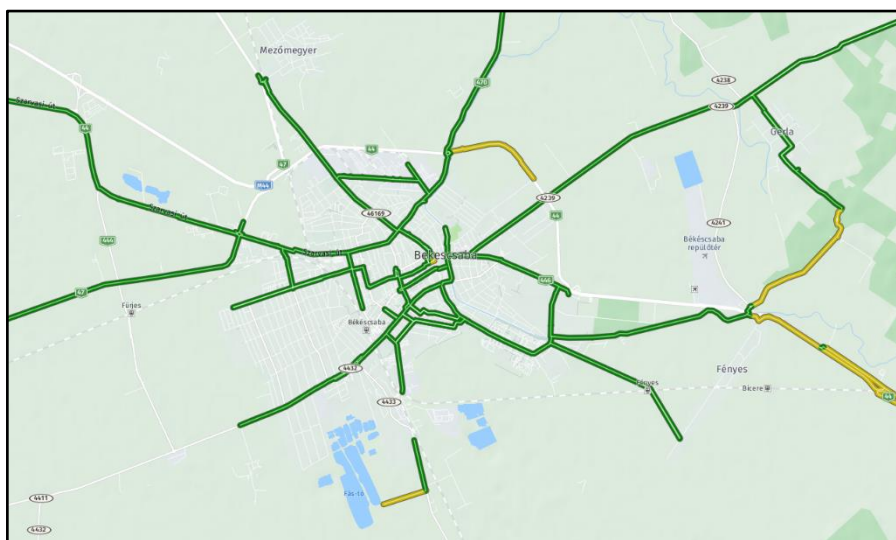
A várost területileg kettéosztja a Budapest - Szolnok - Lökösháza vasútvonal, mely számos városfejlesztési és közlekedésfejlesztési problémát vet fel. Az állomáson a meglévő fő funkciók: személypályaudvar, rendező pályaudvar, kereskedelmi telep, vontatási telep. Az utazási szokások felmérése alapján az ingázó és hivatásforgalom jelentős. Különösen jellemző az oktatási intézmények (közép és felsőoktatási intézmények) elérhetősége, mely erősíti a hétfégi csúcsidőszakot.¹⁹⁷

Békéscsaba városon belüli villamoshálózattal nem rendelkezik, ugyanakkor Fürjes és Fényes városrészek vasúton is megközelíthetőek. Fürjes állomással hétköznapi és hétvégén is 5 vonatként nyújt összeköttetést a reggeli és a késő délutáni időszakban, míg későbbi órákban már nincs vonatközlekedés. Fényes felől a hajnali óráktól este 9 óra magasságáig átlagosan óránként van vasúti összeköttetés.

2.1.11.4 Kerékpáros és gyalogos közlekedés

Békéscsabán az autóbuszos helyi közösségi közlekedésen felül igen nagy szerepe van a városban a kerékpárutaknak. A kerékpárúthálózat 2017-re már majdnem az összes forgalmasabb főút mentén kiépítésre került a vármegyeszékhelyen 57,68 km hosszan, mintegy 3241 db kerékpártámasszal övezve¹⁹⁸. Azóta is igen nagy léptékben zajlottak, illetve zajlanak a beruházások MVP és TOP forrásból egyaránt: a 2018-tól kezdődően megvalósult kerékpárforgalmi létesítmény-

fejlesztések (új építés vagy korszerűsítés) teljes hossza meghaladja az 50 km-t. Mára tehát elmondható, hogy a

43. ábra: Békéscsaba kerékpárforgalmi létesítményei (zöld) és kerékpározásra ajánlott egyéb útjai (sárga)

Forrás: MK Kerékpárút nyilvántartás (2022. február)

¹⁹⁵ <http://epuletter.hu/cikk/bekescsaba-elkeszult-a-vasutallomas-felujitasa>

¹⁹⁶ <https://magyarepitok.hu/vasutfejleszt/2021/09/ot-eve-ujult-meg-a-bekescsabai-vasutallomas>

¹⁹⁷ Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése, 2014

¹⁹⁸ Békéscsaba MJV Kerékpárforgalmi Hálózati Terve, 2017

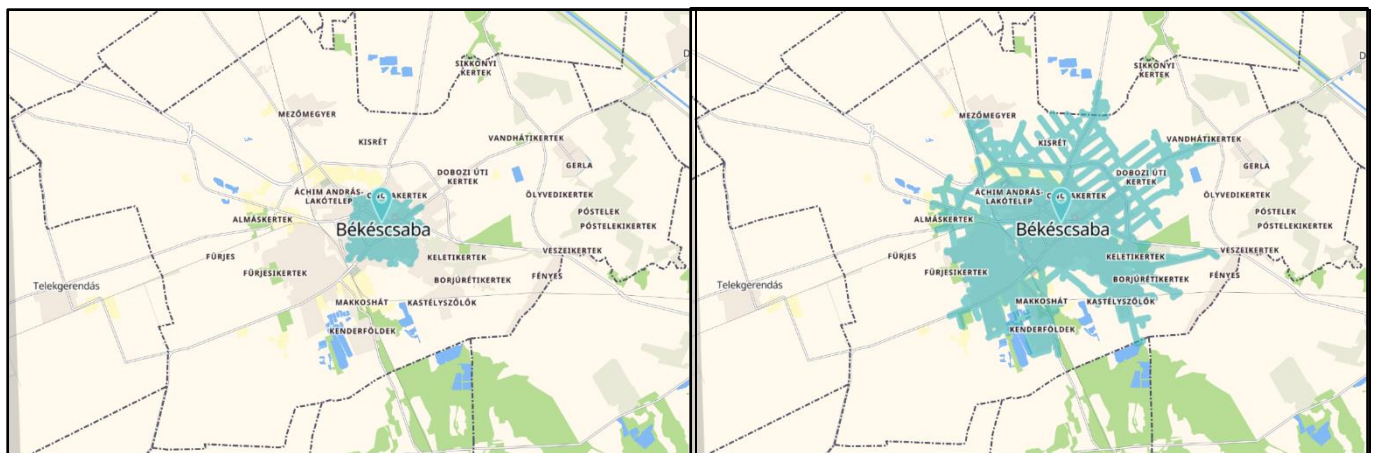
város a határain belül és a környező települések irányába is jelentős mértékben kiépült kerékpáros infrastruktúrával rendelkezik; ebből adódóan a gyalogos és kerékpáros léptéke ugyan biztosított, de vannak még fejlesztési lehetőségek.

A stratégia készítésének időpontjában elérhető helyi kerékpáros úthálózat a 43. ábrán látható.

A kenyi.kozut.hu oldal térképéről még hiányoznak a NIF lebonyolításában a vasútkorszerűsítés és az M44 projektek keretében megvalósult (Szabolcs utca, Gyár utca, Kereki út, Kígyósi út, Orosházi út, Fürjesi út) és helyi fejlesztésű (Damjanich utca, Wesselényi utca) kerékpárforgalmi létesítmények, valamint az Építők útja, Wenckheim kerékpárforgalmi létesítmények több szakasza is.

A 2009-es közlekedésfejlesztési tervhez készült felmérés szerint Békéscsabán a kerékpárosok részaránya 26%-ot teszi ki a közlekedési módokat figyelembe véve. Ez az arányszám hazai viszonylatban kiemelkedőnek tekinthető.¹⁹⁹ A járásban 2019-ben összesen 35 balesetért voltak felelősek kerékpárosok, ebből 32 esetben a vármegyeszékhelyen regisztrált kerékpáros okozta a balesetet.²⁰⁰

A kiépült kerékpárforgalmi hálózatnak és az előnyös domborzati viszonyoknak köszönhetően a vármegyeszékhely könnyen és gyorsan bejárható. A 44. ábrán látható, hogy a belváros közepén található Szent István térről indulva mekkora terület járható be 5 percen belül kerékpárral. Az elérhető, nagyjából 1,8 km sugarú területen belül rendkívül sok közigazgatási, oktatási, kulturális, egészségügyi és szabadidős szolgáltatás érhető el a lakófunkcióval (is) rendelkező épületek mellett. A meglévő kerékpárforgalmi hálózat egy része tehát fontos desztinációk mentén halad, gyors elérhetőséget tesz lehetővé, így sok esetben az egyéb közlekedési módok legfontosabb alternatívája. 15 perces menetidővel és átlagos kerékpárosssebességgel számolva 5,7 km-re is eljuthatunk a városközponttól és elérhetjük a város lakott részének határait is kerékpárral.²⁰¹

44. ábra A békéscsabai belváros kerékpáros átjárhatósága 5 és 15 perc alatt
Forrás: Bikecitizens honlap²⁰²

Békéscsaba MJV Kerékpárforgalmi Hálózati Terve 2017-ben feltárta és összegezte a baleseti gócpontokat, és a meglévő hálózat műszaki jellemzőit és hiányosságait. Megállapította, hogy a meglévő kerékpárforgalmi létesítmények burkolat állapota összességében 4240 m hosszúságban, a

¹⁹⁹ Békéscsaba MJV Közlekedésfejlesztési Terve, 2010

²⁰⁰ <https://www.teir.hu/>

²⁰¹ Adatforrás: https://map.bikecitizens.net/hu-bekescsaba#/1/1/0/46.68147,21.09745/*, 5

²⁰² Honlap: https://map.bikecitizens.net/hu-bekescsaba#/1/1/0/-/*, 5

használati szélessége összességében 11675 m hosszúságban nem megfelelő, illetve több helyen az utat övező korlátok magassága sem ideális, ezért ezen problémák esetében beavatkozást sürget.

A beavatkozásokon túl összesen 102 kilométer új kerékpárforgalmi létesítmény kialakítását javasolta Békéscsaba közigazgatási területén belül rövid-, közép-, illetve hosszútávon (mint a fentiekben kiderült, az elmúlt években a sürgős rekonstrukciók megvalósultak és a hálózat bővítése terén is jelentős előrelépés történt). A tanulmány szerint ezen új létesítményeknek célja kell legyen a hálózati folytonossági hiányosságok megszüntetése, el kell érni a forgalomvonzó és forgalomgeneráló létesítményeket, törekedni kell a baleseti gócok, balesetveszélyes szakaszok megszüntetésére, illetve az érvényes előírásoknak nem megfelelő szakaszok korszerűsítésére. További fontos feladatként tűzte ki a kerékpárparkolás, és a kerékpáros útirányjelző táblarendszer fejlesztését, illetve a kerékpárforgalmi létesítmények műszaki kialakításának egységesítését. A város domborzati és városszerkezeti adottságait alapvetően a további kerékpáros fejlesztésekhez megfelelőnek, a városkép szempontjából elérendőnek találta.²⁰³

Fontos kiemelni, hogy az utóbbi évek jelentős kerékpáros infrastruktúra-fejlesztései a közlekedési/hivatásforgalmi célú kerékpározás mellett a turisztikai és szabadidős célú kerékpározást is nagyban szolgálták.

A gyalogosok közlekedési részaránya városi szinten magas (14%). Ehhez hozzájárul a város - különösen a belváros - szerkezete, a viszonylag kis távolságok (maximum 15-20 perces gyaloglási idők) és a közösségi közlekedési hálózat tulajdonságai (rágyaloglás). A városban a szilárd burkolatú járdák hossza 351 km. A járdaszegélyek, az átkelőhelyek jelentős részében akadálymentesítettek, a vakok közlekedését segítő burkolati elemek (látókő) és jelzőlámpás megoldások azonban még nem terjedtek el - bár a folyamatban lévő fejlesztéseknél már mindenhol szerepelnek.

Általában a járdák műszaki állapota – a frissen felújítottakon kívül – leromlott, ami megnehezíti pl. a babakocsival való közlekedést. A tömegközlekedési megállóhelyek és az azok megközelítésére szolgáló járdák, járdakapcsolatok is rekonstrukcióra szorulnak. 2021-ben a kormány által biztosított 2,3 milliárd forint vissza nem térítendő forrásból több ütemű járdahálózat-fejlesztési program indult el Békéscsabán. A 2022 év végére elkészült 154 járda vagy járdaszakasz felújítása – közel 70 ezer négyzetméternyi felületen – valósult meg Békéscsabán.²⁰⁴ A baleseti statisztikák szerint a járásban összesen öt esetben történt gyalogos balesetet, ebből három alkalommal Békéscsabán.

2.1.11.5 Parkolás

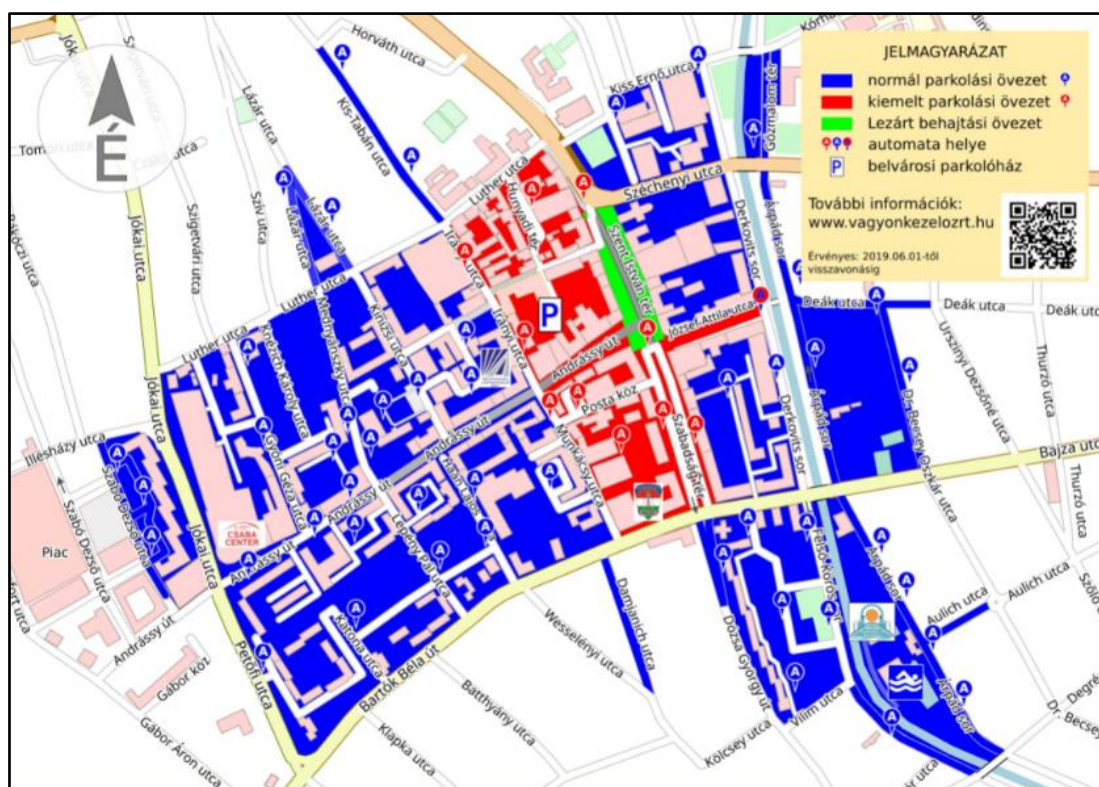
Ma Magyarország minden nagyobb városában, különösen azok belvárosi övezeteiben jelentős problémát vet fel a parkolási igények kielégítése. Amellett, hogy a helyi lakosság is egyre nagyobb arányban használ személygépkocsit, a vonzásközpontokba érkező vidéki lakosság is mobilabbá vált, nagyobb számban érkeznek személygépkocsival a városokba. A 2009 őszén elvégzett békéscsabai forgalomfelvételből kiderült, hogy a helyi hivatásforgalom (munkahelyek elérése) egyik sajátossága a belvárost érintő utazások esetében, hogy – elsősorban a 2 vagy több személygépkocsit birtokló családokban – a szülők reggel munkába menet elviszik gyermekeiket az oktatási intézményekbe. Ez a sajátosság az oktatási intézmények környékén – elsősorban a belvárosban – jelentős többletforgalmat generál, és kihat a parkolási szokásokra is.

²⁰³ Békéscsaba MJV Kerékpárforgalmi Hálózati Terve, 2017

²⁰⁴ <https://behir.hu/itt-tart-a-jardafelujitas-bekescsaban>

Békéscsaba belvárosában korábban a legnagyobb közlekedési problémát a közterületi parkolási rendszer túlterheltsége okozta. A problémák elsősorban a jelentős forgalmú városközpont környéki intézmények mellett jelentkeztek. A két felépült belvárosi parkolóház, majd a belváros közterületeinek átépítésével átrendeződött a belváros parkolási leterheltsége is, továbbá a Szent István téri forgalom és parkolás megszüntetésével is jelentősen megváltozott mind a városi forgalom, mind a parkolási rendszer. A parkolóházak kihasználtsága az elmúlt években fokozatosan javult, emellett további kapacitásbővítést eredményez a 2022. év elején a Modern Városok Program keretében elkészült, 290 gépjármű befogadására alkalmas, földszint plusz két emelet magas parkolóház a városi piac mellett.

Békéscsaba belvárosában a parkolási gondok enyhítése érdekében a 33/2000 (IV. 24.) rendelettel fizető parkoló övezetek kerültek kijelölésre. Jelenleg mintegy 2000 db parkolóhely üzemel, melyhez 51 db parkolójegy-automata társul.²⁰⁵ Az automatáknál a fizetés készpénzzel, mobiltelefonnal és előre feltöltött kártyákkal lehetséges.²⁰⁶ A közterületi fizető parkolók üzemeltetését az önkormányzat tulajdonában álló Békéscsaba Vagyonkezelő Zrt. végzi. A jelenleg érvényes parkolási szabályzat és az övezetek a 45. ábrán láthatók.

45. ábra: Békéscsabai fizetős parkolási övezetek
Forrás: Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt. honlapja

²⁰⁵ Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése, 2014

²⁰⁶ <http://www.vagyonkezelozrt.hu/site/category/parkolas/>

2.1.12 Közművesítés²⁰⁷

2.1.12.1 Víziközművek²⁰⁸

Vízgazdálkodás és vízellátás

A járás felszíni vízkészleteinek alakulása szempontjából a Körösöknek van meghatározó szerepük. A Körösök vízgyűjtő területe 27 537 km², melynek 53 %-a Románia területén van. A romániai beavatkozások (tározó-építések, vízerő hasznosítás, folyó- és patakszabályozás) alapvetően megváltoztatták a korábbi természetes — az elmúlt században végrehajtott szabályozások idején kialakult — lefolyási viszonyokat. Az árvízszintek természetesen az árterek beszűkülésével és a vízgyűjtőn történt változások, a burkoltsági arányok változásának eredményeként emelkedtek, míg a nyári időszakban lefolyt vizek, vízkészletek csökkenő tendenciát mutatnak.

A Körösök természetes vízkészletei már hosszabb ideje nem voltak elegendők a jelentkező döntően mezőgazdasági célú vízigények kielégítésére, ezért épültek már korábban is duzzasztóművek a Körösökön. A Körös-völgy vízpótlását is szolgálja az 1954-ben üzembe lépett Tiszalöki Vízlépcső, illetve az 1973-tól működő Kiskörei Vízlépcső. A Tiszalöki Vízlépcsőről maximálisan mintegy 28 m³/s, a Kiskörei Vízlépcsőről pedig 15,7 m³/s vízáradási kapacitás kialakítása történt a Körös-völgybe.

A térség felszín alatti vízkészlete teljes egészében a laza, törmelékes, rétegzett képződményekben található, amelyek a medencealjzatot képező, mélybe süllyedt alaphegységekre rakódtak le, igen nagy vastagságban. A vízzáró rétegek közötti porózus vízvezető rétegekben található a rétegvíz, amely kapcsolatba kerülhet a legfelső vízzáró réteg fölött elhelyezkedő talajvízzel.

A Berettyó-Körös süllyedéken a vízbeszerzési adottságok gyengék. A korlátozott után-pótlódás nem teszi lehetővé koncentrált vízkivételi helyek (nagy vízműtelepek) létesítését és az egy kúttal kivehető napi vízmennyiség alacsony. A Békéscsabai járás vízigényének kielégítése elsősorban a vízminőségi problémák²⁰⁹, másodsorban a gyenge vízbeszerzési adottságok miatt csak a helyi vízkészletek pótlásával oldható meg. A talajvízből való vízkivétel a sérülékenységi miatt ivóvízellátásra nem használható.

A járásban – Újkígyós kivételével – az Alföldvíz Zrt. biztosítja a vízi-közmű szolgáltatást. Újkígyós esetében a Gyulai Közülemi Nonprofit Kft. a szolgáltató. A vízellátás az elmúlt évtizedekben megvalósított fejlesztések eredményeként teljes körűnek nevezhető. Valamennyi településen kiépítésre került a vezetékes ivóvízellátás. többnyire már nem a bekötöttség növelése, a "mennyiségi ellátás" megoldása a legfontosabb. A "minőség" biztosítása kerül előtérbe a vízellátás-fejlesztési feladatok körében.

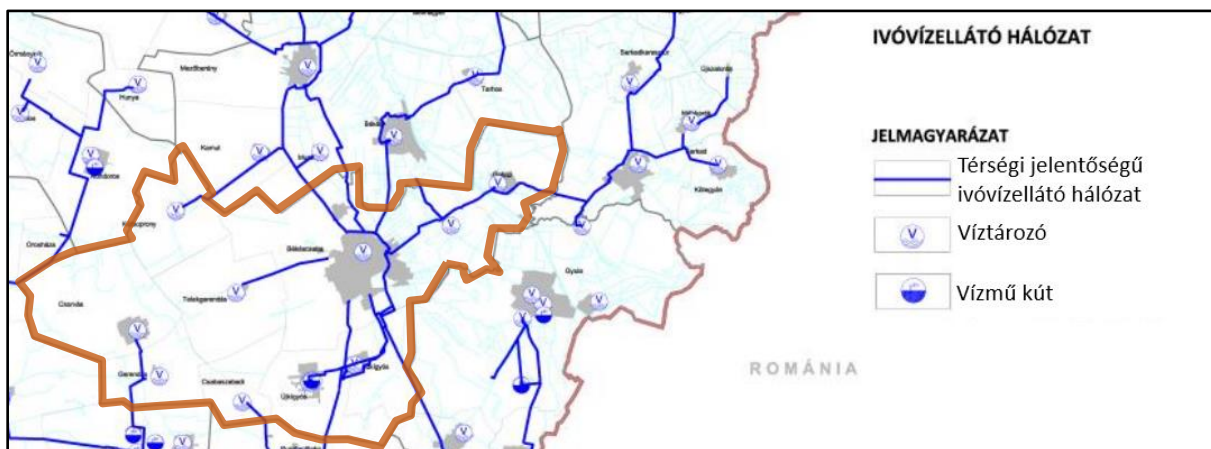
A felszínközeli ivóvíztároló rétegek gyakran egészségtelenek, pl. a víz arzénal való szennyezettsége miatt. A békéscsabai térség északi részén az ivóvízbeszerzés védelme érdekében fontos a belső

²⁰⁷ Módszertani Kézikönyv számozása szerint: 1.16. fejezet

²⁰⁸ Forrás: BMTTrT, Városfejlesztési Koncepciót Megalapozó Vizsgálat, 2014.

²⁰⁹ Jellemzően egyes vizeknél magas a vas-, mangántartalom, a másoknál az ammónia, a nitrát és nitrit tartalom. A talajvízminőségére vonatkozóan egyes részekben uralkodóan nátrium-szulfátos, nátrium- és kalciumhidrogénkarbonátos, helyenként nátrium-magnézium-kloridos. Általában az összes talajvíz sótartalma magas, 3.000-10.000 mg/l, ezért emberi fogyasztásra még nem szennyezett állapotban sem alkalmas. Ugyanakkor sok helyen magas a nitráttartalom is. A magas nitrát- és nitrittartalom a megyében csak a talajvizekben fordul elő, a rétegvizekben ez ideig nem jelentett problémát. A rétegvizek minőségét vizsgálva a megye területének nagy részén magas vas-mangán és metántartalomra kell számítani, ami a vízkezelés nagyarányú szükségességét is jelzi. Ez az arány a gázmentesítés megvalósításával tovább nő, mert levegőztetés során az ivóvízben még megengedett mennyiségű vas és mangán egy része is kicsapódik. A Dél-Alföldi rétegvizek további problémája, hogy a megadott határérték (0,01 mg/l) kétszeresénél több arzént tartalmaz a megye középső és északi részén lévő rétegvíz. Ezzel ez a vízkészlet arzénmentesítési technológia alkalmazásával használható fel közüzemi ivó-vízellátás céljára.

védőterületek kialakítása a vízkivételi helyek közvetlen környezetében. A vízminőség-védelmi terület övezete a 14. ábrán volt látható a 2.1.3. alfejezetben.

46. ábra: A Békéscsabai járás vízhalozata (a járás határa narancssárga színnel jelölve)

Forrás: BMTTr

A járáson belül egyedül Újkígyóson működik vízműkút, míg ezzel szemben víztározó – Újkígyós kivételével – minden településen működik, ahogy az a 46. ábrán is látható. A járás ivóvízhálózata közvetve vagy közvetlenül minden szomszédos járással kapcsolatban van, bár egyes térségbeli települések (pl. Gyula) ivóvízhálózata nem csatlakozik a hálózathoz. A járáson belül Csorvás, Gerendás és Csabaszabadi ivóvízhálózata nincs közvetlen kapcsolatban a békéscsabai hálózattal.

A járásban a vízhalozat hossza 567,6 km, mely 36 689 lakást lát el ivóvízzel. A békéscsabai vízhalozat hossza ebből 364,7 km, míg a békéscsabai vízhalozatra kapcsolt lakások száma 27 790. A járásban a legfrissebb adatok szerint 3,7 millió m³ (Békéscsabán 2,998 millió m³) ivóvizet szolgáltatott éves szinten a két említett ivóvízszolgáltató. Ez napi szinten átlagosan 10 177 m³ ivóvízfogyasztást jelent a hálózati veszteségekkel együtt. A háztartások a szolgáltatott vízmennyiségből 2,904 millió m³-rel (Békéscsabán 2,25 millió m³) részesedtek. 2014 óta minden szegmensben növekedés látható: a vízhalozat hossza, a rendszerhez kapcsolódó háztartások száma és a szolgáltatott vízmennyiségek egyaránt növekedtek a járásban, bár minden esetben 10% alatti bővülés történt. Békéscsabán jelenleg 94,3%-os a rendszerbe bekapcsolt lakások aránya, a szatellittelepüléseken 63,3% és 99,1% között alakul a 49. táblázat szerint. Kétsoprony, Csabaszabadi és Gerendás van a legkedvezőtlenebb helyzetben.²¹⁰

Békéscsaba	Csabaszabadi	Csorvás	Doboz	Gerendás	Kétsoprony	Szabadkígyós	Telekgerendás	Újkígyós
94,3%	66,7%	94,8%	99,1%	70,8%	63,3%	97,2%	89,1%	97,2%

49. táblázat: Az ivóvízhálózatba kapcsolt lakások aránya az egyes településeken

Adatforrás: KSH, 2019.

Mezőgazdasági vízhasznosítás

A járás területén a mezőgazdasági vízhasznosításnak jelentős hagyományai vannak. A megye öntözhető területei zömmel a Körösök mentén, illetve a Körösök vízkészletére alapozva helyezkednek el. A tartósabb aszályos időjárás esetén jelentős öntözés-fejlesztési igények jelentkeznek. A közelmúlt aszályos időszakában nagy számban létesültek a Lineár öntözőtelepek, de ezzel párhuzamosan az utóbbi évek során jelentős visszaesés tapasztalható, – a földtulajdon beállt változások következtében

²¹⁰ Adatforrás: KSH, 2019.

– korábban korszerű öntözőtelepek felszámolásra kerültek, a kis területen gazdálkodó mezőgazdasági termelők nem használták ki a meglévő lehetőségeket.

Ipari- és tűzoltóvíz

Ipari víz felhasználó üzemek a gépipar, építőipar (tégla- és cserépgyártás), nyomdaipar, feldolgozóipar, élelmiszeripar, vegytisztítás, textilipar, energiaipar ágazatokban működnek. Az üzemek a közüzemi vezetékes ivóvizet használják ipari vízként. A termelésben a vezetékes vízhálózatot a termelési folyamatban vagy segédanyagként használják az üzemek. A lakossági tűzoltó víz a közüzemi ivóvíz vezetékről, tűzcsapokról biztosítható. Ipari üzemek esetében vagy közművel ellátatlan területeken kútból vagy tűzivíz tárolóból oldják meg.²¹¹

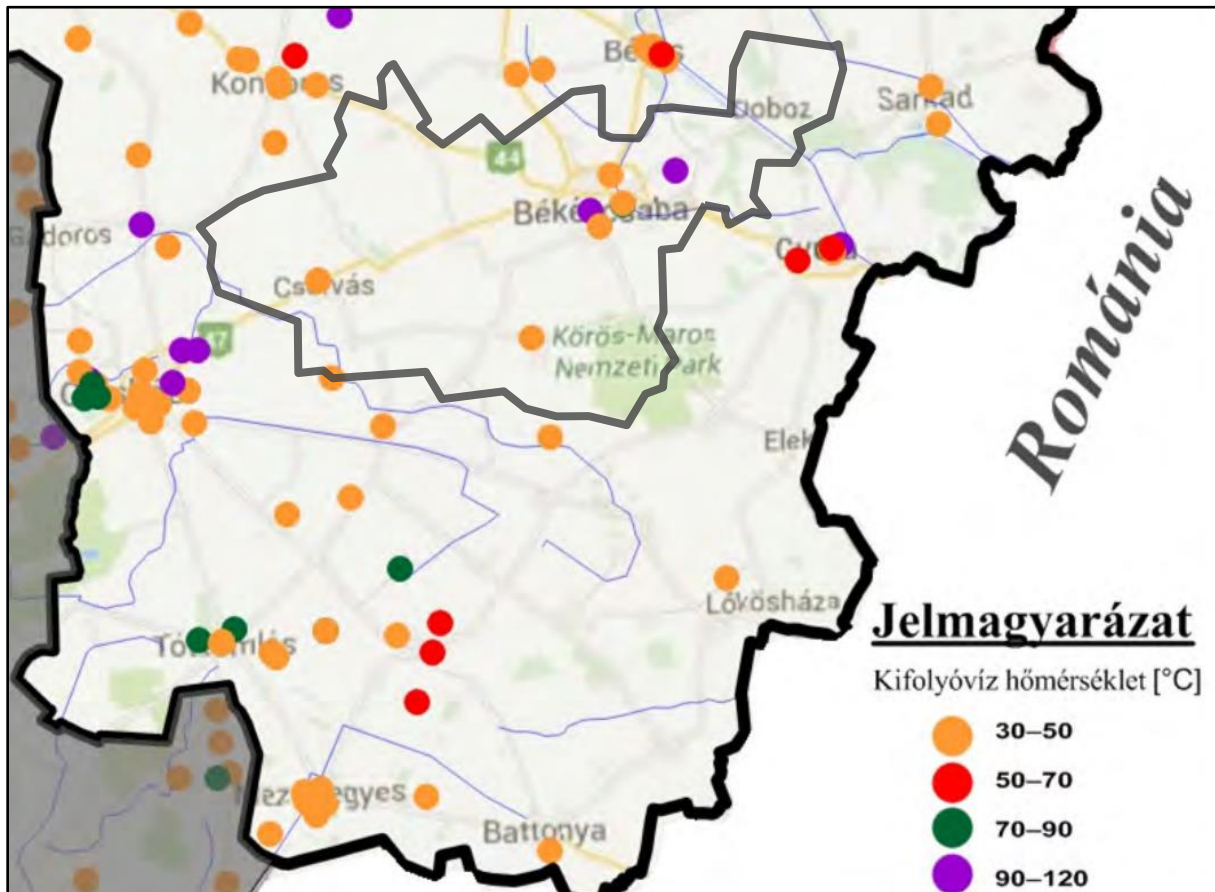
Hévíz hasznosítás

Békés vármegye szinte teljes területe potenciálisan alkalmas hévíz feltárássra, ezen belül is döntően a 80°C-nál magasabb rétegvíz nagybani kitermelésére. A 47. ábrán látható, hogy Békéscsabán, Csorváson és Csabaszabadin is található hévízkataszteri számmal rendelkező kút. Ráadásul a békéscsabaiak közül kettő 90 és 120 °C kifolyóvíz hőmérséklettel rendelkezik. A hévízfeltárás és termelés alakulására a vármegyében jellemző volt, hogy a korábbi kezdeti fúrások után főleg a szénhidrogén-kutatások során növekedett a kutak száma, de az ivóvíz beszerzési és balneológiai célú fúrások is több helyen tártak fel hévizet.

Település	Helynév	Építés éve	H (m)	T (°C)
Békéscsaba	Fürdő I.	1959	2001	76
Békéscsaba	Bécs-2.	1969	2751	98
Békéscsaba	Fürdő II.	1978	800	42
Békéscsaba	Üdítőitalgyár	1977	810	41
Békéscsaba	Baromfifeldolgozó	1962	464	30
Békéscsaba	Május 1. Mg. Tsz.	1982	3558	96
Csorvás	Szabadság tér	1898	387	32
Csorvás	Fürdő	1959	533	31
Újkígyós	Tisztasági fürdő	1961	600	32

50. táblázat: A Békéscsabai járás vármegyei hévízkataszteri számmal rendelkező kútjainak adatai
Adatforrás: Magyarország Geotermikus felmérése (2016.)

²¹¹ Forrás: Városfejlesztési Konceptiót Megalapozó Vizsgálat, 2014.

47. ábra: A Békéscsabai járás hévízkataszteri számmal rendelkező kútjainak eloszlása kifelővíz hőmérséklet alapján
Forrás: Magyarország geotermikus felmérése (2016; sötétszürke vonal határolja körül a Békéscsabai járást)

A hévízkutak kezdetben nagyrészt szabad kifolyással működtek, az intenzív termelés miatt bekövetkezett nyomáscsökkenések a túlnyomást azonban sok helyen megszüntették és a szabad kifolyásos termelésről a szivattyúzásra kellett áttérni.²¹² A nyomáscsökkenés megelőzhető, illetve megszüntethető, ha a kitermelt hévizeket hasznosításuk után visszatáplálják. A hévíz visszatáplálás lehetősége nem csak ezért merült fel, hanem a használt hévizek elhelyezésének gondoljai miatt is. A nagy sótartalmú és esetenként a nem eléggé lehűlt hévizek felszíni befogadókba történő bevezetése a vízminőségre, illetve az élővilágra gyakorolt káros hatás miatt általában nem engedhető meg. A nagy vízhozamú folyók mentén ez kisebb probléma, kisebb vízfolyások, öntözővíz-csatornák esetében azonban csak nehezen oldható meg. A hévizek felhasználásában Békés megye a megfűrt kutak hozamai alapján is elmarad a lehetőségektől egyelőre.²¹³

Békéscsaba lehetőségeit felismerve geotermikus fűtési rendszert alakít ki. A város geotermikus rendszere 1 kitermelő (2450 m-es mélységű) és 2 visszasajtoló kút létesítésével valósul meg. A fogyasztói kör egyelőre kizárólag önkormányzati tulajdonú létesítményeket fed le, melyekben a távhő fogadásához fogyasztói hőközpontok kialakítása szükséges. Az érintett épületekben a meglévő gázkazánok szükség esetén biztosítják a szükséges ráfűtést a téli csúcsidezőszakban.

²¹² A hévízkutak szivattyús termeltetése azonban 90 °C felett már nehézséggel jár, mert a bűvárszivattyúk ilyen hőmérsékletet már nehezen viselnek el.

²¹³ Forrás: BMTrT

Szennyvízkezelés

A járásban 4 településen még nem épült ki csatornahálózat: Csabaszabadi, Gerendás, Kétsoprony, Telekgerendás. Ezzel szemben az 5 csatornázott járási település közül 4-en szennyvíztelep is működik: Békéscsabán, Csorváson, Dobozon, illetve Újkígyóson. Békéscsabán 129 362 LE (lakosegyenérték) kapacitással üzemel a vármegye legnagyobb szennyvíztisztító üze. Az újkígyósi 10 800 LE, a csorvási 5000 LE, a dobozi 4605 LE kapacitással rendelkezik.²¹⁴ A szennyvízhálózatok a lakások 82,6%-90%-át kötik be a rendszerbe az érintett településeken. Az Alföldvíz Zrt. végzi a vármegyeszékhelyen, Csorváson, Dobozon és Szabadkígyóson a szennyvíz gyűjtését és kezelését. Ezen felül a vármegyeszékhely közigazgatási területén és a Telekgerendáson keletkezett lakossági szennyvíz szippantását és elszállítását is elvégzi. Újkígyóson a Gyulai Közülemi Nonprofit Kft. végzi a szennyvízzel kapcsolatos szolgáltatásokat.²¹⁵

A járási szennyvízhálózat hossza 385,2 km, ebből a békéscsabaié 259,9 km. A hálózat 32 777 lakást ér el a járásban, ebből 26 196 található Békéscsabán. Az ivóvízhálózatos és szennyvízhálózatos adatokból jól látható, hogy a szatellittelepülések esetében még jelentős a közműhiány: 2318 lakás. Mindegyik járási településen – ahol kiépült a szennyvízhálózat – III. tisztítási fokozattal tisztítják a szennyvizet. A szennyvízhálózat éves szinten 3,8 millió m³ szennyvizet kezel a járásban, melyből 3,26 millió m³ a békéscsabai részesedés (2019. év). Mindezen felül 10 000 m³ folyékony hulladékot szállítanak a szennyvíztelepekre.²¹⁶

A járás területén több olyan 2000 LE alatti település található, ahol semmilyen közműves szennyvízelvezetés és tisztítás nincs kiépítve. *Jelenleg ezeken a településeken a szennyvízgyűjtés és más szennyvíz agglomeráció kommunális szennyvíztisztító telepére történő kihordás a jellemző. A KÖVIZIG-hez tartozó 2000 LE-nél kisebb települések egyikének belterületén sem alkalmaztak, építettek meg – a jelen időpontig – egyedi korszerű szennyvíztisztító kisberendezést. (Feltételezhetően a sok esetben jellemző magas talajvízszint, továbbá a fajlagosan igen magas beruházási és üzemeltetési költségek, valamint a szakszerű üzemeltetési háttér hiánya miatt.) A magyarországi 2000 LE alatti települések kommunális szennyvízelvezetésének és tisztításának végrehajtását nem írja elő jogszabály, pályázati forrás jelenleg nem áll rendelkezésre.*²¹⁷

*Csorvás esetében a szennyvíztisztító telep korszerűsítésére, fejlesztésére van szükség. A település önkormányzata elkészítette a szennyvíztisztító telep szennyvízelvezetési agglomerációs átszervezésének tervdokumentációját, melyek elbírálása 2019. évben megtörtént. Az önkormányzat a fejlesztéshez szükséges forrást az Európai Kohéziós Alapból kívánja biztosítani. A kérelmet a Belügyminisztérium Közfoglalkoztatási és Vízügyi Helyettes Államtitkársága BM/15417-9/2019. iktatószámú levelében jóváhagyta.*²¹⁸

A járás legnagyobb szennyvízterhelése Békéscsabán keletkezik. Az Élvíz-csatornára jelentős hatással van a szennyvízbevezetés (48. ábra), melyet élelmiszeripari és energiaipari egységek, illetve (termál)fürdők is terhelnek. Mindezen felül a biológiai tisztítási technológiával rendelkező kommunális szennyvíztisztító is az Élvíz-csatornába engedi ki a kezelt szennyvizet (49. ábra).

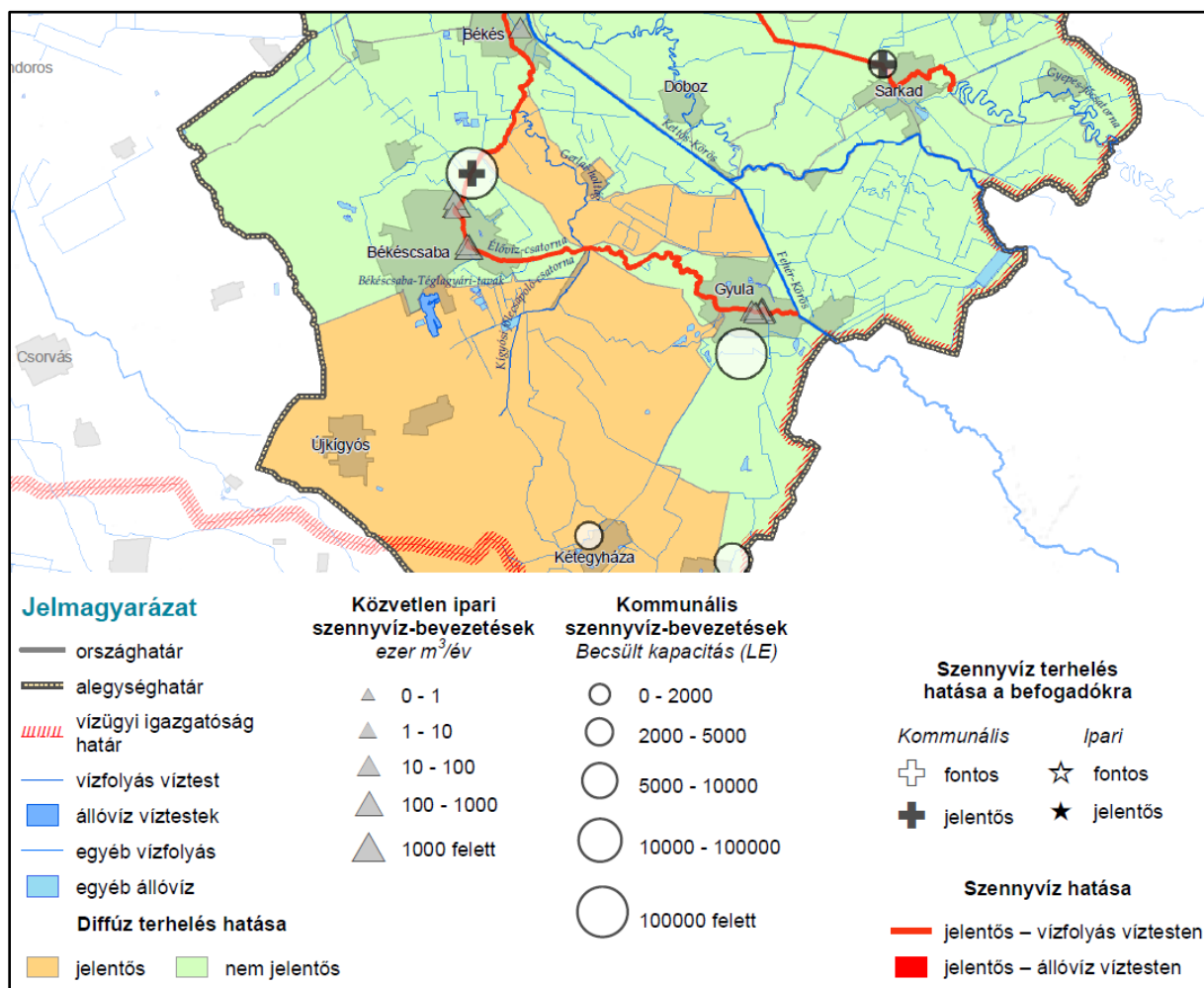
²¹⁴ Adatforrás: Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság (2020.)

²¹⁵ Adatforrás: Alföldvíz Zrt. és a Gyulai Közülemi Nonprofit Kft.

²¹⁶ Adatforrás: KSH, 2019.

²¹⁷ Forrás: Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság

²¹⁸ Forrás: Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság

48. ábra: A szennyvízterhelés jellemzői a Kettős-Körös mentén
Forrás: Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság (2016.)

49. ábra: A békéscsabai szennyvizek forrásai és a kommunális szennyvíztisztítás technológiája
Forrás: Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság (2016.)

Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés²¹⁹

A megye geomorfológiai adottságainak köszönhetően tartósan számolni kell a magas belvízgyakorissággal, azonban az elöntések időtartamát és kiterjedését, a keletkező károkat jelentősen csökkenteni lehet. Békéscsaba és a járás több települése a belvíz-veszélyesség szempontjából az érzékeny települések közé sorolható (2.1.3 alfejezetben látható 16. ábra), amit topográfiai helyzetük, belvízi időszakban magas talajvízszintjük és esetenként a befogadási nehézségek igazolnak. Békéscsaba valamennyi öblözetének (közvetlenül vagy közvetve) az Élővíz-csatorna a befogadója.

Békéscsaba csapadékvíz elvezető rendszere az önkormányzat tulajdonában és a Polgármesteri Hivatal kezelésében van. A fő befogadó XVIII. század végén létesített Élővíz-csatorna. A belterületi csapadékvíz elvezetésének főgyűjtő rendszerére jellemző, hogy a kertvárosias beépítettségű területeken jellemzően nyílt árokrendszer szállítja a felszíni vizeket, melyek hossza mintegy 150 km. A belvárosi és lakótelepi részekén zárt csapadékvíz csatorna szállítja a felszíni vizeket, melyek hossza mintegy 107 km. A síkvidéki vízvezető rendszer jellemző részei a csapadékvíz átemelők. A 12 nagyobb vízgyűjtő területű átemelő telep mellett, 10 kisebb átemelő szállítja a mélyen fekvő ún. tömbbelső vizét. A nyílt árkok fenntartása rendeleti szabályozás alapján a lakosság feladata. A nagyobb szelvényű árkok fenntartási munkái vállalkozó bevonásával kerülnek elvégzésre. A zárt rendszer karbantartását szintén külső vállalkozó végzi szippantós módszerrel, illetve az átemelőket szintén egy vállalkozás üzemelteti.

2018-2019-ben a TOP-6.3.3- 16-BC1- 2017-00001 azonosítószámú, Békéscsaba csapadék és belvízhálózat fejlesztése című projekt keretében megtörtént a Keleti kertek (Szöcske utca, Bogár utca, Rózsakertutca, Buzogány utca, Tücsök utca) és Kastélyszőlők (Gulyás utca) területek csapadékvíz károk elleni védelméhez szükséges csapadékvíz-elvezető infrastruktúra létrehozása, ezzel a lakossági és önkormányzati vagyon védelme. További beruházként a Bethlen utcán a Bethlen utcai nyílt csapadékelvezető árok átalakítása is lezajlott biztonságosabb, zárt rendszerű csapadékcatornává. A fejlesztés során mindösszesen 591,0 méter nyílt csapadékelvezető árok zárt csatornává történő átépítése, 2014,6 méter nyílt csatorna felújítása, valamint 3017,5 méter új nyílt és 580,8 méter új zárt csapadékvíz-elvezető csatorna építése valósult meg.

A város topográfiai helyzetét jellemezve ki kell emelni, hogy nagyrészt a mai vasúti fővonalról keletre eső terület a Körösök árterén helyezkedik el. Az árvízről veszélyeztetett keleti városrész (Kisrét, Nagyrét, Alsónyomás stb.) városrész tengerszint feletti magassága 84-86 mBf-i szinttel jellemezhető. A folyók kiáradásaitól elsősorban a Fehér- és a Kettős-Körös bal oldali védőtöltése, illetve a körgát védi meg.

A természet alakította vízterek legtöbb helyen beépítésre kerültek, csak néhány helyen találhatók meg az eredeti medrek. Ugyanakkor föld- és építőanyag kitermelés miatt nagy felületű bányagödrök jöttek létre a város több külterületi pontján. A Gyulát, Békéscsabát és Békést összekapcsoló Élővíz-csatornának esztétikai, városképi, tájszerkezeti jelentősége van, melyek befolyásolják Békéscsaba városának mindennapi életét. Az Élővíz-csatorna vízminősége a kommunális és ipari szennyvízterhelés mértékétől függően alakul (48. és 49. ábra).

Élővíz-csatorna

Az Élővíz-csatorna vízminőségi és vízszállítási paraméterek tekintetében jelentős problémákat vet fel. Vízének minősége a Békéscsaba előtti szelvényében közepes mértékű szennyezettségnek megfelelő. Az

²¹⁹ Az alfejezet forrása: Városfejlesztési Konceptiót Megalapozó Vizsgálat, 2014.

oxigén- és a tápanyagháztartás-jellemzők mutatócsoportja tekintetében az osztályba sorolás IV. kategóriának megfelelő. Időnként erőteljes biológiai produkciók lefolyása érzékelhető. A torkolati szelvényben a víz minősége már lényeges mértékben kedvezőtlenebb. A víz mikrobiológiai szempontból szennyezettnek minősül (IV. osztály), az oxigén- és tápanyagháztartás mutatóit pedig V. osztályba sorolják.

Kisvízi időszakban a csatorna vízpótlásának hiányai, valamint vízbetáplálási műszaki zavarok, illetve belvízüzem miatt ökológiai és városképi hátrányok keletkeznek. Békéscsabán, elsősorban a két körgáti anyagárok felől érkező szennyezések a meghatározóak, a déli anyagárokban és környezetében (Nádas lecsapoló-csatorna) felhalmozódott szennyezések következtében a talajvizet és a felszíni vizet másodlagos szennyezések érik.

Mesterséges víztestek

A föld- és építőiparanyag-szerzés céljából létrejött nagy területű bányagödrök és anyagárkok a spontán, majd az intézményes szilárdhulladék-elhelyezés és - közvetve - a talajon keresztül érkező szennyvizek befogadójává váltak, a degradáció következtében „tájsebekké” alakultak, majd egy részük feltöltéssel meg is szűnt. Az anyaggödrök értékeinek védelme az elmúlt évtizedben nőtt, javult a működtetésükkel, védelmükkel kapcsolatos közfelfogás és növekedett a jóléti hasznosítással kapcsolatos igény is.

2.1.12.2 Energia

Energiagazdálkodás és energiaellátás (közvilágítás, gázellátás, távhőellátás és más ellátórendszerek)

Elektromos energia szolgáltatás

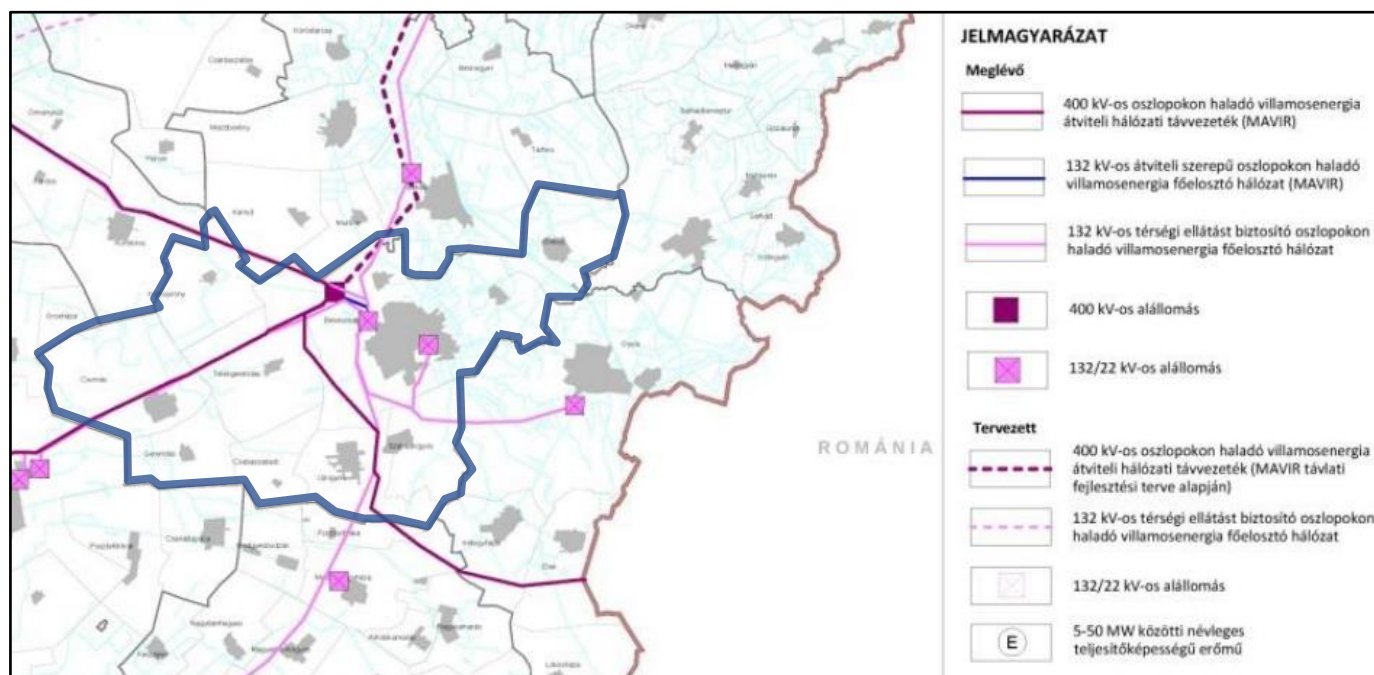
A vármegyében országos jelentőségű 50 MW feletti erőmű nem üzemel, a Békéscsabai járásban 5 MW-os teljesítményt elérő erőmű sem működik. Az elektromos áram jelentős része a 400 kV-os²²⁰ átviteli hálózaton érkezik a vármegyébe és közvetetten a járási fogyasztókhoz. A vármegye egyetlen országos alaphálózati rendszerhez tartozó táppontja a Békéscsaba-OVIT 400/132 kV-os állomás. A vármegye villamosenergia ellátásának gerince a 132 kV-os főelosztóhálózat. A meglévő átvitelt befolyásoló 132 kV-os főelosztó vezetékek közül kettő²²¹ található Békéscsabán. A meglévő térségi ellátást biztosító 132 kV-os főelosztó vezetékek közül négy²²² kapcsolja össze és érinti a járás területét. A hálózatot a MAVIR Zrt. üzemelteti. A járás fogyasztóinak villamosenergia-ellátását az MVM Démász Áramhálózati Kft. biztosítja.²²³

²²⁰ (Szolnok) – (Mezőtúr) – Békéscsaba, Békéscsaba –Elek – (Románia)

²²¹ Békéscsaba OVIT – Békéscsaba I., Békéscsaba OVIT – Békéscsaba II.

²²² Szeghalom – Békés – Békéscsaba, (Mezőtúr) – Szarvas – Békéscsaba, Békéscsaba – Orosháza I. – Orosháza II. – Szentés, Békéscsaba – Békéscsaba Kelet – Gyula

²²³ Adatforrás: BMTrT

50. ábra: A Békéscsabai járás villamosenergia ellátó hálózata
(Forrás: BMTrT; kék vonal határolja körül a Békéscsabai járást)

A járás valamennyi településén biztosított a közszolgáltatott villamosenergia ellátás, ez az egyedi fogyasztók szintjén is megközelíti a 100%-ot. Csabaszabadin a legalacsonyabb (90-95% közti) a lakások közhálózati csatlakozása, de Békéscsaba, Csorvás, Gerendás és Szabadkígyós esetében sem éri el a 100%-ot.²²⁴

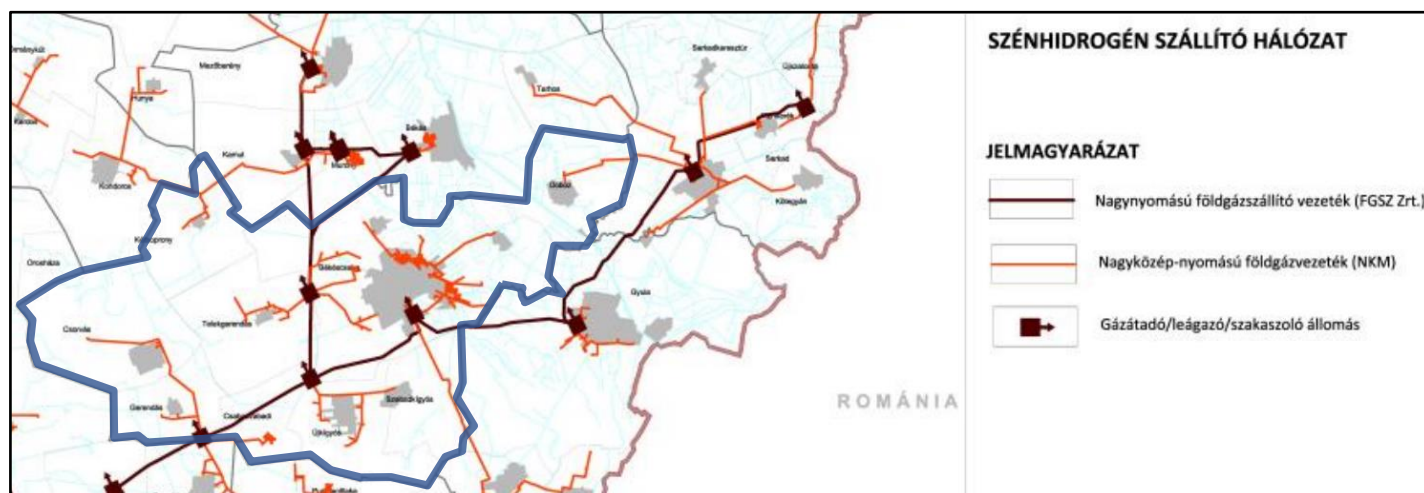
A város az MVP keretében egy smart grid projekt első ütemét is végrehajtotta az elmúlt években. A telepített napelemes kiserőmű, a villamosenergia-tároló, illetve a helyi okoshálózati rendszer és a vezérlőrendszer kialakítása a megújuló energiák elektromos energia szolgáltatásba történő becsatornázását segíti. Békéscsaba komplex energetikai programjának részletesebb bemutatása az önkormányzat energiagazdálkodásáról szóló 2.1.8.7. alfejezetben olvasható.

Gázszolgáltatás

A vármegye gázellátását az egységes országos földgáz szállítóhálózati rendszerhez tartozó, vármegye területén áthaladó vezetékekről biztosítják. A szénhidrogén szállító hálózatokat a FGSZ Földgázszállító Zrt. üzemelteti. A járás területén több földgázszállító távvezeték is végighúzódik, ahogy az az 51. ábrán is látható. Földgázszállító és földgázelosztó vezetékek egyaránt megtalálhatók a járásban. A Békéscsabai járás valamennyi települése rendelkezik már vezetékes gázellátással. Az ábrán nyíllal kiegészített bordó négyzetek jelölik – többek közt – a településeket érintő szakaszoló és gázátadó állomásokat.²²⁵

²²⁴ Adatforrás: BMTrT

²²⁵ A járás területét a Muronyi gázátadó, a Gerendás szakaszoló és gázátadó, az Újkígyós szakaszoló és gázátadó, a Telekgerendás gázátadó, illetve a Békéscsaba szakaszoló és gázátadó állomások érintik.

51. ábra: A Békéscsabai járás szénhidrogén-hálózata
(Forrás BMTTrT; kék vonal határolja körül a Békéscsabai járást)

Az egyes településeken belül is fokozatosan emelkedik a gázhálózatra való rácsatlakozás mértéke. A 2017. január 1.-jei statisztikai adatok szerint az ingatlanok rácsatlakozási aránya az egyes településeken jobban szóródik az elektromos hálózathoz képest. 80% feletti rácsatlakozási aránnyal csak Békéscsaba és Újkígyós rendelkezik a járásban. Szabadkígyós, Csorvás, Doboz és Telekgerendás 60-80% közötti értékkel bír, míg Kétsoprony, Gerendás és Csabaszi 40-60% közöttivel. Békéscsabán 30 184 gázfogyasztót regisztráltak, 98%-os rendszerkiépítettség mellett 28 384 fogyasztója van a városnak. A gázhálózat hossza 426,7 km.

Közvilágítás

MVM Lumen Fényszolgáltató Kft. feladata a város közvilágítási hálózatának üzemeltetése, karbantartása. A békéscsabai közvilágítási hálózat mintegy 11 ezer darab lámpatestből áll. A lámpatestek többsége (7765 db) a SMART közvilágítási projekt keretein belül lecserélésre került és LED-es fényforrással lett ellátva. A korszerűsítés éves szinten minimum 800 000 kWh energia-megtakarítást jelent.

A SMART közvilágítási projekt keretében több mint 2000 lámpatest Bluetooth vezérléssel ellátott, egyedi fényáram-szabályozást lehetővé tevő világítóberendezés, vagy IOT (Internet of Things = a dolgok internete) távfelügyeleti vezérlést előkészítő, vezérlő oldali protokollon keresztül működtethető SMART-ready lámpatestek. Emellett több mint 1500 db IOT vezérléssel integrált, SIM kártyával ellátott, kétirányú, gsm, zigbee kommunikációra és GPS helymeghatározásra képes, távfelügyeleti rendszerben működő közvilágítási berendezést, illetve más SMART aktív funkciókkal bíró elemet is telepítettek, pl.: WIFI, optikai és környezeti szenzorok, kamerák, parkolásmenedzsment pilot jelleggel.

Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei

Az országban és Békés vármegyében is elérhető megújuló energiaforrás a szélenergia, a napenergia, a vízenergia, a biomassa (különböző halmazállapotai) és a geotermikus energia. A városban aktuálisan megtermelt megújulóenergia mennyiség nem ismert.

A szélenergia_hasznosítását a hazai energiapolitika jelenleg nem támogatja. Ennek a legfőbb oka, hogy a magyar villamosenergia-hálózat túlságosan elavult az időjárásfüggő szélenergia nagyobb arányú

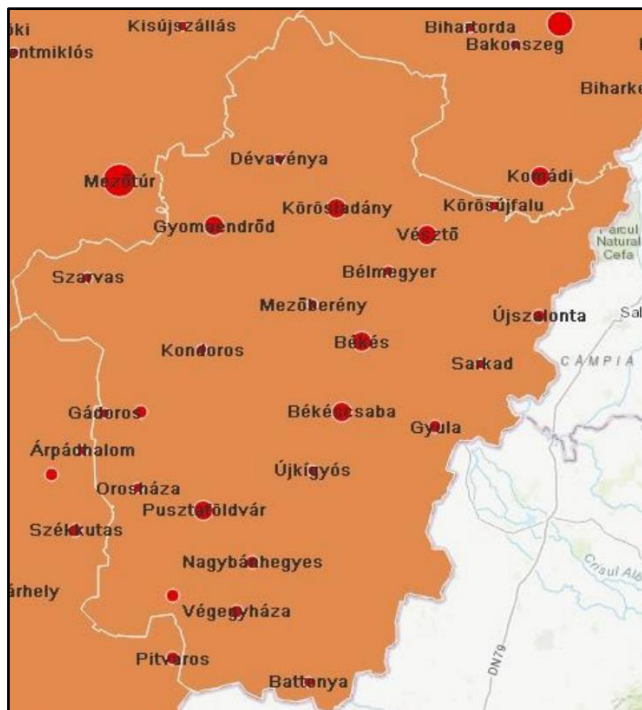
befogadásához. A legnagyobb hazai erőművek csak igen korlátozottan szabályozhatók (illetve pénzügyileg sem éri meg energiatermelésük esetleges csökkentése), nem épültek ki megfelelő méretű energiátároló kapacitások, az energiafogyasztói oldal is rugalmatlan (pl. a lakossági villamosenergia árazását nem lehet az adott időszak energiatermeléséhez igazítani) és a szomszédos országokkal sem lehet kellően rugalmasan kereskedni a villamosenergia tekintetében.

Mindebből kifolyólag egy 2016-ban megjelent módosító rendelet már úgy szabályozta a szélerőmű-park telepítés lehetőségeit, hogy szinte az egész ország területén ellehetetlenült a közcélú energiatermelést szolgáló szélerőmű-park telepítése. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy egyes szakemberek a műszaki nehézségek ellenére látnának lehetőséget a szélerőmű-park kapacitások további bővítésére. A rendszerfejlesztés megvalósításáig mindazonáltal nem várható az energiaforrás szélesebb körű alkalmazása a járásban sem. Változást (az országos (szak)politikai irányváltáson kívül) az elektromos és hidrogén meghajtású autók szélesebb körű elterjedése hozhat e területen. A hidrogén tárolásával és az éppen nem közlekedő – elektromos töltőn lévő – elektromos autók akkumulátorának használatával az energiaforrás hasznosítása nagyobb léptékű rendszerfejlesztés nélkül is megoldhatóvá válhat.

A járás szélerőmű-potenciálját majd a 2.1.14-es éghajlatról szóló alfejezet taglalja. Ebben jól látható, hogy a mai legfejlettebb, 100 méternél is magasabb szélerőművek Békéscsaba térségében is jelentős energiatermelési potenciállal bírnának – köszönhetően annak, hogy a légtérben felfelé haladva egyre állandóbb és egyre erősebb a széljárás.

A napenergia hasznosítás mind erőművi mind lakossági szempontból folyamatosan növekszik. A járás adottságai ebben a szegmensben is egészen kedvezőek. A napenergiahasznosítás potenciálját szintén a 2.1.14-es éghajlatról szóló alfejezet mutatja be.

Műszaki szempontból a nap energiájának is közcélú energiatermelésre való hasznosítási lehetőségét elméletileg az időjárás-függősége, a termelt energia tárolási lehetőségének hiánya ugyanúgy akadályozza, mint a szélerőműből történő energiatermelést. Azonban a naperőmű-parkok létesítése iránti fokozódó érdeklődést segíti, hogy 0,5 MW alatti naperőmű-park esetében a hálózati csatlakozás középvezetési szinten megoldható és egyeztetni csak a hálózati engedélyes szolgáltatóval kell. Ha a szolgáltató fogadni tudja a termelt energiát, akkor annak létesítésének nincs akadálya.²²⁶

52. ábra: A Békés vármegyei naperőművek (A nagyobb teljesítményűeket nagyobb karika jelzi.)
Forrás: BMTrT; 2016. évi állapot

²²⁶ Forrás: BMTrT

A vízenergia termelésre a nagyobb esésű és nagyobb tömegű vízfolyások ideálisak. Ilyenek nem találhatók Békés vármegyében, így a vízenergia hasznosítása szinte biztosan marginális marad mind a vármegyében, mind a járásban. A járás és a vármegye területe döntően a kisebb léptékű hasznosításban merülhet fel pl. sodorvonalba telepített úszó vízerőművek révén, vagy esetlegesen a felhagyott bányagödrök, kiürült (mélyfúrású) kutak képezhetik a kisebb-nagyobb tározós vízerőművek telepítési helyét.

A biomassza termelés és hasznosítása igen sokrétű. A növényi termésből, növényi, állati hulladékokból, melléktermékekből, erdőgazdasági hulladékokból, energiaültetvényekből, szennyvízből és egyéb szerves anyagokból előállítható energiahordozó a biomassza. Elégetésével elektromos áram és melegvíz (fűtés és használati melegvíz) egyaránt gazdaságosan kinyerhető, illetve közlekedési eszközök üzemanyagául is szolgálhat (biodízel, bioetanol, biogáz).

A járásban elősorban a tűzifa elégetése a legjelentősebb hasznosítási forma, de emellett a szennyvíztisztító biogázhasznosítását is fontos kiemelni. A szennyvíztelep az így nyert energiából fedezi energiaszükségletének egy részét. A járásban a mezőgazdasági melléktermékek hasznosítása lehet a biomassza hasznosítás legfontosabb alapanyaga. Elsősorban az állattartó telepekhez kapcsolódó biogázhasznosítás lehetőségeit érdemes megvizsgálni.

A környezeti hő hasznosításán belül a geotermikus energia adottságai is kedvezőek a járásnak. A föld belső hőjéből hasznosítható energiát jellemzően víz segítségével nyerik ki. Békés vármegye geotermikus potenciálja jelentősnek mondható. 90°C-nál melegebb vizet az 1400–1600 m közötti mélység-intervallumban a vármegye jelentős területein találhatunk, ami azért lényeges, mert a 90°C-os vagy melegebb hőmérsékletű termálvízzel gyakorlatilag bármely ipari és lakossági hőigény kielégíthető. A vármegye területén a geotermikus gradiens magas, meghaladja a 60°C/km-t²²⁷, a földi hőáram 90–100 mW/m²-t. Békéscsaba és térsége a geotermikus energiahasznosítás szempontjából a legígéretesebb területek között van számontartva.

A megyében jelenleg a geotermikus energiát elsősorban mezőgazdasági célra használják. Nem csupán üvegházak és állattartó telepek, hanem halgazdaságok is hasznosítják a hévizek energiáját. A lakásfűtés vagy ipari hőszolgáltatás kisebb mérvű.²²⁸ Békéscsabán az Árpád Gyógy- és Strandfürdő már jelenleg is geotermikus hőellátású. A város közeljövőben megvalósuló geotermikus távfűtési rendszere szintén a helyi geotermikus potenciál kiaknázásának kezdőlépései közé tartozik.

Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése

Az önkormányzati épületek/intézmények energiahatékonysága sokat javult az elmúlt években, jelentős megtakarítást eredményezve az intézmények és az önkormányzatok költségvetésében. Emellett az egyes beruházások csökkentették a városi légszennyezést (kevesebb fosszilis energiaforrás elégetése révén), illetve az üvegházhatású gázok kibocsátását. A 2014-2020 közötti támogatási időszakban körülbelül 2,5 Mrd Ft (a TOP keretében) forrásból valósult meg energetikai fejlesztés a békéscsabai önkormányzati épületállományban. A járás többi településén több mint 1 Mrd Ft értékben történtek hasonló fejlesztések.

²²⁷ A geotermikus gradiens európai átlagértéke 30-33°C/km, Magyarországon 42-45°C/km

²²⁸ Forrás: Magyarország geotermikus felmérése (2016.)

Békéscsabán az elmúlt évek fejlesztései ellenére még maradtak energetikai beavatkozásra váró önkormányzati fenntartású épületek. Ezek többsége komplex energetikai fejlesztést igényel – csakúgy, mint a szatellittelepülések számos korszerűtlen középülete.

Békéscsabán az önkormányzati fenntartású épületekben már megjelentek az okos megoldások, amelyek a szolgáltatások színvonalának emelésén túl az üzemeltetési költségek csökkentését is szolgálják. Ezek közé tartoznak a fűtési rendszerhez kapcsolódó hőmérő szenzorok, hőérzékelők, az okos közvilágítás, a villanyáram és a világítás fogyasztásmérői, illetve a napelemek inverterei. Az okosmegoldások széles körű elterjedtsége még nem jellemző a járás intézményeire. Békéscsabán az intézményi felmérésben résztvevő intézmények kivétel nélkül terveznek laptop/számítógép cserét/beszerzést, de ezek az eszközfejlesztések nem fognak jelentős fogyasztásváltozást generálni. Az épületfenntartásra csak kis mértékben lesznek hatással.

2.1.12.3 Elektronikus hírközlés (vezetékes elektronikus hálózat, vezeték nélküli hírközlési építmények)

A járás a 66-os körzetszámon csatlakozik az országos, illetve nemzetközi távhívó hálózathoz. A település jelenlegi vezetékes távközlési ellátottságával valamennyi igény kielégítettnek tekinthető. A járásban 29 189 bekapcsolt fővonal található, melyből 25 272 békéscsabai. A nyilvános fővonalak száma 42 (32 békéscsabai). A járásban 28 544 internetelőfizetőt regisztráltak, közülük 24 319 békéscsabai. A kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások száma ezektől a számoktól elmarad. 26 694 lakás rendelkezik hálózati kapcsolattal, melyből 21 561 békéscsabai.²²⁹

A városon belüli elektronikus hírközlési hálózat részben földalatti elhelyezéssel (kábelként, alépítményben), részben oszlopokra szerelve épült. A térségi szolgáltatók és a területi lefedettség jellemzői az 51. táblázatban láthatók.

Hírközlési hálózat	Békéscsabai lefedettség	Szatellittelepülések lefedettsége
Békéscsaba MJVÖ.	Békéscsaba MJV. egyes területein rendelkezik lefedettséggel	-
DIGI Kft.	Békéscsaba MJV. nagy részét lefedi	-
InterNet-X Kft.	Békéscsaba MJV. egyes területein rendelkezik lefedettséggel	-
Invinetwork Kft.	Békéscsaba MJV. teljes területét lefedi	-
Invitech ICT Services Kft.	Békéscsaba MJV. egyes területein rendelkezik lefedettséggel	Részben kiépült: Kétsoprony, Csorvás, Újkígyós, Telekgerendás, Gerendás, Szabadkígyós, Doboz, Csabaszabadi
Invitel Zrt.	Békéscsaba MJV. egyes területein rendelkezik lefedettséggel	Teljesen kiépült: Kétsoprony, Csorvás, Újkígyós, Telekgerendás, Gerendás, Szabadkígyós, Doboz, Csabaszabadi
Magyar Telekom Távközlési Nyrt.	Békéscsaba MJV. teljes területét lefedi	Teljesen kiépült: Telekgerendás, Doboz Részben kiépült: Csorvás
Dipper Kábel TV Kft.	-	Részben kiépült: Csorvás
Gyopárosi Kábel TV Kft.	-	Részben kiépült: Csorvás, Szabadkígyós

51. táblázat: Az elektronikus hírközlési hálózatok
Forrás: E-KÖZMŰ

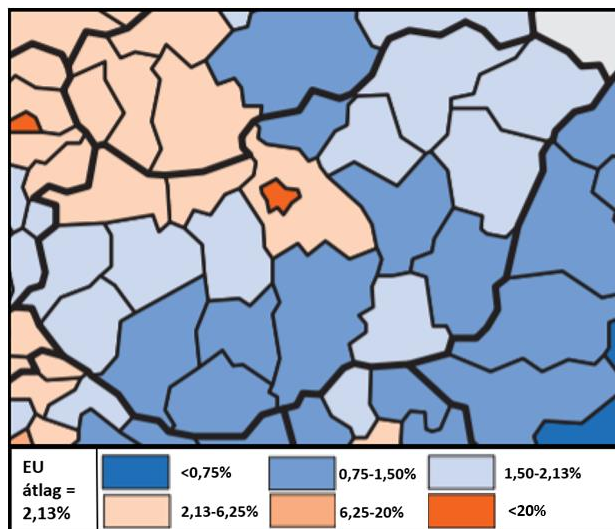
²²⁹ Adatforrás: KSH, 2019.

A szükséges hálózatfejlesztéseket a szolgáltató saját beruházásként valósítja meg. A föld feletti elhelyezésű vezetékek részben szolgáltatói tulajdonú oszlopokra, részben a kífeszültségű hálózat tartóoszlopaiba szereltek épültek.

A távközlési ellátottságot tovább növeli a vezetékek nélküli hálózatok (mobiltelefon-hálózatok) elérhetősége. Békéscsaba minden városrészén valamennyi jelentősebb mobilszolgáltató teljes lefedettséget és megfelelő térrőrt tud biztosítani.

2.1.13 Környezetvédelem (és településüzemeltetés)²³⁰

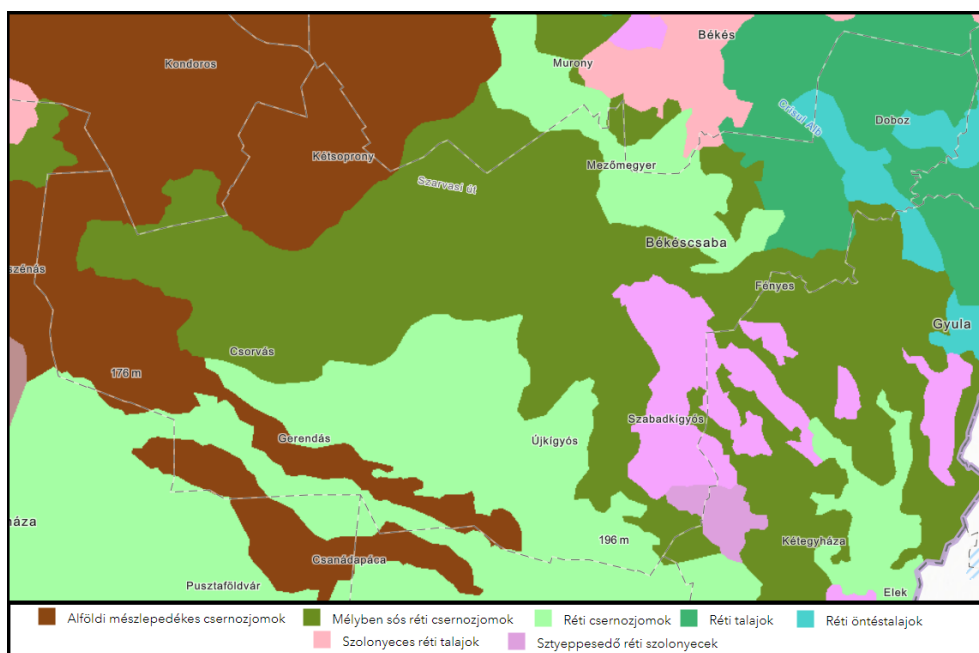
2.1.13.1 Talaj

53. ábra: A lezárt talajrétegek aránya Magyarországon
Forrás: Eurostat

Egy adott térség talajminőségének leírásához fontos látni, hogy a vizsgált terület mekkora része van az emberi terjeszkedés (infrastruktúra és/vagy épületek, városok építése) miatt áthatolhatatlan réteggel „lefedve”, és ezáltal akár kedvezőtlenül is befolyásolva a környezet és a termőföld minőségét. Az 53. ábrán látható, hogy Békés vármegye területe az EU-átlagnál (2,13%) alacsonyabb, 0,75-1,5%-os arányban van vízzáró, nem természetes anyagokkal lefedve. A víz által előidézett pusztulás, a talajerózió mértéke az EU-országokban átlagosan 2,5 tonnát teszi ki hektáronként. Békés vármegye vonatkozásában ez a mérték 0,7-2,5 tonna között mozgott, a talajerózió tehát

kismértékű. A talaj nedvességtartalma a vármegyében kedvezően változott. Míg 2000. és 2019. között az EU-ban átlagosan 10,2 százalékkal csökkent a talaj nedvességtartalma, addig Békés vármegye a vizsgált időszakban a stagnáló vagy növekedést mutató (0-17,5%) körzetek egyike volt.²³¹

54. ábra: Genetikai talajtípusok a Békéscsabai járásban
Forrás: MTA ATK TAKI AGROTOPO²³²

A fentebb látható 54. ábra szemlélteti a békéscsabai járás jellemző genetikai talajtípusait. Látható, hogy a térségben dominánsan a mélyben sós réti csernozjomok, illetve a réti csernozjomok vannak

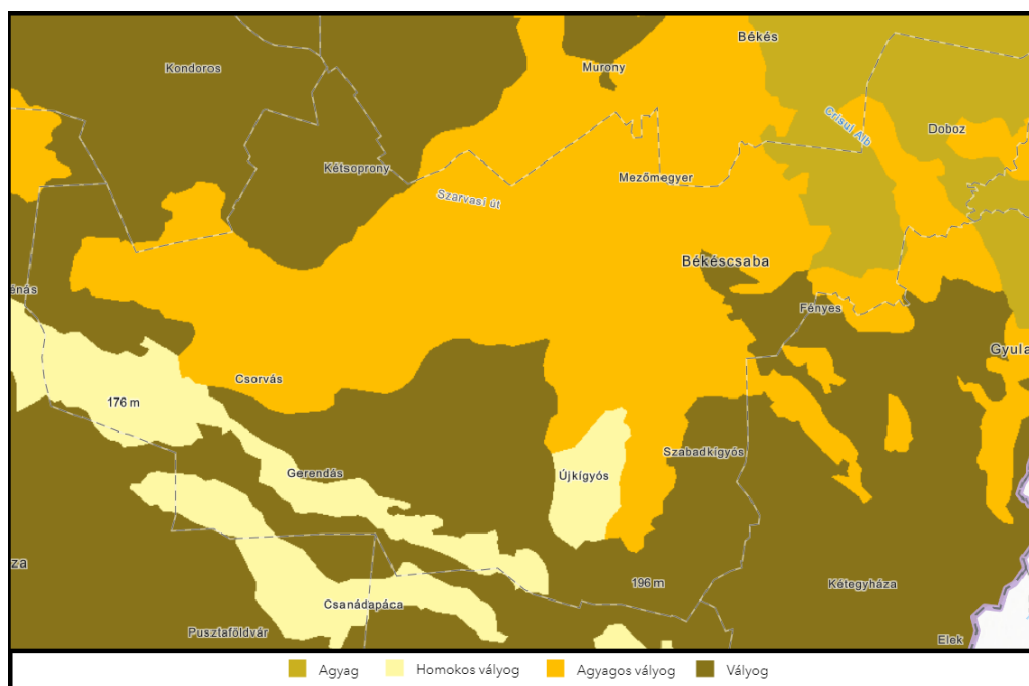
²³⁰ Módszertani Kézikönyv számozása szerint: 1.17. alfejezet

²³¹ Eurostat Regional Yearbook, 2021, letölthető: <https://bit.ly/3ogelKS>

²³² <https://maps.rissac.hu:3344/webappbuilder/apps/2/>

jelen, emellett alföldi mészlepedékes csernozjomok (főleg Kétsoprony és Gerendás környékén), réti talajok, réti öntéstalajok (Doboz környékén), szolonyeces réti talajok, valamint sztyeppesedő réti szolonyecsek figyelhetők meg (Szabadkígyós környékén). A csernozjomok szervesanyag-tartalma magas, jó a víztartó, vízvezető és tápanyag-szolgáltató képességük. Ezek a talajok rendelkeznek a legnagyobb termőképességgel.

A fizikai talajtípusokat bemutató 55. ábrán megfigyelhető, hogy a járás legnagyobb részén az agyagos vályog a jellemző fizikai talajtípus, míg Doboz környékén emellett jelen van az agyagos talaj, Szabadkígyós és Kétsoprony környékén a vályog, míg Gerendásnál a vályog mellett a homokos vályog is. Újkígyós környékén jellemzően homokos és agyagos vályog található.

55. ábra: Fizikai talajtípusok a Békéscsabai járásban
Forrás: MTA ATK TAKI AGROTOPO²³³

Békéscsaba közigazgatási területe a talajviszonyok szempontjából két nagyobb részegységre bomlik: a külterületi természetes genetikájú és a belterületi antropogén talajokra. A város jellemző talajtípusainak kialakításában az éghajlat, a geomorfológia, a domborzat és a jellemző talajképző kőzeteken túl a terület hidrológiai adottságai (a talajvízszint mélysége, talajvíz kémiai összetétele, a felszíni vízhálózat) is döntő hatással voltak.

A Békéscsaba környéki felszíni képződmények elsősorban az iszapos (infúziós) lösz kategóriába, folyóvízi iszap, öntés iszap és szikes iszap kategóriába, valamint kis területeken löszös futóhomok kategóriába sorolhatók. A talajképződés általában ezeken, az elsősorban vályog és agyag fizikai minőségű talajképző kőzeteken indulhatott meg. A talajképző felszíni földtani képződmények további jellemzői a területen: 2-5, ill. 5-10% közötti mésztartalom, valamint a fizikai minőségből adódóan a jellemzően gyenge vízvezetési kategóriák, jellemző a területre az erősen vízzáró és repedező, valamint az erősen víztartó képződmények jelenléte. A tájban ható talajképző tényezők összességükben a különböző típusú csernozjomok kialakulásának kedveztek. A területen legjellemzőbbek a réti

²³³ <https://maps.rissac.hu:3344/webappbuilder/apps/2/>

csernozjom talajok, melyeknek mind az öt jellemző altípusa dominánsan előfordul a várossal határos területeken: megfigyelhető karbonátos, nem karbonátos, mélyben sós, mélyben szolonyeces, valamint szolonyeces változat is.

A város talajtani potenciálja kedvező. A legjellemzőbb talajtípusok az alábbiak: réti talaj, réti csernozjom minden változata, nem karbonátos és karbonátos réti talaj változatok, csernozjom réti mélyben sós és szolonyeces változatai, szolonyeces réti, s a csatornák mentén humuszos öntés. Kis foltokban előfordulnak szikes talajok is: réti szolonyec és szoloncsákos szolonyec. A mélyben sós csernozjomok kialakulásában a sós altalajvizek döntő szereppel bírnak, a C szint különböző mélységeiben a káros sók felhalmozódnak. Mivel ez a mélység a felső genetikai szinteket és a talajművelést nem érinti, ezek a talajok a mészlepedékes csernozjom talajhoz hasonlóan jó termékenységűek. Meg kell azonban emléteni, hogy a sós altalajvizek befolyása következtében a talajok fejlődésében elsődösödés következhet be, mely folyamat a helytelen, nem megfelelő minőségű öntözővíz alkalmazása esetén felgyorsítható, s a jó minőségű talaj szikesedéséhez vezethet. A réti csernozjomok szintén nagy termékenységű talajok, amelyek még aszályos esztendőben is nagy termést adnak, tekintettel arra, hogy az aránylag nem mélyen elhelyezkedő nem sós talajvíz a csapadékvíz hiányát némileg pótolja.

A szolonyec talajok területén csak a magasabban fekvő jobb foltok hasznosíthatók mezőgazdasági termelésre. Az egyes említett talajtípusok térbeli elrendeződésére jellemző, hogy a várostól ÉK-K-re alföldi mészlepedékes csernozjom, a város területe alatt zömében mélyben sós réti csernozjom, délre réti csernozjom és réti szolonyec talajok, ÉNy-ra réti csernozjomok és sztyeppesedő réti szolonyec, DNy-ra pedig réti szolonyec és mélyben sós réti csernozjomok fordulnak elő.

Nehézfémtartalom vonatkozásában elmondható, hogy a város vizsgált talajai nehézfémekkel csak mérsékelten szennyezettek, a lakosságra nézve jelentős környezeti kockázatot nem jelentenek. Lehetséges felszíni, nagy területre kiterjedő talajszennyező forrásként jöhetnek számításba a város közigazgatási határán belül tevékenykedő, több 10-100 hektáron gazdálkodó mezőgazdasági üzemek az esetenként nem megfelelő szerves- és műtrágyázási gyakorlat miatt. Gondot jelent Békéscsabán a magas talajvízállás, a művelt területek egy része belvízveszélyes, valamint hosszú távon is jelentkező talajvédelmi kérdés a másodlagos szikesedés.²³⁴

2.1.13.2 Felszíni és a felszín alatti vizek

Békéscsaba és a Békéscsabai járása Maros hordalékkúpon, a Kettős-Körös vízgyűjtő mentén helyezkedik el, mely alapvetően három részvízgyűjtő területből tevődik össze. A két legjelentősebb részvízgyűjtő a két határt metsző folyó – a Fehér- és Fekete-Körös – vízgyűjtőjét jelenti, míg a harmadik része e két folyó összefolyását követően a Kettős-Körös saját részvízgyűjtő területe. Az itt található víztestek mesterséges vagy erősen módosított víztestek, melyek jellemzően kicsi vagy nagyon kicsi mederesésűek. A területen egy mesterséges állóvíztest található, a Békéscsabai Téglagyári tavak. Az itteni víztesteket érő terhelés oka javarészt a mezőgazdaság, az ipar, a településfejlesztés és az árvizek. A Körös-Maros köze a magas talajvízszint következtében erőteljesen belvíz-, de kevésbé aszályérzékeny terület, a Békési sík azonban – melyen a vármegyeszékhely is található – vízhiányos

²³⁴ Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése, 2014.

terület. A térség kb. fele árvizek által veszélyeztetett mélyártéri terület, kitéve a folyók szélsőséges vízjárásnak.²³⁵

Az emberi beavatkozások következtében a város környékét formáló vizek már nem az egykori természetes módon gyűlnek össze, folynak le, illetve jelentősnek mondható a minőségükben beállt romlás is. *Topográfiai értelemben Békéscsabán a mai vasúti fővonalról keletre eső terület a Körösök árterén helyezkedik el, a belterületen az ártérhatár gyakorlatilag az Élővíz-csatorna bal oldali vonulatával párhuzamosan halad. Az ettől nyugatra eső területekre, elsősorban Jamina vízgazdálkodására még a jelenlegi körülmények között is az egykori folyómedrek gyakorolnak hatást. Békéscsaba mindennapi életének meghatározó tényezője az Élővíz-csatorna, amelynek esztétikai, városképi és térszerkezeti jelentősége van. Mint minden mesterségesen működtetett vízgazdálkodási rendszer, két fő paraméterrel: a vízszállítással és a vízminőséggel jellemezhető. Az Élővíz-csatorna Békéscsabát Veszelynél (24+512 fkm szelvényben) éri el és Sikonyánál (10+081 fkm szelvény) hagyja el. A város környezeti állapotát meghatározó üzemi helyzet elsősorban nyáron, az ún. kisvízi időszakban következik be. A Fehér-Körös felől a betáplálás a gyulai tápszilipnél ilyen esetben a normál 2-3,5 m³/s értékhez képest nem éri el a 0,800 m³/s sem. Békéscsaba belterületén a Békéscsaba és Gyula közti vízhasználatok következtében a vízszállítás nem haladja meg a 100-200 l/s értéket, ami gyakorlatilag szemmel érzékeltető vízmozgást már nem eredményez. Az Élővíz-csatorna vízminősége a kommunális és ipari szennyvízterhelés mértékétől függően alakul. A város területén jelentkező felszíni vizeket az Élővíz-csatorna szállítja a Kettős-Körösbe.*²³⁶

A Körös-Maros köze sekély felszín alatti víztestnek számít, ebből adódóan a belvízelvezetés negatív hatással lehet az itteni vízkészletre.²³⁷ Hazánkban a talajvíz átlagos terepszint alatti mélysége 2-5 méter, szélső értékeiben 0 és 16 méter. Békéscsaba környezetében a talajvízszint mélysége a felszín alatt jellemzően 0 és 2, illetve 2 és 5 méter között mérhető. A talajvíztükör nyugalmi szintje a felszín alatt jellemzően 0 és 2, de néhol 2 és 4 méter között van.²³⁸ A felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken levő települések besorolásáról szóló 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet melléklete alapján²³⁹ a békéscsabai járás településeit az 53. táblázatban lehet megtekinteni.

Település	Besorolás
Békéscsaba	Érzékeny
Csabaszabadi	Érzékeny
Csorvás	Érzékeny
Doboz	Érzékeny
Gerendás	Érzékeny
Kétsoprony	Érzékeny
Szabadkígyós	Érzékeny
Telekgerendás	Érzékeny
Újkígyós	Fokozottan érzékeny

52. táblázat: A békéscsabai járás településeinek érzékenysége a felszín alatti vizek szempontjából
Forrás: Vízművek honlapja

²³⁵ VGT3, Kettős-Körös vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési alegység, vitaanyag. <https://bit.ly/3spPJ3l>

²³⁶ Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése, 2014.

²³⁷ Magyarország Vízgyűjtő-Gazdálkodási Terve – 2021. <https://vizeink.hu/vizgyujto-gazdalkodasi-terv-2019-2021/>

²³⁸ Magyarország talajvíztérképei, <https://map.mbfisz.gov.hu/tvz/>

²³⁹ https://www.vizmuvek.hu/files/public/altalanos-pdf/rendelet_telepuisek_besorolasa.pdf

A felszín alatti vízkémiai monitoring trendvizsgálat és értékelés a 2000-2018 közötti időszakban megtörtént. Az értékelés a következő alkotókra terjedt ki: ammónium (NH_4^+), nitrát (NO_3^-), foszfát (PO_4^{3-} klorid (Cl^-), szulfát (SO_4^{2-}), fajlagos elektromos vezetőképesség (EC), ólom (Pb), higany, (Hg), kadmium (Cd), oldott oxigén (DO), pH, szerves vízkémiai komponensek és peszticidek. Ez alapján a Körös-Maros köze a romló kategóriába került (NO_3 , SO_4 , NH_4 , EC) értékek szempontjából.²⁴⁰

A kedvező termálvíz-beszerzési lehetőség Békéscsabára is jellemző, azonban a fürdőüzemi felhasználáson túl sokáig nem volt érdemi előrehaladás az energiahasznosítás területén.²⁴¹ Ezen a téren óriási előrelépést jelent az MVP keretében megvalósuló geotermia projekt, mely egy kitermelő és két visszasajtoló kút létesítésével valósul meg – első körben önkormányzati fenntartású épületek fűtési költségeinek és CO_2 -lábnymának csökkentésében vállal fontos szerepet (lásd még a közműhálózatot bemutató 2.1.12. fejezetben).

2.1.13.3 Szennyvíz és a vizeket érő szennyezés

Kettős-Körös vízgyűjtőn összesen 12 település rendelkezik szennyvíztisztító teleppel. A járás települései közül három esik ebbe a kategóriába, ezek jellemzőit az 52. táblázat foglalja össze.

Település	Jellemző	Befogadó/Víztest gyűjtő
Doboz	III. tisztítási fokozat	D3 (Magsári-2) csatorna/ V.Vargahosszai főcsatorna
Békéscsaba		Élővíz-csatorna/Élővíz-csatorna
Újkígyós		Dögös-Kákafokicsatorna/ Dögös-Kákafokicsatorna

53. táblázat: A békéscsabai járás szennyvíztisztítói
Forrás: VGT3

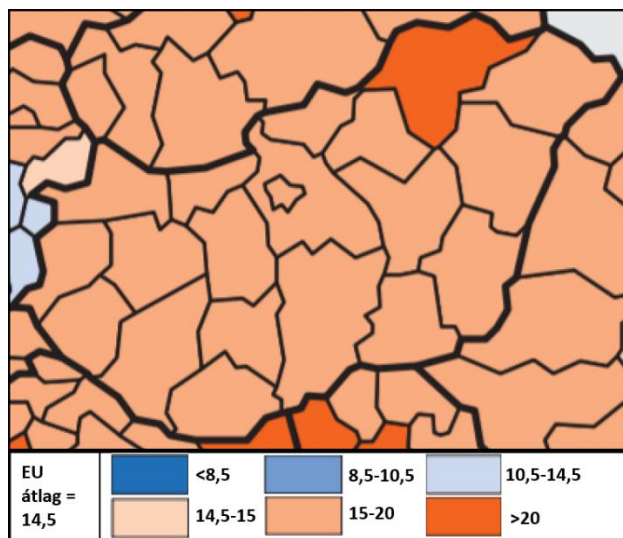
Látható, hogy az összes szennyvíz III. fokozatú (a nitrogén és foszfor eltávolítást biztosító) tisztítást nyújtó szennyvíztisztító telepre kerül. A Kettős-Körösbe közvetlenül kerül bevezetésre nyers települési szennyvíz, az Élővíz-csatornába közvetlenül magas sótartalmú és szociális szennyvíz, és közvetetten feltehetően olajos szennyvíz. A békéscsabai fürdő használt vizének befogadója az Élővíz-csatorna. Felszíni és felszín alatti szennyeződés tehát kimutatható a vizsgált területen és jelen van talajvíz állattartásból és mezőgazdaságból származó terhelése is.²⁴²

²⁴⁰ Magyarország Vízyűjtő-Gazdálkodási Terve – 2021. <https://vizeink.hu/vizgyujto-gazdalkodasi-terv-2019-2021/>

²⁴¹ Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése, 2014

²⁴² VGT3, Kettős-Körös vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési alegység, vitaanyag. <https://bit.ly/3spPJ3l>

2.1.13.4 Levegőtisztaság és védelme

56. ábra: Szálló por (PM_{2,5}) aránya (µg/m³) Magyarországon, 2018.

Forrás: Eurostat

Az Eurostat 2021-es évkönyve tartalmazza a levegő minőségével kapcsolatos hazánk területén mért adatokat is. A 2018-as adatok szerint EU-országokban mért PM_{2,5} szállópor arányának átlaga 14,5 µg/m³ volt. Az 56. ábrán látható, hogy Magyarország egész területén az európai átlagértéknél magasabb szállópor-koncentrációt mértek. Békés vármegyében ez az érték 15 és 20 µg/m³ között mozgott, ami az országos szórásba illeszkedik, de az EU-átlagnál értelemszerűen magasabb.²⁴³

Az országos szállópor átlagértékek 2019-ben: PM_{2,5} – 25 µg/m³; PM₁₀ – 50 µg/m³.²⁴⁴ Ebből következik, hogy országunk levegője sok esetben az egészségre ártalmas. Az Európai

Környezetvédelmi Ügynökség levegőtisztasági jelentései szerint Magyarországon több mint 13 ezer ember halt meg idő előtt a magas PM_{2,5} szállópor-szennyeződés miatt a 2018-as évben.²⁴⁵ A következő évi adatsorok alapján ez a szám 10400-ra csökkent 2019-ben.²⁴⁶ Ezek az értékek magasabbak mind az EU-átlagnál, mind a Visegrádi országok átlagainál.²⁴⁷

Magyarországon az elmúlt években csökkent a szálló por (PM₁₀ és PM_{2,5}) szennyezettség.²⁴⁸ Hazánkban a levegőminőség mérését, értékelését az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat (OLM) végzi. Az OLM 2020. évi szálló por PM₁₀ és PM_{2,5} mintavételi programjának összesítő értékelése szerint az ország levegőminősége jónak, illetve kiválónak mondható, kiemelve, hogy a minőségromlás a fűtési időszakokra esik, hiszen a szállópor szennyezettség kétharmad részben a lakossági fűtésből ered. Az 57. ábra tartalmazza a vizsgált komponensek légszennyezettségi index szerinti értékelését a békéscsabai mérőhelyeken. A vizsgálatok során kapott eredmények értékelése szennyező anyagonként a 4/2011 (I.14.) VM rendelet szerinti éves egészségügyi határértékekhez, célértékekhez, illetve a 6/2011 (I.14.) VM rendeletben található alsó és felső vizsgálati küszöbértékekhez viszonyítva történt.

Mérőhely	Légszennyezettségi index						
	PM ₁₀	PM _{2,5}	As	Cd	Ni	Pb	BaP
Békéscsaba, Vízmu	jó (2)	-	-	-	-	-	jó (2)
Békéscsaba, Pásztor u. 17.	jó (2)	-	-	-	-	-	jó (2)

57. ábra: 2020. év légszennyezettségi index szerinti értékelése a békéscsabai mérőhelyeken

Forrás: OLM

A PM₁₀ komponens „jóra” értékelése azt jelenti, hogy az éves átlag 16-32 µg/m³ között volt mérhető, tehát a komponens mért átlaga az éves egészségügyi határérték alatt mozgott 2020-ban. A PM_{2,5}

²⁴³ Eurostat Regional Yearbook, 2021, letölthető: <https://bit.ly/3ogelKS>

²⁴⁴ Hungary - Air pollution country fact sheet, 2021, <https://bit.ly/3IVZA7z>

²⁴⁵ Air quality in Europe — 2020 report, EEA Report No 09/2020.

²⁴⁶ Air quality in Europe 2021 – web report, Health impacts of air pollution in Europe, 2021, <https://www.eea.europa.eu/publications/air-quality-in-europe-2021/health-impacts-of-air-pollution>

²⁴⁷ Hogyan jussunk levegőhöz? Háttéranyag a magyarországi légszennyezettségről és annak leküzdéséről. Egyensúly Intézet, 2021, <https://bit.ly/3olpPMS>

²⁴⁸ BMJV Levegőminőségi Terve, 2020

komponens mérésére nem került sor ezen békéscsabai mérőhelyeken. Megtörtént ellenben a PAH-komponensek vizsgálata szálló por PM₁₀ mintából, azonban Békéscsabán mindkét mérőhely (Vízmu a Dobozi úton és Pásztor u.) és minden mért komponens esetében az adatrendelkezésre állás 90% alatti.²⁴⁹ Viszont így is megállapíthatóvá vált, hogy a szálló por (PM₁₀) frakcióban lévő 3,4-Benz(a)pirén koncentráció átlagos értéke az egészségügyi határértéket minden évben meghaladta, és a vizsgáló laboratórium tájékoztatása alapján a magasabb koncentrációk a fűtési időszakokra estek.²⁵⁰

A levegő védelméről szóló 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet előírásainak megfelelően Magyarország területét és településeit a légszennyezettség mértéke alapján zónákba kell sorolni. A légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről szóló 4/2002. (X. 7.) KvVM rendelet 1. sz. melléklete alapján Békéscsaba „kijelölt város” szennyező anyag szerinti zónacsoportba tartozik az alábbiak szerint:

Szennyező anyag	SO ₂	NO ₂	CO	PM ₁₀	Benzol	Talajközeli ózon	PM ₁₀				
							As	Cd	Ni	Pb	Benz(a)pirén
Zónacsoport	F	F	F	B	F	O-I	F	F	F	F	D

54. táblázat: Zónacsoportok légszennyező anyagok szerint

Forrás: 4/2002. (X. 7.) KvVM rendelet via BMJV Levegőminőségi Terve, 2020.

- B csoport: azon terület, ahol a levegőterheltségi szint egy vagy több légszennyező anyag tekintetében a levegőterheltségi szintre vonatkozó határértéket és a túrértéket meghaladja.
- D csoport: azon terület, ahol a levegőterheltségi szint egy vagy több légszennyező anyag tekintetében a felső vizsgálati küszöb és a levegőterheltségi szintre vonatkozó határérték a célérték között van.
- F csoport: azon terület, ahol a levegőterheltségi szint az alsó vizsgálati küszöböt nem haladja meg
- O-I csoport: azon terület, ahol a talaj közeli ózon koncentrációja meghaladja a célértéket.²⁵¹

Az OLM mintavételi programjához adatokat szolgáltató mérőhálózat alapvetően két részből áll: az automata állomások folyamatos mérést végeznek több légszennyező komponens tekintetében, míg a manuális hálózat (RIV) pontjain gyűjtött minták elemzése néhány összetevőre – NO₂, SO₂, helyenként üledék por – korlátozódik. Az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat manuális mérőhálózati adatok alapján készült 2020-as tanulmányában Békéscsaba esetében csak a Nitrogén-dioxid (NO₂) koncentráció alakulása követhető 2011. és 2019. között.²⁵² A korábbi tanulmányok is csak a NO₂ - koncentrációt rögzítették a város esetében, ezek az értékek (2008. és 2019. közötti időszakra) az 58. ábrán láthatóak.²⁵³

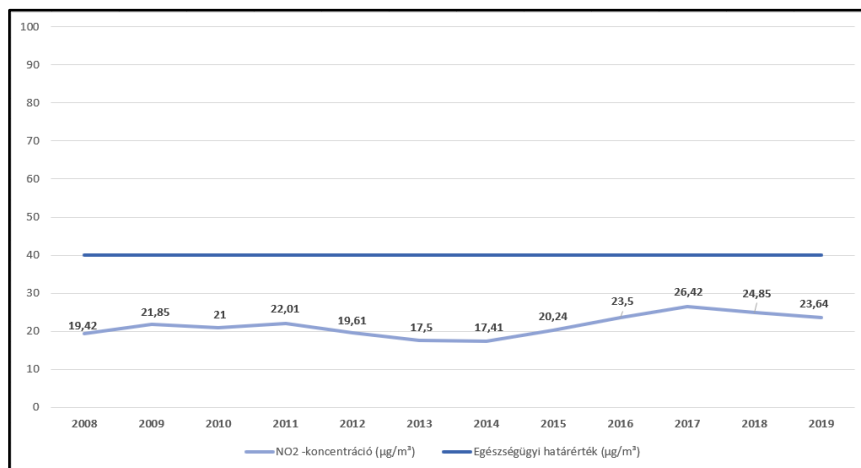
²⁴⁹ OLM 2020. évi szálló por PM₁₀ és PM_{2,5} mintavételi programjának összesítő értékelése, MFO LRK Adatközpont, 2021. Letölthető: <https://bit.ly/3ugv98f>

²⁵⁰ BMJV Levegőminőségi Terve, 2020.

²⁵¹ 4/2002. (X. 7.) KvVM rendelet. <https://bit.ly/35YWQYV>

²⁵² 2020. évi összesítő értékelés hazánk levegőminőségéről a manuális mérőhálózat adatai alapján, MFO LRK Adatközpont 2021. Letölthető: <https://bit.ly/3gi3888>

²⁵³ 2017. évi összesítő értékelés hazánk levegőminőségéről a manuális mérőhálózat adatai alapján, ÉLFO LRK Adatközpont 2018. Letölthető: <https://bit.ly/3rjyNw8>

58. ábra: NO₂-koncentráció éves átlagértékének alakulása Békéscsabán,
Adatforrás: OLM

A város 2014-es fejlesztési programja szerint Békéscsaba területén három ponton mérték a levegő kéndioxid-, nitrogéndioxid-szennyezettségét, valamint a szálló, az ülepedő por mennyiségét és az ülepedő por ólomtartalmát. A tanulmány szerint a mérőállomások a város belterületén a gyógyszerári központnál, a Lencsési lakótelepen a Pásztor utcai Óvodánál és az Orosházi úton lévő Sütőipari Rt-nél vannak. Ugyanezen dokumentum megjegyzi, hogy a 2012-es adatok alapján a szén-monoxid mért mennyisége 2007-től, a nitrogén-oxidok mért mennyisége pedig 2009-től folyamatosan és jelentősen csökkent, a kénoxidok mennyisége 2010-ig tartó jelentős növekedés után 2012-ig stagnált a vármegyeszékhelyen. A város közlekedési csomópontjaiban a szállópor-koncentráció esetenként határérték felett van, és ugyancsak kisebb-nagyobb gyakoriságú határérték-túllépések mérhetők az ülepedő pornál is. A fűtési idényben a légszennyező anyagok levegőben mért átlagos koncentrációi - az ülepedő por kivételével - megemelkednek. Ekkor mérhetők magasabb csúszkoncentrációk is, noha az átlagos értékek lényegében az éves határértékeken belül maradnak. A város légterébe kerülő légszennyező anyagok döntően a fűtésből, az üzemi, technológiai tevékenységekből és a közlekedésből erednek. Ezek pont-, diffúz-, és vonalforrásként terhelik a levegőt. A fűtési, ill. üzemi-technológiai eredetű kibocsátások éves mennyiségei alapján megállapítható, hogy mintegy 800 ezer t/év légszennyező légtérbe jutásával kell számolni. A szennyezők jelentős része a város légterének alsó 0-20 m-es rétegében kerül kibocsátásra. Ezért a levegő minőségét ezek az alacsony források döntően befolyásolják, de elsősorban a tényleges kibocsátások környezetében. Az ipari légszennyezés a következő körzetekre összegezhető:

1. Északi Iparterület - védett II. Békési út - Berényi út között
2. Nyugati Iparterület - védett II. Vasúttól nyugatra, Szarvasi út - Csorvási út
3. Déli Iparterület - védett II. Kétegyházi út környezete
4. III.-IV. kerület - védett I. Békési úttól és a Szarvasi úttól északnyugatra
5. V. kerület - védett I. Jamina
6. II. kerület (városcentrum) - védett I. Békési út - Szarvasi út - vasútvonal - Bartók B. út - Élővíz-csatorna által határolt terület
7. I.- VI. kerület - védett I. Bartók B. út - Bánszky u.- Bajza u. - Gyulai út által határolt terület, Lencsési ltp.
8. I. kerület és Nagyrét - védett I. Élővíz-csatorna - Békési út - Gyulai út által határolt terület.²⁵⁴

²⁵⁴ Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése, 2014.

59. ábra: A békéscsabai mérőállomások elhelyezkedése

Forrás: BMJV Levegőminőségi Terve, 2020.

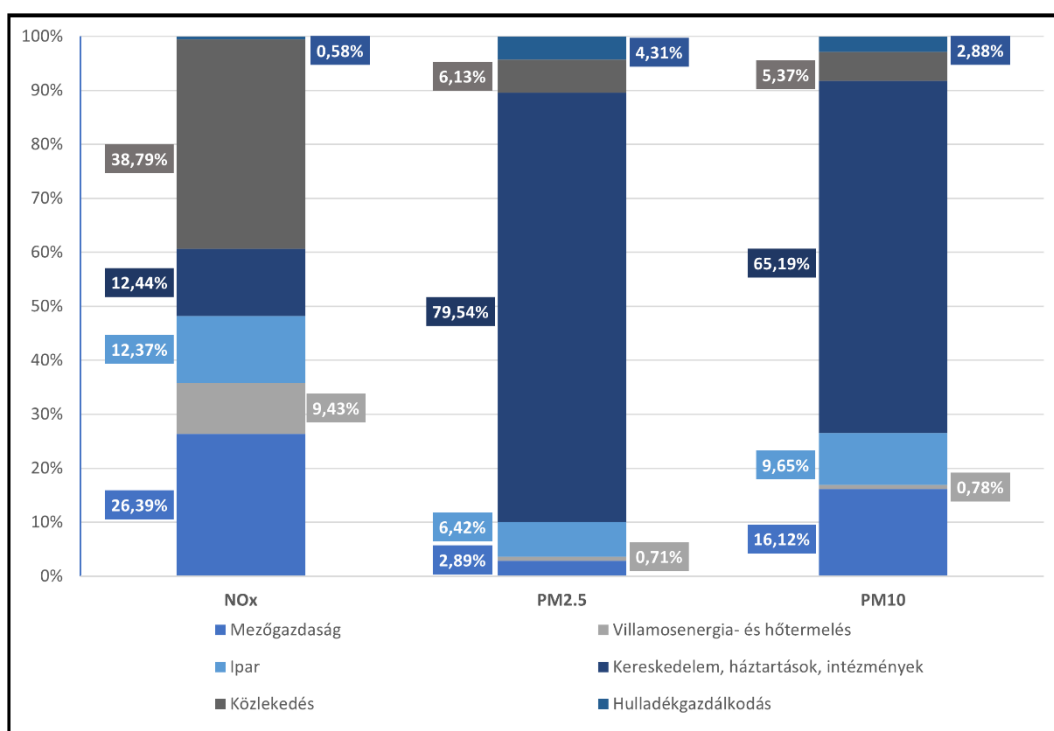
A város Levegőminőségi Terve (2020.) azonban részben más helyszíneken, de ugyanúgy három - nem automatikus - mérőhelyszínt azonosít. Az OLM mintavételi programjában Vízmu néven jegyzett Dobozi úti manuális mérőállomást, a Pásztor utcai időszakos eseti mérőhelyet, illetve a LIFE Projekt keretében végzett 4x2 hetes mérések helyszínét, ami Jamina városrészben, a Kolozsvári úton található. Az állandó - de manuális - mérőponton (5600 Békéscsaba, Dobozi út 5. sz.)

kisméretű szálló por (PM_{10}) légszennyező anyag mintavétel történik, 24 órás mintavétellel. Az eseti mérésekre kijelölt mérőponton (5600 Békéscsaba, Pásztor u. 17. sz.) kisméretű szálló por (PM_{10} és $PM_{2,5}$) légszennyező anyag mintavételt végez a mérőszervezet. A LIFE projekt keretében kijelölt mérőponton (5600 Békéscsaba, Kolozsvári út 24. sz.) a mérések keretén belül O_3 , NO/NO_x , SO_2 , CO és szálló por PM_{10} frakciójának folyamatos mérése, illetve a folyamatos méréssel párhuzamosan a szálló por $PM_{2,5}$ frakciójának aktív, szakaszos mintavétele történt negyedévente 4x2 hetes időintervallumban, 2019. július és 2020. május között. Itt a méréseket egy magáncég (a Green Lab Magyarországi Mérnökiroda Kft.) végezte az önkormányzat megbízásából és a mélyebben fekvő városrészben mért adatok alapján az O_3 koncentráció 2 alkalommal haladta meg a napi 8 órás mozgó átlagkoncentrációk maximumát, míg a PM_{10} 17 alkalommal haladta meg a 24 órás egészségügyi határértéket. Az elmúlt évekre vonatkozóan folyamatosan működő mérőállomás hiányában is levonható a következtetés, hogy a kisméretű szálló por (PM_{10}) szennyeződés Békéscsaba esetén a legfőbb légszennyező komponens. Egy lakossági kérdőíves felmérés alapján elmondható, hogy sok háztartás esetén továbbra is a szilárd tüzelés a jellemző (fa, szén, biomassza - válaszadók több mint 85 %-a tűzifát használ), illetve feltételezhetően nagyon sok helyen hulladékot (PET palack, gumi, műanyag) használnak a háztartási tüzelőberendezésekben.²⁵⁵

Az fontosabb ipari szennyező pontok, a fűtési szokások és a határértéket megközelítő vagy átlépő szennyező komponensek tehát jól azonosíthatóak. A források és a kibocsátott szennyező anyagok arányával kapcsolatos adatok azonban sajnos csak országos szinten érhetőek el, azonban ezek az arányok – a fentebb felsoroltak miatt is - vélhetően pozitív korrelációt mutatnak a békéscsabai arányokkal. A magyarországi arányokat figyelembe véve látható, hogy a nitrogén-oxidok döntő része a mezőgazdaságból (26,39%) és a közlekedésből (38,79%) kerül a levegőbe. A kereskedelem, háztartások, intézmények szerepelnek a harmadik helyen, mely ágazat 12,44%-ban felelős a nitrogén-oxidok jelenlétéért. Majdnem ugyanekkora (12,37%) a részaránya az iparnak, míg a villamosenergia-

²⁵⁵ BMJV Levegőminőségi Terve, 2020.

és hőtermelés adja a 9,43%-át az összes kibocsátásnak. A hulladékgazdálkodás szerepe elhanyagolható. A PM_{2,5} részecske 79,54%-át a kereskedelem, a háztartások az intézmények bocsájtják ki a fűtés során. Az ipar 6,42%-ban, a közlekedés 6,13%-ban felelős a szennyezésért. Elhanyagolható arányban származik a hulladékgazdálkodásból (4,31%), a mezőgazdaságból (2,89%), illetve az energiaelőállítás folyamataiból (0,71%). A levegőben jelen lévő PM₁₀ komponens abszolút többségét is - 65,19%-át – a háztartások és intézmények fűtése adja. A mezőgazdaságból származik a szennyeződés 16,12%-a, és az ipar adja a levegőben mérhető komponensek 9,65%-át. A közlekedési eszközök ebben az esetben sem tartoznak a legnagyobb szennyezők közé, hiszen az összes kibocsátás 5,37%-a köthető hozzájuk. A szennyező anyag forrása még a hulladékgazdálkodás (innen származik az összes szennyeződés 2,88%-a), illetve a villamosenergia- és hőtermelés, melynek részaránya elenyésző, mindössze 0,78%-os.²⁵⁶ A 60. ábrán látható, hogy országos szinten, 2019-es adatok alapján melyik szektorból származik a levegőbe került károsanyag (Nitrogén-oxidok, PM_{2,5} és PM₁₀).

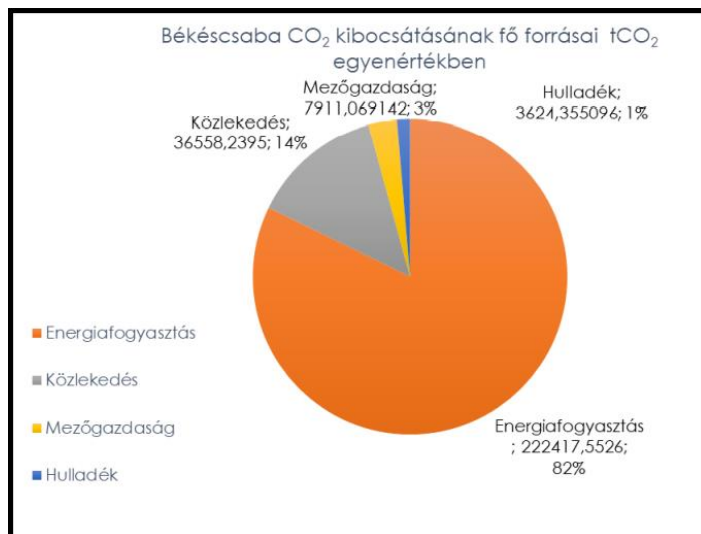
60. ábra: Légszennyező anyagok forrásainak megoszlása ágazatonként Magyarországon (2019.)
Adatforrás: Air pollutant emissions data viewer (Gothenburg Protocol, LRTAP Convention) 1990-2019., European Environment Agency, 2021.)

A közlekedés tehát az országos levegőszennyezésnek csak kisebb részéért felelős, ugyanakkor városi, belvárosi területeken a közúti közlekedés még problémát jelent, a levegőszennyezés a forgalmas időszakokban igazoltan nő. A levegőben mérhető nitrogén-oxidok közel 40 százaléka közlekedési eredetű, ráadásul ez az érték 2011. óta országosan stagnál. Az autotechnológia ugyan összességében fejlődik, de egyre több jármű kerül forgalomba, emiatt nem változik érdemben ez az arány.²⁵⁷ A városi

²⁵⁶ Air pollutant emissions data viewer (Gothenburg Protocol, LRTAP Convention) 1990-2019, European Environment Agency, 2021., Letölthető: <https://bit.ly/3up2fCO>

²⁵⁷ Hogyan jussunk levegőhöz? Háttéranyag a magyarországi légszennyezettségről és annak leküzdéséről. Egyensúly Intézet, 2021., <https://bit.ly/3olpPMS>

adatokból látszik, hogy Békéscsabán sem változik érdemben a NO_2 -szint, ami összefüggésben lehet azzal, hogy a városba bejelentett gépjárművek száma is növekedett az előző évtizedben.²⁵⁸

61. ábra: Békéscsaba üvegházhatású gázfogyasztásának szektorális megoszlása, 2018.

Forrás: Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, Klímastratégia, 2021.

A város teljes üvegházhatású gáz kibocsátása 2018-ban 270511,22 t CO_2 egyenérték volt, amelynek döntő részét az energiafelhasználás adja, második helyen a közlekedés áll. A szektorális megoszlás a 61. ábrán megtekinthető.²⁵⁹

A légszennyező anyagok (Nitrogén-oxidok, $\text{PM}_{2,5}$ és PM_{10}) forrásának ágazatonkénti részletes elemzése sajnos egyelőre nem érhető el kifejezetten Békéscsabára fókuszálva. Az adatok relatív hiányosságát vélhetően az adta, hogy nem állandó és/vagy állandóan üzemelő, automatikusan mérő eszközökkel mérik a város levegőminőségét. Ezért biztató, hogy

2021 novemberében megtörtént egy állandó levegőminőség-mérőállomás telepítése a városban, mely 2022. januártól az országos hálózatba is bekapcsolódott. A mérőállomás az ózon, a szállópor, a nitrogén-oxidok, a szén-dioxid és szén-monoxid szintjét is méri majd, és terv szerint szolgáltatja az adatokat az országos levegőminőségmérő-hálózat részére, üzemeltetését pedig a Hajdú-Bihar Vármegyei Kormányhivatal fogja végzi.²⁶⁰

Korábban (folyamatosan működő mérőállomás hiányában) a Kormányhivatal az eseti mérések alapján rendelkezésre álló adatokból levont következtetések szerint a kisméretű szállópor (PM_{10}) szennyeződést jelölte meg Békéscsaba esetén a legfőbb légszennyező komponensként. Ezt a tényt támasztják alá a 2019-2020. évben a LIFE Integrált Projekt keretében elvégzett 4x2 hetes mérések eredményei is. Békéscsabán elmondható, hogy az utóbbi évek fejlesztéseinek köszönhetően (pl. elkerülőút építése, útkorszerűsítések, nagyléptékű kerékpáros infrastruktúra-fejlesztések) a korábbi tendenciával ellentétben a közlekedés, mint fő PM_{10} forrás domináns szerepe csökken, amelynek a helyébe a lakossági kibocsátások lépnek. A lakosság általi légszennyezőanyag-kibocsátás elsődleges okaként említhető az, hogy a környezeti és egészségi szempontból rendkívül ártalmas tüzelőanyagokat a lakosság gyakran elavult berendezésekben, nem megfelelő tüzelési technikával égeti el, ami tovább fokozza a károsanyag-kibocsátást.²⁶¹

²⁵⁸ Lásd 2.1.11-es fejezet: a motorizációs ráta Békéscsabán 2014-2020. között 324,4-ról 403,8-ra nőtt. Ez közel 4 ezer plusz járművet jelent.

²⁵⁹ Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, Klímastratégia, 2021.

²⁶⁰ <https://behir.hu/a-napokban-elkezdik-merni-bekescsaba-levegominoseget>

²⁶¹ BMJV Levegőminőségi Terve, 2020.

2.1.13.5 Zaj- és rezgésterhelés

A közúti forgalom által okozott zajterhelés elsősorban a várost átszelő 44-es, 47-es főutak mentén jelentős. Az itteni zajterhelés meghatározására a 44-es, 47-es főutak várost átszelő szakaszai mentén korábban történtek zajmérések. A mérések azt mutatták, hogy mind a nappali, mind az éjszakai időszakban határérték feletti terhelés érte az út menti lakóházakat, ezen belül az éjszakai túllépés volt a nagyobb mértékű. A várost elkerülő út megépítését követően a zajterhelés - elsősorban az átmenő teherforgalom mérséklődése miatt - jelentős mértékben csökkent. Ennek alátámasztására ugyanakkor újabb részletes mérési adatok még nem állnak rendelkezésre. A vasúti zaj által érintett lakóterületek közé a Szabolcs u., Őr u., Kazinczy lakótelep és a Jamina városrészen: a Szerdahelyi u., Vasút u., Darányi u., Táncsics u., Kertész u., Tompa u., Ludvig u. tartoznak. A Szabolcs u. és az Őr u. zajterhelésének megállapítására történtek vizsgálatok 1989-ben. A nappali időszakban és a reggel 5-6 óra közötti időszakban a közúti forgalom határozta meg a zajterhelést, a vasút zaj elsősorban éjszaka volt domináns. A fenti vizsgálatot követően készített mérési információk hiányában a zajterhelés pontos értéke nem ismert, azonban az éjszakai időszakban jelentkező nagyobb terhelés ma is meghatározó. A repülőtér 2006-ban megvalósult fejlesztése környezeti hatástanulmány alapján, illetve az előzetesen meghatározott zajgátló védőövezet figyelembevételével történt, így a létesítmény zajvédelmi szempontból is az előírásoknak megfelelően működik. Üzemi zaj szempontjából a határérték feletti zajjal terhelt ipari területekből kettőt rögzít a város 2014-es fejlesztési terve: a Jamina Cserép és Téglagyártó Zrt. Orosházi út 88. alatti téglagyára a Vásárhelyi u., Lugosi u., Temesvári u., Cserepes u.-i lakóházakat terheli. A KNER Nyomda Zrt. központi üzeme pedig az Áchim L. András utcai és a Csokonai utcai lakóházakat terheli. Jelenleg a szolgáltató létesítmények egyike sem okoz tartósan határérték feletti zajterhelést. Az önkormányzati zajvédelmi hatáskör ellátása és a helyi zajvédelmi rendelet 1994. év során történt életbelépése azt eredményezte, hogy ezek a problémák jórészt megoldódtak. A Trefort utcai piac területén működő nagybani piac zaja éjszakánként rendszeresen zavarta a szomszédos tömbházak lakóit, azonban 2022. év elején átadásra került a Kétegyházi úton az MVP keretében megvalósított új vásártér, mely összesen 9 000 m² területen, kitűnő infrastrukturális körülmények között fogadja a kereskedőket.

2.1.13.6 Sugárzásvédelem

A légkörben található sugárzó anyagok terjedésének követésére hazánkban országos sugárzásfigyelő rendszer épült ki. A rendszer részét képező szabadtéri mérőállomásokon folyamatosan mérik a szabadtéri sugárzást: az óránkénti dózis, azaz a dózisteljesítmény értékét.²⁶²

A természetes háttérsugárzás mértéke Magyarországon 50-180 nSv/óra körül ingadozik. Ez az érték függ a magasságtól, és a talaj típusától. Az ingadozást természeti hatások, időjárási körülmények (légnyomás, csapadék mennyiség) változásai befolyásolják.

A békéscsabai háttérsugárzási mérőállomás szerint a 2022. február 10-ei adatok alapján Békéscsabán 71 nSv/óra a háttérsugárzás mértéke (250-es értékig normál szint). A járásban több állomás nincs, a legközelebbiek Gyulán és Sarkadon mérik a háttérsugárzást.²⁶³

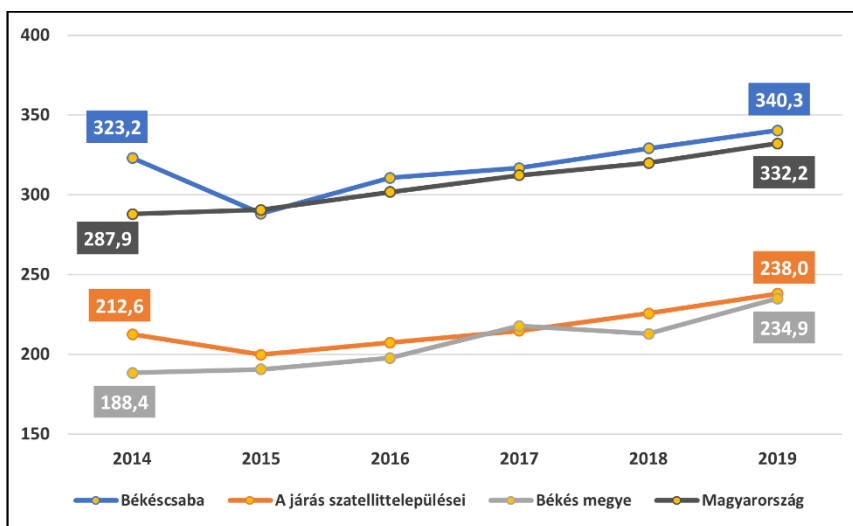
²⁶² A dózisteljesítmény mértékegysége a nanosievert/óra, rövid jele: nSv/h.

²⁶³ <https://www.eumet.hu/orszag-os-hattersugarzas-terkep/>

2.1.13.7 Hulladékkezelés

Békéscsaba és a járás többi települése a Dél-alföldi régió településeivel karöltve 2006-ban önkormányzati társulást hozott létre²⁶⁴, melynek célja, hogy a tagtelepülések területén található bezárt, megfelelő műszaki védelemmel nem rendelkező lakossági hulladéklerakókat rekultiválja, valamint korszerű hulladékgazdálkodási rendszer létrehozásával, az újrahasznosítást szolgáló szelektív hulladékgyűjtés és a komposztálás széleskörű elterjesztésével csökkentse a lerakóhelyekre kerülő hulladék mennyiségét. A DAREH – számos fejlesztést végrehajtva – a korábbi, depókban történő lerakásra támaszkodó hulladékgazdálkodási rendszer helyett egy modern, az újrahasznosítás és az újrahasználat lehetőségeit is kihasználó megoldást alkalmaz. A 12.500 t/év kapacitású, a begyűjtött hulladék szállítási logisztika részét képező átrakóállomás biztosítja a gyűjtőközből a hulladék gazdaságos továbbszállítását a Békéscsabán létesült válogatóműbe. A város külterületén található a vállalat székhelye, mely egyben gyűjtőpontként is üzemel. Folyamatban van a 2630/7 hrsz.-ú földrészleten megvalósítandó KEHOP-3.2.1-15-2017-00010 azonosítószámú, „Komplex hulladékgazdálkodási rendszer fejlesztése a Dél-Alföld térségében, különös tekintettel az elkülönített hulladékgyűjtési, szállítási és előkezelő rendszerre” című projekt, melynek keretében egy hulladékudvart létesít a DAREH társulás.

Elmondható, hogy a kommunális hulladék gyűjtése a járás településeinek minden körzetében heti szintű, míg a szelektív és a zöld hulladék begyűjtése átlagosan havonta egyszer-szám szerint történik meg. A lomtalanítást szintén a közszolgáltató végzi: Békéscsabán, Csabaszabadin, Gerendáson, Telekgerendáson évente kétszer; Dobozon, Kétsopronyban, Szabadkígyóson, Újkígyóson évente egyszer; míg Csorváson házhoz menő lomtalanítás igényelhető írásban. ²⁶⁵ A közszolgáltató a város külterületén válogatóüzemet működtet. Erőssége a városnak, hogy hazai viszonylatban korán, 2015-ben már bevezették a házhoz menő szelektív hulladékgyűjtést. Ezt egészíti ki és erősíti a közterületeken, bevásárlóhelyek mentén elhelyezett 23 darab szelektív hulladékgyűjtő sziget.²⁶⁶

62. ábra: Az egy főre jutó, elszállított települési szilárd hulladék mennyisége (kg)
Adatforrás: TeIR

²⁶⁴ Délkelet-Alföld Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer (DAREH) Létrehozását Célzó Önkormányzati Társulás néven, melynek jelenleg 93 tagja van.

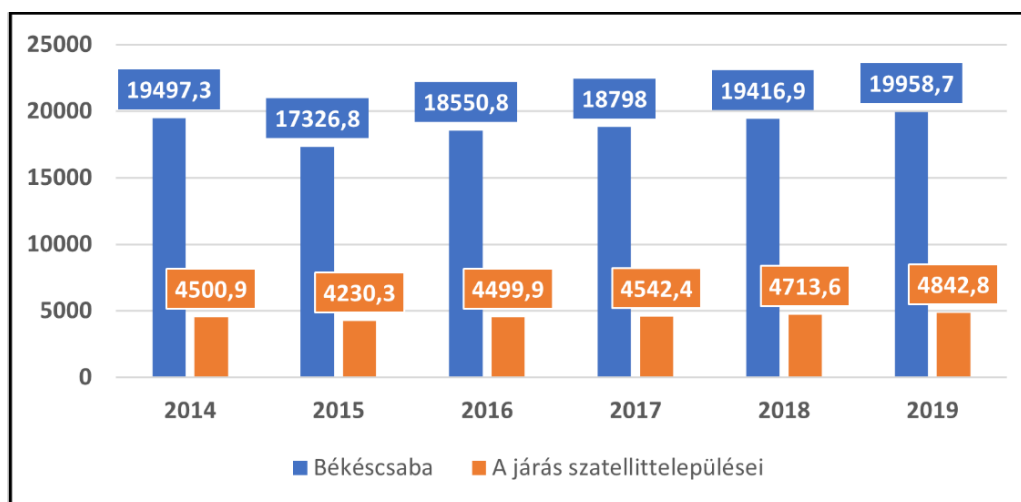
²⁶⁵ DAREH honlapja: <https://bit.ly/3LjFTNT>

²⁶⁶ Klímaturatosság erősítése Békéscsabán, Klímastratégia, 2021.

A 62. ábrán látható, hogy hogyan alakult 2014. és 2019. között az egy főre jutó, elszállított települési hulladék átlagos mennyisége a vármegyeszékhelyen, a szatellittelepüléseken (Békéscsaba nélkül), a vármegyében, illetve országosan.

Az adatok alapján megállapítható, hogy 2015. óta növekszik az elszállított hulladék mennyisége. A vizsgált időszakban Békéscsabán az egy főre jutó átlagos érték lényegében együtt mozog az országos átlaggal: 2019-ben ez a vármegyeszékhelyen 340,3 kg-ot jelentett, míg az országos átlag ekkor 332,2 kg volt. A környező szatellittelepülések átlagai viszont a vármegyei átlaggal mutatnak szoros korrelációt. Az utolsó elérhető adatok szerint a vármegyei átlag 234,9 kg volt, a békéscsabai járásba tartozó települések átlaga pedig (a járásközpont nélkül) 238 kg/fő az elszállított hulladék mennyiségét illetően.

A következő ábrán az látható, hogy 2014. és 2019. között hogyan változott az összes elszállított települési szilárd hulladék tonnában mért mennyisége Békéscsabán és a szatellittelepüléseken összesítve.

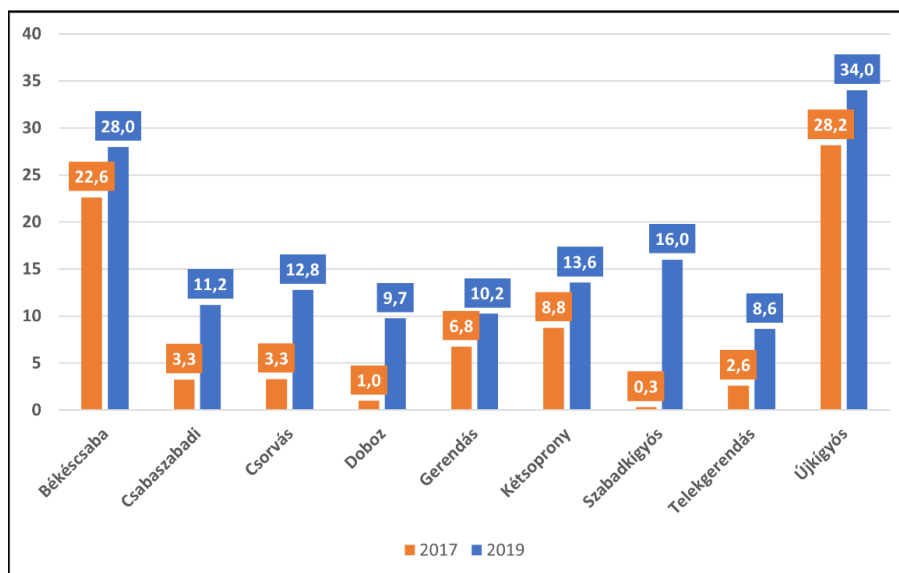
63. ábra: Összes elszállított települési szilárd hulladék mennyisége (tonna) Békéscsabán és a járás többi településén 2014-2019. között

Adatforrás: TeIR

A diagram szemlélteti, hogy egy visszaesést követően 2015. óta folyamatos a növekedés, mind a vármegye- és járásszékhelyen, mind a szatellittelepüléseken. Békéscsabán ez az érték 2019-ben közel 20 ezer tonna, míg a járásbeli települések esetében közel 5 ezer tonna volt. A járás települései közül kiemelkedik Csorvás és Doboz, ahol az utolsó mért évben ezer tonna feletti az összes elszállított hulladék mennyisége, ráadásul Csorváson 2014. óta minden évben hasonló számokat regisztráltak. Dobozon 2018-ban 895,8 tonna szilárd hulladékot szállítottak el, a következő évben pedig már 1030,7 tonnát – ekkor lépte át először a település ezt az értéket. Viszont a járásban Újkígyós az éllovas, ahonnan minden évben körülbelül 1300 tonna települési szilárd hulladékot szállítottak el.

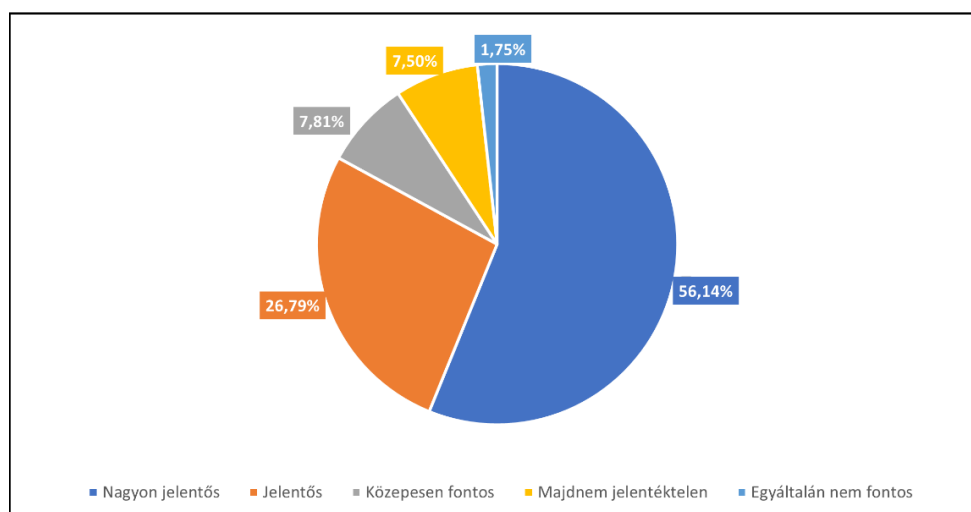
Az egy főre jutó szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési hulladék mennyisége és annak az összes hulladékhoz viszonyított aránya növekedést mutatott 2014. és 2019. között mind a járás központjában, mind a járás többi településén. 2014-ben még csak Békéscsabán szállítottak elkülönített módon is hulladékot a lakosságtól, akkor ez az arány 25 százalékos volt. A vizsgált időszakban 2015. volt az első év, amikor a járásban két másik településen is megjelent a szelektív hulladék elkülönített gyűjtése. Kétsopronyban ez az arány ekkor 0,4 százalékos volt, Csorváson pedig 1,2 százalékos. 2016-ban jelent meg ez a módja a hulladék elszállításnak Csabaszabadin (16,1%), Gerendáson (8,8%), illetve

Újkígyóson (27,8%). 2017-ben lépett be a sorba Doboz (1%), Szabadkígyós (0,3%) és Telekgerendás (2,6%). Ez tehát az első év a vizsgált időszakban, mikor a járás összes településén elérhető a lakosság számára a szelektív hulladékgyűjtés. Ebben az évben a járásban Békéscsabán (22,6%), illetve Újkígyóson (28,2%) mondható magasnak a szelektív hulladék aránya az összes elszállított szilárd hulladékhoz mérten.

64. ábra: A lakosságtól szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési szilárd hulladék aránya (%)
Adatforrás: TeIR

A 2017-es és a 2019-es adatok összevetése a 64. ábrán látható. Az időszakban – a 2018-as arányokat is beleértve – egyértelmű és folyamatos növekedés volt tapasztalható a szelektív hulladékgyűjtés mennyisége és az összes hulladékhoz viszonyított aránya tekintetében is. Mindkét időpontban Újkígyós büszkélkedhetett a legmagasabb részaránnyal, Békéscsaba szerepel a második helyen, míg Szabadkígyós a harmadikon. Figyelemreméltó az arányszám növekedés az egész járásban, de főleg a szatellittelepülések esetében. Ez az ugrásszerű fejlődés vélhetően a házhoz menő rendszerben történő szelektív hulladékgyűjtés bevezetésének köszönhető.

65. ábra: A szelektív hulladékgyűjtés fontosságának megítélése Békéscsabán
Adatforrás: Lakossági kérdőív Fenntartható Városfejlesztési Programok készítéséhez - Békéscsaba

A 65. ábrán látható az FVS-t megalapozó lakossági kérdőíves felmérés során adott válaszok megoszlása azzal kapcsolatban, hogy mennyire tartják fontosnak a Békéscsabán élők a szelektív hulladékgyűjtést. A válaszadók 56,14 százalékának az életminősége szempontjából nagyon fontos a szelektív hulladékgyűjtés.

2.1.13.8 Vizuális környezetterhelés

Vizuális környezetszennyezésnek vagy környezetterhelésnek nevezhetünk minden olyan ember által a (városi) környezetbe történő beavatkozást vagy információs túlterhelést, mely révén nehezebbé válik az (épített) környezet, a táj vizuális információinak felismerése, osztályozása, illetve feldolgozása. Városok esetében tipikusan ilyen lehet a közterületi reklámszennyezés vagy a barnamezős (volt ipari) területek jelenléte. Békéscsaba esetében (hazai viszonylatban) egyik sem jelentős probléma. Vannak ugyan barnamezős területek a város területén és környékén, de az aránya vagy állapota ezeknek nem kirívó, továbbá a közterületi reklámszennyezettség sem kiugróan magas. Elhanyagolt, romos épületek sem figyelhetőek meg nagy számban a városban. Szemmel látható probléma ugyanakkor az illegális hulladéklerakás, illetve a szelektív hulladékgyűjtő szigetek nem megfelelő használata, valamint a várost átszelő Élővíz-csatornán időközönként megjelenő szennyeződés.

Az illegális hulladéklerakás felszámolására 2020-ban a Belügyminisztérium támogatásával, több mint 50 helyszínen indult akció, melynek során az illegálisan elhelyezett építési-bontási, veszélyes és kommunális hulladékok kerültek elszállításra.²⁶⁷

Továbbá visszatérő probléma volt, hogy a Felső-Körös soron, a használaton kívüli szivattyúházban illegálisan elhelyezett hulladékkal lehetett találkozni, ezért 2021-ben az önkormányzat lebontatta az épületet. Korábban szintén komoly gondot okozott, hogy a szelektív szigetekre néhányan szemétlerakóként tekintettek, de ez a jelenség is egyre kevésbé jellemző a településen. További pozitív fejlemény, hogy várhatóan még 2022-ben átadásra kerül egy új hulladékudvar a Kétegyházi úton. Ez a beruházás megteremti a lehetőségét annak, hogy ne Gyulára kelljen utazniuk a békéscsabai lakosoknak, amennyiben építési törmeléket, veszélyes és elektronikai hulladékot szeretnének a szabályoknak megfelelően leadni. Korábbi intézkedéseknek köszönhetően pedig az Élővíz-csatorna is tisztább lett.²⁶⁸

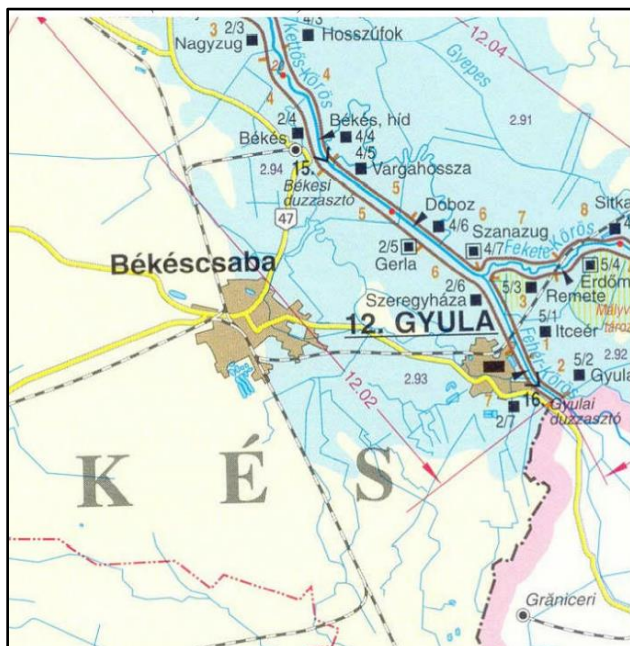
2019-ben kigyulladt és teljesen kiégett a városképi szempontból jelentős István malom. Az ikonikus épület katasztrófája miatt egy ideig le kellett zárni a Gőzmalom teret, a malom szerkezetének stabilizálásának köszönhetően a forgalom újraindult a környéken. A jelentős építészeti értékkel bíró malomépület teljes értékű helyreállítása és az új funkció megtalálása érdekében tárgyalások zajlanak, készülnek a fejlesztési koncepciók.²⁶⁹

²⁶⁷ <https://bekescsaba.hu/tisztitsuk-meg-az-oroszagot-projekt>

²⁶⁸ <https://www.beol.hu/helyi-kozelet/2021/03/elvittek-a-szemetet-a-csabai-szivattyuhazbol>

²⁶⁹ <https://behir.hu/egy-evvel-ezelott-egett-ki-a-bekescsabai-istvan-malom>

2.1.13.9 Árvízvédelem

66. ábra: árvízvédelmi művek Békéscsaba környékén
Forrás: BMJV Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése, 2014

A Körös-Maros közének közel fele árvizek által veszélyeztetett mélyártéri terület, kitéve a folyók szélsőséges vízjárásnak.²⁷⁰ Jellemző módon a folyók korábbi ártere árvízvédelmi töltések által el lett vágva a természetes vízpótlástól, emiatt a területen a legnagyobb feladat az ár- és belvízvédelem, illetve a vízpótlás. A város ártéri része a Berettyó és Körösök köze nagytájon belül a Kettős-Körös völgye és közvetlen környéke kistájhoz, míg az ártéren kívüli terület a Békési sík nagytáj Békéscsaba nyugati szomszédsága kistájához tartozik. Az árvíztől veszélyeztetett városrész magassága 84-86 mBf-i szinttel jellemezhető. A folyók kiadásaitól elsősorban a Fehér- és a Kettős-Körös bal oldali töltése védi meg. Békéscsaba mind a Fekete-, mind a Fehér-Körös árvizeinek hatása alatt áll a város keleti területén (Kisrét, Nagyrét, Alsónyomás stb.),

de a Körösök aktív ágai közül csak a Fehér-Körös érte el a város keleti határát. Az 1888. március 12-én bekövetkezett árvíz-katasztrófa megismétlődésének elkerülésére hatóságilag előírták Békéscsaba számára a körgát-építést és a csatornák kereszteződési pontjaihoz a zsilipek kialakítását (Alsó körgáti és Felső körgáti zsilipek). A körgát védképessége 89,21 mBf szintnek felel meg. A mentesített ártéri öblözötté vált városrészek (I-IV kerületek) csapadékvíz-elvezetésének befogadásának gondját az Élővíz-csatorna oldotta meg.²⁷¹

Az árvízvédelmet a Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság vezényli. Az Igazgatóság működési területe 4108,10 km², az I. rendű árvízvédelmi fővédvonalak összes hossza 340,152 km, míg a II. rendű árvízvédelmi művek hossza 103,661 km.²⁷² A Kettős-Körös vízgyűjtő területének jelentős része mélyártér, így árvízi elöntés által veszélyeztetett területén a Mérgesi árvízvédelmi szükségtározó található. Az árvízvédelem érdekében az elmúlt 150 évben végzett műszaki beavatkozások megváltoztatták a vízfolyások hidromorfológiai állapotát: átvágták a kanyarulatokat és ezzel lerövidítették a medret, illetve növelték a sebességet. Az árvízvédelmi töltések elvágták a folyóktól az árterületek jelentős részét. Az emberi beavatkozások a vízfolyások medrére, a hullámtérre és a parti sávokra is kiterjedtek. Az árvízszintek folyamatos emelkedésével az árvízvédelmi töltések és keresztező műtárgyaik mára nem felelnek meg a biztonsági (és jogszabályi) követelményeknek, különösen igaz ez a Mérgesi árvízvédelmi szükségtározóra – összegzi a KÖVIZIG 2020-as Kettős-Körös vízgyűjtőjével kapcsolatos vitaanyaga.²⁷³

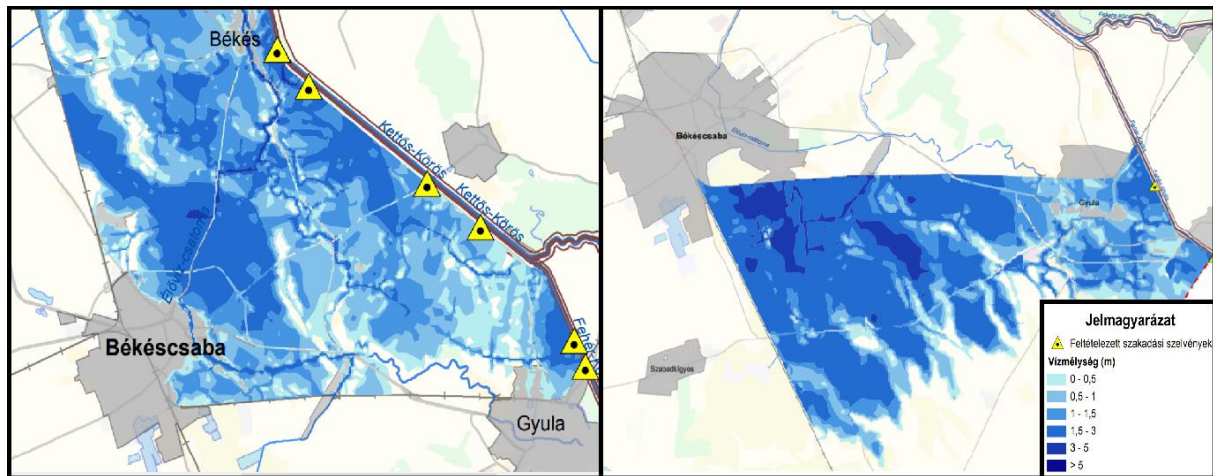
²⁷⁰ VGT3, Jelentős Vízgazdálkodási Kérdések, Kettős-Körös vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési alegység, vitaanyag. <https://bit.ly/3spPJ3l>

²⁷¹ Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése, 2014.

²⁷² KÖVIZIG, Árvízvédelmi adatok. <https://bit.ly/34JHDKX>

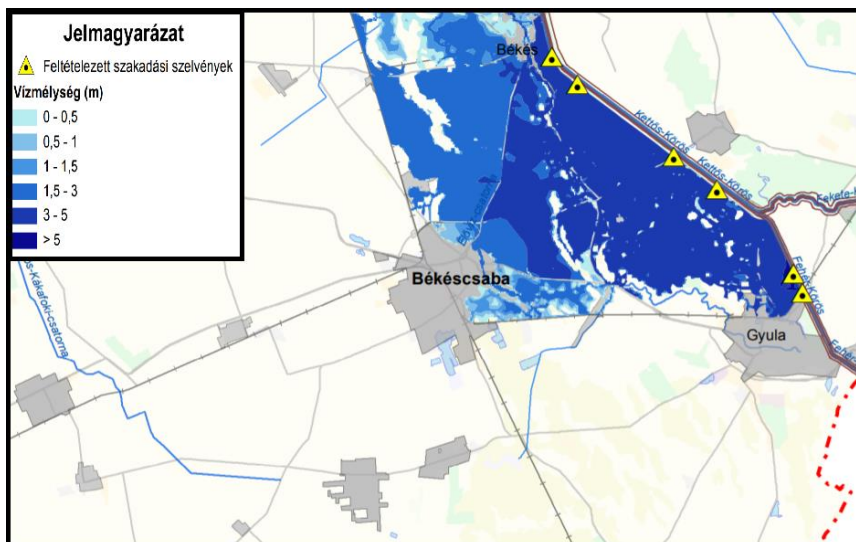
²⁷³ VGT3, Jelentős Vízgazdálkodási Kérdések, Kettős-Körös vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési alegység, vitaanyag. <https://bit.ly/3spPJ3l>

Az Országos Vízügyi Főigazgatóság koordinálásával 2015-ben készült el az országos árvízveszély térkép. Ennek a Békéscsabai járást érintő kivágata látható a következő ábrán a Békési és a Gyulai ártéri öblözet 1 %-os valószínűségű potenciális elöntési térképeinek segítségével.

67. ábra: Békéscsaba és környezetének elöntési térképe 1%-os valószínűségű árvíz esetében
Forrás: 1146/2016. (III. 25.) Korm. határozata Magyarország Árvízi Országos Kockázatkezelési Tervéről, mellékletek.

Az ábrán látható, hogy az átlagosan 100 évenkénti árvízi események során a lakott területeket az elöntés veszélye fenyegeti. A feltételezett gátszakadásokból kialakuló maximális elöntési területek, vízmélységek összesített értékeit szemlélve feltűnő, hogy egy Gyula alatti gátszakadás után Békéscsaba déli és délkeleti részein 3-5 méter, de akár 5 méternél magasabb vízszint is kialakulhat, míg egy ilyen esemény, amennyiben Gyula és Békés között következne be, akkor 0,5 és 3 méter közötti vízmélység is mérhető lenne a vármegyeszékhely keleti, északkeleti és északi részét. A 68. ábra pedig szemlélteti, hogy az átlagosan 33 évenkénti árvízi események milyen elöntést okozhatnak Békéscsaba környékén gátszakadás esetén:

68. ábra: Békési ártéri öblözet 3,3%-os valószínűségű potenciális elöntési térképe
Forrás: 1146/2016. (III. 25.) Korm. határozata Magyarország Árvízi Országos Kockázatkezelési Tervéről, mellékletek

A járás települései ebben az esetben sem kerülnének víz alá, azonban látható, hogy a vármegyeszékhely belterületeit komolyan érintené egy ilyen árvíz. A vízmélység legalább 1,5 és 5 méter, helyenként 5 méter feletti magasságban öntenék el ilyen helyzetben Békéscsabát és a tőle keletre, északkeletre és északra fekvő részeket.²⁷⁴

²⁷⁴ Árvízi kockázatkezelés tájékoztatás és társadalmi konzultáció. <https://bit.ly/34MWt31>

2.1.13.10 Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

A környezeti elemekkel, környezetvédelemmel összefüggő konfliktusok és problémák összefoglalása az önkormányzat 2014-es városfejlesztési programja szerint:

- *Város környéki zöldmezős beruházások számára környezetvédelmi és talajvédelmi szempontból is elfogadható területek kijelölése, térképezése nem készült el.*
- *Bár a megvalósított szennyvízcsatorna fejlesztés jelentősen csökkentette a veszélyeztetettséget, vízbázisvédelmi szempontból fontos a szippantott szennyvizek sorsának nyomon követése, a tiltott elhelyezések szankcionálása.*
- *A város játszótereinek, pihenő parkjainak forgalmas útvonalaktól való, környezet-egészségügyi szempontból rendkívül fontos zöldsávok elválasztása nem mindenhol megnyugtatóan megoldott.*
- *Közlekedésből eredő kibocsátások növekedése (szálló por, ülepedő por, NO₂).*
- *Település-közelbeni mezővédő erdősávok hiánya fontos szerepet játszanak az ülepedő- és szállóporterhelés növekedésében.*
- *Korszerűtlen közlekedési eszközök magas aránya.*
- *A levegő allergén pollenmennyiségének növekedése*
- *Ipari és mezőgazdasági eredetű levegőszennyezések*
- *Kisvízi időszakban az Élővíz-csatorna vízpótlásának hiányai miatt ökológiai és városképi hátrányok átmeneti időszakban jelentkezhetnek a város területén,*
- *Az Élővíz-csatorna időszakos alacsony terhelhetősége miatt elsősorban a két körgáti anyagárok felől érkező szennyezések a meghatározóak.*
- *Az Élővíz-csatornán előforduló vízbetáplálási műszaki zavarok, illetve belvízüzem miatt szintén jelentkezhetnek ökológiai és városképi problémák.*
- *A déli anyagárokban és környezetében (Nádas lecsapoló-csatorna) felhalmozódott szennyezések következtében a talajvizet és a felszíni vizet másodlagos szennyezések érik.*
- *A termálvizek összetételük miatt (magas szervesanyag-, só-, és fenoltartalom) csak különböző megszigorításokkal és időszakosan helyezhetők el a befogadóba.*
- *A hévizek felhasználása során - a készletcsökkenésen túl - igen nagy problémát jelent az elfolyó víz elhelyezése.*²⁷⁵

Ezen konfliktusok, problémák nagy része ma is érvényes, a stratégiai tervezés során figyelembe veendő.

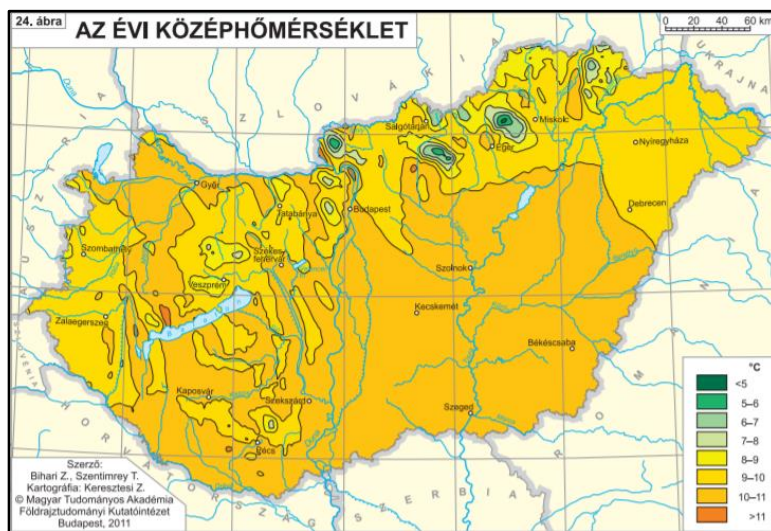
²⁷⁵ Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése, 2014.

2.1.14 Városi klíma²⁷⁶

Hazánk klímájára az óceáni, a kontinentális, valamint a mediterrán térségben zajló légköri folyamatok egyaránt hatással vannak. Magyarországon az átlaghőmérséklet éves átlagértékei növekvő pályán mozognak, a modellezések szerint az ország keleti és déli területein kell a jövőben nagyobb mértékű melegedéssel számolni. Országos szinten a fagyos napok száma csökkenni, a nyári napok és a hóhullámos napok előfordulása növekedni fog. A csapadék mennyiségében nem, de az eloszlásában egyre inkább a szélsőség dominál, ami azt jelenti, hogy inkább a rövid ideig tartó, intenzív záporok, zivatarok formájában hullik. A nagymennyiségű és intenzív csapadékos jelenségek várhatóan elsősorban ősszel lesznek gyakoribbak, a száraz időszakok hossza pedig nyáron fog leginkább növekedni. A csapadékkal kapcsolatos szélsőségek várható alakulása jellegzetes térbeli eloszlást is mutat és elsősorban Magyarország középső, déli és keleti területeit – azaz a Békéscsabai járás területét is – kedvezőtlenül érinti majd. Összességében elmondható, hogy a csapadék tekintetében nagy kilengések tapasztalhatók az utóbbi években, emiatt áradásokra és aszályokra egyaránt fel kell készülni, valamint megnőtt a rendkívül száraz évek fellépésének valószínűsége is. Békéscsaba a klímaérzékeny települések sorába tartozik.^{277,278,279}

2.1.14.1 Hőmérsékleti mutatók

Békéscsaba esetében a kontinentális éghajlati hatás a domináns. Az adatok alapján az évi átlagos hőmérséklet +11 °C körül, a nyári átlag 20-21 °C, a téli átlag pedig 0-1 °C körül mérhető.²⁸⁰ Míg a júliusi átlagos maximumhőmérséklet 30 °C körül alakul, addig a januári átlagos minimum -2 °C körül mérhető.²⁸¹ A járás területe a melegebb tájegységek közé tartozik hazánkban, hiszen az ország nagyobb részén a 10-11 °C közötti évi középhőmérséklet a jellemző, ugyanakkor bizonyos részein megfigyelhető ennél alacsonyabb éves átlagos érték is.²⁸²

69. ábra: Magyarország mért éves középhőmérséklet
Forrás: Magyarország térképekben, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, 2011

A hőmérséklet változásának vizsgálata rámutatott, hogy 1,2 °C-os mértékű emelkedés volt megfigyelhető Magyarországon az 1901 és 2014 közötti időszakban, mely változás iránya és mértéke a globális tendenciákhoz képest nem szignifikáns mértékben, de magasabb.²⁸³ Az 1918-2016 közötti

²⁷⁶ Módszertani Kézikönyv számozása szerint: 1.20. fejezet

²⁷⁷ Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021

²⁷⁸ Magyarország térképekben, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest, 2011

²⁷⁹ Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, KEHOP-1.2.1-18-2019-00245 Projekt, 2021

²⁸⁰ Adatforrás: NATÉR adatbázis, <https://map.mbfisz.gov.hu/nater/>

²⁸¹ Adatforrás: Meteoblue.com, <https://bit.ly/3HP8Rhv>

²⁸² Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021

²⁸³ Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021

időszakban a békéscsabai térség 1,55-1,6°C-kal melegedett. Ez az érték viszont meghaladja a globális átlagot.²⁸⁴

70. ábra Éves átlaghőmérséklet (°C) változása 1981 és 2014 között
Forrás: OMSZ

Az évszakos változásokat tekintve a nyarak melegedtek leginkább az 1981-2014 közötti vizsgált időszakban, a kelet- és dél-alföldi területek például 2 °C-ot meghaladó mértékű melegedést mutatnak nyáron, ugyanakkor az éves átlaghőmérséklet változása ebben a periódusban 1,8-2,1 °C-os volt Békéscsaba körzetében.²⁸⁵

A közepesen optimista klímamodellezés is további átlaghőmérséklet emelkedést jelez előre századunk hátralévő részében. Például az ALADIN-Climate klímamodell előrejelzése szerint a 2021-2050 időszakra Békéscsaba esetében 1,5-2 °C-os átlaghőmérséklet-emelkedés várható az 1961-1990 közti referencia időszakhoz képest. Ugyanez a modell a 2071-2100 közötti időszakra 3-3,5 °C-os átlagos változást valószínűsít az éves átlagos hőmérséklet tekintetében.²⁸⁶

A regionális klímamodellek lefuttatása és összevetése alapján a század végére Békéscsabán az átlaghőmérséklet jelenlegi 11°C-os értéke 15°C-ra változik. Várhatóan emelkedni fog a forró napok (amikor a napi maximum hőmérséklet eléri, vagy meghaladja a 35°C-t) száma is, melyből Békéscsabán az 1971–2000 időszakban évente átlagosan mindössze 1,6-1,8-at regisztráltak. Ilyen napok 2021-2050 között évente már 10-15, míg 2071-2100 között 30-35 alkalommal is várhatóak a klímamodellek projekciói alapján. Az éghajlatváltozással egyre szélsőségesebbé váló hőmérsékleti értékek országos szinten is trendszerű emelkedése minden jel szerint megfigyelhető lesz Békéscsaba vonatkozásában is. A tavaszi fagyos napok számának csökkenése ugyanakkor bizonyos kultúrák (pl. gyümölcsösök) számára kedvező feltételeket teremthet.²⁸⁷

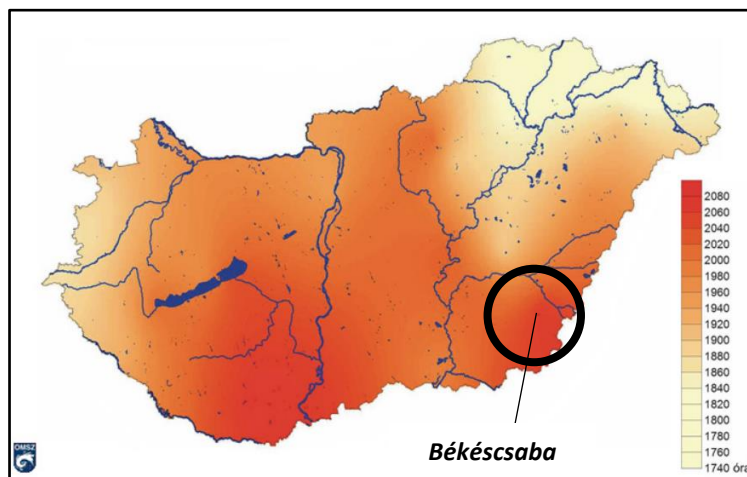
A településen a napsütéses órák száma igen magas, évente több, mint 2000 óra, ami a mezőgazdaság, a napenergiahasznosítás és a turizmus szempontjából is igen kedvezőnek tekinthető.

²⁸⁴ Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, KEHOP-1.2.1-18-2019-00245 Projekt, 2021

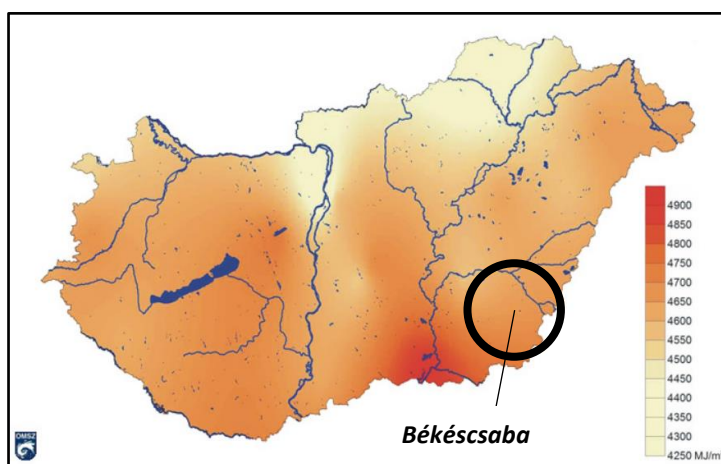
²⁸⁵ Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021

²⁸⁶ Adatforrás: NATÉR adatbázis, <https://map.mbfisz.gov.hu/nater/>

²⁸⁷ Adatforrás: NATÉR adatbázis, <https://map.mbfisz.gov.hu/nater/>

71. ábra: Az évi átlagos napfénytartam (óra) Magyarországon az 1971-2000 közötti időszak alapján
Forrás: OMSZ

72. ábra A globálisugárzás (MJ/m²) átlagos évi összege Magyarországon (2000-2009)
Forrás: OMSZ

A 72. ábrán látható a Magyarországot érő globálisugárzás mértéke. Ez Békéscsaba esetében évente körülbelül 4650 MJ/m². Globálisugárzás alatt a Napból érkező közvetlen sugárzás, valamint az égbolt minden részéről érkező szórt sugárzás összegét értjük. Magyarországon a legtöbb besugárzás a Tiszántúl déli területein tapasztalható, Szeged környékén ez az érték eléri a 4800-4900 MJ/m² értéket is. A Békéscsabai járás átlagos értéke a napenergiahasznosítás szempontjából ugyancsak kedvezőnek tekinthető országos szinten.

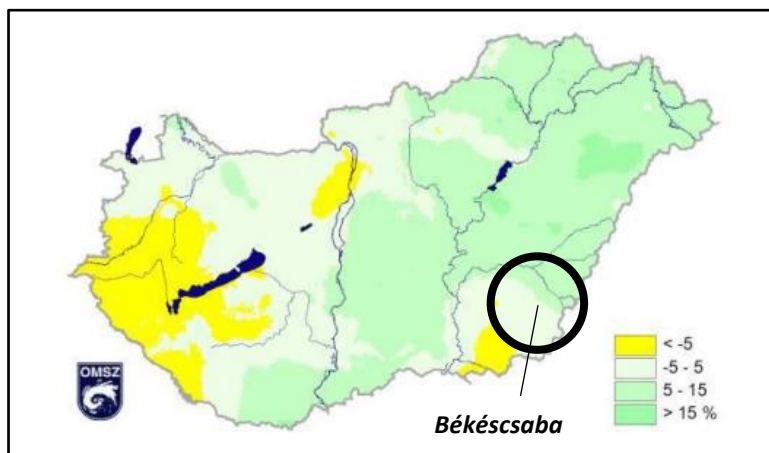
2.1.14.2 Csapadék és felhőborítottság

Békéscsabán az átlagos évi csapadékösszeg az 1961-1990 és az 1971-2000 közötti időszakban is 525-550 mm között alakult.²⁸⁸ Összességében 1961 és 2014 között a csapadékösszeg a város területén – ahogy országos szinten is – nem szignifikáns mértékben, de emelkedett.²⁸⁹ Békéscsabán 2008 és 2018 között az átlagos csapadékmennyiség 577 mm volt a KSH adatai szerint.²⁹⁰

²⁸⁸ Adatforrás: NATÉR adatbázis, <https://map.mbfisz.gov.hu/nater/>

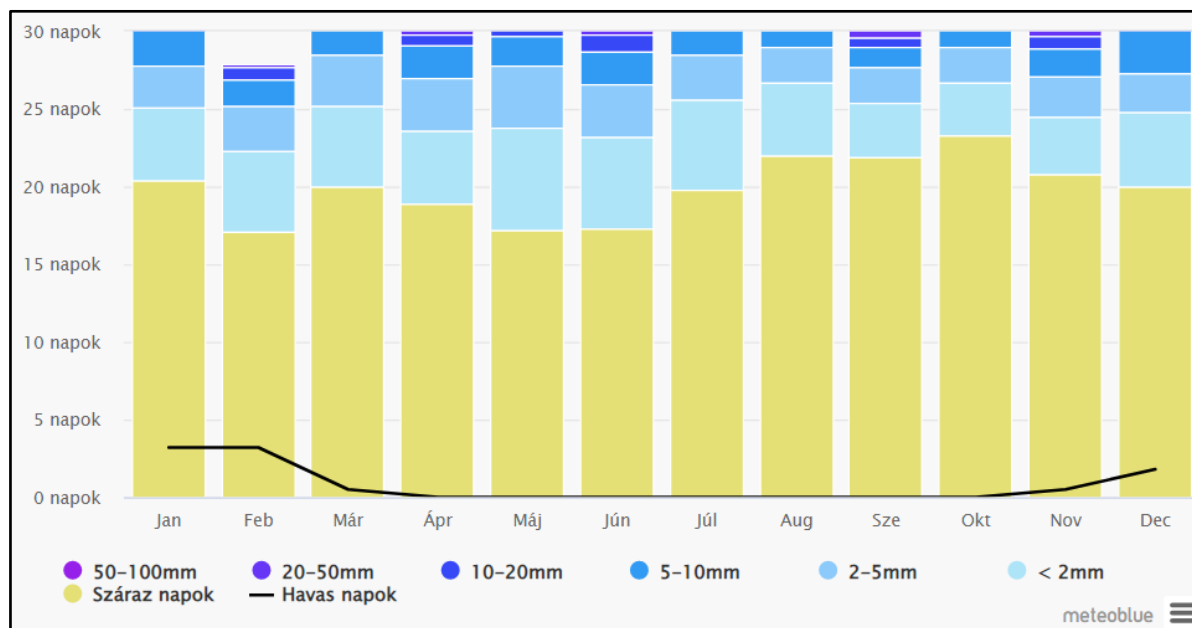
²⁸⁹ Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021

²⁹⁰ Adatforrás: KSH, [STADAT – 5.10.4. A meteorológiai megfigyelőállomások főbb adatai \(1985–\) \(ksh.hu\)](#)

73. ábra Az átlagos évi csapadékösszeg változása 1961–2014-ben
Forrás: OMSZ

Az alábbi ábrán havi bontásban tekinthető meg, hogy bizonyos csapadékmennyiséget hány nap fog elérni az adott hónapban, illetve a száraz és a csapadékos napok egymáshoz viszonyított aránya is megfigyelhető.²⁹¹

74. ábra Békéscsabai csapadékdíagram
Forrás: Meteoblue²⁹²

A csapadék mennyisége várhatóan csökkenni fog a város környékén a 2021-2050 közötti időszakra vonatkozó modellezések szerint, mégpedig 50, vagy akár 75 mm-rel is éves szinten. A modellezés szerint a csökkenés trendszerű, hiszen 2071-2100 között a jelenlegi átlagos évi csapadékösszegekhez képest 75-100 mm-es csökkenés várható Békéscsabán.²⁹³

Magyarországon a nyári csapadék a következő évtizedekben 5 %-ot, az évszázad végére pedig 20 %-ot elérő csökkenése bizonyosnak tűnik, amit nagy valószínűséggel az őszi és a téli csapadék növekedése

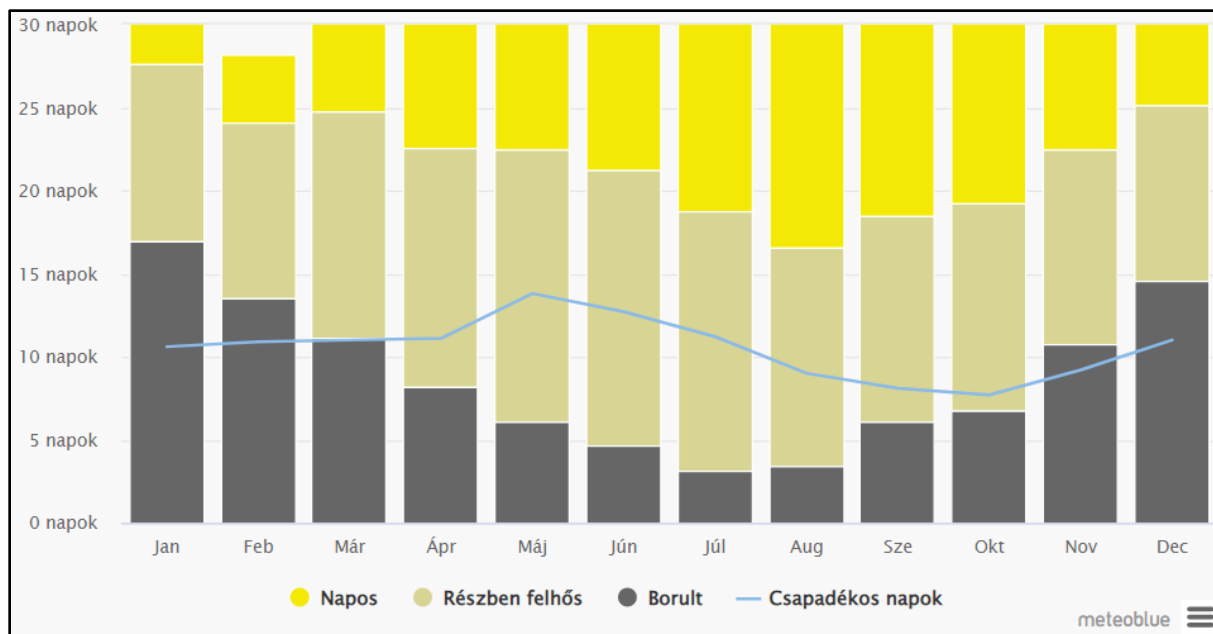
²⁹¹ Adatforrás: <https://bit.ly/3HP8Rhv>

²⁹² Honlap: <http://www.meteoblue.com>

²⁹³ Adatforrás: NATÉR adatbázis, <https://map.mbfisz.gov.hu/nater/>

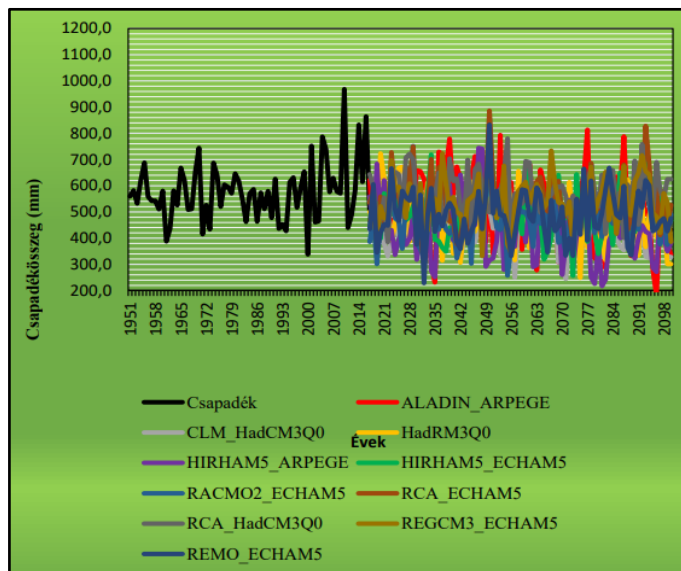
fog kompenzálni. A nagymennyiségű és intenzív csapadékos jelenségek várhatóan elsősorban ősszel lesznek gyakoribbak, a száraz időszakok hossza pedig nyáron fog leginkább növekedni.²⁹⁴

A 75. ábra összegzi, hogy hogyan oszlanak meg a felhős, napos és csapadékos napok Békéscsabán havi bontásban, az előző 30 év adatai alapján.²⁹⁵

75. ábra Felhős, napos és csapadékos napok eloszlása Békéscsabán
Forrás: Meteoblue²⁹⁶

A szélsőségek várható alakulása jellegzetes térségi eloszlást mutat és elsősorban Magyarország középső, déli és keleti területeit érinti kedvezőtlenül, azaz Békéscsabának és térségének a klímája is negatív irányban módosul ezen a téren. A következő – békéscsabai csapadékösszegek éves alakulását bemutató – ábrán látható, hogy mi várható Békéscsabán és térségében. Akár a mindössze 200 mm-es éves csapadékösszeg is lehetséges lehet a jövőben.²⁹⁷

76. ábra: Az évi csapadékösszeg múltbeli és várható jövőbeli alakulása Békéscsaba térségében 1951-2100 között 10 regionális klímamodell eredményei alapján
Forrás: Lakatos L. (2020)

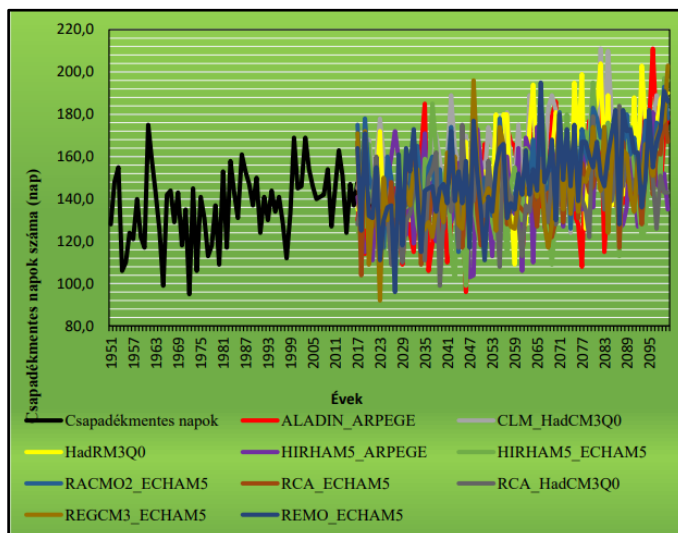
²⁹⁴ Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021

²⁹⁵ Adatforrás: <https://bit.ly/3HP8Rhv>

²⁹⁶ Honlap: <http://www.meteoblue.com>

²⁹⁷ Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, KEHOP-1.2.1-18-2019-00245 Projekt, 2021

Békéscsabán 2008-2018 között évente átlagosan 136,8 csapadékos nap volt a KSH adatai alapján.²⁹⁸ A csapadékösszeg csökkenésével párhuzamosan az éves csapadéktelen napok számának növekedése várható a modellezések alapján. Így akár az évi 210 csapadéktelen nap is reálissá válhat Békéscsaba térségében. Az évi átlagos csapadékösszeg esetében a legtöbb modell szerint az utóbbi években jellemző 577 mm-es szint 450-500 mm alá fog csökkenni. A fenti adatok a mezőgazdaság számára jelentenek kifejezetten nagy kihívásokat.²⁹⁹

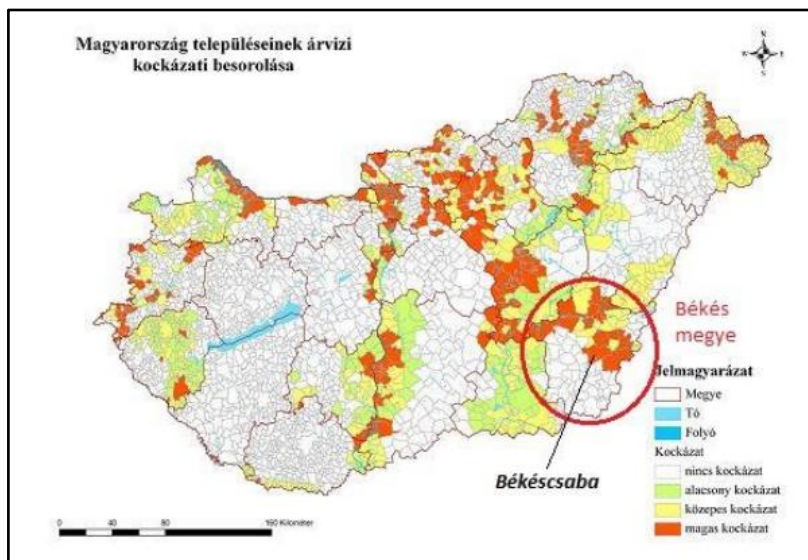

77. ábra: A csapadéktelen napok összegének múltbeli és várható jövőbeli alakulása Békéscsaba térségében 1951-2100 között 10 regionális klímamodell eredményei alapján
Forrás: Lakatos L. (2020)

2.1.14.3 Ár- és belvíz, illetve aszályveszély

Össességében a lehetséges veszélyhelyzetek, katasztrófák köréből az ár- és belvíz, illetve aszály veszélyeztetéssel kell számolni leginkább a vármegyében, valamint Békéscsaba területén. Hosszú távon – a klímamodellek alapján – mind erősségében és gyakoriságban inkább növekedés várható a különféle kockázatok esetében.³⁰⁰

A Körösök vízjárása nem egyenletes, vízszállításuk rendkívül szélsőséges. A legkisebb és legnagyobb vízhozamok aránya eltérő, a „vízjáték” meghaladja a 10 m-t. A magas vízállás márciusban, áprilisban és júniusban fordul elő, a „kisvizek” augusztusban, szeptemberben jellemzőek. A megye területén 25 településen 223 943 ember van kitéve árvízveszélynek. A térképről leolvasható, hogy Békéscsaba városa magas besorolású árvízi kockázati területen fekszik.

78. ábra: Magyarország árvízi kockázati térképe
Forrás: Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021

1995 decemberében vonult le a Körösökön a múlt évszázad legmagasabb árhulláma, amely jelentős védelmi feladatokkal járt. Ezt meghaladó, eddig mért legnagyobb vízszinteket produkáló árhullám

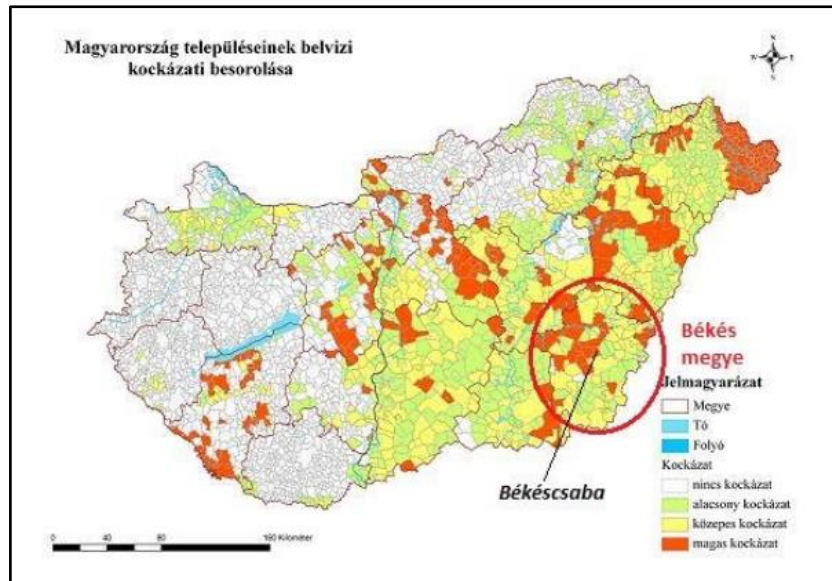
²⁹⁸ Adatforrás: KSH, [STADAT – 5.10.4. A meteorológiai megfigyelőállomások főbb adatai \(1985–\) \(ksh.hu\)](https://stadat.ksh.hu/5.10.4.A-meteorologiai-megfigyelőállomások-főbb-adatai-(1985-)-(ksh.hu))

²⁹⁹ Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, KEHOP-1.2.1-18-2019-00245 Projekt, 2021

³⁰⁰ Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021

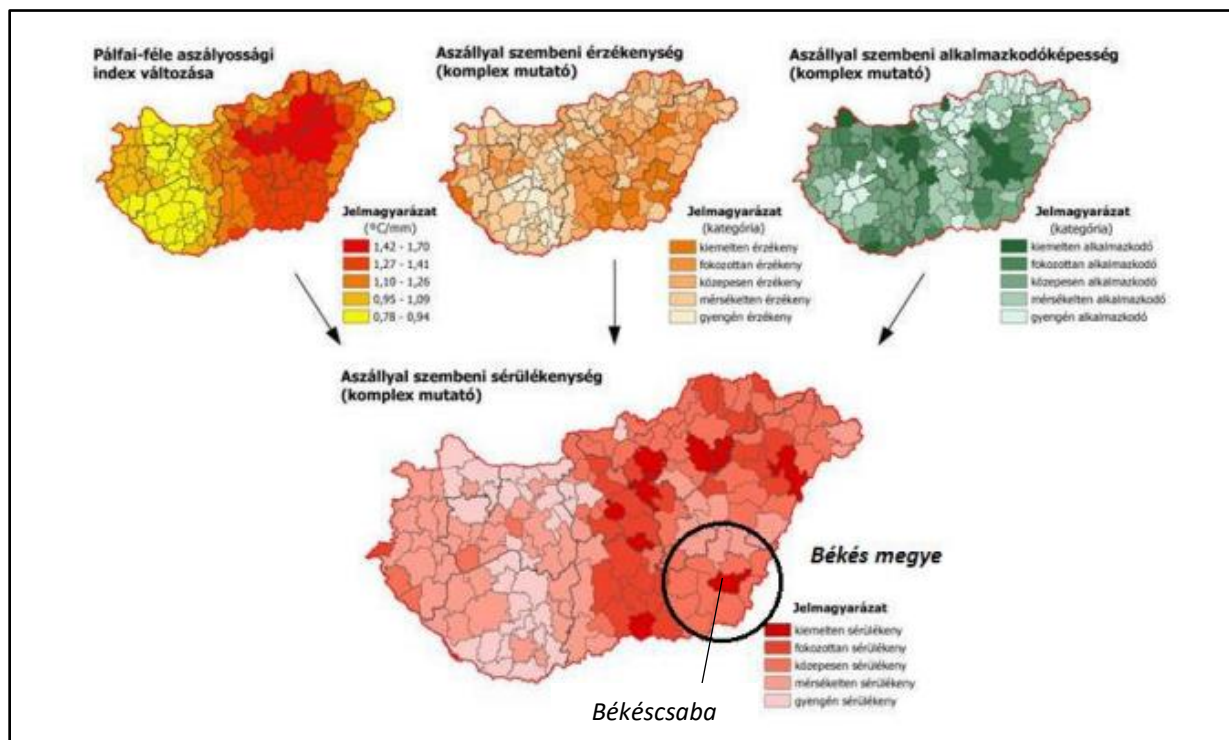
jelentkezett 2006 tavaszán a Hármas-Körösön, mely több hétig tartó megfeszített munkát jelentett a védekezésben résztvevő együttműködő szervezeteknek és állampolgároknak.³⁰¹

A vármegye településeinek jelentős része rendelkezik kiépített belvízelvezető rendszerrel, de a rendszerek karbantartásának mértéke nem teljeskörű. 1999. óta szinte évente bekövetkezett jelentős anyagi kárt okozó belvízi veszélyeztetettséggel a jövőben is számolni kell. A fenti térképről leolvasható, hogy Békéscsaba városa magas besorolású belvízi kockázati területen fekszik.³⁰²

79. ábra: Magyarország belvízi kockázati térképe

Forrás: Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021

80. ábra Magyarország aszályal szembeni sérülékenysége térképe

Forrás: Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021

Békés vármegye nagy része fokozottan sérülékeny az aszályal szemben, jellemző a több héten, akár több hónapon át tartó szárazság. Emiatt előfordulhatnak a külterületi mezőgazdasági tüzek okozta veszélyhelyzetek, de az is megállapítható, hogy erdőtüzzel szembeni sérülékenysége mérsékelt. A

³⁰¹ Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021

³⁰² Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021

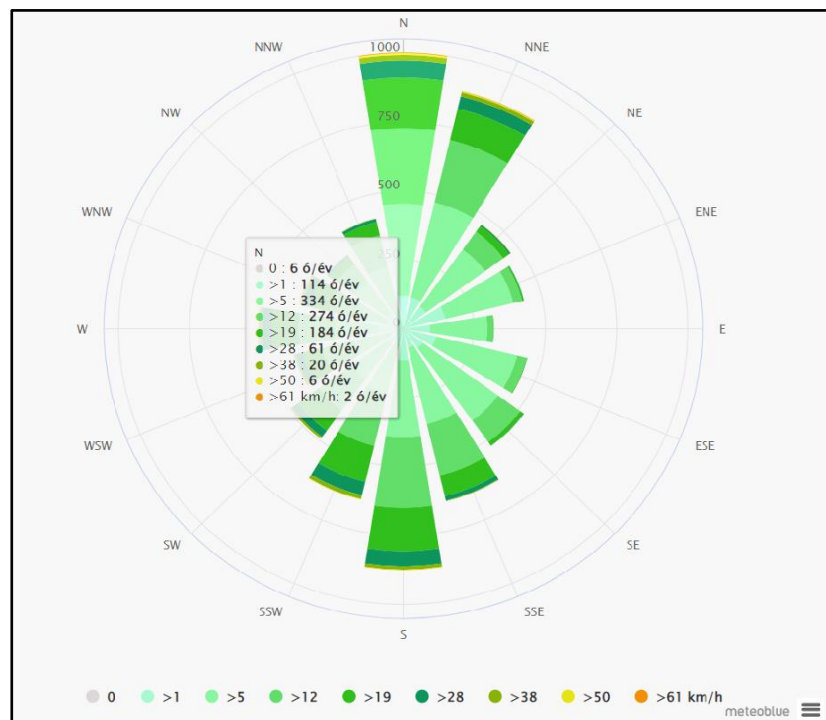
nagyábrás mezőgazdasági földművelésből eredően az erdősávok hiányában jelentős károkat okozhatnak a szél és porviharok.³⁰³

A jövőben kockázatviselési és katasztrófavédelmi szempontból a fokozódó csapadékintenzitás és belvízveszély, az árvízi magasságok növekedése jelenthet gondot a városban. Ezek mellett a nyári időszakban a hőségperiódusok növekedése várható, amely megterheli az idős szervezetet és megemeli a halálozások számát.

2.1.14.4 Széljárás

A Kárpát-medencében az átlagos szélesség viszonylag alacsony (2-4 m/s az éves átlag). Ennek oka, hogy medencei hatás érvényesül.³⁰⁴ Az ország nagy részében északnyugati, északi a jellemző szélirány, de a Tiszántúlon, így Békéscsabán is az északi mellett az északkeleti irány a leggyakoribb. Ez nagy részben a Duklai-hágó, illetve az Erdélyi-szigethegység hatásának tulajdonítható. A szélesség évi középértéke 3 m/s, tehát 11 km/h körül alakul a földfelszín közelében, szélcsend az év 7%-ában fordul elő.³⁰⁵

A 81. ábra Békéscsaba esetében megmutatja, hogy egy évben hány órán keresztül fúj a szél egy adott irányból.³⁰⁶ Az északi szél dominanciája mellett látható, hogy főleg 1-19 km/h közötti szelek a jellemzőek a város környékén. A város szélességgel kapcsolatos legfontosabb értékei havi bontásban a következő diagramon (82. ábra) tekinthetők meg.³⁰⁷

81. ábra: Békéscsabai széljárás
Forrás: Meteoblue

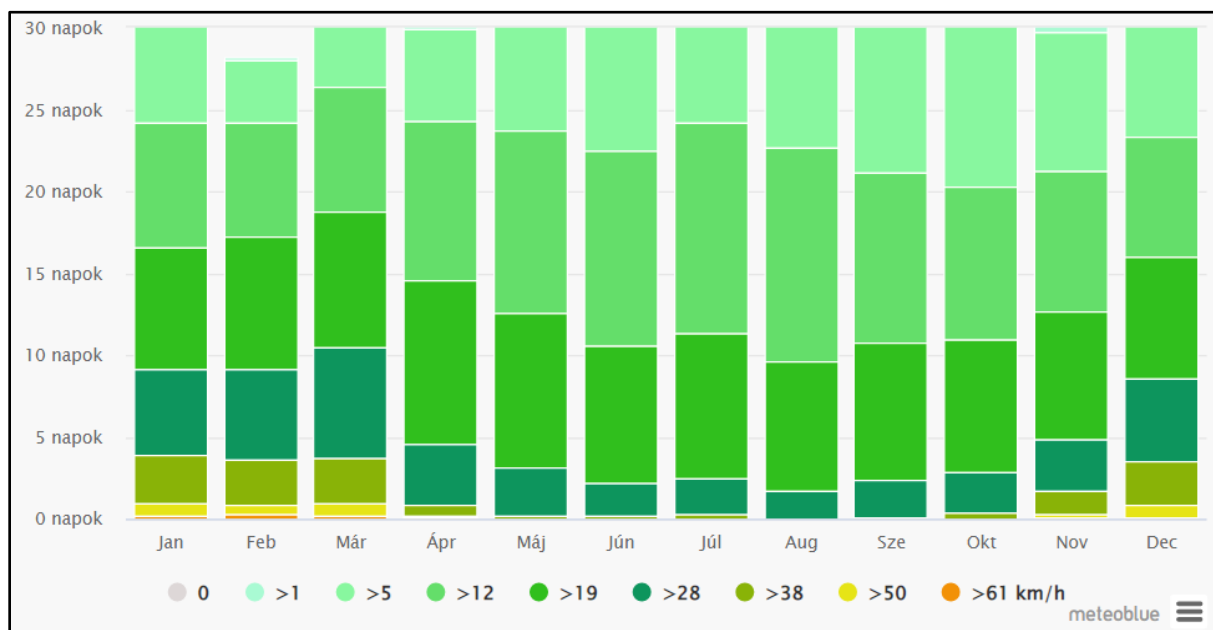
³⁰³ Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021

³⁰⁴ Magyarország térképekben, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest, 2011

³⁰⁵ Magyarország földrajza, Tankönyvkiadó, Budapest, 1977 pp. 63–65

³⁰⁶ Adatforrás: <https://bit.ly/3HP8Rhv>

³⁰⁷ Adatforrás: <https://bit.ly/3HP8Rhv>

82. ábra Szélsebesség havi bontásban Békéscsabán

Forrás: Meteoblue

A város térségének szélsebessége 10 méter magasságban átlagosan 3,5 m/s, 50 méter magasságban 4,5 m/s, 100 méter magasságban 5,5 m/s, 200 méter magasságban pedig átlagosan 6,2 m/s érték körül alakul.³⁰⁸ A földfelszíntől eltávolodva a szélenergia-hasznosítási potenciál egyre kedvezőbb. A szélsebesség növekedése mellett a szél állandósága is egyre növekszik. A sebesség és teljesítmény szerinti széladatokat az 55. táblázat foglalja össze, melyek a szélenergia-potenciál felmérését alapozhatják meg.

Tengerszint feletti magasság	Átlagos szélsebesség (m/s)	Teljesítmény (W/m ²)
10 méter	~ 3,5	-
50 méter	~ 4,5	~ 120-140
100 méter	~ 5,5	~ 200-220
200 méter	~ 6,2	~ 340-370

55. táblázat: Széladatok Békéscsabán

Adatforrás: newa honlapja³⁰⁹

Egyéb adatok

Mutatók	Értékek
Burkolt/beépített felület aránya	n.a.
Fátlan zöldfelület aránya (%)	n.a.
A zöldfelületek fásítottságának mértéke	n.a.
Biológiai aktív felületek mérete	n.a.

56. táblázat: A Módszertani kézikönyv által kért adatok (Az adatok háttérre a 2.1.10. Zöldfelületi rendszer vizsgálata c. alfejezetben láthatók)

³⁰⁸ Adatforrás: <https://map.neweuropeanwindatlas.eu/>³⁰⁹ Honlap: <https://map.neweuropeanwindatlas.eu/>

2.2 Területi lehatárolás

Az 57. táblázatban látható tényezők döntően Békéscsabára, mint központi településre vonatkoznak. A táblázatban megfogalmazott jellemzők háttere jellemzően a 2.1 alfejezetben olvasható (elsősorban a 2.1.5, 2.1.6, 2.1.11, 2.1.12 alfejezetekben), de a 2. fejezet egyéb alfejezeteire is támaszkodik. A bemutatott térségi lehatárolás módszertana szerinti elemzés a következő, helyzetértékelő alfejezet egyes tervezési dimenzióinak szintézisét követően jelenik meg térségi és városrészi kitekintéssel.

tényező	város szerepe	települések köre	települések száma és/vagy felsorolása
A.) Köött közigazgatási egység	vármegye- székhely	A vármegye települései.	75
	járasközpont	A járás települései.	9
B.) Rugalmas	agglomerálódás	Azon települések köre, ahová a városból jellemzően kiköltöznek a helyi lakosok, akik munkavégzés és szolgáltatások igénybevétele céljából továbbra is a városhoz kötődnek. Jellemzően Békéscsaba szomszédos településeivel legerősebb ez a kapcsolat, de a vármegye összes települése számára kisebb-nagyobb mértékben foglalkoztatási vonzasközpont és agglomerációs központ a vármegyeszékhely.	Csabaszabadi, Szabadkígyós, Doboz, Telekgerendás Kétsoprony, Újkígyós Murony, Kamut Kétegyháza, Békés Csorvás, Lökösháza Pusztatottlaka, Csárdaszállás, Mezőberény
	foglalkoztatás	vonzasközpont ³¹⁰	
	szolgáltató központ	A város által nyújtott alap- és közép-szintű köz- és piaci szolgáltatásokat napi szinten igénybe vevő térségi lakosok települései a Békéscsabára ingázók főbb településeivel szoros összefüggésben vannak. A foglalkoztatási vonzasközpont és a szolgáltatóközpont között nagyon jelentős az átfedés.	
funkcionális	szolgáltatói hálózati központok	A térségben a szociális szolgáltatások sok esetben központokba szervezve működnek. Több szociális intézmény egyes szolgáltatásait a vármegye teljes területén biztosítja: pl.: Gyöngyház Integrált Szociális és Gyermekvédelmi Központ Békés Vármegye békéscsabai szociális intézményegysége. A járás kisebb településeiben többféle intézmény nem működik. Ebből fakadóan a hiányzó intézmények feladatait más településen látják el (jellemzően	<u>Térségi szinten szervezett közszolgáltatások:</u> <ul style="list-style-type: none"> AUT-KÖZ-PONT Fogytékosok Nappali Intézménye: A vármegye összes települése Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat: Békéscsaba és Békés kistérség közigazgatási területe Gyöngyház Integrált Szociális és Gyermekvédelmi Központ Békés Vármegye: Békéscsaba,

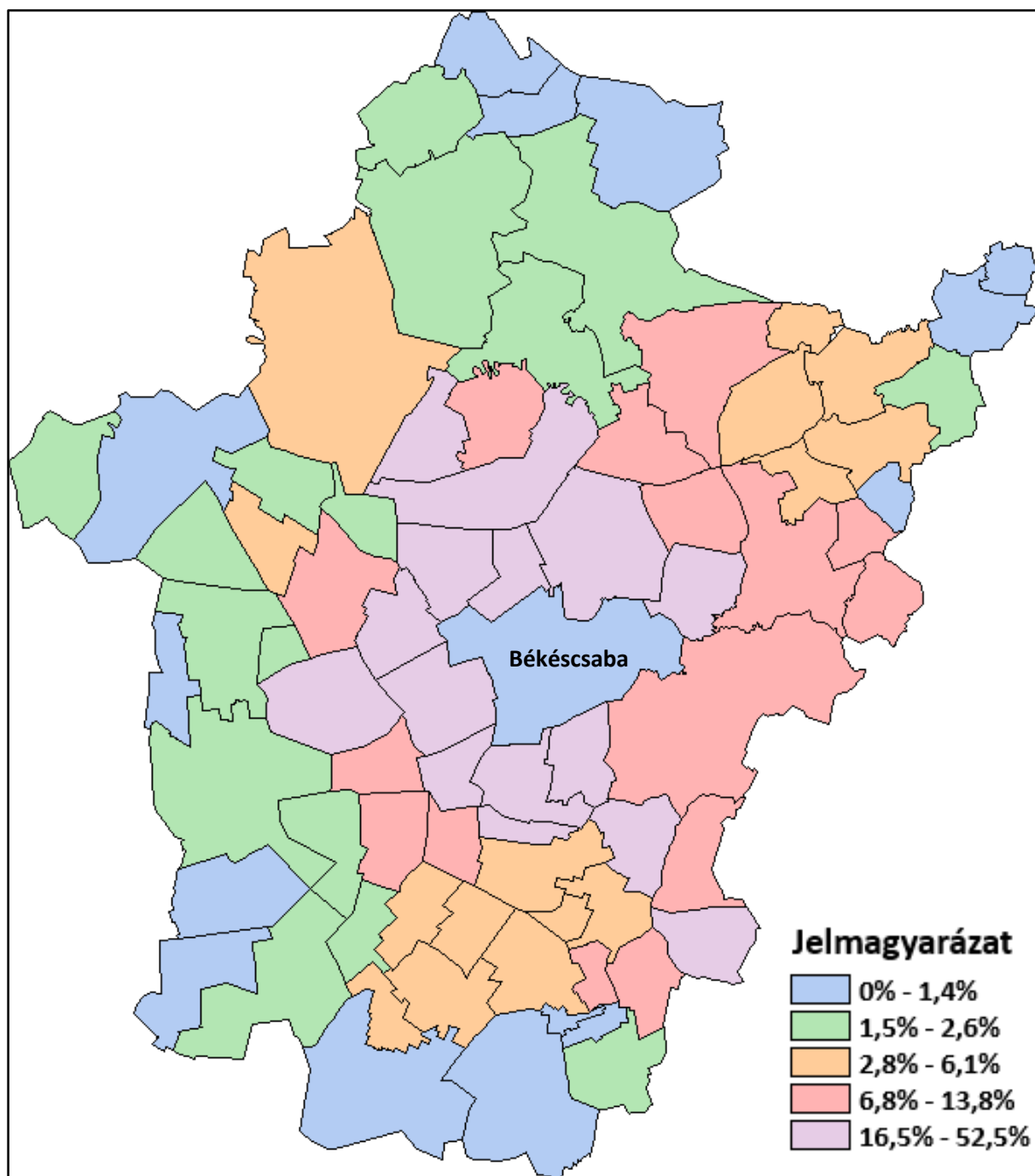
³¹⁰A 83. ábra alapján látható, hogy a foglalkoztatottak hány százaléka ingázik Békéscsabára. A félkövér betűtípussal jelzett települések esetében a 30%-ot is meghaladja arányuk.

tényező	város szerepe	települések köre	települések száma és/vagy felsorolása
		Békéscsabán), illetve a jobb szolgáltatási színvonal miatt sokan a békéscsabai intézményrendszert használják a helyi helyett.	<p>Csanádapáca, Doboz, Csorvás, Körösladány, Szabadkígyós, Szarvas, Újkígyós</p> <ul style="list-style-type: none"> • BKESZK Bartók Béla Szenvedélybetegek Nappali Intézménye: Békéscsaba, Csabasabadi, Kétsoprony, Telekgerendás • Békéscsabai Családsegítő: Békéscsaba, Gerendás, Kétsoprony • BEKSI³¹¹: Békéscsaba Csabasabadi, Gerendás, Kétsoprony, Telekgerendás • HSZK³¹²: Békéscsaba, Csorvás, Telekgerendás • Békés Város Szociális Szolgáltató Központ: Doboz • Egységes Szociális Központ (Orosháza): Csorvás • Orosházi Kistérség Többcélú Társulás: Csorvás, Gerendás <p><u>Hiányzó intézmények:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Bölcsőde: Csabasabadi és Gerendás • Óvoda és általános iskola: Csabasabadi • Középiskola: Csorvás kivételével minden járási település • Felsőfokú oktatás: Az összes szatellittelepülés • Háziorvosi, védőnői és fogorvosi ellátás: Csabasabadi • Gyógyszertár: Csabasabadi
fejlesztési cél alapon	a térségi fejlesztéseket koordináló önkormányzat	<p>A TOP Plusz források felhasználásának koordinálására jött létre a Térségi Fejlesztési Bizottság, mely a városfejlesztést integráltan és térségi szinten kezeli.</p> <p>Ezen felül a térségben több, az önkormányzati infrastruktúra-hálózatokat közösen fejlesztő szervezet/vállalkozás/társulás működik,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Térségi Fejlesztési Bizottság a TOP Plusz keretében megvalósuló fejlesztések koordinálására: A 9 járási település • Ivóvízszolgáltatás és/vagy szennyvízelvezetés: Békés és Csongrád-Csanád vármegye 132 települése az Alföldvíz Zrt. ellátóterülete alapján; Újkígyós

³¹¹ Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ³¹² Humán Szolgáltató Központ

tényező	város szerepe	települések köre	települések száma és/vagy felsorolása
		<p>melyek a közmű, turisztikai fejlesztések és szolgáltatások szűkebb körére koncentrálnak.</p> <p>Az Élővíz-csatorna komplex fejlesztése szintén a járáson túlmutató jelentőséggel bír</p>	<p>és 6 békési település a Gyulai Közöségi Nonprofit Kft. által</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hulladékgazdálkodás: 93 déli-alföldi település társulása a DAREH Bázis Hulladékgazdálkodási Nonprofit Zrt. • Kerékpárút-fejlesztések: A Békéscsabai járás települései Csabaszabadi, Újkígyós és Szabadkígyós kivételével <ul style="list-style-type: none"> ○ Wenckheim-kerékpárút fejlesztése: Doboz, Békéscsaba, Szabadkígyós • Gyula-Békéscsaba kiemelt turisztikai térség fejlesztése: Gyula és Békéscsaba (melyhez szatellittelepülései is szorosan kapcsolódnak) • Élővíz-csatorna komplex fejlesztése: Gyula, Békéscsaba, Békés

57. táblázat: A várostérség-lehatárolás szempontjai

83. ábra: A Békéscsabára ingázók aránya az egyes települések foglalkoztatottjainak arányában
Adatforrás: TEIR, a legfrissebb népszámlálás adatai (2011.)

2.3 Helyzetértékelés, szintézis

Jelen helyzetértékelő fejezet a Stratégia megalapozását szolgálja: a helyzetfeltárás keretében elvégzett, a 2.1. fejezetben részletesen bemutatott, strukturált ágazati statisztikai adat- és információ (releváns háttérdokumentumok, szabályozási keretek stb.) elemzéseire támaszkodva itt egy értékelő szintézis jelenik meg, mely az FVS gondolati vonalát meghatározó, öt fő tervezési dimenzió mentén szerveződő szempontrendszerének bevezetésével fogalmazza meg a helyzetértékelés hangsúlyait.

A tematikus helyzetfeltárás széleskörűen számba veszi az adatokat, elemzési szempontokat, és erre alapozva a helyzetértékelés kiemeli azokat a külső és belső folyamatokat, összefüggéseket, melyek az FVS stratégiájának kialakítását meghatározzák és alátámasztják.

Az elvégzett helyzetelemzés során Békéscsaba MJV és térsége azonosította a megelőző ciklus (2014-2020) fő tendenciáit, azokat a fő változásokat, melyek a külső – belső gazdasági – társadalmi és környezeti működés jelenlegi kereteire hatással vannak, és amelyekre a város és térsége a rugalmas alkalmazkodó képességének erősítésével kíván proaktívan reagálni. Békéscsaba és térsége kiemelt figyelmet fordít – intézményi, finanszírozási és további, egyéb eszközökkel – a külső környezeti, gazdasági, társadalmi folyamatok hatásainak várostérségi működésbe történő beépítésére, és negatív folyamatok esetén törekszik azok semlegesítésére vagy ellensúlyozására.

A várostérségi adaptív és transzformációs képesség, azaz a reziliencia, az FVS-en végigfutó öt tervezési dimenzió hatásainak összességéből tevődik össze, ezek a következők:

- Prosperáló várostérség (helyi gazdaságfejlesztés);
- Zöldülő várostérség (energetikai átállás);
- Digitális várostérség (digitális technológia alkalmazása, okos megoldások működési integrációja);
- Megtartó várostérség (társadalmi folyamatok, beleértve a befogadást és esélyegyenlőséget is);
- Kiszolgáló várostérség (várostérségi területhasználat, közmű infrastruktúra, épített és természeti környezet).³¹³

Jelen helyzetértékelő fejezet területileg jellemzően az egész járásra érvényes, ahol releváns említés szintjén jelöli azt is, hogy az öt dimenzió mentén megállapított szintézis hogyan képződik le a Békéscsabára, a szatellittelepülésekre, illetve Békéscsaba egyes városrészeire.

³¹³ Forrás: Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve 2021-27. (Pénzügyminisztérium RFP IH, 2021. október) 38. oldal. A Helyzetértékelés fejezet struktúrája és értékelési szempontrendszere pontosan követi a Módszertani Kézikönyv ajánlásait.

2.3.1 Prosperáló várostérség

Szakági területek	Értékelési szempontok
A város, várostérség gazdasága	<p>P1: Békéscsaba és várostérsége gazdasági súlya, jelentősége elmarad a hasonló méretű és funkciójú hazai rivális várostérségek átlagától, a helyi gazdasági és innovációs ökoszisztéma általánosságban alacsony szintű. Az ágazati együttműködések kevésbé jellemzőek, csupán néhány, külföldi tulajdonban lévő nagyvállalkozás él ezekkel a lehetőségekkel (pl. Hirschmann Car Communication Kft., Linamar Hungary Zrt., Marzek Kner Packaging Kft., Mondi Békéscsaba Kft.) és épített ki térségi hálózatot, de esetükben is elsősorban fejlett beszállítói láncról beszélhetünk csak. A legnagyobb beszállítói hálózatot a Linamar hozta létre, de egyre jelentősebb a Csaba Metál Zrt. mögött kialakult láncolat is. Ezen vállalkozások tekinthetők a várostérség gazdasági kulcsszereplőinek. Ágazati szinten a nyomdaipar és a gépipar mellett az elmúlt években az építőipar súlya emelkedett számottevő mértékben, míg a kitűnő mezőgazdasági adottságok és a több évtizeden át felhalmozott feldolgozó tapasztalatok ellenére az élelmiszeripar fejlődése megakadt.</p> <p>A térségi hálózatok közül említést érdemel a helyi vállalkozók és a Békés Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara által közösen létrehozott két klaszter, de nem alakult ki élénk gazdasági együttműködés ezek keretében. A város és térsége összességében innovációszegegy: sem innovációteremtésben, sem az innováció terjesztésében nem jeleskednek Békéscsaba és a szatellittelepülések vállalkozásai. Ez leginkább arra vezethető vissza, hogy a vármegyeszékhelyen elsősorban gyártás és termelés folyik, a kutatás-fejlesztés, továbbá a legfontosabb vállalkozások székhelyei nem itt találhatóak. Néhány pozitív példát azért látni az utóbbi időben, a Gál Ferenc Egyetem városbeli megtelepedése és a Szegedi Tudományegyetem új képzései, az új Nyomdaipari Tudás- és Képzőközpont, valamint a Légi és Gépipari Képzőközpont átadása, a formálódó légiipari klaszter és a Kollabor létrejötte egyaránt ide sorolható. A szatellittelepülések esetében innovációs ökoszisztémáról nem beszélhetünk.</p>
	<p>P2: A helyi gazdaság működésének egyik fő befolyásoló tényezője a munkaerőpiac állapota, ezen belül is a humán erőforrás általános jellemzői, illetve ezek viszonya a helyi gazdaság igényeihez. A rendelkezésre álló adatok alapján kijelenthető, hogy Békéscsabán és térségében a lakosság egészségi állapota a halálozási ráta, illetve az egyes egészségügyi intézmények betegforgalmi statisztikái alapján az országos átlagnak megfelelő. A békéscsabai lakosság korösszetétele fokozatos előregedést mutat, ezért várhatóan a következő évtizedben azoknak a krónikus betegségeknek az aránya fog emelkedni, amelyek az idős korú népességnél gyakoribbak. A szatellittelepülések esetében ez a tendencia még erősebben kimutatható.</p> <p>A megyei jogú városokhoz képest a felsőfokú végzettség aránya a városban kedvezőtlen, a legfrissebb rendelkezésre álló adatok alapján kizárólag Hódmezővásárhelynél voltak jobbakk a békéscsabai adatok. Egyértelműen kijelenthető, hogy hiányzik a mérnöki, informatikai, projektmenedzsment és marketing tudása városból. Közép- és hosszú távon pozitív változást hozhat a Gál Ferenc Egyetem megtelepedése és 2021-ben beindított új egyetemi szakok. A középiskolai képzés (főként a szakképzés) megfelelő mennyiségű és minőségű, a közelmúltban átadott nyomdaipari, valamint légi és gépipari képzőközpontok ezt tovább erősítik. A munkaerőpiaci igények és a képzési struktúra összehangolása komoly figyelmet érdemel.</p> <p>A járáson belül érdemi középiskolai oktatás csak a vármegyeszékhelyen található, a szatellittelepülések lakói középfokú tanulmányaikat jellemzően Békéscsabán végzik. A lakosság életminőségét tekintve elmondható, hogy Békéscsaba kifejezetten</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>emberléptékű, élhető város, mely mennyiségét (hálózatsűrűségét) és minőségét tekintve is megfelelő intézményhálózattal rendelkezik, sok a városi zöldfelület a forgalomcsillapított övezet. Problematisztikus ugyanakkor a más vármegyeszékhelyekkel összehasonlítva egyértelműen átlag alatti jövedelmi viszonyok.</p> <p>A munkaképes korúak aránya némileg alacsonyabb a hasonló méretű városokhoz képest, amelyet az előregedő korstruktúra és a folyamatos elvándorlás együttesen indukál. Az érdemi munkaerőtartalékok a városban elfogytak, évek óta 5% alatti a regisztrált álláskereső aránya az aktív korú népességhez viszonyítva. Mind a mennyiségi, mind a minőségi munkaerő egyre inkább hiány a vármegyeszékhelyen, és ezt a szatellittelepülések sem képesek pótolni, hiába jelentősebb a városkörnyéken az álláskereső aránya. A munkavállalói ingázásra vonatkozóan friss adatok nem állnak rendelkezésre, a szakterületi interjúk tapasztalatai alapján kijelenthető, hogy az elmúlt években nem történt jelentősebb trendfordulat, vagyis a járás kisebb településein élők közül leginkább (jellemzően 70% fölött, de akár ennél jóval magasabb arányban is) Telekgerendás, Kétsoprony, Csabasabadi, Újkígyós, Doboz és Szabadkígyós lakói ingáznak napi szinten a vármegyeszékhelyre. Békéscsabára a járás területén kívülről is jelentős a napi beingázás, leginkább a Békési és Gyulai járásból.</p> <p>A lakossági felmérés keretében megkérdezettek kiemelten fontosnak tartották, hogy változatosabb, illetve magasabb jövedelmet biztosító helyi munkahelyek, pozíciók száma bővüljön az elkövetkező időszakban.</p> <p>P3: Békéscsabán a munkavállaló szülők számára megfelelő a bölcsődei és óvodai ellátás kapacitása és színvonala (ez a lakossági kérdőíves felmérésre adott válaszok is visszaigazolták), az intézmények jól kihasználtak, korszerűnek mondhatók, jelentős részük felújításra került az elmúlt évek TOP-projektjei által; Jamina városrész lefedettségét ugyanakkor célszerű volna javítani, a megkezdett modernizációs folyamatot folytatni. Az önkormányzati fenntartású bölcsődék mellett egy magánintézmény is működik, az óvodahálózat teljes egészében önkormányzati, illetve egyházi fenntartású.</p> <p>Az általános iskolai és középiskolai hálózat egyaránt fejlett, jó színvonalú, több intézmény egyházi, nemzetiségi önkormányzati fenntartásban működik. A duális oktatás is egyre inkább teret hódít, főként a nyomdaipari képzésben vannak hagyományai és az új fejlesztések nyomán ennek jövője is biztosított. A felsőfokú oktatás – a Gál Ferenc Egyetem érkezésével – fejlődési pályára állt, igyekezve itt is a vállalkozások igényeihez igazítani a képzést (pl. a légiipari klaszterhez). A képzések keresleti és kínálati oldalának összehangolásához, a folyamatban érintett szférák együttműködésének szorosabbá tételéhez a 2017-ben indult Békéscsabai Járási Foglalkoztatási Paktum is nagyban hozzájárult. A digitális készségek megfelelősége is mind nagyobb jelentőséggel bír – a lakossági kérdőíves felmérés eredményeként megállapítható, hogy a megkérdezettek döntő többsége átlagosnak vagy átlag felettinek ítéli meg saját kompetenciáit ezen a téren.</p> <p>Az intézményhálózat az alapfokú oktatásig a szatellittelepüléseken is kiépült, bár megemlítendő, hogy jelentősen csökken az általános iskolába íratott tanulók száma.</p> <p>P4: A térségben működő magánvállalkozások (különösen a mikro- és kivállalkozások) esetében általános problémát jelent a tőkehiány – ezt érzik fejlődésük legfőbb gátjának. Az igazán jelentős fejlesztéseket a városban a külföldi tulajdonú nagyvállalkozások hajtották végre az elmúlt években – 250 főt meghaladó foglalkoztatotti létszámmal mindössze öt békéscsabai vállalat rendelkezik. Az európai uniós támogatási források</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>iránti igény jelentősen meghaladja a kínálatot, vagyis a rendelkezésre álló támogatási kereteket – a forráshiány a kkv-k esetében gyakran alacsony termékenységgel is párosul. Beszédes adat, hogy Békéscsabán az egy lakosra jutó helyi iparüzési adóbevétel nagysága a 2010-es évek stabil emelkedése ellenére továbbra is a megyei jogú városok közül az alacsonyabbak közé tartozik (az MJV-k átlagának kétharmadát sem éri el).</p> <p>P5: Békéscsabán 2019-ben 5868 db vállalkozás működött, mely közel 20%-kal meghaladja a 2014-es értéket. Ezen vállalkozások 2,2%-a a primer, 21,18%-a a szekunder, 54,74%-a a terciér, 21,88%-a pedig a kvaterner ágazatba sorolandó. A vállalkozások száma a vizsgált időszak során folyamatosan emelkedett, legnagyobb bővülés a kvaterner szektorban következett be; emellett az építőipar növekménye volt még szembetűnő. Békéscsaba régebben fontos élelmiszeripari, textilipari és feldolgozóipari központ volt, de napjainkra ezen ágazatok gazdasági jelentősége számottevően csökkent – megerősödött ugyanakkor a nyomdaipar és csomagolóanyag-gyártás, valamint a gépipar. A turizmus szintén komoly fejlődési potenciállal rendelkezik. A járásban a szatellittelepüléseken az országos átlagot lényegesen meghaladja a mezőgazdasági vállalkozások aránya, fejletlenebb a terciér és kvaterner szektor – igazodva a rurálisabb térszerkezethez.</p> <p>P6: Békéscsabán kevés a szabadon rendelkezésre álló, kiépített alapinfrastruktúrával rendelkező iparterület. Egy önkormányzati üzemeltetésben lévő, 19 hektár területű, összközművesített ipari park működik (Almáskerti Ipari Park), gyakorlatilag 100%-os kihasználtsággal – a betelepült vállalkozások profilja alapján azonban inkább a kereskedelmi jelleg dominál a klasszikus ipari helyett.</p> <p>A fenti kínálati probléma orvoslásában a TOP-6.1.1 konstrukció keretében fejlesztett Kétegyházi és Csanádapácai úti iparterületek mellett komoly szerepet játszhat, hogy a NIPÜF Zrt. a Modern Városok Program keretében új iparterületet létesített 44-47-es főutak csomópontjánál, ahol így közel 50 hektár nagyságú, értékesíthető ingatlan jött létre, amelyből 10 hektáron a Linamar elektromos hajtásláncot gyártó üzemet telepített. Barnamezős területek nagy számban állnak rendelkezésre a városban, ezek fejlesztése azonban rendkívül költségigényes. A szatellittelepüléseken egyedül Újkígyós rendelkezik modern iparterülettel, ipari park cím használatára azonban Békéscsabán kívül a járás egyetlen települése sem jogosult, az ipari tevékenység korábban sem volt jellemző.</p>
A város, várostérség szolgáltatási mixe	<p>P7: A helyi gazdaságot kiszolgáló szolgáltatási mixben kiemelt jelentőséggel bír a bölcsődei és óvodai szolgáltatások kapacitása és színvonala, melyek fentebb már bemutatásra kerültek. Ezek döntően közszolgáltatási formában működnek: Békéscsabán mindössze egyetlen bölcsőde üzemel részben piaci alapon (de önkormányzati támogatás mellett), az óvodák között pedig egyáltalán nincs magánfenntartású. A fejlett üzleti szolgáltatások kevésbé jellemzőek a városra, amely részben abból adódik, hogy Békéscsabán nagyjából a termelő, előállító, feldolgozó típusú üzemek vannak jelen – ugyanakkor ezek a vállalkozások is egyre inkább igénylik a 21. századi üzleti szolgáltatásokat.</p> <p>Természetesen a szükséges „általános” szolgáltatások (hagyományos közművek, telekommunikáció, pénzügyi és biztosítási szolgáltatások, bevásárlóközpontok, kultúra és szórakozás) a megfelelő mértékben kiépültek és rendelkezésre állnak. A szatellittelepüléseken a bölcsődei/óvodai ellátás biztosított, azonban az üzleti szolgáltatások egy jelentős része csak Békéscsabán található meg, az alapszolgáltatások kivételével.</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
Az önkormányzat(ok) gazdálkodása	<p>P8: Békéscsaba MJV Önkormányzata jelentős városfejlesztési tevékenységet valósít meg, döntő mértékben külső forrásból. 2016. óta a város több mint 15 milliárd Ft támogatást nyert a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program keretében, ezek mostanra sikeresen befejeződtek. A Modern Városok Program keretében megvalósult 16 projekt költségeinek fedezetére 2017 és 2020 között összesen 18,2 milliárd Ft támogatást kapott a város. A 2014 és 2020 közötti időszakban az egyéb forrásból megvalósított pályázatok összköltségvetése meghaladta a két milliárd Ft-ot.</p> <p>Egy jelentősebb beruházást hajtott végre önerőből a város, 2018-ban a hajléktalanszállót újíttotta fel 40 millió Ft értékben. A beérkező források legnagyobb mértékben szociális, oktatási-nevelési és városi infrastruktúrafejlesztésre fordítottak. A szatellitlepüléseken hasonló a helyzet, ott is csak elenyésző mértékű saját fejlesztési forrás áll rendelkezésre, a megvalósult beruházások nagyobb része európai uniós vagy kormányzati támogatásból a helyi szociális vagy oktatási ellátórendszer fejlesztését szolgálta, illetve vonalas létesítményeket is fejlesztettek egyes helyeken (pl. csapadékvíz-elvezetés).</p>
	<p>P9: A 2014-2020-as európai uniós tervezési ciklusban a járási/térségi önkormányzatok közötti település- és gazdaságfejlesztési együttműködések csak néhány esetben voltak jellemzőek, és azok is inkább települések közötti vonalas fejlesztések megvalósítását jelentették (pl. kerékpárutak – kiemelten a Wenckheim-kerékpárút-hálózat), de jó példaként kiemelendő a járási szintű foglalkoztatási együttműködés: a paktumban a térségi önkormányzatok mellett a helyi nagyvállalatok, kkv-k, civil szervezetek és képző intézmények egyaránt részt vettek.</p> <p>A 2021-2027-es időszakban aktivizálódhat a nemrég életre hívott légiipari klaszter működése (elsősorban Békéscsaba és Gyula együttműködésére építve), de a turizmus terén is megkezdődött az együttműködés.</p>
Térségi kitekintés	<p>Békéscsaba várostérségének gazdasági súlya, jelentősége elmarad a hasonló méretű és funkciójú hazai rivális várostérségek átlagától, a helyi gazdasági és innovációs ökoszisztéma általánosságban alacsony szintű. A térség gazdasági kulcsszereplői országos léptékben inkább beszállítónak tekinthetők. Ugyanakkor a 100 legnagyobb Békés vármegyei cég listájában egyetlen egy olyan gazdasági társaság sem található meg, amelynek valamelyik szatellitlepülésen lenne a székhelye.</p> <p>A szatellitlepüléseken 2014-ben összesen 889 db működő vállalkozást tartottak nyilván, amely érték 2019-re 1124 darabra emelkedett. A növekedés mértéke 26,43%, némileg meghaladva a békéscsabai értéket (19,61%). A járás szatellitlepüléseiben működő vállalkozások 48,1%-a a tercier, 28,4%-a a szekunder, 12,5%-a a kvaterner, míg 10,9%-a a primer szektorban volt tevékeny a 2019-es adatok alapján. A szatellitlepüléseken összességében növekedett 2014 és 2019 között a primer szektorban működő vállalkozások száma és aránya is. A szekunder szektor részesedése is emelkedett a vizsgált időszakban, meghaladva a békéscsabai vonatkozó értéket. A tercier szektorban működő vállalkozások aránya viszonylag jelentősen csökkent, míg a kvaterner ágazat aránya kissé emelkedett a vizsgált időszakban. A szatellitlepülések gazdaságát tehát a békéscsabainál nagyobb primer és szekunder szaktori (mezőgazdasági és ipari) részesedés jellemzi, mely relatíve sokak megélhetését biztosítja annak ellenére is, hogy a szocializmus idején létrehozott, gyakran alacsony hozzáadott értékű, ugyanakkor jelentős gazdasági súlyú termelőüzemek, TSZ-ek megszűntek, elsovadtak. A tercier (szolgáltatási) és kvaterner (kutatás és fejlesztés) szektorok jelentősége átlag alatti a térségben. Összességében látható, hogy a szatellitök magasabb</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>primer és szekunder értékei némileg fejletlenebb, rurálisabb struktúrát jeleznek, amely összefügg Békéscsaba központi helyzetével, városiasodottságával. A szatellitletelepüléseken a szolgáltatások főként az állami és az önkormányzati feladatellátáshoz kötődnek (pl. oktatás-nevelés, közműszolgáltatások, különböző alapellátások). A szatellitletelepüléseken egyedül Újkígyós rendelkezik modern iparterülettel, ipari park cím használatára azonban Békéscsabán kívül a járás egyetlen települése sem jogosult, az ipari tevékenység korábban sem volt jellemző az itt fekvő településekre. A térség a vármegyeszékhelyhez hasonlóan innovációszegeténynek tekinthető.</p> <p>Turisztikai szempontból kiemelendő, hogy a járásban – tehát a székhely adataival együtt – a vendégként regisztráltak száma enyhén emelkedett, azonban az eltöltött vendégéjszakák száma 2014 óta folyamatosan csökkenő tendenciát követett. Ez a tendencia ellentétes mind a vármegyei, mind az országos trendekkel, melyek a pandémia előtti időszakban rendre növekvő pályán mozogtak. A szatellitletelepülések közül főként Doboz és Szabadkígyós rendelkezik jelentősebb turisztikai potenciállal, azonban ezen települések szálláshely-kínálata szűkösnek minősíthető a KSH adatai és a szálláshelykínáló oldalak információi alapján is. 2021-ben már csak Csorváson volt elérhető szálláshely (32 férőhellyel), ami jelentős csökkenés a 2014-es adatokhoz képest, amikor is a szatellitletelepüléseken még összesen 244 férőhely volt elérhető. Ezek mellett fontos kiemelni, hogy az utóbbi években egyik település sem tudta elérni idegenforgalmi adóból az 1 millió Ft-os éves bevételt a TEIR adatai szerint.</p> <p>A szatellitletelepülések populációja a székhely lakosságához hasonlóan előregedő, a betegforgalmi statisztikák az átlagnak megfelelőek. A szatellitiek összevont lakónépessége a vizsgált időszakban (2011-2020) 21 741 főről 19 738 főre csökkent, amely 9,21%-os zsugorodást jelent, meghaladva a vármegyeszékhely népességfogyásának mértékét (5,7%). A települések közül egyedül Csabaszabadiban történt olyan mértékű lakosságszám-csökkenés (26,79%), amely jelentősen felülmúlja a járás többi településének népességvesztését. A szatellitletelepüléseken összesen évi 155-193 újszülöttet regisztráltak 2011 és 2020 között – 8,03%-os népességarányuk gyakorlatilag megegyezik a vármegyeszékhely átlagával (7,63‰), azt csak nagyon minimálisan haladja meg. A járás települései közül Gerendás (5,28‰) és Újkígyós (6,82‰) relatíve alacsony értékkel rendelkezik, míg Kétsoprony 9,97‰-es átlaggal a legmagasabb értéket produkálta. A halálozások évi száma 303 és 394 fő között alakult a járásban, azonban ennek a 17,20‰-es lakosságaránya már jóval magasabb a már említett békéscsabai értéknél (13,88‰). Településenkénti lebontásban Szabadkígyós és Kétsoprony rendelkezik relatíve kedvezőbb értékekkel (11,53‰ és 11,7‰), míg Gerendáson a legmagasabb a halandóság aránya: 25,93‰. A szatellitletelepüléseken a természetes szaporodás átlagosan -8,66‰-os értéket vett fel 2011-2020 között, amely némileg kedvezőtlenebb a vármegyeszékhely adatánál. A témakörben pozitív példaként Kétsoprony (-2,02‰) és Szabadkígyós (-3,04‰) emelhetők ki, míg ebben a kategóriában is Gerendás értéke a legkedvezőtlenebb (-15,91‰) a 2011. évi bázisértékhez képest.</p> <p>Az állandó vándorlási egyenleg szinte a teljes időszakban a negatív tartományban mozgott a szatellitletelepülések esetében, egyedül a 2019. évben volt pozitív az egyenleg (+14 fő). Kizárólag Doboz nagyközségnél figyelhető meg, hogy 2017-től kezdve valamennyi vizsgált évben vándorlási többlete adódott, míg Telekgerendás esetében közel kiegyenlíti egymást az el- és odavándorlás. Összességében a szatellitletelepülések állandó vándorlási különbözete -460 fő volt 2011-2020 között. A térségi</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>népességszámánál is hasonló paraméterek figyelhetők meg, mint a békéscsabaiaknál, de főleg a kisebb településeknél előfordulnak az átlagtól való nagyobb eltérések is. A 0-14 éves korosztály térségi népességen belüli részesedése a 2011. évi 12,96%-ról 12,38%-ra esett 2020-ra, amely némileg alatta maradt a békéscsabai értéknek. A két szélsőérték 2020-ban 7,72% (Csabasabadi) és 13,8% (Doboz) volt. A 15-64 közötti korosztály 2011. évi 69,08%-os aránya 2020-ra 63,87%-ra csökkent, amely nagyságrendileg megfelel a békéscsabai értéknek. A 65 év feletti korosztály részesedése a térségi népességből a 2011-es 17,96%-ról 2020-ra 23,76%-ra emelkedett, némileg meghaladva Békéscsaba hasonló értékeit. A fentiekből megállapítható, hogy az előregedés tekintetében a szatellitlepülések általánosságban kedvezőtlenebb képet mutatnak a vármegyeszékhelyénél. A járásban Gerendás van a legrosszabb helyzetben: öregedési indexének 2011-es kiindulási értéke (1,39) minimálisan kedvezőbb volt a békéscsabai értéknél (1,44), de 2020-ra 2,03-as értéke jelentősen meghaladta a vármegyeszékhelyét (1,76).</p> <p>A szatellitlepüléseken nyilvántartott álláskereső aránya a 2013-as 10% körüli értékről a nemzetközi és országos hasonló trendekhez illeszkedve 2019-re 5,2%-ra csökkent, mely arányon a következő években értelemszerűen rontott a koronavírus-járvány kitörése és kedvezőtlen gazdasági hatásai. A közfoglalkoztatottak száma a vizsgált időszakban 2016-ban érte el a csúcst, ekkor a szatellitlepülések aktív korú lakosainak 6,45%-a, azaz 865 fő volt regisztrált közfoglalkoztatott. 2021-re ez arány 2,74%-ra módosult, ami 346 főt jelent. Újkígyós értékei – arányait tekintve – végig kedvezőbbek a vármegyeszékhely közfoglalkoztatotti értékeinél, az összes többi járási település esetében viszont rosszabb helyzet látható a vizsgált időszakban (pl. Csabasabadin (4,3%), Dobozon (5,13%) és Telekgerendáson (2,96%)).</p> <p>A szatellitlepülések közül Csorváson, Dobozon, Kétsopronyban, Szabadkígyóson, Telekgerendáson és Újkígyóson működik bölcsőde. Nem rendelkezik bölcsődével Csabasabadi és Gerendás. A térségben egyedül Csabasabadinban nem található óvoda (az óvodai ellátást köznevelési szerződés alapján Békéscsaba végzi). Csorváson, Dobozon, Szabadkígyóson és Újkígyóson a települési önkormányzatok fenntartásában működnek a helyi óvodák, míg Gerendáson és Kétsopronyban egyházi fenntartásban. Dobozon és Csorváson két-két telephelyen is folyik óvodai nevelés. Az intézmények kihasználtsága elmarad a békéscsabai értékektől, az óvodások száma 2014 óta 540 gyermek körül mozog. A térségben Csabasabadin kívül (köznevelési szerződés alapján Békéscsabán tanulnak a gyerekek) minden településén van iskola: a három nagyobb településen, illetve Szabadkígyóson a Tankerület működteti az általános iskolákat, míg a három község esetében az iskolák egyházi fenntartásúak. Ezekben az általános iskolákban 2014-2020 között átlagosan 20%-os tanulószámcsökkenés következett be. Emiatt, illetve, hogy egyre több gyerek jár a térségből a vármegyeszékhelyre általános iskolába, a térségi települések iskolái alacsonyabb kihasználtsággal működnek, ugyanakkor az odajáró gyermekek a békéscsabaiaknál nagyobb számban igényelnek az átlagosnál több figyelmet, speciális pedagógiai tudást. A járáson belül érdemi középiskolai oktatás csak a vármegyeszékhelyen található, a szatellitlepülések lakói középfokú tanulmányaikat jellemzően Békéscsabán végzik. Az egyetlen kivétel Csorvás: a Báthori István Gimnázium Csorvási Tagintézménye a Sziltop Oktatási Nonprofit Közhasznú Kft. fenntartásában nyújt képzést.</p> <p>A szatellitlepülések közül Csabasabadinban nem rendel háziorvos, így az ellátást az ott lakóknak Békéscsabán kell igénybe venniük. A többi településen mindenhol</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>megtalálható háziorvos: Csorváson 3, Dobozon és Újkígyóson 2-2, Gerendáson, Kétsopronyban, Szabadkígyóson és Telekgerendáson 1-1 körzet működik. Csabasabadi község védőnői ellátása is Békéscsabán történik, a többi szatellittelepülésnek saját védőnői szolgálata van. Önálló gyógyszerár található Csorváson (2 db), Dobozon, Gerendáson, Szabadkígyóson és Újkígyóson pedig 1-1 db. Kétsopronyban és Telekgerendáson fiókgyógyszertár működik, míg Csabasabadiiban nem található gyógyszerár.</p> <p>Elmondható, hogy a szatellittelepüléseken az üzleti szolgáltatások jelentős része nem érhető el helyben.</p> <p>A szatellittelepüléseken elenyésző mértékű saját fejlesztési forrás áll rendelkezésre, a megvalósult beruházások nagyobb része európai uniós vagy kormányzati támogatásból a helyi szociális vagy oktatási ellátórendszer fejlesztését szolgálta, illetve vonalas létesítményeket is fejlesztettek egyes helyeken (pl. csapadékvíz-elvezetés). A 2014-2020-as európai uniós tervezési ciklusban a járási/térségi önkormányzatok közötti település- és gazdaságfejlesztési együttműködések csak néhány esetben voltak jellemzőek, és azok is inkább települések közötti vonalas fejlesztések megvalósítását jelentették (pl. kerékpárutak – kiemelten az épülő Wenckheim-kerékpárút-hálózat), de jó példaként kiemelendő a járási szintű foglalkoztatási együttműködés: a paktumban a térségi önkormányzatok mellett a helyi nagyvállalatok, kkv-k, civil szervezetek és képző intézmények egyaránt részt vettek.</p>

2.3.2 Zöldülő várostérség

Szakági területek	Értékelési szempontok
A város, várostérség szolgáltatási mixe	<p>Z1: Békéscsaba MJV és térsége a zöld hálózatok kialakítása és zöld átállás terén már megtette az első lépéseket. Hálózatos (pl. közvilágítás korszerűsítése, szelektív hulladékgyűjtés és értékesítés, geotermikus alapokon nyugvó fűtési rendszer kiépítése) és pontszerű fejlesztéseket (pl. egyes épületek energetikai felújítása, napelemek tetőre helyezése) egyaránt végrehajtottak az önkormányzatok, emellett a helyi lakosság és a helyi vállalkozások is bekapcsolódtak a folyamatba.</p> <p>A körforgásos gazdaság irányába tett lépések már szintén megtörténtek a várostérségben. A rendszer legfőbb eleme a szelektív hulladékgyűjtési (és értékesítési) rendszer. Ez házhoz menő gyűjtés, hulladékgyűjtő szigetek és udvarok révén valósul meg, illetve a kertés ingatlanokon megjelenik a komposztálás. A zöldhulladékgyűjtést és a komposztálást a szolgáltató is segíti, valamint a megelőzési és újrahasználati tevékenységekben is hangsúlyos szerepet vállal: részt vesz a házi komposztálás elterjesztésében és szemléletformálási kampányokat bonyolít le. A szennyvízkezelés során felszabaduló biogázt és iszapot energetikai és mezőgazdasági célra hasznosítja Békéscsaba. A város és térsége jelenleg nem hasznosítja az állattartó telepeken és a hulladékgyűjtés során keletkező biogázt. A szilárd biomassa hasznosítása nem teljes körű.</p> <p>A zöld hálózatok a jelentős kiterjedésű agrárterületek és a burkolt, települési területek miatt relatíve kis területre szorulnak vissza a térségben. Ebből fakadóan a térségi zöldhálózatok legfőbb elemei a helyi vízfolyások, holtágak és csatornák jellemzően szűk környezete. Békéscsaba belterületén a közparkokkal való ellátottság a lakossági igények alatt marad, mind a térség, mind Békéscsaba az országos átlag alatt marad az egy lakosra jutó zöldterület nagysága alapján, a békéscsabai lakosság támogatja a belterületi közpark területének bővítését. Bár a település fákban viszonylag gazdag, Békéscsaba erdőssűrűsége alacsony fokú (a vármegyei átlag alatti), illetve hiányoznak a várostestet</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	övező, védelmi és kondicionáló erdősávok és a lakóterületet az ipari övezetektől izoláló erdősávok.
A város, várostérség gazdasága	<p>Z2: Lehetséges felszíni, nagy területre kiterjedő talajszennyező forrásként jöhetnek számításba a város közigazgatási határán belül tevékenykedő, több 10-100 hektáron gazdálkodó mezőgazdasági üzemek az esetenként nem megfelelő szerves- és műtrágyázási gyakorlat miatt. A növénytermesztés – az állattartás mellett – a talajvizet is szennyezi.</p> <p>A város légterébe kerülő légszennyező anyagok döntően a fűtésből, az üzemi, technológiai tevékenységekből és a közlekedésből erednek. A légszennyezés csúcsértékei a fűtési időszakokra esnek, hiszen a szállópor szennyezettség kétharmad részben a fűtéshez köthető. Az ipari légszennyezés 8 körzete azonosítható Békéscsabán, bár a légszennyező hatásuk jóval kisebb a lakossági fűtésnél. A város közlekedési csomópontjaiban a szállópor-koncentráció esetenként határérték felett van, és ugyancsak kisebb-nagyobb gyakoriságú határérték-túllépések mérhetők az ülepedő pornál is, mely részben szintén a gazdasági tevékenységek eredménye.</p> <p>A közúti forgalom által okozott zajterhelés elsősorban a várost átszelő 44-es, 47-es főutak mentén jelentős. A mérések azt mutatták, hogy mind a nappali, mind az éjszakai időszakban határérték feletti terhelés érte az út menti lakóházakat, ezen belül az éjszakai túllépés volt a nagyobb mértékű. A vasúti zaj elsősorban éjszaka volt domináns az erre irányuló vizsgálatok során. Üzemi zaj szempontjából a határérték feletti zajjal terhelt lakóterületekből két egység található a városban. A piac területén működő nagybani piac zaja éjszakánként egészen a közelmúltig zavarta a környező házak lakóit, a nemrég átadott Kétegyházi úti új piacterületre való átköltöztetéssel ez a probléma megszűnik.</p>
Az önkormányzat(ok) gazdálkodása	<p>Z3: Az elmúlt 7 évben – folytatva az előző ciklus tevékenységeit – az önkormányzatok közvetett és közvetlen tulajdonában álló épületeken számos energetikai beruházást hajtottak végre döntően EU-s forrásokból. A járásban több mint 3,5 Mrd Ft-ot fordítottak erre a célra (ebből 2,5 Mrd Ft-ot Békéscsabán), azonban még sok lehetőség adódik az önkormányzati gazdálkodás optimalizálására. Békéscsabán is még jópár középület komplex energetikai fejlesztésre szorul, illetve a járás nagy részén igény mutatkozik napelemes rendszerek telepítésére az önkormányzati intézményeken. Jelenleg az önkormányzatoknál nem működnek energiagazdálkodási nyilvántartási rendszert, illetve az önkormányzati épületek energetikai tanúsításának elvégzése sem történt meg.</p> <p>Az energiahatékonyság növelését támogatta a közvilágítás fejlesztése/LED-esítése (SMART közvilágítási projekt), illetve a smart grid projekt I. üteme (napelemes kiserőmű, villamosenergia-tároló, helyi okoshálózati rendszer).</p>
Városi és várostérségi közművek	<p>Z4: Békéscsaba közműhálózata közel teljes lefedettségű minden téren. Ezzel szemben a járás közműhálózatában jelentősebb hiányosságok láthatók. A gázellátás 3 járási településen nem éri el a fogyasztók 60%-át, az elektromos áram esetében egyedül Csabaszabadin nem éri el a 95%-ot a hálózati lefedettség. Az ivóvízhálózat esetében Békéscsaba lefedettsége meghaladja a 94%-ot, azonban a járásban három településen sem éri el a 71%-ot az ellátott lakóingatlanok aránya.</p> <p>A csapadékvíz hasznosításában egyelőre a helyi háztartások a legfontosabb szereplők. A csapadékvizet döntően öntözővízként hasznosítják.</p> <p>A szennyvízelvezetés a járás 5 településén épült ki, a szennyvízhálózatok a lakások 82,6%-90%-át kötik be a rendszerbe az érintett településeken. A járás területén több</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>olyan 2000 LE³¹⁴ alatti település található, ahol semmilyen közműves szennyvízelvezetés és tisztítás nincs kiépítve, így a közúton elszállított mennyiségen felül keletkező szennyvíz a talaj és a talajvíz szennyezőforrásai.</p> <p>A járásban már számos megújuló energiát – döntően napenergiát – hasznosító berendezés/erőmű üzemel. A szilárd biomasszát (döntően tűzifát) a lakosság egyre nagyobb arányban hasznosítja (a földgázzal szemben), illetve egy közintézmény³¹⁵ fűtése is szilárd biomasszára épül. A békéscsabai szennyvíztisztító révén a biogáz hasznosítása is megkezdődött a járásban. A geotermikus energia, a biogáz és a napenergia terén adódó potenciálhoz képest a hasznosítás mértéke nagyon alacsony a járásban. Ugyanakkor pozitív fejlemény, hogy a békéscsabai közintézmények fűtését (részben) biztosító geotermikus távfűtési rendszer kialakítása már zajlik, illetve a SMART Grid projekt I. üteme révén és az önkormányzati épületek napelemes rendszerei által az önkormányzat is részt vállalt a zöld átállásban.</p>
Városi és várostérségi közlekedés	<p>Z5: Békéscsabán a gyalogos, kerékpáros, autós és közösségi közlekedési módok egyaránt széles körben elterjedtek. Ezzel szemben a sharing szolgáltatások még nem gyűrűztek be a település(ek)re, bár kerékpár- és rollerbérletre egyaránt van lehetőség a vármegyeszékhelyen (hagyományos és elektromos eszközökre egyaránt). Az intermodális csomópontok több esetben is kedvező feltételeket biztosítanak a közlekedési módok közötti váltásra.</p> <p>A kisebb településeken gyalogosan is gyorsan megközelíthetőek a helyben elérhető funkciók. A vármegyeszékhely és a szatellittelepülések közötti távolságot általában 15-30 perc alatt teszik meg a tömegközlekedési eszközök. Több esetben már közvetlen kerékpáros kapcsolat is kiépült a települések között (elsősorban a vármegyeszékhely irányában), de a térségi kerékpárhálózat még több hiányossággal is rendelkezik.</p>
Környezet- és természetvédelem	<p>Z6: Az erdősültség rendkívül szegényes a járásban (Békéscsabán az erdők általi lefedettség mindössze 5%), az agrárterületek dominálnak a külterületeken. Az egy főre eső városi zöldterületek az országos átlaghoz hasonló kiterjedésűek mind Békéscsabán, mind a szatellittelepüléseken. A békéscsabai zöldterületek a lakossági igényeket nem elégítik ki teljeskörűen, bár nagyon jelentős erőfeszítéseket tesz a város a zöldítés terén.</p> <p>Z7: Békéscsaba bel- és külterületének védett tájrészletei, tájmaradványai (nádások, tavak, csaltosok, ligetszerű erdőfoltok, gyepek, rétek, parkerdők, temetőkertek, csatornapartok, nedves élőhelyek) ökológiai szempontból felbecsülhetetlen értéket jelentenek. A város külterületén meglévő ökológiai hálózat alappilléreit a Körösök völgyéhez, a Gerlai-holtághoz és az Élővíz-csatornához kapcsolódó vízparti területek, erdősávok és ártéri erdőterületek alkotják. Békéscsabán „az invazív, tájidegen növények terjedésének visszaszorítása” az egyik legfőbb feladat a zöldfelületekhez kapcsolódóan. A legintenzívebb tájterheléssel az urbanizációs folyamatok járnak, amelyek a beépítések révén természetes felszínek effektív megsemmisítését és visszafordíthatatlan átalakítását eredményezhetik, ezáltal a felszín alatti és felszín feletti természetátalakító hatásaik is jelentősek. Az agglomerációs típusú urbanizálódás – ami a táji konfliktusok elsődleges oka – a járásban csak Békéscsaba esetében jellemző (bár viszonylag alacsony intenzitású). Békéscsaba külterületén elsődlegesen a mezőgazdálkodás, ezen belül is az intenzív szántóföldi művelés az elsődleges tájterhelő tényező. A járásban az ökológiai szempontból kedvezőtlen monokultúrák dominálnak.</p>

³¹⁴ Lakos egyenérték³¹⁵ Békés Megyei Szociális és Gyermekvédelmi Rehabilitációs és Módszertani Központ

Szakági területek	Értékelési szempontok
Térségi kitekintés	<p>A térségi zöldhálózatok legfőbb elemeinek a helyi vízfolyások, holtágak és csatornák jellemzően szűk környezete tekinthető. A térség a zöldhálózatok kialakítása és zöld átállás terén már megtette az első lépéseket. Hálózatos (pl. közvilágítás korszerűsítése, szelektív hulladékgyűjtés és -értékesítés, geotermikus alapokon nyugvó fűtési rendszer kiépítése) és pontszerű fejlesztéseket (pl. egyes épületek energetikai felújítása, napelemek tetőre helyezése) egyaránt végrehajtottak az önkormányzatok, emellett a helyi lakosság és a helyi vállalkozások is bekapcsolódtak a folyamatba.</p> <p>A körforgásos gazdaság irányába tett lépések már szintén megtörténtek a várostérségben. A járásban már számos megújuló energiát – döntően napenergiát – hasznosító berendezés/erőmű üzemel. A szilárd biomasszát (döntően tűzifát) a lakosság egyre nagyobb arányban hasznosítja (a földgázzal szemben), illetve egy közintézmény fűtése is szilárd biomasszára épül. A békéscsabai szennyvíztisztító révén a biogáz hasznosítása is megkezdődött; a járásban a mezőgazdasági melléktermékek feldolgozása lehet a biomassza-hasznosítás legfontosabb alapanyaga.</p> <p>Az előző programozási időszakban kb. 1 Mrd Forintot fordítottak az önkormányzati gazdálkodás optimalizálására a várostérségben (a közvetett vagy közvetlen önkormányzati tulajdonú épületek energetikai korszerűsítése által), ugyanakkor igény mutatkozik a további hasonló fejlesztésekre.</p> <p>A járás közműhálózatában jelentős hiányosságok azonosíthatók: a gázellátás 3 járási településen (Kétsoprony, Gerendás és Csabaszabadi) nem éri el a fogyasztók 60%-át sem; Szabadkígyós, Csorvás, Doboz és Telekgerendás 60-80% közötti értékkel bír; míg 80% feletti rácsatlakozási aránnyal csak Békéscsaba és Újkígyós rendelkezik a járásban. Az elektromos áram esetében egyedül Csabaszabadin nem éri el a 95%-ot a hálózati lefedettség, a többi településen mindenhol közel 100%-os ez az arány. A szatellittelepüléseken 63,3% és 99,1% között alakul az ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya, Kétsoprony (63,3%), Csabaszabadi (66,7%) és Gerendás (70,8%) van a legkedvezőtlenebb helyzetben. A járáson belül egyedül Újkígyóson működik vízműkút, míg ezzel szemben víztározó – Újkígyós kivételével – minden településen működik. A térségen belül Csorvás, Gerendás és Csabaszabadi ivóvízhálózata nincs közvetlen kapcsolatban a békéscsabai hálózattal. A járásban négy településen még nem épült ki csatornahálózat: Csabaszabadi, Gerendás, Kétsoprony, Telekgerendás. A szennyvízelvezetés tehát a járás öt településén épült ki, ebből négyben szennyvíztelep is működik, a szennyvízhálózatok a lakások 82,6%-90%-át kötik be a rendszerbe az érintett településeken. Az ivóvízhálózatos és szennyvízhálózatos adatokból jól látható, hogy a szatellittelepülések esetében még jelentős a közműhiány: összesen 2318 lakást érint. A járás területén több olyan 2000 LE alatti település található, ahol semmilyen közműves szennyvízelvezetés és -tisztítás nincs kiépítve. A járás szélergia-potenciálját vizsgálva megállapítható, hogy a mai legfejlettebb, 100 méternél is magasabb szélérőművek a térségben is jelentős energiatermelési potenciállal bírnának. A szatellittelepülések közül egyedül Újkígyóson található kisteljesítményű naperőmű. Békéscsaba és térsége a geotermikus energiahasznosítás szempontjából a legígéretesebb területek között van számontartva. A geotermikus energia, a biogáz és a napenergia terén egyaránt adódó potenciálhoz képest a hasznosítás mértéke nagyon alacsony a járásban.</p> <p>A szatellittelepülések jellemzően 15-30 perc távolságra vannak tömegközlekedéssel a vármegyeszékhelytől, több esetben pedig kerékpáros úthálózat is létesült ebbe az irányba, ugyanakkor a térség hálózatos összekapcsolásáról nem beszélhetünk. Az</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>erdősültség rendkívül szegényes a járásban, az agrárterületek dominálnak a külterületeken. A járásban az ökológiai szempontból kedvezőtlen monokultúrák dominálnak.</p> <p>A vármegye- és járásszékhelyen várható zöldterület-fejlesztések értelemszerűen a térségi települések lakói számára is elérhetőek lesznek, melyek így nemcsak a klímaadaptációs és mitigációs, hanem közjóléti célokat is megvalósítanak.</p>

2.3.3 Digitális város

Szakági területek	Értékelési szempontok
Város és térsége gazdasága	<p>D1: A digitális technológia-szolgáltatók súlya a helyi gazdaságban relatíve alacsony. Bár a térség gazdasági életében és működésében nem bírnak kiemelkedően jelentős szereppel és nem tartoznak a globális digitális átállás vezető szereplői közé, de Békéscsabán hosszú évek óta jelen vannak. Közülük a gazdasági alfejezetben jelzett bankok emelhető ki foglalkoztatotti létszám alapján.</p> <p>D2: A békéscsabai vállalkozások átlagos digitalizáltsági szintje jó alapot kínál a digitális átállás megvalósítására. A körükben végzett nem reprezentatív felmérés alapján a helyi cégek 53%-ánál jónak, 7%-ánál pedig kiválónak tekinthető a digitalizáció színvonala.</p>
A város és várostérség társadalma	<p>D3: A lakosság körében végzett kérdőíves felmérés alapján az itt élők digitális eszközökkel való ellátottsága jónak mondható. A békéscsabai polgárok 68%-a használ számítógépet a hétköznapiakban, míg laptopot 75%-uk. A digitális átállás szempontjából szintén kedvező, hogy ügyintézésre a lakosság 93%-a használja az internetet, míg 85%-uk számára az Ügyfélkapu használata sem ismeretlen. Szintén biztató, hogy – önértékelés alapján – a lakosság túlnyomó többsége megfelelő készségszinttel rendelkezik az informatikai eszközök használata terén. Ugyanakkor nem elhanyagolható (13%) azok aránya, akik átlag alattiként értékelik ebbéli jártasságukat.</p>
A város, várostérség szolgáltatási mixe	<p>D4: A járásban 28 544 internetelőfizetőt regisztráltak, közülük 24 319 békéscsabai. A távközlési ellátottságot tovább növeli a vezeték nélküli hálózatok (elsősorban mobiltelefon-hálózatok) elérhetősége.</p> <p>Az intézményi felmérésből láthatóvá vált, hogy az elmúlt évek fejlesztései ellenére a békéscsabai közszolgáltatók közparkja több esetben még mindig elavultnak tekinthető, bár digitális módszereket mindegyik szereplő alkalmaz. A szervezetek mindegyike szükségesnek ítélte a meglévő számítógépek cseréjét, illetve új gépek (asztali számítógépek vagy laptopok) beszerzését. Az informatikai hálózat fejlesztését a megkérdezett intézmények kétharmada (68%-a) gondolta indokoltnak.</p> <p>Az intézményeken belül pénzügyi jellegű és a humán erőforráshoz kötődő akadályokat is le kell küzdeni az okos eszközök és rendszerek továbbfejlesztése és használatuk elterjedése érdekében. A felmérésben részt vevő szervezetek 95%-a esetében a megfelelő eszközök beszerzését forráshiány akadályozza, míg az intézmények kétötöde esetében gátat jelent az alkalmazottak egyéni IKT-kompetenciáinak elégtelensége. Az ismeretek bővítésére szándék mutatkozik a munkavállalói oldalon is: az intézmények 63%-ában jelezték már az alkalmazottak az igényüket informatikai kompetenciáik erősítésére.</p> <p>D5: Az E-önkormányzat portálon lehetőség van adók, díjak, illetékek befizetésére (illetve a fizetéstörténet ellenőrzésére), adóegyenleg lekérdezésére, illetve ügyintézés indítására. Az e-Papír ingyenes és hitelesített üzenetküldő alkalmazásán keresztül az Ügyfélkapuval rendelkező lakosok elektronikus úton tudnak levelet írni a</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>szolgáltatáshoz csatlakozott intézményeknek. A városi közszolgáltatások esetében online is jelezhető a problémák, igények.</p> <p>D6: Az online felmérésben résztvevő intézmények mindegyike alkalmaz digitális módszereket a belső és külső kommunikációhoz. Legjellemzőbbnek az e-mail használata tekinthető. A helyi intézmények rendelkeznek digitális adatvagyonnal is, azonban az adatok jellemzően korlátozottan hasznosulnak.</p> <p>A Békéscsabán működő UTU multifunkcionális városüzemeltetési keretrendszer összegyűjti, tárolja és megjeleníti mindazon adatokat, amelyek a város üzemeltetése során keletkeznek, segítve az optimális megoldások megtalálását és a folyamatok nyomonkövetését. Az UTU jelenleg hat különálló rendszert integrál magában, a szoftver részeként fejlesztett hibabejelentő rendszer lehetővé teszi az azonnali, kétirányú kommunikációt, ahol a térinformatikai alapnak köszönhetően pontos helymeghatározás segíti a feladatok beazonosítását. A rendszer igény szerint bővíthető további elemekkel, lehetőséget nyitva ezzel a folyamatos fejlődésre.</p>
Az önkormányzat(ok) gazdálkodása	<p>D7: Az önkormányzati tulajdonú, fenntartású épületállomány esetében a fejlett digitális megoldások alkalmazása alacsony szintű. Épületüzemeltetést, helyiséggazdálkodást támogató szoftveres megoldásokat az intézmények mindössze töredéke használ. A fenntartást, üzemeltetést segítő okos eszközök alapvetően biztonságtechnikai rendszereket jelentenek, bár bizonyos intézményekben a fűtés, szellőztetés történik szenzorok, smart/okos eszközök segítségével.</p> <p>A szervezetek a rendelkezésükre álló épületekről alapvetően papír alapú tervrajzzal, illetve annak digitalizált változatával rendelkeznek, nem készültek az ingatlanokról épületinformációs modellek. Középtávon ezért az önkormányzati épületüzemeltetés digitális fejlesztése: bővítése, korszerűsítése indokolt.</p>
Környezetvédelem, városi klíma	<p>D8: Az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat rendszerébe automata rendszer (1 mérőállomás) is adatokat szolgáltat – a manuális állomásokon kívül –, ez folyamatosan monitorozza a környezeti adatokat a vármegyeszékhelyen. Ezen felül az okos közvilágítási rendszer keretében 11 környezeti szenzor működik a városban. Ezek az érzékelők adatokat biztosítanak a por- (PM₁₀), hőmérséklet- (°C), légszennyezettségi- (CO) és zajszintről (Db), valamint a relatív páratartalomról (%). A környezeti szenzorok adatai az említett UTU rendszerbe is integrálódnak.</p>
Városi és várostérségi közlekedés	<p>D9: A közlekedés- és parkolásmenedzsment rendszerben 39 optikai szenzor segítségével jut az üzemeltető adatokhoz. A közlekedési menedzsment segítségével a forgalmi és leterheltségi adatokat lehet idősorosan begyűjteni, ami segítséget nyújt a közlekedés-fejlesztési beruházások előkészítéséhez, hiszen láthatóvá válik a város ki- és bejövő forgalma. A kísérleti jelleggel, egyelőre három helyen indított parkolásmenedzsment rendszernek köszönhetően a járművel közlekedők digitális tájékoztatást kapnak az üresen álló parkolóhelyekről. Jelenleg a Hunyadi téren és a két kórházi parkolóban található ilyen rendszer.</p> <p>A korábban említett UTU multifunkcionális városüzemeltetési keretrendszerben a parkolási és közlekedési rendszer is integrálódik. A Csaba kártya alkalmazásban található parkolást elősegítő menüpont. Az okos közvilágítási rendszer keretein belül telepített lámpatestekben közlekedésfigyelő, valamint parkolást segítő optikai szenzorokat is lehet kezelni, vezérelni.</p> <p>A közutakat használókat segítik a számos helyen telepített, lámpaváltást előrejelző visszaszámlálók is. A forgalmi igények alapján váltó szenzorokkal ellátott közlekedési lámpák telepítése még nem kezdődött meg a járásban.</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
Városi és várostérségi közművek	<p>D10: A városi közművek esetében az okos közvilágítási rendszer rendelkezik részben kiépített szenzoros követéssel.</p> <p>D11: A lakossági digitális megoldások elterjedtsége folyamatosan javul a városban. A lakosságot célozza a Csaba kártya alkalmazás. Az applikáció nem csupán a kedvezményeket nyújtó kártyaelfogadó-helyeket mutatja, hanem számos közérdekű információt is tartalmaz. A kultúraszerető lakosok számára a Jókai Színház kínál – számos funkcióval bíró – mobil alkalmazást.</p> <p>A fentebb említett közlekedés- és parkolásmenedzsment rendszer is digitális megoldások közé sorolandó.</p>
Térségi kitekintés	<p>A járásban 28 544 internetelőfizetőt regisztráltak, közülük mindössze 4 225 nem békéscsabai. Az E-önkormányzat portálon lehetőség van adók, díjak, illetékek befizetésére (illetve a fizetéstörténet ellenőrzésére), adóegyenleg lekérdezésére, illetve ügyintézés indítására. Az e-Papír ingyenes és hitelesített üzenetküldő alkalmazásán keresztül az Ügyfélkapuval rendelkező lakosok elektronikus úton tudnak levelet írni a szolgáltatáshoz csatlakozott intézményeknek. A magasabb nagyvárosi internetpenetráció és a tudatosabb, ügyintézésre is aktívabban használt online jelenlét Békéscsaba lakosságát jellemzi nagyobb mértékben, azonban ennek szintje várhatóan a környező településeken is emelkedni fog az elkövetkező években.</p> <p>A városi közszolgáltatások esetében már online is jelezhetők a problémák, igények. A vármegyeszékhelyen bevezetett UTU multifunkcionális városüzemeltetési keretrendszer a városi adatok begyűjtését, tárolását és elemzését teszi lehetővé – országos szinten is iránymutatónak tekinthető ez a lehetőség. Kiemelendő, hogy a parkolási és közlekedési rendszer is integrálódik ebbe a struktúrába, így a térségi települések lakói is igénybe tudják venni ezt a szolgáltatást a székhelyen. Az okos közvilágítás körének bővítésére is mind nagyobb figyelmet érdemes fordítani – különösen a fejletlenebb területeken.</p> <p>A Csaba Kártya applikáció nem csupán a kedvezményeket nyújtó kártyaelfogadó-helyeket mutatja, hanem számos közérdekű információt (menetrendek, orvosi ügyelet) is tartalmaz, melyek értelemszerűen térben is kiterjeszthetők a térségi települések lakóira. A következő években a városi-járási szintű okos platformok, applikációk körének további bővülése várható.</p> <p>A vállalkozások digitalizáltsági szintje alapján szintén megállapítható, hogy a vármegyeszékhely értéke a legmagasabb ezen a téren – lényeges, hogy ennek hatása a közeljövőben a teljes térségre kiterjedjen, tovagyűrűzzön.</p>

2.3.4 Megtartó város

Szakági területek	Értékelési szempontok
A város, várostérség társadalma	<p>M1: A várost alapvetően az erős természetes fogyás és negatív vándorlási egyenleg jellemzi az elmúlt 20 évben, amely évente nagyjából 400 fővel csökkenti Békéscsaba lakosságát. A halálozások száma nagy átlagban a duplája az élveszületéseknek, az évi természetes szaporodás -6,26%. Békéscsaba 2001-ben még a 12. legnagyobb magyar város volt, ma már csak a 17. Az elöregedés folytatódik, a 2014-es 1,44-es arányszám 2020-ban már 1,76 volt. A 65 éven felüliek (különösen a nők) száma jelentősen emelkedett az elmúlt években, az öregedési index értéke a 2011-es 1,44-ről</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>2020-ra 1,76-ra nőtt. Mindez a humán szolgáltatástervezés során is komoly jelentőséggel bír.</p> <p>A nemzetiségi megoszlás alapján Békéscsaba dominánsan magyar jellegű település, azonban főként az idősebb korosztályban még jelentősebb a szlovák nemzetiségűek aránya, amely a város összlakosságának 4,05%-át tette ki a 2011-es népszámlálás idején, azonban arányuk erős csökkenést mutat. A többi nemzetiség jelenléte elhanyagolható a városban, 1% alatt marad valamennyiük értéke. Kulturális, szociális különbözőségük okán csekély számuk ellenére a cigányság a jobban látható kisebbségek közé tartozik. Vallásilag igen heterogén a város, protestáns többséggel (erős evangélikus jelenlét, a hazai evangélikus vallás egyik fellegrája a város). 2011-ben a békéscsabaiak 39,5%-a tartozott valamelyik egyházi közösséghez.</p> <p>A szatellitletelepülések főbb adatai e téren nem térnek el jelentősen, lakónépességük csökkenése (9,21%) az elmúlt évtized során meghaladta a vármegyeszékhely csökkenésének értékét (5,7%). Átlagos öregedési indexük a 2-es arányszámot is meghaladja, a 65 éven felüliek aránya már közel 24%, amely igen kedvezőtlen érték. A vándorlási egyenleg a 2016-2019 közötti éveken pozitív volt, de 2011-2014 között és 2020-ban is negatív. Nemzetiségi megoszlás szerint a 2011-es népszámlálás szerint Csabaszabadiban 25,1%, Gerendáson 16,2%, Kétsopronyban 26,4%-os, Telekgerendáson 13,6%-os a szlovákság aránya. Dobozon a lakosság 7,4%-a vallotta magát romának. A vallásosság mértéke Doboz 32,6% és Kétsoprony község 77,4%-os aránya között oszlik meg. A sokszínűség megfigyelhető: Dobozon református többség van, Telekgerendáson evangélikus majoritás tapasztalható, a többi településen a római katolikusok vannak a legtöbben. Békéscsabához a leginkább hasonló vallási szerkezettel Csabaszabadi rendelkezik.</p> <p>M2: A helyi identitásnak a fentiekben jelzetteknek megfelelően korábban erős eleme volt Békéscsabán a szlovákság és az evangélikus vallás dominanciája. A szlovák hatást elsősorban a város gasztronómiájában találhatjuk meg, tájlellegű ételek nyomán (brindzás haluska, cigányka, sztrapacska). Szintén egyre jellemző közösségformáló erő a hagyományos csabai kolbász, amelyre alapozva az ország egyik legnagyobb gasztronómiai fesztiválja, a Csabai Kolbászfesztivál kerül évente megrendezésre. A CsabaPark, továbbá Csabagyöngye Kulturális Központ is jelentős tényezővé váltak, a kulturális és kreatív gazdaság komoly kiaknázható lehetőségeket rejt magában. A korábban vármegye szerte sokat használt „Körös” név (pl. Körös Hotel, Körös Volán) visszaszorulóban van, helyébe egyre inkább a „Viharsarok”, vagy ennek képzett szavai lépnek. A városban erős közösségformáló erőként vannak jelen a sportok (Békéscsabai Előre labdarúgó és női kézilabdaklub, továbbá női röplabda). A középiskolai diákság fontos ünnepe a „Garabonciás Hét”.</p> <p>A szatellitletelepüléseken a helyi identitás, a lokális patriotizmus jellemző. Doboz, mint a vármegye egyetlen megmaradt Árpád-kori faluja a Körösökkel, mely önmagában jelentős tájképi elem. Csabaszabadi, Gerendás, Kétsoprony és Telekgerendás egykori külterületi tanyás helyből lettek községek, jelentős szlovák népességgel. Szabadkígyós erősen támaszkodik a Wenckheim családra, a településen lévő kastélyra, míg Újkígyós büszke egykori kertész hagyományaira.</p> <p>Térségi szinten jelentős tényező az Élővíz-csatorna, melynek fejlesztése vízelvezetési, környezeti és turisztikai-rekreációs szempontból is jelentős hozzáddal bírna.</p> <p>M3: A munkavégzési célú településközi mozgás a térségben döntően Békéscsaba irányába zajlik: az ide ingázók elsősorban a járás területéről érkeznek (legerősebben:</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>Doboz, Szabadkígyós, Újkígyós), a járáson kívül Gyula és Békés a két legnagyobb kibocsátó, de említést érdemel Mezőberény, Murony és Kétegyháza is, vagyis a vármegyeszékhely munkaerőpiaci vonzáskörzetének határai egyértelműen meghaladják a járás területét.</p> <p>Az ingázás legjellemzőbb eszköze a személygépkocsi, ezt követi a vasút és az autóbusz, ugyanakkor a hivatásforgalomban a kerékpárral vagy elektromos kerékpárral (egyes esetekben egyéb mikromobilitási eszközökkel) történő ingázás jelentősége is nő a jól és biztonságosan használható kerékpárút-hálózat fokozatos kiépülésének köszönhetően. Fontos megemlíteni, hogy Békéscsaba nemcsak munkaerőpiaci, de egyben közigazgatási-adminisztrációs, kereskedelmi és kulturális központ is, egyúttal iskolaváros.</p> <p>M4: Sem Békéscsabán, sem a szatellitletelepüléseken nem jellemző a társadalmi elkülönülés vagy jelentősebb etnikai, esetleg vallási eredetű konfliktusok, társadalmi ellentétek. Békéscsabán említésre érdemes a csekély létszámú, de esetenként hangos roma kisebbség jelenléte, továbbá két szegregálódó terület, a Franklin utca és a Berényi út, mint problémagócok. A szatellitletelepülések közül Dobozon jelentősebb még a romák aránya.</p> <p>Különösen Békéscsaba esetében fontos hangsúlyozni, hogy a romák és a mélyszegénységben élők csak részben alkotnak egymással közös halmazt.</p>
Város és térsége humán infrastruktúrája	<p>M5: A vármegyeszékhelyen erős civil jelenlét tapasztalható, 2019-ben 427 bejegyzett civil szervezetet tartottak itt nyilván, több szereplővel feladatellátási szerződése is van a városnak. Ezek változó feladatok, de nagyjából a szociális ellátórendszerhez köthetők (pl. autisták, szenvedélybetegek ellátása). Ezek a megállapodások az önkormányzatról jelentős terhet vesznek le, továbbá pozitívum, hogy a szerződések jelentős része alulról jövő kezdeményezésként kötött.</p> <p>A szatellitletelepüléseken jóval kevesebb a civil szerveződés, 2019-ben összesen 90 db volt a nyolc településen. Jelentőségükben elmaradnak a vármegyeszékhelyen működőktől, ez azonban amiatt is van, mert a Békéscsabán jól kiépült szociális ellátóhálózat a környező településeken lényegesen kevésbé fejlett.</p> <p>M6: Az esélyegyenlőség biztosítására a város nagy hangsúlyt fektet, a szociális háló igen fejlett, ahol igyekeznek a társadalom perifériájára került embereket visszavezetni. (pl. szenvedélybetegek). A szolidáris várospolitikai jegyében számos rendszeres és eseti jellegű szociális támogatást tudnak igénybe venni a nehéz helyzetben élők. A város oktatási intézményeiben is deklarált cél a szegregáció elkerülése.</p> <p>A szociális és gyermekjóléti szolgáltatásokat a Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ, a Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ és civil szervezetek egymással szoros együttműködésben biztosítják. A fejlesztés legjellemzőbb eszköze az európai uniós támogatás (főleg EFOP-programok voltak), melyből számos fejlesztés valósult meg a járásban az elmúlt időszakban.</p> <p>A lakhatási kérdést szintén prioritásként kezeli a Békéscsaba MJV Önkormányzata. A városi bérlakásállományt jelenleg 504 db lakás alkotja, melyek közül 160 db szociális rászorultság alapján adható bérbe. Ezek felszereltsége és műszaki állapota nagyon vegyes képet mutat – minőségi fejlesztésük mellett a kiadható lakásállomány bővítésére is komoly igény mutatkozik.</p> <p>A lakossági kérdőív válaszai alapján általánosságban a lakhatás minőségével nagyobb, a megfizethetőségével viszont már kisebb mértékben elégedettek a városban élők.</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>M7: A leszakadó/veszélyeztetett társadalmi csoportok felzárkózása érdekében több egymásra épülő, komplex beavatkozás zajlott az elmúlt években, emellett a szociális ellátórendszer és a sokoldalú támogató intézményrendszer hatékony működtetése megfelelő kontroll alatt tartja a szegregációs folyamatokat. Békéscsabán a 2001-es és 2011-es népszámlálást követően sem kerültek szegregátumok kijelölésre, azonban a 2015-2016-os lehatárolási módszertan-változás következményeként a későbbi antiszegregációs térképeken már megjelent egy 35%-os szegregációs mutatót meghaladó szegregátum (Berényi út menti tömb), valamint egy veszélyeztetett terület (Franklin utca és környéke). A két érintett terület a város északi, ill. észak-nyugati részén található, külvárosi, falusias jellegű, családiházas beépítettségű környezetben – a Franklin utcai sorház adja a legnagyobb egybefüggő épülettömböt (ennek felújítása jelentette a 2017-ben támogatást nyert komplex városrehabilitációs projekt legfőbb infrastrukturális beavatkozását). Hasonló problémákkal jelentkeznek egyes zártkerti részekben is, azonban itt az alacsony laksűrűség miatt nem jelenik meg „kritikus tömeg”. Az elmúlt évek szociális városrehabilitációs projektjeinek részét képezte még új játszóterek kialakítása, közlekedésfejlesztés (elsősorban kerékpárforgalmi létesítmények és járda), közösségi ház és önkormányzati szolgálati lakás kialakítása. A szoft beavatkozások között megjelentek a legkülönbözőbb munkaerőpiaci szolgáltatások, az intenzív szociális munka és a közösségfejlesztést célzó programok, családsegítés és egészségfejlesztés.</p>
A város, várostérség szolgáltatási mixe	<p>M8: A Békéscsabán lebonyolított lakossági kérdőíves felmérés eredményei kitűnő támpontként szolgálnak a szolgáltatások elérhetőségének és a velük való elégedettség értékeléséhez.</p> <p>Összességében megállapítható, hogy a városlakók nagy többsége (78,9%) eléggé fontosnak vagy nagyon fontosnak tartotta a közszolgáltatásokhoz való hozzáférést és annak magasabb színvonalát, minőségi fejlesztését. A válaszadók Békéscsabával való elégedettségét tovább javítandó, a következő tényezők fejlesztésének igényét emelték ki nagyobb arányban: közterek minőségének javítása (72,3%), gazdagabb kulturális kínálat (71,9%), kedvezőbb lakhatási lehetőségek (71,1%), jobb közlekedés, megközelíthetőség (68,1%), magasabb színvonalú kiskereskedelmi és vendéglátó szolgáltatások (65,7%), jobb közbiztonság (63,4%), több sportolási lehetőség (56,6%). Az aktuális állapottal való elégedettség mérése során a leginkább pozitív visszajelzés a bölcsődei és óvodai ellátás, a köz- és zöldterületek, közvilágítás és közbiztonság, a kerékpáros infrastruktúra és a sportolási lehetőségek és kulturális intézmények vonatkozásában érkeztek, de az általános iskolai oktatással is inkább elégedettek. Egyértelműen átlag alatti megítélés jellemzi a belterületi utak és jártak állapotát, a parkolási és szórakozási lehetőségeket, valamint az egészségügyi és szociális ellátás színvonalát.</p>
A város, várostérség gazdasága	<p>M9: Békéscsabán számos társadalmi vállalkozás működik, melyek a nemzetiségi, kulturális, oktatási, szociális területen, a természet- és környezetvédelemben, vagy éppen az ökoturisztika területén tevékenykednek. Közös jellemzőjük, hogy bár bevételorientált vállalkozási formáról van szó, de deklaráltan társadalmi értéket kívánnak létrehozni – lehetőségeihez mérten az önkormányzat is támogatja, bátorítja ezek működését. Mind közül a legnagyobb hírnévre a Kollabor tett szert, amely egy EFOP-pályázat keretében az Életfa Kulturális Alapítvány és a Békés Megyei Könyvtár együttműködésében létrejött közösségi alkotótér, természettudományos élményközpont, pedagógiai és innovációs helyszín.</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	A helyi társadalmi vállalkozások munkaerőpiaci vonzáskörzete elsősorban Békéscsaba, de néhány esetben kiterjed a járás területére is. Ma még sem számuk, sem jelentőségük nem akkora, hogy tömegével szívják fel a szatellittelepülések munkavállalóit. Piacaik is elsősorban helyi jelentőséggel bírnak.
Térségi kitekintés	<p>A szatellittelepülések lakónépesség-csökkenése (9,21%) az elmúlt évtized során meghaladta a vármegyeszékhely csökkenésének értékét (5,7%). Átlagos öregedési indexük a 2-es arányszámot is meghaladja, a 65 éven felüliek aránya már közel 24%, amely igen kedvezőtlen érték: a térség népességszám-csökkenését vetíti előre. A vándorlási egyenleg a 2016-2019 közötti éveken pozitív volt, de 2011-2014 között és 2020-ban is negatív. Nemzetiségi megoszlás szerint a 2011-es népszámlálás szerint Csabaszabadiban 25,1%, Gerendáson 16,2%, Kétsopronyban 26,4%-os, Telekgerendáson 13,6%-os a szlovákság aránya. Dobozon a lakosság 7,4%-a vallotta magát romának. A vallásosság mértéke Doboz 32,6% és Kétsoprony község 77,4%-os aránya között oszlik meg. A sokszínűség megfigyelhető: Dobozon református többség van, Telekgerendáson evangélikus majoritás tapasztalható, a többi településen a római katolikusok vannak a legtöbben. Békéscsabához a leginkább hasonló vallási szerkezettel Csabaszabadi rendelkezik. A szatellittelepüléseken a helyi identitás, a lokális patriotizmus jellemző. Doboz, mint a vármegye egyetlen megmaradt Árpád-kori faluja a Körösökkel, mely önmagában jelentős tájképi elem. Szabadkígyós erősen támaszkodik a Wenckheim családra, a településen lévő kastélyra, míg Újkígyós büszke egykori kertészmagányaira.</p> <p>A járás területéről értelemszerűen a székhely felé ingáznak a legtöbben, a leginkább érintett települések Doboz, Szabadkígyós és Újkígyós. Az ingázás legjellemzőbb eszköze a személygépkocsi, ezt követi a vasút és az autóbusz, ugyanakkor a hivatásforgalomban a kerékpárral vagy elektromos kerékpárral történő ingázás jelentősége is nő a jól és biztonságosan használható kerékpárút-hálózat fokozatos kiépülésének köszönhetően. 2019-ben összesen 90 db civil szerveződés volt a nyolc kisebb településen. A társadalmi vállalkozások munkavállalói jellemzően nem a szatellittelepülések lakosai közül kerülnek ki.</p>

2.3.5 Kiszolgáló város

Szakági területek	Értékelési szempontok
Településfejlesztési és rendezési tervi összefüggések	<p>K1: Az OFTK alapján Békéscsaba az ország éléskamrájának központjaként az élelmiszertermelés és –feldolgozás, valamint a gasztroturizmus hazai fellelővára pozíciót célozza meg, ehhez kapcsolja húzóágazatait: az építőanyag-ipar, a textilipar, a gépipar, az élelmiszeripar, a nyomdaipar; illetve kitörési pontjait: a malomipar újraindítása, a gasztroturizmus, a határon túli kapcsolatok erősítése, a helyi gazdaság élénkítése, a befektetések ösztönzése, a vármegyeszékhelyi funkciók megerősítése. A vármegyeszékhely szorosabb vonzáskörzetébe esik: Békés, Sarkad, Gyula és az általuk körbezárt Körös-menti vidék. A határon átnyúló nemzetközi foglalkoztatási és gazdasági együttműködés a városfejlesztések fontos iránya lehet. A népességmegtartás Békés vármegye átfogó célja, mindenképpen indokolt a város illeszkedése ehhez (folyamatosan csökkenő népességű városként). A magasabb szintű területfejlesztési dokumentumokkal összhang látható.</p> <p>K2: A várostérséget a VTT-tározók övezetén kívül az összes országos és vármegyei övezet érinti. Ezeknek az adottságoknak a figyelembevétele elengedhetetlen a tervezés során. A műszaki infrastruktúrahálózatok közül jól láthatók a térség meglévő és</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>tervezett infrastrukturális kapcsolatai. Ezek alapján a város közúti megközelíthetősége kis mértékben javulni fog a térségen belül, illetve a villamosenergia ellátása is többpólusúvá válik egy új 400 kV-os vezeték segítségével. Mindezek mellett a vármegyei tervekben egy Békéscsaba belterületére tervezett logisztikai központ is látható, mely a foglalkoztatásra, a környezet minőségére, illetve a közlekedési folyosók terheltségére lehet hatással.</p> <p>K3: A térség települései döntően mezőgazdasági területeik révén érintkeznek. Új beépítésre szánt területek nem helyezkednek el a települések határain. Kifejezett együttműködések, közös fejlesztési igények (a tervezett vonalas infrastruktúrákon kívül) nem láthatók a településszerkezeti tervek alapján.</p>
A város, várostérség társadalma	K4: Társadalmi konfliktusok nem jellemzőek Békéscsabán, ugyanakkor a lakossági kérdőívben többen jelezték, hogy a hajléktalanok ügyében előrelépésre lenne szükség.
A város, várostérség szolgáltatási mixe	<p>K5: Békéscsabán a közműhálózatok lefedettsége közel 100%-os minden téren, azonban a járásban minden közműhálózat esetében vannak elmaradottabb, kevésbé lefedett vagy kiszolgáltatlan (szennyvízhálózat) települések.</p> <p>K6: A városi hősziget jelenség leginkább Békéscsabára jellemző a járásban, bár részletes mérések a vármegyeszékhelyen sem dokumentálják a jelenséget. A hősziget jelenség kialakulását mérsékeltek a 2000-es évek közepétől végzett jelentős fásítási munkálatok. A járási településeket körülvevő jellemzően erdőhiányos, mezőgazdasági funkciójú külterületek szintén kevésbé segítik a városi klíma kedvezőbbé tételét.</p>
A város, várostérség gazdasága	K7: A város északi területein fekvő gazdasági területek jó közúti közlekedési kapcsolatokkal bírnak, az országos gyorsforgalmi úthálózat könnyedén elérhető ezekről. Ezzel szemben a Kétegyházi és Csanádapácai út menti iparterületek esetében már közvetettebb az országos gyorsforgalmi úthálózat elérhetősége. A vasúti pályák több helyen is közel húzódnak az iparterületekhez, azonban a vasúti szállítás nem jellemző a téglagyártás kivételével. A városban kb. 100 ha zöldmezős és 313 ha barnamezős terület áll jelenleg rendelkezésre a helyi és a betelepülő üzemek számára (ezek részben közsféra, részben magántulajdonban vannak). Mindebből fakadóan bár fizikailag be tudnak települni új üzemek a városba, illetve terjeszkedhetnek a helyi vállalkozások, azonban a jelenlegi tulajdonosi viszonyok miatt ez problémákba ütközhet, melyek leküzdésének idő- és költségigénye hátráltató tényezőként jelentkezik a potenciális befektetők szemében.
A Békéscsabai Önkormányzat gazdálkodása	K8: Az elmúlt öt év alatt az önkormányzati költségvetés bevételei jelentős mértékben nőttek, a 2020-as adatok 88%-kal haladják meg a 2016-os értéket. 2018 és 2020 között a bevételek 40 Mrd Ft körüli szinten állandósultak. Az önkormányzati nem felhalmozási célú kiadások nem mutattak növekvő tendenciát. Ugyanakkor a kiadási struktúra elemzése két ellentétes irányú folyamatra is rávilágított: míg az Önkormányzat által fenntartott költségvetési szervek kiadásai öt év alatt 9%-kal nőttek, addig magának az Önkormányzatnak 25%-kal csökkentek a kiadásai. A hosszú távú működés alapjaihoz járul hozzá a felhalmozási kiadások dinamikus növekvő üteme. Szintén a prudens működés tanújeléül szolgál, hogy a finanszírozási kiadásoknak csak töredékét teszi ki a hitelek, kölcsönök törlesztése; a 2020-as évet leszámítva egyértelműen a jövőbeli finanszírozási bevételek megteremtésének alapjául szolgáló állampapír-vásárlások költsége volt a legjelentősebb tétel ezen kategórián belül.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	Az Önkormányzat eszközeinek értéke 134 Mrd Ft volt (ami a 2019-es évi vagyonhoz képes 6,5 Mrd Ft növekményt jelent). A legnagyobb részt a nemzeti vagyonba tartozó befektetett eszközök összege jelenti 101 Mrd Ft-tal.
Városi és várostérségi közlekedés	<p>K9: A közlekedési infrastruktúra állapota közepesen jónak mondható a térségben, de több településen is szükség van legalább a belterületi utak felújítására. Csúcsidőben egyes útszakaszok terheltsége is magas, kisebb dugók alakulnak ki. A parkolóhelyek száma az igényekhez képest nem elegendő Békéscsabán, bár erre a problémakörre nem kizárólag a parkolóhelyszám gyarapításával lehet reagálni.</p> <p>A közösségi közlekedési hálózat lefedi az egész várost, illetve a térségi elérhetőség is biztosított, azonban a Békéscsabán belüli járatsűrűség nem minden városrész esetében kielégítő. A tömegközlekedési járműpark állapota javult az elmúlt években, de az elektromos buszok beszerzésével jelentős minőségi ugrás várható a jövőben.</p> <p>A várostérségben egyelőre elenyésző az e-járművek állománya, a sharing rendszerek még nem gyűrűztek be a járás közlekedési formái közé. A kerékpárúthálózat folyamatosan és dinamikusán bővül a térségben, de még jelentős hiányok vannak a hálózatban.</p> <p>A tanyai infrastruktúra, ezen belül az úthálózat fejlesztése az elsődleges feladat, hiszen a gyakran burkolatlan utak jelenlegi állapota jelenti az egyik legnagyobb problémát az itt élők számára.</p>
Városi és várostérségi közműhálózat	<p>K10: A közműhálózat kiépítettsége magas szintű Békéscsabán (90% feletti minden szegmensben, bár a szennyvízhálózati bekötöttség még belterületen is teljes körű). Ezzel szemben a békéscsabai tanyák műszaki infrastruktúrával való ellátottsága már vegyes képet mutat: míg az elektromos áramellátás magas mértékű (bár a külterület ritkábban lakott részein vannak még hiányok), addig a vezetékes ivóvízzel, a gázzal, hírközlési létesítménnyel való ellátottságuk gyengének mondható.</p> <p>A járás egyes településein szintén tapasztalhatók jelentősebb hiányosságok a víz-, gáz- és csatornahálózati csatlakozások tekintetében. A legnagyobb hiányosság a csatornázottság terén látható, a járás 4 települését nem éri el csatornahálózat. A közművek esetében nem látható probléma a rendelkezésre álló kapacitások terén.</p>
Zöldfelületi rendszer vizsgálata	K11: A folyamatos fejlesztések ellenére még mindig viszonylag kevés a komoly használati értékkel bíró zöldterület, az ápoltsági és fenntarthatósági színvonal egyaránt fejleszthető. A városban az önkormányzati tulajdonú zöldterületek nagysága 176 hektár, ebből 128 hektár közpark, 3 ha erdő, 44 ha közkert. Az összes zöldterület 35,2%-a (62 ha) számít gondozottnak. Az egy lakosra jutó zöldterület nagysága 2019-ben Békéscsabán 30 m ² volt, a Békéscsabai járásban pedig 27,7 m ² – mindkét érték az országos átlag közelében helyezkedik el. Békéscsaba esetében ez egy évtized alatt 19,4%-os, míg a járás esetében 18,1%-os növekedést mutat.
Az épített környezet vizsgálata	K12: A város központját döntően vegyes funkciójú területek és nagyvárosias és kisvárosias lakóterületek alkotják. Ezek mellett a kereskedelmi és szolgáltató területek, zöldterületek, vízterületek, illetve a különleges területek ékelődnek be a korábban említettek közé. A különleges területeken számos nagyvárosi funkció/szolgáltatás megjelenik (pl. rekreáció, hitélet, oktatás, egészségügy). A város külterületei felé haladva a nagy- és kisvárosias lakóterületeket jellemzően falusias és kertvárosias lakóterületek váltják, ezek mellett a kereskedelmi szolgáltató és ipari gazdasági területek a legfőbb területhasználati kategóriák. A külterületeken az általános mezőgazdasági területek dominálnak, ezekbe több helyen bányaterületek, ipari gazdasági területek és zöldterületek ékelődnek. Ezeken felül a reptér területe

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>tekinthető még jelentősebb kiterjedésűnek, illetve a honvédelmi terület, a szennyvíztisztító és a kommunális hulladéklerakó helyszínét szükséges kiemelni.</p> <p>A lakóterületek és az ipari-gazdasági területek a város több területén is közvetlen szomszédságban vannak. A vasútállomás és a vasútvonalak is jelentős területen érintkeznek közvetlenül lakóterületekkel. A repülőtér-fejlesztés elsősorban Fényes lakóterületeire lehet negatív hatással, míg az M44-es továbbvezetése a város keleti, falusias lakóterületeinek közvetlen közelében fog húzódni a szerkezeti terv alapján.</p> <p>A városban számos funkció nélküli, kihasználatlan és alulhasznosított ingatlan található. A barnamező területek nagysága 313 ha. A kihasználatlanság okai között a barnamezős területek fejlesztésének/kármentesítésének jelentős költségigénye és a relatív kisléptékű tőkebeáramlás szerepel a legelső helyeken. A befektetők sok esetben a zöldmezős beruházásokat preferálták.</p> <p>A járás kisebb településein döntően lakóterületek és általános mezőgazdasági területek váltják egymást. Jelentősebb eltérés Doboz és Szabadkígyós esetében érzékelhető.</p> <p>Doboz a Kettős-Körös medrének köszönhető vízgazdálkodási területek és a hozzá kapcsolódó (védelmi és gazdasági) erdőterületek aránya is magasabb a többi szatellittelepüléshez képest. A magasabb erdőszűrségnek és a jelentősebb vizes területeknek köszönhetően a településhatáron aránylag nagy kiterjedésű a potenciális természetvédelmi terület, illetve a Fekete- és Fehérörös összefolyásánál üdülőterület is megtalálható.</p> <p>Szabadkígyós község esetében a mezőgazdasági területek aránya jóval kisebb, mint a járás egyéb településein. Ez részben a település északi határában (a közigazgatási határ túloldalán lévő békéscsabai területhez hasonlóan) található bányaterületek miatt alakult így, részben a belvíz következményeként. Utóbbi miatt a rét, legelő és gyepterületek is a területhasznosítás jellemző formái.</p> <p>K13: Békéscsaba gazdag a települési identitást meghatározó épített-művi környezeti elemekben. Ezek az alábbiak³¹⁶:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Árpád fürdő épülete: A 1927-ben átadott neobarokk stílusú, art deco hatású díszítésekkel rendelkező épület az Élővíz-csatorna menti terület központi eleme. • Az evangélikus épületgyűjtés: Az Evangélikus Kistemplom (Öregtemplom) 1745-ben épült barokk stílusban az 1718-ban érkezett felvidéki evangélikus szlovákság első templomának patics- majd később vályogfalú szerény épületként. A gyülekezet növekedése miatt készülő Nagytemplomot 1824. június 29-én szentelték fel. A Közép- és Kelet-Európa legnagyobb evangélikus temploma barokk stílusú, legutóbbi felújítása 2018-ban történt meg. • Békéscsabai artézi kutak: Csaba lakosságának a kezdetektől nagy gondot jelentett az ivóvíz. Az ásott kutak kemény vizűek voltak, gyakran elfertőződtek, járványokat okoztak. Az első artézi kutat az akkori templom téren (ma Kossuth tér) 1885 tavaszán fúrták. Az egészséges ivóvizet adó artézi kutakat ezt követően több helyen is kiépítették, melyek 1962-ig fontos szerepet töltek be a város ivóvízellátásában. • Békéscsabai István malom: Csabán a több mint félszáz száraz-, szél- és vízimalom mellett 1853-ban már gőzmalom is létesült. A malom telkén 1925-ben épült fel a ma is álló impozáns, öteleteres lisztraktár és a gabonasiló. A világháború után a malmot államosították, bővítették és fejlesztették. Az üzem ekkor vette fel az István malom nevet, mely a privatizációja óta nem üzemel. A 2019-es tüzeset óta a helyreállítása még várat magára.

³¹⁶ Forrás: Békéscsaba MJVÖ

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<ul style="list-style-type: none"> • Békéscsabai Jókai Színház: A színház 1879-re készült el Halmai Andor tervei szerint. Az eklektikus stílusú épület fenntartója Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata. • Békéscsabai Katolikus templom: A bazilikás rendszerű templomot 1910. június 12-én szentelték föl. • Békéscsabai Széchenyi liget: A napjainkban természetvédelmi területként működő ligetet 1776-ban megnyitott Kanálison túli temető (Ó-temető) helyén alakították ki. A ligetet többször átalakították, napjainkban a Körösök Völgye Naturpark Egyesület és látogatóközpont székhelye is itt üzemel. • Békéscsabai vasútállomás központi épületegysége: Az 1858-ban átadott vasútállomást több alkalommal is bővítették, felújították. Az állomásépület a város egyik legrégebbi épülete. • Csabai körgát: A körgát építését Sztraka Ernő közszépi mérnök szorgalmazta az újabb áradások elleni védekezésül. 1889-re készült el. • Evangélikus Rudolf Főgimnázium: A neocopf stílusú iskolaépület Alpár Ignác tervei szerint 1899-ben épült. • Élővíz-csatorna: Az Élővíz-csatorna egy része természetes eredetű, a Fehér-Körös egykori ágaiban halad, míg középső, Békéscsaba környéki szakasza emberkéz által létrehozott, mesterséges csatorna, amelyet 1772-1777 között ástak ki a békéscsabai polgárok, közhasznú munkával. Régebben számos vízimalom is üzemelt rajta. Medre több helyen igen eliszaposodott, alig egy méter mély. A szennyezettség mellett a mederkotrás hiánya miatt is alkalmatlan fürdésre, sportolásra, a belvíz elvezetésére szolgál. • Fiume Szálló: A Szent István téren magasodó épületet Sztraka Ernő városi mérnök tervezte 1868-ban, neoklasszicista stílusban. Az épület és a télikert 1909-re készült el. • Gajdács – tanya: Az 1824-ben épült öt traktusos vert falú épület ma szlovák nemzetiségi-népi életmód-történeti múzeumként üzemel. A békéssámsoni szélmalom (a repülőtérről miatt megrövidített vitorlakerékkel) szintén itt lehet megtekinteni. • Meseház épületei: A szlovák népi építkezés jellegzetes objektumai, alaprajzi elrendezésük azonban megegyezik a nagyalföldi, középmagyar típusú lakóépületekével. A Békési út 17. szám alatti ház a Meseház, 1988-tól (felújítását követően) Schéner Mihály munkáinak kiállítása tekinthető meg falai között. • Steiner-Omaszta-kúria: A Munkácsy Mihály Emlékháznak otthont adó klasszicista stílusú Steiner-Omaszta-kúria a Gyulai úton áll. Az 1850-re elkészült épület 2021-ben a Modern Városok Program keretében újult meg. • Urszinyi-Beliczey-kúria: A mai Gyulai út 2. szám alatti földszintes, szabadon álló, téglalap alapú klasszicista kúriát az 1840-es évek végén építtette a szepsi Ursziny család. Az épület megújulását a Munkácsy-negyed programjában biztosítja Békéscsaba. • Urszinyi-ház: Urszinyi Dezső miniszteri titkár, földbirtokos, köztörvényhatósági bizottsági és képviselő-testületi tag 1898-ban építtette fel eklektikus homlokzatú házát a Körös-parton. Az épület napjainkban a Békés Megyei Könyvtár részét képezi. Nagyterme számos kulturális rendezvénynek ad otthont. • Városháza: 1871-73-ban épült kora eklektikus épületet Sztraka Ernő városi főmérnök tervezte. A Városháza a Szent István tér meghatározó műemléképülete. • Városi bérház: Az aradi építésszek által tervezett eklektikus-neoreneszánsz stílusú épületet 1885-ben alakították ki. A főtér 2013-as rekonstrukciója során az üresen álló egykori bérházat is felújították, így a város egyik legszebb műemléke lett.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	A járás kisebb településén is számos épített/művi érték fellelhető. Ezek közül kiemelendők a Wenckheim kastélyok, a járás kápolnái és templomai.
A táji és természeti adottságok vizsgálata	<p>K14: A járás térségében a jó mezőgazdasági adottságoknak köszönhetően az agrár jellegű tájhasználat az uralkodó. A külterületen a szántóföldek dominálnak, erdőterületek csak foltokban jelennek meg. A tájat egykoron uraló vizek a terület alig 1 százalékát foglalják el.</p> <p>Tájhasználati konfliktusok:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tájképi, ökológiai probléma a gyomosodás, idegenhonos növényállomány térhódítása, invazív növényfajok terjedése. • Tájesztétikai konfliktus a használaton kívüli ipari épületek, illegális hulladéklerakások tájképi látványa. • Tájhasználati probléma a kiváló/jó mezőgazdasági adottságú területek napelmentelepítés céljára történő hasznosítása. • Kisvízi időszakban az Élővíz-csatorna vízpótlásának hiányai miatt ökológiai és városképi hátrányok átmeneti időszakban jelentkezhetnek a város területén. • Település-közelbeni mezővédő erdősávok hiánya fontos szerepet játszanak az üledő- és szállóporterhelés szintjében.
Térségi kitekintés	<p>Településfejlesztési és tervezési szempontból a szatellittelepülések döntően mezőgazdasági területeik révén érintkeznek. Új beépítésre szánt területek nem helyezkednek el a települések határain. Kifejezett együttműködések, közös fejlesztési igények (a tervezett vonalas infrastruktúrákon kívül) nem láthatók a településszerkezeti tervek alapján. A közműhálózat tekintetében a járás települései diverzek, előfordulnak komoly hiányosságok is. A legnagyobb hiányosság a csatornázottság terén látható, a járás négy települését egyáltalán nem éri el csatornahálózat. A lakossági közművek esetében nem látható probléma a rendelkezésre álló kapacitások terén. A közösségi közlekedés térségi lefedettsége biztosított.</p> <p>A járás kisebb településein döntően lakóterületek és általános mezőgazdasági területek váltják egymást, de jellemzően az agrár tájhasználat a domináns. Jelentősebb eltérés Doboz és Szabadkígyós esetében érzékelhető. Míg Doboz esetében magas vízgazdálkodási és erdőterület-arányról beszélhetünk, míg Szabadkígyós község esetében a mezőgazdasági területek aránya jóval kisebb, mint a járás egyéb településein. A térségi településeken számos épített/művi érték fellelhető. Ezek közül kiemelendők a Wenckheim-kastélyok, a járás kápolnái és templomai.</p>

2.4 A város irányítási és működési modellje

A FVS Módszertani Kézikönyv megfogalmazása szerint „A stratégia végrehajthatóságát és a stratégiai ciklus sikerességét befolyásoló egyik legfontosabb körülmény, hogy a város milyen irányítási és működési háttérrel rendelkezik és az milyen hatékonysággal képes a stratégiai ciklus egyes lépéseiben foglalt műveletek végrehajtására.”

Az alábbiakban Békéscsaba MJV *irányítási és működési háttérét* vizsgáljuk kiemelten a város fejlődését meghatározó beavatkozások (projektek) megvalósításának, a város üzemeltetésének és működésének vonatkozásában.

A governance típusú városirányítás modell alapján az Irányítási és Működtetési modell kulcsszereplőinek tekintjük Békéscsabán az alábbiakat:

Szereplők		Ezekben belül a téma szempontjából kiemelt szereplők
1.	Békéscsaba MJV Önkormányzatának Közgyűlése	
2.	Békéscsaba MJV Önkormányzatának Közgyűlésének Szakbizottságai	Városüzemeltetési, Fejlesztési és Környezetvédelmi Bizottság Pénzügyi, Gazdasági és Tulajdonosi Bizottság
3.	Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala	Stratégiai-Fejlesztési Osztály Városüzemeltetési Osztály
4.	Békéscsaba MJV intézményei	
5.	Békéscsaba MJV Önkormányzatának közvetetten 100%-os tulajdonú cégei	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. Békéscsabai Városgazdálkodási Kft. Békéscsaba Energia ESCO Kft.
6.	a városfejlesztési és működtetési feladatokba bevont piaci cégek	
7.	nonprofit szervezetek	
8.	lakosság	
9.	térségi települések (térségi tervezési fókusz miatt)	

58. táblázat: Békéscsaba MJV irányítási és működési modelljének kiemelt szereplői (a governance irányítási modell alapján)

Az 59. táblázatban bemutatjuk, hogy a város irányítási és működési feladatai hogyan /milyen erősséggel jelennek meg az egyes kulcsszereplők esetében. A feladatokat a városirányítási és működési tevékenységekre vonatkoztattuk. Az irányítási feladatokat a *döntés-előkészítés – döntés – döntésvégrehajtás* megosztásban szerepeltetjük. A működtetést (városüzemeltetés, intézményi működés stb.) egy tevékenységként szerepeltetjük a mátrixban.

		Békéscsaba MJV önkormányzata és polgármesteri hivatala					Békéscsaba MJV cégei és intézményei			Piaci cégek	Nonprofit szervezetek	Lakosság	Térségi települések
		Közigyűlés	a Közigyűlés szakbizottságai	Munkacsoportok	PH Városfejlesztési osztály	PH Városüzemeltetési osztály	Városfejlesztési NKft.	Városgazdálkodási Kft.	Önkor-i intézmények, cégek	Tervező és kivitelező cégek			
stratégiai tervezés		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
I. Irányítás	I.1 döntés-előkészítés			X	X	X	X		X		X	X	
	I.2 döntéshozatal	X	X	X (projekt-végrehajtás szinten)			X (projekt-végrehajtás szinten)						
	I.3 döntésvégrehajtás (projektek fizikai/tartalmi megvalósítása)				X	X	X		X	X	X		
II. működés	döntések nyomán keletkezett eredmények, átvétele, működtetése /fenntartása					X	X	X	X		X		

59. táblázat: Békéscsaba irányítási és működési modellje 2014-2020 (szereplők és feladatok kapcsolódási mátrixa)

2.4.1 Irányítási modell

A fenntartható városfejlesztés újszerű kihívásaira adandó helyi válaszok hatékonysága az FVS Módszertani Kézikönyvében (2021) részletezett stratégiai ciklus lépéseivel kapcsolódó döntéshozatal hatékonyságának, majd a döntések nyomán keletkezett feladatok végrehajtási dinamikájának függvénye.

A többszintű helyi kormányzás (governance) elvének érvényesülése: amint az a fent szerepeltetett mátrix tartalmából is kitűnik, a governance (többszintű kormányzás) típusú irányítási modell kevésbé markánsan működik a városban, jellemzőbb az önkormányzat központi irányítása a város életében.

A governance típusú irányítási eszközök Békéscsabán:

- a közgyűlés ülései normál esetben nyílt ülések, hozzászólási lehetőséggel,
- a közgyűlés rendszeres közmeghallgatást tart,
- minden bizottság rendelkezik külsős tagokkal is,
- a nonprofit szervezetek részt vállalnak a közfeladatok ellátásában, így az őket is érintő tematikus fejlesztési kérdésekben megjelenik a véleményük,
- a mindenkori stratégia és az egyes projektek fejlesztési folyamatát végigkísérik a dokumentálandó partnerségi, társadalmassági események.

A hivatalon belüli demokratikus döntéshozatalra jellemző, hogy minden hétfőn a polgármester egy vezetői értekezletet hív össze, amin ő maga, három helyettese, a kabinetvezető, a jegyző és az aljegyző vesz részt. Ez egy nem intézményesült vezetői forma/eszköz, de számozott döntéseket hoznak. Ezek a döntések jellemzően olyan jellegűek, amiket a polgármester saját hatáskörben meghozhatna, de minden esetben egyeztet ebben a körben. A döntések esetenként emiatt elhúzódhatnak, de mivel többen bevonásra kerülnek, ezért megalapozottabbak.

A 60. táblázat szerint az irányítási modell főbb szereplői:

- Békéscsaba MJV Önkormányzatának Közgyűlése jelenleg – a 2019-es önkormányzati választásokat követően – 18 képviselőből áll. Az irányítási modellben a szerepük a stratégia jóváhagyásáról és projektekkel kapcsolatos alapvető döntésekről szól. A projektek indításáról pl. közgyűlési határozatok születnek.
 - A Közgyűlés munkáját *hat szakbizottság* támogatja Békéscsabán. A mindenkori településfejlesztési stratégia létrehozásának folyamatában aktív szerepet vállalnak, különösen az egyes szakbizottságok hatáskörébe tartozó tematikus kérdésekben. A konkrét projektekben tematikusan érintett bizottságok minden esetben tárgyalják az előterjesztett tartalmakat és közgyűlési jóváhagyást megelőzően, elfogadásra javasolják azt, vagy észrevételekkel, módosítási javaslatokkal élnek.
- Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiájának (2015) megvalósítása kapcsán elsődlegesen a Városüzemeltetési, Fejlesztési és Környezetvédelmi Bizottság érintett. A zöld és digitális átállással kapcsolatos kompetenciák is ebben a bizottságban összpontosulnak.

	Szakbizottságok	Képviselő tagok	Nem képviselő tagok
1.	Városüzemeltetési, Fejlesztési és Környezetvédelmi Bizottság	5	4
2.	Pénzügyi, Gazdasági és Tulajdonosi Bizottság	5	4
3.	Kulturális, Köznevelési és Érdekegyeztetési Bizottság	4	3

	Szakbizottságok	Képviselő tagok	Nem képviselő tagok
4.	Ifjúsági és Sportbizottság	4	3
5.	Családügyi és Népjóléti Bizottság	5	4
6.	Közbiztonsági, Ellenőrzési és Ügyrendi Bizottság	5	4

60. táblázat: Békéscsaba MJV Önkormányzatának Szakbizottságai (2021)

- A TOP Integrált Területi Program, valamint a Modern Városok Program forráskereteiből megvalósuló egyes projektek létrehozását végigkövetik a kapcsolódó munkacsoportok. Az egyes munkacsoportok magját alapvetően a városvezetés (polgármester, alpolgármesterek, jegyző, tanácsnokok) adja. Projektek tematikája szerint változik az egyes hivatali osztályok és szakbizottsági tagok, valamint szakértők bevonása.
- A Polgármesteri Hivatal egyes *osztályai*, a fejlesztések tematikus tartalmának megfelelően járulnak hozzá azok előkészítéséhez és megvalósulásához. A legtöbb esetben ez előkészítést támogató adatok, információk közlését, átadását, valamint tájékoztató, véleményező jellegű projektkövetést jelent.
Egyes projektek koordinációját a *Stratégiai és Fejlesztési Osztály* végzi, ahol már komplex városfejlesztési, projektmenedzsment feladatok jelennek meg. Négy csoportból áll a Stratégiai és Fejlesztési Osztály (a továbbiakban: STRAFO). A STRAFO-n belül működő Beruházási, valamint a Projektmenedzsment csoport szerepe meghatározó a fejlesztések tekintetében. Feladatukhoz tartozik az Modern Városok Program és az egyéb saját forrásból megvalósított egyes önkormányzati projektek teljes körű koordinációja. Az osztály feladatköre nem minden városfejlesztési célú beavatkozás koordinációjára terjed ki.
- A városfejlesztési beavatkozások végrehajtásának másik meghatározó szereplője, a *Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.* (a továbbiakban: Városfejlesztési NKft.) A hivatali kereteken kívül tevékenykedő, 100% Békéscsaba MJV tulajdonában lévő cég jelenleg 19 fővel működik.

Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiájára alapozott TOP 2014-2020 Integrált Területi Program végrehajtása teljes egészében a Városfejlesztési NKft. feladata. Ugyancsak ez a cég végzi az egyéb, EU forrásokból megvalósuló (pl. LIFE Program) projektekkel kapcsolatos koordinatív feladatokat. A Modern Városok Programból (a továbbiakban: MVP) megvalósuló beavatkozások előkészítését és megvalósítását részben a Városfejlesztési NKft. végzi, azaz bizonyos projektek a céghez, míg mások a STRAFO-hoz tartoznak (lásd részletesen alább).

A két szervezeti egységnek vannak átfedő, illetve átnyúló feladatai is az MVP és TOP vonatkozásában:

- A Stratégiai és Fejlesztési osztály által koordinált MVP-s projektek közbeszerzési feladatait nagyrészt in-house beszerzés alapján a Városfejlesztési NKft. látja el. A TOP-os és MVP-s projektek esetében a STRAFO intézi a Városfejlesztési NKft inhouse megbízását.
- A STRAFO kezeli az összességében több százas nagyságrendű szerződésállományt. A Városfejlesztési NKft. által menedzselt projekteknél a STRAFO feladata az előkészített anyagok pl. elszámolások továbbítása vezetői ellenjegyzésre. Az elszámolásoknál minden esetben megjelenik, hogy az önkormányzat által ellenjegyzett dokumentáció tartalmáért a Városfejlesztési NKft. felel.
- A STRAFO az MVP-s és TOP-os projektek ingatlanokkal összefüggő (ingatlanszerzés, városi ingatlanokhoz kapcsolódó döntések) szakfeladatait is végzi. Egyéb feladatainak függvényében

részt vesz a Városfejlesztési Nkft. által menedzselte projektek kooperációs egyeztetéseiben, bejárásain.

- A STRAFO egyéb más hazai forrású projektek benyújtását és megvalósítását is végzi (pl. Önkormányzati feladatellátást szolgáló fejlesztések, Stadion, NKA, tenisz, műfüves pályák, vidékfejlesztési program stb.)

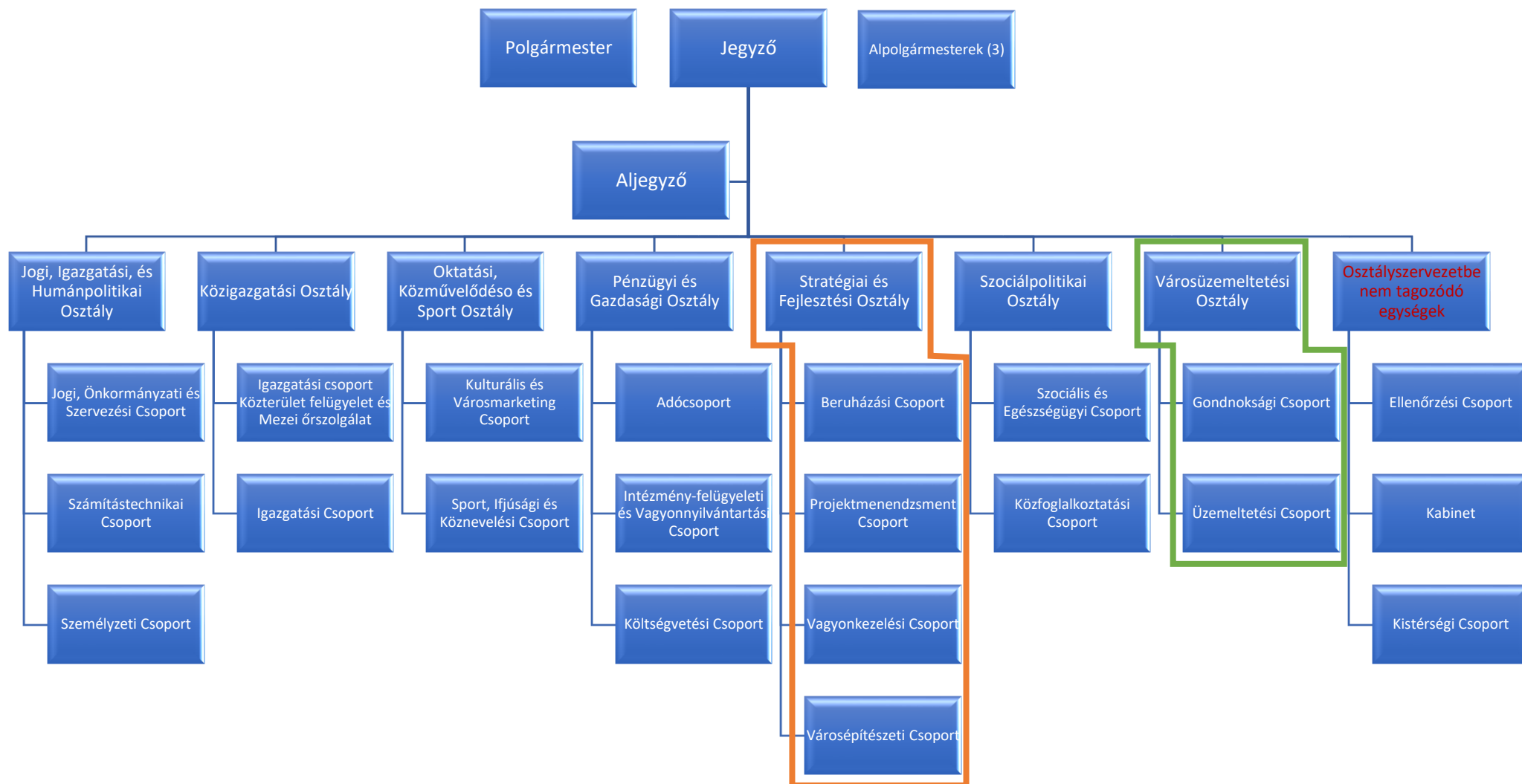
A Polgármesteri Hivatal szervezeti felépítése a 84. ábrán bemutatott organigram szerint áll össze. Az ábrán kiemelésre került a városfejlesztés koordinációját végző hivatali egység (STRAFO), valamint a városüzemeltetés kapcsán előtérbe kerülő Városüzemeltetési Osztályt is.

A hivatali interjúalany közlése szerint a dolgozói létszám 206 fő, de a járási hivatalok feladatátvételét megelőzően 300 fő alkalmazottja volt a hivatalnak. Véleménye szerint munkaerőhiánnyal nem küzd a szervezet, a probléma inkább strukturális jellegű. A hivatali osztályokon kevés projektmegvalósítást / beruházásokat szakmailag támogatni képes mérnök dolgozik. Ennek oka részben, hogy a köztisztviselők bérezése eltávolodott a piaci bérszinttől, így rendkívül nehéz megfelelő szakembert találni annak ellenére, hogy a bérfejlesztés folyamatos.³¹⁷

A Stratégiai és Fejlesztési Osztály és a Városfejlesztési Nkft. tevékenységének sikere nagyban függ a különféle hivatali egységekkel való együttműködés gördülékenységétől. A hivatali interjúalany és a Városfejlesztési Nkft. képviselője is megerősítette, hogy a hivatalon belül nem minden esetben kiegyensúlyozott az egyes osztályok kapcsolata. A legfontosabb akadály az információátadás / megosztás alacsony hatékonysága. Ugyanakkor, ez a probléma nem minden osztály viszonylatában jellemző. A kommunikációs akadályok lassíthatják a fejlesztési folyamatokat, így kedvezőtlenül hatnak az ütemezésre és a végrehajtás eredményességére, illetve rontják a kollegiális viszonyt, ami az együttműködés nyilvánvaló feltétele.

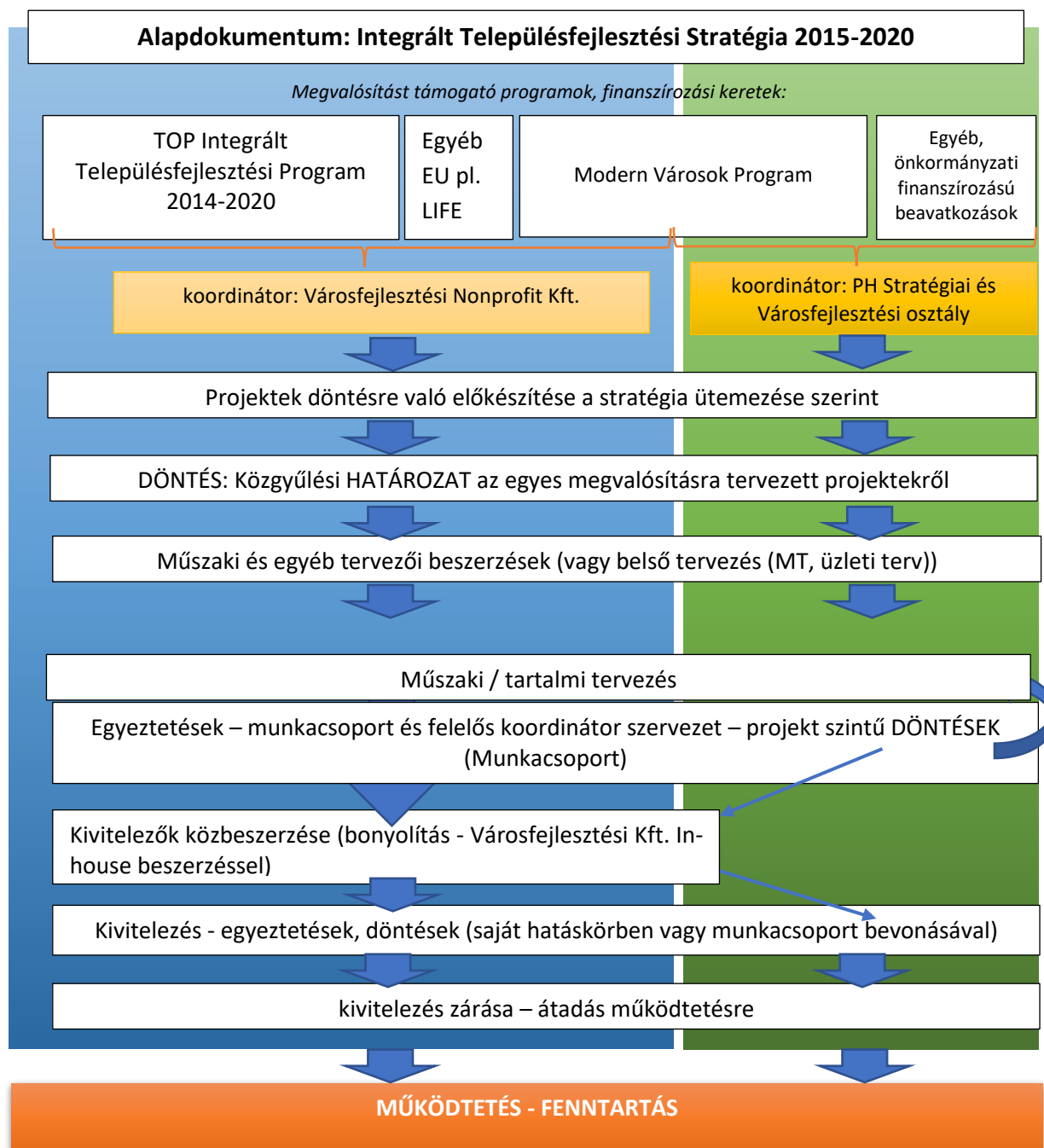
Békéscsaba esetében nincs városmenedzser státusz a szervezeti rendszerben, a városi szintű koordinációs tevékenységeket a gyakorlatban a 100% önkormányzati tulajdonú Városfejlesztési Nkft. látja el. A készülő FVS vonatkozásban szintén fontos megállapítás, hogy a zöld és digitális átállás ugyan zajlik a városban a kapcsolódó projekteken keresztül, de a folyamatnak még nincs jól definiálható kompetens és felelős szervezeti egysége a Polgármesteri Hivatal keretei között.

³¹⁷ Békés vármegyében a bérszínvonal országosan ugyan az egyik legalacsonyabb (16-17. helyen van a vármegye), de itt sem ritkák már az 1 millió Ft feletti fizetések (a piaci szférában) mérnöki képzettséget igénylő munkakörökben.

84. ábra: Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatalának organigramja (adatforrás: Békéscsaba MJVÖ, 2021.)

Az alábbi folyamatábrán bemutatjuk, hogy milyen lépéseken keresztül és milyen szereplők közreműködésével történik egy-egy városfejlesztési célú beavatkozás (projekt) megvalósítása, mely pontokon, milyen szinten jelentkeznek a döntések, hol van lehetőség korrekcióra, módosításokra (lásd szöveges magyarázat a következő oldalon).

85. ábra: A városfejlesztési célú beavatkozások (projektek) megvalósításának folyamatábrája

A döntési pontokat is megvilágító folyamatára szerint a fejlesztések alapvetően azonos lépések és logika mentén történnek, függetlenül attól, hogy melyik szervezeti egység (Városfejlesztési Nkft. vagy a STRAFO) a koordinátor. Az eredményességben mégis jelentkeznek különbségek.

A folyamat lépései

Egy-egy projekt részletes szakmai előkészítését megelőzően mindig szükséges egy közgyűlési előterjesztés és HATÁROZAT arról, hogy a folyamat elindulhat. Ez az előterjesztés az aktuálisan ismert tartalmakkal (előzetes tervek, koncepciók tervek) együtt megy a szakbizottságok, majd a Közgyűlés elé.

A döntést követően lebonyolításra kerül a tervezői közbeszerzés (a műszaki tervező) és megindul a részletes tervezés (engedélyes és kiviteli tervek). A tervezés során folyamatos a szakági tervezők kommunikációja a projekt koordinátorral (Városfejlesztési Nkft. vagy STRAFO) és a szakmai egyeztetésekbe a jövődöbéli üzemeltetőt is bevonják (amennyiben az ismert). A projektek előkészítése során minden fejlesztés tervezési dokumentációja bemutatásra kerül a munkacsoportoknak – gyakran a szakági tervező bevonásával történik ezek prezentációja. A munkacsoport véleményezi a produktumokat a változtatási igények, szükséges módosítások visszacsatolásra kerülnek.

A projektek megvalósítása során fellépő változtatási igényeket (pl. határidő módosítás) jellemzően a Városfejlesztési Nkft. vagy a STRAFO saját hatáskörben gondozza, de jelentősebb változások (pl. városképi arculati változás) esetén a módosítás bekerül a releváns munkacsoport elé. A Városfejlesztési Nkft.-nél módosításokról minden esetben írásbeli anyag készül, ami szakértői véleményeket is tartalmaz.

Jellemzően a készre jelentett projektek mindegyike egy működtetést és városi működési rendszerbe való integrálást segítő műszaki dokumentum átadásával záródik. A korábban említettek szerint a tervezés és kivitelezés folyamatába bevonják a majdani működtető céget (amennyiben az ismert) is, mégis, ennek ellenére a tapasztalatok szerint a működtetésre való átadást követően akadhatnak fennakadások.

A folyamat megvalósítási hatékonysága szempontjából kiemelt megállapítások

Eredményesség: Az ITS által megalapozott TOP ITP végrehajtása során a Városfejlesztési Nkft. 61 db projekt koordinációját látja el. Mindegyik eredményesen lezáródott és az infrastrukturális fejlesztés esetén működtetésre átadásra került. Az MVP keretében a cég jelenleg 9 db projektet koordinál, ezekből 4 db záródott le sikeresen, a többi projekt esetén több projektelem megvalósult, de a projektek összetettsége miatt a többi fejlesztés teljes körű fizikai és pénzügyi zárása 2024-2025-ben várható (a többletforrás rendelkezésre állásának függvénye). További EU-s finanszírozású projektek (pl. LIFE) száma 3 db, ezekből 2 db tekinthető lezártnak. A STRAFO az MVP keretében 9 projekt koordinációs feladatait látja el, amelyekből 4 már lezárult (3 kivitelezés és 1 tervezés). Az MVP kapcsán a STRAFO és a Városfejlesztési Nkft. is kapcsolatot tart állami megvalósító szervezetekkel (pl. NIPÜF Zrt., NIF Zrt.).

A MVP projektek esetében különbség van a menedzsment módjában függően attól, hogy a Városfejlesztési Nkft. vagy a STRAFO végzi a feladatot. A Városfejlesztési Nkft. az esetek nagy részében saját erőforrást használ a szükséges háttérdokumentumok kidolgozására, ami alacsonyabb költségtényezőt jelent, jelentősebb költségmegtakarítást ér el, valamint rugalmasságot biztosít a cégnek.

Az irányítási modell értékelése alapján levont következtetések

1. A városfejlesztési és működtetés területén az önkormányzat által irányított folyamatok a jellemzőek, a governance irányítási modell elemei, amelyben a nem önkormányzati szereplők hangsúlyos szerepet kapnak formálisan megjelennek ugyan, de nem váltak a városirányítás meghatározó jellemzőivé.
2. A városmenedzseri feladatkör nem épül be Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatalának struktúrájában, egyes projektek stratégiai szintű koordinatív feladatai, valamint az európai uniós forrásból megvalósuló projektek előkészítő és megvalósítást érintő feladatai elsősorban a Városfejlesztési Nkft.-nél összpontosulnak.
3. A zöld és digitális átálláshoz szükséges szakértői ismeretek a Városfejlesztési Nkft.-nél, az Energia ESCO Kft.-nél és a Békéscsabai Városgazdálkodási Kft.-nél koncentrálódnak, a Polgármesteri Hivatal szakosztályainak szakértelmével kiegészülve.
4. Békéscsabán a városfejlesztés stratégiai szintű és projekt megvalósítást lefedő folyamatai hatékonyság és a produkált minőség szempontjából példaértékűek.
5. A döntés-előkészítésben és megvalósításban résztvevő szervezetek és osztályok között esetenként kevésbé hatékony a kommunikáció, az információáramlás akadozik, ami hátráltathatja a projektvégrehajtási folyamatot.
6. A hivatalban hiány mutatkozik a projektvégrehajtást támogató mérnöki végzettségű, szakértő munkatársakból, aminek megoldását a köz- és piaci szféra markáns bérkülönbségi akadályozzák. Ennek megoldásával a zöld és digitális átállás szakértői ismeretei jobban integrálódhatnak a hivatali szervezetbe is.

2.4.2 Működési modell

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia újszerű tartalma (zöld átállás, digitális átállás) változásokat indokolhat a város működtetésében, különösen a városüzemeltetés területén. A digitális átállás, de még a fenntartható energetikai rendszerek bevezetése is szervezeti és/vagy működési módosulásokat generálhat a humán közszolgáltatások terén. További átalakulásokat indokolhat a közszolgáltatások vonatkozásában a pénzügyi fenntarthatóság erősítésének igénye, a működési forrás-mix alkalmazása, ezen belül a saját bevételeket generáló piaci láb erősítése a működési portfólióban.

A város működési modelljében foglalt szolgáltatók (intézmények, cégek, nonprofit szervezetek stb.) a rögzített működési sémák biztonságos fenntartása mellett azon is dolgoznak, hogy saját és ezzel a város működési hatékonysága folyamatosan javuljon, és hogy a változó helyi és térségi igényekre reagálva új szolgáltatások jöjjenek létre. A mindenkori városi fejlesztések jelentősebb része elsősorban ezt a két célt kell, hogy szolgálja.

A város a működést biztosító szervezeteken keresztül az elkészült városfejlesztési projekteredményeket (pl. új kerékpárút szakasz, napelem park stb.) a meglévő működési rendszerbe integrálja, majd a lehető legnagyobb hatékonyság mellett igyekszik azokat fenntartani. Az új fejlesztések nagyságrendjüknél (pl. új közpark) vagy korábbtól eltérő, újszerű szakértelmet igénylő jellegüknél (pl. digitalizált épületüzemeltetési rendszerek) fogva változásokat indokolnak a város mindenkori működési modelljében.

Békéscsaba jelentős lépéseket tett az elmúlt években a zöld átállás területén, amihez szorosan kapcsolódnak új digitális megoldások is. Ezek a lépések már indokoltá tették pl. egy új cég létrehozását és annak működési modellbe való beépülését. Ez a cég a közvetetten 100% önkormányzat tulajdonban lévő Energia ESCO Kft. A Békéscsabán az *MVP keretében zajló zöld-digitális fejlesztések* indokolják a majdani működtetéssel kapcsolatos előkészítési feladatok szoros koordinációját és működtetés szakszerű végzését. További szervezetfejlesztést indokol a 2026-ig tartó *LIFE projekt eredményeinek* fenntartása is, ahol a szakmai háttér az Ökomenedzser Tudásközpont biztosítja³¹⁸. A városban ennek eredménye az ún. ökomenedzser feladatkör létrehozása.³¹⁹ Ezt a feladatkört jelenleg a Városfejlesztési Kft. egyik vezető szakértője tölti be.

A városüzemeltetés digitális átállásának első lépéseként lehetséges az online hibabejelentés. A városüzemeltetést érintő lakossági bejelentések a városi honlapon és a város honlapjára irányító Csaba Kártya applikáción keresztül érkeznek be. Ezeket a Polgármesteri Hivatal Városüzemeltetési osztálya kezeli. Innen az illetékes városi cégekhez jutnak el az üzemeltetést, fenntartást érintő feladatok.

A jelenleg is zajló zöld-digitális fejlesztések által indokolt szervezeti változásokat a Stratégia 5. fejezete tárgyalja, jelen megalapozó munkarész előrevetíti a szükségszerű szervezetfejlesztési beavatkozásokat.

³¹⁸ Az Agrárminisztérium 100%-os tulajdonában működő Herman Ottó Intézet Nonprofit Kft. keretében hozták létre. <http://www.hermanottointezet.hu/>

³¹⁹ <https://behir.hu/2026-vegeig-jelentosen-javitanak-bekescsaba-levego-minoseget>

Békéscsaba MJV működési térképe

Békéscsaba MJV működését az 86. ábrán látható működési térképen foglaltuk össze. Az absztrakció eszközével bemutatjuk, hogy város működését biztosító szolgáltatások hogyan, milyen szervezeti formában működnek és miként kapcsolódnak a város önkormányzatához.

A térkép központi részén az önkormányzat által fenntartott és működtetett intézmények és az önkormányzat tulajdonában lévő városi cégek találhatóak, míg azzal részben átfedve társulások keretében működő szolgáltatók, azon kívül az önkormányzathoz feladatellátási szerződés alapján vagy éppen semmilyen formalizált módon nem kapcsolódó, de a város szolgáltatási portfólióját jelentősen meghatározó szervezeteket látjuk. A szervezetekről részleteket a tematikus alfejezetekben közöl a megalapozó munkarész.

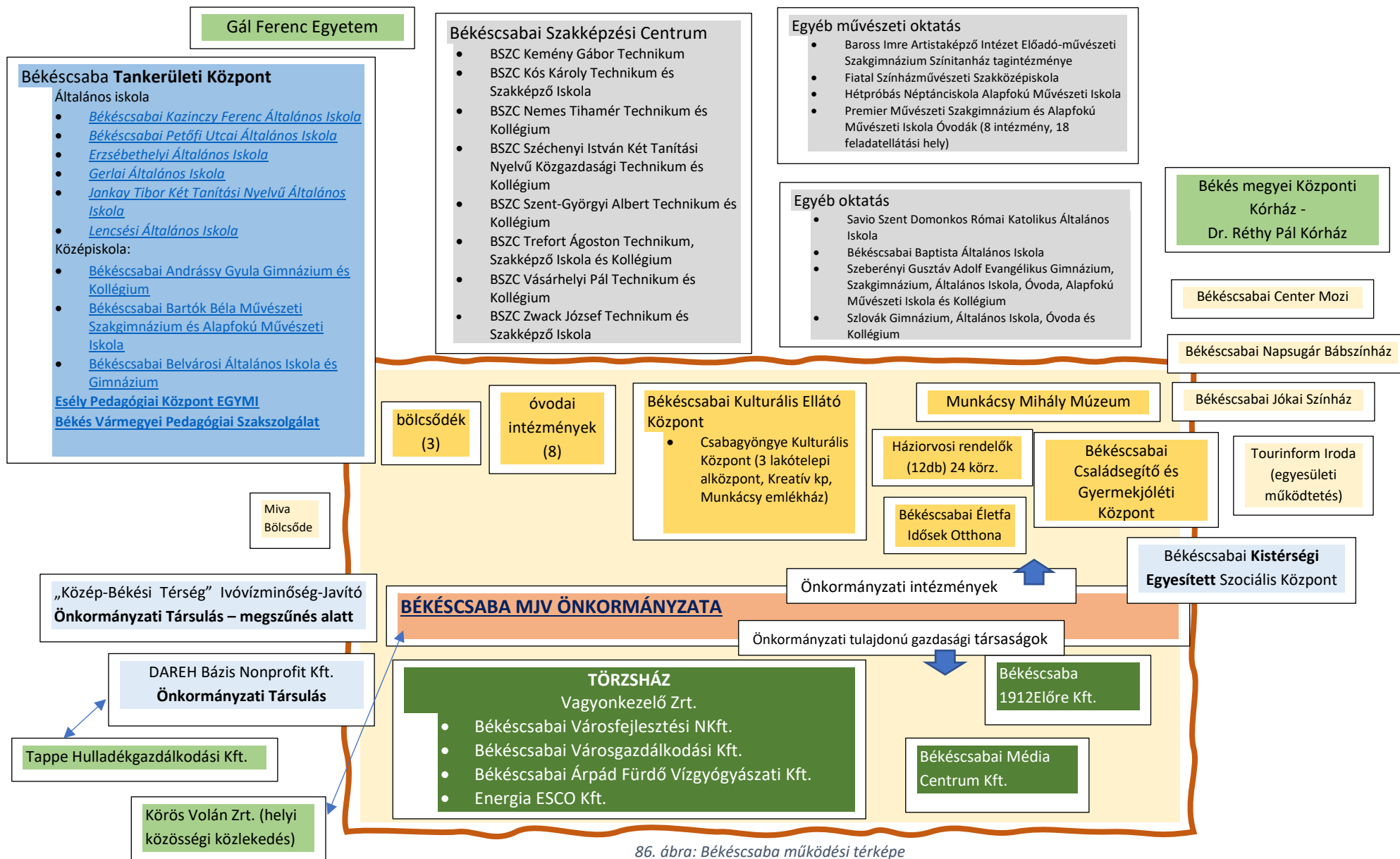
Az önkormányzat tulajdonában lévő, a város működtetésében / üzemeltetésben résztvevő cégek

Békéscsaba MJV Önkormányzatának 100%-os tulajdonában lévő, a város üzemeltetésében / működtetésében résztvevő cégek többsége az ún. Törzsház keretében működik. A Törzsház bizonyos mértékű gazdálkodási keretet jelent, közös a könyvelés és a bérelszámolás. Egyébként a cégek önállóan működnek saját felügyelő bizottsággal. A Törzsházba tartozó cégek köre folyamatosan változik. 2021 novemberében az alábbi cégek tartoztak az érintettek közé:

Vagyonkezelő Zrt: A Zrt. feladatai közé tartozik a bérlakások és egyéb önkormányzati tulajdonú bérlemények kezelése, a város parkolási rendszerének működtetése, a városi strand és a sportlétesítmények fenntartása, a piac működtetése.

A Vagyonkezelő Zrt. leányvállalatai:

- Békéscsabai Városfejlesztési NKft.: A város irányítási modelljének leírásában részletezett Nonprofit Kft. elsődleges feladata a városfejlesztés folyamatának koordinálása, a projektek teljes körű előkészítése, tervezése és lebonyolításukban való menedzsment feladatok elvégzése. Feladatuk a TOP ITP, egyéb Operatív Programok, a Modern Városok Program és további közvetlen EU finanszírozású projektek menedzselésére terjed ki. In-house beszerzés alapján a cég koordinálja a mindenkori városfejlesztési stratégia és az egyéb tematikus stratégiai alapidokumentumok készítését, valamint a polgármesteri hivatal által menedzselt projektek közbeszerzési eljárásait is a cég bonyolítja le. A cég projektmenedzsment feladatokat végez egyes térségi önkormányzatok számára.
- Békéscsabai Városgazdálkodási Kft.: Feladata a város területén lévő parkok, terek gyepfelületének karbantartása, fenntartása, játszóterek és a fitness terek gondozása, zöldhulladék eltakarítása – komposztálása, hőmentesítés. A cég által elvégzett munkákat a Városüzemeltetési Osztály illetékes munkatársa ellenőrzi.
- Békéscsabai Árpád Fürdő Vízügyászati Kft. működteti az Árpád Gyógy- és Strandfürdőt.
- Nemrégiben került be a Törzsház portfóliójába az Energia ESCO Kft., amely a Smart Grid I. ütem eredményeit működteti. Az Energia ESCO Kft. az első olyan városi cég, ami kifejezetten a fenntarthatóságot elősegítő megoldásokat alkalmazó projektek fenntartására, működtetésére jött létre.

86. ábra: Békéscsaba működési térképe

Az önkormányzati tulajdonú Békéscsabai Média Centrum Kft. 2021-ben kilépett a Törzsházból, míg a korábban szintén a Törzsházhoz tartozó Békés Megyei Temetkezési Szolgáltatás Kft. megszűnt, a temetőket az egyházak működtetik.

Egyéb, a város működtetésében részt vevő piaci cégek

A közösségi közlekedési szolgáltatásokat nem városi cég, hanem a Volánbusz Zrt. végzi, összesen 18 (betűjelekkel együtt 23) helyi járatú autóbuszvonalon.

Önkormányzat által fenntartott intézmények

A város közintézményeinek és humán/társadalmi célú létesítményeinek szakági alapműködése kapcsán kevésbé jellemzőek a működési / pénzügyi fenntarthatóságot szem előtt tartó adatalapú, rendszerszerű fejlesztések. Az (köz)intézményeket / szolgáltatásokat befogadó létesítmények többségében történtek energetikai fejlesztések, de ezek egyelőre nem jelentik automatizált épületirányítási rendszerek bevezetését (ami már jelentősen befolyásolná a létesítmények üzemeltetéséhez szükséges humán és egyéb erőforrások iránti igényt is). Az utóbbi időben MVP forrásból megvalósuló, megújuló energiaforrásokra alapozott komplex energetikai projektek (smart grid I., geotermikus hőhasznosítás) elsősorban a városi sportlétesítmények fenntarthatóságát érintik közvetlenül.

A működési térkép tartalmát követve a humán közszolgáltatások tekintetében Békéscsaba MJV Önkormányzata fenntartásában működik három bölcsődei intézmény (3.sz.; 6.sz.; 8.sz.) és nyolc óvoda. Az önkormányzat fenntartásában működik továbbá 8 helyszínen háziorvosi rendelő (17 felnőtt háziorvosi körzettel). A városban 12 gyermekorvosi és 15 fogorvosi körzet van.³²⁰

További önkormányzati intézmények

Békéscsabai Kulturális Ellátó Központ keretében működik a Csabagyöngye Kulturális Központ³²¹ (2013). A központnak három lakótelepi alközpontja van és keretei között működik a Kreatív Alkotóközpont, valamint a Munkácsy emlékház (1994). Telephelyként kapcsolódik a Mezőmegyeri Arany János Művelődési Ház, a Lencsési Községi Ház, a Meseház és az újonnan épített Jaminai Községi Ház. A Csabagyöngye Kulturális Központból 2015-ben vált ki a Tourinform Iroda.³²² Fontos, hogy a városmarketing feladatokat nem önkormányzati vagy külsős cég, hanem a Polgármesteri Hivatal Oktatási, Közművelődési és Sport Osztály / Kulturális és Városmarketing Csoportja végzi.

Munkácsy Mihály Múzeum vármegyei hatókörű városi múzeum, aminek fenntartója és közvetlen felügyeleti szerve Békéscsaba MJV Önkormányzata. A Békéscsabai Napsugár Bábszínház és a Békéscsabai Jókai Színház fenntartásában az Önkormányzat jelentős szerepet vállal, de állami támogatásban is részesülnek egyéb források, valamint a jegybevétel mellett.

Békéscsabai Életfa Idősek Otthona: Békéscsaba MJV Önkormányzata által fenntartott bentlakásos intézmény idősek számára.

Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ: A CSGYK fenntartója Békéscsaba MJV Önkormányzata. A család- és gyermekjóléti szolgálat feladatait Békéscsaba, Kétsoprony és

³²⁰ 3 helyen van önkormányzati tulajdonú rendelő: Gerla, Jamina, Kazinczy utca. Ezekben 11 felnőtt és 4 gyermekorvos rendel.

³²¹ Korábban Ifjúsági Ház és Általános Társaskör, majd 2010-től Békéscsabai Kulturális Központ 2013 januárjától Csabagyöngye Kulturális Központ.

³²² <https://visitbekescsaba.com/hu/p/tourinform-iroda>

Telekgerendás településeken, míg a család- és gyermekjóléti központ feladatait az egész járás területén látja el. A járás minden településének óvodájában és iskolájában a szociális segítő szolgáltatást 15 szakemberrel látják el.

Társulásban működtetett humán közszolgáltatások

Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ³²³: 2007. 03. 30-ig Békéscsaba Megyei Jogú Város fenntartásában, majd 2007. 03. 31-től Békéscsaba és Térsége Többcélú Önkormányzati Kistérségi Társulás fenntartásában működik és lát el szociális alap- és szakosított szolgáltatásokat az ide vonatkozó jogszabályi előírások betartásával. A Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ ellátási területe, Békéscsaba város közigazgatási területe, illetve a Békéscsabai Kistérség települései (Kétsoprony, Csabaszabadi, Telekgerendás, Újkígyós, Szabadkígyós).

Nem önkormányzati fenntartású / működtetésű intézmények

Az általános iskolai és szakképzési tartalmú középiskolai képzés a Békéscsabai Tankerületi Központ keretei között zajlik. A létesítmények többnyire Békéscsaba MJV Önkormányzatának tulajdonában vannak, a fenntartás és működtetés a Békéscsabai Tankerületi Központ feladata. Hét általános iskola és három középiskola tartozik a Tankerülethez. Az Önkormányzat hozzájárul az intézmények fejlesztéséhez: az eddigiekben három általános iskola és egy középiskola energetikai fejlesztését bonyolította le.

A szakképzés a Békéscsabai Szakképzési Centrum nyolc intézményében folyik. Békéscsaba MJV Önkormányzata Modern Városok Programjában megvalósította a Nyomdaipari Tudás és Képzőközpont-ot. Ez a projekt példa az integrált és több szereplős beavatkozásokra. A fejlesztésben Békéscsaba MJV Önkormányzata, a Kereskedelmi és Iparkamara és a Békéscsabai Szakképzési Centrum mellett helyi nyomdaipari cégek (mint a MARZEK Kner) is részt vállaltak.

Egyéb művészeti oktatás további három alapítványi fenntartású intézményben zajlik. A városban a Katolikus Egyház működtet egy általános iskolát, az Evangélikus Egyház teljes oktatási spektrumú intézményt és a Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat teljes oktatási spektrumú iskolát. Békéscsaba MJV az utóbbi hat intézmény fenntartásában, működtetésében ugyan közvetlen szerepet nem vállal, de a kiszolgáló infrastruktúra kiépítésével, fejlesztésével – pl. pakoló, közterület-rendezés – segíti az intézmények működését.

Békéscsaba MJV Önkormányzata számos feladatellátási szerződést tart fenn elsősorban kulturális, közösségi, társadalmi szervezetekkel speciális részfeladatok teljesítésére. Ez a feladatellátási forma egyrészt tehermentesíti az önkormányzatot, miközben biztosítja a feladatellátás magas színvonalú szakmaiságát, egyben segíti a vonatkozó szervezetek (egyesületek, alapítványok egyéb civil szervezetek) biztos, hosszabb távú fenntarthatóságát.

2.4.3 Várostérségi koordináció

A kistérségi társulások megszűnésével a több településre kiterjedő, várostérségi szintű területi tervezés és bizonyos közszolgáltatások társulási formában történő működtetése megszűnt. Az egyedüli „túlélő” a Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ, amely a mai napig társulási fenntartásban működik.

³²³ <http://www.bkeszi.hu/bemutakozas.html>

Az átalakulás következtében térségi vonatkozású, területi szemléletben zajló tervezés nincs (a vármegyei tervezésnek vannak / lehetnek térségi iránymutatásai) és fejlesztési kérdéseket illetően jelenleg nem léteznek térségi döntéshozói és végrehajtói szervezeti keretek, nincsenek szabályozott döntési mechanizmusok, nem működnek állandó / rendszeres polgármesteri fórumok.

Az eddigiekben a térségi fejlesztéseknek nevezhető projektekkel kapcsolatos döntések az egyes projektek munkacsoportjainak keretén belül születtek, ahol a polgármesterek vagy azok megbízott képviselői vettek részt. Ilyen projektre példa a szennyvízcsatorna-hálózat vagy az ivóvízjavító program konzorciumi keretek között történő fejlesztése.

Az FVS térségi tervezési kerete – amit Békéscsaba az országban további két várossal együtt vállalt fel a 2021-2027-es tervezési ciklus vonatkozásában – meg kívánja a tervezés és forrásfelhasználás térségi szinten működő szervezeti kereteinek kialakítását. A jelen helyzet szerint ennek akadályát nem látható. A szervezeti keretekkel és a döntéshozatal technikai részleteivel kapcsolatos megoldásokkal a Stratégiai munkarész 5. fejezet foglalkozik. Ezen fejezet tehát csupán rögzíti a változás szükségességét.

A működési modell értékelése alapján levont következtetések

1. Békéscsaba MJV városi szerepköréből és vármegyeszékhelyi szerepköréből együttesen adódó működési, fenntartási kötelezettségeinek eleget tesz – ugyanakkor mindennek a költsége racionalizálást igényel.
2. Békéscsaba MJV működtetésében megjelentek a zöld és digitális átállást megalapozó, fenntarthatóságot biztosító, költségcsökkentő elemek. Továbbiak fejlesztése folyamatban van.
3. A város működési modelljét és gyakorlatát hozzá kell igazítani a külső forrásokra építkező és némileg eltérő szemléletet igénylő városi fejlesztések eredményeihez, hogy azok működést segítő pozitív hatása maximalizálható legyen. Ez az egyes érintett szervezetek szintjén a személyes kompetenciák és a szervezeti / feladatmenedzsment keretek fejlesztését, további technikai előrelépést, valamint forrásmix használatát igényli.
4. A város alapműködését / üzemeltetését biztosító cégek digitalizációja kezdeti állapotban van, az on-line hibabejelentés már nem jelent abszolút előnyt.
5. Az önkormányzati költségvetés kiadási oldalát olyan tételek is terhelik, melyek mögött álló szolgáltatások átgondolt üzleti (kevésbé működési támogatás orientált) modellek alkalmazásával nagyobb arányban is önfenntartókká válhatnak. Ez a működési és üzleti, ill. pénzügyi modellek párhuzamos átgondolását igényli bizonyos városi (köz)szolgáltatások esetében.
6. A FVS térségi kiterjesztése indokolja a várostérségi döntéshozatali keretek kialakítását és a projektciklust végigkövető szervezeti háttér működtetését a 2021-27-es időszakban.

2.5 Kockázatok és lehetőségek értékelése

2.5.1 Prosperáló város

Békéscsaba a 21. századi globális kontextusban értelmezendő versenyelőnyökkel viszonylag visszafogottan rendelkezik, ami egyértelmű kockázatként értelmezhető.

A város prosperitása – gazdasági fejlődése és jóléte – szempontjából kockázat, hogy gazdasága csak részben talált vissza az évtizedes gyökerekhez és a korábban prosperáló ágazatok (élelmiszeripar, textilipar) nem lettek sikeresen új tartalommal és technológiákkal felvértezve, így nem váltak Békéscsaba specifikumaivá. A városban továbbra is meghatározó ágazat a nyomdaipar, a gépipar és újabban az építőipar. Az utóbbi időben kormányzati beavatkozásnak köszönhetően perspektívát jelenthet a repülőgépipar is, de csak lehetőség marad Békéscsaba számára, ha a fejlesztés nem ágyazódik be jobban a helyi gazdaságba. A nagyüzemi monokulturás mezőgazdaság termékeire épülő élelmiszeripar nem képes talpra állni, pedig a mezőgazdaság adottságai – a termőföldek fokozott klímakitettségétől eltekintve – páratlanul jók. A klímaváltozás jelentős kockázat az agráriumban ami a termelékenység fenntartása érdekében is sürgős lépéseket igényel (vízelvezetés, vízmegtartás).

Békéscsaba gazdaságszerkezete lehetőségeihez képest egyoldalúnak nevezhető, emellett általában véve innovativitásában és technológiai színvonalában sem tekinthető európai szinten versenyképesnek, ami a felzárkózás szempontjából komoly kockázat. Viszonylagos elszigeteltsége a hálózatokban, értékláncokban működő globális gazdaságban nem előnyös. Vannak nemzetközi innovációs láncokba kapcsolódó helyi cégek, de sajnos nem beszélhetünk fejlett innovációs ökoszisztémáról Békéscsabán, ahol a K+F+I háttér élénk, dinamizáló erőként hat, a cégek pedig szoros együttműködésben profitálnának a hálózatosodás előnyeiből. A gazdaságösztönzés bizonyos befektetésösztönzési célú tevékenységeket jelent Békéscsabán, ugyanakkor a helyi gazdasági folyamatokat szoft eszközökkel terelgető, a kezdő vállalkozásokat segítő szolgáltatások hiányoznak – jellemző kockázat a vállalkozások atomizálódása és az a tény, hogy vállalkozói kultúra magasabb szintjén jellemző indirekt tényezők (platformizáció, folyamatos tréningek stb.) nem, vagy csak mérsékelten fontosak a helyi vállalkozások számára.

A prosperáló város képes saját gazdaságához illeszkedő és azt inspirálni képes szakképzési és felsőfokú képzési portfóliót biztosítani. Békéscsabán a nyomdaipar az a jó eséllyel dinamizálható ágazat, amelynek – az önkormányzat, bizonyos gazdasági szereplő(k), valamint illetékes képzőhelyek összefogásával – a szakirányú képzési igényét a teljes képzési spektrumban biztosítani lehetne a jelenlegi helyzet megfelelő menedzselésével.

A város demográfiája (főleg az elvándorlás) és társadalmi viszonyai (leszakadó népesség) szoros összefüggésben vannak a gazdasággal. Békéscsaba munkaerőpiaci helyzetét is nyilván meghatározza a gazdaság szerkezete, ami kevésbé kedvez a felsőfokú, változatos, kreatív munkavégzés iránt érdeklődő fiataloknak. Békéscsaba sok értékes munkert veszít azzal, hogy gazdaságszerkezetéből adódóan nem képes ezeknek a munkaerőpiaci elvárásoknak megfelelni.

A város gazdaságát, elsősorban befektetővonzó képességét, a cégek piacszervezését befolyásoló tényező annak elérhetősége. Az M44-es gyorsforgalmi út megépítésére évtizedek óta vágyott a

város, és most, hogy az „megérkezett”, jelentős elvárások jelentkeznek gazdaságélénkítő hatásait illetően. Az áttörés ugyanakkor némileg megkésett. Kockázatos helyzet, hogy pusztán az elérhetőség európai, regionális szinten talán valamivel kevésbé szerepel már előkelő helyen a befektetők kritériumrendszerében, mivel evidenciának tekintik azt más, kényelmi szolgáltatások, munkaerő képzettsége stb. szempontok mellett. A M47-es autópálya végképp bekapcsolja a várost az országos gyorforgalmi hálózatba, de csatornát is jelent a vonzóbb munkaerőpiaci lehetőségeket kínáló Debrecen felé. A Békéscsaba reptere évtizedek óta működik, de több okból is kevésbé versenyképes regionális versenytársainál. Az Airbus Helicopters megjelenése Gyulán a repülő- és hadiipar kormányzati irányítású projektje, ami lehetőségeket jelent Békéscsabának is főként a repteréhez és a már említett képzőhelyekhez kapcsolódóan.

A Békéscsaba-Gyula várospár egyike a hazai kilenc kiemelt turisztikai térségnek. A város vonatkozásában újabb ágazat kapott ezzel esélyt a helyi gazdaság fellendítésére. Békéscsaba számos olyan vonzerővel rendelkezik, amely kiváló kiegészítője lehet Gyula rendkívül vonzó fürdőkulturájának és kulturális értékeinek. A gazdasági potenciálként eddig még kevésbé értelmezett kulturális és kreatív gazdaság (CCI) komoly prespektívákkal rendelkezik, amihez a Munkácsy-negyed létrehozásával a fizikai feltételeket is megteremtette/megteremti a város. A kultúra turisztikai vonzerőként, és így gazdasági potenciálként való értelmezése és a működés ennek megfelelő menedzsmentje a koronavírus világjárványt követő időszak egyik kiemelt kihívása és lehetősége.

Prosperáló város												
Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
Az oktatási, képzési szerkezet nem szolgálja a város gazdasági igényeit, fejlődését, vagy nehezen befolyásolható			X			Az oktatási, képzési szerkezet a helyi gazdaságfejlesztést szolgálja, a várost tágabb térségi vagy országos vérkeringésbe is bekapcsolja		X				Békéscsabai Szakképzési Centrum nyolc intézménnyel rendelkezik. Ezek jelentős felnőttoktatási kapacitással bírnak - kb. 60 szakma képzése zajlik rugalmas oktatási rendben. A szakképzés próbál reagálni a módosuló igényekre, de az új szakmák akkreditálásához idő kell. Mindez átlagos/közepes kockázatot jelent a város gazdaságra, mert nem ez elsősorban a munkaerőhiány ill. a munkaerőpiac strukturális súrlódásainak fő oka. A felsőoktatás jelenlegi oktatási kínálata a helyi gazdaság fejlődése szempontjából nem előremutató – lehetőségként kevésbé értelmezhető. Ugyanakkor külső hatásokra és egyéb felsőoktatási partnerekkel együttműködve a képzési kínálat átalakulóban van. Egyelőre két ágazat vonatkozásában van előrelépés: 1.) a nyomdaipar, és 2.) a repülőgépipar (előbbi belső, utóbbi részben központi kezdeményezésre).
A város ágazati szerkezetének egyoldalúsága			X			A város ágazati szerkezete reziliens, több lábon álló szerkezetet mutat, kiegyensúlyozott, versenyképes		X				Békéscsaba gazdaságának ágazati szerkezete jelenleg nem nevezhető sokoldalúnak, igaz, egyoldalúnak sem. A megerősödött ágazatok a nyomdaipar, gép-és autóipar (beszállítóként), valamint az építőipar (jelentős belső piac). A korábbi évtizedekhez képest nem vált újra meghatározóvá a textil- és élelmiszeripar – amiből az utóbbi kevésbé elfogadható. A gazdaság szerkezete tehát múltjához és lehetőségeihez képest nevezhető viszonylag egyoldalúnak, ami önmagában nem volna erős kockázat akkor, ha annak technológiai, innovációs és ezzel piacépítési hétértéke kellően kiépült (lásd alább). Sajnos egyelőre ez csak egyes ágazatokra és azon belül is kiemelten egyes cégekre jellemző.
A város telítődése, további iparterületek hiánya				X		A helyi gazdaság élénkülésének nem lesznek fizikai korlátai		X				Az önkormányzati Almáskerti ipari park 98%-os telítettségű jelenleg, az elmúlt években fejlesztett Csanádapácai és Kétegyházi úti iparterületek azonban még nincsenek lekötve. A további kiterjeszthető területek állami (25-30 ha) és magántulajdonban (50 ha a reptér környékén) vannak. Ezek csak közvetett lehetőséget jelentenek a városnak, mert hasznosításukra kevésbé van befolyása az önkormányzatnak.
A város barnamezős területeinek a forgalomképtelensége, kihasználatlansága				X		A város barnamezős területeinek a hasznosíthatósága		X				A barnamezős területek nagysága meghaladja a zöldmezős iparterületekét: 313 ha. Az elhagyott, alulhasznosított iparterületek több esetben környezeti veszélyt jelentenek és elhanyagolt állapotban leértékelik környezetüket és a közelben lévő lakóterületeket. A város nincs felkészülve arra, hogy a területeket hasznosítsa (rendezetlen tulajdonviszonyok, forráshiány stb. miatt) ami szintén kockázat. A területek hasznosíthatósága kérdéses.

Prosperáló város												
Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
												Maga tény, hogy barnamezős területek rendelkezésre állnak, lehetőséget jelent a zöld gazdaságnak, ugyanakkor források hiányában a lehetőség alacsony értékű.
A város nagyfoglalkoztatójának/ meghatározó ágazatának esetleges kivonulása		X				A város nagyfoglalkoztatójához/ meghatározó ágazatához kapcsolódó vállalkozások megtelepedése			X			A város jelentősebb cégei fejlesztéseket hajtottak végre (bővítés, új telephely) az utóbbi években, ami arra utalhat, hogy legfeljebb közepes valószínűségű a kivonulásuk, de mindenképp kockázatként kezelendő. A városban a komparatív előnyök gyengeségei (munkaerőhiány, befektetési terület hiánya stb.) miatt a további nagyfoglalkoztatók / befektetők megjelenésének lehetősége alacsony-közepesnek nevezhető.
A városi munkaerő elszívása a szomszédos munkaerő-vonzáskörzet által			X			Munkaerő-vonzáskörzet központ szerep kialakulása			X			A magasan képzett munkaerő vonatkozásában a dinamikusan fejlődő és innovációs erőforrásokkal rendelkező Debrecen középtávon komoly kockázatot jelent Békéscsaba számára. A két város összekötő M47 legjobb esetben 2026-re készül el. Megépülésével Debrecen elérhetősége 1 óra lesz a városból, ami már napi ingázást is lehetővé tesz. Békéscsaba jelenleg is jelentős munkaerő vonzáskörzettel rendelkezik, a város (néhány munkaerőpiaci szegmensben) tovább bővítheti a vonzáskörzetét főleg a M44-es mentén található települések irányában.
A gazdasági infrastruktúra fejlesztése lassú ütemben tud csak haladni				X		A gazdasági infrastruktúra fejlesztése megfelelő, az igényekhez és a kihívásokhoz igazodó ütemben tud haladni		X				A gazdaságösztönzést támogató infrastrukturális fejlesztések és vállalkozói /befektetésösztönző szolgáltatások hiánya erős kockázat Békéscsaba gazdasági fejlődésére. Az eddigi próbálkozások nem voltak fenntarthatóak és jelentősebb igény sem mutatkozott a befogadó infrastruktúrák és szolgáltatások iránt (inkubátorcsarnok). Kockázat, hogy ha a város létre is hozza a megfelelő infrastruktúrát, hiányzik a szakértői háttér annak professzionális működtetéséhez az általános alacsony bérszint miatt.
A magán/piaci befektetések elmaradása, elhalasztása, másik térségbe irányulása				X		Vonzó befektetési célpont			X			Békéscsabán a befektetővonzás háttér-feltételrendszere hiányos, az iparterületek hiánya, a hézagos gazdasági infrastruktúra /szolgáltatások, az innovációs környezet hiányosságai a vállalkozói kultúra gyengeségei (gyenge hálózatosodás) együttesen erősítik a kockázatot a piaci befektetések lassulása, esetleges elmaradása vonatkozásában. Ugyanakkor a város befektetői vonzereje a M44 autópályát megépítésével erősödhet, ennek jelenleg a lehetősége növekszik.
Az önkormányzat kevés fejlesztési forrást, magántőkét tud a gazdaság fejlesztésére bevonni			X			Az önkormányzat elegendő fejlesztési forrást, magántőkét tud a gazdaság fejlesztésére bevonni		X				Az önkormányzat rendelkezik forrásokkal a gazdaságfejlesztés eszközrendszerének fejlesztéséhez (MVP, TOP). A magántőke mozgósítására (befektetővonzás) saját hivatali szervezete van, de szükség van a hatékonyság további növelésére. Jelenleg inkább a város szolgálja ki a nagyvállalatok igényeit (pl. útpítések) míg a vállalkozások bevonása a helyi gazdaságot élénkítő fejlesztésekbe pl. oktatás, csak eseti jellegű (pl. Marzek – nyomdaipari képzés).

Prosperáló város												
Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
												Arányában ez igen alacsony, ami közepes-magas kockázatot jelent a város gazdasági fejlődésére. A vállalkozások / magántőke gazdaságfejlesztésbe való bevonása lehetőségként alig értelmezhető.
A vállalkozói, fejlesztési együttműködések nem jönnek létre, nincs helyi vállalkozói ökoszisztéma				X		Működő helyi vállalkozói, fejlesztési együttműködések, ökoszisztéma		X				Békéscsabán nem alakultak ki jelentősebb hatású termelői értékláncok, nem jellemző a hálózatosodás, a közös érdekképviselés. Nem jelentek meg a klaszterek még az erősebb ágazatok (nyomdaipar) esetében sem. A vállalkozói (ipari termelői és agrár egyaránt) működés atomizálódása és a szinergiák kihasználásának elmulasztása jellemző, aminek középtávon erős kockázata van a jól működő vállalkozói/vállalati ökoszisztémákkal rendelkező városokkal folytatott versenyben. A TDM szervezetnek köszönhetően a turisztikában jellemző a vállalkozások erősebb együttműködési hajlandósága.
A szabályozási környezet változása (jogsabályok, ösztönzők, ágazati politikák stb.) kedvezőtlenebb gazdasági környezetet teremt		X				A szabályozási környezet változása (jogsabályok, ösztönzők, ágazati politikák stb.) kedvezőbb gazdasági környezetet eredményez				X		Nem láthatók olyan jogszabályi változások, amelyek kifejezetten kockázatot jelentenének Békéscsaba gazdasági prosperitását tekintve. A gyorsforgalmi úthálózat fejlesztése, ha némileg megkévsve is, de lehetőséget jelent Békéscsaba számára. Egyes központi ágazati politikák keretében született döntések nyomán kormányzati beruházások is megvalósulnak a térségben. Ezek közép- ill. hosszabb távon lehetőséget jelentenek a város gazdasága számára főleg, ha a kapcsolódó központilag irányított ágazati beruházások pl. hadiipar / repülőgépipar nem elszigetelten, hanem a helyi gazdaságba integrálódva képesek hatásukat kifejteni (beszállítók, a képzés, munkahelyteremtés). További lehetőség, hogy a Kormány által kijelölt turisztikai térségek közt szerepel a Gyulai és Békéscsabai Turisztikai Térség, ami célzott fejlesztési forrásokat és azok koordinált felhasználását jelentheti a közeli jövőben.
A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvezőtlen gazdasági folyamatokat indít el helyben				X		A globális klímaváltozás kedvező változásokat eredményez a helyi gazdaságban		X				Globális klímaváltozás begyűrűzése (extrém szárazság vagy hirtelen lezúduló csapadék) jelentős kockázatot jelent a helyi gazdaságban - elsősorban az agráriumban. Az ország legjobb termőföldjei a vármegyében vannak. A csapadékvíz visszatartás és csapadék- és belvízelvezető rendszerek megfelelő karbantartása még a szélsőségeknek való kitettség mellett is lehetőséget jelent a megfelelő mennyiségű és minőségű alapanyag biztosítására az élelmiszeriparban. Ehhez fejlesztésekre van szükség a vízgazdálkodásban.
A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok számottevő lokális negatív gazdasági hatásokat indukálnak			X			A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok gazdaságilag megerősítik a térséget	X					A globális egészségügyi válsághelyzetnek közepes-erős a kockázata a helyi gazdaságban, hiszen Békéscsaba cégei olyan tevékenységeket folytatnak, ahol a termelési folyamatban a munkaerő személyes jelenléte elengedhetetlen. Alacsony azon tudásintenzív ágazatok jelenléte, amelyek lehetővé teszik a távmunkát.

Prosperáló város												
Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
												A globális egészségügyi válsághelyzet nem jelent lehetőséget, mivel a városban a járvány kezelésében fontossá vált készülékek, termékek gyártása nem történik, nincs ilyen profilú cég.
A globális gazdasági változásoknak (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) az élvonalhoz viszonyított eltávolító hatása érvényesül				X		A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) fokozzák a hely versenyképességét		X				A város (és Békés vármegye) innovációs potenciálja és általában a globális gazdasági trendekre való felkészültsége kevésbé ígéretes a strukturális hátrányok miatt, ez jelentős kockázatot jelent Békéscsaba számára, amit számos tényező párhuzamos megváltoztatásával lehet csak orvosolni. Tény ugyanakkor, hogy a munkaerőhiány, a kapacitásnövelés és a piacszerzési célok következtében egyes helyi cégek (nyomdaipar és gépipar) technológiai és termék innovációkkal jelentkeznek az elmúlt években. Ennek az egyedi vállalkozói kultúrából eredő trendnek a kiterjesztése, valamint a felsőoktatás kínálati fejlesztése lehetőséget jelenthet a város számára a továbblépésre.
A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása leértékeli a térséget				X		A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása felértékeli a térséget			X			A város hazai, és ezáltal nemzetközi gyorsforgalmi úthálózatba való bekapcsolódása (M44) lehetőségként értelmeződik, de sokak véleménye szerint, ha ez egy évtizeddel korábban történik, kedvező hatása jóval erőteljesebb lett volna. A M47-es gyorsforgalmi út megépülése után a munkaerő-elszívó hatás növekedhet a térségben, ami erős kockázat. Ha az M47-es keleti nyomvonala valósul meg, akkor a Balti-Fekete-tengeri korridor részévé válhat az út, ami a különféle cégek számára felértékelheti az út menti területeket. A város légi elérhetősége és a repülőtérben rejlő lehetőségek a megtelepedő repülőgépipari fejlesztésekkel jelentősen felértékelődtek, azaz komoly lehetőségeket hordoznak. Ugyanakkor, Békéscsaba jelentős regionális jelentőségű repterekkel van körülvéve (Debrecen, Arad, Temesvár).
A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése kedvezőtlen helyi gazdasági hatásokkal járhat				X		A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése kedvező gazdasági folyamatokhoz vezet		X				A társadalmi modernizáció és az ezzel járó életmódváltás és a magasabb intenzitású egyéni mobilitás egyértelmű kockázat a város és annak gazdasága számára. A relatív alacsony munkajövedelmek és a magasabb költségi hajlandóságú fiatalok elvándorlása miatt a városban és térségében gyenge vásárlóerővel rendelkezik a népesség, ami kockázat a gazdaságra. A fiatal, képzett munkaerő elvándorlása jelentős mértéket öltött, ami a helyi gazdaság modernizációs képességét veszélyezteti. A társadalmi modernizációnak alig van olyan aspektusa, ami Békéscsaba vonatkozásában – annak jelenlegi helyzetében – lehetőségként volna értelmezhető. Létezik ugyanakkor egy olyan trend, a „slow life”, ami kifejezetten a vidékies létforma felértékelődésével jár, de ennek élénkülése hazai kontextusban még

Prosperáló város												
Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
												várat magára. Hosszabb távon a társadalom modernizációjának ezen irányba lehetőségeket hordozhat a város számára.
A térségi települések gazdasága sem szerkezetében, sem vállalkozói kultúra tekintetében nem jelent húzóerőt a városnak			X			A térség adottságai és gazdasági potenciálja húzóerőt jelentenek a városnak jól kiegészíti annak gazdasági lehetőségeit.				X		<p>Békéscsaba várostérségének gazdasága szerkezetét és innovációs potenciálját tekintve kevésbé versenyképes, mint maga a város. Tekintve, hogy Békéscsaba sem tartozik a gazdaságilag irányadó városok közé, ez országos viszonylatban kevésbé ígéretes helyzet.</p> <p>A térségben gondolkodó városnak szorosabban figyelembe kell vennie a környékbeli települések fejlesztési igényeit és gazdasági perspektíváit.</p> <p>A térség Békéscsaba gazdasága számára munkaerő és a turisztikai ágazat komplexebb kínálata tekintetében jelent lehetőségeket.</p> <p>A térségi munkaerő jelentős része eddig is Békéscsabát választotta ingázási célpontul. Ha a város gazdaságszerkezete a képzettebb munkaerőt nagyobb számban foglalkoztató ágazatok irányába mozdul el, az lehetőséget jelent a települések számára népességmegtartó képességük erősítésére, hiszen sok képzett fiatal az ingatlanpiaci viszonyok miatt térségi településeken telepedhet le.</p> <p>Megfelelő menedzsment mellett a térség a város turisztikai kínálatát képes bővíteni öko- és kastélyturisztikai vonzerővel – ez jelentős lehetőségként értelmezhető.</p>

2.5.2 Zöldülő város

A zöldülő városnak számos szegmensben, ágazatban be kell avatkoznia a „zöld állapot” eléréséhez. Egy zöldülő városnak folyamatosan mérsékelnie kell az éghajlatváltozást gyorsító tevékenységeit, folyamatait. Az éghajlatváltozáshoz alkalmazkodnia kell, védenie kell a vízi erőforrásait és ezeket fenntarthatóan szükséges használnia. A város gazdaságának fokozatosan át kell állnia a körforgásos gazdaságra, a különféle szennyezések esetében törekednie kell a megelőzésre és a keletkező szennyezés mennyiségét folyamatosan csökkentenie kell. Illetve ezek mellett a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme, helyreállítása érdekében is egyre jelentősebb lépéseket kell tennie.

A feladatok megvalósítását számos kockázat nehezítheti, ugyanakkor több lehetőség is adódik a folyamatok felgyorsítására. A legfőbb kockázatok közt szerepel a témakörrel kapcsolatos elkötelezettség és a tudás hiánya a helyi (civil, gazdasági, intézményi) szereplők, a lakosság és döntéshozók körében, valamint a célok eléréséhez szükséges anyagi források korlátozottsága. A legfontosabb lehetőségek közt kiemelkedő a járás megújuló energia potenciálja, a zöldülő várost segítő innovációk elérhetősége, az európai uniós elvárások, az egészséges környezet terén fokozódó lakossági elvárások és az energiaforrások átváltozásai.

A zöld átállás sikerének kulcsa a környezeti értékek széleskörű elismerése és az energiahatékonyság, valamint a megújuló energiák alkalmazásából fakadó előnyök megértése. Ezek segítségével az átállás folyamata jelentősen meggyorsítható, ezzel szemben a megfelelő tudás és tudatosság kialakítása nélkül a kívánatosnál csak jóval lassabban és pontszerűen haladhat az átállás folyamata. Ebből fakadóan a lakosság, a döntéshozók és az egyéb helyi szereplők ismereteinek sikeres bővítése az egyik legnagyobb lehetőség, illetve sikertelenség esetén a legnagyobb kockázat.

A zöldülő város fejlesztési dimenzió már az eddigiekben is prioritás volt Békéscsabán: a város országos szinten nincs lemaradásban a zöld átállás terén, azonban a világ többi városának jó gyakorlataiból sok hasznos és átvethető elemet felhasználhat fejlődési irányai meghatározásához és beavatkozásai kijelöléséhez. Békéscsabán pontszerű, projektszerű és hálózatos zöldülő várost támogató projektek egyaránt megvalósultak. Azonban az egyes fejlesztések még nem álltak össze egy rendszerré. Az energiahatékonyság fokozását, a megújuló energiák termelésének növelését, a zöld területek bővítését és minőségi fejlesztését, az elektromobilitás és a mikromobilitás támogatását egyaránt segítették az elmúlt időszakban megvalósított projektek.

A zöldülő város kialakítását, és ezáltal a főbb feladatok beazonosítását több városi stratégia is segíti. Békéscsaba Klímastratégiája, illetve Békéscsaba Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve egyaránt számos szegmenst, ágazatot vizsgálva mutatja be a megvalósítandó feladatokat. Az önkormányzatnak egyrészt kulcsszerepe van a zöld átállás koordinálásában, a források felkutatásában és a források becsatornázásának segítésében. Másrészt számos városi ingatlan és ingóság tulajdonosaként, közszolgáltatóként és a városi szabályozás alakítójaként egyaránt tevékenyen részt kell vállalnia a folyamatban. Békéscsabán a zöld átállással kapcsolatos kompetenciák, a szükséges szakértői ismeretek jelenleg a Városfejlesztési Nkft.-nél koncentrálnak.

A zöld átállás a gazdasági szereplők számára a jövőbeli versenyképességük egyik záloga lesz. A világpiaci energiaáraktól függetlenül termelő/szolgáltató vállalatok, az egészséges környezetben dolgozó és élő munkavállalók, az alapanyagtakarékos és körkörös gazdálkodásra építő működés a versenyképesség fontos elemei lesznek a jövőnek.

Zöldülő város												
Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
A városi zöld menetrend nem tud lépést tartani a kihívásokkal és a globális zöldülési folyamatokkal				x		A városi zöld menetrend lépést tud tartani a kihívásokkal és a globális zöldülési folyamatokkal				x		<p>A várostérségben számos adottság rejtőzik a zöld átállás megvalósítására (pl. kedvező nap- és szélenergia, biomassza és környezeti hő potenciál), illetve Békéscsaba MJVÖ is lépéseket tesz a folyamat segítésére, azonban a helyi szereplők nem megfelelően tájékozottak és motiváltak ezen a téren, az egyes városi szereplőknél, lakosságnál rendelkezésre álló források jelenleg szűkösek a feladat léptékéhez képest, illetve az állami szabályozás sem koherens a zöld átállás segítésében.</p> <p>A zöld menetrend megvalósításának sebessége jelentős kockázatot hordoz, az energiaárak kiszámíthatatlansága, az energiafüggőség a helyi megélhetést és a gazdasági versenyképességet veszélyezteti. A kedvezőtlen környezeti feltételek az elvándorlást erősíthetik a kedvezőbb környezeti állapotú településekkel szemben. Ugyanakkor a zöld átállás komoly lehetőség a járás számára, ha a zöld átállással függetlenedhet az energiahordozók világpiaci áráról és kedvezőbb környezeti feltételeket tud biztosítani a lakosainak, illetve a térség különféle szereplőinek, akkor a korábban említett negatív folyamatok ellenkező előjelűvé változhatnak.</p>
A megújuló erőforrások hasznosítása nem helyben, nem kellő mértékben történik				x		A megújuló erőforrások helyi hasznosítása megfelelő mértékű lesz				x		<p>A megújuló energiaforrások hasznosításának mértéke még nagyon messze van a térség lehetőségeitől. Ez egyrészt probléma, másrészt hatalmas lehetőséget jelent a térség számára. A jelenleg közvetetten és közvetlenül fosszilis energiaforrásokra költött pénzügyi források a jövőben a helyi gazdaságot táplálhatják. A decentralizált energiatermelés számos helyi munkahelyet teremthet. Ugyanakkor a késedelem a globális hatásokon kívül a helyi gazdaságot is érintheti. A világpiaci áraknak kiszolgáltatott energiaforrások a helyi gazdaság versenyhátrányához vezethetnek és egyben a lakosság egyre nagyobb részének a megélhetését is veszélyeztethetik.</p>
A város nem kellően zöld imázst tud kiépíteni		x				Kiépül a város zöld imázsa			x			<p>Békéscsaba már jelenleg is rendelkezik egyfajta zöld imázssal annak köszönhetően, hogy országos szinten relatíve nagy hangsúlyt fektet a zöld témakörre. Az imázs kiépülése a népességszámra, a lakossági elégedettségre, a turisták számára, a gazdasági szereplők vonzásának mértékére egyaránt pozitív hatással lehet. Ezzel szemben, ha az imázs nem erősödik tovább, akkor az említett folyamatok negatív forgatókönyve valósulhat meg.</p>

Zöldülő város												
Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
Nem tud kialakulni a regionális energiaellátás, az országos hálózati függés megmarad			x			Kiépül a regionális energiaellátási rendszer			x			A regionális energiaellátási rendszer kiépülése a megújuló energiák termelését és tárolását segítheti hozzáigazítani a fogyasztói igényekhez. Ez a korábban említett pénzügyi fenntarthatóságot és függetlenséget segítheti a térségben, míg a rendszer kiépületlensége az energiaforrások világpiaci áraival és az általános országos energiaellátási viszonyokkal szembeni függőséget és kiszolgáltatottságot konzerválja.
Az energiatudatosság nem épül be a helyi szereplők működésébe			x			Az energiatudatosság a helyi szereplők jellemzőjévé válik				x		Az energiatudatosság az energiafogyasztás mértékét, az energiaforrás megválasztását, az energiafogyasztás hatékonyságát, sőt akár az energiafogyasztás időbeli eloszlását is pozitívan befolyásolhatja az energiahálózatok szempontjából. A magas szintű energiatudatosság emiatt jelentős lehetőség a helyi energiatermelés szempontjából, míg költséges kockázati tényező lehet, ha nem épül be a helyi szereplők működésébe.
A szabályozási környezet változása (jogszabályok, ösztönzők, ágazati politikák stb.) kedvezőtlenebb fenntarthatósági körülményeket teremt			x			A szabályozási környezet változása (jogszabályok, ösztönzők, ágazati politikák stb.) még jobban támogatja a fenntarthatóságot					x	A jogszabályi környezet változása óriási lökést adhat a zöld átállás felgyorsításának. A különféle támogatások és ösztönzők, a tiltások és korlátozások jelentősen átforgálhatják a térség fenntarthatóságát. A pozitív lehetőségek mellett azonban a kedvezőtlen körülmények fokozódására, újabb kedvezőtlen jogszabályok alkalmazására is van esély, de az Európai Unió tagjaként (és jelenlegi célkitűzései mellett) inkább pozitív irányú változás várható a szabályozási környezetben.
A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvezőtlen fenntarthatatlan folyamatokat indít el helyben			x			A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvező fenntarthatósági folyamatokat indít el helyben			x			A globális klímaváltozási scénáriók alapján fokozatos változás várható a térség éghajlatában. Ezek lehetőségeket és kockázatokat egyaránt magukban rejtnek. Pl. újabb növények termesztésére is lehetőség lesz az átlaghőmérséklet emelkedésével, ugyanakkor a csökkenő csapadékmennyiség egyes növények termesztését költségesebbé teheti. A növekvő hőmérséklet a fűtési költségeket csökkentheti, ugyanakkor a nyári hőségben a hűtési költségeket megemelheti. Várhatóan csökkenni fog a fagyok okozta halálesetek száma, vagy a meghibásodott fűtőrendszerek okozta szén-monoxid mérgezés, de a nyári hőhullámok a halálozások számának növekedését is előidézhetik.
A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok	x					A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok	x					Az esetleges globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok egyfelől az egyéni (autós) közlekedés növekedése és a házhozmenő (gépjárműves) kiszállítások miatt valamelyest negatív hatással lehetnek a fenntarthatóságra. Másrészt a távmunka

Zöldülő város												
Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
számottevő lokális negatív hatásokat indukálnak						kedvezőbb, fenntarthatóbb pályára állítanak bennünket						terjedése miatt kedvezőbb, fenntarthatóbb pályára állíthatják a térséget környezeti szempontból. De ezek a hatások várhatóan nem lesznek meghatározók.
A globális gazdasági változásoknak (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) a zöld átállási trendhez viszonyított eltávolító hatása érvényesül		x				A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) hatékonyan ösztönzik a helyi zöld átállást				x		A globális gazdasági változásoknak (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) a zöld átállást jellemzően inkább támogatják és lehetőséget rejtenek magukban. A gazdasági változások begyűrűzésének lassúsága és a fizetőképes kereslet csekély mértéke – ami miatt relatíve alacsony e tényező kockázati értéke – viszont erős lehetőség az új, hatékony technológiák és innovációk alkalmazása.
A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása fenntarthatatlan pályára állítja a térséget	x					A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása fenntartható pályára állítja a térséget		x				A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása kis hatással van a térség fenntarthatóságára. A vasúti szállítás világszintű előtérbe kerülése jelenthet lehetőséget a térség fenntarthatóbb pályára állításában.
A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túrlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése gátolja a fenntarthatóság meghonosodását		x				A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túrlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése elősegíti a fenntarthatóság meghonosodását			x			A térség erősen csökkenő népességű az utóbbi évtizedekben. A társadalmi modernizáció által felszínre kerülő „slow life” igény erősödésével, azaz a kifejezetten vidékies létforma felértékelődésével elősegítheti a fenntartható szemlélet meghonosodását a járásban.

2.5.3 Digitális város

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia szinte minden városi működési területet érintő kiemelt fejlesztési prioritása a digitális átállás.

A digitális város / okos város /smart city fejlesztési dimenzió a legutóbbi időkig jellemzően nem volt prioritás Békéscsabán. Ez jelentős kockázati tényezőként értékelhető egy olyan korban, amikor a sikeresség egyik fő tényezője a digitális eszközökön és adatok gyakorlatias hasznosításán múló fenntarthatóság.

Békéscsabán pontszerű és projektszintű, okos város elemeket tartalmazó fejlesztésekről beszélhetünk, amelyek cégekhez, intézményekhez vagy egyes előremutató önkormányzati energetikai projektekhez köthető. A központi szakrendszerekhez szorosan kapcsolódó helyi közszolgáltatások esetében (szociális ellátás, támogatások, közoktatás) van előrelépés, és ez főként az adatszolgáltatást és a működés menedzsmentjét érinti. Békéscsaba komplex energetikai rendszerek (SMART GRID) kiépítésében mutathat fel – pilot szinten – jelentős eredményeket, amelyekben előremutató lehetőséget rejlenek és amelyek egyszerre támogatják a zöld és a digitális átállást.

A digitális város, mint adatalapú és technológiaintenzív működési rendszer tudatos építése stratégiai szinten kevésbé került a döntéshozók látókörébe az eddigiekben. Ennek megfelelően a szükséges erőforrások biztosítása és folyamatokat, rendszerépítést támogató önkormányzati koordináció is elmaradt. Fontos tehát a tématerülethez kapcsolódó lehetőségek és előnyök szélesebb körű megismerése. Amennyiben az önkormányzat nem tud katalizátor szerepet betölteni a digitalizáció folyamatában, úgy az szegmentáltan, részterületeken tud megvalósulni csupán.

A digitális átállás rendkívül komplex kihívás, hiszen minden városi működési területet érint(het) és a digitális technológia alkalmazásán túl nagyban épít az adatok átfogó menedzselésére. Az átállás fontos feltétele a felhasználók, a lakosság kompetenciáinak helyzete, de hangsúlyosan épít a város működésében szerepet játszó intézmények és szolgáltatók digitális felkészültségére is. A békéscsabai városi intézmények körében még mindig nem jellemzőek az okos megoldások, az átfogó digitális szolgáltatásrendszer kialakítása a város előtt álló feladat.

A városüzemeltetés digitális átállásának első lépéseként a városüzemeltetést érintő lakossági bejelentések a városi honlapon és a város honlapjára irányító Csaba kártya applikáción keresztül érkeznek be. Ezeket a Polgármesteri Hivatal Városüzemeltetési Osztálya kezeli. Innen az illetékes városi cégekhez jutnak el az üzemeltetést, fenntartást érintő feladatok. Ugyanakkor a folyamat ettől kezdve visszatér a hagyományos ügymenethez, azaz csak részleges megoldást jelent.

Kockázati tényezőként jelentkezik, hogy a digitális infrastruktúra fejlődése csak lassú ütemben tud haladni, mert nem áll rendelkezésre elegendő forrás, vagy az infrastruktúra tulajdonosok fejlesztési stratégiája eltér a város számára kedvező feltételektől.

A digitális átállás sikerének kulcsa a szolgáltatások, felhasználói előnyök felismerése és elfogadtatása a célcsoportok körében, ezzel nyitottságuk biztosítása. A digitális kompetenciák különböző szegmensekben való jelenléte, illetve jelen nem léte meghatározó azok alkalmazásában és elterjedésében, ezért kockázati tényezőként jelentkezik a lakossági felhasználási készség, a munkavállalói felkészültség.

A gazdasági szereplők digitális átállása, különös tekintettel a mikro- és kisvállalkozásokra, a turizmus és a mezőgazdaság digitalizációja meghatározza a gazdasági versenyképességet. A városban digitális technológiát, szolgáltatást nyújtó vagy fejlesztő vállalkozások elenyésző számban vannak jelen, gazdasági súlyuk marginális. A helyi vállalkozások digitális átállását támogatja, hogy 42%-uk informatikai fejlesztéseket is betervezett az elkövetkezendő 5 évre, de ennek pontos tartalma nem ismert.

Békéscsabán a zöld és digitális átállással kapcsolatos kompetenciák a szükséges szakértői ismeretek jelenleg a Városfejlesztési Nkft.-nél koncentrálnak.

Digitális város												
Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
A munkaerő digitális felkészültségnek elmaradása			X			A munkaerő digitális felkészültsége lépést tart a digitalizációval		X				A munkaerő digitális kompetenciáinak fejlesztése hamarosan Békéscsabán is kulcskérdésnek számít. Ennek elmaradása és a hatékonyságban jelentkező következmények jelentős kockázatot jelentenek közép- és hosszabb távon minden foglalkoztató (piaci és közszféra) esetében. A tevékenységek digitalizáltságának foka meghatározza, hogy az adott foglalkoztatónak milyen igénye van a digitális kompetenciákra. Békéscsaba változó gazdasági környezetében a digitális kompetenciák felértékelődnek és előnyt jelent(het)nek a foglalkoztatásban a digitális felhasználói ismeretek. Hosszabb távon kockázat, ha ez az igény nem gyűrűzik be a közigazgatásba és a közszféra foglalkoztatói körébe is.
A város vállalatainak digitális lemaradása				X		A város vállalatai élén járnak a digitális átalakulásban			X			A városban digitális technológiát, szolgáltatást nyújtó vagy fejlesztő vállalkozások elenyésző számban vannak jelen, gazdasági súlyuk elhanyagolható. A helyi vállalkozások digitális átállását támogatja, hogy 42%-uk informatikai fejlesztéseket is betervezett az elkövetkezendő 5 évre. Ugyanakkor nem látható pontosan, hogy ez mit takar. Néhány külföldi tulajdonú cég úgy reagált a munkaerőhiányra, hogy a termelési, logisztikai stb. folyamatokat digitalizálta, ezzel növelve a hatékonyságot és csökkentve a munkaerő-függőséget.
A város közszolgáltatóinak digitális lemaradása				X		A város közszolgáltatóinak digitális átállása végbemegy			X			Az önkormányzat által finanszírozott közszolgáltatások intézményeiben a dolgozók felkészítése kevésbé zajlik szisztematikusan, jóval inkább helyzet- és feladatorientált módon. Ez arra utal, hogy az intézmények a kötelező (központi) adatszolgáltatásokat érintő feladatok esetében koncentrálnak a digitalizációra és kevésbé rendszerszinten építkeznek. Jellemzően nem épülnek saját intézményi, ill. önkormányzati adatbázisok, amelyek támogatnák a döntéshozatalt. A digitalizáció vonatkozásában is jellemző a projektszintű gondolkodás, amely végül a tapasztalatok szerint nem fenntartható – hiszen az eredményeknek nincs meg egy rendszerben a helye és a szerzett tudás sem feltétlenül tud továbbfejlődni vagy közvetlen hasznosulni.
A város ágazati szerkezetének digitális lemaradása				X		A város ágazati szerkezete a digitális kor trendjei szerint alakul			X			A város gazdaságát (lásd prosperáló város) meglehetősen klasszikus tevékenységstruktúra uralja, amelyben a tevékenységek az alacsonyabb hozzáadott értéket képviselő termelő tevékenységekre koncentrálnak. A digitalizáció, technológiai ugrással elérhető automatizált rendszerek kiterjedt alkalmazása, az AI (mesterséges intelligencia) alapú termelési és irányítási rendszerek használata nem elterjedt, ugyanakkor megjelenik néhány külföldi tulajdonú cégnél. A jelenség kockázatos, mert az MJV-khez képest alacsony ezeknek a vállalkozásoknak az aránya – a digitalizáció magasabb szintjén álló cégek

Digitális város												
Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
												ugyanakkor dinamikusan növekednek, tehát jó példát jelentenek a többi vállalkozás számára. Érdemes ennek nagyobb nyilvánosságot adni.
A digitális infrastruktúra fejlesztése lassú ütemben tud csak haladni	X					A digitális infrastruktúra fejlesztése kellő ütemben halad			X			A városban a digitális hálózatok teljeskörűen kiépítettek. Nem jelent kockázatot az erre épülő szolgáltatások számára az infrastruktúra hiánya.
A digitális szolgáltatások lassú ütemben jelennek meg		X				A digitális szolgáltatások az igényekhez igazodóan tudnak megjelenni				X		A digitális szolgáltatások elsősorban a piaci szolgáltatók részéről jelentkeznek Békéscsabán. Ez a szegmens igyekszik az élmunka szükségességét minimalizálni. A digitális ügyintézés az önkormányzat és a polgármesteri hivatal ügymeneteiben is megjelenik és a koronavírus járvány kapcsán felértékelődött. A lakosság – főleg az idősek - felkészítése kulcsfontosságú feltétele a digitális ügyintézés működési hatékonyságának. Ugyanakkor az ügyek indítása nem jelenti azt, hogy a teljes ügymenet digitálisan zajlik. A Békéscsabán létező és használt hibabejelentés on-line funkció akkor igazán hatékony, ha a folyamat mindig visszacsatol és minden lépés (a hiba megszüntetéséig) digitális ügymenetben zajlik. Ezek a komplex digitális folyamatvezérlés még nem jelent meg a város hivatali rendszerében, ami kockázat a digitális átalakulás szempontjából.
A helyi lakosok digitális felkészültségének elmaradása		X				A helyi lakosok digitálisan képzetteké válnak			X			Békéscsabán a lakossági felmérés alapján nem állapítható meg jelentősebb kockázat a lakosok digitális felkészültségét és szokásait illetően, mint más településeken. Kritikus csoport Békéscsabán is a 60 felettiek csoportja és az alacsonyabb iskolai végzettségűek minden korosztályban. Az on-line ügyintézés tapasztalatai a valós kompetenciákról nem adnak reális képet.
A digitális innovációk elkerülnek a térséget				X		A digitális innovációk begyűrűznek a térségbe				X		A prosperáló város dimenzió kapcsán már utaltunk rá, hogy a város cégeinek innovációs potenciálja általában véve nem nevezhető erősnek. A digitális innovációk az önkormányzat esetében a főleg energetikai tartalmú LIFE projektekben jelennek meg, mint a fejlesztések kiegészítő eleme. Kockázatos, hogy a digitális innovációk nem rendszerszinten kerülnek be a város működésébe, hanem projektek formájában, ami izolálja az eredményeket. A digitális innovációk rendszerszerű alkalmazása elhatározás és stratégiai gondolkodás kérdése, bármelyik város számára lehetőséget jelent, így Békéscsaba is jócskán profitálhat belőle minden működési területén. A megkezdett energetikai fejlesztések és fenntartható közlekedési fejlesztések digitális megoldásokat is tartalmazva alapjai lehetnek a digitális innovációk szélesebb körű begyűrűzésének.
A szabályozási környezet változása (jogsabályok, ösztönzők, ágazati politikák)	X					A szabályozási környezet változása (jogsabályok, ösztönzők, ágazati politikák)				X		A digitális innovációk terjedését helyi szinten semmilyen jogszabály nem akadályozza, ugyanakkor stratégia híján semmi sem ösztönzi.

Digitális város												
Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
stb.) gátolja a digitalizációs elterjedését						stb.) elősegíti a térség digitális átállását						Természetesen a szabályozási és támogatói környezet megváltozása, különös tekintettel a célzott digitális támogatásokra lehetőséget jelentene Békéscsaba számára is.
A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvezőtlen digitalizációs folyamatokat indít el helyben	X					A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvező digitalizációs folyamatokat indít el helyben				X		A klímaváltozás negatív jelenségei ösztönzőleg kellene, hogy hassanak a helyzet folyamatos és célirányos értékelése iránti igényre. Kockázatos, ha a város nem követi nyomon a klímaváltozás jelenségeit. A környezeti szenzorok adatainak elemzése, értékelése hozzásegíti a várost, hogy célzott fejlesztésekkel és bizonyos fejlesztési elvek betartásával (épületenergetika, zöldfelületek, vízgazdálkodás) megfelelően kezelje a hatásokat. Ehhez szükség van arra, hogy a döntéshozók felismerjék az adatgyűjtés fontosságát és környezeti szenzorok telepítésével tegyenek érte. A témában lehetőséget jelent a tematikus civil szervezetekkel való kapcsolatépítés.
A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok negatívan hatnak a digitalizációs folyamatokra	X					A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok kedvezően hatnak a digitalizációs folyamatokra				X		A 2020-ban kezdődő egészségügyi válsághelyzet már eddig is kedvezően hatott a digitalizációs folyamatokra. Ez azonban általában a digitális ügyintézészt érintő fejlemény és kényszerhelyzetből adódik. A tendencia a pandémia elmúltával sem fog változni, tehát annak utóhatásaként további előrelépések várhatók a digitalizáció terén.
A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) gátolják a helyi digitális átállást			X			A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) hatékonyan ösztönzik a helyi digitális átállást				X		A globális gazdasági változások, ha jelentős lemaradással is, de hatékonyan ösztönzik a digitalizációt minden működési területen Békéscsabán. Kockázatos, ha a cégek nagyobb számban nem képesek felvenni a ritmust – a digitális átállás nem cél, hanem eszköz ahhoz, hogy a gazdasági hálózatokban és az innovációs és termelési értékláncokba érdemben is bekapcsolódjanak a helyi érdekeltek.
A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása gátolja a helyi digitalizációt,	X					A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása ösztönzi a helyi digitalizációt				X		A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzetből adódóan viszonylag izolált Békéscsabának még inkább figyelmet kell fordítania a digitalizációs fejlesztésekre. A felzárkózás szempontjából kockázatos ezt az eszközrendszert figyelmen kívül hagyni.
A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túrurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése gátolja a digitalizációt	X					A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túrurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése elősegíti a digitalizációt				X		A társadalmi modernizáció nem gátolja, hanem inkább előmozdítja a digitalizációs folyamatokat, azaz inkább lehetőségként értelmezhető. Az életmódváltás a megszokott fogyasztási szokásokat eltolja a digitális megoldások felé, ami kevésbé szerencsés a közösségépítés és kohézió kapcsán – tehát ilyen értelemben maga a társadalom szempontjából jelent kockázatot.

2.5.4 Megtartó város

A megtartó város minden egyéb FVS dimenzió tényezőit érinti. Ez is alátámasztja, hogy az FVS-ben egymással erős interakcióban lévő városi jelenségek és működési területek együttélését próbáljuk dinamikus, rendszerszinten kezelni.

Békéscsabán évek, lassan évtizedek óta folyamatos népességcsökkenés és erőteljes elöregedés tapasztalható. A természetes szaporodás tartósan negatív, ennek összetevőjeként tehát a halálozások a meghatározóbbak (a korszerkezetből is adódóan). Az elvándorlás fokozódó mértékű. Ezek a jelenségek, különösen a negatív vándorlási egyenleg Békéscsaba MJV megtartó képességének relatív gyengülését jelzik. Az indikátorok fajlagos értékei a legkedvezőtlenebbek között vannak az MJV-k vonatkozásában. A város jövőjét tekintve már maga a megtartó képesség gyengülése is egy rendkívül erőteljes kockázatként értelmezhető, hiszen számos olyan területre kihatnak a járulékos tendenciák (a legdinamikusabb korosztály távozik, öregedés, leszakadók számának gyarapodása) amelyek tovább rontják a népességmegtartás esélyeit. Mindez egy öngerjesztő folyamat és Békéscsaba kockázatot vállal, ha nem tesz olyan lépéseket, amelyekkel lassítja, majd megállítja ezt.

A megtartó képességet számos tényező befolyásolja, amelyek negatív alakulása kockázatot jelent a város számára, és amelyeket akár az előnyére is fordíthat megfelelő intézkedések mellett. Tapasztalatok szerint a népességmegtartást befolyásoló tényezők között elődleges helyen áll egy adott helyen a *foglalkoztatási és jövedelmi lehetőségek alakulása* (prosperáló város dimenzió), ezt követi az *életminőséget meghatározó és egyéni igényekhez igazodó szolgáltatások* elérhetősége. Az egyéb tényezők egyénenként változók, személyes ambíciók és adottságok alakítják – városi élettér minősége (zöldülő város dimenzió), lakásviszonyok (kiszolgáló város dimenzió), lakáspolitiká stb.

Békéscsabán a jövedelmi viszonyok kedvezőtlenek az MJV-k viszonylatában, bár többek szerint megindult egy felzárkózási folyamat, ami szelektív (munkahelyfüggő), és általános dinamikáját tekintve még nem éri el a kívánt szintet. Ez az oka, hogy továbbra is fennáll az alacsony jövedelmi lehetőségekre visszavezethető népességvesztés kockázata. Az alacsony bérek, mint a 1990-es években jellemző versenyelőny a munkahelyteremtő befektetések szempontjából nem hozott igazi áttörést a városnak, viszont ez gyengítette a magasan képzett fiatalok helyben maradási hajlandóságát. A magasan képzett fiatalok relatív hiánya strukturális válságot eredményez és ez korlátot szab a magas technológiai színvonalat és hozzáadott értéket képviselő vállalkozások működésének és megtelepedésének (lásd előzőekben: prosperáló város).

Az életminőséget meghatározó és egyéni igényekhez igazodó szolgáltatások elérhetősége – mint megtartóképességet befolyásoló (azt kockáztató, ill. lehetőségként befolyásoló) tényező – Békéscsabán sem ítéltető meg egységesen. A vármegyei szintű vonzáskörzettel bíró városban az alap- és középfokú (köz)szolgáltatások magas színvonalon rendelkezésre állnak, de a népességmegtartás fő célcsoportját jelentő fiatal képzett csoportok számára ez már messze nem elegendő. A város szolgáltatásaival (szolgáltatás-mix) igyekszik a legsokoldalúbb igényeknek megfelelni, folyamatos fejlesztései is ezt célozzák. A szolgáltatások fenntartása ugyanakkor egyre nagyobb tételt emészt fel a költségvetésben, miközben a szolgáltatási modell szervezeti és pénzügyi értelemben alig változik, egyre kevésbé fenntartható. A város jelentős figyelmet és forrásokat fordít a leszakadó csoportok támogatására, miközben pl. lakáspolitikájának módosításával (mint lehetőség) igyekszik a fiatalok életkezdési lehetőségein is javítani. A további meghatározó, főként piaci szolgáltatások színvonala a kereslet függvénye, amit a fent említett lakossági jövedelmi helyzet erőteljesen befolyásol.

Megtartó város												
Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
A városi vonzerő nem elegendő a városok versenyében					X	A városi vonzerő kedvező versenyképességi tényezővé válik					X	Nemzetközi viszonylatban, Budapesthez és a jóval dinamikusabb gazdasági térségekhez viszonyítva sem elég markáns Békéscsaba vonzereje, ami a fiatal, képzett lakossági csoportok elvesztésének magas kockázatával jár. Ugyanakkor a meglévő, erőteljesebb vonzerővé fejleszthető adottságok (biztos, magasabb jövedelmet biztosító munkahelyek több ágazatban, életminőséget meghatározó egyéb tényezők) lehetőséget jelentenek Békéscsaba számára a maga városkategóriájában a régió vidéki képzett fiataljai és a visszatérni szándékozók vonzását tekintve.
A szolgáltatási mix (köz és piaci szolgáltatások) nem tud lépést tartani az igényekkel					X	A szolgáltatási mix (köz és piaci szolgáltatások) lépést tud tartani a helyi igényekkel					X	A foglalkoztatási lehetőségek mellett a helyi szolgáltatás-mix változatossága és színvonala az egyik legfontosabb tényezőcsoport, ami befolyásolja a város megtartó erejét. A szolgáltatás-mix helyi igényekre való lemaradó reagálása, az azokhoz történő igazodás elmulasztása igen erős kockázat Békéscsabán. Kevés egyéb olyan lehetőség / előny van, ami kompenzálhatná ezt a városban. A külső hatásokra gyorsan változó helyi igényekhez való igazodás – amennyiben megtörténik – közepes-jó lehetőségként értékelhető Békéscsabán, mert nem elegendő a megtartó erő maximalizálásához (az egyéb relatív hátrányok miatt). Fontos, hogy Békéscsaba számára az egyébként könnyen mobilizálható csoportok (képzett, fiatal, nyitott, kíváncsi) igényeihez való illeszkedés, amikor megtartó erejének erősítése a tét.
A nonprofit szféra távolmaradása vagy alulreprezentáltsága a szolgáltatások változatosságát és színvonalának csökkenését eredményezi					X	A nonprofit szervezetek jelenlétének növekvő aránya a szolgáltató mixben erősíti a város szolgáltató képességét és a szolgáltatások fenntarthatóságát					X	Békéscsabán a nonprofit szféra tevékenységének és aktív részvételének elmaradása komoly kockázatot jelenthet a humán közszolgáltatások színvonalának biztosíthatóságát tekintve. Bizonyos humán közszolgáltatás feladatok ellátása csak ebben a formában biztosítható a városban. Az igények folyamatos változása és az egyre speciálisabb igények megjelenése a közszolgáltatásokat jelentősen terheli, így a speciális feladatokat is ellátni képes nonprofit szervezetek erősödő jelenléte lehetőséget jelent arra, hogy a város meg tudjon felelni a lakosság elvárásainak.
A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvezőtlen hatásokat fejt ki a város vonzerejére			X			A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvező hatásokat fejt ki a város vonzerejére		X				A klímaváltozást annyiban értelmezhetjük kockázatként a megtartó erő vonatkozásában Békéscsabán, amennyire minden más alföldi településen. A klímaváltozás város vonzerejére és megtartó képességére gyakorolt hatása közvetett, e tekintetben nincs relatív hátrányban és nagyobb kockázatnak kitéve a város, mint más dél-alföldi települések. A klímaváltozás begyűrűzése a város vonzerője vonatkozásában nem értelmezhető lehetőségként Békéscsabán.
A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok			X			A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok			X			A klímakockázathoz hasonlóan az egészségügyi válsághelyzetek sem jelentenek nagyobb kockázatot a megtartó képességre, mint más városokban (hiszen azok jellemzően mindenhol jelen vannak). Az eü-i válsághelyzetek lehetőséget annyiban

Megtartó város												
Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
negatívan hatnak a város vonzerejére						kedvezően hatnak a város vonzerejére						és akkor nyújtanak Békéscsabának, ha a digitalizáció terjedése mellett a vidékies, de mégis városi lét előnyei az egészségügyi ellátórendszer erős bázisaival párosulva vonzerőként képesek hatni a nagyobb városok mobilabb lakosai körében, avagy maradásra bírják a Békéscsabán élő mobilabb csoportokat, akik on-line munkavégzésre alkalmas ágazatokban dolgoznak.
A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) akadályozzák a város megtartóképességét				X		A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) segítik a város megtartóképességét				X		A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) akkor jelentenek jelentős kockázatot Békéscsaba számára, ha a város nem képes ezekre rugalmasan és gyors ütembe reagálni. Ha a város lemarad a globális – de legalább makroregionális – ellátási láncokba és hálózatokba való érdemi bekapcsolódásról, ahol a magasán képzett szakemberek foglalkoztatása kulcsfontosságú, elveszíti az ezzel a jelenséggel összefüggő lehetőségeit is. Békéscsaba számára jó lehetőség a magas hozzáadott értékű, technológiaintenzív fejlesztések előmozdítása az adottságként jelentkező nyomdaipar és repülőgépipar területén, de technológiai és termékinnovációra, valamint hálózatosodásra az élelmiszeriparban is volna lehetőség, ha az ágazat képes volna talpra állni.
A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása visszaveti a hely megtartóerejét					X	A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása felerősíti a hely megtartóerejét		X				A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása jelentős kockázat. A román határhoz közeli elhelyezkedés korábban komoly lehetőségként volt értékelhető, de a város nem vált az ország dél-keleti kapujává. Románia EU csatlakozása kifejezett kockázat, amikor befektetővonzásról van szó. A város geopolitikai helyzete kevésbé értékelhető a megtartóerőt támogató lehetőségként annak ellenére, hogy a hazai és ezzel közép-európai gyorsforgalmi úthálózatba való kapcsolódás jobb helyzetet teremt. A fejlesztések némileg megkéstek, egy pár éve komolyabb lehetőséget jelentettek volna, a jelenleg is zajló autópálya-fejlesztések némi kockázatot jelentenek az elszívó erő növekedése tekintetében.
A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése kedvezőtlenül hat a város megtartóképességére és társadalmi versenyképességére				X		A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése kedvezően hat a város megtartóképességére és társadalmi versenyképességére		X				A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) inkább kockázatként értelmezhető, mint lehetőségként Békéscsabán. A város vidékies létformát biztosít és a helyi közösségek erősebb klasszikus kohéziós erőt jelentettek évekig, ami a külső hatások miatt kevésbé fenntarthatónak látszik. A társadalmi polarizáció erősödik, és ugyan nem jellemzőek a szegregátumok, az országos viszonylatban alacsony státuszúnak számító városi területek kiterjedtek voltak már 2011-ben is. Ez a jövedelmek kevésbé dinamikus növekedésével magyarázható.

2.5.5 Kiszolgáló város

A kiszolgáló város a fenntartható területhasználatot, az épített és művi környezetet, a városi zöldfelületeket és természeti ökoszisztémát, valamint a városi közműrendszereket, infrastruktúrákat, azok optimális területi leképeződését foglalja magában.

A városban az önkormányzati tulajdonban lévő zöldmezős fejlesztési területek szinte elfogytak. Jelenleg főleg barnamezős területek állnak a város rendelkezésére (ezek részben magántulajdonban vannak), illetve egyéb tulajdonosok birtokolják a zöldmezős beruházásokra alkalmas területeket. Ebből fakadóan a jelentősebb gazdasági területekre igényt tartó, relatíve gyors üzemindítást igénylő beruházók esetében jelentős veszély, hogy nem Békéscsabát választják új telephelyüknek.

Békéscsaba az összes közműszolgáltatás vonatkozásában közel 100%-os lefedettséget biztosít, ugyanakkor a járásban – a korábban leírtak szerint – még vannak hiányosságok. A csatornázottság terén láthatók a legnagyobb elmaradások, négy járási településen még egyáltalán nem épült ki a csatornahálózat. 3 járási településen nem éri el a 71%-os lefedettséget az ivóvízhálózat, a gázhálózat Békéscsaba kivételével egyik járási településen sem éri el a 80%-os lefedettséget. Az elektromos áram és a távközlési hálózat kiépítettsége minden településen közel 100%-os – bár kisebb hiányosságok minden esetben adódnak.

A térség közlekedési kapcsolatai fokozatosan javultak az utóbbi években, a vasúti, a közúti és a kerékpáros közlekedési hálózat egyaránt fejlődött. A közeljövőben a légiközlekedés, a közúti és a kerékpáros közlekedési infrastruktúra(hálózat) további fejlesztése várható. Békéscsabán az igényekhez képest kevés a parkolóhelyek száma, ugyanakkor további bővítésük újabb gépjárműforgalmat generálhat a városban, ami nem kívánatos. Az utak minősége néhány helyen még nem megfelelő (bel- és külterületeken), ugyanakkor fontos kiemelni, hogy az elmúlt években jelentős javulást eredményezett a Modern Városok Program keretében kiépült vagy megújult összesen 63 út, illetve útszakasz. A közösségi közlekedési hálózatok lefedettsége bár megfelelő Békéscsabán, de a járatsűrűség a gépjárműhasználat (illetve a mikromobilitási eszközök) felé tereli a város külsőbb területein és a járás egyéb településein élőket. A kerékpárúthálózat folyamatosan fejlődik a járás területén, a békéscsabai parkolóhelyprobléma és a torlódások megoldásának az egyik fő eszköze lehet a mikromobilitási eszközök (elsősorban a kerékpárok) nagyobb arányú alkalmazása a térségben élők körében.

Szegregátumok nincsenek Békéscsabán, bár a szegregáció jelei – a korábban leírtak szerint – érzékelhetők a városban, mely veszélyforrásként azonosítható. A város köz- és zöldterületeinek mennyisége a lakossági igényeket nem elégíti ki teljeskörűen. A külterületeken jellemző mezőgazdasági területek a környezeti értékek és a tájkép szempontjából sem az ideális területhasznosítási formák. A felszín védő erdősávok hiánya a térség porszenyezésének egyik főbb okozója, mely a térségi lakosság számára egészségügyi kockázatot jelent. Az ökológiai hálózatokat elsősorban a megmaradt erdőfoltok, a csatornahálózatok és a természetes vízfolyások szűk környezete alkotja. A zöldterületeket, ökológiai hálózatokat leginkább a rendezési tervek módosulása és ezáltal a beépítésük veszélyeztetheti, de várhatóan erre nem kerül sor a közeljövőben.

Kiszolgáló város												
Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
A városi fizikai infrastruktúra fejlesztése lassú ütemben tud csak haladni			x			A városi fizikai infrastruktúra fejlesztése megfelelő ütemben tud haladni	x					A város fizikai infrastruktúrahálózata jól kiépített. Ezzel szemben a térségben számos hiányosság látható az összes közmű esetében. A térségre a fogyatkozó népesség jellemző, így az infrastruktúrahálózat kiépítésének üteme leginkább a hiányzó elemek pótlására és minőségi fejlesztésekre vonatkozik. Ezek a jellemzően erős forráshiánnyal küszködő kisebb önkormányzatok esetében jelentős kockázatot jelentenek.
A városi közszolgáltatói nem tudják követni az igényeket	x					A városi közszolgáltatói le tudják követni az igényeket			x			A térség közszolgáltatói jellemzően mennyiségi igénynövekedéssel nem kell számolniuk, azonban a minőség tekintetében van lehetőség további fejlesztésekre (pl. digitalizációra), melyek a szolgáltatási színvonal javulásával a térség vonzó tényezőivé válhatnak.
A város felfalja (beépíti) a zöld, érintetlen területeit	x					A város meg tudja élni és igény szerint bővíteni tudja a zöld, érintetlen területeit			x			A térségnek jellemzően kevés a zöldterülete jelenleg, a barnamezős és agrárterületek átalakításával azonban jelentős zöldterületi tartalékok vannak az önkormányzatoknál. Ezek a települések élhetőségét és turisztikai vonzerejét is emelhetik.
A városi inaktív, barnamezős területei kihasználatlanok maradnak			x			A városi inaktív, barnamezős területei új funkciókra találhatnak			x			A zöldmezős önkormányzati iparterületek iránt jelentős volt a kereslet az elmúlt években, ezzel szemben a barnamezős területek esetében ez kevésbé volt jellemző. Az inaktív területek kihasználatlansága hosszú távon is fennmaradhat a városi forráshiány és a befektetői érdeklődés hiánya miatt. A térségben számos zöldmezős beruházásra van lehetőség. Ezzel szemben jelentős lehetőséget rejt magában a 313 ha területű barnamezős terület. Az infrastruktúrával ellátott egységek a potenciális gazdasági területek nagyságát jelentősen megnövelik.
A városi mikroklima kedvezőtlenül alakul (hőszigetek, betonfelületek)			x			A városi mikroklima kedvezően alakul (zöldülés, vízfelületek)			x			A klímaváltozás hatása miatt a mikroklima alakulása kedvezőtlen irányba halad a térségben. Az ebben rejlő kockázatokat azonban az önkormányzati beruházások csökkentik. A további zöldítések és a vízfelületek fejlesztése révén a mikroklima kedvezőbbé válása várható, míg ezek elmaradása esetén a mikroklima kedvezőtlen irányba változik.
A szabályozási környezet változása (jogszabályok, ösztönzők, ágazati politikák stb.) gátolja a városi kiszolgáló/ellátóképességét				x		A szabályozási környezet változása (jogszabályok, ösztönzők, ágazati politikák stb.) erősíti a városi kiszolgáló/ellátóképességét		x				A térség kiszolgáló- és ellátóképessége a szabályozási környezettől erősen függő állapotban van. Az elmúlt évek tendenciái alapján az önkormányzatok ráhatása folyamatosan csökken a közszolgáltatásokra, a központosítás jellemző. Ebből kifolyólag a központi költségvetés forrásátcsopontosításainak egyre kiszolgáltatottabb a térség. A kiszolgálás minősége és az ellátóképessége jelentősen csökkenhet egy központi költségvetési megszorítás során. Az önkormányzati mozgástér zsugorodása a városi kiszolgáló-/ellátóképességében rejlő lehetőségeket is jelentősen csökkenti.

Kiszolgáló város												
Kockázat	1	2	3	4	5	Lehetőség	1	2	3	4	5	Értékelés
A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvezőtlen hatásokat fejt ki a város kiszolgálóképességére	x					A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvező hatásokat fejt ki a város kiszolgálóképességére	x					A globális klímaváltozás várhatóan csak minimális hatással lesz a járás kiszolgálóképességére.
A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok negatívan hatnak a város kiszolgálóképességére				x		A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok kedvezően hatnak a város kiszolgálóképességére	x					A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok negatívan hatnak a város kiszolgálóképességére. A közszolgáltatások lassulása és esetleges leállása várható egy-egy újabb járványhelyzet esetén. A kockázatot a digitalizáció magasabb szintre emelése csökkentheti.
A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) akadályozzák a város kiszolgálóképességét		x				A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) segítik a város kiszolgálóképességét				x		A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) segítik a város kiszolgálóképességét. A szolgáltatások minőségében jelentős javulást idézhetnek elő, melyek a helyi és betelepülő szereplők számára egyaránt kedvező tényezők lehetnek (pl. jobb infrastruktúrahálózat, jobb elérhetőség, környezetet kevésbé terhelő és kisebb területet igénylő infrastruktúrahálózat stb.). Ezzel szemben növekedhet a város kiszolgáltatottsága pl. az energiaellátás bizonytalansága, a hekkertámadások vagy a globális szolgáltatók irányába, illetve a környezetet is jobban terhelhetik vagy az ideális városi terület-hasznosítást is nehezíthetik az új technológiák.
A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása visszaveti a helyi kiszolgálóképességét		x				A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása támogatja a helyi kiszolgálóképességét				x		A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása egyaránt támogathatja és veszélyeztetheti a helyi kiszolgálóképességét. A város könnyebb elérhetősége (pl. az M44 befejezése, az M47 kiépítése vagy a repülőtér-fejlesztés megvalósítása esetén) a kiszolgálóképesség javulását eredményezheti. Az áruk és a szolgáltatások könnyebben elérhetik a térséget, illetve könnyebben el is hagyhatják. Ugyanakkor a határzárak és az energiahordozók importjának geopolitikai okokra (pl. orosz-ukrán háború) visszavezethető nehezebbé válása a térség kiszolgáltatottságát növeli, kiszolgálóképességét csökkenti.
A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése kedvezőtlenül hat a város kiszolgálóképességére		x				A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése felerősíti a város kiszolgálóképességét				x		A társadalmi modernizáció új igények elé állítja a kiszolgáló várostérséget. Várhatóan újabb és újabb szolgáltatásokra és termékekre lesz szüksége a helyi lakosságnak (főleg a fogyasztói társadalom változásait gyorsabban lekövető fiataloknak), melyet a kedvezőbb elérhetőségű, digitalizálódó térség könnyebben kielégíthet, ezáltal versenyelőnybe kerülve a lassabban digitalizálódó, kedvezőtlenebb elérhetőségű térségekkel. Ezzel szemben a digitalizáció lassulása versenyhátrányként jelenhet meg.

3 Stratégiai munkarész

3.1 Forgatókönyv-elemzés

Az alfejezetben a trendelemzéseken és prognózisokon alapuló forgatókönyv-készítés valósul meg, amely a helyzetfeltárásban vizsgált kockázati és lehetőségbeli tényezőket alátámasztó releváns mutatókra alapozottan készül el, támogatva a külső (a város által nem befolyásolható) hatásokra való felkészülést. A kitettségi mátrix (61. táblázat) a térséget érintő főbb potenciális negatív és pozitív hatásokat, eseményeket, folyamatokat mutatja be kockázati besorolásuk alapján – a tervezési dimenziók szerinti bontásban.

Potenciális negatív és pozitív hatás/esemény/folyamat	Milyen a hatás kockázati besorolása? (1-5 ³²⁴)	Milyen gyakoriságú a hatás? (1-5 ³²⁵)	Mekkora a várható hatás mértéke? (1-5 ³²⁶)
Prosperáló város			
1. Gazdasági válság (hazai, európai, világ)	4	2	4
2. A munkaerőkereslet és -kínálat jelentős mennyiségi/minőségi eltérése	4	n.é.	4
3. Energiaárak jelentős növekedése	4	3	4
Zöldülő város			
4. Az energiatudatosság beépülése a helyi szereplők gondolkodásába	3	n.é.	3
5. Új technológiák, innovációk	4	4	2
6. A szabályozási környezet változása a megújuló energiák és az energiahatékonyság terén	4	4	4
Digitális város			
7. Heckertámadások	4	4	2
8. A digitális rendszereket kezelők, karbantartók, fejlesztők hiánya a térségben	2	n.é.	2
9. A távmunka széleskörű elterjedése	4	n.é.	4
Megtartó város			
10. Demográfiai folyamatok	5	n.é.	5
11. Járványhelyzet	3	2	3
12. Menekültek, migránsok nagy számú érkezése	3	1	3
13. A távmunka széleskörű elterjedése	3	n.é.	3
Kiszolgáló város			
14. A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás)	3	n.é.	1
15. A szabályozási környezet változása a közművek esetében	3	3	3
16. Klímaváltozás	2	n.é.	2
17. Belvíz	4	4	3
18. Árvíz	5	1	5

61. táblázat: A kitettségi mátrix

³²⁴ 1: elenyésző kockázatot jelent; 2: kicsit kockázatos; 3: közepesen kockázatos; 4: kockázatos; 5: nagyon kockázatos;

³²⁵ 1: 20-40 évente egyszer; 2: évtizedenként egyszer; 3: többévente egyszer; 4: évente többször; 5: napi;

³²⁶ 1: elenyésző területre és kis hatással bíró hatások, ..., 5 nagy területeket, sok szereplőt komolyan érintő kérdéskör;

3.1.1 Standard forgatókönyv

Az ún. standard forgatókönyvben a külső hatások begyűrűzésével kell számolni, melyre a térség nem, vagy csak korlátozottan reagál. Az alapvetően kijelentő módon megfogalmazott potenciális begyűrűző hatásokat továbbra is az öt dimenzió mentén értékeljük.

3.1.1.1 Prosperáló város

A prosperáló város dimenzió esetében három fő kockázat merül fel a térség esetében. A potenciális kockázatok kisebb-nagyobb mértékben egymással is kapcsolatban vannak. A gazdasági szereplők nehézségei közvetve és közvetlenül is jelentősen csökkentik a térségi önkormányzatok bevételeit.

Egy gazdasági válság (hazai, európai, világ szintű) súlyosan érinti a térség gazdaságát. A közvetett hatások begyűrűzésével a nemzetközi/országos piacra termelő cégeket éri el először a válság, majd fokozatosan begyűrűzik eme cégek térségi termelési láncolatába, ezt követően pedig a helyi szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások mindennapjaiba. A válság súlyosságától és tartósságától függően a helyi szereplők elbocsátásokra kényszerülnek, illetve a helyi vállalkozások fizetőképessége is meginog. Városi és állami mentőövek nélkül a csődöt jelentő cégek száma megemelkedik. A vegetáló és zsugorodni kényszerülő vállalkozások a lakosság széles rétegének megélhetését is veszélyeztetik, mely további szolgáltatók működését is ellehetetleníti. Mindezzel párhuzamosan a város bevételei is drasztikusan csökkennek a működés- és fizetéseképtelen helyi szereplőktől származó adóbevételek-csökkenés következtében, miközben a másik oldalról a szociális kiadások iránti igény is emelkedik. Súlyos gazdasági válság esetén a térségi vállalkozások és a lakossági megtakarítások is veszélybe kerülnek. A gazdasági válság hosszú évekre visszaveti a város fejlődését, és a legtöbb helyi szereplő tevékenységére is kihat. A gazdasági válságok között körülbelül 10-15 év telt el hazánkban a rendszerváltás óta.

A munkaerőkereslet és -kínálat jelentős mennyiségi/minőségi eltérése számos kockázatot rejt a térség számára. Ha a járás a magasan kvalifikált lakosságot csak korlátozottan tudja foglalkoztatni, az a legjobban képzett emberek jelentős arányú elvándorlásához vezet. Ezzel szemben, ha számos magas képzettséget igénylő állásra nem találnak helyi munkaerőt a térségi vállalkozások, akkor ez a versenyképességüket veszélyezteti (magasabb bérek, betöltetlen állások miatt). A rendelkezésre álló munkaerő-volumen esetében is hasonló problémák adódnak, azzal a különbséggel, hogy a kevésbé képzettek nagyarányú munkanélkülisége jó eséllyel a helyi szociális kiadások emelését is szükségessé teszi.

Az energiaárak nagymértékű növekedése esetén a vállalkozások (és az egyéb helyi szereplők) kiadásai is drasztikusan megemelkednek, mivel a térségben jellemzően a fosszilis és fisszilis forrású világpiaci áraknak kitett energiaforrásokat használják. A helyi (főleg energaintenzív) ágazatok versenyképessége jelentősen csökken, mely a cégek profitját, rosszabb esetben működését is ellehetetleníti. Az energiaárak fogyasztói árakba történő átültetése a nemzetközi versenyképességet csökkenti (az energiaforrások világpiaci árától kevésbé függő országokban működő cégekkel szemben), illetve a lakosság megélhetését veszélyezteti.

3.1.1.2 Zöldülő város

A zöldülő város dimenzió esetében szintén három tényező merül fel, mely a térség számára jelentős kockázatot vagy lehetőséget hordoz. Az energiatudatosság jelenleg korlátozottan épült be a helyi

szereplők és a lakosság gondolkodásába. Az energiatudatosság növelése számottevő energiamegtakarításhoz vezethet a városban, támogathatja a megújuló energiaforrások lokális terjedését. Ez segítséget jelent a helyi szereplők számára például az energiafüggetlenség kialakításában, az energiaforrások világpiaci árától független energiafelhasználásban, a légszennyezés csökkentésében, a helyi szereplők megtakarításainak növelésében, a helyi üvegházhatású gáz kibocsátásának csökkentésében.

Az új technológiák, innovációk alkalmazása jelentős lehetőség a város számára. A világban egyre több és jobb innováció segíti a fenntarthatóbb városok kialakítását. Ezek egyenkénti alkalmazása jellemzően csak kisebb hatást gyakorol a térségi épületek energiahatékonyságára, a települések megújuló energiatermelésre stb., azonban tömeges és széleskörű alkalmazásuk jelentős hatásokat fejthet ki a városi környezet, a pénzügyi fenntarthatóság, illetve a klímaváltozás elleni harc terén.

A szabályozási környezet változása a megújuló energiák és az energiahatékonyság esetében szintén jelentős változásokat idéz elő. Az egyes jogszabályok, ösztönzők, ágazati politikák stb. döntően befolyásolják az energetikai átállás lefolyását. Az egyes technológiák, eszközök tiltása, külön adóztatása, korlátozása, vagy épp támogatása, ingyenessé tétele alapjaiban rajzolja át a térség energiafelhasználási és -termelési jellemzőit. Az energiaárak jelentős növekedése évtizedenként többször is előfordul. Az Európai Unió törekvéseiből fakadóan várhatóan hazánkban is jelentős előrelépések várhatók a szabályozási környezet változásában.

3.1.1.3 Digitális város

A digitális város dimenzió esetében szintén három külső tényező hatását érdemes végiggondolni. Szinte naponta érik heckertámadások az internethasználó lakosságot és a különböző helyi szereplőket. Ezek ellen a tűzfalak és vírusirtók az esetek többségében kellő védelmet nyújtanak. Azonban pár zsarolóvírus, terheléses támadás stb. célt ér, mely ellen külön védekezni kell. Ráadásul a digitális rendszerek terjedésével és a támadók fejlődésével a térség települései egyre nagyobb veszélynek vannak kitéve ezen a fronton. A helyi vállalkozások és egyéb szervezetek működése, a lakosság vagyona és adatai stb. egyre nagyobb veszélynek lesznek kitéve a heckertámadások révén. Azonban a digitalizáltság relatíve alacsony foka miatt egyelőre nem jelent súlyos veszélyt a térség számára.

A digitális rendszereket kezelők, karbantartók, fejlesztők hiánya a térségben egyre fokozódó probléma. A digitalizálás terjedésével egyre több megfelelően kvalifikált szakemberre lesz szükség ezen a területen, akik versenyképes fizetésért vállalják a digitális környezetben adódó feladatok elvégzését. A megfelelő képességű és mennyiségű szakember hiánya a térség versenyképességét, a helyi szolgáltatások színvonalát (gyorsaság, minőség, kényelem stb.), de akár az önkormányzati gazdálkodás átláthatóságának biztosítását is veszélyezteti.

A távmunka széleskörű elterjedése szintén jelentős lehetőség a digitalizálódó városok kialakításában. Az okos eszközökön végzett otthoni munka számos digitális alapfeltételt igényel az esetek többségében. Az alapfeltételek teljesülése azonban számos más lehetőséget is biztosít ezen eszközök széleskörű otthoni használatához, és ezáltal a térségi digitalizálódás elősegítéséhez (pl. a lakossági internetelőfizetések számát megemeli, az okosotthonok kialakítását segíti). A távmunka elterjedése a helyi vállalkozásokat is számos digitális fejlesztés megvalósítására ösztönözi/kényszeríti (pl. szerverfejlesztés, digitális eszközök és szoftverek beszerzése stb.), miközben jelentős megtakarítást eredményez működésükben.

3.1.1.4 Megtartó város

A megtartó város dimenzió terén 4 főbb tényező látható. A legjelentősebb veszélyt a demográfiai folyamatok jelentik. A korábban bemutatott, körülbelül 70 éve tartó térségi népességvesztés okai közt egyaránt szerepel az alacsony természetes szaporodás és az elvándorlás. A népességszám-csökkenés mellé a társadalom elöregedése is párosul, azaz a térségben a népességvesztésnél is nagyobb mértékben csökken a munkavállaló korú népesség létszáma. Ez hatással van a helyi szolgáltatásokra (közzolgáltatásokra is) és az egyéb helyi vállalkozásokra is. A (köz)szolgáltatóknak folyamatosan igazodniuk kell a csökkenő létszámú és idősödő ügyfelekhez, míg a helyi szervezetek/vállalkozások munkavállalókért folytatott versenye is fokozódik, bár a gazdasági ciklusok ezt jelentősen befolyásolják.

A különféle járványhelyzetek eltérő mértékben érinthetik a térséget. Egy új emberekre ártalmas vírus megjelenése és széleskörű elterjedése a közzolgáltatások széleskörű akadozásához, a gazdasági szereplők tevékenységeinek szüneteltetéséhez és kijárási tilalom bevezetéséhez is vezethet. Egy járványhelyzet a mezőgazdaságot és általa az élelmiszeripart, illetve az élelmiszerárakat is súlyosan érinti. Különböző típusú járványhelyzetek bekövetkezési valószínűsége eltérő. A legsúlyosabb, széleskörű következményekkel bíró járványhelyzetek több évtizedenként szoktak bekövetkezni, ezek hatása ugyanakkor éveken át meghatározó lehet.

Menekültek, migránsok nagy számú érkezése a térségbe igen ritkán következett be az utóbbi évszázadokban. A második világháborút követő népességcseréket és menekülthullámot követően nem történt ilyen a térségben. A háborús helyzetek elől menekülők és a jobb élet reményében érkezők tömegei jellemzően nem Békéscsaba térségét keresik. Azonban, ha mégis jelentős embertömeg érkezne a térségbe, akkor közzolgáltatások (elsősorban szociális és egészségügyi) jelentősebb terhelése, illetve a lakóingatlanok iránti nagyobb igény várható első körben. Huzamosabb idejű itt tartózkodás esetén a közzolgáltatások széles körének igénybevétele is megnő (pl. oktatás, idegen nyelvű ügyintézés).

A távmunka széleskörű elterjedése jó lehetőség a járás számára a lakosság megtartása, sőt, a távmunkában dolgozók térségbe vonzása szempontjából. A jobb megélhetés miatt elköltözők számára jó alternatíva lehet egy más városban/országban működő vállalkozás alkalmazottjának lenni, illetve Békéscsabán élni. A jellemzően olcsóbb térségi ingatlanok, kedvezőbb megélhetési költségek, illetve relatíve nyugodtabb környezet akár a más városokban/országokban élők számára is vonzóvá teheti a térséget a távmunka segítségével.

3.1.1.5 Kiszolgáló város

A kiszolgáló város dimenzió esetében öt fő kockázat és lehetőség merül fel a térség esetében. A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) – mint külső tényezők – elsősorban lehetőségeket hordoznak magukban. Például a térség egyre fejlettebb (gyorsabb, jobb minőségű stb.) infrastruktúra-hálózata, a jobb elérhetőség vagy az ideálisabb területhasznosítás számos előnyt hordoz. Ezzel szemben az új technológiák, hálózatok a városi területhasznosítást is korlátozzák, illetve negatív hatással vannak a környezetre, kiszolgáltatottabbá válik a város az egyes (akár külföldi) szolgáltatók irányában.

A szabályozási környezet változása a közművek esetében inkább potenciális kockázatot jelent. Az elmúlt évek tendenciái alapján az önkormányzatok ráhatása folyamatosan csökken a közszolgáltatásokra és az infrastruktúra-hálózatra, általában a központosítás jellemző. Ebből kifolyólag egyre kiszolgáltatottabb a térség a központi költségvetés forrásátcsoportosításainak. A kiszolgálás minősége és az ellátóképessége jelentősen csökken egy központi megszorítás során. Az önkormányzati mozgástér zsugorodása a város kiszolgáló-/ellátóképességében rejlő lehetőségeket is csökkenti.

A klímaváltozás hatással van rövid és középtávon a járásra, várhatóan csak minimális befolyásolva a város kiszolgálóképességét. A szélsőségesebbé és melegebbé váló klíma a városi infrastruktúra fenntartását egyfelől költségesebbé teszi a nyári időszakban (pl. fokozott öntözés, utak locsolása, párákapuk üzemeltetése), másrészt az infrastruktúra minősége is problémát jelent nagy hőség esetén (pl. vonatok maximálisan megengedett sebessége csökken, az aszfaltburkolatok megolvadhatnak és deformálódnak). Ezzel szemben az enyhébbé váló telek költségcsökkenést és kisebb amortizációt jelentenek a különféle hálózatok számára (pl. utak síkosságmentesítésére fordított költségek csökkenése, a fagykárak mértéke csökken).

A belvíz napjainkban is jellemző jelenség a térségben. Elsősorban a mezőgazdasági területhasznosítást veszélyezteti, de az épületekben és egyéb infrastruktúra-hálózatokban is kisebb-nagyobb kárt tehet. A korábban leírtak szerint a járás jelentős – döntően külterületi – része belvízzel veszélyeztetett terület, mely akár évente többször is problémát, nehézséget jelent a helyi szereplők, a lakosság és az infrastruktúra-fenntartók számára.

Az árvíz napjainkban már jóval kisebb katasztrófafaktor, mint korábban, azonban egy jelentősebb árvíz (mely a statisztikák szerint átlagosan 33 évente éri a térséget) lakott területeket is veszélyeztet. Az épületeket, mezőgazdasági területeket és vonalas infrastruktúra-hálózatokat egyaránt veszélyeztető tényező jelentős kárt okoz a térségnek egy kiugró méretű árhullám esetén.

3.1.2 Adaptív forgatókönyv

Az ún. adaptív forgatókönyvben a külső hatások a helyzetfeltárás során feltárt trendekre a városi alkalmazkodóképesség figyelembevételével fejtik ki hatásukat, vagyis a város által megvalósított, illetve megvalósítani tervezett intézkedések semlegesítik vagy csökkentik az adott tényező hatását.

A magas kockázatú (4-es, 5-ös) potenciális negatív hatások/események/folyamatok	Milyen a város abszorpció képessége? (1-5 ³²⁷)	Milyen a város adaptációs képessége? (1-5 ³²⁸)	Milyen a város transzformációs képessége? (1-5 ³²⁹)
1. Gazdasági válság (hazai, európai, nemzetközi)	2	2	2
2. A munkaerőkereslet és -kínálat jelentős mennyiségi/minőségi eltérése	3	3	4
3. Energiaárak jelentős növekedése	3	2	2
4. Heckertámadások	3	2	2
5. Demográfiai folyamatok	1	3	3
6. Belvíz	3	4	3
7. Árvíz	4	4	3

62. táblázat: A városi felkészültségi mátrix

³²⁷ 1: egyáltalán nem tud ellenállni, és minimálisan sem tudja kivédeni a hatásokat, ..., 5: ellent tud állni, teljesen ki tudja védeni a hatásokat;

³²⁸ 1: egyáltalán nincs abszorpció képessége a városnak, ..., 5: rugalmasan reagáló, kiépített rendszerek várják felkészülten a hatást;

³²⁹ 1: teljes folyamat- és eszközcsere szükséges a helyzet kezeléséhez, ..., 5: komplett rendszerek kerültek már kiépítésre a hatások kezelésére.

A városi felkészültségi mátrix (62. táblázat) a magas kockázatú (4-es, 5-ös) potenciális negatív hatásokat (61. táblázat), eseményeket, folyamatokat taglalja a város abszorpció, adaptáció és transzformáció képessége szerint. A járásban 7 ilyen magas kockázatú tényezőt azonosítottunk.

A gazdasági válságok esetében kijelenthető, hogy a térség abszorpció (mennyire tud ellenállni és kivédeni a hatásokat), adaptáció (mennyire reagál rugalmasan) és transzformáció (milyen rendszerek épültek ki a kockázat kezelésére) képességei egyaránt gyengék. További fejlesztések nélkül a térségnek csak igen csekély mozgástere van vállalatai támogatására egy sok ágazatra és területre kiterjedő válság esetén. Leginkább az állásukat elvesztő helyi lakosokon tudna segíteni Békéscsaba kiterjedt segélyezési rendszere és a közmunkaprogram által – de ez utóbbi keretszámai sem helyi hatáskörben kerülnek meghatározásra. A vállalatok számára az adók csökkentésével, esetleg ideiglenes elengedésével nyújthat segítséget a térség. Az abszorpció, adaptáció és transzformáció képességek javulása akkor következik be, ha a térség gazdasági szerkezete diverzifikáltabbá válik, erősebben épít a helyben elérhető tradicionális erőforrásokra és tudásra, a gazdasági szereplők pedig szorosabbra fűzik együttműködéseiket. A magas helyi hozzáadott érték különösen az adaptáció képesség erősödéséhez tud hozzájárulni.

A térségnek rövid távon kis ráhatása van a munkaerőkereslet és -kínálat egyensúlyrendszerére, a kereslet és kínálat között feszülő jelentős mennyiségi/minőségi eltérést csak kis mértékben tudja befolyásolni. A segélyezési rendszer és a közmunkaprogramok kiterjesztése csak ideiglenesen alkalmas a kilengések kezelésére – a dinamikus egyensúly fenntartása, az aktuálisan mindig megfelelő számú és minőségű munkaerő biztosítása kizárólag rugalmas képzési rendszer kialakításával, a helyi gazdasági szereplők aktív bevonásával, igényeik folyamatosan monitorozásával képzelhető el. A vállalatok és képzőintézmények közreműködése mellett a fiatalok helyben maradásának, illetve hazatérésének ösztönzése is kulcsfontosságú ebben az összefüggésrendszerben.

Az energiaárak jelentős növekedésére jelenleg közepes mértékben tud reagálni a térség. Az energiafogyasztók elemzésével gyorsan kijelölheti azokat a területeket, ahol nélkülözhetetlen az energiafogyasztás. A legnagyobb nélkülözhető energiafogyasztók ideiglenes leállításával vagy fogyasztáscsökkentésével részben ki tudja védeni a település a gazdasági hatásokat. A napelemes és smart grid rendszerek, a felújított épületek és infrastruktúra-hálózatok, valamint a megújulóenergia-hasznosítás már ma is segítik a hatások csökkentését és ezáltal a térség ellenállását a magas energiaárakkal szemben. Ennek további javítása, a pénzügyi és környezeti fenntarthatóság erősítése a saját energiatermelés arányának növelésével (különösen megújuló energiaforrások alkalmazása révén), az energiahatékony közlekedési eszközök preferálásával és az épületek energiahatékonyágának további fejlesztése révén érhető el, mely szerkezeti, gépészeti és szabályozást érintő beavatkozások útján történik – ez utóbbi téren a digitalizáció is kulcsszerepet játszik.

A hekkertámadások egyelőre nem képezik a térség fő veszélyforrását. Az önkormányzati tulajdonú, jellemzően nem integrált, illetve kis hatókörű, nem létfontosságú digitális rendszereket csak külön-külön fenyegetik a támadások. Az egyes rendszer elemek leállításából, elérhetetlenségéből, adatvesztéséből adódó esetleges problémákat jórészt tudják kezelni/pótolni az önkormányzatok. Az egyéb térségben tevékenykedő szervezetek, vállalkozások tulajdonában álló digitális rendszerek leállása érzékenyen érintheti az egyes szereplőket, illetve a szolgáltatásaikat igénybe vevő helyi

lakosságot (pl. bankok elektronikus felületeinek leállása). A legérzékenyebb szereplők felkészülten, rugalmasan reagáló, kiépített rendszerekkel várják a kibertámadásokat, sok szervezetnek azonban még számos tennivalója akad e téren. Az elkövetkező időszak fejlesztései esetében kulcskérdéssé válik tehát, hogy a digitalizációs törekvések előmozdítása során a kiberbiztonságra is kiemelt hangsúlyt fektessenek, kipróbált és stabil technikai háttérrel rendelkező rendszereket alkalmazzanak.

A demográfiai folyamatoknak (előregedés, népességcsökkenés, természetes szaporodás alacsony szintje, elvándorlás) évtizedek óta nem tud ellenállni a térség, a hatásait nem tudja kivédeni. Ezzel szemben a hatások kezelésére részben rugalmasan reagáló és kiépített rendszerek állnak rendelkezésre. A városi közszolgáltatók a korábban megvalósult fejlesztésekkel részben reagálni tudnak a változó (típusú, létszámú, minőségű) igényekre (pl. az idősellátás növekvő feladatmennyisége), már számos szolgáltatás esetén komplett rendszerek kerültek kiépítésre a hatások kezelésére. Az elvándorlás jelentős részben a térség alacsony bérszínvonalának és nem kellően diversifikált álláshelyeinek köszönhető, melyre a települések jelen pillanatban csak közvetett módon tudnak hatni (nagyobb versenyt teremtenek a munkaerőért pl. új vállalkozások alapításának ösztönzésével). Középtávon a negatív hatások megfordítása nem reális, azonban a népességcsökkenés mérsékléséhez hozzájárul a város gazdasági szerkezetének komplexebb válása, a vonzóbb települési környezet, a magas színvonalon elérhető alapvető és kényelmi (köz)szolgáltatások jelenléte, az egészségmegőrzés előtérbe helyezése és a helyi közösségek megerősítése, dinamizálása.

A belvíznek a csapadékvízvezető rendszerek segítségével sok helyen már most is ellent tud állni Békéscsaba. A mezőgazdasági területeken a kiépített csatornahálózat el tudja vezetni a belvizet és a települési hálózat kiépítettsége is jónak mondható, vannak azonban olyan hálózati hiányosságok, melyek kiküszöbölése középtávon elengedhetetlen mind biztonsági, mind pedig vagyonvédelmi szempontból. Ideális esetben ezek a hiányok a közút- és kerékpárúthálózat fejlesztésével párhuzamosan szüntethetők meg.

Az árvizek esetében kiépített gátrendszer védi a térséget, azonban átlagosan 33 évente ez nem nyújt megfelelő védelmet. Ebben az esetben a gátak ideiglenes magasításával (bevonva akár a helyi lakosságot, egyéb helyi szereplőket és térségen kívülről érkező segítséget) tud védekezni a térség, illetve a kiépült vízelvezető rendszerek és a szivattyúk segítségével tudják elvezetni a gátak mögött megjelenő vagy felgyülemelő víztömeget – a hálózat folyamatos műszaki karbantartása ugyanakkor elengedhetetlen.

A belvíz és az árvizek kapcsán is érdemes kiemelni, hogy a hirtelen nagy mennyiségben megjelenő csapadékvíz biztonságos kezeléséhez a belterületi záportározók rendszeres kotrására, megfelelő fenékszintjük megtartására is nagy hangsúlyt kell fektetni.

3.2 Jövőkép

A vízió, és az arra épülő célkitűzések biztosítják, hogy a célrendszer mögött felsorakoztatott eszközök és cselekvések a település és térsége fejlődését szolgálják, valamint élvezik a helyi szereplők támogatottságát. A jövőkép szükségszerűen igazodik a város sajátosságaihoz (helyzetfeltárás), a külső kihívások által generált fejlődési trendekhez (adaptív forgatókönyv) és azokhoz a referenciadokumentumokhoz, amelyek a területfejlesztés külső feltételrendszerét adják (uniós, nemzeti, térségi, ágazati fejlesztési dokumentumok, szabályozási környezet).³³⁰

JÖVŐKÉP: Békéscsaba a dél-alföldi régió és a határmenti térség jelentős, könnyen elérhető, várostérségét hatékonyan dinamizálni képes, minden célcsoport számára vonzó gazdasági és szolgáltató központja

A városban a gazdaság termelékenységére és innovációs potenciáljára folyamatosan erősödik. A foglalkoztatási igényeket és jövedelmi viszonyokat is meghatározó átalakulás a helyi (várostérségi) adottságokra, a központi és piaci befektetői erőforrásokra, valamint a térségi, illetve regionális (globális) együttműködési hálózatokra egyaránt épít. A vármegyeszékhely környezeti és pénzügyi fenntarthatóságot előtérbe helyező, széles körű partnerségre építő városfejlesztési szemlélete, valamint a helyi társadalom/közösség megújulására nyitott működése a magas szintű városi életminőség meghatározó összetevője.

Mindezek eredményeként a város befektetővonzó és népességmegtartó képessége javul, a demográfiai trendek iránya megváltozik, a városi jólét és jól lét egyaránt kedvezőbb képet mutat. Összességében Békéscsaba gazdasági és társadalmi mutatókkal megfogható országos és makroregionális pozíciója kedvezőbbé válik.

3.3 A stratégia célrendszere

A jövőképben foglaltak teljesülése érdekében négy komplex stratégiai cél került megfogalmazásra, melyek a megalapozó munkarészben kifejtett főbb kockázatokból és lehetőségekből kiindulva jelölik ki a szükséges fejlesztések stratégiai kereteit. Olyan összetett célokról van szó, melyek minden egyes kifejezése, illetve (minőség)jelzője nagy jelentőséggel és fontos üzenettel bír. A stratégiai célok megvalósulását eggyel alacsonyabb absztrakciós szinten részcélok definiálása támogatja – egyúttal segítséget nyújtva a konkrét beavatkozási szükségletek 6. fejezetben történő meghatározásához. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy a nevesített részcélok elsődlegesen a város számára jelölik ki a cselekvési irányvonalakat – más helyi szereplők (pl. gazdasági társaságok, lakosság) számára további részcélok is megfogalmazhatók.

A stratégiai célok és részcélok a későbbiekben kifejtésre kerülő, ezek elérését, megvalósulását szolgáló intézkedésektől és beavatkozásoktól való egyértelmű megkülönböztetés érdekében nem cselekvésként vagy folyamatként kerülnek meghatározásra, hanem a középtávon elérni kívánt jövőbeli állapotot rögzítik, részletezik.

³³⁰ Forrás: Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve

Célok	S1. Helyi erőforrásokra és hálózatos együttműködésekre építő, globális gazdasági folyamatokba hatékonyan bekapcsolódó térségi gazdaság	S2. Élhetőbb, vonzóbb, fenntarthatóbb, biztonságosabb várostérség	S3. Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat közsféra, piaci és nonprofit szereplők együttes részvételével, nagyvárosi színvonalon biztosító város	S4. Közösségeire építő, dinamikus, egészséges és jelentős, a mindenkor munkaerőpiaci kihívásoknak jól megfelelő helyi társadalom
Részcélok	S1/R1. A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság)	S2/R1. A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét	S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében	S4/R1. Erős a helyi társadalom értékmegőrző, értékteremtő és önszervező képessége, sok speciális szolgáltatási szegmensben képesek értékvédként és értékteremtő szolgáltatóként fellépni (kiegészítve a közszolgáltatásokat)
	S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak	S2/R2. A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes	S3/R2 Az alap és kényelmi szolgáltatások működését biztosító humán és szervezeti háttér biztosított – a piaci és civil szereplők fokozott bevonása mellett	S4/R2 Az egyének önmenedzselési képessége javul, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza
	S1/R3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok	S2/R3. A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat	S3/R3 A sérülékeny társadalmi csoportok leszakadása mérséklődik, integrációjuk eszköztára bővül – a szegregációs folyamatok lelassulnak	S4/R3 A helyi kulturális hagyományok megújulnak és együtt járulnak hozzá a közösségi kohézióhoz, valamint az újszerű, gazdaságilag is értelmezhető értékteremtéshez
	S1/R4 A szak- és felsőfokú képzési struktúra és kínálat az átalakuló helyi gazdaság igényeihez igazodik	S2/R4. A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát		S4/R4 A fiatalok érdekei jobban érvényesülnek, alulról jövő kezdeményezéseik megvalósítását településük támogatja

63. táblázat: A stratégia céljai és rész céljai

A célokat és részcélokat horizontális célok egészítik ki, melyeket minden egyes cél megvalósulásánál érvényesíteni kell, ezek az alábbiak:

1. ESÉLYEGYENLŐSÉG – Az információhoz és (köz)szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint a társadalmi részvétel egyenlő eséllyel biztosított minden társadalmi csoport számára.
2. DIGITALIZÁCIÓ – A digitális, adatalapú technológiai megoldások rendszerszintű alkalmazása napi gyakorlat a város alrendszerének (közlekedés, környezetmenedzsment, intézményi működés, közműszolgáltatások stb.) működtetése során.
3. VÁROSIMÁZS – A város belső és külső megítélése, imázsa pozitív irányban változik, ami kihat a megtartó képességre és a vonzerőre (befektetők, látogatók).

3.3.1 A részcélok és a hozzájuk kapcsolódó dimenziók bemutatása

Az egyes részcélok minden esetben több – a *Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyv* által kijelölt – dimenzióhoz is kapcsolódnak. Ezeket a kapcsolódásokat mutatják be a következő oldalak. A leghangsúlyosabb kapcsolódások kiemelten láthatók, mivel szinte minden dimenzió érinti kisebb-nagyobb mértékben a térségi részcélokat. Az inkább közvetetten kapcsolódó, vagy nem releváns dimenziók szürkével láthatók.

3.3.1.1 S1. Helyi erőforrásokra és hálózatos együttműködésekre építő, globális gazdasági folyamatokba hatékonyan bekapcsolódó térségi gazdaság

- S1/R1. A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság)

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város

- S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város

- S1/R3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város

- S1/R4 A szak- és felsőfokú képzési struktúra és kínálat az átalakuló helyi gazdaság igényeihez igazodik

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város

3.3.1.2 S2. Élhetőbb, vonzóbb, fenntarthatóbb, biztonságosabb várostérség

- S2/R1. A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város

- S2/R2. A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város

- S2/R3. A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város

- S2/R4. A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város

3.3.1.3 S3. Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat közszféra, piaci és nonprofit szereplők együttes részvételével, nagyvárosi színvonalon biztosító város

- S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város

- S3/R2 Az alap és kényelmi szolgáltatások működését biztosító humán és szervezeti háttér biztosított – a piaci és civil szereplők fokozott bevonása mellett

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város

- S3/R3 A sérülékeny társadalmi csoportok leszakadása mérséklődik, integrációjuk eszköztára bővül – a szegregációs folyamatok lelassulnak

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város

3.3.1.4 S4. Közösségeire építő, dinamikus, egészséges és jelentős, a mindenkori munkaerőpiaci kihívásoknak jól megfelelő helyi társadalom

- S4/R1. Erős a helyi társadalom értékmegőrző, értékteremtő és önszervező képessége, sok speciális szolgáltatási szegmensben képesek értékvédőként és értékteremtő szolgáltatóként fellépni (kiegészítve a közszolgáltatásokat)

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város

- S4/R2 Az egyének önmenedzselési képessége javul, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város

- S4/R3 A helyi kulturális hagyományok megújulnak és együtt járulnak hozzá a közösségi kohézióhoz, valamint az újszerű, gazdaságilag is értelmezhető értékteremtéshez

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város

- S4/R4 A fiatalok érdekei jobban érvényesülnek, alulról jövő kezdeményezéseik megvalósítását településük támogatja

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város

3.3.2 A stratégiai célok és részcélok területi vonatkozásai

A stratégiai célhierarchia területi vetületének bemutatását egy területi célmátrix szemlélteti, mely kitér a célrendszer várostérségi vonatkozásaira is. A városon belüli, városrészi leképeződést nem nevesítjük külön, mert Békéscsaba, mint központi város esetében a stratégiai célok egyértelműen, de a részcélok döntő többsége is a teljes városra, vagy legalábbis a városrészek jelentős részére érvényes. A városon belüli területi vonatkozásokat a konkrét beavatkozási területek meghatározása során minden releváns esetben feltüntetjük.

Stratégiai célok	Stratégiai részcélok	Békéscsaba	Csabaszabadi	Csorvás	Doboz	Gerendás	Kétsoprony	Szabadkígyós	Telekgerendás	Újkígyós
S1. Helyi erőforrásokra és hálózatos együttműködésekre építő, globális gazdasági folyamatokba hatékonyan bekapcsolódó térségi gazdaság	S1/R1. A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság)	XX	X	X	X	X	X	X	X	X
	S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak	XX		X						X
	S1/R3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaiintenzív ágazatok	XX								
	S1/R4 A szak- és felsőfokú képzési struktúra és kínálat az átalakuló helyi gazdaság igényeihez igazodik	XX		X						X
S2. Élhetőbb, vonzóbb, fenntarthatóbb, biztonságosabb várostérség	S2/R1. A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX
	S2/R2. A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes	XX	X	XX	X	X	X	X	X	XX
	S2/R3. A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat	XX	X	X	X	X	X	X	X	X
	S2/R4. A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát	XX	X	X	X	X	X	X	X	X
S3. Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat közszféra, piaci és nonprofit szereplők együttes részvételével, nagyvárosi színvonalon biztosító város	S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX
	S3/R2 Az alap és kényelmi szolgáltatások működését biztosító humán és szervezeti háttér biztosított – a piaci és civil szereplők fokozott bevonása mellett	XX	X	X	X	X	X	X	X	X
	S3/R3 A sérülékeny társadalmi csoportok leszakadása mérséklődik, integrációjuk eszköztára bővül – a szegregációs folyamatok lelassulnak	XX	X	X	XX	X	X	X	X	X

Stratégiai célok	Stratégiai részcélok	Békéscsaba	Csabaszabadi	Csorvás	Doboz	Gerendás	Kétsoprony	Szabadkígyós	Telekgerendás	Újkígyós
S4. Közösségeire építő, dinamikus, egészséges és jelentős, a mindenkori munkaerőpiaci kihívásoknak jól megfelelő helyi társadalom	S4/R1. Erős a helyi társadalom értékmegőrző, értékteremtő és önszervező képessége, sok speciális szolgáltatási szegmensben képesek értékvédőként és értékteremtő szolgáltatóként fellépni (kiegészítve a közszolgáltatásokat)	XX	X	X	X	X	X	X	X	X
	S4/R2 Az egyének önmenedzselési képessége javul, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX
	S4/R3 A helyi kulturális hagyományok megújulnak és együtt járulnak hozzá a közösségi kohézióhoz, valamint az újszerű, gazdaságilag is értelmezhető értékteremtéshez	XX	X	X	X	X	X	X	X	X
	S4/R4 A fiatalok érdekei jobban érvényesülnek, alulról jövő kezdeményezéseik megvalósítását településük támogatja	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX

64. táblázat: A stratégiai célrendszer térségi összefüggései

3.4 A reziliens város a stratégiai célrendszerben

A városok a külső kihívások nyomása alatt, a folyamatosan változó környezetben rugalmasan alkalmazkodva alakítják a saját cél- és eszközrendszerüket. Csak egy kellően reziliens város tud ebben a versenyben fennmaradni és a városhálózatok rendszeréhez sikeresen becsatlakozni, majd ott a pozícióját megőrizni vagy megerősíteni a saját funkcióinak a fenntartásával vagy fejlesztésével. A reziliencia a térségre, a településekre, de minden helyi szereplőre (önkormányzat, vállalkozások, lakosság, közösségek, szervezetek) külön-külön is értelmezhető.³³¹

Az FVS célrendszere (3.3 alfejezet) a 65. táblázatban látható dimenziókhöz kapcsolódik. A legerősebb kapcsolatok félkövérrel láthatók a táblázatban. A dimenziónkénti részletes bontás a legfontosabb kapcsolódási pontok bemutatásával az alfejezetekben olvasható.

Stratégiai célok	Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város
S1	R1, R2, R3, R4	R1	R1, R2, R3, R4	R1, R4	R2
S2	R1, R4	R1, R2, R3, R4	R2, R3, R4	R1, R2	R1, R2, R3 , R4
S3	R2	R1	R1, R2	R1, R2, R3	R1
S4	R1, R2, R3	-	R1, R4	R1, R2, R3, R4	-

65. táblázat: A dimenziók és az FVS rész céljainak kapcsolata

3.4.1 Prosperáló város

Az alábbiakban röviden áttekintjük, hogy miként viszonyul Békéscsaba MJV FVS célrendszere a prosperáló város dimenzió legfontosabb, az FVS Módszertani Kézikönyv 3.4.1 fejezetében említett ismérveihez. Békéscsaba FVS-ének célrendszerében az első stratégiai cél (S1 Helyi erőforrásokra és hálózatos együttműködésekre építő, globális gazdasági folyamatokba hatékonyan bekapcsolódó térségi gazdaság) minden részcléljén keresztül támogatja a prosperáló város dimenzió megvalósítását Békéscsabán. A további három FVS stratégiai célon belül egyes részclélok közvetlen kapcsolódása is kimutatható. Az FVS Módszertani Kézikönyvben (2021.) szerepeltetett, a prosperáló város megerősítését biztosító feltételek Békéscsaba céljain keresztül az alábbiak szerint biztosítottak:

A prosperáló város alapismérve a gazdaság megfelelő infrastrukturális és szolgáltatási hátterének, valamint a befektetésösztönzés széles tárházának biztosítása, amihez leginkább az S1/R2 részclél kapcsolható (A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak). A diverzifikált gazdaságszerkezet biztosítása egy olyan prosperáló város jellemzője, amit leginkább az S1/R1 (A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság) és az S4/R3 (A helyi kulturális hagyományok megújulnak és együtt járulnak hozzá a közösségi kohézióhoz, valamint az újszerű, gazdaságilag is értelmezhető értékteremtéshez) részclélok támogatnak Békéscsaba FVS-ében. Az említett S1/R1 részclél támogatja a helyi erőforrások bázisán, erőforráshatékonyan és erőforrástakarékosan, valamint kellő helyi beágyazottság mellett (rövid ellátási láncok, helyi termékek stb.) működő helyi gazdaság kiépülését, ami szintén a prosperáló város egyik fő jellemzője.

³³¹ Forrás: FVS Módszertani Kézikönyv

Az FVS Módszertani Kézikönyv szerint a prosperáló városban az innovációs ökoszisztéma, a hálózatok és az okos klaszterek megerősítése, a K+F+I kapcsolatok és folyamatok hangsúlyos jelenléte magától értetődő tényező. E tekintetben sok tennivalója van Békéscsabának, amit az S1/R3 *(A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok)* rész cél erősíti a város vonatkozásában.

Egy prosperáló városban a gazdaság kérdése nehezen elválasztható az energetikai és környezeti kérdésektől. A prosperáló városként jellemezhető települések támogatják a fosszilis energia- és meghatározott erőforrásigényű helyi gazdaság transzformációját. Ehhez Békéscsaba esetében a második stratégiai célon belül az S2/R4 *(A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát)* rész cél kapcsolható.

A prosperáló városokban garantálják a megfelelő minőségű és mennyiségű, az új gazdaság működtetéséhez szükséges képességekkel (digitalizáció, inkluzivitás, kreativitás stb.) rendelkező humán tőke jelenlétét (oktatás, képzés, nevelés, családbarát szolgáltatások stb.). Ezt a tényezőcsoportot Békéscsaba FVS-ében a gazdasági jellegű S1/R4 *(A szak- és felsőfokú képzési struktúra és kínálat az átalakuló helyi gazdaság igényeihez igazodik)* és a társadalmi fejlődést támogató S4/R2 *(Az egyének önmenedzselési képessége javul, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza)* rész cél is erősíti.

A prosperáló városban kiépítik és működtetik a hatékony és transzparens helyi menedzsmentet, amely garantálja a helyi gazdaságfejlesztési és a tágabb értelmű városfejlesztési beavatkozások helyi igényekhez való illeszkedését és széles körű támogatottságát. Ennek az ismérvnek az érvényesülését az Irányítási és működési modell (5. fejezet) céljai segítik és támasztják alá Békéscsaba FVS-ében.

Összességében Békéscsaba FVS-ének célrendszere együttesen reagál és nagy hangsúlyt helyez a helyi gazdaságot dinamizáló innovációs és városhálózati pozíciókra és a kihívások által generált transzformációs kényszerekre is.

3.4.2 Zöldülő város

Békéscsaba FVS-ének célrendszerében a második stratégiai cél *(S2 Élhetőbb, vonzóbb, fenntarthatóbb, biztonságosabb várostérség)* minden rész célján keresztül támogatja a zöldülő város dimenzió megvalósítását a térségben. További két FVS stratégiai célon belül 1-1 rész cél közvetlen kapcsolódása is kimutatható.

A település zöldterületeinek és -felületeinek funkcionális fejlesztése segíti a természeti tőke védelmét, megőrzését és fejlesztését; támogatja a polgárok egészségének és jólétének védelmét; segíti az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást; a szennyezés (elsősorban légszennyezés) csökkentését; hozzájárul a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelméhez. Ebből fakadóan az S2/R1 *A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét* c. rész cél erős kapcsolatban áll a zöldülő város dimenzióval.

A fenntartható közlekedési módok terjedése segíti a térséget abban, hogy 2050-re az üvegházhatásúgáz-kibocsátását nullára redukálja; segíti a polgárok egészségének (pl. ajánlott napi testmozgás biztosítása) és jólétének védelmét a környezettel kapcsolatos kockázatokkal és hatásokkal szemben (pl. zajszennyezés, légszennyezés); csökkenti az említett szennyezéseket; de közvetve számos

egyéb tényezőre is hatással van (pl. fenntartható vízfelhasználás, biológiai sokféleség, körforgásos gazdaság). Az S2/R2 *(A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes)* rész cél ezért szintén kötődik a zöldülő város dimenzióhoz.

Az S2/R3 *(A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat)* rész cél hozzájárul természeti tőke védelméhez, megőrzéséhez és fejlesztéséhez (pl. a belvízveszélyes és árvízzel veszélyeztetett területeken); az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz (pl. az egyre gyakoribb hirtelen lezúduló nagy mennyiségű csapadékot); segíti a térséget, hogy 2050-re az üvegházhatásúgáz-kibocsátását nullára csökkentse (pl. energiahatékony, megújuló energiát használó közművek révén); a vízi erőforrások fenntartható használatához és védelméhez.

A megújuló energiák alkalmazásának elősegítése szintén több szempontból kötődik a zöldülő város dimenzióhoz. A megújuló energiák nagyobb arányú alkalmazása hozzájárul az üvegházhatás mérsékléséhez, illetve segítheti a városi légszennyezés csökkentését (pl. gázfűtés helyett geotermális fűtési rendszer alkalmazásával). Az FVS a S2/R4 *(A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát)* rész cél által kívánja elősegíteni a megújuló energiaforrások nagyobb arányú alkalmazását.

Az S1/R1 *(A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság))* rész cél elsősorban a helyi erőforrások használata miatt járul hozzá a zöldülő város dimenzióhoz. A helyi erőforrások használatának előtérbe helyezése csökkenti az üvegházhatásúgáz-kibocsátást (főleg a fosszilis erőforrás alapú szállítás miatt).

A legnagyobb energiafelhasználók az épületek a térségben. Az S3/R1 *(Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében)* rész cél az energiahatékonyosság növelésével és a megújuló energiák nagyobb arányú hasznosításával hozzájárul az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentéséhez; a légszennyezés csökkentéséhez (főleg a fosszilis alapú fűtési igény csökkenése révén); segíti az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást. Összességében Békéscsaba FVS-ének célrendszere nagy hangsúlyt fektet a zöldülő város koncepció megvalósítására.

3.4.3 Digitális város

Az alábbiakban röviden áttekintjük, hogy miként viszonyul Békéscsaba MJV FVS célrendszere a digitális város dimenzió legfontosabb, az FVS Módszertani Kézikönyv 3.4.3 fejezetében leírt jellemzőihez. A digitális város dimenzió nem jelenik meg Békéscsaba FVS-ében a stratégiai célok szintjén, ugyanakkor nevesítésre kerül HORIZONTÁLIS CÉLKÉNT az alábbiak szerint:

2. DIGITALIZÁCIÓ – *A digitális, adatalapú technológiai megoldások rendszerszintű alkalmazása napi gyakorlat a város alrendszereinek (közlekedés, környezetmenedzsment, intézményi működés, közműszolgáltatások stb.) működtetése során.*

A megfogalmazás hangsúlyozza a digitalizációs folyamatok elindításának, ill. széles körű kiterjesztésének, valamint az okos város megoldások sokoldalú hasznosításának szükségességét. Ennek megfelelően számos olyan részcejt találunk Békéscsaba FVS-ének célrendszerében – a négy stratégiai célon belül – ahol erős a digitális dimenzió relevanciája.

A gazdasági fókuszú első stratégiai cél részeként az S1/R2 (*A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak*) és az S1/R3 (*A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyerne a technológiaintenzív ágazatok*) részcelok kapcsán fedezhető fel kapcsolat a digitális dimenzióval. Ezen célok megvalósításához ugyanis hatékonyan járul hozzá az adatalapú működés különféle módjainak megvalósulása. Az első esetben a gazdaságösztönzés eszközrendszerébe építve, míg a második részcejt esetében a gazdasági vonatkozású innovációk, a termelés, logisztika stb. technológiai modernizációjának részeként.

A digitális dimenzió jelenlétének leggyakoribb és hazai környezetben is legelterjedtebb módja a környezeti és közlekedési rendszerek monitorozása, irányítása, adatalapú automatizálása. Ezek azok a területek, ahol kész és kipróbált, vagy éppen helyi, speciális igényekre szabott megoldásokra van szüksége Békéscsabának is. A második stratégiai cél, az S2 (*Élhetőbb, vonzóbb, fenntarthatóbb, biztonságosabb várostérség*) szinte teljes egészében összefüggésbe hozható a digitális város dimenziójával. A városi mobilitás esetében a közlekedési rendszerek működtetésében és az e-alapú szolgáltatások vezérlésében is lényeges a digitalizáció szerepe. Az S2/R2 (*A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes*) részcejt erre reagál. Hasonló fejlesztési lehetőséget jelent a közművek fenntartásával jelentkező modernizációs igény, amelyhez az S2/R3 (*A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat*) részcejt megvalósítása igényel digitális megoldásokat. A városi energiaszükséglet alternatív módszereit is részben digitális eszközök segítik – erre az S2/R4. (*A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát*) részcejt fektet nagyobb hangsúlyt.

A digitális városi dimenzió segítheti a városi intézmények épületeinek gazdaságos és környezettudatos fenntartását (automatizált és integrált épületirányítási és működtetési rendszerek) és az egyes szakfeladatok hatékonyabb elvégzését. Az intézményi működés több dimenzióját (üzemeltetés és szolgáltatás) érintő digitalizációs igény az S3/R1 (*Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását*) részcejlban fejeződik ki Békéscsaba FVS-ében.

A város működése közben keletkező digitális adatbázisok jelenleginél intenzívebb használata és döntés-előkészítésben történő kiterjedt alkalmazása a Békéscsaba FVS-ében szereplő Irányítási modell fejezetben (5. fejezet) leírt modernizációs célok megvalósításához járul hozzá.

3.4.4 Megtartó város

Az alábbiakban röviden áttekintjük, hogy miként viszonyul Békéscsaba MJV FVS célrendszere a megtartó város dimenzió legfontosabb, az FVS Módszertani Kézikönyv 3.4.4 fejezetében kifejtett sajátosságaihoz.

A megtartó város dimenziót valójában az FVS célrendszer szinte minden rész célja támogatja. Békéscsaba megtartó dimenziójának fejlesztésében elsődleges ugyanakkor az S3 (*Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat közszféra, piaci és nonprofit szereplők együttes részvételével, nagyvárosi színvonalon biztosító város*) és az S4 (*Közösségeire építő, dinamikus, egészséges és jelentős, a mindenkori munkaerőpiaci kihívásoknak jól megfelelő helyi társadalom*) stratégiai célok jelentősége. A megtartó jelleg erősítésének szükségessége hangsúlyos a városban, hiszen Békéscsaba demográfiai jellemzői a hazai MJV-k között a legkedvezőtlenebbek közé tartoznak.

A megtartó város két legfontosabb ismérve a lehetőségeket és megfelelő jövedelmet kínáló gazdaság és a helyi szolgáltatások igényekhez igazodó rendelkezésre állása. Ez mind befolyásolja az elégedettséget, és ezzel az elvándorlási szándékot. A helyi gazdaság tudatos alakítása és több lábon állása a megtartó város ismérvei közé tartozik. Békéscsabán leginkább az S1/R1 (*A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak...*) rész cél illeszkedik ehhez a jellemzőhöz.

A különféle korú és élethelyzetben lévő lakosok számára eltérő adottságok jelentik az ideális életkörülményeket és egyre erősebben diverzifikálódnak az igények. Erre a megtartó város ismértve az S3/R1 (*Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását*) és az S3/R2 (*Az alap és kényelmi szolgáltatások működését biztosító humán és szervezeti háttér biztosított – a piaci és civil szereplők fokozott bevonása mellett*) rész célok reagálnak direkt módon. Békéscsaba mind a városban elérhető szolgáltatások körét és minőségét, mind pedig a szolgáltatók körét bővíteni kívánja.

Az alapszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés a megtartó és szolidáris város jellemzője: Békéscsaba FVS-e ehhez az S4/R2 (*Az egyének önmenedzselési képessége javul, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza*) és az S3/R3 (*A sérülékeny társadalmi csoportok leszakadása mérséklődik, integrációjuk eszköztára bővül – a szegregációs folyamatok lelassulnak*) rész célokon keresztül kapcsolódik. Az esélyegyenlőség szempontjainak érvényesítése során kulcskérdés a lakhatás, és ezzel összefüggésben a helyi lakáspolitiká. A bekezdésben említett két rész cél megerősíti Békéscsaba MJV szociális bérlakásállományát és átfogó lakáspolitikáját érintő fejlesztési, megújítási szándékát is.

A megtartó képességet erősítő megfelelő szolgáltatások terén a helyi civil szervezetek sok esetben hiánypótló tevékenységeket végeznek. A megtartó Békéscsaba is számít részvételükre. Ezt a szándékot támasztja alá az S4/R1 (*Erős a helyi társadalom értékmegőrző, értékteremtő és önszervező képessége, sok speciális szolgáltatási szegmensben képesek értékvédőként és értékteremtő szolgáltatóként fellépni*) rész cél. A megtartó város érzékeny az alulról építkező kezdeményezésekre is és teret enged az ötletek megvalósításának, aminek gazdái elsősorban a fiatalok. Békéscsaba demográfiai vonatkozású ambíciója a fiatalok megtartása, amit az FVS is hangsúlyoz egyebek mellett az S4/R4 (*A fiatalok érdekei jobban érvényesülnek, alulról jövő kezdeményezéseik megvalósítását településük támogatja*) rész célon keresztül.

A megtartó város működése során partnerségre hívja a helyi szereplőket (intézményi, civil és gazdasági szereplőket, valamint a lakosságot) az igények, lehetőségek feltárásában, illetve a város problémáinak megoldásában – az FVS Irányítási és működési modelljének (5. fejezet) céljai partnerségi ambíciókat és szándékokat is hangsúlyoznak.

3.4.5 Kiszolgáló város

A korábban leírtak szerint a kiszolgáló város a fenntartható területhasználatot, az épített és művi környezetet, a városi zöldfelületeket és természeti ökoszisztémát, valamint a városi közműrendszereket, infrastruktúrákat, azok optimális területi leképeződését foglalja magában.

Az alábbiakban röviden áttekintjük, hogy miként viszonyul Békéscsaba MJV FVS célrendszere a kiszolgáló város dimenzió az FVS Módszertani Kézikönyv 3.4.5 fejezetében kifejtett sajátosságaihoz. Békéscsaba FVS-ének célrendszerében a második stratégiai cél (S2 *Élhetőbb, vonzóbb, fenntarthatóbb, biztonságosabb várostérség*) minden rész célján keresztül támogatja a kiszolgáló város dimenzió megvalósítását Békéscsabán. További két FVS stratégiai célon belül 1-1 rész cél közvetlen kapcsolódása is kimutatható.

A térség számára fontos a közlekedési kapcsolatok javítása. A közlekedési területek beavatkozásait elsősorban az S2/R2 *(A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes)* rész cél támogatja.

A közterületek állapotának javítását, a városi zöldfelületek fejlesztési beavatkozásait, a városi közösségi helyek fejlesztéseit, illetve a városi rekreációs terek beavatkozásait szintén támogatja az FVS. Az ezen a téren megvalósuló fejlesztéseket az S2/R1 *(A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét)* rész cél alá lehet besorolni a térségben.

A közműhálózati fejlesztések beavatkozásaihoz több rész cél is köthető, hiszen a megújuló energiák használatának elősegítése, a megfelelő vízgazdálkodás kialakítása, az árvizek és belvizek okozta károk megelőzése/csökkentése egyaránt fontos a térség számára. Elsősorban a S2/R3 *(A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat)* rész cél támogatja a közműhálózati fejlesztéseket, de az S1/R2 *(A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak)* rész célhoz és az S2/R4 *(A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát)* rész célhoz is köthetők lesznek közműhálózati fejlesztések.

A térség közösségi létesítményeinek egy részét az önkormányzatok működtetik, illetve ezeknek az épületeknek a közműhálózati kapcsolataira is hatással vannak. Ebből fakadóan a városi közösségi helyek fejlesztéseinek egy részét, illetve a közműhálózati fejlesztések egyes beavatkozásait az S3/R1 *(Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében)* rész cél biztosítja majd.

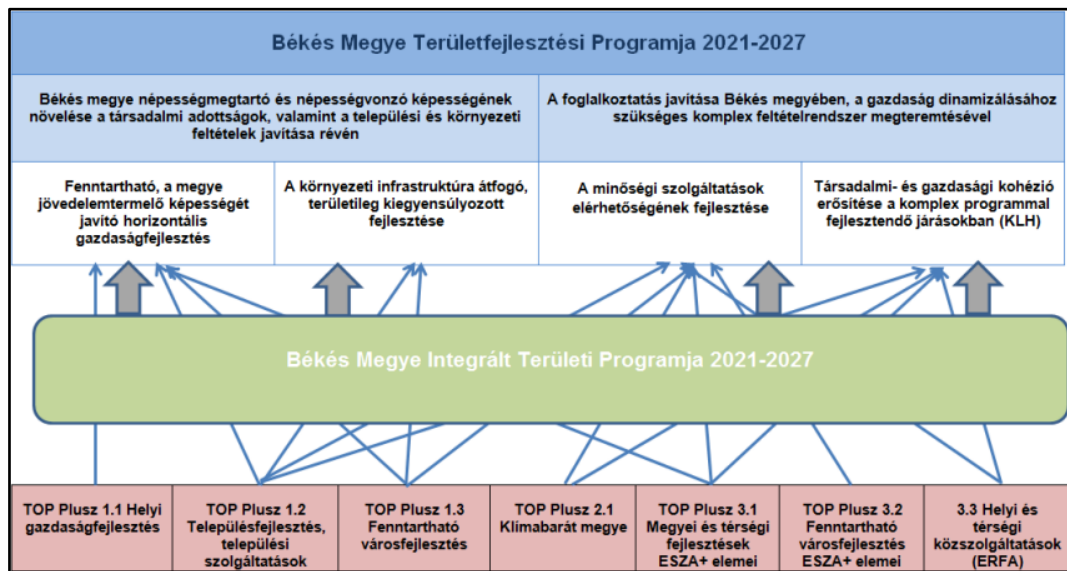
3.5 A stratégia összhangja más stratégiákkal

A Módszertani Kézikönyv iránymutatása szerint *a 2021-2027-es programozási időszakban a korábbiaknál még fontosabb, hogy a város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája összehangolásra kerüljön az érvényes és elfogadás előtt álló különféle területi szintű, várost érintő átfogó és többnyire országos szintű ágazati stratégiákkal.* A folyamat során egyfelől összefoglaljuk a releváns

dokumentumok legfőbb, Békéscsaba és térségét érintő céljait és/vagy fejlesztési javaslatait, majd az FVS célrendszerének betűkódjait alkalmazva megjelöljük, hogy mely FVS-cél illeszkedik közvetlen módon a citált elképzeléshez (a könnyebb áttekinthetőség érdekében a kódok felsorolásakor kék betűszínt alkalmazva). Fontos rögzíteni, hogy Békéscsaba szatellittelepüléseinek egyike sem rendelkezik olyan aktuális stratégiai fejlesztési dokumentummal, mellyel az összehangolást el kellene végezni, a szomszédos települések szerkezeti terveinek vonatkozó előírásait pedig már a 2.1.4 alfejezetben vizsgáltuk. Ugyanígy nem térünk ki külön az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (2013) bemutatására, erre ugyanis már a 2.1.2-es alfejezetben sor került.

3.5.1 Békés Megyei Integrált Területi Program 2021-2027

Békés Megye Területfejlesztési Konceptiója által vázolt jövőképet két átfogó cél és három tematikus stratégiai vagy specifikus, továbbá egy területi cél szolgálja, melyek teljesüléséhez 5 vármegyei prioritás intézkedései biztosítják a komplex eszközrendszert. Békés vármegye hosszabb távú jövőképét a „Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén”, valamint az „A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével” átfogó célok támogatják. Az átfogó célok teljesüléséhez a gazdaságfejlesztésre („Fenntartható, a vármegye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés”), a körforgásos gazdaságra való átállásra és a környezeti infrastruktúra megújítására („A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése”), továbbá a lakosság által igénybe vett szolgáltatások minőségének javítására („A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése”) fókuszáló tematikus célok járulnak hozzá. Ezekhez egy, a vármegyei perifériák felzárkóztatását segítő területi célkitűzés kapcsolódik („Társadalmi és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)”). A vármegyei célrendszert, valamint ezek illeszkedését a TOP Plusz beavatkozási logikájához az alábbi ábra szemlélteti.

87. ábra: Békés Megye Integrált Területi Programjának viszonya a vármegyei területfejlesztési programhoz és a TOP Pluszhoz Forrás: Békés Megyei Integrált Területi Program 2021-2027

A célokhoz kapcsolódó vármegyei prioritások, azok tervezett intézkedései

A célrendszerhez kapcsolódó prioritások közül a „Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés” stratégiai célhoz az „1. Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében”, a „2. Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések”, valamint a „3. Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében” prioritások kapcsolódnak. Az „A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése” stratégiai célhoz a „3. Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében” prioritás illeszkedik. Ez utóbbi, továbbá a „4. Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében” prioritás az „A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése” stratégiai céllal, míg az 5. „KLH-s járárok komplex programjainak megvalósítása” prioritás a „Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járárokban (KLH)” stratégiai céllal mutat illeszkedést. Az 1-4. prioritás intézkedései Békés vármegye egész területére relevánsnak tekintendők, a komplex programmal fejlesztendő járárok kivételével. Az 5. prioritás a vármegye komplex programmal fejlesztendő járáraira vonatkozik, így Békéscsaba és térsége esetében relevanciával nem bír. A területfejlesztési program prioritás struktúrája, a kapcsolódó intézkedések, valamint a TOP Plusz struktúrájához való illeszkedés (a kapcsolódó vármegyei intézkedések kiemelve) a következő:

3.5.1.1 Prioritás 1: Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében.

Kapcsolódó beavatkozási területek (a TOP Pluszhoz kapcsolódó elemek félkövérrel kiemelve):

- 1.1. Gépek, berendezések és eszközök beszerzése kkv-k részére, (S1/R1, S1/R3)
- 1.2. A vállalkozások közötti együttműködések erősítése, (S1/R2)
- 1.3. Ipari parkok, inkubátorházak mennyiségi és minőségi fejlesztése, (S1/R1, S1/R2, S1/R3)**
- 1.4. K+F és innovációs szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása, (S1/R3)
- 1.5. Kis- és középvállalkozások digitális hozzáférhetőségének javítása, (S1/R2, S1/R3)
- 1.6. Képzési, foglalkoztatási programok lebonyolítása, (S1/R4)**
- 1.7. Befektetés ösztönzés, termékek piacra jutásának elősegítése, (S1/R1, S1/R2)
- 1.8. A mezőgazdasági cégek technológiai fejlesztéseinek támogatása. (S1/R1, S1/R3)

TOP Plusz illeszkedés releváns vármegyei hiányterületek alapján:

Korábbi helyzetelemzések rámutattak, hogy a helyi ipari infrastruktúra kihasználtsága meglehetősen alacsony, a fizikai infrastruktúra és a nyújtott szolgáltatások minősége is fejlesztendő. A prioritás ezért elsősorban Békés megye gazdaságának dinamizálását segíti elő, olyan komplex eszközrendszerrel, mely egyszerre fókuszál a vállalkozások versenyképességének, valamint a munkahelyteremtő képességének javítására, illetve az üzleti környezet minőségi fejlesztésére. Az 1. prioritás éppen ezért – illeszkedve a „TOP Plusz 1.1.1 Helyi gazdaságfejlesztés” tématerületéhez – többek között az ipari parkok, inkubátorházak minőségi és mennyiségi fejlesztését, valamint – részben a TOP Plusz 3. prioritástengelyén megjelenő megyei foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködésekre alapozva – a helyi képzési, foglalkoztatási programok lebonyolítására helyezi a hangsúlyt. A beazonosított hiányterületek alapján a prioritás intézkedései illeszkednek a TOP Plusz keretében támogatott, fenntartható városok fejlesztését célzó tématerülethez.

3.5.1.2 Prioritás 2: Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések.

Kapcsolódó beavatkozási területek (a TOP Pluszhoz kapcsolódó elemek félkövérrel kiemelve):

2.1 A turisztikai ágazat szereplői közötti együttműködések erősítése, (S1/R1, S1/R3)

2.2. Helyi turisztikai szolgáltatások minőségének környezetileg fenntartható javítása, (S1/R1, S2/R1)

2.3. A turisztikai attrakciók minőségi fejlesztése, (S1/R1)

2.4. Szálláshelyek minőségi – és indokolt esetben mennyiségi – fejlesztése, (S1/R1, S1/R2)

2.5. A turisztikai szolgáltatásokhoz (attrakciók, szálláshelyek) való hozzáférés biztosítása (pl. turisztikai kerékpárutak, digitális hozzáférés stb.) (S1/R1, S2/R2)

TOP Plusz illeszkedés releváns vármegyei hiányterületek alapján:

Békés megye vendégköre főleg hazai turistákból áll, turisztikai ágazata pedig kiemelten támaszkodik a fürdők által nyújtott szolgáltatásokra, ugyanakkor a megye adottságai ennél sokkal színesebb szolgáltatási portfólió fejlesztését is lehetővé teszik. Békés megye éppen ezért illeszkedve a „TOP Plusz 1.1.3 Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés” tématerülethez, a megye helyi specifikumaiban rejlő potenciál kibontakoztatását a térség gazdaságának diverzifikációja, a helyi gazdaság élénkítése és a foglalkoztatás növelése révén a turisztikai ágazat szereplői közötti együttműködések erősítésével, a helyi turisztikai szolgáltatások, és kiemelten a turisztikai attrakciók minőségi fejlesztésével kívánja elérni. A prioritás intézkedései illeszkednek a TOP Plusz keretében támogatott, fenntartható városok fejlesztését célzó tématerülethez.

3.5.1.3 Prioritás 3: Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében.

Kapcsolódó beavatkozási területek (a TOP Pluszhoz kapcsolódó elemek félkövérrel kiemelve):

3.1. Vízvédelmi beavatkozások, (S2/R3)

3.2. Hulladék feldolgozás minőségi és mennyiségi fejlesztése, (S2)

3.3. Megújuló energia hasznosításához kapcsolódó programok, (S2/R4)

3.4. Természeti értékek védelme, a biodiverzitás fenntartása, (S2/R1)

3.5. Közúti infrastruktúrát érintő fejlesztések, (S2/R2)

3.6. Kerékpáros infrastruktúra fejlesztéséhez kapcsolódó beavatkozás. (S2/R2)

TOP Plusz illeszkedés releváns vármegyei hiányterületek alapján:

Prioritás 3 az éghajlatváltozás, a környezetszennyezés negatív hatásainak minimalizálása érdekében hangsúlyosan kezeli a Békés megye vízkészletét védő tevékenységeket, különös tekintettel a TOP Pluszhoz illeszkedve a csapadékvíz hálózat fejlesztését, a szennyvízkezelési infrastruktúra csapadékvíz terhelésének csökkentését és a vízvesztesség minimalizálását célzó beavatkozásokat. A természeti értékek védelme, a környezeti terhelés csökkentése, a körforgásos gazdaság irányába tett elmozdulás érdekében kiemelt cél a környezetbarát technológiák alkalmazásának széleskörűvé tétele. Ugyanígy kiemelt hiányterületként került beazonosításra egyes településeken a belterületi közlekedési hálózat minősége is. Kapcsolódva a „TOP Plusz. 1.1.2 Állami utak fejlesztése”, a „TOP Plusz 1.2.3 Belterületi utak fejlesztése”, és „TOP Plusz 1.2.1 Kerékpárút fejlesztés” tématerületekhez, továbbá a „TOP Plusz 1.2.1 Élhető települések” témakörhöz, a prioritás a környezeti- és közlekedési infrastruktúra

megújítását helyezi előtérbe. A beazonosított hiányterületek alapján a prioritás intézkedései illeszkednek a TOP Plusz keretében támogatott, fenntartható városok fejlesztését célzó tématerülethez.

3.5.1.4 Prioritás 4: Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében.

Kapcsolódó beavatkozási területek (a TOP Pluszhoz kapcsolódó elemek félkövérrel kiemelve):

- 4.1. Gyermekjóléti, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztése, (S3/R1)**
- 4.2. Egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatások fejlesztése, (S3/R1)**
- 4.3. Önkormányzati és egyéb helyi intézmények energiahatékonysági beruházásai, (S3/R1, S2/R4)**
- 4.4. Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása, (S2/R1, S2/R2)**
- 4.5. Települési közösségi, sport és kulturális lehetőségek fejlesztése, (S2/R1, S3/R1, S4/R3)**
- 4.6. Szociális városrehabilitációs akciók, (S3/R3, S4/R2)**
- 4.7. Humán és ESZA típusú beavatkozások. (S3/R2, S3/R3, S4/R1, S4/R2, S4/R3, S4/R4)**

TOP Plusz illeszkedés releváns vármegyei hiányterületek alapján:

A megyében az intézmények infrastrukturális fejlesztéseinek kiemelt célja a területi különbségek kiegyenlítésével a minőségi nevelés-oktatáshoz való hozzáférés egyenlő esélyének megteremtése, a közel azonos színvonalú köznevelési feladatellátáshoz való hozzáférés biztosítása. A 4. prioritás a TOP Plusz helyi és térségi közszolgáltatásokat célul tűző tématerületeivel összhangban az óvodai és bölcsődei infrastruktúra, a köznevelési- és egészségügyi intézmények infrastrukturális fejlesztésére, „TOP Plusz 1.2.1 Élhető települések” témakörhöz kapcsolódva a települési közterületek megújítására helyezi a hangsúlyt. A megyei prioritáson a humán típusú, ESZA+ fejlesztések ugyancsak hangsúlyosak, ezek a TOP Plusz 3. prioritástengelyéhez kapcsolódó tématerületekhez illeszkednek. A beazonosított hiányterületek alapján a prioritás intézkedései illeszkednek a TOP Plusz keretében támogatott, fenntartható városok fejlesztését célzó tématerülethez.

Prioritás neve	Kapcsolódó megyei átfogó cél	Kapcsolódó megyei stratégiai cél	Kapcsolódó TOP Plusz intézkedés
Prioritás 1: Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében	A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével	Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés	1.1 Helyi gazdaságfejlesztés ; 1.3 Fenntartható városfejlesztés; 3.1 Megyei és térségi fejlesztések ESZA+ elemei
Prioritás 2: Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések	A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével	Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés	1.1 Helyi gazdaságfejlesztés ; 1.3 Fenntartható városfejlesztés
Prioritás 3: Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében	Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén; A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével	A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése; Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés; A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése	1.1 Helyi gazdaságfejlesztés ; 1.2 Településfejlesztés , települési szolgáltatások; 1.3 Fenntartható városfejlesztés
Prioritás 4: Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében	Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén	A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése	1.2 Településfejlesztés , települési szolgáltatások; 1.3 Fenntartható városfejlesztés; 2.1 Klimabarát megye; 3.1 Megyei és térségi fejlesztések ESZA+ elemei; 3.2 Fenntartható városfejlesztés, ESZA+ elemei, 3.3 Helyi és térségi

88. ábra: A vármegyei prioritások, célok és TOP Plusz intézkedések kapcsolódása

Forrás: Békés Megyei Integrált Területi Program 2021-2027

A korábban említett 5. prioritás a vármegye komplex programmal fejlesztendő járásaira vonatkozik, így Békéscsaba és térsége esetében relevanciával nem bír, emiatt itt nem kerül részletezésre. A 88. ábra összefoglaló módon mutatja be a Békés Megye Területfejlesztési Programjában rögzített célok és prioritások, valamint a TOP Plusz keretében tervezett intézkedések kapcsolódását.

3.5.2 Békés Megye Klímastratégiája

Békés vármegye 2017-2018-ban kidolgozott klímastratégiája szerint a vármegye 2030-ra a vármegyék arányos ÜHG kibocsátását figyelembe véve az egyik legnagyobb (preferáltan TOP 3) százalékos kibocsátáscsökkenést éri el, megőrizve mezőgazdasági erejét, s pozícióját a vármegyék között, mindemellett pedig fenntartható módon megteremti az új iparágak/szolgáltatások megtelepedésének lehetőségét. A stratégia jövőképe tehát az, hogy reális módon, a vármegyében okos megoldásokkal, a lakosság és a piaci stakeholderek széleskörű bevonásával, fenntartható módon valósuljanak meg a klímastratégia célkitűzései. A klímaadaptációs és mitigációs intézkedéseknél fenntartható megoldásokra szükséges támaszkodni, melyek nem hátráltatják a vármegye fejlődését sem társadalmi, sem gazdasági szemszögből. A stratégia szerint így egyensúlyban tartható a fejlődés környezeti, gazdasági és társadalmi oldala. A költséghatékonyságon túl fontosak a vármegye adottságai. A célokat és akciókat a lehető legkisebb, még hatékony cselekvésre képes vármegyei egységekig érdemes lebontani. A stratégia hangsúlyozza továbbá, hogy célszerű kihasználni a rendelkezésre álló pályázati forrásokat és állami támogatási lehetőségeket, azonban lehetőségek szerint a helyi stakeholdereket is bele kell vonni a megoldások finanszírozásába, ugyanis ezáltal elérhető, hogy a lakosság és a piaci szereplők is „magukénak érezzék” ezen tevékenységeket, végső soron pedig megőrizték az eredményeket. Kiemelendő, hogy a vármegyét földrajzi elhelyezkedése miatt a határontúli ÜHG kibocsátás hatásai, és a tranzitforgalom kibocsátása is negatív externáliaként érinti, azaz ezek olyan káros jelenségek, melyek lokálisan nem/vagy nehezen kezelhetők, hatásaik ennek ellenére erősen jelentkeznek Békés vármegyében. Éppen ezért az adaptációs és szemléletformálási szemszöveget is ki

kell emelni a jelmondatok esetében. A fent felsorolt adaptációs célokat egyrészt a stakeholderek széleskörű tájékoztatásával, másrészt az adaptációs stratégiák részletes kidolgozásával lehet elérni. A stratégia által megfogalmazottak lényege, hogy Békés vármegye klímaadaptáció szempontjából hazánk legfelkészültebb vármegyéje legyen 2030-ra.

A stratégia ún. vármegyei átfogó célokat és a hozzájuk kapcsolódó mitigációs, adaptációs és szemléletformálási célokat fogalmazott meg. Az átfogó célok a következők:

1: A megye sérülékenységeinek csökkentése 2030-ig, klímakitettségének mérséklése adaptációs intézkedések által.

Az 1-es célkitűzés esetében a mitigációs és adaptációs részfejezetek szolgáltatják a specifikus alcélokat. Kijelenthető, hogy a vármegye jelentős kockázatoknak van kitéve, melyek a következők:

- Negatív klímahatások: hőhullámok (emelkedő tendencia, az országos átlag feletti), épített környezet kockázata, árvizek és belvizek, aszály, turizmus kitettsége.
- Jelentős helyi ÜHG kibocsátási tényezők, hotspotok kialakulása: a lakossági és nagyipari energiafogyasztás növekedése, valamint az átmenő és a helyi közúti forgalom kibocsátásának várható növekedése.

2: A megye klímaadaptációs felkészülésének növelése rendszeres kampányok, szemléletformálási intézkedések lefolytatásával, 2025-ig éves rendszerességgel.

A 2-es átfogó cél esetében a vármegyei stakeholderek szemléletformálása, széles, cselekvőképes tömeg elérése és informálása az elérendő állapot. A stratégia szerint jelenleg a vármegye általános, alapszintű tájékozottsága megfelelő, azonban a magasabb szintű, klímahatásokat behatóan érintő tudást kell elérni.

Az átfogó célokhoz kapcsolódó beavatkozási területek azonosítása és intézkedési javaslatok (mitigációs, adaptációs és szemléletformálási intézkedési javaslatok) az alábbi táblázatban láthatók:

	Mitigációs intézkedési javaslatok	Adaptációs intézkedési javaslatok	Szemléletformálási intézkedési javaslatok
1	Vármegyei lakossági és közhatalmi klíma mitigációs felvilágosító kampány indítása	A helyi lakosság bevonása az alkalmazkodási intézkedésekbe (S4/R1)	Vármegyei Klímatudatossági Tudásbázis létrehozása
2	Települési szintű klímastratégiák kidolgozása és a kapcsolódó akciók végrehajtása	Az alkalmazkodóképességet erősítő kockázatelemzési, környezetértékelési módszertani alkalmazások elterjesztése, a műszaki kritériumrendszerek módosítása a területfejlesztési, területrendezési, építésügyi és egyéb szakigazgatási dokumentumokban	Az alternatív hajtásláncú autózásról szóló ismeretterjesztő programok vármegyei kampányba történő megszervezése
3	Dekarbonizáció integrálása a vármegyei stratégiai dokumentumokban	A belvízi védelem beépítése a környezetvédelmi és ivóvízvédelmi stratégiákba (S2/R3)	Lakossági energiatakarékosági kampány szervezése
4	Vármegyei (települési önkormányzati) ingatlanvagyon energiahatékonysági célú felújítása (S2/R4, S3/R1)	A RAMSARI, NATURA 2000 és kiemelt természeti területek klímaszempontú védelmi tervének kidolgozása	A hőhullámok elleni védekezésről felvilágosító kampány

	Mitigációs intézkedési javaslatok	Adaptációs intézkedési javaslatok	Szemléletformálási intézkedési javaslatok
5	Elektromos hajtásláncú közlekedés meghonosításának elősegítése (S2/R2)	A települési zöldfelületi vagyron védelmének és fejlesztésének beépítése a település- és területfejlesztési dokumentumokba (S2/R1)	Az oktatási intézmények klímaszemponú tanórai és tanórán kívüli aktivitásainak támogatása
6	Nagyipari ÜHG kibocsátás csökkentését célzó energiahatékonysági beruházások megvalósításának támogatása	Az árvizeknek kitett területek felmérése	
7	Mezőgazdasági ÜHG kibocsátás csökkentését célzó energiahatékonysági beruházások és fenntartható fejlesztések megvalósításának támogatása	Települési hőségriadó tervek kidolgozásának elősegítése	
8	A mezőgazdaságra épülő élelmiszeripari és feldolgozóipari vertikum ÜHG kibocsátás csökkentését célzó energiahatékonysági beruházások és fenntartható fejlesztések megvalósításának támogatása	Az intézményi fenntartású és tulajdonú épületállomány klímairányú sérülékenységének felmérése (S3/R1)	
9		Az aszály és belvizek, valamint épített környezeti kockázatok által érintett mezőgazdasági területek s ráépülő ipar (élelmiszeripar és kapcsolódó feldolgozóipari ágak) tekintetében klímaadaptációs terv és akció javaslatok kidolgozása (S2/R3)	

66. táblázat: Beavatkozási és intézkedési javaslatok
Forrás: Békés Megye klímastratégiája

3.5.3 Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030

A stratégia nem foglalkozik külön Békéscsabával és/vagy a békéscsabai járással, azonban a Gyula és térsége turisztikai térség részeként megjelenik a város és közvetlen környezete. A stratégia kiemeli, hogy a térség gasztronómiai arculata erős és jelentős potenciállal rendelkezik. Például a Csabai Kolbászfesztiválhoz ifjúsági, szakmai és főzőversenyek, valamint mezőgazdasági- és élelmiszeripari, illetve turisztikai kiállítás társul, a békéscsabai Munkácsy kulturális örökség szintén hangsúlyos a térség márkaprofilját illetően. Emellett a térség egészségturisztikai szempontból is kiemelt, nemzetközi-regionális jelentőséggel bír. (S1/R1)

3.5.4 Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája (2018)

Békéscsaba Megyei Jogú Város Városfejlesztési Koncepciójában meghatározott jövőkép (középtávú célok) egy társadalmilag, gazdaságilag, környezeti értelemben és térszerkezetében kiegyensúlyozottan fejlődő város képét vetíti előre, amely képes megállítani a születésszámból és elvándorlásból fakadó népességcsökkenést. A koncepció célja, hogy integrálja a város (és környékének) fejlesztésében érdekelt és részt vevő egyéb szereplők (magánvállalkozások, civil szervezetek, állami intézmények)

fejlesztési törekvéseit. A megfogalmazott jövőképet és azok csoportosítását a következő táblázat foglalja össze:

	Társadalmi jövőkép	Gazdasági jövőkép	Környezeti jövőkép
1	Békéscsaba népességét megtartani képes, a fiatal népesség számára is vonzó élettér, ahol az itt élők képzettségének megfelelő munkalehetőség, a családok jó színvonalú megélhetése, ellátási és szolgáltatási feltételei és tartalmas kikapcsolódási, sportolási, szórakozási és művelődési lehetősége egyaránt biztosított.	A helyben fellelhető sokrétű szaktudásra és elhivatottságra alapozva, a párhuzamosan megvalósuló, a város elérhetőségét javító fejlesztéseknek köszönhető növekvő tökevonzó képesség eredményeképp Békéscsaba gazdasági központi szerepköre kimagasló a régióban.	A környezeti elemek állapota stabilan kedvező, a szennyező források, és az értékeket veszélyeztető hatások mérséklése, kiiktatása nyomán a város természeti értékeinek megőrzése biztosított.
2	Oktatási, egészségügyi és intézményi közép- és felsőfokú központ, a vármegye és egyes szegmensekben a tágabb térségre kiterjedő ellátási szerepkörökkel.	Az infrastrukturálisan előkészített, jó területi és műszaki adottságokkal rendelkező barnamezőit újrahatszónító gazdaságpolitika nyomán a város gazdasága újabb jelentős területigénybevétel nélkül növeli gazdasági teljesítményét.	A kiterjedt közigazgatási területen fellelhető egyedi tájképi értékek védelem alá helyezése megtörténik, biztosítva ezzel az alföldi táj eredeti arculatának és hasznosításának megmaradását.
3	Színes és nívós kulturális és közösségi élettérrel rendelkező vonzó szellemi központ.	Gazdaságának erősségét az itt megtalálható iparágak sokszínűsége adja, ami a város gazdasági, ezen felül üzemeltetési, fenntartási stabilitásának biztos alapjait is megteremti.	A tájhasználatban a megélhetést és jövedelemtermelést, valamint a megőrzést egyaránt lehetővé tevő tájgazdálkodási módok válnak uralkodóvá.
4	Kiemelkedő szlovák nemzetiségi tradícióira büszke, azt ápoló, és nagy múltú egyházi szerepét tiszteletben tartó, az egyházak és az itt élők szoros kapcsolatát megtartó, erősítő város.	A sorra megvalósuló célzott idegenforgalmi fejlesztések növekvő bevételeket eredményeznek a turizmus ágazatban.	A városi zöldfelületek száma és nagysága nő, és emellett, hogy ezáltal a közösségi terek száma is nő Békéscsabán, a városi térszerkezet is kedvezőbb és a városi klímaadottságok is javulnak.
5		Bővülő és differenciált szálláshelykínálatának köszönhetően lényegesen nő a városban eltöltött vendégéjszakák száma, a multiplikátor hatásra az idegenforgalom gazdasági súlyának növekedése látványos.	A vízpartok, vizes élőhelyek és maguk a víztestek, a felszíni és a felszín alatti vízkészletek mennyiségi és vízminőségi kedvező állapotának megőrzése megnyugtatóan biztosított.

	Társadalmi jövőkép	Gazdasági jövőkép	Környezeti jövőkép
6			A város kiemelkedően gazdag épített öröksége folyamatos állagmegóvása, bemutatása biztosított. Ez a tevékenység olyan városmarketinggel egészül ki, amely az országosan kevésbé középpontban lévő kulturális és építészeti örökség idegenforgalmi vonzerővé válását segíti elő.

67. táblázat: Békéscsaba MJV Városfejlesztési Konceptiójában meghatározott jövőkép összesítése
Forrás: Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája

A stratégia tartalmazza a városi tematikus célok és részcélok összegzését is, mely célok kiemelik, hogy egy megyei jogú város sokféle szerepnek kell megfeleljen, ugyanis a városlakóknak és a város térségének egyszerre szükséges jó minőségű és magas szolgáltatási színvonalat nyújtania, ugyanakkor munkahelyeket biztosítva a versenyképességet erősítenie, miközben a társadalmi egyenlőség szempontjainak is meg kell felelnie. A városi szintű tematikus és részcélokat a 68. táblázat szedi össze:

1. A gazdasági teljesítmény növelése és a versenyképesség javítása elsősorban helyi és térségi erőforrásokra támaszkodva	
1.1	A város elérhetőségét segítő alpinfrastruktúrák fejlesztése
1.2	Vállalkozási tevékenység erősítése a mezőgazdaság/élelmiszergazdaság terén (S1/R1)
1.3	Turisztikai potenciál fejlesztése (S1/R1)
1.4	Potenciállal rendelkező egyéb iparágak flexibilis kiszolgálása (S1/R1, S1/R2, S1/R3, S1/R4)
2. Vonzó városi életminőség kialakítása	
2.1	Megyeszékhely funkciók megtartása és erősítése (S3)
2.2	Közösségi szolgáltatások és intézményrendszer helyi igényeknek megfelelő fejlesztése (S3/R1, S3/R2)
2.2a	Köznevelési szolgáltatások és infrastruktúra fejlesztése (S1/R4, S2/R4, S3/R1)
2.2b	Egészségtudatos életmód és a szükséges infrastruktúra biztosítása (S2/R1, S3/R1, S4/R2)
2.2c	A szociális háló hatékonyságának javítása (S3/R3)
2.2d	Sokszínű közösségi és kulturális élet biztosítása (S4/R1, S4/R3, S4/R4)
2.3	Helyi közlekedési rendszer modernizálása (S2/R2)
2.3a	Városi közösségi közlekedés optimalizálása (S2/R2)
2.3b	Kerékpáros hálózat fejlesztése (S2/R2)
2.3c	Belterületi úthálózat fejlesztése (S2/R2)
3. Társadalmi integráció és adaptációs-készség erősítése	
3.1	Szegregálódó városi területek rehabilitációja (S3/R3)
3.2	Leszakadó társadalmi csoportok felzárkóztatása (S3/R3)
3.3	Külterületek ellátottsági szintjének javítása (S2/R2, S3/R3)
4. Ökológiai fenntarthatóság erősítése, klímaváltozás elleni küzdelem	
4.1	Energetikai fejlesztések (S2/R4, S3/R1)
4.2	Ivóvíz, csapadékvíz- és szennyvízhálózat korszerűsítése (S2/R3)
4.3	Zöldfelületi hálózat (ökológiai folyosó) fejlesztése (S2/R1)
4.4	Környezettudatos életmód elterjesztése (S4/R1)

68. táblázat: Városi tematikus és részcélok összegzése
Forrás: Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia az egyes városrészek középtávú fejlesztési céljait az alábbi, 69. táblázat tartalmazza:

1. Belváros	<ul style="list-style-type: none"> A belváros rehabilitáció fennmaradó fázisainak befejezése, a kereskedelmi és szabadidős funkciókat hordozó területekkel való szerves összekötése (S2/R1) Az attraktív külsőnek megfelelő tartalmas szolgáltatási szerkezet kialakítása: kereskedelmi, szolgáltatási, kulturális funkciók további erősítése, részben turisztikai céllal (S2/R1, S3)
2. Belvárostól nyugatra eső nagyvárosias	<ul style="list-style-type: none"> A belvárosi kereskedelmi zóna kiterjesztése (pl. piac, vasútállomás, Andrassy út) (S1/R1) A lakótelepi épületállomány korszerűsítése (energetikai program) (S2)
3. Belvárostól északra eső kisvárosias	<ul style="list-style-type: none"> Épített örökség védelme (S2/R1) Turisztikai potenciál erősítése: attrakciók, sétaútvonalak kialakítása (S1/R1)
4. Észak-keleti kertváros	<ul style="list-style-type: none"> Lakóterületek szabályozott fejlesztése a külső övezetben (közművek lefektetésére alkalmas utcaszélesség) Köz- és magánszolgáltatásokkal való ellátás javítása (S2/R2, S3/R1, S3/R2)
5. Keleti kisvárosi és kertvárosi zóna	<ul style="list-style-type: none"> Lakóterületek szabályozott fejlesztése a külső övezetben (közművek lefektetésére alkalmas utcaszélesség) (S2/R3) Turisztikai és rekreációs potenciál erősítése (az erdős területek rendezésével, új objektumok építésével vonzó szabadidős park, fesztiválhelyszín (CsabaPark) továbbfejlesztése) (S1/R1, S2/R1) Tömegközlekedési szolgáltatások elérhetőségének javítása (S2/R2)
6. Lencsési lakótelep	<ul style="list-style-type: none"> A lakótelep komplex energetikai felújítása (minél több épület méretgazdaságos bevonása, alternatív energiaforrások alkalmazása) (S2) Közterület fejlesztés funkciógazdagítás céllal az egyes célcsoportok igényeinek megfelelően (S2/R1)
7. Belvárostól délre eső kisvárosias	<ul style="list-style-type: none"> Utcakép javítása (járdák, burkolatok) (S2/R1) Déli iparterület szolgáltatásainak fejlesztése (S1/R2) Társadalmi leszakadás megelőzése a déli területeken (S3/R3)
8. Berényi út környéke	<ul style="list-style-type: none"> Kereskedelmi- és közszolgáltatásokkal való ellátottság javítása (S3) A leszakadó társadalmi rétegek felzárkóztatásának segítése (S3/R3) Északi iparterület infrastruktúrájának fejlesztése újabb beruházások befogadása érdekében (S1/R2)
9. Jamina	<ul style="list-style-type: none"> Komplex egészségügyi és szociális alapellátási intézmény kialakítása (S3/R1) Utcakép javítása (járdák, burkolatok) (S2/R1) A kerékpáros közlekedés lehetőségeinek javítása (S2/R2)
10. Almáskertek	<ul style="list-style-type: none"> Intermodalitásra épülő iparterületek kialakítása (autópálya csomópont függvényében) Kerékpáros (elsősorban hivatásforgalmi) elérhetőség biztosítása (S2/R2)

11. Mezőmegyer	<ul style="list-style-type: none"> A közszolgáltatások (egészségügy, tömegközlekedés) minőségének javítása (S2/R2, S3/R1, S3/R2) A városrész önálló identitásának erősítése (kulturális, közösségi, kézműves hagyományokra támaszkodva) (S4/R1, S4/R3)
12. Fényes	<ul style="list-style-type: none"> Kerékpáros elérhetőség javítása (S2/R2) Igényvezérelt közszolgáltatások kialakítása (S3)
13. Gerla	<ul style="list-style-type: none"> A közszolgáltatások (egészségügy, tömegközlekedés) minőségének javítása (S2/R2, S3/R1, S3/R2) A városrész és környezetében található kastélyokból fakadó turisztikai, rekreációs potenciál kiaknázása (S1/R1)
14. Élővíz-csatorna mente	<ul style="list-style-type: none"> Összefüggő rekreációs és kulturális zóna kialakítása (S2/R1)
15. Vasúti terület	<ul style="list-style-type: none"> Vasúti revitalizációs program végrehajtása, a várossal való kapcsolatok erősítése (S2/R2)
16. Külterületek	<ul style="list-style-type: none"> A külterületek infrastruktúrával való ellátottságának javítása (S2/R2) A tanyasi, mezőgazdasági tevékenység jövedelmezőségének javítása Repülőtér fejlesztése, figyelembe véve a tevékenységek környező repterekkel való összehangolását (S1/R1) A pósteleki szabadidőpark megközelíthetőségének javítása, kastélyrom renoválása – romként való megőrzése (S2/R2)

69. táblázat: Békéscsabai városrészek közléptávú fejlesztési céljai
Forrás: Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája

3.5.5 Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve (SECAP), (2021)

A Fenntartható Energia- és Klímaakcióterv az a kulcsdokumentum, mely rögzíti, egy település hogyan kívánja elérni 2030-ig a célként kitűzött, meghatározott mértékű CO₂ emisszió csökkentését. A SECAP célja az energiahatékonyság növelése, a tudatosság erősítése, a káros emissziók csökkentése, a pályázati forrásokhoz való könnyebb hozzáférés biztosítása, a tisztaság és élhetőség növelése, illetve a további energiatudatos fejlesztések megalapozása, mint a Smart City program.

A dokumentum javaslatokat tesz, illetve összegzi a 2030-ig várhatóan megvalósuló beruházásokat, korszerűsítéseket, melyek a fentebb említett célokat szolgálják. Ilyen beruházás például

- a Békéscsaba Modern Városok Programjában szereplő Smart Grid rendszer alapjaként lehetőség szerint 2023-ig két ütemben kiépítendő 1,3, illetve 1,5 MWp teljesítményű központi naperőmű; a geotermikus kaszkádrendszer; (S2/R4)
- lakóépületek energiahatékony korszerűsítése; (S2)
- a geotermikus hőszolgáltatás kiépítése; (S2/R4)
- a város közvilágításának korszerűsítése és SMART városüzemeltetési rendszer kialakítása; (S2/R4)
- az önkormányzati személygépjárműflotta hibrid vagy elektromos meghajtásúra cserélése, illetve a lakosság ösztönzése ennek követésére helyi kedvezményekkel; (S2/R2, S2/R4)
- intelligens forgalomirányítási rendszer kiépítése; (S2/R2)
- elektromos buszok beszerzése; (S2/R2)
- kerékpáros létesítmények növelése; (S2/R2)
- klímatudatossággal kapcsolatos szemléletformálás. (S2)

A következő kivágot szemlélteti, hogy a javaslatok megvalósulása révén mekkora csökkenést vár a CO₂-kibocsátás terén a város. Látható, hogy a tervezett beruházások megvalósítását követően a CO₂-kibocsátás csökkenés a legjobb forgatókönyv szerint 2030-ra így akár közel 50%-ot is elérhet.

Kategória	2010. évi CO ₂ -kibocsátások [t]	2014. évi CO ₂ -kibocsátás csökkenés %-ban 2010-hez képest	Tervezett CO ₂ -kibocsátás csökkenés %-ban 2030-ra 2010-hez képest
ÉPÜLETEK, BERENDEZÉSEK/LÉTESÍTMÉNYEK, IPAR:			
Önkormányzati épületek, berendezések/létesítmények	6 267	3,72%	-44,28%
A szolgáltató szektorhoz tartozó (nem önkormányzati) épületek, berendezések/létesítmények	9 618	-7,08%	-125,41%
Lakóépületek	90 570	-16,18%	-53,51%
Önkormányzati közvilágítás	1 543	2,52%	-118,78%
Ipar (az ETS – európai kibocsátáskereskedelmi rendszer – hatálya alá tartozó iparágak kivételével)	11 408	42,65%	-16,59%
Épületek, berendezések/létesítmények és ipar - részösszeg	119 405	-8,54%	-56,13%
KÖZLEKEDÉS:			
Önkormányzati flotta	101	54,54%	0,00%
Tömegközlekedés	1 213	-11,18%	-41,68%
Magán célú és kereskedelmi szállítás	43 766	30,45%	-27,22%
Közlekedés - részösszeg	45 080	29,39%	-27,55%
Összesen	164 486	1,85%	-48,30%

89. ábra: 2010.; 2014. és 2030. évi CO₂-kibocsátási adatok összehasonlítása
Forrás: BMJV SECAP, 2021

3.5.6 Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, Klímastratégia (2021)

A békéscsabai klímastratégia kapcsolódik és/vagy alapul veszi a következő országos, vármegyei és települési stratégiák által megfogalmazottakat:

- Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (NÉS2)
- Nemzeti Energiastratégia (NES)
- Nemzeti Épületenergetikai Stratégia (NÉES)
- Energia- és Klímatudatossági Szemléletformálási Cselekvési Terv (EKSzCsT)
- Magyarország Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Terve 2020-ig (NEHCsT)
- Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve 2010-2020 (NCsT)
- Nemzeti Közlekedési Infrastruktúrafejlesztési Stratégia (NKIFS)
- Kvassay Jenő Terv – Nemzeti Vízstratégia (KJT)
- IV. Nemzeti Környezetvédelmi Program (NKP IV.)
- Békés Megyei Klímastratégia 2018-2030 (BMK)
- Békéscsaba MJV Integrált Településfejlesztési Stratégiája (ITS) (2014)
- Békéscsaba MJV Településfejlesztési Konceptió (Konceptió)
- Békéscsaba MJV Önkormányzata Környezetvédelmi Programja (2014) (BKP)
- Békéscsaba MJV SECAP-ja (2017)
- Békéscsaba Megyei Jogú Város Modern Városok Programja 1802/2017. (XI. 8.) Korm. határozat.

A stratégia várost érintő (2030-ra, de legkésőbb 2050-re) jövőképe a következő: „A települést zöld gyűrű veszi körbe, amely a településen belüli vízfelületekkel és zöld ökológiai folyosókkal kapcsolódik össze. Megvalósul az ökológiai szemléletű csapadékvíz elvezetés és a biodiverzitásra törekedő növénytelepítés, fasorok szegélyezik a dűlőutakat. A város ipara energiahatékonyan, a körkörös és zöld gazdaság elveinek megfelelően működik, széles körben használ megújuló energiákat, valamennyi szektorra jellemző a racionális, takarékos és helyi erőforrásokra alapozott energiafelhasználás. Az

egyszer használatos műanyagok eltűnnek, csomagolás nélküli üzletek működnek. A helyi közlekedés környezetkímélő módon, többségében a közösségi és alternatív formákban zajlik. A lakosság nagyrészt családbarát, kertvárosias területeken él, sokszínű kulturális és közösségi életet, és az egészség megtartását biztosító intézményrendszer támogatásával. Valamennyi generáció és társadalmi csoport környezet- és klímatudatos életmódot folytat.”³³²

A klímastratégia leszögezi, hogy Békéscsaba általános mitigációs és dekarbonizációs célkitűzése illeszkedik a SECAP-ban vállalt, 2030-ig elérendő 40%-os mitigációs célhoz. A 2018-as bázisévhez képest megfogalmazott mitigációs, adaptációs és szemléletformálási célok a következők:

Mitigációs célok	
1	A lakó- és középületek üzemeltetéséből származó ÜHG-kibocsátás csökkentése 2030-ig legalább 35%-kal 2018-hoz képest (36000 t/év) (S2/R4, S3/R1)
2	Az ipari és szolgáltató szektorból származó ÜHG-kibocsátás csökkentése 2030-ig legalább 20%-kal 2018-hoz képest (27000t/év)
3	A közlekedésből, szállításból származó ÜHG-kibocsátás csökkentése 2030-ig legalább 40%-kal 2018-hoz képest (15 000 t/év) (S2/R2)
4	A hulladékgazdálkodásból származó ÜHG-kibocsátás csökkentése 2030-ig legalább 40%-kal (1500 t/év) (S2)
5	Az erdők és zöldfelületek növelése a szén-dioxid megkötő képesség javítása érdekében 2030-ig legalább 250 ha-ral (500 t/év) (S2)
Általános adaptációs cél	
1	A lakosság, a természeti környezet és a gazdaság alkalmazkodását elősegítő intézkedésekkel hosszú távon biztosítani a felmelegedő és szárazodó klíma hatásainak kivédését a közegészségügyi és szociális intézményrendszer megerősítésén, várostervezési- és fejlesztési lépéseken, illetve hatósági intézkedéseken keresztül.
Specifikus adaptációs célok	
1	A klímavédelem és adaptáció szempontjainak érvényesítése a város stratégiai dokumentumaiban és döntési folyamataiban
2	Az érzékeny gazdasági ágazatok alkalmazkodóképességének segítése
3	A humán-egészségügyi, valamint katasztrófavédelmi kockázatok csökkentése településfejlesztésen és speciális építészeti eszközökön keresztül (S2/R3, S3)
4	A természeti és épített környezet elemeinek és rendszereinek klímaadaptációt figyelembe vevő fejlesztése (S2, S3/R1)
Szemléletformálási, klímatudatossági célok	
1	Klímatudatossági szemléletformálás az önkormányzat szerveinél és intézményeinél
2	A felnövő békéscsabai klímatudatos generációkért (S4/R1, S4/R4)
3	A klímatudatos életmód lakossági terjesztése, különös tekintettel a nehezen elérhető csoportokra (S4)
4	Klímatudatos cégek és a civil partnerség erősítése (S4)

70. táblázat: A Békéscsabai Klímastratégia célja

Forrás: Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, Klímastratégia (2021)

³³² Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, Klímastratégia (2021)

4 Monitoring, kontrolling, indikátorok

4.1 FVS monitoring rendszere, nyomon követés a tervezés és végrehajtás során

A meghatározott városi stratégiai célrendszer megvalósulásának nyomon követését, az eredményesség mérését a részcélokhoz rendelt indikátorok mérése biztosítja – az FVS megvalósításának teljes időszaka alatt. A részcélokhoz rendelt indikátorok mérése a végrehajtási időszak alatt rendszeresen megtörténik, hiszen ezen tevékenység szerves részét képezi a monitoring folyamatnak. A rendkívül komplex stratégiai célokhoz kapcsolódóan nem fogalmazunk meg önálló indikátorokat, ezek teljesülését ugyanis a részcélokhoz rendelt indikátorok együttes teljesülése mutatja a leghatékonyabban. Általánosságban elmondható, hogy az aktuális indikátorértékek, a tervtől való esetleges eltérések mértéke visszahatnak a megvalósítás folyamatára, így a végrehajtás és a monitoring kölcsönösen hatással vannak egymásra. A stratégiai menedzsment szemléletben a célok teljesülése mértékének rendszeres vizsgálata biztosítja, hogy a városfejlesztés és a működés eredményei nem utólagosan, hanem még folyamatában értékelhetővé váljanak, a fejlesztési folyamat pedig alkalmazkodhasson a belső és külső környezet módosulása által indukált változásokhoz. Ezt a folyamatos visszacsatolást egy önálló, horizontálisan szervező munkacsoport fogja figyelemmel kísérni, illetve koordinálni az 5. Az irányítási és működési modell fejezetben leírtaknak megfelelően.

A monitoring rendszer kidolgozásának egyik első lépéseként a 3.3. A stratégia célrendszere fejezetben bemutatásra kerülő célrendszer teljes körű figyelembevételével olyan indikátorok kerültek meghatározásra, amelyek nem csupán relevánsnak tekinthetők (egy-egy konkrét cél vonatkozásában), hanem megfelelnek az ún. SMART kritériumrendszer többi követelményének is. Ennélfogva az indikátorok úgy kerültek megalkotásra, hogy azok kellően specifikusak legyenek, elvi mérhetőségük mellett biztosítva legyen az indikátorértékek elérhetősége, rendelkezésre állása is, az aktuális információk rendszeresen előállíthatók (beszerezhetők vagy hozzáférhetők) legyenek, illetve az adatok megbízhatóak legyenek. A monitoring rendszer kialakítása során teljeskörűen figyelembe lett véve, hogy annak alkalmasnak kell lennie az FVS egységes indikátorainak kezelésére is a 4.2. Az FVS-hez kapcsolódó indikátorok és azok mérési módszertana fejezetben foglaltaknak megfelelően. A monitoring és értékelési tevékenység alapját képező indikátorkészlet tehát az egyes részcélok elérését, a tervértékekhez képest történő előrehaladást hatékonyan képes számszerűsíteni. A stratégia indikátorainak megfogalmazása során kiemelt szempont volt az egyértelműség, azaz, hogy bármely érdekelt számára csupán egyféle értelmezése lehessen az egyes indikátoroknak. Ennek érdekében az indikátorok mérésének módszertana megfelelő pontossággal került meghatározásra. Az indikátorkészlet összeállítása során azon elv érvényesült, mely szerint a város középtávon tervezett fejlesztéseinek, projektjeinek sikeressége és az FVS eredményessége egyaránt mérhetővé válik.

Az indikátorok típusának meghatározása során az egyes részcélok esetében mérlegelésre került, hogy kimeneti, eredmény- vagy hatásindikátorok kiválasztása indokolt. Az indikátorkészlet megalkotásakor alapvető igényként merült fel, hogy a stratégiai szinten kisebb jelentőségű kimeneti indikátorok aránya – könnyű előállíthatóságuk ellenére – lehetőség szerint alacsony maradjon, és inkább a hatás- és/vagy eredményindikátorok kerüljenek túlsúlyba. A monitoring rendszer elsődlegesen Békéscsaba MJV vonatkozásában kerül kidolgozásra.

Stratégiai célok/részcélok	Indikátor	Mérték egység	Bázisérték (bázisév)	Célérték (2029)	Mérés módszere
S1. Helyi erőforrásokra és hálózatos együtt-működésekre építő, globális gazdasági folyamatokba hatékonyan bekapcsolódó térségi gazdaság					
S1/R1. A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság)	Idegenforgalmi adóbevételek	ezer Ft	2.728 (2020)	3.000	Önkormányzati adatszolgáltatás / KSH
S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak	A nem pénzügyi támogatásban részesülő vállalkozások száma	db	0 (2021)	2	Azon vállalkozások összesített száma, amelyek közvetlen, pénzáttalálással nem járó (iránymutatás, tanácsadás, vállalkozási inkubátorok stb. formájában nyújtott) támogatásban részesülnek. Önkormányzati adatszolgáltatás
	Újonnan létrejövő, kiépített alpinfrastruktúrával rendelkező, eladásra vagy bérbeadásra szánt területek nagysága	ha	0 (2021)	2	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Stratégiai-Fejlesztési Osztály)
S1/R3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok	A térségben működő cégek által elnyert K+F+I támogatás (GINOP Plusz vagy NKFIH pályázati keretből)	MFt	0 (2021)	100	palyazat.gov.hu és nkfi.gov.hu támogatott projektkezelők adatszolgáltatása
S1/R4. A szak- és felsőfokú képzési struktúra és kínálat az átalakuló helyi gazdaság igényeihez igazodik	A helyi szak- és felsőfokú képzőhelyek és a helyi vállalatok közötti együttműködési megállapodások száma	db	243 (2021)	245	Képzőhelyek adatszolgáltatása
	A duális képzésben résztvevő tanulók száma	fő	664 (2021)	670	Képzőhelyek adatszolgáltatása
S2. Élhetőbb, vonzóbb, fenntarthatóbb, biztonságosabb várostérség					
S2/R1. A település épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét	Megújult vagy újonnan kialakított zöldfelület nagysága	ha	0 (2021)	4	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Stratégiai-Fejlesztési Osztály; Városüzemeltetési Osztály)
	Városi területeken létrehozott vagy helyreállított nyitott terek	ha	0 (2021)	4	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Stratégiai-Fejlesztési Osztály; Városüzemeltetési Osztály)

Stratégiai célok/részcélok	Indikátor	Mérték egység	Bázisérték (bázisév)	Célérték (2029)	Mérés módszere
S2/R2. A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes	Új, átépített vagy korszerűsített közutak hossza	km	0 (2021)	8	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Stratégiai-Fejlesztési Osztály)
	A felújított, illetve újonnan épített kerékpárforgalmi létesítmények teljes hossza	km	0 (2021)	6	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Stratégiai-Fejlesztési Osztály)
S2/R3. A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat	A felújított, illetve újonnan épített csapadékvíz-elvezető hálózat hossza	km	0 (2021)	8	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Stratégiai-Fejlesztési Osztály; Városüzemeltetési Osztály)
S2/R4. A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát	A megtermelt megújuló energia aránya az önkormányzati energiafelhasználáson belül	%	8,41	10	Önkormányzati adatszolgáltatás (Stratégiai-Fejlesztési Osztály)
	Megújuló energia termelés aránya	%			
S3. Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat közszféra, piaci és nonprofit szereplők együttes részvételével, nagyvárosi színvonalon biztosító város					
S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében	Önkormányzati fenntartású épületek CO ₂ megtakarítása a beruházások eredményeként	tonna CO ₂ egyen érték	0 (2021)	400	Önkormányzati adatszolgáltatás (Stratégiai-Fejlesztési Osztály)
	Jobb energiahatékonyságú középületek	m ²	0 (2021)	3000	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Stratégiai-Fejlesztési Osztály)
	Fejlesztéssel érintett, alapellátást nyújtó szolgáltatások száma	db	0 (2021)	7	Önkormányzati adatszolgáltatás (Stratégiai-Fejlesztési Osztály; Szociálpolitikai Osztály)
S3/R2 Az alap és kényelmi szolgáltatások működését biztosító humán és szervezeti háttér biztosított – a piaci és civil szereplők fokozott bevonása mellett	Munkahelyi képzések száma a humán közszolgáltatásban dolgozók számára az önkormányzati fenntartású intézményeknél	db	0 (2021)	1	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Jogi, Igazgatási és Humánpolitikai Osztály)
	Munkahelyi képzéseken résztvevő humán közszolgáltatásban dolgozók száma	fő	0 (2021)	3	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft., Jogi, Igazgatási és Humánpolitikai Osztály)
	Szociális bérlakások száma	db	161 (2021)	161	Önkormányzati adatszolgáltatás (Szociálpolitikai Osztály)

Stratégiai célok/részcélok	Indikátor	Mérték egység	Bázisérték (bázisév)	Célérték (2029)	Mérés módszere
S3/R3 A sérülékeny társadalmi csoportok leszakadása mérséklődik, integrációjuk eszköztára bővül – a szegregációs folyamatok lelassulnak	Önkormányzati érdekkörben kezelt bérlakások száma	db	504	504	Önkormányzati adatszolgáltatás (Szociálpolitikai Osztály)
S4. Közösségeire építő, dinamikus, egészséges és jelentős, a mindenkori munkaerőpiaci kihívásoknak jól megfelelő helyi társadalom					
	Helyi civil szervezetek száma	db	427 (2019)	427	KSH Tájékoztatási adatbázis
S4/R1. Erős a helyi társadalom értékmegőrző, értékteremtő és önszervező képessége, sok speciális szolgáltatási szegmensben képesek értékvédként és értékteremtő szolgáltatóként fellépni (kiegészítve a közszolgáltatásokat)	Európai uniós forrásból finanszírozott, helyi civil szervezetek által megvalósított értékmegőrző, értékteremtő programok száma	db	0 (2021)	100	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Stratégiai-Fejlesztési Osztály)
	Népegészségügyi szűréseken résztvevők száma	fő	722 (2021)	800	A Nemzeti Népegészségügyi Központ által megvalósított népegészségügyi szűréseken résztvevők száma
S4/R3 A helyi kulturális hagyományok megújulnak és együtt járnak hozzá a közösségi kohézióhoz, valamint az újszerű, gazdaságilag is értelmezhető értékteremtéshez	Megvalósított programok száma	db	0 (2021)	150	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.)
	Társadalmi akciókban résztvevők száma	fő	0 (2021)	7000	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.)
S4/R4 A fiatalok érdekei jobban érvényesülnek, alulról jövő kezdeményezéseik megvalósítását településük támogatja	Vándorlási egyenleg	fő	-122 (2020)	-100	KSH Tájékoztatási adatbázis

71. táblázat: A célrendszerhez rendelt indikátorok áttekintése³³³

4.2 Az FVS-hez kapcsolódó indikátorok és azok mérési módszertana

A Módszertani kézikönyv rögzíti, hogy az FVS egy élő, dinamikusan fejlődő dokumentum, mely kijelöli a stratégiát hét éves időtávra, ugyanakkor a reziliencia és adaptivitás elvárásának megfelelően a külső és belső változásokra reflektálva adaptáció, módosítás is elképzelhető a hét éves időtávban. Ennek érdekében egy olyan átlátható, transzparens nyomon követési rendszer kialakítása elvárás, amely mérhetővé teszi az FVS, mint eszköz teljesítményét, eredményeit. Mindehhez kapcsolódva kerültek meghatározásra az alábbi, FVS szintű egységes indikátorok, melyek a rezilienciát, valamint az öt tervezési dimenzió mentén elért eredményeket vizsgálják – éves adatszolgáltatási kötelezettséggel az Irányító Hatóság felé.

³³³ A bázis- és célértékek meghatározása folyamatban van.

	indikátor	mérték- egység	bázisérték (bázisév)	célérték (célév)	mérés módszere
Reziliencia: a gazdaság több lábon állása	helyi gazdaság diverzifikációjának mértéke	%	11,21 (2019)	12	a legtöbb iparüzési adót befizető ágazat által befizetett iparüzési adó nagysága (Ft) / a város teljes iparüzési adó bevétele (Ft)
Reziliencia: energia-függőség alternatív energiaforrásokkal való oldása	megújuló energiatermelés arányának növekedése	%			a város területén az adott évben megtermelt megújuló energia összmenyisége (MW GJ) / a város területén az adott évben felhasznált energia összmenyisége (MW GJ)
Reziliencia: digitális város	digitális ügymenetek aránya	%	62,1 (2020)	65	a digitálisan elindított / lefolytatott hivatali ügyek száma (db/év) / az összes adott évben elindított ügy száma (db)
Reziliencia: megtartó város	az életminőséget meghatározó szolgáltatásokkal való elégedettség	%	48,2 (2022)	55	az IH által biztosított elégedettséget mérő kérdőív lehető legnagyobb mintán történő lekérdezése, majd az eredmények összegzését követően az elégedettségi arány kiszámítása
Reziliencia: zöldfelületek	zöld- és vízfelületek arányának változása	%	100 (2021)	100	települési zöld- és vízfelületek nagysága (ha) (aktuális év) / a települési zöld- és vízfelületek nagysága (ha)(bázisév)
Prosperáló város	fejlesztésekbe bevont külső forrás aránya	%	0 (2021)	10	((befektetett eszközök FVS (Ft) aktuális + megelőző évek kumulált) / (befektetett eszközök önkormányzati TOP Plusz forráskeretből (Ft) aktuális + megelőző évek kumulált)) / (tervezett befektetett eszközök FVS (Ft) / önkormányzati TOP Plusz forráskeret (Ft))
Zöldülő város	éves ÜHG kibocsátás egyenérték (CO ₂ /t)	tonna CO ₂ egyenérték	0	10	[városi ÜHG kibocsátás tonna CO ₂ egyenérték (bázisév)] – [városi ÜHG megkötés tonna CO ₂ egyenérték (bázisév)]
Digitális város	digitálisan mért adattípusok száma	db	0 (2021)	1	a településen digitálisan mért adattípusok száma

	indikátor	mérték- egység	bázisérték (bázisév)	célérték (célév)	mérés módszere
Megtartó város	vándorlási egyenleg	fő	-122 (2020)	-100	a településre állandó lakcímmel bejelentkezők lakosok számának (fő) (aktuális év) és a településen az állandó lakcímet megszüntetők számának különbsége (fő) (aktuális év)
Kiszolgáló város	újonnan belterületbe vont területek és a kihasználatlan városi területek aránya	%	0,023 (2020)	0,03	újonnan belterületbe vont területek nagysága (ha) (aktuális év) / a kihasználatlan városi területek nagysága (ha) (aktuális év)

72. táblázat: Az egységes FVS indikátorok áttekintése³³⁴³³⁴ A bázis- és célértékek meghatározása folyamatban van.

4.3 A beavatkozásokra vonatkozó adatok gyűjtésének és kezelésének helyi módszertana

Az FVS megvalósítását segítő beavatkozások nyomon követése, monitoringja elsődlegesen a Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. feladata. Ezen tevékenység célja, hogy rendszeres és megbízható információ álljon önkormányzat, illetve a megvalósítást támogató intézmények, szervezetek és személyek rendelkezésére az FVS-ben foglaltak terén történő előrehaladás tekintetében. A monitoring tevékenység ugyanakkor a lakosság tájékoztatásának egyik forrásaként is szolgál, és lehetőséget teremt arra, hogy az itt élők hiteles és naprakész információkat kapjanak a mindennapjaikat közvetlenül vagy közvetetten szolgáló beavatkozásokkal kapcsolatban.

Az előző pontban látható, hogy az indikátormutatók egyértelműen definiálásra kerültek, biztosítva azok egyféle, egységes értelmezését, amely minden érdekelt számára rendelkezésre fog állni. A mutatók meghatározása, számításuk módja a beavatkozás teljes életciklusa alatt változatlan lesz, lehetővé téve a bázisérték és célérték összehasonlíthatóságát – sőt az egységes indikátoroknak köszönhetően az FVS-eszközt használó minden területi szereplő teljesítménye aggregálható, programszinten is értékelhető.

A monitoring rendszeres adatgyűjtésen alapszik, amely lehetővé teszi, hogy a menedzsmentszervezet folyamatában vizsgálja a tevékenységek előrehaladását a kitűzött célok viszonylatában, illetve pontos képpel rendelkezzen a beavatkozások eredményeivel és hatásaival kapcsolatban. Fentiekben már részletesen bemutattuk az egyes részcélokhoz rendelt indikátorok pontos megnevezését, mértékegységét, a mérés módszerét, továbbá a már rendelkezésre álló bázisértéket, illetve az elérendő célértéket. Mindazonáltal – mint arra a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve is felhívja a figyelmet – az FVS egyik jellemzője, hogy annak tartalma nem állandó, hanem a változó környezethez történő adaptáció során dinamikusan fejlődik, így a külső és belső változásokra reflektálva az indikátorok tekintetében is elképzelhető módosulás.

Az FVS vizsgáló monitoringot a Városfejlesztési Nkft. egyrészt saját, illetve önkormányzati adatgyűjtésből származó adatok alapján látja el, másrészt az adatok meghatározott körét külső – tehát az önkormányzati körön kívüli – adatszolgáltatótól szerzi be. Utóbbiak egyaránt lehetnek helyi, nem önkormányzati adatgazdák, illetve központi adatbázisokkal rendelkező szervezetek. A Városfejlesztési Nkft. a beavatkozásokhoz kapcsolódó monitoringtevékenysége során vizsgálja az adatok megbízhatóságát, akár külső, akár belső adatforrásokról van szó. Saját városi adatforrás esetében a Polgármesteri Hivatal megfelelő adatmenedzsmenttel gondoskodik a beérkező adatok érvényességéről és hitelességéről. Ennek keretében – szükség esetén – sor kerül a nyers adatok tisztítására és megfelelő strukturálására.

A mutatóértékek kiszámításához szükséges adatok tekintetében minden érintett szereplő teljeskörűen érvényesíti a mindenkor hatályos adatvédelmi szabályokat. Ez vonatkozik az adatgyűjtés, -tárolás, -feldolgozás és -közlés teljes folyamatára. Az FVS-megvalósítás részeként zajló digitális átállás várhatóan hozzájárul ahhoz, hogy az adatgyűjtés és az adatok feldolgozása során a digitális megoldások egyre jelentősebb szerepet kapjanak.

A mutatóértékek kalkulációjához szükséges adatok meghatározott kerülnek begyűjtésre, a mutatóértékek pedig ezek alapján aktualizálásra a friss adatok figyelembevételével. A folyamatosan frissülő információk esetében meghatározásra kerül, hogy milyen időpillanatokban érvényes adatok

kerülnek figyelembevételre az egyes értékek meghatározásakor. Bizonyos indikátorok esetében az évente vagy nagyobb gyakorisággal történő adatgyűjtés nem megvalósítható, illetve nem tekinthető célszerűnek. Ez egyrészt azon esetekre vonatkozik, ahol érdemi elmozdulás legkorábban a stratégiai ciklus végéhez közeledve várható, másrészt azon adatfelvételekre, amelyek jellemzően éves gyakoriságnál ritkábban, előre tervezett időpontban történnek (pl. bizonyos stratégiák felülvizsgálata). Az adatgyűjtési gyakoriságok ezen szempontok érvényesítésével kerültek meghatározásra.

5 Az irányítási és működési modell

5.1 A városirányítási modell indokolt módosításai

Az FVS megalapozó munkarésze részletesen tárgyalja Békéscsaba MJV irányítási modelljét (2.4.1 fejezet), kiemelt figyelemmel a városfejlesztéssel kapcsolatos döntési és végrehajtási folyamatokra. Az irányítási modellel kapcsolatos megállapítások, valamint a fenntartható városfejlesztési stratégia 3. fejezetében részletezett fejlesztési célok és beavatkozások alapján indokolt bizonyos módosítások / új típusú megoldások bevezetése az irányítási modellt illetően.

A fejezet bevezetéseként a 2.4.1 fejezet végén levont következtetésekkel kapcsolatos tennivalókat rendszerezünk, majd megnevezzük az városirányítási modell alakításával összefüggő főbb célokat, ezt követően a Módszertani Kézikönyv iránymutatásai szerint mutatjuk be a kapcsolódó beavatkozásokat, feladatokat. A következtetésekből eredő beavatkozási szükségletek:

Sor-szám	Az irányítási modell értékelése alapján levont következtetések	Beavatkozás indokolt (igen/nem)	Indoklás
1.	A városfejlesztési és működtetés területén az önkormányzat által irányított folyamatok a jellemzők, a governance irányítási modell elemei, amelyben a nem önkormányzati szereplők hangsúlyos szerepet kapnak formálisan megjelennek ugyan, de nem váltak a városirányítás meghatározó jellemzőivé.	igen	Az FVS újszerű tartalma indokolja a nem önkormányzati szereplők hangsúlyos szerepvállalását és érdemi bevonását a döntés-előkészítésbe a fejlesztések során. A felhasználói elégedettség és működési hatékonyság érdekében indokolt a governance típusú irányítás gyakorlati alkalmazásának intenzívebbé tétele.
2.	A városmenedzseri feladatkör nem épül be Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatalának struktúrájában, egyes projektek stratégiai szintű koordinatív feladatai, valamint az európai uniós forrásból megvalósuló projektek előkészítő és megvalósítást érintő feladatai elsősorban a Városfejlesztési Nkft.-nél koncentrálnak.	nem	A városmenedzseri feladatkör gyakorlatilag Városfejlesztési Nkft. működésén keresztül érvényesül – nem indokolt ilyen pozíció létrehozása, amíg a Nkft. szerepvállalása a városirányításban a jelenlegi szinten marad.
3.	A zöld és digitális átálláshoz szükséges szakértői ismeretek a Városfejlesztési Nkft.-nél, az Energia Esco Kft.-nél és a Békéscsabai Városgazdálkodási Kft.-nél koncentrálnak, a Polgármesteri Hivatal szakosztályainak szakértelmével kiegészülve.	nem	A zöld és digitális átálláshoz szükséges szakértői ismeretek gyakorlatilag Városfejlesztési Nkft. működésén keresztül érvényesülnek – nem indokolt kapcsolódó koordinatív státusz létrehozása, amíg a Nkft. szerepvállalása a városirányításban a jelenlegi szinten marad.
4.	Békéscsabán a városfejlesztés stratégiai szintű és projekt megvalósítást lefedő folyamatai hatékonyság és a produkált minőség szempontjából példaértékűek.	nem	A színvonal megtartása továbbra is cél.
5.	A döntés-előkészítésben és megvalósításban résztvevő szervezetek és osztályok között esetenként kevésbé hatékony a kommunikáció, az információáramlás akadózik, ami	igen	Indokolt a kommunikáció hatékonyságának növelése az egyes, stratégia végrehajtásában érintett osztályok, szervezetek között.

Sor-szám	Az irányítási modell értékelése alapján levont következtetések	Beavatkozás indokolt (igen/nem)	Indoklás
	hátrálthatja a projektvégrehajtási folyamatot.		
6.	A hivatalban hiány mutatkozik a projektvégrehajtást támogató mérnöki végzettségű, szakértő munkatársakból, aminek megoldását a köz- és piaci szféra markáns bérkülönbségi akadályozzák. Ennek megoldásával a zöld és digitális átállás szakértői ismeretei jobban integrálódhatnak a hivatali szervezetbe is.	igen	A hivatal HR politikájának változása indokolt. Az új típusú stratégiai tartalmak végrehajthatósága indokolja a szakági felsőfokú ismeretekkel rendelkező munkatársak alkalmazását (mérnökök) elsősorban a projektelőkészítést és végrehajtást támogató mérnöki végzettségű szakértő munkatársak számának (ill. belső arányának) növelését. Ennek kedvező hatása lehet a 4. pontban jelzett, eltérő hatékonyságú projektkoordinációra is.

A városirányítási modellel kapcsolatos célok

- Cél, hogy Békéscsaba városirányítása hatékonyabbá váljon és gyakorlati szinten is támaszkodjon a governance típusú irányítási modell eszközrendszerére, a kulcsszereplők valós partneri szintű bevonására.
- Cél továbbá, hogy idővel (közép-, ill. hosszabb távon) a polgármesteri hivatalon belül elinduljon egy minden és mindenki szempontjából méltányos megoldásokat alkalmazó átalakulás, amely a kisebb létszámú, az új típusú városfejlesztési kihívásokra rugalmasan reagáló stáb kialakítását jelenti.
- Cél a belső operatív döntési folyamatok felgyorsítása, a jóval hatékonyabb belső kommunikáció – az esetleges hátráltató tényezők kiküszöbölése.

5.1.1 Az átfogó városirányítási rendszer változásai

Az átfogó irányítási rendszer változásaival kapcsolatos feladatokat az alábbi táblázat foglalja össze a Módszertani Kézikönyvben megadott szempontok szerint.

Vizsgálandó beavatkozások (Módszertani Kézikönyv)	Az irányítási rendszer/modell változásaival összefüggő feladatok
Milyen módon kívánja elérni az irányítás különböző szintjei közötti beavatkozások koordinációját és összehangolását? E helyt javasolt (nem elvárt) a városmenedzser és a zöld, illetve digitális átállás menetrendhez/átálláshoz kapcsolódóan felelős koordináló személy kijelölése.	<p>Békéscsabán szükséges a városfejlesztés és működtetés különféle szervezeti egységek között végzett feladatainak szorosabb összehangolása, az ennek alapját jelentő kommunikációs csatornák és rendszeres fórumok megerősítése.</p> <p>Feladat a folyamatos információáramlás és együttműködési lépések szabályozott keretek közötti folytatása, az elmaradások nyomon követése, az indokok feltárása. Ebben segítséget nyújthatnak a moduláris rendszerű digitális feladatmenedzsment rendszerek, ahol a kommunikáció hatékonysága is nyomon követhető.</p> <p>A zöld és digitális átállás folyamatai gyorsabban zajlanak, amennyiben azokat önálló projektszervezés támogatja. Békéscsabán a zöld és digitális keretrendszer szakértői háttérét és koordinációját a Városfejlesztési Nkft. biztosítja – nincs szükség erre külön apparátus vagy személy kijelölésére.</p>

Vizsgálandó beavatkozások (Módszertani Kézikönyv)	Az irányítási rendszer/modell változásaival összefüggő feladatok
Milyen eszközökkel kívánja érvényesíteni a több érdekelt félre kiterjedő, alulról építkező megközelítést, ami az összes érintett résztvevő egyenlő esélyű bevonásáról gondoskodik?	<p>A partnerség, ezzel az egyenlő esélyű bevonás biztosításának módját részletesen <i>Résztvételi akciók a stratégiai ciklus végrehajtási szakaszában c.</i> alfejezetben mutatjuk be.</p> <p>Az FVS megvalósulását támogató partnerségi tevékenységek közül az alulról jövő kezdeményezések beépülésének legalkalmasabb fórumai a FVS megvalósulását kísérő tematikus munkacsoportok. Ezek munkájában (főként a FVS projektjeinek a tartalmi fejlesztésében) sokféle, az egyes tematikus működési területeken fontos és illetékes szereplő vesz részt, akinek fejlesztési ötletei nehezen találnak utat a megvalósuláshoz.</p> <p>A tematikus munkacsoportok – alapfeladatukon túl – alkalmasak arra, hogy a nem önkormányzati szereplőktől érkező projektötleteket rögzítsék, megtárgyalják és továbbfejlesszék életképes és finanszírozható projekteké. A partneri bevonás ezen eszköze tehát biztosítja a FVS partneri alapú megvalósítását és növeli az alulról érkező fejlesztési elképzelések megvalósulásának esélyét.</p>
Miként kívánja már a stratégiai szintű tervezés során, majd később a stratégia megvalósítási szakaszában elérni a közösség-vezérelt kezdeményezések előtérbe helyezését?	A CLLD sikeres végrehajtását követően a városnak limitáltabb az eszközrendszere a közösség-vezérelt kezdeményezések érvényre juttatására. Ennek a problémának a kiküszöbölésére Békéscsaba megerősíti a helyi civil közösségek pályázati alapú működési és még inkább konkrét tevékenységekre irányuló támogatását.

Az FVS tartalmából levezethető, stratégiai időtávban jelentkező feladatok irányítási modellt illetően:

Működési terület/ szervezet	Feladat	Felelős	Becsült költség
Békéscsaba MJV Önkormányzata	Több szereplőre kiterjedő digitális feladatmenedzsment rendszerek bevezetése	Békéscsaba MJV Önkormányzata	előkészítés nélkül nem becsülhető
Városfejlesztési Nkft.	A zöld és digitális átállás önálló projektcsatornáinak létrehozása (FVS-től függetlenül)	Városfejlesztési Nkft.	előkészítés nélkül nem becsülhető
Békéscsaba MJV Önkormányzata és Városfejlesztési Nkft.	FVS megvalósulását kísérő tematikus munkacsoportok létrehozása (governance) és működtetése, amelyek beépülnek a 2.4.1 fejezetben tárgyalt projekt megvalósítási folyamatba	Békéscsaba MJV Önkormányzata és Városfejlesztési Nkft.	nincs költség

5.1.2 A térségi koordináció mechanizmusainak változásai

Békéscsaba MJV esetében az FVS térségi kiterjesztéssel történő elkészítése indokolja az eddigiekben csak egyes projektekre és bizonyos társulási keretek között végzett közszolgáltatásokra koncentrált koordinációs, irányítási struktúrák és folyamatok átgondolását, elmélyítését. Ez jelentős átalakulást jelent az utóbbi évek gyakorlatához mérten.

A térségi szintű stratégiai programozás, majd a későbbi operatív szintű forrásfelhasználás a Módszertani Kézikönyv iránymutatásait követve indokolja a térség településeinek képviselőtét biztosító szervezeti egység létrehozását. A szervezeti egység a Békéscsabai Településeggyüttes Fejlesztési Bizottság. A Bizottság működését a 2022. január 18-án, minden érintett fél (települési önkormányzat) által jóváhagyott SZMSZ szabályozza.

Az érintett térségi települések:

• Békéscsaba	• Kétsoprony
• Csabaszabadi	• Szabadkígyós
• Csorvás	• Telekgerendás
• Doboz	• Újkígyós
• Gerendás	

A stratégiai ciklus logikáját követve a Bizottság az FVS tervezés és végrehajtás teljes időtartamára jön létre (2021-2027), azaz nem csupán az FVS készítését, hanem annak végrehajtását is nyomon követi. Ennek fényében a koordinatív feladatokat ellátó Békéscsabai Településeggyüttes Fejlesztési Bizottság feladatai:

- a Bizottság közös, térségi szinten értelmezhető fejlesztési célokat jelöl ki,
- a Bizottság a térségben meglévő fejlesztési igényeket összegyűjti, megtárgyalja, majd prioritizálja,
- döntéseket hoz az adott támogatási időszakban finanszírozandó projektekről,
- nyomon követi, monitorozza a projektek végrehajtását, megtárgyalja az időközben felmerülő jelentősebb módosítási igényeket,
- értékeli a 2021-2027-es időszak térségi fejlesztéseinek területfejlesztő hatását,
- feltárja a térségi (több települést érintő) projektek egyéb finanszírozási lehetőségeit.

A Településeggyüttes Fejlesztési Bizottság tagjait a Békéscsabai járás településeinek polgármesterei vagy delegált képviselői alkotják. A Bizottság minden FVS-sel kapcsolatos közgyűlési döntést megelőzően ülést tart. A döntések meghozatala esetén minden település egy szavazattal rendelkezik, a döntések többségi szavazással születnek. A tervezési tartalmak megismerését követően a Bizottságnak joga van fejlesztési és projekt-előkészítési kérdésekben állást foglalni, de előzetes javaslatokat is tehet.

A Bizottsági döntéseken felül az FVS legitimitását Békéscsaba MJV Közgyűlése, mint legitim döntéshozó szerv biztosítja.

Békéscsaba FVS mellékleteként szerepeltetjük a Településeggyüttes Fejlesztési Bizottság Szervezeti Működési Szabályzatát (8.6.2. melléklet).

5.1.3 Részvételi akciók a stratégiai ciklus végrehajtási szakaszában

Békéscsaba MJV FVS esetében a részvételi akciók és partnerségi tevékenységek követik a stratégiai ciklus lépéseit: a tervezés fázisán túl kiterjednek a projektek megvalósításának, az eredmények városi működésbe történő integrálásának, a stratégiai eredményességét mérő monitoringnak, a visszacsatolásoknak a lépéseire is. A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia dokumentumának első fejezete tartalmazza a dokumentum (FVS) elkészítésének partnerségi hátterére vonatkozó információkat. Tisztázza a partnerség stratégiai keretrendszerének alapjait (bevonandó partnerek) és a részvételi akciók jellegét, tartalmát és ütemezését a tervezési időszakra vonatkozóan.

Jelen alfejezet gyakorlatilag ugyanazt a tematikus struktúrát követi, mint amit az 1. fejezetben látunk, de ebben az esetben már nem a tervezési, hanem a stratégiai ciklus végrehajtási/megvalósítási időszakára vonatkoztatjuk a részleteket.

FONTOS, hogy az FVS tartalmának megvalósítási időszaka nem csak a stratégiában jelzett, majd TSM-ben konkretizált projektek végrehajtását követi, hanem további tervezési feladatokhoz (digitális és zöld átállás akciótervek elkészítése) kapcsolódó partnerségi akciókat is tartalmaz. A digitális és zöld átállás akciótervek 2024-ig esedékes elkészülése során az FVS részeként készülő *digitális és zöld átállás menetrend* (FVS 6.5.1 és 6.5.2 fejezetek) partnerségi tevékenységei folytatódnak elsősorban a kijelölt fejlesztési prioritásokhoz (pl. mobilitás- közösségi közlekedés) kapcsolódó szereplők bevonása mellett.

1. Bevont partneri csoportokra vonatkozóan Békéscsaba nem tervez jelentősebb módosításokat az FVS tervezési időszakhoz képest. A projektek jellegétől függően ugyanakkor tematikusan koncentráltabban, szakmai szempontok figyelembevételével kíván bevonásos akciókat szervezni.

A partnerségi folyamatban résztvevő csoportok		A partnerségi folyamatban résztvevő konkrét szervezetek/ személyek (tervezési időszak)
1.	A város lakossága	<ul style="list-style-type: none"> Lakossági kérdőívet kitöltők fő
2.	Az önkormányzati és egyéb, a városban működő közintézmények	<ul style="list-style-type: none"> Békéscsabai Tankerületi Központ Békéscsabai Jókai Színház Békéscsabai Napsugár Bábszínház Békés Megyei Könyvtár Munkácsy Mihály Múzeum Csabagyöngye Kulturális Központ Gál Ferenc Egyetem Gazdasági Kar Egészségügyi Alapellátási Intézmény Békés Vármegyei Központi Kórház Dr. Réthy Pál Tagkórház Intézményi kérdőívet kitöltők
3.	Az önkormányzati tulajdonú cégek	<ul style="list-style-type: none"> Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt. Gazdasági kérdőívet kitöltők egy része
4.	A város működtetésében részt vállaló, nem önkormányzati tulajdonú cégek	<ul style="list-style-type: none"> Gazdasági kérdőívet kitöltők egy része
5.	A helyi vállalkozások, az ipar- és agrárkamara	<ul style="list-style-type: none"> Békés Vármegyei Agrárkamara Békés Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara Gazdasági kérdőívet kitöltők (57 vállalkozás)
6.	A civil, nonprofit szervezetek, egyházak képviselői	<ul style="list-style-type: none"> Békéscsabai Turisztikai Egyesület Civil, egyházi kérdőívet kitöltők
7.	A várostérség településeinek képviselői (a Térségi Fejlesztési Bizottság tagjai)	<ul style="list-style-type: none"> Csabaszabadi – Szerverényi Attiláné Csorvás – Baráth Lajos

A partnerségi folyamatban résztvevő csoportok	A partnerségi folyamatban résztvevő konkrét szervezetek/ személyek (tervezési időszak)
	<ul style="list-style-type: none"> • Doboz – Köves Mihály • Gerendás – Lengyel Zsolt • Kétsoprony – Völgyi Sándor László • Szabadkígyós – Balogh József • Telekgerendás – Ránkli Ferenc, • Újkígyós – Botyánszki Pál

Ennek megfelelően fontos lépés, hogy megtörténik a kérdőíves felmérésekben aktív szervezetek újbóli megkeresése, felajánlva egyebek mellett a stratégia megvalósítását monitorozó (horizontális) munkacsoportban való részvétel lehetőségét is.

2. A partneri bevonás eszközei/ módszerei az FVS megvalósítás szakaszában:

A partnerségi tevékenységek az irányítási modell meghatározó elemeivé válnak az FVS megalkotása és végrehajtása során. Célját és eszközrendszerét tekintve a stratégiaalkotás fázisában alkalmazott partnerségi eszközöktől és tevékenységektől (1. fejezet) némileg eltér az FVS megvalósítását kísérő partneri bevonás. Még ebben, a stratégia megvalósítást lefedő szakaszban is érdemes változtatatosan és célirányosan alkalmazni az eszközöket. Általában ebben az időszakban érdemes és fontos a partnereket bevonni a stratégia megvalósításának követésébe (FVS átfogó monitorozás), ugyanakkor a helyi szereplők sokkal inkább az egyes, tematikus projektcsoportok és konkrét projektek közös tartalmi alakításában érdekeltek. A partneri bevonás a koordináló szervezet (Városfejlesztési Nkft. és a Polgármesteri Hivatal STRAFO) jól belátható érdeke, hiszen a fejlesztéseket használó intézmények és/vagy a végfelhasználó lakosság elégedettsége múlhat a vélemények beépülésén.

A projektek előkészítési fázisában (a projektszintű döntéshozatalt megelőzően) a fejlesztések tartalmát érintő *ötletek és vélemények kölcsönös megosztása, a közös tervezés (co-working)* az együttműködés fő formája, míg a fejlesztések megvalósítását követően a működtetés során az *elégedettségvizsgálatok, a működés közös értékelése, annak továbbfejlesztését szolgáló ötletek megosztása, beépítése* válik fontossá. Minden esetben lényeges a fejlesztéseket koordinálók részéről a *visszacsatolás*, hiszen a partnerségi folyamat megítélését erősen befolyásolja, hogy mennyiben látják a résztvevők ötleteiket, véleményüket visszaköszönni a végeredményben, de legalábbis mennyiben érzik úgy, hogy a fejlesztésekért felelős szervezetek reagálnak ezekre.

Eszközök és alkalmazásuk időzítése:

- FVS monitoring munkacsoport: A stratégia megvalósulását nyomon követő horizontális, azaz nem tematikusan szerveződő munkacsoport működtetése biztosítja a stratégiai ciklus megvalósítási szakaszában a folyamatok nyomon követését. A munkacsoportban résztvevő partnerek a Békéscsaba MJV működésének minden területéről jelen vannak (önkormányzat és polgármesteri hivatal, intézmények, városi cégek, civil/nonprofit szervezetek, vállalkozások stb. formájában). A munkacsoport legalább félévente tart megbeszélést és betekintést kap a stratégia megvalósításának menetébe és a részeredményekbe. A koordináló szervezet által egyébként is folyamatosan végzett monitorozás részeredményei hozhatják felszínre az időközi módosítások igényét és annak tartalmát.
- Stratégia előrehaladásának kampányszerű véleményeztetése: online eszköz alkalmazása annak feltárására, hogy a lakosság hogyan látja a fejlesztések előrehaladását és a város

fejlődésének folyamatával mennyire elégedett. Ez a partneri eszköz megfeleltethető az FVS kulcsindikátor elégedettségi felmérés évenkénti akciójának.

- **Tematikus műhelyek:** Békéscsabán *a tematikus műhelyek szerepét betölthetik a munkacsoportok, kibővítvé feladatukat* az alábbiaknak megfelelően.
A tematikus műhelyek egyes projektcsoporthoz, illetve konkrét projektek előkészítését és végrehajtását követik egészen a stratégiai ciklus lezárásáig, azaz a fejlesztések városi működésbe való integrálásáig. Békéscsabán a zöld és digitális átállás (lásd alább 3. pontban) tematikáján túl a műhelyek gazdaság és a humán területek (kulturális, szociális területek) infrastrukturális és ún. szoft, azaz tartalmi működési fejlesztéseire koncentrálnak. A műhelyek a fejlesztések által indokolt gyakorisággal ülnék össze. Intenzívebb a működésük a döntés-előkészítés folyamatában, a projektkezelési kidolgozása során, ahol a partnerek az *együtt tervezés (co-working) kifinomult eszközeit használják*. A műhelyek a projektek technikai / műszaki megvalósítását követően, a működtetés előkészítő és induló szakaszában újra aktívabbak: a társadalmi, szervezeti és pénzügyi szempontból fenntartható működési modellek konszenzusos bevezetésén dolgoznak. A tematikus műhelyek szakmai alapon szerveződnek, azaz az adott tématerületen aktív intézmények, civilek, vállalkozások vesznek részt azok munkájában. Békéscsaba MJV FVS stratégiai ciklus keretében az alább részletezett zöld és digitális műhelyen felül tehát két tematikus műhelyt működtet, a gazdaságfejlesztés és a humán fejlesztések területén.
- **Projektkezelési megosztása a város honlapján:** A szélesebb partneri kör bevonása érdekében a projektkezelési / előzetes tervek megosztása történik meg a város honlapján. A lakosságnak lehetősége van véleményének megosztására is a koordinátorokkal, akik ezekre minden esetben reagálnak is.
- **Elégedettségmérés:** Az elégedettség mérése a létrejött projekteredmények működése kapcsán érvényesíthető. A szakmai partnerek az egyes műhelyek találkozóin osztják meg véleményüket, míg a lakosság (a végső célcsoport) a létrejött projekteredmények használata során szerzett tapasztalatokra alapozva fejezik ki véleményüket. Az elégedettség mérésének lehetőségei, így eszközei projektfüggetlenek: szisztematikus kérdőíves felmérés szöveges kiegészítésekkel a projekthelyszínen vagy városi honlapon; gyors véleménynyilvánításra lehetőséget adó eszközök alkalmazása a helyszínen stb. Ezek a visszacsatolási módszerek lehetőséget adnak a fogyasztó/használó, mint partner bevonására, hiszen a vélemények változásokat generálhatnak a projekteredmények működtetésében (pl. egy kerékpárút és létesítményei, egy kulturális/szociális célú létesítmény esetében).
- **Visszacsatolások biztosítása:** Az FVS végrehajtásáért felelős, partnerségi tevékenységet is koordináló szervezetek (elsősorban a Városfejlesztési Kft. és a PH STRAFO) eszköze a partnerekkel való kommunikáció megerősítésére. A feladat tehát visszajelzések küldése a partnerek felé a beérkező vélemények „sorsáról”, ami megerősíti a részvétel jelentőségét.

3. Tematikus / digitális és zöld átállás keretrendszer / akcióterületi partneri akciók

A zöld és a digitális átállás menetrend (6.5.1 és 6.5.2 fejezetek) részletesen tárgyalja a két kiemelt fenntarthatósági témakört és részletes iránymutatást rögzít a digitális és zöld átállás keretrendszerhez kapcsolódó partneri bevonás folyamatát illetően. Ebben a fejezetben egy rendszerező táblázatban foglaljuk össze a partnerségi tevékenységeket, amelyek Békéscsaba esetében jellegükönél fogva nem vagy alig különböznek, mivel az FVS tartalma és az eddigi tapasztalatok alapján a város zöld és digitális céljai és prioritásai jelentős átfedésben vannak.

A digitalizáció szélesebb tematikus érintettsége (hat okos város témakör), valamint a zöld átállás egyéb, nem digitális jellegű tartalma miatt azonban a partnerségi eszközöket érdemes lehet elkülöníteni.

Alkalmazott partnerségi eszközök jellege	Zöld átállás keretrendszer	Digitális átállás keretrendszer
Állandó	Zöld átállás munkacsoport	Digitális átállás munkacsoport
Alkalmi	workshopok (átállás céljai, prioritásai, fő beavatkozási területei)	
	projekt azonosító és validáló workshopok	
	edukációs akciók	
	szemléletformálás	
Kampányszerű	információs nap	
	célcsoport-orientált kampányok	

73. táblázat: A két keretrendszerhez tartozó partnerségi eszközök

Békéscsaba MJV az alábbi ütemezés szerint tervezi a partnerségi bevonás akcióit végrehajtani a 2027+2 évig tartó stratégiai ciklus során. Az FVS tervezés időszak partnerségi eseményeit és azok ütemezését a 1. fejezet tartalmazza.

	Alkalmazott partnerségi eszköz	2022 I-VI	2022 VII-XII	2023 I-VI	2023 VII-XII	2024 I-VI	2024 VII-XII	2025 I-VI	2025 VII-XII	2026 I-VI	2026 VII-XII	2027 I-VI	2027 VII-XII	2028 I-VI	2028 VII-XII	2029 I-VI	2029 VII-XII
1.	FVS monitoring munkacsoport																
2.	Stratégia előrehaladásának kampányszerű véleményeztetése																
3.	Tematikus műhelyek	A tematikus műhelyek működésének ütemezése nem jelezhető előre – a 2022 -es évben és a projektek előkészítési rendjének megfelelően félévente többször is indokolt a találkozójuk. A projektek átadásának függvényében a tevékenység a fenntartás időszakában újra felélénkül.															
4.	Digitális és zöld átállás műhelyek			A zöld és digitális átállás akcióterv készítése indokolja a gyakori műhelymunkát													
5.	Projektkoncepciók megosztása a városi honlapján	A projektek előkészítésének folyamatában a megosztások projektenként vagy projektcsoportonként történnek															
6.	Visszacsatolások biztosítása																
7.	Elégedettség mérés (projekt szintű)	2025-től folyamatosan történnek a projektátadások és üzembe/működésbe helyezések. A tevékenység ennek megfelelően folyamatos.															

74. táblázat: A partnerségi bevonás akcióinak ütemezése (barna árnyalatú: aktivitás; kék árnyalatú: nincs aktivitás)

5.2 A városi működési modellt érintő tervezett változtatások

A 2.4 fejezetben jelzett működési modellel kapcsolatos megállapítások, valamint a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia korábban részletezett céljai és beavatkozásai alapján indokolt bizonyos módosítások vagy új típusú megoldások bevezetése.

A működési modell értékelése alapján levont következtetések		Beavatkozás indokolt (igen/nem)	Indoklás
1.	Békéscsaba MJV szerepköréből és vármegyeszékhelyi szerepköréből együttesen adódó működési, fenntartási kötelezettségeinek eleget tesz – ugyanakkor mindennek a költsége racionalizálást igényel.	igen	Indokolt a városüzemeltetésben és a városi intézmények működésében olyan megoldások keresése és projektek formálása, amelyek a működési, fenntartási kötelezettségek racionalizálását eredményezik.
2.	Békéscsaba MJV működtetésében megjelentek a zöld és digitális átállást megalapozó, fenntarthatóságot biztosító, költségcsökkentő elemek. További fejlesztése folyamatban van.	nem	Annyiban indokolt a megállapítás beavatkozást, hogy a meglévő és folyamatban lévő zöld-digitális elemeket egyaránt tartalmazó fejlesztéseket a 1. pontban foglaltak fényében a városnak folytatnia kell akár a TOP Plusz, akár egyéb források igénybevételével.
3.	A város működési modelljét és gyakorlatát hozzá kell igazítani a külső forrásokra építkező és némileg eltérő szemléletet igénylő városi fejlesztések eredményeihez, hogy azok működést segítő pozitív hatása maximalizálható legyen. Ez az egyes érintett szervezetek szintjén a személyes kompetenciák és a szervezeti / feladatmenedzsment keretek fejlesztését, további technikai előrelépést, valamint forrásmix használatát igényli.	igen	A létrehozott előremutató / fenntarthatóságot erősítő projekt eredmények hasznosulása csak úgy lehetséges, ha azok a város rendszerszintű működésébe teljes egészében integrálódnak. A működtetésben résztvevők szemlélete, a változásokhoz alkalmazkodni képes szaktudása és pl. az adathasznosítással összefüggő integrált gondolkodás megléte kulcsfontosságú ahhoz, hogy ne csupán a projektek, hanem a város teljes működési rendszerének szintjén érjen el Békéscsaba látványos változásokat.
4.	A város alpműködését / üzemeltetését biztosító cégek digitalizációja kezdeti állapotban van, az on-line hibabejelentés már nem jelent abszolút előnyt.	igen	A városüzemeltetés hatékonyságának növelése érdekében indokolt a városüzemeltetés gyakorlatában alkalmazott műszaki megoldások és folyamatmenedzsment gyakorlatok átgondolása, fejlesztése. Fontos ezen felül a jelenleg alig észlelhető piaci – jövedelemtermelő – tevékenységek jelenlétének erősítése a városi cégek működési / üzleti modelljében.
5.	Az önkormányzat kiadási oldalát olyan tételek is terhelik, melyek mögött álló szolgáltatások átgondolt üzleti (kevésbé működési támogatás orinétált) modellek alkalmazásával nagyobb arányban is önfenntartókká válhatnak. Ez a működési és üzleti, ill. pénzügyi modellek	igen	Az önkormányzat által fenntartott intézmények és városüzemeltetési cégek jelentős része olyan tevékenységeket is folytat (vagy lenne képes folytatni megfelelő erőforrások rendelkezésre állása mellett), amelyek részben piaci alapon is működtethetők.

A működési modell értékelése alapján levont következtetések		Beavatkozás indokolt (igen/nem)	Indoklás
	párhuzamos átgondolását igényli bizonyos városi (köz)szolgáltatások esetében.		Egyes, főleg kulturális intézmények ernyőszervezetként képesek, a kisebb piaci szereplők (alkotók, kézművesek) piaci tevékenységének szervezésére is. Indokolt az új működési és gazdálkodási mechanizmusok fokozatos bevezetése a város működtetésének speciális területein (városüzemeltetés, kulturális és kreatív gazdaság, gazdasági szolgáltatások stb.)
6.	A FVS térségi kiterjesztése indokolja a várostérségi döntéshozatali keretek kialakítását és a projektciklust végig követő szervezeti háttér működtetését a 2021-27-es időszakban.	igen	Az FVS térségi kiterjesztése indokolja a térségi szemléletű fejlesztések formális és informális fórumainak működtetését. A társulásban működő közszolgáltatások mellett indokolt fontolóra venni a térségi szinten szolgáltatni képes vagy már szolgáltató piaci szereplők bevonását olyan területeken is, mint pl. az idősellátás. Az ilyen fejlesztésekkel a területi kohézió és érdekérvényesítő képesség is erősödik.

A város működési modelljével kapcsolatos célok:

- Cél, hogy Békéscsaba MJV város működését biztosító cégei és intézményei – részben a digitális / adatalapú megoldásokra támaszkodva – egyedi működési ambícióik mellett egy városi szinten egységben értelmezhető, összességében az önkormányzat számára fenntartható rendszer részeként gondoljanak magukra. Cél, hogy az egyedi fejlesztések koordináltan, rendszerszemléletben történjenek.
- Cél a gazdaságfejlesztés és a fenntartható városfejlesztést / -üzemeltetést szolgáló hiányzó szolgáltatók pótlása a város és térsége számára.
- Cél, hogy Békéscsaba város rendszerszintű működtetése érdekében az ebben a feladatban részt vállaló cégek és intézmények belső szervezeti, feladatmenedzsmentet érintő és egyéni kompetencia fejlesztéseken alapuló változtatásokat hajtsanak végre és erősebben törekedjenek partneri alapú hálózatépítésre a városon és annak térségén belül.
- Békéscsaba MJV további célja, hogy az annak működését biztosító technikai és szervezeti megoldások, újszerű technológiai fejlesztések (smart grid) a működési hatékonyság (kritikus tömeg) növelése érdekében és az arányos költségmegosztás elvét alkalmazva a város térségére is terjedjenek ki.

Az FVS nyomán indokolt változások

		Városüzemeltetés		Gazdasági szolgáltatások	Humán közszolgáltatások			Egyéb szolgáltatások	
Működési területek		közterületek, zöldfelületek középületek karbantartása	víz, csatorna, közvilágítás, internet	ipari park, gazdasági infrastruktúra, szolgáltatások	oktatás, nevelés	egészségügy, szociális szolgáltatások	kulturális, közművelődési szolgáltatások	közösségi közlekedés	hulladék-gazdálkodás
	Szervezeti háttér	önkormányzat	szolgáltatók	önkormányzat	külső szereplők	önkormányzat, külső szereplők	önkormányzat és civil szervezetek	piaci szolgáltató	piaci szolgáltató
Beavatkozás jellege									
1. Szervezeti összevonás, szétválás, más szervezeti formában való működtetés, új szervezet létrehozása)				X					
2. Belső szervezeti átalakítások szervezetiirányítás megújítása									
3. Humán erőforrás fejlesztése					X	X	X		
4. Együttműködések intenzitásának növelése		X	X	X	X	X	X	X	X
5. Eszközállományt érintő, digitalizációs fejlesztések		X	X	X	X	X	X	X	X

75. táblázat: Az FVS nyomán indokolt változások a különféle városi működési területeken

A táblázatban foglalt tartalom alapján nem tartjuk indokoltnak a működési térkép átszerkesztését.

Működési terület/ szervezet	Változás / fejlesztés	Tartalom	Becsült költség
Békéscsaba MJV Önkormányzata	Az önkormányzati fenntartású intézmények és cégek dolgozóinak digitális kompetencia fejlesztése	A teljes önkormányzati finanszírozású személyi állomány képzése működési területenként specifikus ismeretanyag átadásával. Heti gyakoriságú alapozó és tematikus tartalmú képzések.	50 millió Ft
Békéscsaba MJV Önkormányzata	Folyamatirányítás / menedzsment digitális alapú megközelítésének terjesztése, képzések szervezése a közép- és felsővezetők körében önkormányzati fenntartású intézmények és cégek esetében.	Képzések a városüzemeltetésért és intézményirányításért felelős vezetők részére a feladatszerzés és folyamatirányítás hatékonyabbá tétele érdekében. Cél: a kapcsolódó szoftverek készségszintű elsajátítása. Városi szinten is átlátható rendszerépítés.	30 millió Ft
Városgazdálkodási Kft.	Egy fő alkalmazása az automatizált épületirányítási rendszer működésének biztosításához.	Az automatizált épületirányítási rendszer működése kis létszámú, de magasan képzett munkaerőt igényel.	1 fő szakértő üzemeltető munkatárs éves bére megállapodás szerint (szuperbruttó)
Városgazdálkodási Kft.	Feladatszerzést és folyamatmenedzsmentet támogató szoftver beszerzése, beüzemelése és rendszeres frissítése.		30 M Ft

76. táblázat: Táblázat Működési modellt érintő változások összefoglalása

6 Cselekvési terv

Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve 2021-27 81. oldalán található iránymutatás szerint a fejezeten belüli feladat:

„A cselekvési terv a célok eléréséhez szükséges intézkedéseket, beavatkozásokat veszi sorra. Tartalmi mélysége a projekt szintjét nem éri el (pl. nincsenek pénzügyi-gazdasági adatok meghatározva), a tevékenységeket tartalmazza a város különböző területeire vagy adott telekre, telekcsoportokra vonatkozóan ...”

Békéscsaba FVS-ének cselekvési terve az iránymutatásoknak megfelelően prioritások (3), intézkedések (8) és beavatkozási területek (21) hierarchikus rendjében épül fel. A beavatkozási területek már olyan tartalmi bontásban tartalmazzák a tennivalókat, amelyekhez egy újabb szint beépítése nélkül közvetlen kapcsolhatók a konkrét városi és térségi települési projektek.

Maguk a beavatkozási területek jellegüknél fogva hozzárendelhetők a módszertanban jelzett beavatkozási típusokhoz pl. pontszerű, hálózatos stb., azaz a projekt és beavatkozási terület közötti szint alkalmazása emiatt a feldolgozási mód miatt sem feltétlen indokolt.

A beavatkozás típusok rendszere miatt a beavatkozási területeket tartalmazó táblázatok nem a kódszámok sorrendjében, hanem a dokumentum által elvárt logikának megfelelően szerepelnek. A táblázatok 5. pontban szereplő a beavatkozás célja és rövid tartalma kérdésre adott válasz tartalmazza a kapcsolódó TVP-ben szereltetett projekteket, a Modern Városok Program fejlesztéseit és egyéb, ezekben helyet nem kapó, de helyi igényként, szükségletként feltárt projektötleteket, fejlesztési elképzeléseket – infrastrukturális és szoft beavatkozásokat egyaránt. A szatellittelepülések egyedi projektjeit kék betűkkel különítettük el.

6.1 Intézkedések és beavatkozási területek rendszerezése

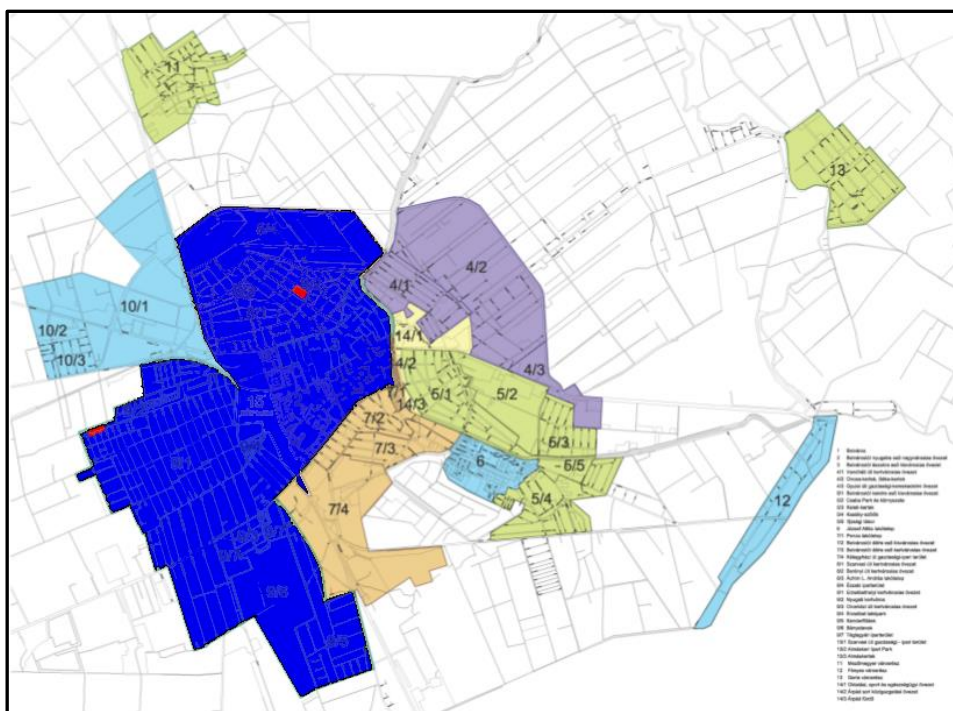
PRIORITÁSOK							
P1 A térségi gazdaság diverzifikációja és innovációs potenciáljának erősítése			P2 A városi és vidéki környezet klímavédelmi célokkal összhangban történő, fenntartható fejlesztése és értékteremtő képességének erősítése		P3 A népességmegtartó képesség, a társadalmi dinamika és a térségi vonzerő kulcstényezőjeként szolgáló települési szolgáltatások fejlesztése		
INTÉZKEDÉSEK							
P1.1 Gazdasági infrastruktúra fejlesztése	P1.2 Térségi innovációs ökoszisztéma építése, vállalkozói kultúra, hálózatépítés előmozdítása	P1.3 A térség turisztikai lehetőségeinek kihasználása	P2.1 A települési épített és természetes környezet minőségi fejlesztése és fenntartható üzemeltetésének biztosítása	P2.2 Települési és térségi mobilitás fizikai és működési feltételrendszerének klímatudatos és közlekedésbiztonság ot szem előtt tartó fejlesztése	P3.1 A települési humán szolgáltatások infrastrukturális és fenntarthatóságot támogató tartalmi fejlesztése	P3.2 A települési kényelmi szolgáltatások magas színvonalú biztosítása	P3.3 A helyi társadalom megújulását támogató fejlesztések
BEAVATKOZÁSI TERÜLETEK							
P.1.1.1 A városi iparterületek és a meglévő gazdasági infrastruktúra mennyiségi és minőségi fejlesztése	P1.2.1 A befektetővonzást, a helyi vállalkozások fejlődését, a helyi és térségi klaszteresedést támogató és a vállalkozói szemléletet fejlesztő üzleti szolgáltatások működtetése	P1.3.1 Térségi turisztikai vonzerők infrastrukturális fejlesztése (beleértve a fürdőt is)	P2.1.1 Települési közterületek, zöldfelületek további lakosság- és látogatóbarát fejlesztése, hatékony fenntartásuk biztosítása – kiegészítő infrastrukturális beruházások végrehajtása és lakossági ismeretterjesztés, szemléletformálás	P2.2.1 Az e-járművek (közösségi és magán) használatának előmozdítása, szolgáltatásokkal történő támogatása	P3.1.1 Fenntartható épület- és létesítmény-működtetés – komplex energetikai és épületüzemeltetési célú fejlesztések – kiemelten a szociális és egészségügyi alapellátást biztosító, valamint a nevelési-oktatási intézményekben	P3.2.1 A települési kulturális létesítmények többcélú fejlesztése a nonprofit és piaci szféra szisztematikus bevonásával	P3.3.1 A leszakadó csoportok felzárkózását támogató programok végrehajtása

P1.1.2 A városi üzleti szolgáltatások (pl. start-up inkubáció) infrastrukturális hátterének fejlesztése	P1.2.2 A gazdasági innovációs ökoszisztéma együttműködéseinek fejlesztése és fórumainak létrehozása helyi és regionális szinten	P1.3.2 A város és térsége turisztikai vonzerőinek egységes megjelenítését, külső és belső kommunikációját szolgáló fejlesztések	P2.1.2 A település komplex csapadékvíz és belvíz kezelési / menedzsment rendszerének klímavédelmi központú infrastrukturális és működési szempontú fejlesztése, a térség csapadékvíz-elvezető hálózatának bővítése	P2.2.2 A közösségi közlekedés, a kerékpáros és gépjármű-közlekedés hálózatos rendszerének modernizálása és továbbfejlesztése, a kiegészítő infrastruktúrák fejlesztése	P3.1.2 Egyes humán közszolgáltatások (egészségügy, szociális ellátás, nevelés-oktatás) működési minőségét befolyásoló infrastrukturális fejlesztések	P3.2.2 A települési szabadidős és sportlétesítmények többcélú fejlesztése a nonprofit és piaci szféra szisztematikus bevonásával	P3.3.2 A helyi tematikus közösségek – kiemelten a fiatalok – által kezdeményezett tevékenységek, programok tudatos beépítése, jelenlétük és szükségességük megerősítése a város különféle működési területein
P1.1.3 A városi barnamezős területek újra hasznosításának ösztönzése és előkészítése	P1.2.3 A városimázs komplex értelmezésével összhangban álló városmarketing tevékenységek, makroregionális érdekérvényesítő képesség erősítése	P1.3.3 Turisztikai háttérszolgáltatások bővítése (gasztronómia, szálláshelyek stb.)	P2.1.3 Alternatív/megújuló/részb en megújuló energiahordozók hasznosítását biztosító berendezések és erőművek telepítése Békéscsabán és térségében – a smart grid rendszer megalapozásaként	P2.2.3 A települési közlekedés folyamatainak monitorozása (összekapcsolva a levegőminőség monitorozásával) és a közlekedés adatalapú szervezése			

77. táblázat: Az intézkedések és beavatkozási területek rendszere

6.2 Az akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklása

Az FVS tervezése során Békéscsaba MJV területén egy akcióterület került kijelölésre, mely megegyezik a korábbi szociális városrehabilitációt megalapozó Megvalósíthatósági tanulmányban (2018)³³⁵ lehatárolt akcióterület kiterjedésével. A vizsgált segélyezési adatok (2020) alátámasztották a korábban (2016, 2018) lehatárolt akcióterület megtartását. Az akcióterület jellemzői és indokoltsága a melléklet 8.1 Antiszegregációs Terv (ASZT) c. alfejezetében látható. A Megvalósíthatósági tanulmányban lehatárolt akcióterület magában foglalja a Berényi út menti tömböt (szegregátum) és a Franklin utca környékét (szegregációval veszélyeztetett terület), de további városrészek is bevonásra kerültek.

90. ábra: Az akcióterület (sötétkék), a szegregátum és a szegregációval veszélyeztetett terület (piros) térképi megjelenítése.
Forrás: Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája, módosítás, 2018

Az akcióterület több városrészen átível, területe (90. ábra) az alábbi városrészekből áll:

- 8. városrész: Berényi út mente (Szegregátumot tartalmaz)
- 9. városrész: Jamina városrész (Szegregációval veszélyeztetett területet tartalmaz)
- 1. városrész: Belváros
- 2. városrész: Belvárostól nyugatra eső nagyvárosias övezet
- 3. városrész: Belvárostól északra eső kisvárosias övezet
- 15. városrész: Vasúti területek

Az akcióterület határai: Orosházi út – Gyár u. – Lajta u.- Rokka u. – Kígyósi út – Kerekegyházi út – bányatavak közt – Kereki u. – belterületi határ - vasút által határolt terület - Északi elkerülő út – Élővíz-csatorna – Bánszki - Bartók Béla út - Orosházi út által határolt terület.

³³⁵ Megvalósíthatósági Tanulmány a „Megyei jogú városok leromlott városi területeinek rehabilitációja” című TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 azonosítószámú pályázathoz

6.3 Városi szintű beavatkozási területek részletezése

6.3.1 Stratégiai célkitűzéseket támogató egyedi beavatkozások

P1.1 Gazdasági infrastruktúra fejlesztése

Kérdés		Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	P.1.1.1 A városi iparterületek és a meglévő gazdasági infrastruktúra mennyiségi és minőségi fejlesztése
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Prosperáló város: Az iparterületek fejlesztése hozzájárul a befektetővonzás hatékonyabbá tételéhez, minőségi munkahelyek megteremtéséhez. Zöldülő város: A megfelelő infrastruktúrával rendelkező iparterületek kedvezően hatnak a környezet minőségére, nem jelentkezik környezeti terhelés a fejlesztett gazdasági területeken folyó termelő, logisztikai stb. tevékenységek nyomán.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S1. Helyi erőforrásokra és hálózatos együttműködésekre építő, globális gazdasági folyamatokba hatékonyan bekapcsolódó térségi gazdaság. S2/R1. A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	A beavatkozás egyedi projekteket foglal és foglalhat magába, amelyek a hálózatépítés vonatkozásában vármegyei szinten a kiépített ipari parkok / gazdasági területek területi hálózatának csomópontjaiként értelmezhetők.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja Békéscsaba vonzerejének erősítése a potenciális befektetők körében a fejlesztett gazdasági területek bővítésén keresztül. Projektek: 1. Kétegyházi úti iparterület további infrastrukturális fejlesztése Elsődleges cél a meglévő kapacitások és szolgáltatások minőségi fejlesztése, a szükséges infrastrukturális háttér kiépítése. Új üzleti infrastruktúra kialakítása csak indokolt, szakmai szempontok alapján alátámasztott esetben fejlesztendő. A termelő és szolgáltató tevékenységekhez kapcsolódóan indokolt új épület építése, létesítése. A termelő és szolgáltató tevékenységekhez kapcsolódó meglévő épületek átalakítása, bővítése, korszerűsítése, helyreállítása, felújítása is a projekt részét képezi. 2. Új iparterületek kialakítása Békéscsaba bővíteni kívánja új iparterületek kialakításával a befektetők számára vonzó iparterületeinek kínálatát. 3. Békéscsabai Intermodális Logisztikai Terminál (BILT) A projekt célkitűzése a hazai közúti és vasútvonalakon át az intermodális konténerforgalom megszervezése európai országokba. A Békéscsabai Vasútállomás területén megvalósuló projekt a helyi mezőgazdaságot és élelmiszeripart, illetve a Békéscsaba és Gyula városára koncentrált repülőgépipari klasztert segítheti elsősorban. 4. A Békéscsabai Repülőtér fejlesztése A projekt célja egy olyan repülőtér fejlesztése, amely mind üzleti, logisztikai, turisztikai és adott esetben honvédelmi célokat is el tud látni úgy, hogy a sportcélú hasznosítás is megmarad. 5. Hűtő-, fagyasztó és feldolgozó üzem létesítése A projekt célja a helyi mezőgazdasági termékek értékesítésének segítése, új piaci szegmensek elérése.

		<p>6. Paradicsomsűrítmény üzem létrehozása A projekt célja megegyezik az előzővel.</p> <p>7. Zöldségzárító üzem létrehozása A projekt célja megegyezik az előzőekkel.</p> <p>8. Ipari park létesítése - Csorvás.</p> <p>9. Keleti iparterület fejlesztése – Újkígyós.</p>
6.	A hálózat városrészi leképeződése	A beavatkozáshoz tartozó projektelképzelések helyszíne jellemzően Békéscsaba alapvetően gazdasági, intézményi hasznosítású déli városrészében található. A Békéscsabai Repülőtér fejlesztése a jelenlegi repülőtér fejlesztését takarja. A tervezett további iparterület fejlesztések helyszíne egyelőre nem konkrét.

Kérdés		Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	P1.1.2 A városi üzleti szolgáltatások (pl. Start-up inkubáció) infrastrukturális hátterének fejlesztése
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	<p>Prosperáló város: az üzleti szolgáltatások fejlesztése hozzájárul a befektetővonzás hatékonyabbá tételéhez, magasabb hozzáadott értéket létrehozó minőségi munkahelyek megteremtéséhez. Közvetve elősegíti az innovációs potenciál erősítését is.</p> <p>Megtartó város: a minőségi munkahelyek létrehozását támogató fejlesztések közvetve hozzájárulnak a város népességmegtartó képességének erősödéséhez.</p>
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	<p>S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak.</p> <p>S1/R3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok.</p>
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	A beavatkozás egyedi projekteket foglal és foglalhat magába, amelyek a hálózatépítés vonatkozásában vármegyei szinten a kiépített inkubációs és üzleti infrastruktúrák területi hálózatának csomópontjaiként értelmezhetők.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	<p>A beavatkozás célja a békéscsabai helyi vállalkozókat és befektetőket egyaránt támogató üzleti szolgáltatói és kapcsolódó infrastrukturális fejlesztés, továbbá a kezdő vállalkozások támogatása, kezdeti működésükhöz a megfelelő (védelem) működési és üzleti környezet biztosítása. A beavatkozás részeként szükséges a város inkubációs politikájának kidolgozása a gazdaságfejlesztési program / stratégia részeként. Az egyedi inkubációs helyszínek működését és szolgáltatási modelljét ehhez, a városi szinten meghatározott politikához szükséges igazítani.</p> <p>Projekt:</p> <p>1. A szigligeti utcai épület inkubációs tevékenységének fejlesztése Szolgáltatói inkubációs tevékenység céljára használható ingatlan korszerűsítése, modernizálása, inkubátorházzá alakítása. Modern technológiai követelményeknek megfelelő eszközök elérhetőségének biztosítása. Inkubációs program kidolgozása szükséges.</p>
6.	A hálózat városrészi leképeződése	A beavatkozáshoz tartozó konkrét projekt Békéscsaba, Szigligeti utca.

Kérdés		Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	P1.1.3 A városi barnamezős területek újra hasznosításának ösztönzése és előkészítése
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Prosperáló város: A jelenleg alulhasznosított, korábban ipari hasznosítású területek és egyéb gazdasági célú épületkomplexumok pl. Irodaépületek funkcióváltása így másodlagos hasznosítása, hozzájárul új munkahelyek létrehozásához és felértékeli a környék ingatlanpiaci pozícióját. Zöldülő város: A megújult és funkcióváltáson átesett épületinfrastruktúra kedvezően hat az épített környezet minőségére, esztétikai értékére. A közelben élő biztonságérzete is erősödik.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak. S2/R1. A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	A megújítandó barnamezős objektumok és területek esetlegesen helyezkednek el a települési szövetben. A kapcsolódó projektek minden esetben pontszerűek.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja, hogy a városban található, közzsféra és magántulajdonú alulhasznosított gazdasági és iroda funkcióval rendelkező ingatlanok megújuljanak és hasonló, vagy egészen más jellegű funkciót kapva újra a városi szöveg élő és értékteremtésre alkalmas részeivé váljanak. Projektek: 1. Mazán László utcai telephely korszerűsítése 2. Egykori ÁNTSZ épület teljes körű korszerűsítése a gazdasági jellegű hasznosítás érdekében 3. A korábbi strand területének hasznosítása – Újkígyós A medence halnevelőként való hasznosítása, a meglévő épületek felújítása.
6.	A hálózat városrészi leképeződése	A Mazán László utcai telephely a város nyugati Jamina városrészében található, míg az egykori ÁNTSZ épület a Keleti kisvárosi és kertvárosi zónához köthető.

P1.2 Térségi innovációs ökoszisztéma építése, vállalkozói kultúra, hálózatépítés előmozdítása

Kérdés		Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	P1.2.1 A befektetővonzást, a helyi vállalkozások fejlődését, a helyi és térségi klaszteresedést támogató és a vállalkozói szemléletet fejlesztő üzleti szolgáltatások működtetése
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Prosperáló város: A prosperáló városban a potenciális befektetők és a meglévő vállalkozások mögött olyan támogató üzleti szolgáltatások állnak, amelyek segítségével (képzések, szervező tevékenység, nyilvánosság, mentorálás stb.) biztosított a működés stabilizálódása, és a vállalkozások természetes bevonódása a helyi és regionális hálózati kapcsolatokra épített gazdasági folyamatokba.

3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak. S1/R3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	A beavatkozás tartalma önmagában nem értelmezhető területi hálózatos projektek csoportjaként. A befektetés- és általában a gazdaságösztönző szolgáltatások esetében a szolgáltatók hálózatos működése, illetve a szolgáltatásokat igénybe vevő vállalkozások platformizációs és klaszteresedési törekvései értelmezhetők a működési szempontú hálózatosodás eredményeként.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja Békéscsaba befektetővonzó képességének erősítése, a helyi tulajdonú vállalkozások bővülése és fokozott bekapcsolódása regionális, ill. globális termelési és innovációs értékláncokba. A vállalkozói üzleti szolgáltatások segítséget nyújtanak a potenciális befektetőknek, kezdő és már működő helyi vállalkozásoknak, hogy tevékenységüket működési sinergiákat kihasználva végezzék. A <i>P1.1.2 A városi üzleti szolgáltatások (pl. Start-up inkubáció) infrastrukturális hátterének fejlesztése</i> beavatkozási terület mindenkor projektjeivel összefüggésben ezen beavatkozás tartalmaként a város létrehozza az inkubációs és vállalkozás fejlesztést támogató szervezeti hátteret is, továbbá közreműködik a piaci szereplők, valamint a szakképzés és a felsőoktatás helyben érintett szereplőinek összekapcsolásában. Projekt: 1. A Szigligeti utcai épület inkubációs tevékenységének fejlesztéséhez kapcsolódó üzleti/inkubációs szolgáltatások szervezeti és működési kereteinek létrehozása.
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

Kérdés		Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	P1.2.3 A városimázs komplex értelmezésével összhangban álló városmarketing tevékenységek, makroregionális érdekérvényesítő képesség erősítése
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Prosperáló város: A prosperáló város teljesítménye minden esetben jól látható. A közvetített üzenetek, a városimázs alakítására olyan eszközrendszert használ, amely mind a külső mind pedig a belső megítélést alakítja. Ez a prosperáló város dimenzió szempontjából a befektetők, gazdasági partnerek körét érinti a leginkább. Megtartó város: A város átalakuló külső imázsa mellett folyamatosan formálódik saját lakossága által érzékelt belső imázsa is. A javuló belső imázs fontos, mert javítja a város megtartó képességét. A belső imázs és a lokálpatriotizmus erősítése a 2016. február 1-től működő Csaba Kártya-rendszer egyik kiemelt célja. A Csaba kártya ingyenes kedvezménykártya. A békéscsabai lakó- és tartózkodási hellyel rendelkező, 16. életévüket betöltött személyek igényelhetik. Jelenleg 133 elfogadóhely és közel 12.000 kártyatulajdonos található a rendszerben, mely folyamatosan bővül.

3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	Horizontális célok: 3. VÁROSIMÁZS – A város belső és külső megítélése, imázsa pozitív irányban változik, ami kihat a megtartó képességre és a vonzerőre (befektetők, látogatók).
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Nem releváns.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	<p>A beavatkozási terület célja a tevékenység megújítása, új eszközrendszerrel való ellátása.</p> <p>Szervezeti változtatások indokoltak lehetnek a szükséges új típusú kompetenciák megerősítése érdekében. Indokolt lépések:</p> <ul style="list-style-type: none"> városimázs alakítását befolyásoló tényezők azonosítása / a 21. századi helyi identitást meghatározó tényezők értékelése az egyes célcsoportokban; a város külső (befektetői, látogatói) és belső imázsának alakulása (felmérés); a városmarketingben érintett szereplők partnerségi bevonása; városmarketing stratégia megerősítése (célok, célcsoportok, eszközök, elvárt hatékonyság – monitoring felülvizsgálata); a hagyományos mellett az új típusú városmarketing eszközök tudatos alkalmazása (smart megoldások) célcsoportspecifikusan. <p>Projekt:</p> <p>A beavatkozási területhez az FVS egyelőre konkrét projekteket nem fogalmaz meg. A P1.3.3 BT-hez tartozó projekt tartalmaz imázsépítő elemeket, a komplex fejlesztés részeként.</p>
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

Kérdés		Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	P1.2.2 A gazdasági innovációs ökoszisztéma együttműködéseinek fejlesztése és fórumainak létrehozása helyi és regionális szinten
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Prosperáló város: A prosperáló város alapja az innovációs együttműködési négyes (K+F+I, cégek, önkormányzat, lakosság/munkaerő) minden érintett csoportjának egyedi erősítése és kapcsolatuk, együttműködésük elmélyítése.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	<p>S1/R3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok.</p> <p>S1/R4 A szak- és felsőfokú képzési struktúra és kínálat az átalakuló helyi gazdaság igényeihez igazodik.</p>
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Az innovációs ökoszisztéma önmagában hálózatos logikával működik, annak területi vonatkozása kevésbé értelmezhető Békéscsaba várostérségére, inkább a város szereplőire korlátozódik.

5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	<p>A beavatkozás a nyomdaiparban és a járműiparban megindult innovációs együttműködési folyamatokat (oktatás – közép és felsőfok - foglalkoztatottak; iparági cégek innovációs tevékenységei és önkormányzat / kormányzat) el kívánja mélyíteni. Ezen kívül a beavatkozás részeként egyéb területeken (ágazatokban) is kezdeményez hasonló komplex beavatkozási csomagokat, amihez szintén erőteljes vállalkezoi kezdeményezésre/részvételre van szükség. A város maga eszközeivel támogatja a közép- és felsőoktatás képzési kínálatának igazodását a helyi gazdaság igényeihez – ennek érdekében kész közvetíteni a regionális képzőhelyek (Szeged és Debrecen) irányába is. Fontos, hogy a beavatkozás részeként az önkormányzat hatáskörébe tartozó eszközrendszer aktívabban kerüljön alkalmazásra. Ennek elemei: a helyi felsőoktatás további bővülésének támogatása és ösztönzése, az innovációs ökoszisztéma szereplőinek (hagyományos és digitális) platformizációja, partnertalálkozók, innovációs fórumok és események szervezése, egyéb innovációs ösztönzők bevezetése.</p> <p>Projekt: A beavatkozási területhez az FVS egyelőre konkrét projekteket nem fogalmaz meg.</p>
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

P1.3 A térség turisztikai lehetőségeinek kihasználása

Kérdés		Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	P1.3.3 Turisztikai háttérrelátatások bővítése (gasztronómia, szálláshelyek, parkolás stb.)
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	<p>Prosperáló város: A turizmus a 21. század feltörekvő és legígéretesebb ágazata volt a koronavírus járvány kezdetéig. A prosperáló város erősödő rezilienciájával képes új lendületet adni az ágazatnak azzal, hogy reagál az új típusú igényekre és a járulékos fejlesztésekre komplex megközelítésben gondol. Ez a komplexitás jelentős mértékben érinti a turisztikai háttérrelátatások körét is.</p> <p>Megtartó város: A turisztikai háttérrelátatások (éttermek, városi parkolás) egyben a városlakók alap- és kényelmi szolgáltatásait is jelentik. A kényelmi szolgáltatások javuló minősége növeli a lakosok elégedettségét és ezzel a város megtartó képességét erősíti. A turisztikai háttérrelátatások számos fiatal, ambiciózus és ötletgazdag fiatalnak jelentenek lehetőséget és megélhetést új, életképes vállalkozások indításával.</p>
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S1/R1. A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság).
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Nem releváns.

<p>5. A beavatkozás célja és rövid tartalma</p>	<p>Ismert és tapasztalt tény, hogy a turisztikai vonzerők önmagukban nem hoznak tartós sikert az ágazat fellendülésében és annak helyi adóbevételekhez való hozzájárulásában. A vonzerők megítélését is nagyban befolyásolják azok a háttérszolgáltatások, amelyek a városban tartózkodás körülményeit meghatározzák (parkolás, éttermek, szálláslehetőségek). Békéscsabának ezzel kapcsolatban vannak még tennivalói. Fontos, hogy az önkormányzat hatáskörébe tartozó turisztikai háttérszolgáltatások fejlesztése a FVS-ben direkt nevesítésre kerüljön. Ilyen projektek bizonyos frekvencián közterületek további fejlesztése, közlekedés/parkolás problémáinak megoldása és az önkormányzati tulajdonú vonzerők kiegészítő szolgáltatásainak javítása. Fontos, hogy az alapvetően piaci szereplők által biztosított szolgáltatások esetében a vonzerők által gerjesztett forgalom és egyéb motiváló tényezők (direkt és indirekt) készítsék a szereplőket a saját fejlesztésekre, a minőség javítására.</p> <p>A köz- és üzleti szféra egymásra kölcsönösen ható lépései esetében fontos a stratégiai szinten koordináló önkormányzat folyamatos kommunikációja a szolgáltatókkal a célokról és komplementer (egymást kiegészítő) fejlesztések szükségességéről.</p> <p>A város az FVS keretében a saját maga által korábban fejlesztett vonzerők kapcsán készül további háttérszolgáltatások kialakítására.</p> <p>Projektek:</p> <ol style="list-style-type: none"> <i>A Munkácsy negyed és a CsabaPark turisztikai és szolgáltatói hiányosságának felszámolása, ahhoz kapcsolódó kiegészítő infrastrukturális fejlesztések (megosztva a P.3.2 és P.3.3 BT-vel)</i> Egységes települési tematika, arculat kialakítása (pl. Munkácsy negyed határának külső elemekkel történő megjelölése stb.), Csabagyöngye büfé előtti tér fejlesztése, Munkácsy negyedben ajándékbolt kialakítása. Az attrakciók közvetlen környezetének fejlesztése (parkosítás, info táblák, pihenőhelyek, kiszolgáló utak, parkolók, közlekedésszervezési átalakítások, okospadok kihelyezése), ivóutak elhelyezése, kerékpártárolók kihelyezése. CsabaPark: Körte sori parkolóhelyek kialakítása, internet hozzáférési pontok kialakítása, okospadok kihelyezése. <i>Munkácsy Mihály örökségét ápoló és népszerűsítő Munkácsy-negyed fejlesztési projekt</i> Ursziny-Beliczey kúria átalakítása, a Bábszínház kialakítása, a Kórház utcai híd és a József Attila-Deák utcai híd kivitelezése. A Munkácsy negyedben szobrok kihelyezése. Munkácsy negyed információs tájékoztató oszlopok kialakítása. A Munkácsy Emlékházban kialakítandó új állandó kiállítás megvalósítása. <i>CsabaPark Gasztronómiai és Élmenypark fejlesztése</i> Erdei mászókötélpálya, mászófal, hófánk és a gyakorló sípálya, illetve drótkötélpálya kialakítása. CsabaPark étterem korszerűsítése, átalakítása, alapműködéshez szükséges eszközbeszerzés, rendezvénycsarnok energetikai fejlesztése, alapműködéséhez kapcsolódó eszközbeszerzés. Okos közterületi fejlesztések (pl. parkolásmenedzsment fejlesztése, okospadok beszerzése) Közterületi térfigyelőkamerarendszer bővítése, fejlesztése. <i>Árpád Gyógy- és Strandfürdő komplex infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztése</i> Vendégfogadási feltételek színvonalának emeléséhez szükséges épületfejlesztések. Rekreatív egységek fejlesztése (pl.: szauna fejlesztése, bővítése) Medenceterek és környezetük megújítása. Ügyviteli és vendégfogadási rendszerek kiépítése, cseréje. A fejlesztés eredményeként a fürdőben turisztikai információs eszközök (pl: irányító, tájékoztató táblák) egysége, vizuális megjelenítése szükséges. <i>A pósteleki Széchenyi-Wenckheim kastély és kastélypark megújítása több ütemben</i> Az épület rekonstrukciója mellett a park fenntarthatóságának javítása
---	--

		6. Zöld folyósó projekt Az Élővíz-csatorna és környezetének teljes körű, komplex fejlesztése. 7. Sportturizmus Tervezett sportinfrastrukturális fejlesztések (sportaréna, versenyuszoda stb.) megvalósítása. 8. Nyilvános illemhelyek kialakítása Elsősorban a belvárosban és a nyitott közösségi terek, játszóterek közelében.
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

P2.1 A települési épített és természetes környezet minőségi fejlesztése és fenntartható üzemeltetésének biztosítása

Kérdés		Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	P2.1.1 Települési közterületek, zöldfelületek további lakosság- és látogatóbarát fejlesztése, hatékony fenntartásuk biztosítása – kiegészítő infrastrukturális beruházások végrehajtása és lakossági ismeretterjesztés, szemléletformálás
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Zöldülő város: A település zöldterületeinek és -felületeinek funkcionális fejlesztése segíti a természeti tőke védelmét, megőrzését és fejlesztését; támogatja a polgárok egészségének és jólétének védelmét; segíti az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást; a szennyezés (elsősorban légszennyezés) csökkentését; hozzájárul a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelméhez. A szemléletformálás és ismeretterjesztés szintén jelentősen segítheti a fent leírtakat, illetve a lakossági ÜHG kibocsátás csökkenéséhez is hozzájárulhat.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S2/R1. A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	A zöldterületek fejlesztése révén hosszú távon egy hálózatos rendszer (ökológiai folyósók) kialakítása a cél, mellyel a városi ökoszisztémák életfeltételei jelentősen javulnak, illetve lakosság életkörülményei is kedvezőbbé válnak.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja, hogy környezeti szempontból kedvezőbb helyzet alakuljon ki a térségben, növekedjen a zöldfelületek mennyisége, javuljon a zöldfelületek minősége, csökkenjen a környezeti terhelés, javuljon a települési ökoszisztémák állapota, illetve csökkenjen a térség hatása a klímaváltozásra, valamint jobban tudjon alkalmazkodni a klímaváltozás hatásaihoz. Projektek: 1. Békéscsaba belterületi és védett külterületi zöldinfrastruktúrájának komplex fejlesztése Belváros zöldhálózat fejlesztése, közterület rendezés, térrekonstrukció, zöldterület rendezés az Élővíz-csatorna belvárosi szakaszán, belvárosi zöldterület növelése, rehabilitációja (Munkácsy tér-Szabadság tér, Boczkó D. tér-Trianon tér - Posta köz - Élővíz csatorna), a Polgármesteri Hivatal belső udvarának, zöldfelületének fejlesztése a felhívás előírásainak megfelelően. Kazinczy utcai orvosi rendelő előtti közterület fejlesztése. Veres Péter utcai zöldterület, Erzsébet lakópark melletti zöldterület fejlesztése, játszótérfejlesztés/bővítés. A fejlesztésre kerülő

		<p>zöldterülethez kapcsolódó és szükséges építmények (pl: esőbeálló, szabadtéri rekreációs építmény, napvédelmi funkciót ellátó építmény, eszközök telepítése). Komposztáló létesítése az érintett zöldterületen keletkező zöldhulladék hasznosítására. A meglévő növényállomány megóvását szolgáló beavatkozások a város területén (faápolás, favédelem, gyökérvédelem) A CsabaPark zöldterületeinek használatához szükséges közvilágítás további bővítése (rekortán futópálya mentén, Gyulai úti parkoló részen) Iskolák környékén kerékpártolók kihelyezése. A Natura 2000 területek fenntarthatóság elvét szem előtt tartó fejlesztése.</p> <p>2. A téglagyári tavak környezetének rendezése Szelíd turisztikai és természetbarát hasznosítás lehetőségének vizsgálata.</p> <p>3. Nyitott közösségi terek, zöldfelületek fejlesztése Csabaszabadiban.</p> <p>4. Zöldterületek rekonstrukciója, játszótér és belterületi utak fejlesztése Gerendáson.</p> <p>5. Kulturális, sport és egyéb közterületi fejlesztések Csorváson.</p> <p>6. Zöldterületfejlesztés Dobozon.</p> <p>7. Zöldterületfejlesztés Szabadkigyóson.</p>
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

Kérdés		Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	P2.1.3.a) Alternatív/megújuló/részben megújuló energiahordozók hasznosítását biztosító berendezések és erőművek telepítése Békéscsabán és térségében – a smart grid rendszer megalapozásaként – EGYEDI BEAVATKOZÁSOK
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	<p>Zöldülő város: A zöldülő városban a klímaváltozás hatásainak csökkentése is fontos cél. A megújuló energiákkal termelt energia és ennek a smart grid rendszerbe táplálása egyaránt hozzájárul a közvetett és közvetlen ÜHG kibocsátás csökkentéséhez.</p> <p>Kiszolgáló város: A beavatkozás megvalósulása a térségi infrastruktúrahálózat fejlesztését is magában foglalja.</p>
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S2/R4. A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Az alternatív/megújuló/részben megújuló energiahordozók hasznosítását biztosító berendezések és erőművek esetlegesen helyezkednek el a települési szövetben. A kapcsolódó projektek minden esetben pontszerűek, azonban a pontszerű fejlesztéseket egy térségi/települési smart grid rendszer hálózattá szervezheti.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	<p>A beavatkozás célja a térség energiaszükségletének minél nagyobb arányú járáson belüli ellátása, lehetőleg megújuló energiaforrásokból. Cél az egyes helyi alternatív/megújuló/részben megújuló energiaforrásokból aktuálisan elérhető energiamennyiség, illetve a változó energiaszükségletek összehangolása egy SMART GRID rendszer keretein belül.</p> <p>Projektek:</p> <p>1. Békéscsaba komplex energetikai programja</p>

		<p>Smart grid I. ütem, Smart grid II. ütem, Smart közvilágítás, geotermikus hőhasznosítás, intelligens közlekedésvezérlő és környezetkímélő közösségi közlekedési rendszer kialakítása.</p> <p>2. 1 MW napelempark létesítése a rekultivált szeméttelep területén.</p> <p>3. A térségben lévő állattartó telepek biogázhasznosítási lehetőségeinek kihasználása.</p> <p>4. Illegális hulladéklerakók felszámolásának folytatása.</p> <p>5. Biomassza üzem létesítése a keleti iparterületen – Újkígyós.</p>
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

P2.2 Települési és térségi mobilitás fizikai és működési feltételrendszerének klímatudatos és közlekedésbiztonságot szem előtt tartó fejlesztése

Kérdés		Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	P2.2.1 Az e-járművek (közösségi és magán) használatának előmozdítása, szolgáltatásokkal történő támogatása
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	<p>Zöldülő város: A zöldülő városban a klímaváltozás hatásainak csökkentése és a (legalább közvetlen) légszennyezés redukálása is fontos cél. Az e-járművek hatékonyabb motorral rendelkeznek, illetve megújuló energiával is működtethetők. Széleskörű alkalmazásuk a települési légszennyezés jelentős csökkenéséhez vezet.</p> <p>Kiszolgáló város: A beavatkozás megvalósulása a térségi infrastruktúrahálózat fejlesztését is magában foglalja elsősorban az e-járművek töltőhálózatának kiépülése révén.</p>
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S2/R2. A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Az e-járművek használatát előmozdító szolgáltatások alapvetően pontszerű beavatkozásokat takarnak, azonban például a töltőhálózat-fejlesztések célja, hogy a településeken minél nagyobb területi lefedettséggel rendelkezzenek a köztéri töltők.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	<p>A beavatkozás célja, hogy a közvetlenül szennyezőanyag- és ÜHG-kibocsátással nem rendelkező e-közlekedési módok előtérbe kerüljenek a dízel- és benzinmotoros meghajtású gépjárművekkel szemben.</p> <p>Projektek:</p> <p>1. Intelligens közlekedésvezérlő és környezetkímélő közösségi közlekedési rendszer kialakítása Elektromos meghajtású buszok beszerzése, buszokra és megállóba telepítendő utastájékoztató rendszerek, E-busz telephely építése (kiszolgáló létesítmények, belső úthálózat, műhely, mosó stb.). Az autóbusz töltő és szervíz telephely Békéscsaba 6250/3 hrsz-ú 28555 m² területű földrészlet déli részén lesz kialakítva,</p> <p>2. A fenntartható infrastruktúrafejlesztést támogató helyi humán fejlesztések Mikromobilitási e-járművek népszerűsítése, kipróbálási lehetőség nyújtása.</p>

		3. E-töltőállomásos parkolóhelyek kialakítása a városban Elsősorban a belvárosi területeken e-töltőállomásos parkolóhelyek kialakítása. 4. Közösségi kerékpáros rendszer kiépítése
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

Kérdés		Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	P2.2.3 A települési közlekedés folyamatainak monitorozása (összekapcsolva a levegőtisztaság monitorozásával) és a közlekedés adatalapú szervezése
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Digitális város: A közlekedési folyamatok monitoringja és a közlekedés adatalapú szervezése hozzájárul a digitális város kialakításához. Zöldülő város: A közlekedési folyamatok monitoringja és a monitoringból nyert adatok becsatornázása a közlekedés irányításába csökkentheti a légszennyezettséget és az ÜHG-kibocsátást (pl. torlódások elkerülése által vagy a parkolóhely-keresés idejének minimalizálása által), mely hozzájárul a zöldülő város megvalósításához.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S2/R2. A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	A beavatkozás alapvetően pontszerű elemekből áll, de a cél, hogy ezek a pontszerű beavatkozások egy egyre kiterjedtebb és fejlettebb digitális hálózattá váljanak.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	<p>A beavatkozás célja, hogy a felesleges gépjárműhasználat csökkenjen, a forgalmi torlódások mérséklődjenek, illetve a légszennyezés és az ÜHG-kibocsátás mértéke is redukálódjon a térségben.</p> <p>Projektek:</p> <ol style="list-style-type: none"> Parkolóhely-menedzsment rendszer kiépítése Parkolási applikáció készítése, a belvárosi parkolóhelyek szenzoros érzékelőinek kiépítése, a beérkező adatok applikációba táplálása és elérhetővé tétele a lakosság számára. Forgalomfigyelő lámpák telepítése A lámpák összehangoltságát nem veszélyeztető jelzőlámpás kereszteződésekben a forgalmat érzékelőkkel figyelő lámpák telepítése, majd a forgalomhoz igazodó automatikus lámpaváltás kialakítása. Okos gyalogátkelőhelyek kialakítása Elsősorban a nagy forgalmú és/vagy leginkább balesetveszélyes helyszíneken.
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

P3.1 A települési humán szolgáltatások infrastrukturális és fenntarthatóságot támogató tartalmi fejlesztése

Kérdés		Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	P3.1.1 Fenntartható épület- és létesítmény-működtetés – komplex energetikai és épületüzemeltetési célú fejlesztések – kiemelten a szociális és egészségügyi alapellátást biztosító, valamint a nevelési-oktatási intézményekben
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	<p>Megtartó város: A fenntartható, költséghatékony épület- és létesítmény-működtetés jelentős forrásokat szabadít fel az intézmények költségvetésében, mely magasabb színvonalú közszolgáltatások biztosítását teszi lehetővé.</p> <p>Zöldülő város: A legnagyobb energiafelhasználók az épületek a térségben. A beavatkozás az energiahatékonyság növelésével és a megújuló energiák nagyobb arányú hasznosításával hozzájárul az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentéséhez; a légszennyezés csökkentéséhez (főleg a fosszilis alapú fűtési igény csökkenése révén); segíti az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást</p> <p>Kiszolgáló város: A térség közösségi létesítményeinek egy részét az önkormányzatok működtetik, illetve ezeknek az épületeknek a közműhálózati kapcsolataira is hatással vannak. A komplex energetikai és épületüzemeltetési célú fejlesztések a kiszolgáló város dimenzióinak is fontos elemeit jelentik.</p>
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	<p>S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében.</p> <p>S2/R4. A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát.</p>
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Az egyes érintett középületek esetlegesen helyezkednek el a települési szövetben, bár sok esetben a város központi részében találhatók. A kapcsolódó projektek minden esetben pontszerűek.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	<p>A beavatkozás célja, hogy költséghatékonyan működtethető épületekkel rendelkezzen a város, melyek minél kisebb légszennyezést (elsősorban fűtésük által) és ÜHG-kibocsátást produkálnak.</p> <p>Projektek:</p> <p>1. Fenntartható energiahatékonyság Békéscsabán - közintézmények energetikai korszerűsítése</p> <ul style="list-style-type: none"> 6. sz. Bölcsőde infrastruktúra fejlesztése <ul style="list-style-type: none"> Az épület külső szigetelése, nyílászáró cseréje, napelemes rendszer kiépítése, elektromos rendszer felújítása. Békéscsabai Bartók Béla Művészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola <ul style="list-style-type: none"> A, B és C épületrész teljes körű felújítása (Hőszigetelés, fűtőkorszerűsítés, napelemtelepítés, nyílászárócseré, tetőfelújítás). Erzsébethelyi Általános Iskola (Békéscsaba, Madách u. 2.) <ul style="list-style-type: none"> Elavult villamoshálózati elemek cseréje; Kuckó épület: fűtési és hűtési rendszer kialakítása, nyílászárócseré;

		<ul style="list-style-type: none"> ○ Sportcsarnok felújítása: külső hőszigetelés, nyílászárócseréje és az ablakok védőhálójával történő ellátása; ○ Konditerem: nyílászárócseréje. • Erzsébethelyi Általános Iskola Telephelye (Békéscsaba, Rózsa u. 21- 23.) <ul style="list-style-type: none"> ○ Technika terem épületének felújítása: nyílászárók cseréje, fűtésfelújítás, festés és berendezés felújítása. • Esély Pedagógiai Központ Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény (Békéscsaba, Vandhádi út 3.) <ul style="list-style-type: none"> ○ Nyílászárócseréje, napelemtelepítés. • Esély Pedagógiai Központ Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény (Békéscsaba, Ligeti Károly sor 2.) <ul style="list-style-type: none"> ○ Üvegház fűtési rendszerének felújítása, kazáncseréje; ○ Főépület: tetőcseréje, nyílászárócseréje. • Békéscsabai Belvárosi Általános Iskola és Gimnázium <ul style="list-style-type: none"> ○ Uszodagépezet korszerűsítése; ○ Elektromos hálózat korszerűsítése. • Békéscsabai Andrassy Gyula Gimnázium és Kollégium <ul style="list-style-type: none"> ○ A és B épület fűtéskorszerűsítése, nyílászárók cseréje, lábazat, homlokzat és földem hőszigetelése, világítás korszerűsítése, napelem rendszer telepítése, elektromos hálózat korszerűsítése. • Lencsési Általános Iskola <ul style="list-style-type: none"> ○ Épületárnékolás kialakítása, elektromos hálózat felújítása. • Jankay Tibor Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola <ul style="list-style-type: none"> ○ Thurzó utca 40. szám alatti sportcsarnokon a nyílászárók cseréje. • A Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ által működtetett Szenvedélybetegek nappali intézménye felújítása, korszerűsítése <ul style="list-style-type: none"> ○ Az ingatlan teljes körű felújítása, külső homlokzat szigetelése. • A Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ által működtetett idősek nappali intézménye (Idősek Klubja Kazinczy u. 2. és Deák u.) felújítása, korszerűsítése <ul style="list-style-type: none"> ○ A belmagasság csökkentése, teljes energetikai korszerűsítés. • Ady Endre utcai idősek otthona energetikai korszerűsítése. • Gál Ferenc Egyetem felújítása <p>A Modern Városok Program felsőoktatási infrastruktúra fejlesztésére vonatkozó előkészítő anyagokban részletesen feltárt épületüzemeltetési problémák kezelése.</p> <p>2. Az önkormányzati lakásállomány energetikai fejlesztése</p> <ul style="list-style-type: none"> • Irányi u. 4-6., a Fővenyes 1/A., a Dózsa Gy. u. 7., az Erzsébet lakópark, az Andrassy u. 55-57. és a Berzsenyi u. 7. szám alatti ingatlan energetikai fejlesztése, korszerűsítése. <p>3. Polgármesteri hivatal energetikai korszerűsítése Csabaszabadiban.</p> <p>4. Művelődési Ház és Könyvtár energetikai korszerűsítése Csorváson.</p> <p>5. Községi Ház és Könyvtár, valamint a Gondozási központ épületének energetikai korszerűsítése Dobozon.</p> <p>6. Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése Újkígyóson.</p>
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

Kérdés		Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	P3.1.2 Egyes humán közszolgáltatások (egészségügy, szociális ellátás, nevelés-oktatás) működési minőségét befolyásoló infrastrukturális fejlesztések
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Megtartó város: A beavatkozás a helyi szükségletekhez igazodó, minél magasabb minőségű közszolgáltatások nyújtását teszi lehetővé.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Az egyes érintett középületek esetlegesen helyezkednek el a települési szövetben, bár sok esetben a város központi részében találhatók. A kapcsolódó projektek minden esetben pontszerűek.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	<p>A beavatkozás célja, hogy a térség lakossága minél magasabb szintű és a helyi igényekhez igazodó, megfelelő kapacitású közszolgáltatáshoz jusson.</p> <p>Projektek:</p> <p>1. Helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztése</p> <ul style="list-style-type: none"> Az Életfa Idősek Otthona férőhelyfejlesztése A Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ által működtetett idősek nappali intézménye (volt Idősek Klubja) (Kazinczy u. 2/1.) felújítása, korszerűsítése. Békéscsaba Jamina városrész szociális alapszolgáltatásainak infrastrukturális fejlesztése, az alapszolgáltatások nyújtásához szükséges feltételeket biztosító új épület kialakítása. Családok és Gyermekek Átmeneti Otthona fejlesztése A hajléktalanok éjjeli menedékhelyének kialakítása <ul style="list-style-type: none"> A jelenlegi infrastruktúra fejlesztése (nappali ellátás, átmeneti ellátás, utcai szociális munka feltételeit biztosító infrastruktúra fejlesztése). Az egészségügyi alapellátást biztosító rendelők felújítása, fejlesztése <ul style="list-style-type: none"> Valamennyi az egészségügyi alapellátást területi ellátási kötelezettséggel biztosító orvosi rendelő fejlesztése, felújítása. Lencsési városrész orvosi centrumának kialakítása Az önkormányzati lakásállomány fejlesztése <ul style="list-style-type: none"> A lakásállomány fejlesztése új lakások vásárlásával, építésével. A krízishelyzet azonnali megoldása lakhatást biztosító lakókonténerek beszerzésével <ul style="list-style-type: none"> A krízishelyzet megoldása komfortos lakókonténerek vásárlásával telepítésével az átmeneti lakhatási problémák azonnali megoldására. Tárolóegység kialakítása a Franklin utcai bérlakásoknál <ul style="list-style-type: none"> A környezet rendben tartásához és egyéb nagyobb eszközök, tárgyak (pl. babakocsi, fűnyíró stb.) tárolásához szükséges a lakásokhoz tároló kiépítése. <p>2. Nevelés-oktatást támogató humáninfrastruktúra fejlesztése</p> <ul style="list-style-type: none"> Bölcsődei férőhelyfejlesztés

- Jaminai városrészben új ingatlan kialakítása bölcsődeként.
- 3. sz. Bölcsőde (Békéscsaba Wlassics sétány 4.) fejlesztése
- 6. sz. Bölcsőde (Békéscsaba, Szigligeti u. 1.) fejlesztése
- 8. sz. Bölcsőde (Békéscsaba, Pásztor u. 66.) fejlesztése
- Pataky u. 2. szám alatti (MIVA) bölcsőde fejlesztése
- Kölcsey Utcai és Ligeti Sori Óvoda Ligeti sor 16. szám alatti telephely óvoda belső felújítása, udvarfejlesztés.
- Békéscsabai Tündérmű Óvoda Szegfű utca 11. szám alatti telephely óvoda komplex belső felújítása, udvarfejlesztés.
- Békéscsabai Tündérmű Óvoda Szegfű utca 87-89. szám alatti telephely óvoda épület komplex felújítása, udvarfejlesztés
- Békéscsabai Tündérmű Óvoda Fő utca 8. szám alatti telephely óvoda épület komplex felújítása, udvarfejlesztéssel.
- Mackó-Kuckó Óvoda Orosházi út 2. szám alatti telephely óvoda komplex belső felújítása, udvarfejlesztése
- Penza Lakótelepi és Dr. Becsey Oszkár Utcai Óvoda Penza ltp. 19. szám alatti székhely óvoda komplex felújítása, udvarfejlesztéssel.
- Penza Lakótelepi és Dr. Becsey Oszkár Utcai Óvoda Dr. Becsey Oszkár utca 25. szám alatti telephely óvoda komplex belső felújítása, udvarfejlesztéssel.
- Hajnal-Lenkey-Jázmin Utcai Általános Művelődési Központ Hajnal utca 16. szám alatti telephely óvoda komplex felújítása.
- Lencsési Óvoda Pásztor utca 70. szám alatti telephely óvoda belső felújítása, udvarfejlesztéssel.
- Lencsési Óvoda Pásztor utca 91. szám alatti székhely óvoda komplex belső felújítása, udvarfejlesztéssel.
- Százszorszép Művészeti Bázisóvoda Wlassics sétány 4/1. szám alatti óvodaépület fejlesztése.
- Szigligeti Utcai és Kazinczy-lakótelepi Óvoda Szigligeti utca 3. szám alatti székhely óvodai épület komplex belső felújítása.
- Szigligeti Utcai és Kazinczy-lakótelepi Óvoda Tábor utca 4. szám alatti telephely óvodai épület komplex belső felújítása.
- Jázmin utca 3/1. szám alatti óvodai épület komplex felújítása
- Békéscsabai Petőfi Utcai Általános Iskola
 - Új tornatermi szárny építése, új sportpálya kialakítása, B típusú tornaterem építése.
- Békéscsabai Bartók Béla Művészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola fejlesztése
- Békéscsabai Kazinczy Ferenc Általános Iskola fejlesztése
- Erzsébethelyi Általános Iskola (Békéscsaba, Madách u. 2.)
 - Tanuszoda kiépítése, fedett kerékpártárolók telepítése, tetőtéri irodahelyiségek klímaberendezéssel való felszerelése, a sportpálya fejlesztése;
 - Sportcsarnok: öltözők tusolójának korszerűsítése;
 - Konditerem: burkolat cseréje.
- Erzsébethelyi Általános Iskola Telephelye (Békéscsaba, Rózsa u. 21- 23.)
 - Testnevelés zuhanyzók és öltözők felújítása;
 - Földszinti folyosó burkolatának cseréje;
 - Volt szolgálati lakásból pszichológiai kezelő és fejlesztő szoba kialakítása;
 - Faház helyére új épület építése;
 - Új sportpálya kialakítása, illetve a meglévő aszfaltos sportpálya felújítása.

		<ul style="list-style-type: none"> • Esély Pedagógiai Központ Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény (Békéscsaba, Vandhádi út 3.) <ul style="list-style-type: none"> ○ Óvodai csoportszoba bővítése ○ Léghőszabályozó beszerzése, terasz felújítása, bevilágító ablakok cseréje, laminált padlók cseréje; ○ Óvodai udvar játszótér kialakítás. • Esély Pedagógiai Központ Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény (Békéscsaba, Ligeti Károly sor 2.) <ul style="list-style-type: none"> ○ Öltözők, mosdók, tusolók felújítása, mozgáskorlátozott mosdó kialakítás, tanműhelyek aláfalazása, csatornázás, linóleum lerakás. • Békéscsabai Belvárosi Általános Iskola és Gimnázium <ul style="list-style-type: none"> ○ Padlóburkolatcsere, ajtócserek a tantermekben, biciklitároló felújítása, akadálymentesítés, udvari felújítás (betonlapok); ○ Sportpálya körüli rács cseréje, pályakialakítás, a drótkerítés helyett labdafogó kiépítése; ○ tanuszoda felújítása (gépészet, a medence és az uszodatér burkolatának javítása, cseréje); ○ udvari játszóeszközök telepítése. • Békéscsabai Andrassy Gyula Gimnázium és Kollégium <ul style="list-style-type: none"> ○ Burkolatcsere az udvaron, csatornahálózatfejlesztés, balesetveszélyes kerítés elbontása, mosdók ellátása melegvízzel, C típusú tornaterem építése. • Lencsési Általános Iskola <ul style="list-style-type: none"> ○ Külső tároló kialakítása (szertár, irattár, foglalkoztató), uszoda korszerűsítés, sportpálya és lelátó kialakítása, dolgozói parkoló kialakítása, tantermi burkolatcsere, folyosói és tantermi beépített szekrények felújítása, cseréje. • Jankay Tibor Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola <ul style="list-style-type: none"> ○ Udvari csapadékvíz elvezetés kiépítése; sportpálya felújítás; B típusú tornaterem építése; 4 tanterem kiépítése; 2 szertár, közlekedők és vizesblokkok kialakítása. <p>3. <i>István király utcai óvoda bővítése – Csorvás.</i> 4. <i>Napközi konyha fejlesztése Csorváson.</i> 5. <i>Bölcsőde fejlesztése – Doboz.</i> 6. <i>Gondozási Központ eszközbeszerzése – Doboz.</i> 7. <i>Közétkeztetési célokat szolgáló konyha fejlesztése Dobozon.</i></p>
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

P3.2 A települési kényelmi szolgáltatások magas színvonalú biztosítása

Kérdés		Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	P3.2.1 A települési kulturális létesítmények többcélú fejlesztése a nonprofit és piaci szféra szisztematikus bevonásával
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Megtartó város: A kulturális és kreatív gazdaság fejlesztése a fiatal kreatív csoportok megtartását eredményezi. A kulturális létesítmények sokféle szereplőt megmozgató jellege segíti a társadalmi elégedettség növekedését. Prosperáló város: A prosperáló város gazdasági portfóliójába egyre növekvő arányban épülnek be a kulturális és kreatív gazdaság tevékenységei, amelyek turisztikai vonzerőként is értelmezhetők.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S4/R1. Erős a helyi társadalom értékmegőrző, értékteremtő és önszervező képessége, sok speciális szolgáltatási szegmensben képesek értékvédőként és értékteremtő szolgáltatónként fellépni (kiegészítve a közszolgáltatásokat). S4/R3 A helyi kulturális hagyományok megújulnak és együtt járulnak hozzá a közösségi kohézióhoz, valamint az újszerű, gazdaságilag is értelmezhető értékteremtéshez.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Nem releváns.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja, hogy Békéscsaba és térségének településein a kulturális létesítmények többcélú hasznosításával és többféle szereplő bevonásával (nonprofit és piaci szféra) javuljon a létesítmények vonzereje, bevélteltermelő képessége, mindezzel társadalmi és pénzügyi fenntarthatósága. Erre a Munkácsy Mihály múzeum jó példa. Érdekes a Munkácsy-negyed kapcsán átgondolni a létesítménycsoport működési és üzleti modelljét, hogy miként értékelhető fel, mint a helyi életminőséget meghatározó, de ezen a funkción túlmutató vonzerő és érték. Fontos, hogy a helyi egyesületek és igényes kulturális termékekkel jelentkező piaci szereplők – minőségi szűrés mellett – lehetőségeket kapjanak a létesítmények közösségi érdekű és piaci (bevéltelt termelő) hasznosítására. Projektek: 1. A gerlai faluház többfunkciós teremmel és a kapcsolódó mosdókkal való bővítése. 2. Tanyasi iskola múzeum létesítése Sikonyban A beavatkozási terület a nevesített projekten túlmenően szemléletmód-változást, a települési kulturális élet és a létesítmény szintű működési modell változását egyaránt igényli, ugyanakkor lényeges az érintett szereplők hálózatépítése és a belső kommunikációs csatornák felélénkítése is. TOP Plusz vonatkozó támogatható tevékenysége (ESZA): - Helyi kulturális közösségfejlesztési folyamat kezdeményezése és megvalósítása.
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

Kérdés		Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	P3.2.2 A települési szabadidős és sportlétesítmények többcélú fejlesztése a nonprofit és piaci szféra szisztematikus bevonásával
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Megtartó város: A megtartó város egyik fő ismérve a helyi szolgáltatások igényekhez igazodó rendelkezésre állása. Ez befolyásolja az elégedettséget, és ezzel az elvándorlási szándékot. A szabadidő és sportlehetőségek bővítése, minőségi fejlesztése egyaránt támogatja a megtartó város dimenziót.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Nem releváns.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	<p>A beavatkozás célja, hogy Békéscsaba és térségének településeinek a szabadidős és sportlétesítmények többcélú fejlesztése többféle szereplő bevonásával (nonprofit és piaci szféra) javuljon a létesítmények vonzereje, többféle és jobb minőségű szolgáltatáshoz jusson a lakosság, illetve a létesítmények bevélteltermelő képessége, mindezzel társadalmi és pénzügyi fenntarthatósága javuljon.</p> <p>Fontos, hogy a helyi egyesületek és szabadidős és sport termékekkel jelentkező piaci szereplők – minőségi szűrés mellett – lehetőségeket kapjanak a létesítmények közösségi érdekű és piaci (bevéltelt termelő) hasznosítására.</p> <p>Projektek:</p> <ol style="list-style-type: none"> Új, multifunkcionális sportcsarnok építése a Békéscsabai Sportcentrumban A projekt célja a békéscsabai közösségi és sportélet támogatása. Városi sportuszoda létrehozása a Békéscsabai Sportcentrumban A projekt célja a békéscsabai közösségi és sportélet támogatása. Teniszcentrum fejlesztése. Atlétikai Klub fejlesztése. Stadion fejlesztése. Új tornacsarnok létrehozása az Andrássy Gimnáziumban. Városi szintű ifjúsági rendezvény- és szabadidőközpont létrehozása. Közösségi tér létrehozása Jamina városrészben. Extrém sportpálya fejlesztése Nyitott és zárt közösségi terek fejlesztése Telekgerendáson.
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

P3.3 A helyi társadalom megújulását támogató fejlesztések

Kérdés		Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	P3.3.2 A helyi tematikus közösségek – kiemelten a fiatalok – által kezdeményezett tevékenységek, programok tudatos beépítése, jelenlétük és szükségességük megerősítése a város különféle működési területein
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Megtartó város: A megtartó város képes a kedvezőtlen demográfiai folyamatok lelassítására és visszafordítására, a fiatalok nagyobb arányú megtartására, ill. közép- és felsőfokú tanulmányokat követő visszacsábítására.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S4/R4 A fiatalok érdekei jobban érvényesülnek, alulról jövő kezdeményezéseik megvalósítását településük támogatja.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Nem releváns.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	<p>A beavatkozás célja a fiatalok helyi önszervező aktiválásának, döntésekbe való bevonásának (partnerség építése) élénkítése. Ezzel is erősíthető a városhoz való kötődésük. Fontos, hogy alulról építkező kezdeményezéseik befogadó helyet és közeget találjanak a városban, hangsúlyozva, hogy a fejlesztéseknek elsősorban a jövőt jelentő ifjabb generáció elképzeléseihez szükséges és javasolt igazodnia.</p> <p>Látva döntéshozatalban való részvételük fontosságát és hatékonyságát, a fiatalok felelősségérzete a várossal szemben jó esetben megerősödik. Helyben hoznak létre új vállalkozásokat, itt végeznek közösségformáló tevékenységet.</p> <p>Projektek:</p> <ol style="list-style-type: none"> A szociális városrehabilitáció infrastruktúrafejlesztési elemeit kiegészítő szoft beavatkozások. A városfejlesztési döntésekben a részvételi tervezés támogatása Online véleménynyilvánítási felület kialakítása a városi fejlesztésekkel kapcsolatosan, a fejlesztések tervezésének bemutatása az érintett lakosok irányába, illetve a tervezésbe történő bevonás lehetőségének biztosítása. Ifjúsági igényfelmérések alapján a legnépszerűbb kezdeményezések megvalósítása Az oktatási intézményekben online kérdőíves felmérés lebonyolítása a fiatalok szükségleteivel kapcsolatosan, majd a legnépszerűbb kezdeményezések megvalósítása a fiatalok bevonásával. Ifjúsági közösségi színtér kialakítása Közösségi tér létrehozása, ami a fiatalok informális csoportjai számára teremt találkozási helyszínt és kulturált szabadidőeltöltési lehetőséget, emellett infrastruktúrájával támogatja a fiatalok által kezdeményezett és megvalósított programokat. A helyi fiatal zenészek bemutatkozását segítő programok kialakítása A városban rendszeres lehetőség biztosítása a helyi zenészek fellépésére.
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

6.3.2 Stratégiai célkitűzéseket támogató nagyobb városi területekre kiterjedő beavatkozások

P3.3 A helyi társadalom megújulását támogató fejlesztések

Kérdés		Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	P3.3.1 A leszakadó csoportok felzárkózását támogató programok végrehajtása
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Megtartó város: A megtartó városnak itt leginkább a <i>szolidáris város</i> jellege jelenti a kapcsolatot.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S4/R1. Erős a helyi társadalom értékmegőrző, értékteremtő és önszervező képessége, sok speciális szolgáltatási szegmensben képesek értékvédőként és értékteremtő szolgáltatónként fellépni (kiegészítve a közszolgáltatásokat). S4/R2 Az egyének önmenedzselési képessége javul, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza. Horizontális célok: 1. ESÉLYEGYENLŐSÉG – Az információhoz és (köz)szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint a társadalmi részvétel egyenlő eséllyel biztosított minden társadalmi csoport számára.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Nem releváns.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	Békéscsaba nem rendelkezik kiterjedt szegregátumokkal. A város lakosságának átlagos jövedelmi szintje az MJV-k átlaga alatt van. A mélyszegénységben élők aránya a szociális ellátás hatékonyságának köszönhetően alacsony. Ugyan csökken a rászorulóknak száma a foglalkoztatási intézkedések következtében, mégis a város külső, elsősorban lakótelepi alacsonyabb státuszú lakossága (Jamina városrész) igényli az erős szociális háló működését, ami a legkülönbébb eszközök alkalmazását jelenti. A szociális gondoskodás városi rendszerében civil szervezetek is részt vesznek, akiknek bevonása a szociális városrehabilitációs projekteken keresztül válik városi szinten rendszerezetté. Projekt: 1. A szociális városrehabilitáció infrastruktúrafejlesztési elemeit kiegészítő szoft beavatkozások <ul style="list-style-type: none"> Folyamatos szociális munka megteremtése; Foglalkoztatási és képzési támogatások nyújtása, együttműködve a vármegyei foglalkoztatási paktumokkal; Egészségügyi szemléletformálás; Egészségmegőrzést segítő megelőző akciók; Egyéb, a városrehabilitáció infrastruktúrafejlesztési elemeit kiegészítő szoft beavatkozások.
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Berényi út mente (szegregátumot tartalmaz), Jamina városrész (szegregációval veszélyeztetett területet tartalmaz), Belváros, Belvárostól nyugatra eső nagyvárosias övezet, Belvárostól északra eső kisvárosias övezet, Vasúti területek.

6.3.3 Stratégiai célkitűzéseket támogató, átfogó szervezeti rendszerként működő stratégiai keretrendszerek (hálózatos, vonalas fejlesztések)

P1.3 A térség turisztikai lehetőségeinek kihasználása

Kérdés		Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	P1.3.1 Térségi turisztikai vonzerők infrastrukturális fejlesztése (beleértve a fürdőt is)
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	<p>Prosperáló város: A turizmus a 21. század feltörekvő és legígéretesebb ágazata volt a koronavírus járvány kezdetéig. A prosperáló város erősödő rezilienciájával képes új lendületet adni az ágazatnak, azzal, hogy reagál az új típusú igényekre és a járulékos fejlesztésekre komplex megközelítésben tekint.</p> <p>Zöldülő város: A turisztikai vonzerők fejlesztése együtt jár a környezet rendezésével és a fenntartható technológiák alkalmazásának bevezetésével.</p> <p>Megtartó város: A turisztikai vonzerők egyben a városlakók kényelmi szolgáltatásait is biztosítják. A kényelmi szolgáltatások javuló minősége növeli a lakosok elégedettségét és ezzel a város megtartó képességét erősítik.</p>
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	<p>S1/R1. A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság).</p> <p>S3. Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat közszféra, piaci és nonprofit szereplők együttes részvételével, nagyvárosi színvonalon biztosító város.</p>
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Békéscsaba turisztikai célú fejlesztései három területi szinten, így három hálózati keretben értelmezhetők: 1.) a város saját turisztikai vonzerőinek hálózata; 2.) a várostérség települései turisztikai vonzerőinek hálózata 3.) A Gyula – Békéscsaba turisztikai térség vonzerőinek hálózata.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	<p>Békéscsaba sokat tett az elmúlt időszakban turisztikai vonzerejének növelése érdekében. Vonzerőit önmagában, de meg inkább térségével együtt, valamint a Gyula – Békéscsaba turisztikai térség részeként értelmezi. A létrehozott új vonzerők (Csabapark) és a megújult kulturturisztikai potenciál (Munkácsy-negyed) további kiegészítő fejlesztése indokolt. Fontos ugyanakkor, hogy olyan turisztikai és helyi jóllétet biztosító infrastruktúrát is fejlesszen a város, amilyen a városi fürdő.</p> <p>Projektek:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Árpád Gyógy- és Strandfürdő komplex infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztése Vendégfogadási feltételek színvonalának emeléséhez szükséges épületfejlesztések. Rekreációs egységek fejlesztése (pl. szauna fejlesztése, bővítése). A medenceterek és környezetük megújítása. Ügyviteli és vendégfogadási rendszerek kiépítése, cseréje. A fejlesztés eredményeként a fürdőben turisztikai információs eszközök (pl. irányító, tájékoztató táblák) egysége, vizuális megjelenítése szükséges. 2. Békéscsabai Városi Sportmúzeum megvalósítása 3. Kastélypark fejlesztése Dobozon. 4. Széchy Tamás Emlékház felújítása – Doboz.
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

P2.1 A települési épített és természetes környezet minőségi fejlesztése és fenntartható üzemeltetésének biztosítása

Kérdés		Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	P2.1.2 A település komplex csapadékvíz és belvíz kezelési / menedzsment rendszerének klímavédelmi központú infrastrukturális és működési szempontú fejlesztése, a térség csapadékvíz-elvezető hálózatának bővítése
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Kiszolgáló város: A döntően közműhálózati fejlesztésekkel megvalósítható rész cél a leginkább a kiszolgáló város dimenzióhoz kapcsolódik. Zöldülő város: A klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás egyik legfontosabb eleme a változó csapadékmennyiséghez, csapadékeloszláshoz történő igazodás.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S2/R3. A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	A csapadékvíz- és belvízkezelés hatékony megvalósítása csak jelentős területű (döntően hálózatos) beavatkozásokkal oldható meg.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a mezőgazdasági területek vízpótlásának megoldása, a csapadékvíz minél nagyobb részének helyben tartása és tárolása, a belvíz elvezetése és hasznosítása. Projektek: 1. Békéscsaba belterületének klimatikus és fizikai védelmét szolgáló vízmegtartó és vízelvezető-hálózat fejlesztése <ul style="list-style-type: none">Települési csapadékvíz és belvíz elvezetés rendezése, fejlesztése, illetve helyben tartása, valamint a csapadékvíz elvezető rendszer gépészeti fejlesztése;Új csapadékvíz elvezető csatorna és árok létesítése;Belterületi záportározók kotrása, fenékszintek helyreállítása, új puffertárolók kialakítása;A csapadékvíz elvezetési rendszer korszerűsítése 2. Békéscsaba meglévő iparterületeinek kiszolgálása komplex infrastrukturális fejlesztésekkel (megosztva P2.2.2-vel) A projekthez kapcsolódó csapadékvíz-elvezető hálózat bővítése, fejlesztése. 3. Vízi- és elektromos közműhálózat bővítése, további háztartások csatlakoztatásának elősegítése. 4. A gerlai „Kubik”-csatorna medrének, vízfelületének, környezetének rendezése, természeti értékének fenntartása. 5. Belterületi út és a kapcsolódó közművek fejlesztése Szabadkígyóson. 6. Csapadékvíz-elvezető hálózat fejlesztése Telekgerendáson.
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

Kérdés		Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	P2.1.3.b) Alternatív/megújuló/részben megújuló energiahordozók hasznosítását biztosító berendezések és erőművek telepítése Békéscsabán és térségében – a smart grid rendszer megalapozásaként – HÁLÓZATOS FEJLESZTÉSEK
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Zöldülő város: A zöldülő városban a klímaváltozás hatásainak csökkentése is fontos cél. A megújuló energiákkal termelt energia és ennek a smart grid rendszerbe táplálása egyaránt hozzájárul a közvetett és közvetlen ÜHG-kibocsátás csökkentéséhez. Kiszolgáló város: A beavatkozás megvalósulása a térségi infrastruktúra-hálózat fejlesztését is magában foglalja.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S2/R4. A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Az alternatív/megújuló/részben megújuló energiahordozók hasznosítását biztosító berendezések és erőművek rendszerbe foglalása is célja a városnak. A kapcsolódó projektek egy térségi/települési smart grid rendszer hálózattá szervezhetők.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a térség energiaszükségletének minél nagyobb arányú járáson belüli ellátása, lehetőleg megújuló energiaforrásokból. Cél, az egyes helyi alternatív/megújuló/részben megújuló energiaforrásokból aktuálisan elérhető energiamennyiség, illetve a változó energiaszükségletek összehangolása egy smart grid rendszer keretein belül. Projektek: 1. Geotermikus hőhasznosítás Békéscsabán A fejlesztési koncepció keretében a város területén 1 db geotermikus termelő kút és 2 db, a kitermelt termálvíz teljes mennyiségét befogadni képes visszasajtoló kút létesül, a kutakat összekötő ún. geotermikus vezetékekkel. Megtörténik az összekötő, földbe fektetett primer és geotermikus új távhővezeték kiépítése, a szükséges aknákkal, védelemmel ellátva, ezt követi a geotermikus hőközpont létesítése a meglévő használaton kívüli épület felújításával, és a fogyasztói hőközpontokhoz történő csatlakozással. 2. SMART GRID rendszer létesítése II. ütem A rendszer kialakítása egy lokális mikrohálózat, amely komplex célrendszer mentén a helyi zöldenergia igények kielégítése mellett kereskedelmi célokkal is rendelkezik. A mikrohálózat egy maximálisan 2 + 2 MWp beépített teljesítményű naperőműből, hozzá kapcsolódó 2 + 2 MW teljesítményű és 2 + 2 MWh kapacitású energiatárolóból, elektromos személyautó és autóbusz töltőállomások betáplálásának kialakításából, illetve lokális üzemirányítási rendszerből áll. A rendszer része a már meglévő, önkormányzati tulajdonban lévő napelemes háztartási méretű kiserőműhöz kapcsolódó 0.05 MW/0.05 MWh energiatároló is.
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

P2.2 Települési és térségi mobilitás fizikai és működési feltételrendszerének klímatudatos és közlekedésbiztonságot szem előtt tartó fejlesztése

Kérdés		Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	P2.2.2.a) A közösségi közlekedés, a kerékpáros és gépjármű-közlekedés hálózatos rendszerének modernizálása és továbbfejlesztése, a kiegészítő infrastruktúrák fejlesztése – TELEPÜLÉSEN BELÜLI HÁLÓZAT
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Zöldülő város: A zöldülő városban a klímaváltozás hatásainak csökkentése és a légszennyezés redukálása is fontos cél. A közösségi közlekedés és a kerékpáros közlekedés fejlesztése mind a két célt szolgálja. Kiszolgáló város: A beavatkozás megvalósulása a térségi infrastruktúrahálózat fejlesztését is magában foglalja.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S2/R2. A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	A beavatkozás hálózatos jellegű. A kerékpárút- és közúthálózatot, illetve a tömegközlekedési hálózatot fejlesztő beavatkozások jobb szolgáltatást nyújtó hálózatokat alakítanak ki.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	<p>A beavatkozás célja a kerékpáros- és tömegközlekedés támogatása, versenyelőny kialakítása a gépjárműhasználattal szemben. Cél a két közlekedési mód használói körének bővítése, illetve a személygépjármű-használat minél gyakoribb kiváltása. A gépjármű-közlekedés fejlesztése a hálózati hiányosságok pótlására irányul. Cél, hogy megfelelő minőségű útszakaszokon, minél rövidebb távolság megtételével – a gyalogos-, kerékpáros- és tömegközlekedést nem háttérbe szorítva – elérhetőek legyenek a helyi lakosok úticéljai.</p> <p>Projektek:</p> <ol style="list-style-type: none"> Békéscsaba kerékpárforgalmi létesítményeinek fejlesztése, bővítése, közlekedésbiztonsági fejlesztési elemek megvalósítása A város területén újabb kerékpárforgalmi létesítmények építése a hálózati hiányosságok kiküszöbölése érdekében. Modern, a kerékpárok egymástól távolabb való elhelyezését lehetővé tevő kerékpártárolók, támaszok alkalmazása. Békéscsabai útfejlesztési célok megvalósítása A 21. századhoz méltó városi úthálózat kialakítása, melynek nyomán a lakossági, kommunális igények kielégítése történik meg. Parkolóhelyek kialakítása A köznevelési intézmények körüli közútszakaszok forgalomcsillapítása Az iskolák közelében a balesetveszélyes, forgalmas útszakaszok forgalomcsillapítása, megállóhelyek kialakítása. Békéscsaba meglévő iparterületeinek kiszolgálása komplex infrastrukturális fejlesztésekkel (megosztva P2.1.2-vel) A projekthez kapcsolódó kerékpárutak kiépítése és a meglévők felújítása Békéscsaba ipari parkjainak bővítése, iparfejlesztési célra alkalmas területek kialakítása és fejlesztése A fejlesztésre kiválasztott zöldmezős terület megközelítésének kiépítése kerékpárúton, járdán, vagy tömegközlekedéssel. Belterületi utak fejlesztése, valamint kerékpárforgalmi létesítmény építése Dobozon.

		<p>8. <i>Belterületi út és a kapcsolódó közművek fejlesztése Szabadkígyóson.</i></p> <p>9. <i>Kerékpárforgalmi létesítmény építése és belterületi utak fejlesztése Kétsopronyban.</i></p> <p>10. <i>Belterületi utak fejlesztése Újkígyóson.</i></p> <p>11. <i>Belterületi utak korszerűsítése Csorváson.</i></p> <p>12. <i>Belterületi útfejlesztések Gerendáson.</i></p> <p>13. <i>Kerékpárforgalmi létesítmény építése és kapcsolódó kerékpárosbarát fejlesztések Kétsopronyban.</i></p>
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Minden városrész és 6 járási település.

6.4 Várostérségi szintű beavatkozási területek részletezése

Kérdés		Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	P1.3.2 A város és térsége turisztikai vonzerőinek egységes megjelenítését, külső és belső kommunikációját szolgáló fejlesztések
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Prosperáló város: A turizmus a 21. század feltörekvő és legígéretesebb ágazata volt a koronavírus járvány kezdetéig. A prosperáló város erősödő rezilienciájával képes új lendületet adni az ágazatnak azzal, hogy reagál az új típusú igényekre és a járulékos fejlesztésekre komplex megközelítésben gondol.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S1/R1. A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság).
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Nem értelmezhető.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	<p>A városi imázsépítés és városmarketing (P1.2.3) stratégiai kontextusában a turisztikai marketing tevékenységek egyre fontosabbá válnak Békéscsaba számára is. A Gyula-Békéscsaba turisztikai térség vonatkozásában felerősödő (központi) marketing tevékenységen túl a városnak és térségének is aktívabbnak kell lennie láthatósága növelése érdekében. A városi Tourinform Iroda működése ezt szolgálja. Cél, hogy kiadványai, információi és nyújtott szolgáltatásai erőteljesebben és hatékonyabban szolgálják a város és térsége ismertségét. Cél, hogy pl. a digitális város / okos város fejlesztések részeként folyamatosan frissülő adatbázisukra (pl. szolgáltatói platform) épülő szolgáltatásaik változást hozzanak a működési hatékonyságot illetően.</p> <p>Projekt: A beavatkozási területhez az FVS egyelőre konkrét projekteket nem fogalmaz meg.</p>
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

P2.2 Települési és térségi mobilitás fizikai és működési feltételrendszerének klímatudatos és közlekedésbiztonságot szem előtt tartó fejlesztése

Kérdés		Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	P2.2.2.b) A közösségi közlekedés, a kerékpáros és gépjármű-közlekedés hálózatos rendszerének modernizálása és továbbfejlesztése, a kiegészítő infrastruktúrák fejlesztése – TÉRSÉGI FEJLESZTÉSEK
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Zöldülő város: A zöldülő városban a klímaváltozás hatásainak csökkentése és a légszennyezés redukálása is fontos cél. A közösségi közlekedés és a kerékpáros közlekedés fejlesztése mind a két célt szolgálja. Kiszolgáló város: A beavatkozás megvalósulása a térségi infrastruktúrahálózat fejlesztését is magában foglalja.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S2/R2. A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	A beavatkozás hálózatos jellegű. A kerékpárút- és közúthálózatot, illetve a tömegközlekedési hálózatot fejlesztő beavatkozások jobb szolgáltatást nyújtó infrastruktúra-rendszert alakítanak ki.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a kerékpáros- és tömegközlekedés támogatása, versenyelőny kialakítása a gépjárműhasználattal szemben. Cél a két közlekedési mód használói körének bővítése, illetve a személygépjármű-használat minél gyakoribb kiváltása. A gépjármű-közlekedés fejlesztése a hálózati hiányosságok pótlására irányul. Cél, hogy megfelelő minőségű útszakaszokon, minél rövidebb távolság megtételével – a gyalogos-, kerékpáros- és tömegközlekedést nem háttérbe szorítva – elérhetőek legyenek a helyi lakosok úticéljai. Projektek: 1. Békéscsaba városának bekötése az európai és magyar gyorsforgalmi út hálózatába: M44 és M47 fejlesztése Az M44 és az M5 autópálya összekötése, az M47 gyorsforgalmi út kiépítése. 2. Vasúti kapcsolatok fejlesztése: Békéscsaba-Lőkösháza és Szeged-Békéscsaba-Gyula korszerűsítési projektek megvalósítása. 3. Településeket összekötő kerékpárforgalmi létesítmény fejlesztése A projekt célja a járási települések jó minőségű kerékpárúttal történő összekapcsolása, a hiányzó szakaszok pótlása. 4. Wenckheim turista- és kerékpárút kialakítása A projekt célja a helyi értékek és hagyományok megőrzését elősegítve, a térség turisztikai vonzerejének növelése. A turista- és kerékpárút Békéscsaba, Doboz és Szabadkígyós területén halad keresztül. 5. Zajcsökkentő fal létesítése a 44-es főút mentén
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

6.5 Stratégia együttműködési menetrendek (zöld és digitális átállást elősegítő célok és intézkedések, opcionálisan innovációs menetrend)

6.5.1 Zöld átállás menetrend

A városi zöld átállás megtervezése, céljainak, stratégiájának és a megvalósítást szolgáló projekteknek az azonosítása részvételi tervezésen alapuló, hosszú folyamat. A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia elkészítésénél hosszabb időtávot igényel egy város klímaalkalmazkodási stratégiájának és megvalósítási tervének részletes kidolgozása, így az FVS keretében egy menetrend készül, mely kialakítja a város zöld finanszírozási keretrendszerét, alapját képezi a zöld átállás megvalósításának, és kialakítja az ütemtervet, amely alapján az átállás kidolgozása (projektek, finanszírozás, monitoring stb.) megtörténik 2024. december 31-ig.³³⁶

6.5.1.1 Előkészítés

A zöld átállás menetrend elkészítéséhez a jelenlegi helyzet zöld dimenzió menti bemutatásából kell kiindulni az FVS Módszertani Kézikönyv alapján. A zöld dimenzió által érintett hat szempont:

1. az éghajlatváltozás hatásainak mérséklése,
2. az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás,
3. a vízi erőforrások fenntartható használata és védelme,
4. a körforgásos gazdaságra való áttérés,
5. a szennyezés megelőzése és csökkentése,
6. a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása.

Az éghajlatváltozás mérséklése

Az éghajlatváltozás felgyorsulásához jelentősen hozzájárul az emberi tevékenység okozta üvegházhatású gáz kibocsátás, melyet főleg a fosszilis energiaforrások elégetése okoz (földgáz, kőolaj, kőszén). Az éghajlatváltozás mérséklése az ÜHG³³⁷ kibocsátásának csökkentésével és ezen gázok elnyelésével érhető el elsődlegesen. Ennek keretében növelni kell a – lehetőleg minél nagyobb CO₂ megkötő képességű – növényekkel borított felületeket, csökkenteni kell az energiafelhasználást, illetve a fennmaradó szükséges energiafelhasználást minél nagyobb arányban megújuló energiaforrásokból kell biztosítani.

A térségben jelenleg alig találhatók erdőségek, így jelentős potenciál adódik (akár többfunkciós) erdőterületek kialakítására, és ezáltal a szén-dioxidmegkötés növelésére. Az energiafelhasználás csökkentése történhet a nem feltétlenül szükséges energia fel nem használásával (pl. autóhasználat helyettesítése, elektromos eszközök használatának csökkentése), illetve energiahatékonyság növelésével (pl. szigetelés, fűtőkorszerűsítés, világítás korszerűsítése). Az utóbbi két módszerben szintén jelentős potenciálok vannak a térségben, bár az energiahatékonyság növelése sok esetben jelentősebb méretű források felhasználását igényli. A megújuló energiák minél szélesebb körű hasznosítása terén is óriási lehetőségei vannak a járásnak, azonban sok esetben ez is forrásigényes beruházásokat igényel.

³³⁶ Forrás: FVS Módszertani Kézikönyv

³³⁷ üvegházhatású gáz

A térség külterületein jelenleg a mezőgazdasági hasznosítás dominál, döntően szántók képében. Jelentős fásítási programok nem zajlottak az elmúlt években. A lakosság, a helyi szereplők és az önkormányzati intézmények körében azonban egyre népszerűbb a megújuló energiatermelés (pl. hőszivattyús, geotermikus energiát és biomasszát hasznosító, illetve napelemes rendszerek révén), és ennek további jelentős növekedése várható a jövőben, melyet az energiaárak várható emelkedése tovább fog erősíteni. Azonban egyelőre a megújuló energiatermelés aránya nem számottevő. A magasabb energiahatékonyságot célzó beruházások folyamatosan zajlanak a térségben élők és a térségi szereplők megbízásából.

Békéscsaba MJV Önkormányzata számos lépést tett az éghajlatváltozás mérséklése érdekében a közelmúltban. Ez elsősorban a korábbiakban bemutatott SMART GRID rendszerek, épületenergetikai beruházások, geotermikus hőhasznosítás, SMART közvilágítási rendszer, valamint intelligens közlekedésvezérlő és környezetkímélő közösségi közlekedési rendszerek útján történt meg. Mindezen felül a békéscsabai belterületi fatelepítések is ide sorolhatók, bár a magyarországi településekhez képest Békéscsabán továbbra sem tekinthető magasnak az ÜHG gázokat elnyelni képes zöldfelületek kiterjedése.

Az éghajlatváltozás mérséklése, illetve az alkalmazkodás segítésére Békéscsaba több stratégiai dokumentumot is készített. Ezek a 2021-ben felülvizsgált SECAP és a szintén 2021-re elkészülő városi Klímastratégia. Ezek célrendszere a 77. és 78. táblázatban látható.

A vállalat a bázisához képest (2018)	2018 (t/év CO _{2e})	2030 (t/év CO _{2e} vagy ha)		2050 (t/év CO _{2e})	
Kibocsátott ÜHG mennyisége; ÜHG kibocsátás csökkenése	270 511,22	190 000	-30%	90 000	-67%
A lakó- és középületek üzemeltetéséből származó ÜHG-kibocsátás csökkentése	36 000	-	-20%	-	-
Az ipari és szolgáltató szektorból származó ÜHG- kibocsátás csökkentése	27 000	-	-35%	-	-
A közlekedésből, szállításból származó ÜHG- kibocsátás csökkentése	15 000	-	-40%	-	-
A hulladékgazdálkodásból származó ÜHG- kibocsátás csökkentése	1500	-	-40%	-	-
Az erdők és zöldfelületek növelése a szén-dioxid megkötő képesség javítása érdekében ³³⁸	500	+250 ha	-	-	-

78. táblázat: Békéscsaba céljai az éghajlatváltozás mérséklésére a Klímastratégiájában

A vállalat a bázisához képest (2010)	2010 (t/év CO _{2e})	2030 (csökkenés mértéke)
Önkormányzati épületek, berendezések/létesítmények	6267	-44,28%
A szolgáltató szektorhoz tartozó (nem önkormányzati) épületek, berendezések/létesítmények	9618	-125,41%
Lakóépületek	90 570	-53,51%
Önkormányzati közvilágítás	1543	-118,78%
Ipar (az ETS – európai kibocsátáskereskedelmi rendszer –	11 408	-16,59%

³³⁸ A vállalat ha-ban fogalmazza meg a dokumentum.

hatálya alá tartozó iparágak kivételével)		
Önkormányzati gépjárműflotta	101	0%
Tömegközlekedés	1213	-41,68%
Magáncélú és kereskedelmi szállítás	43 766	-27,22%

79. táblázat: Békéscsaba céljai az éghajlatváltozás mérséklésére a SECAP-ban

Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás

Az éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodás hozzájárul a várható jövőbeli éghajlat által az emberekre, a természetre és a gazdasági tevékenységre gyakorolt kedvezőtlen hatások kockázatának csökkentéséhez. Békéscsabán az éghajlatváltozás kedvezőtlen hatásai leginkább az árvizek és belvizek kialakulásában, a csapadék szeszélyesebb eloszlásában és csökkenő mennyiségében, illetve a hőségnapok számának növekedésében érhető tetten.

Békéscsaba MJVÖ az elmúlt években figyelmet fordított a zöldfelületi fejlesztésekre (pl. faültetések, zöldterületek növelése), ami azért is kiemelten fontos, mivel a térségben igen kevés az erdőterület. Az új és bővülő értékű zöldfelületek csökkentik a klímaváltozás egyes hatásait (pl. hőségnapok száma és átlaghőmérséklete), illetve ideálisabb mikroklimát biztosítva a lakosság számára az alkalmazkodás eszközeül is szolgálnak. Mindezen felül a térség vízgazdálkodását is segíthetik, így akár vagyonvédő funkciójuk is előtérbe kerülhet.

Békéscsabán szükség lesz a vízgazdálkodás és a csatornahálózat fejlesztésére a klímaváltozás miatt (is). A csapadék szeszélyesebb eloszlását, az aszályos periódusokat, a belvízveszélyt és a várhatóan csökkenő csapadékmennyiséget tudatosabb csapadékvízgazdálkodással és a térségi csatornahálózat fejlesztésével lehet mérsékelni.

Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás segítésére Békéscsaba egy stratégiai dokumentummal is rendelkezik. A 2021-re elkészülő városi Klímastratégia átfogó célja: *a lakosság, a természeti környezet és a gazdaság alkalmazkodását elősegítő intézkedésekkel hosszú távon biztosítani a felmelegedő és szárazodó klíma hatásainak kivédését a közegészségügyi és szociális intézményrendszer megerősítésén, várostervezési- és fejlesztési lépéseken, illetve hatósági intézkedéseken keresztül.*

Az átfogó célhoz az alábbi specifikus célok kapcsolódnak:

- A1 célkitűzés: A klímavédelem és adaptáció szempontjainak érvényesítése a város stratégiai dokumentumaiban és döntési folyamataiban;
- A2 célkitűzés: Az érzékeny gazdasági ágazatok alkalmazkodóképességének segítése;
- A3 célkitűzés: A humán-egészségügyi, valamint katasztrófavédelmi kockázatok csökkentése településfejlesztésen és speciális építészeti eszközökön keresztül;
- A4 célkitűzés: A természeti és épített környezet elemeinek és rendszereinek klímaadaptációt figyelembe vevő fejlesztése.

A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme

A vízi erőforrások tekintetében a felszíni és felszín alatti vizeket is számításba kell venni. A felszíni vizek esetében – a korábban leírtak szerint – a Kettős-Körösbe közvetlenül kerül bevezetésre nyers települési szennyvíz, az Élővíz-csatornába közvetlenül kerül magas sótartalmú és szociális szennyvíz, és közvetetten feltehetően olajos szennyvíz. A békéscsabai fürdő használt vizének befogadója az Élővíz-csatorna. Felszíni és felszín alatti szennyeződés tehát kimutatható a vizsgált területen és kimutatható

a talajvíz állattartásból és mezőgazdaságból származó terhelése is. Az Élővíz-csatorna vízminősége a kommunális és ipari szennyvízterhelés mértékétől függően alakul. Emellett fontos megjegyezni, hogy a térség összes elvezetett és elszállított szennyvize III. fokozatú (a nitrogén és foszfor eltávolítást biztosító) tisztítást nyújtó szennyvíztisztító telepekre kerül.

A felszín alatti vízkészletekre a belvízelvezetés negatív hatással lehet. A vízminőség szintén nem kielégítő, a Körös-Maros köze a romló kategóriába került (NO_3 , SO_4 , NH_4 , EC) értékek szempontjából. A kedvező termálvíz-beszerzési lehetőség Békéscsabára is jellemző, azonban a fürdőüzemi felhasználáson túl sokáig nem volt érdemi előrehaladás az energiahasznosítás területén. Ezen a téren óriási előrelépést jelent az MVP keretében megvalósuló geotermia projekt, mely egy kitermelő és két visszasajtoló kút létesítésével valósul meg – első körben önkormányzati fenntartású épületek fűtését kiváltva.

A körforgásos gazdaságra való áttérés

A térségben a körforgásos gazdaság jelenleg leginkább a hulladékgazdálkodáshoz kötődik. A házhoz menő szelektív és a zöld hulladék begyűjtése átlagosan havonta egyszer-szám szerint történik meg. A közszolgáltató a város külterületén válogatóüzemet működtet, melyre a közterületeken, bevásárlóhelyek mentén elhelyezett 23 darab szelektív hulladékgyűjtő sziget hulladékát is elszállítják. A térségben növekszik az elszállított hulladékmennyiség az utóbbi években, bár a növekvő mennyiségben belül a szelektív hulladék aránya is emelkedik. A DAREH komposztálási tevékenységet is végez, így csökkentve az elhelyezésre kerülő szerves anyag mennyiségét. A járás lakossága a kijelölt környező járásokban lévő hulladékgyűjtő udvarokat használhatja.

A körforgásos gazdaság másik fontos eleme a szennyvíztisztítás. A szennyvíztelepen keletkező szennyvíziszapból rothasztásos technológiával biogázt nyernek ki, amit a szennyvíztisztító energiafogyasztásának csökkentésére hasznosítanak. Emellett a szennyvíziszap mezőgazdasági hasznosításra kerül.

A szennyezés megelőzése és csökkentése

A szennyezés megelőzése és csökkentése a vízbe, talajba, vagy a levegőbe történő szennyezőanyagok kibocsátásának megelőzésére, csökkentésére irányul. A vizek szennyezését a korábban látható szennyvíztisztító-beruházások, illetve a szennyvízhálózatok bővítése segítette. Azonban négy járási településen még továbbra sem épült ki szennyvízhálózat. A szippantóautók elsősorban a békéscsabai szennyvíztelepre szállítják a szennyvizet, azonban a kommunális szennyvíz talaj- és talajvízterhelése valószínűleg problémát jelent a járásban a kimutatott szennyeződések alapján. A vizek egyéb szennyezése „A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme” részben olvasható.

Békéscsaba vizsgált talajai nehézfém-tartalom vonatkozásában csak mérsékelten szennyezettek, a lakosságra nézve jelentős környezeti kockázatot nem jelentenek. Lehetséges felszíni, nagy területre kiterjedő talajszennyező forrásként jöhetnek számításba a város és a járás közigazgatási határán belül tevékenykedő, több 10-100 hektáron gazdálkodó mezőgazdasági üzemek az esetenként nem megfelelő szerves- és műtrágyázási gyakorlat miatt. Gondot jelent Békéscsabán és a térség több pontján a magas talajvízállás, a művelt területek egy része belvízveszélyes, valamint hosszú távon is jelentkező talajvédelmi kérdés a másodlagos szikesedés.

Magyarország egész területén az európai átlagértéknél magasabb szállópor-koncentráció, mely alól a járás területe sem képez kivételt. A minőségromlás a fűtési időszakra esik, hiszen a szállópor szennyezettség kétharmada a lakossági fűtésből ered. A lakosság általi légszennyezőanyag-kibocsátás elsődleges okaként említhető az, hogy a környezeti és egészségi szempontból rendkívül ártalmas tüzelőanyagokat a lakosság gyakran elavult berendezésekben, nem megfelelő tüzelési technikával égeti el, ami tovább fokozza a károsanyag-kibocsátást. Békéscsabán a szállópor a legfőbb légszennyező komponens. A fűtési rendszerek levegőterhelése mellett a közlekedés is negatív hatással van a levegő minőségére. Az ipari légszennyezés elsősorban a létesítmények szűkebb környezetét érinti, míg a mezőgazdasági tevékenységek esetében a termőterületek elhelyezkedéséből adódóan a szálló és üledő por szennyezésének az uralkodó szélirányok felől kitett leginkább a város. Békéscsaba a levegőminőségének javítására is hangsúlyt fektet. Ennek köszönhető, hogy 2020-ban elkészült a város felülvizsgált Levegőminőségi terve, részben a levegőminőség javítása érdekében fejlődik a térség kerékpárút- és elkerülőút-hálózata, részben a levegőminőség fejlesztése indokolja a térség épületenergetikai beruházásait, a közösségi közlekedés járműparkjának elektromos meghajtására cserélését, illetve a városi zöldterületfejlesztéseket és fásítást. A város által megvalósuló LIFE HungAIRy projekt szintén a levegőminőség monitorozását és javítását szolgálja.

A Levegőminőségi terv a főbb fejlesztési irányokat is kijelöli:

1. Levegőminőség folyamatos monitorozása a jelenleg is működő, illetve a később kivitelezésre kerülő automata mérőállomáson
2. A helyi tömegközlekedésben elektromos tömegközlekedési eszközök elterjesztése és fenntartása
3. Lakosság szemléletformáló tevékenység
4. Az országos szabályozások betartatása érdekében a helyi rendvédelmi szervekkel történő folyamatos együttműködés
5. Közúti járművek folyamatos műszaki ellenőrzése, vizsgálata
6. Ökomenedzser irodák működtetése
7. Hőmodernizációs adókedvezmény és füstmentes lakóövezetek kialakítása
8. Folyamatos hatósági ellenőrzések végzése

A közúti forgalom által okozott zajterhelés elsősorban a Békéscsabát átszelő 44-es, 47-es főutak mentén volt jelentős az elkerülő utak kiépítéséig. Békéscsabán a nappali időszakban és a reggel 5-6 óra közötti időszakban a közúti forgalom határozta meg a zajterhelést, a vasút zaj elsősorban éjszaka domináns. A repülőtér zajvédelmi szempontból is az előírásoknak megfelelően működik, bár a repülőtér bővítését követően növekedhet a zajszennyezés. Üzemi zaj szempontjából a határérték feletti zajjal terhelt ipari területekből kettőt rögzít a város 2014-es fejlesztési terve.

A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása

A térségben a természeti ökoszisztémák helyzetét nagyban befolyásolja az évszázadok alatt kialakult tájhasználat. A járás kiváló és jó termőhelyi adottságú területein, illetve a települések külterületeinek egyéb részein is jellemzően az intenzív mezőgazdasági művelés a meghatározó, ezért ezeken a területeken, illetve a beépített területeken természetközeli ökoszisztémákról nem beszélhetünk. Az Erdők övezete csak foltokban jelenik meg a járásban, míg az Ökológiai hálózat elemei főleg Szabadkígyós és Doboz területén koncentrálódnak, de Békéscsabán és Újkígyóson is vannak lehatárolt területegységek (az OTrT alapján).

Bár országos jelentőségű védett természeti területek (nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek, természetvédelmi területek) Békéscsaba közigazgatási területén nem találhatóak, három Natura 2000 terület is fekszik a város külterületén. Ezek közül kettő (Körösközi erdők, Gyula-Szabadkígyósi gyepek) különleges természetmegőrzési területnek számít, lévén közösségi jelentőségű természetes élőhelyek, illetve közösségi jelentőségű állat- és növényfajok előfordulási helyének védelmét szolgálják. A jelzett Natura 2000 területek a járás több települését is érintik, elsősorban Dobozt (Körösközi erdők) és Szabadkígyóst (Gyula-Szabadkígyósi gyepek, Kígyósi-puszt). A Kígyósi-puszt különleges madárvédelmi területnek számít, lévén ritka és veszélyeztetett madárfajok költő-, táplálkozó- és vonulóhelyének védelmét szolgálja.

Az érzékeny természeti területekre vonatkozó szabályokról szóló 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelet természeti (ökológiai) szempontból érzékeny földrészleteket azonosít a természetkímélő gazdálkodási módok megőrzése, fenntartása, az élőhelyek védelme, a biológiai sokféleség, a tájképi és kultúrtörténeti értékek összehangolt megőrzése érdekében. A Békéscsabai járás településeinek érintettsége két fontosnak minősített érzékeny természeti terület vonatkozásában áll fenn. Az egyik ilyen terület a Gyula-Dobozi ártér (érintett járási települések: Békéscsaba, Doboz), a másik pedig a Kígyósi területek (érintett járási települések: Békéscsaba, Újkígyós, Szabadkígyós).

Békéscsaba bel- és külterületének védett tájrészletei, tájmaradványai (nádasok, tavak, csalisosok, ligetszerű erdőfoltok, gyepek, rétek, parkerdők, temetőkertek, csatornapartok, nedves élőhelyek) ökológiai szempontból felbecsülhetetlen értéket jelentenek. A város legnagyobb parkja a Széchenyi liget, illetve a Gyulai út melletti Parkerdő. A külterületen fekvő jelentős zöldterületek közül kiemelt státusszal bír a Póstelek határában az 1990-es évek óta működő génrezervátum. Békéscsaba (és környezetének) kiemelkedő tájeleme az Élővíz-csatorna. Az Önkormányzat reális célként tekint arra, hogy ezen terület egy mindenki számára – elsősorban rekreációs célból – használható, sokfunkciójú egészséges ökológiai rendszerré, ökológiai zöldfolyosóvá váljon.

Békéscsaba Klímastratégiája a zöldfelületek nagyságának növelését, az erdősültségi fok növelését – mind a városon belül, mind pedig a várost körülvevő véderdő formájában – a középtávú időszak feladataként azonosította. Az ökológiai fenntarthatóság erősítésének fontos elemeként határozta meg a zöldfelületi hálózat (ökológiai folyosó) fejlesztését, az Élővíz-csatorna mentén fekvő sávot pedig a zöld- és kékhálózatok kiemelt helyszínékként jelölte ki.

Békéscsaba tágabb környezetét érinti az ún. natúrpark koncepció megvalósítása, amely a Körösök mentén, alapvetően a fenntartható turizmusra építve megóvjá és fejleszti a térség természeti, épített és kulturális értékeit. A Körösök Völgye Natúrpark Egyesület fő célja a sérülékeny ökoszisztéma stabilitásának megőrzése, a fenntarthatóság elvén alapuló társadalom-környezet-gazdaság rendszer optimális kialakítása, továbbá a területfejlesztés, vidékfejlesztés, értékvédelem, a környezeti nevelés, turizmusfejlesztés és a térség szervezetinek integrált támogatása. A Körösök Völgye Natúrpark 2007 óta működő békéscsabai látogatóközpontja a térség növény- és állatvilágát, folklóráját és általában véve a tájegység hagyományait mutatja be. A járásból a Körösök Völgye Natúrpark elsősorban Békéscsabát és Dobozt érinti.

6.5.1.2 Célok megfogalmazása és rendszerezése, zöld fejlesztések beavatkozási területeinek meghatározása

A városi zöld átállás komplex célrendszere a városi karbonsemlegességi cél elérését szolgálja. Ennek kidolgozása az FVS elkészítésére jelenleg nyitva álló időkereten túlmutató feladat, és az érintettek széleskörű bevonásával, egyeztetéseivel valósulhat meg.³³⁹ Ez a zöld finanszírozási keretrendszerben történik meg 2024-ig. Ebből fakadóan Békéscsaba MJVÖ jelenleg egy előzetes célrendszert fogalmaz meg az előkészítő részben szereplő állításokra támaszkodva. A célok kijelölésénél figyelembe vettük a zöld város dimenzió fentebb már említett hat fő szempontját.

Az FVS célrendszerében 3 stratégiai cél és összesen 6 rész cél kapcsolódik a zöldülő város dimenzióhoz. (79. táblázat). Az egyes szempontokhoz való kapcsolódást számokkal jelöltük a rész célok rubrikáiban. A legerősebb kapcsolódások vastagított számokkal láthatók a rész célok oszlopban.

Stratégiai célok	Rész célok
S1 Helyi erőforrásokra és hálózatos együttműködésekre építő, globális gazdasági folyamatokba hatékonyan bekapcsolódó térségi gazdaság	R1 A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus, a kulturális és kreatív gazdaság) A rész cél kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz: 1.,3.,4.,5.,6.
S2 Élhetőbb, vonzóbb, fenntarthatóbb, biztonságosabb várostérség	R1 A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét A rész cél kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz: 1.,2.,3.,4.,5.,6. R2 A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes A rész cél kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz: 1.,5.,6. R3 A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat A rész cél kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz: 1.,2.,3.,6. R4 A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát A rész cél kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz: 1.,5.
S3 Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat közférá, piaci és nonprofit szereplők együttes részvételével, nagyvárosi színvonalon biztosító város	R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében A rész cél kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz: 1.,2.,3.,4.,5.

80. táblázat: Az FVS célrendszerében a zöldülő város dimenzió

A zöld átállás menetrend célrendszere a Békéscsabai járás településeit érinti elsősorban, de közvetetten kihat a vármegyére, az országra, sőt, az ÜHG kibocsátás csökkenésével minimális mértékben a teljes bolygóra. A zöld átállás beavatkozási területei minden esetben pozitív hatással vannak a települési környezetre.

³³⁹ Forrás: FVS Módszertani Kézikönyv

Z1 Zöld szemléletformálás

A szemléletformálási akciók a klímavédelem, az energiatakarékosság, a közlekedés és a környezeti értékek köré összpontosulnak. Cél, hogy a térség lakossága és önkormányzati, gazdasági és egyéb szereplői minél több információhoz jussanak ezen tématerületeken. Fontos, hogy a lakosság és a helyi szereplők gondolkodásába minél jobban épüljön be a klíma-, energia- és környezettudatos szemlélet, a lakosoknak és a helyi szereplőknek igénye legyen az élettér tudatos alakításában és védelmében való részvételle.

Beavatkozási területek

Z1/B1 Energia-takarékossággal és megújuló energiákkal kapcsolatos szemléletformáló akciók	Z1/B2 Közlekedéshez kapcsolódó szemléletformáló akciók	Z1/B3 Környezeti értékekkel és környezetvédelemmel (pl. helyes lakossági fűtés) foglalkozó szemléletformáló akciók	Z1/B4 Klímavédelmi és környezetvédelmi akciók szervezése a közoktatásban
---	--	--	--

Kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz

1., 5.

1., 5.

1., 2., 3., 4., 5., 6.

1., 2., 3., 4., 5., 6.

A fejlesztési beavatkozások lehetséges helyszínei a járásban

A járás összes települése érintett

Z2 Az energiahatékonyság és a megújuló energiatermelés növelése

A térség ÜHG emissziójának döntő része az energiafogyasztáshoz és az energiatermeléshez köthető CO₂ kibocsátásból adódik. Ezen belül a háztartások fűtése jelenti a legnagyobb problémát, de az önkormányzati és a gazdasági szféra szerepe is számottevő. A cél magában foglalja az energiahatékonyság és a megújuló energiák fogyasztók általi közvetlen termelésének növelését (pl. épületfelújítás; szigetelés; fűtés- és egyéb gépészeti korszerűsítés; napelemek telepítése épületekre vagy burkolt felületekre), illetve az energetikai rendszerek „felokosítását”, rugalmasítását lehetővé tevő megoldások elterjesztését (pl. szenzorok és okos mérők telepítése, illetve energetikai rendszerbe integrálása, távvezérlés kialakítása). Ez klíma- és környezetvédelmi, illetve a térségi szereplők fenntartható gazdálkodása szempontjából is nélkülözhetetlen.

Beavatkozási területek

Z2/B1 Lakóépületek energetikai korszerűsítésének, „felokosításának” és a megújuló energia hasznosításának ösztönzése	Z2/B2 Geotermikus alapú távhőellátó rendszer fejlesztése, illetve a távhűtés kialakítása	Z2/B3 Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése, „felokosítása” és megújuló energia hasznosítás megvalósítása	Z2/B4 A helyi vállalatok működésének energiahatékonyabbá tételének, „felokosításának” és a megújuló energiatermelésre irányuló beruházásaik ösztönzése
--	--	---	--

Kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz

1., 2., 5.

1., 5.

1., 2., 5.

1., 2., 5.

A fejlesztési beavatkozások lehetséges helyszínei

A járás összes települése érintett	Békéscsaba	A járás összes települése érintett
------------------------------------	------------	------------------------------------

Z3 Fenntartható, intelligens városi közlekedésfejlesztés és -szervezés

A cél magában foglalja az alacsonyabb emissziót jelentő közlekedési módok előtérbe helyezését és infrastruktúra-hálózatuk fejlesztését – településen belüli és települések közötti közlekedés esetében egyaránt. Ez egyrészt a kerékpáros és gyalogos közlekedés feltételeinek javítását és kiterjesztését jelenti, másrészt a közösségi közlekedés modernizálását (pl. korszerű járműállomány, valós idejű menetrendek, egyes közlekedési módok közötti átjárás és intelligens útvonaltervezés).

A cél beavatkozásai közé sorolható a parkolás okos fejlesztése, a változó forgalmi viszonyokat állandóan figyelő, intelligens forgalomirányítás kialakítása. A cél hozzájárul a felesleges gépjárműhasználat elkerüléséhez, a forgalmi torlódások mérsékléséhez, a légszennyezés és az ÜHG kibocsátás csökkentéséhez.

Beavatkozási területek

Z3/B1 A gyalogos közlekedés feltételeinek javítása	Z3/B2 A kerékpáros közlekedés feltételeinek javítása	Z3/B3 A közösségi közlekedés fenntartható fejlesztése	Z3/B4 A parkolás okos és fenntartható fejlesztése	Z3/B5 Az intelligens forgalomirányítás kialakítása
--	--	---	---	--

Kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz

1., 5.	1., 5.	1., 5.	1., 5.	1., 5.
--------	--------	--------	--------	--------

A fejlesztési beavatkozások lehetséges helyszínei

A járás összes települése érintett	Békéscsaba
------------------------------------	------------

Z4 Körforgásos gazdaság ösztönzése, helyi ellátási láncok fejlesztése

A körforgásos gazdaságra való átállás az újrahazsztat és az újrahazsztatás előtérbe helyezésével segít minimalizálni a keletkező hulladékok mennyiségét, illetve segít megtalálni a keletkező melléktermékek legideálisabb felhasználási módját. A körforgásos gazdaság zárt ellátási láncok kialakítását helyezi előtérbe, ezzel is kímélve a helyi ökoszisztémát, csökkenti a térség áruimportját és ezáltal a térségből kiáramló pénzügyi forrásokat. A rendszer kiterjesztése energiatermelésre és energiamegtakarításra is alkalmas: pl. ide sorolható a csatornarendszer hőenergiájának hasznosítása, az állattartótelepeken keletkező biogáz hasznosítása, az egyes anyagok (pl. üveg) újrahazsztatásával és újrahazsztatásával járó tetemes energiafelhasználás redukálása. A helyi ellátási láncok szélesebb körű alkalmazása energiamegtakarítást és kibocsátáscsökkentést eredményez a kevesebb szállítás és csomagolás, vagy épp szállítás- és csomagolásmentesség révén.

Beavatkozási területek

Z4/B1 A körforgásos gazdaság elterjedésének ösztönzése a gazdaságban	Z4/B2 Hulladékgazdálkodás fejlesztése	Z4/B3 Rövid ellátási láncok kialakításának ösztönzése
--	---------------------------------------	---

Kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz

1., 3., 4., 5.	1., 3., 4., 5., 6.	1., 4., 5.
----------------	--------------------	------------

A fejlesztési beavatkozások lehetséges helyszínei

A járás összes települése érintett

Z5 Egészséges és fenntartható települési környezet kialakítása

A zöldfelületek fejlesztésével, bővítésével javítható a levegő minősége. A nagyobb kiterjedésű és jól tervezett zöldfelületek több port és egyéb légszennyező anyagot tudnak megkötni. A zöldfelületek bővítése, fejlesztése növeli a térség ÜHG-elnyelő kapacitását. A fotoszintézis révén a jelentősebb kiterjedésű zöldfelületek nagy mennyiségű CO₂-ot kötnek meg. A cél támogatja a települések mikroklímájának javítását is, csökkentve a hősziget hatást. A zöldfelületek például párást juttatnak a települési levegőbe, illetve a párologtatás révén csökkentik a hőmérsékleti maximumokat. A cél megvalósítása a térségi ökoszisztémákat, a helyi bioszférát is fejleszti. A zöldterületek fenntartását is támogatni szükséges. Például digitális megoldások segítségével bizonyos

esetekben előre jelezhető és elkerülhető a növények károsodása, csökkenthető a zöldfelületek fenntartási költsége. A levegőminőség folyamatos mérése és az eredményeinek közzététele is segíti a fenntarthatóbb települési környezet kialakítását.

Beavatkozási területek

Z5/B1 Új zöldfelületek/ zöldterületek kialakítása	Z5/B2 A meglévő zöldfelületek/ zöldterületek fejlesztése	Z5/B3 A zöldfelületek gondozásának fejlesztése, digitális megoldások alkalmazása	Z5/B4 A levegőminőség monitoringrendszerének fejlesztése
--	--	---	--

Kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz

1., 2., 3., 4., 5., 6.	1., 2., 3., 4., 5., 6.	2., 3., 6.	5., 6.
------------------------	------------------------	------------	--------

A fejlesztési beavatkozások lehetséges helyszínei

A járás összes települése érintett

Z6 Kültérületek fenntarthatóságának javítása

A térség kültérületei döntően mezőgazdasági felhasználás alatt állnak. A korábbi természetes növényborítás (különbféle erdőségek) már több száz éve visszaszorulóban van, napjainkra már csak minimális területeken maradtak fenn az erdők. Ebből fakadóan a kültérületek ökoszisztéma értéke is jelentősen lecsökkent, illetve a településeket szolgáló funkciók is degradálódtak (pl. por- és szélvédelem, a települési klíma javítása, rekreációs szolgáltatások). A kültérületek fenntarthatóságának javítása és a megmaradt természeti értékek védelme nemcsak az éghajlatváltozás mérséklése miatt alapvető fontosságú, hanem gazdasági, egészségügyi és rekreációs szempontból is lényeges.

Beavatkozási területek

Z6/B1 A kültérületek beépítésének megakadályozása	Z6/B2 Fenntartható mezőgazdaság ösztönzése	Z6/B3 A mezőgazdasági területek hiányzó erdősávjainak létrehozása, véderdők telepítése	Z6/B5 Veszélyeztetett természeti értékek megóvása
--	---	---	---

Kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz

1., 3., 5., 6.	1., 2., 3., 4., 5., 6.	1., 5., 6.	1., 3., 6.
----------------	------------------------	------------	------------

A fejlesztési beavatkozások lehetséges helyszínei

A járás összes települése érintett

Z7 A térség vizeinek védelme és fenntartható hasznosítása

A települési felszíni és felszín alatti vizeket számos módon terheli a lakosság és a térség (főleg gazdasági) szereplői. A szennyezések sok esetben visszahatnak a lakosságra. Emellett az éghajlatváltozással egyre szélsőségesebbé válhat a csapadék eloszlása, az éves összmenyiségben is fokozatos csökkenés várható. Ezért kiemelt fontosságú a vízpótlás megoldása, a csapadékvíz minél nagyobb részének helyben tartása és tárolása. Térségi szintű cél a mezőgazdasági és egyéb forrású talajvízszennyezés csökkentése, a talajvíz összetevőinek rendszeres vizsgálata.

Beavatkozási területek

Z7/B1 Csapadékvíz gazdálkodási	Z7/B2 Csapadékvíz helyben	Z7/B3 A csapadékvízgyűjtő-	Z7/B4 A szennyvízhálózat bővítése, kiépítése	Z7/B5 A talajvíz- szennyezés monitoring-
--------------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	--	---

modell és terv készítése	tartásának és felhasználásának ösztönzése	és vízelvezető-hálózat fejlesztése		hálózatának kiépítése
Kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz				
2., 3., 4., 5., 6.	2., 3., 4.	2., 3.	3., 4., 5., 6.	3., 6.
A fejlesztési beavatkozások lehetséges helyszínei				
A járás összes települése érintett				

81. táblázat: A zöld átállás előzetes céljai és a beavatkozási területek

6.5.1.3 A zöld átállás kidolgozásának szervezeti kérdései és ütemezése

A városi zöld átállás részletes megtervezésének irányítója és a stratégiai döntések meghozója Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata és a Városfejlesztési Nkft. lesz, a zöld finanszírozási keretrendszer megalkotását külső szakértő fogja támogatni.

A tervezési folyamatban számos helyi, illetve térségi szereplő érintett a járási önkormányzatoktól kezdve a térségi közműcégeken, a békéscsabai közlekedési vállalton át a különböző hatóságokig, szakmai szervezetekig és civilekig. Ezek mellett a térségi lakosság is véleményezheti és javaslatot tehet a keretrendszer első verziójához kapcsolódóan, illetve a megvalósítás során is lehetőségük lesz részt venni a folyamatokban. A potenciális érintetti kört és a résztvevők tervezés és a megvalósítás során ellátott feladatait a 82. táblázat részletezi.

Szereplők	Feladat a tervezésben	Feladat a megvalósításban
Békéscsaba MJV Önkormányzata és a térség egyéb, az adott beavatkozás kapcsán érintett önkormányzatai	stratégiai döntések, finanszírozás	stratégiai döntések, finanszírozás
Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.	beszerzés és tervezés koordinálása, adat- és információszolgáltatás koordinálása, véleményezés	beszerzések, partnerség és monitoring koordinálása
Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt.	adat- és információszolgáltatás, véleményezés	megvalósításban való részvétel, monitoring tevékenység
Volánbusz Közlekedési Zrt.	adat- és információszolgáltatás, véleményezés	megvalósításban való részvétel, monitoring tevékenység
Alföldvíz Zrt.	adat- és információszolgáltatás, véleményezés	megvalósításban való részvétel, szemléletformálás, monitoring tevékenység
DAREH Bázis Nonprofit Zrt.	adat- és információszolgáltatás, véleményezés	megvalósításban való részvétel, szemléletformálás, monitoring tevékenység
Érintett hatóságok, szakmai szervezetek (pl. OVF, Katasztrófavédelem, MVM)	adat- és információszolgáltatás, véleményezés	országos/regionális rendszerekbe való kapcsolódás biztosítása, megvalósításban való részvétel
Oktatásban érdekelt szervezetek (pl. járási óvodák, KLIK Békéscsabai Tankerületi)	adat- és információszolgáltatás, véleményezés	környezeti nevelés, szemléletformálás, monitoring, megvalósításban való részvétel

Központ, Békéscsabai Szakképzési Centrum, Gál Ferenc Egyetem)		
Zöld átállás témakörében véleményt formáló civil és egyéb szervezetek	adat- és információszolgáltatás, véleményezés	szemléletformálás monitoring tevékenység
Gazdasági szereplők és az őket képviselő szervezetek (pl. kamarák)	adat- és információszolgáltatás, véleményezés	pénzügyi hozzájárulás, CSR, megvalósításban való részvétel
Békéscsabai járás lakossága	véleményezés	opcionális bekapcsolódási lehetőségek a megvalósításba

82. táblázat: A zöld finanszírozási keretrendszer tervezésének és megvalósításának szereplői

A zöld finanszírozási keretrendszer tervezése az előzetes elképzelések szerint még 2022. negyedik negyedévében megkezdődik a külső szakértő kiválasztásával, amelyet a részletes munkaterv elkészítése, majd a partnerségi folyamat megtervezése és elindítása követ (ez a keretrendszer tervezésének teljes folyamatát végigkíséri). A 2023-2024-ben zajló keretrendszer-készítési folyamat során szükséges a jelen menetrendben lefektetett előzetes célok pontosítása, véglegesítése, a beavatkozási struktúra végső formába öntése, mellyel párhuzamosan megtörténik a beavatkozások, illetve a konkrét projektek értékelési és kiválasztási rendszerének kidolgozása. A megvalósítás finanszírozása érdekében üzleti-finanszírozási terv készítése szükséges, mely a költségigények mellé potenciális pénzügyi forrásokat rendel. A zöld átállás előrehaladásának monitorozása érdekében az allokációs- és hatásjelentések rendszere is kidolgozásra kerül. A zöld finanszírozási keretrendszer végleges változata legkésőbb 2024. december 31-ig benyújtásra kerül az Irányító Hatósághoz jóváhagyásra.

6.5.2 Digitális átállás menetrend

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia szinte minden városi működési területet érintő kiemelt fejlesztési prioritása a digitális átállás, ami a digitális technológiák alkalmazása által okozott változást jelenti a város és társadalma minden működési területén. A digitális átállás az átlagosnál nagyobb kihívást jelent, ha egy adott város várostérségi településeivel együtt kívánja végig gondolni a digitalizációs lehetőségeket a (köz)feladatok piaci folyamatok és általában az életminőség javításának érdekében.

A digitális átállás előkészítési és megvalósítási szakaszból áll, de ugyanúgy ciklikus rendszerű, mint az FVS stratégiai ciklusa. A digitális átállás menetrend az FVS Cselekvési terv részeként, míg az ennél bővebb tartalmú ún. digitális átállás akcióterv a későbbiekben, 2024-ig készül el. Békéscsaba aktuálisan nem rendelkezik okos város stratégiával vagy egyéb digitális fejlesztéseket rendszerző alapidokumentummal. A digitális város / okos város / smart city fejlesztési dimenzió a legutóbbi időig jellemzően nem volt stratégiai fontosságú Békéscsabán. Ugyanakkor, a városban történtek digitalizációs tartalmú fejlesztések az elmúlt években, amelyek a Modern Városok Program és olyan uniós programok finanszíroztak, mint a LIFE.

Egyre inkább felismerésre kerül a döntéshozók körében is, hogy a digitalizációs folyamatok ad hoc, azaz stratégiai keretbe nem foglalt fejlesztései önmagukban ugyan hasznosak lehetnek, de nélkülözik a rendszerszemléletet, ami a digitális városfejlesztések egyik legfontosabb jellemzője. Békéscsabán a tervezési keretek hiánya jelentős kockázati tényezőként értékelhető, egy olyan helyzetben, amikor a

sikeresség egyik fő tényezője a digitális eszközökön és adatok gyakorlatias hasznosításán múló fenntarthatóság.

A digitális megoldások alkalmazásánál érvényesítendő kritériumok és általános városfejlesztési célok Békéscsaba MJV esetében is érvényesek:

- az innováció – újszerű megoldások bevezetése a hétköznapi életet könnyítő szándékkal
- az egyes városi működési területek hatékonyságának (pénzügyi, társadalmi, működési) javítása
- a társadalmi hasznosulás, társadalmi bevonás
- a fenntarthatóság - környezettudatosság szempontjainak szem előtt tartása

6.5.2.1 Előkészítés

Az FVS Módszertani Kézikönyv iránymutatásainak megfelelően elsőként a digitális átállásra történő felkészültség bemutatása történik. Ebben az alfejezetben az FVS megalapozó részének tematikus fejezeteit végigkísérő digitalizációs tartalmú elemzési kérdésekre adott értékelő válaszokat rendszerezzük.

Az információk rendszerezésének alapja a nemzetközi szinten is alkalmazott hat okos város témakör.³⁴⁰ Ezekben belül mutatjuk be, hogy

- mi történt eddig a városban a digitalizáció előmozdítása érdekében;
- mely városi működési területeket (alrendszereket) érintettek a beavatkozások és ezeknek vannak-e esetleg térségi vonatkozásai;
- milyen működési területen jelentenek továbblépési lehetőséget a megkezdett fejlesztések.

1. Okos/digitális kormányzás: Fő tartalmi eleme az e-kormányzás és e-közigazgatás elterjedése, amiben az önkormányzatok a főszereplők – az önkormányzatok fejlesztő tevékenysége fontos az egyén és a helyi, ill. országos digitális rendszerek közötti kapcsolatok megteremtésében. Az okos kormányzás a digitális elemeken túlmutatóan magában foglalja a partnerségi együttműködések előmozdítását is³⁴¹.

Fejlesztések jelenlegi helyzete Békéscsabán:

A digitális város, mint adatalapú és technológiaintenzív működési rendszer tudatos építése stratégiai szinten kevésbé került a döntéshozók látókörébe az eddigiekben. Ennek megfelelően a szükséges erőforrások biztosítása és a folyamatokat, rendszerépítést támogató önkormányzati koordináció is elmaradt. Fontos tehát a témaerülethez kapcsolódó lehetőségek és előnyök szélesebb körű megismerése. Amennyiben az önkormányzat nem tud katalizátor szerepet betölteni a digitalizáció folyamatában, úgy az szegmentáltan, részterületeken tud megvalósulni csupán.

- Az Önkormányzat honlapja³⁴² átfogó tájékoztatást ad az elektronikus ügyintézési lehetőségekről, külön bemutatva annak folyamatát természetes személyek, illetve gazdálkodó szervezetek esetében. Tájékoztató áll rendelkezésre az elektronikus ügyintézés technikai biztosításával, illetve az ügyfelek személyes adatainak védelmével kapcsolatban. A honlap bemutatja, hogy miként zajlik az ügyintézés folyamata az E-Önkormányzat Portálon keresztül, illetve segédletet biztosít az iratok e-papír felületen keresztül történő elektronikus beküldéséhez.

³⁴⁰ Smart City Tudásplatform – Metodikai javaslat (2017)

³⁴¹ Ezzel a kérdéssel a 2.4 és az 5. fejezet (Irányítási és működési modell) foglalkozik.

³⁴² <https://bekescsaba.hu/altalanos-tajekoztato-az-elektronikus-ugyintezesrol>

- Az e-Papír egy ingyenes, hitelesített üzenetküldő alkalmazás, ahol az Ügyfélkapuval rendelkező lakosok elektronikus úton tudnak levelet írni a szolgáltatáshoz csatlakozott intézményeknek. A békéscsabai, illetve a járásban élő állampolgárok Békéscsaba MJV Önkormányzata, a Békéscsabai Járási Hivatal, Békéscsabai Járási Ügyészség, a Békéscsabai Katasztrófavédelmi Kirendeltség, a Békéscsabai Rendőrkapitányság, illetve a Békéscsabai Rendőrkapitányság Szabálysértési Osztálya számára küldhetnek levelet ezen a felületen.
- Az E-önkormányzat portálon Békéscsaba MJV Önkormányzata esetében lehetőség van adók, díjak, illetékek befizetésére (illetve a fizetéstörténet ellenőrzésére), adóegyenleg lekérdezésére, illetve ügyintézés indítására. Az egyes nevesített ügyek adóügyi ágazatban (általános adónyomtatványok; építményadó; gépjárműadó, helyi iparüzési adó; idegenforgalmi adó; jövedéki adó [magánfűzött párlat]; jövedelemadó [termőföld bérbeadás]; talajterhelési díj), illetve általános vagy egyéb igazgatási ügyek ágazatban (kérelem) kezdeményezhetők.
Az elektronikus úton elindított ügyek esetében még nem beszélhetünk arról, hogy a folyamat minden lépése digitálisan intézhető. Ez egy fontos továbbfejlesztést igénylő terület.
- A helyi lakosok tájékoztatása többek között digitális módon történik, melynek legfontosabb felülete Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzatának hivatalos honlapja (bekescsaba.hu), illetve a „Békéscsaba Megyei Jogú Város” közösségi média felülete a facebook-on (@bekescsa.varos). Az önkormányzati intézmények szintén használják az internet nyújtotta lehetőségeket, holnapjaikon, Facebook-oldalaikon aktualizált információkkal tájékoztatják a helyi polgárokat.
- A lakosságot célozza a Csaba kártya alkalmazás, amely mind Androidos, mind iOS-es okostelefonra ingyenesen telepíthető. Az applikáció nem csupán a kedvezményeket nyújtó kártyaelfogadó-helyeket mutatja, hanem számos közérdekű információt is tartalmaz. Többek között a vonat- és autóbusz-menetrendi információk, a közkifolyók és a nyilvános mosdók címei, a közterületi hibabejelentő, az orvosi ügyelet legfontosabb jellemzői is elérhetőek segítségével. Emellett a taxiállomások telefonszámai is lekérhetőek és akár taxit is lehet rendelni az alkalmazáson belül, továbbá parkolást elősegítő menüpont is megtalálható az appban. A kultúraszzerető lakosok számára a Jókai Színház is kínál – számos funkcióval bíró – mobil alkalmazást, de említést érdemel még a Csabai Nyár rendezvénysorozat dedikált applikációja is. A következő években a városi-járási szintű okos platformok, applikációk körének további bővülése várható.

2. Okos mobilitás: A nem motorizált (gyalogos és kerékpáros) és közösségi közlekedési módok terjesztése és népszerűsítése, azaz a zöld átállás mentrenddel összhangban a környezeti terhelés csökkentése tartozik ebbe a digitális / okos város dimenzióba. További elemek a multimodális elérés fejlesztése a közlekedési ágak közötti rendszer szintű kapcsolatok megteremtése, valós idejű utastájékoztatás, valamint igény alapú közlekedési szolgáltatások bevezetése. Mindezeket a törekvéseket erősíti a közlekedési és környezeti monitorozás eszközeinek kiterjedt alkalmazása – ezzel együtt az adatalapú forgalomszervezés lehetőségének az erősítése is.

Fejlesztések jelenlegi helyzete Békéscsabán:

- A MVP keretében kialakított közlekedés- és parkolásmenedzsment rendszerben 39 optikai szenzor segítségével jut az üzemeltető adatokhoz. A közlekedési menedzsment segítségével a forgalmi és leterheltségi adatokat lehet idősorosan begyűjteni, ami segítséget nyújt a közlekedés-fejlesztési beruházások előkészítéséhez, hiszen láthatóvá válik a város ki- és bejövő forgalma. Kísérleti jelleggel, egyelőre három helyen indított parkolásmenedzsment

rendszernek köszönhetően a járművel közlekedők digitális tájékoztatást kapnak az üresen lévő parkolóhelyekről. Jelenleg a Hunyadi téren és a két kórházi parkolóban található ilyen rendszer.

- Pillanatnyilag is zajlik az Intelligens közlekedésvezérlő és környezetkímélő közösségi közlekedési rendszer kialakítása c. beavatkozás. Az alprojekt keretében az Önkormányzat elektromos buszokat kíván beszerezni, azok üzemeltetéséhez szükséges telephelyet és töltő infrastruktúrát létesíteni, valamint intelligens közlekedésvezérlési és utastájékoztatási rendszert létrehozni, hogy a 0 kibocsátású buszok a városi közösségi közlekedésbe bekapcsolódva elősegítsék a városi közösségi közlekedés által kibocsátott légszennyezés csökkentését, növeljék a szolgáltatás színvonalát és ezáltal hozzájáruljanak a növekvő motorizáció miatt a városi közlekedési rendszerre, környezetre gyakorolt negatív hatások csökkentéséhez, ösztönözve a kedvezőbb modal split irányába történő váltást.
- A városban a LIFE projekt keretében elektromos kerékpárbérlési rendszert épít ki Békéscsaba (CsaBI – Csaba Bike). A fejlesztés 2024 decemberéig fejeződik be.
- **Közlekedésbiztonságot támogató digitális berendezések** még nem kerültek telepítésre Békéscsabán. Indokolt ugyanakkor elsősorban a forgalomban részt vevő rendkívül sérülékeny gyalogosok és kerékpárosok fokozott védelme. Különösen a közlekedési útvonalak találkozásánál (gyalogátkelők, kerékpáros és közutak találkozási pontjai stb.) Az ilyen típusú fejlesztések a várostérség településein sem jelentek még meg.

Kapcsolódó MVP fejlesztés a SMART GRID rendszer kialakítása (II. ütem), amelynek elsődleges célja a helyi elektromos autóbusz közlekedés megújuló energiával történő ellátása.

3. Okos gazdaság: A vonatkozó okos város tartalmak a vállalkozások adminisztratív feladatait egyszerűsítő felületektől a publikus vagy publikus szűrt kimenetekkel rendelkező fejlesztési adatbázisokon át sok területre kiterjednek. Az önkormányzatok részéről az okos gazdasági dimenzió az integrált szolgáltatói csomagok biztosítása, a gazdaságélénkítést, hálózatépítést és befektetésösztönzést szolgáló adatbázisok kezelése.

- A békéscsabai vállalkozások átlagos digitalizáltsági szintje jó alapot kínál a digitális átállás megvalósítására. A jelen Stratégia elkészítésével összefüggésben körükben végzett felmérés alapján a helyi cégek 53%-ánál jónak, 7%-ánál pedig kiválónak tekinthető a digitalizáció színvonala, 35%-nál csak közepesnek értékelhető az, míg 5% esetében kifejezetten gyengének számít. A következő öt évben a cégek 42 százaléka tervez jelentősebb informatikai beruházást.
- Békéscsaba MJV Önkormányzata gazdaságélénkítési céllal fejlesztett és menedzselt vállalkozói adatbázisokkal nem rendelkezik – befektetői marketing tevékenysége során kevéssé, ill. nem alkalmaz digitalizált, adat alapú eszközrendszert.

4. Okos környezet: A környezeti fenntarthatóságot érintő összes tevékenység (megújuló energia hasznosítás – smart grid és azok irányító digitális rendszerei) ebbe a körbe tartozik városi léptékben, rendszerszinten és az egyes épületek szintjén is. A környezet állapotának folyamatos monitorozása alapvetően fontos a helyi fejlesztési döntések meghozásához. Lényeges tartalmi pont az ökológiai tudatosság növelése minden társadalmi szinten és csoportban.

- A városban működő UTU multifunkcionális városüzemeltetési keretrendszer összegyűjti, tárolja és megjeleníti mindazon adatokat, amelyek a város üzemeltetése során keletkeznek. A rendszerben keletkező adatokból információt állít elő az önkormányzati folyamatok résztvevőinek és a döntéshozóknak, segítve az optimális megoldások megtalálását és a folyamatok nyomon követését. Az UTU hat különálló rendszert integrál magában

(lámpatestek, Wi-Fi pontok, totemoszlopok, környezeti szenzorok, térfigyelő kamerák, közlekedés- és parkolásmenedzsment). A szoftver részeként fejlesztett hibabejelentő rendszer lehetővé teszi az azonnali, kétirányú kommunikációt, ahol a térinformatikai alapnak köszönhetően pontos helymeghatározás segíti az üzemeltetési feladatok beazonosítását. A rendszer igény szerint bővíthető további elemekkel, lehetőséget nyitva ezzel a folyamatos fejlődésre.

A rendszer kiépítése folyamatban van, azaz a fent említett elemek még nem rendeződnek egységes rendszerbe.

Átfedésben a zöld átállás témakörrel az energiahatékonyság előmozdítása a digitális átállás folyamatába illeszthető.

- SMART GRID rendszerek létrehozása Békéscsabán:
 - SMART GRID rendszer kialakítása I. ütem:
 - napelemes kiserőmű (1,3 MWp teljesítmény).
 - villamosenergia-tároló létesítése (Li-ion technológia, 2,4 MWh kapacitás, 1,2 MW teljesítmény): A napelemes rendszer által termelt energia megfelelő elosztása, az energiaigényeknek megfelelően. Az akkumulátoros energiatároló és az ahhoz szükséges berendezések speciális konténerekben kerülnek elhelyezésre, amelyeknek külső megjelenését az újonnan kialakítani kívánt környezethez kell igazítani.
 - helyi okoshálózati rendszer kialakítása, vezérlőrendszer:
 - helyi okoshálózati végponti eszközök telepítése a Városi Sportcentrum területén található fogyasztókhoz;
 - helyi okoshálózati és látogatóközpont telepítése;
 - helyi okoshálózati integráció;
 - okosmérők rendszerbe való integrálásának lehetősége;
 - új, közép feszültségű hálózati csatlakozási pont kialakítása.

A fejlesztés lezárása megtörtént és a működtetés átadásra került Energia-Esco Kft-nek.

- SMART GRID rendszer kialakítása II. ütem:
 - Elsődleges célja a helyi elektromos autóbusz közlekedés megújuló energiával történő ellátása.
 - SMART közvilágítási rendszer kialakítása
 - A SMART közvilágítási projektben pontosan lehatárolt beavatkozási területen belül – néhány egyedi fényvető (115 db) kivételével – minden lámpatest LED-es fényforrással lesz ellátva: legalább 10 666 db.

5. Okos életkörülmények (humán szolgáltatások): Összefoglalva a különféle egyéni és csoportos igényekre alapozott közzolgáltatások differenciált biztosítása tartozik ebbe az okos/digitális szolgáltatási dimenzióba.

A megállapításokat a Békéscsaba humán szolgáltatásokat nyújtó közintézményekben végzett kérdőíves felmérés eredményére alapozzuk.

- A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia elkészítése keretében a békéscsabai közintézmények körében végzett felmérés alapján azok eszközparkja az elmúlt évek fejlesztései ellenére is több esetben elavultnak tekinthető. A szervezetek mindegyike szükségesnek ítélte a meglévő számítógépek cseréjét, illetve új gépek (asztali számítógépek vagy laptopok) beszerzését. Az informatikai hálózat fejlesztését a megkérdezett intézmények kétharmada (68%-a) gondolta indokoltnak. A szervezetek 42%-a rendelkezik adattároló szerverrel, 74% helyi vezetékes hálózattal (LAN), 95% Wi-Fi hálózattal.

- Az intézmények 63%-ánál jellemző az IKT eszközök belső hálózatba kapcsolása. A szervezetek 68%-ában végzi rendszergazda az informatikai hálózat felügyeletét és karbantartását.
- A felmérésben részt vevő szervezetek 95%-a esetében a megfelelő eszközök beszerzését forráshiány akadályozza, míg az intézmények két ötöde (42%) esetében gátat jelent az alkalmazottak egyéni IKT-kompetenciáinak elégtelensége. Az ismeretek bővítésére szándék mutatkozik a munkavállalói oldalon is: az intézmények 63%-ában jelezték már az alkalmazottak az igényüket informatikai kompetenciáik erősítésére.
- A helyi intézmények szinte mindegyike rendelkezik digitális adatvagyonnal. Adminisztratív és pénzügyi adatokat a szervezetek 74%-a tárol, alaptevékenységgel kapcsolatos adatokat pedig 84%-uk. Nyílt adatbázissal az intézmények 26%-a bír. A szervezetek 10%-ánál a tárolt adatok nem kerülnek feldolgozásra, 42%-uk esetében az adatfeldolgozás csupán a napi szintű működést támogatja, 16%-uknál további felhasználás is történik (például jelentések, prognózisok készítése), míg az intézmények 32%-a nyilvánosan is elérhetővé tesz bizonyos (az alaptevékenységhez kapcsolódó) feldolgozott adatokat. Az intézmények fele (53%) saját szerverén tárolja az adatokat, 11%-uk saját adatfelhőben, 21%-uk központi szerveren, míg 15%-uk egyéb módon.
- Az intézmények mindegyike alkalmaz digitális módszereket a belső kommunikációhoz. Legjellemzőbbnek az email használata tekinthető (100%), de a szervezetek 53%-a azonnali üzenetküldési alkalmazást (chat) is használ, 37%-uk pedig valamilyen más zárt belső kommunikációra szolgáló platformot (digitális üzenőfal, digitális belső posta). A kutatásban részt vevő intézmények mindegyike alkalmaz emailt a külső (például a fenntartó vagy az ügyfelek felé történő) kommunikáció során, 37%-uk pedig mobiltelefonos alkalmazást is. A szervezetek weboldalainak többsége alapvetően egyoldalú információközlésre szolgál, ugyanakkor a honlapok kétötöde (41%) már jelenleg is kínál arra lehetőséget, hogy az ügyfelek, illetve az érdeklődők a weboldalon visszajelzéseket adjanak, kérdéseket tegyenek fel, illetve bejelentéssel éljenek.
- A fenntartást, üzemeltetést segítő okos eszközök alapvetően biztonságtechnikai rendszereket jelentenek, bár bizonyos intézményekben a fűtés, szellőztetés történik szenzorok, smart eszközös segítségével. Épületüzemeltetést, helyiséggazdálkodást támogató szoftveres megoldásokat az intézmények mindössze 11%-a használ.
- A szervezetek a rendelkezésükre álló épületekről alapvetően papír alapú tervrajzzal, illetve annak digitalizált változatával bírnak. Néhány intézmény rendelkezik ugyan CAD formátumú adatállománnyal, ugyanakkor az ingatlanokról épületinformációs modellek nem készültek.

6. Okos emberek: Azok a városok válnak gazdasági szempontból sikeressé, és ott lehetséges magasabb életminőséget elérni, ahol az emberek tudását, felkészültségét erősíteni tudják és mindezt képesek megfelelően hasznosítani. Az okos/digitális város átállási folyamatában az emberek felkészültsége, szemléletváltása, nyitottsága az új megoldások iránt mind a város fejlődésében bekövetkező ugrás feltétele és egyben következménye is.

Az alábbi megállapításokat a Békéscsabán végzett lakossági kérdőíves felmérés vonatkozó részeinek elemzésére alapozzuk:

- A lakosság körében végzett kérdőíves felmérés alapján a lakosság digitális eszközökkel való ellátottsága jónak mondható. A békéscsabai polgárok 68%-a használ számítógépet a hétköznapiakban, míg laptopot 75%. Tablet esetében 41% az arány, míg egyértelműen az okostelefonok használata a leggyakoribb, a válaszadók 92%-a használ napi szinten ilyen eszközt.

- A digitális átállás szempontjából szintén kedvező, hogy ügyintézésre a lakosság 93%-a használja az internetet, míg 85%-uk számára az Ügyfélkapu használata sem ismeretlen.
- Szintén biztató, hogy – önértékelés alapján – a lakosság túlnyomó többsége megfelelő készségszinttel rendelkezik az informatikai eszközök használata terén. Ugyanakkor nem elhanyagolható (13%) azok aránya, akik még átlagosnak sem érzik saját készségüket.
- A közhivatali ügyintézés esetében a békéscsabai polgárok többsége a személyes megjelenést preferálja, ugyanakkor számottevő (26%) azok aránya, akik alapvetően az internet segítségével érintkeznek az Önkormányzattal. A személyes megjelenést nem feltétlenül igénylő esetekben (például belépőjegy megvásárlásakor) a lakosság 36 százaléka digitális eszközök segítségével lép kapcsolatba kulturális szolgáltatókkal; az áramszolgáltatóval, illetve a vízszolgáltatóval pedig 48%, illetve 42% érintkezik ilyen módon.
- Az okosotthon megoldások megjelentek a lakosság körében, alkalmazásuk ugyanakkor nem tekinthető általánosnak. Okos fogyasztásmérővel a lakossági kérdőív kitöltőinek 12%-a rendelkezik, valamilyen okosotthon megoldás pedig 17%-uk háztartásában található.

Összefoglalva elmondható, hogy annak ellenére, hogy Békéscsaba MJV nem rendelkezik okos/digitális város fejlesztési alapidokumentummal, az okos/digitális város mind a hat dimenziójában képes működő eredményeket, avagy jelenleg előkészítési, ill. megvalósítási fázisában lévő, digitális megoldásokat is magában foglaló projekteket felmutatni. A projektek többsége integrált jellegű, a létrejövő elemek csak egyenként sorolhatók be egyértelműen a digitális dimenziók alá.

Ezek az eredmények egyelőre meglehetősen elszigetelt módon működnek vagy készülnek. Lényeges a GAP-ek, azaz a rendszerszintű működést akadályozó hiányosságok feltárása, ennek fényében a fejlesztési célok és a szükséges beavatkozási területek megfogalmazása.

6.5.2.2 Célok megfogalmazása és rendszerezése

A továbbiakban következtetések formájában összefoglaljuk az egyes digitális város dimenziók mentén a helyzetet és jelezzük a fejlesztési szükségleteket. Erre alapozva digitális fejlesztési célokat jelölünk meg, majd keressük a célok összefüggését a korábban bemutatott FVS célrendszer elemeihez.

Összefoglaló értékelés és következtetések

A megállapításokhoz kapcsolódó célok vonatkozásában az FVS HORIZONTÁLIS CÉLKÉNT az alábbiak szerint jeleníti meg a digitális átállást: **H2. DIGITALIZÁCIÓ** – *A digitális, adatalapú technológiai megoldások rendszerszintű alkalmazása napi gyakorlat a város alrendszereinek (közlekedés, környezetmenedzsment, intézményi működés, közmuhszolgáltatások stb.) működtetése során.*

A megfogalmazás hangsúlyozza a digitalizációs folyamatok elindításának, ill. széleskörű kiterjesztésének, valamint az okos város megoldások sokoldalú hasznosításának szükségességét. Ennek megfelelően számos olyan részcejt találunk Békéscsaba FVS-ének célrendszerében – a négy stratégiai célon belül –, ahol erős a digitális dimenzió relevanciája.

Okos /digitális város dimenzió	KÖVETKEZTETÉSEK	Digitális átállás célok	Kapcsolódó FVS stratégiai cél és részcejt
1. okos kormányzás	<p>A digitális város, mint adatalapú és technológiaiintenzív működési rendszer tudatos építése stratégiai szinten kevésbé került a döntéshozók látókörébe az eddigiekben. Amennyiben az önkormányzat nem tud katalizátor szerepet betölteni a digitalizáció folyamatában, úgy az szegmentáltan, részterületeken tud megvalósulni csupán.</p> <p>A digitális átállással kapcsolatos kompetenciák a Városfejlesztési NKft.-nél halmozódtak fel. Nincs kifejezetten a digitális átállás témájával foglalkozó munkacsoport vagy személy az önkormányzatnál.</p> <p>A hivatali ügyintézés és kommunikációt támogató digitális megoldások alapszinten biztosítják a szolgáltatásokat – elsősorban egyoldalú kommunikációt tesznek lehetővé.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Az önkormányzat katalizátor szerepének erősítése a digitalizációs folyamatban. A digitális átállás folyamatának önkormányzati koordinációja jöjjön létre és erősödjön meg. Az önkormányzati hatáskörben keletkezett adatbázisok tudatos menedzsmentje és intenzív használata a döntés-előkészítésben. Az e-ügyintézés teljes ügyintézési folyamatokra terjedjen ki, érintve a hivatalon belüli ügykezelési folyamatokat is. 	<p>Irányítási és működési modell kapcsolódó céljai a zöld és digitális átállás koordinációjának erősítésére</p>
2. okos mobilitás	<p>A MVP keretében kialakított közlekedés- és parkolásmenedzsment rendszerben 39 optikai szenzor segítségével jut az üzemeltető adatokhoz. A közlekedési menedzsment segítségével a forgalmi és leterheltségi</p>	<ul style="list-style-type: none"> A város rendelkezzen forgalmi adatokkal minden közlekedési mód vonatkozásában az egész városra kiterjedően. 	<p>S2/R2 (A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek,</p>

Okos /digitális város dimenzió	KÖVETKEZTETÉSEK	Digitális átállás célok	Kapcsolódó FVS stratégiai cél és rész cél
	<p>adatokat lehet idősorosan begyűjteni, ami segítséget nyújt a közlekedésfejlesztési beruházások előkészítéséhez, hiszen láthatóvá válik a város ki- és bejövő forgalma.</p> <p>Az alprojekt keretében az Önkormányzat elektromos buszokat kíván beszerezni, azok üzemeltetéséhez szükséges telephelyet és töltőinfrastruktúrát létesíteni, valamint intelligens közlekedésvezérlési és utastájékoztatói rendszert létrehozni. Elektromos kerékpárbérlési rendszer épül ki, aminek irányítása digitális módon történik.</p> <p>Közlekedésbiztonság digitális támogatására jelentős lakossági igény is mutatkozik.</p>	<ul style="list-style-type: none"> A városi mobilitás minden területén, a közlekedési rendszerek működtetésében és az e-alapú szolgáltatások vezérlésében erősödjön a digitalizációs megoldások szerepe (módváltást megkönnyítő utastájékoztató, aminek jelentős térségi közlekedést megkönnyítő hatása lehet). A digitális eszközök támogassák a közlekedésbiztonságot a város frekvenciált pontjain és a várostérség nagyobb átmenő forgalmat bonyolító településeinek központjában. 	kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes)
3. okos gazdaság	A gazdasági szereplők digitális átállása – különös tekintettel a mikro- és kisvállalkozásokra –, a turizmus és a mezőgazdaság digitalizációja meghatározza a gazdasági versenyképességet. A városban digitális technológiát, szolgáltatást nyújtó vagy fejlesztő vállalkozások elenyésző számban vannak jelen, gazdasági súlyuk marginális.	<ul style="list-style-type: none"> Az önkormányzat a helyben működő vállalkozásokat érintő adatokra alapozva pontosan nyomon tudja követni a gazdasági folyamatokat, hogy szükség esetén támogató intézkedéseket tehessen. A gazdaságon belül növekedjen a digitális technológiai fejlesztéseket alkalmazó cégek aránya az egész várostérségben. 	S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak S1/R3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok
4. okos környezet	A városban működő UTU multifunkcionális városüzemeltetési keretrendszer összegyűjti, tárolja és megjeleníti mindazon adatokat, amelyek a város üzemeltetése során keletkeznek. A rendszerben keletkező	<ul style="list-style-type: none"> Az önkormányzat rendelkezzen az egész városra, valamint – szándék és lehetőség szerint – az egész várostérségre kiterjedően 	S2/R3. A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a

Okos /digitális város dimenzió	KÖVETKEZTETÉSEK	Digitális átállás célok	Kapcsolódó FVS stratégiai cél és rész cél
	adatokból információt állít elő az önkormányzati folyamatok résztvevőinek és a döntéshozóknak, segítve az optimális megoldások megtalálását és a folyamatok nyomonkövetését.	<p>környezeti adatokkal (levegőtminőség, talaj, egyéb környezeti jellemzők) a megalapozott döntéshozatal és a megfelelő intézkedések megalapozása érdekében.</p> <ul style="list-style-type: none"> A városüzemeltetési rendszerek működésében minél nagyobb arányt képviseljenek a digitális megoldásokra alapozott folyamatok. Ezzel összefüggésben az üzemeltetési /fenntartási költségek csökkenjenek. 	<p>csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat</p> <p>S2/R4. A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát</p>
5. okos életkörülmények	Az átállás hangsúlyosan épít a város működésében szerepet játszó intézmények és szolgáltatók digitális felkészültségére is. A békéscsabai városi intézmények körében még mindig nem jellemzőek az okos megoldások, az átfogó digitális szolgáltatásrendszer kialakítása a város előtt álló feladat. A digitális városi dimenzió segítheti a városi intézmények épületeinek gazdaságos és környezettudatos fenntartását (automatizált és integrált épületirányítási és működtetési rendszerek) és az egyes szakfeladatok hatékonyabb elvégzését.	<ul style="list-style-type: none"> Az intézményi infrastruktúrák hálózatos, rendszerszintű kezelése (épületüzemeltetés) minden szakágon belül – a smart grid rendszerhez kapcsolódva. Az intézmények dolgozóinak digitális kompetenciái támogassák a hatékonyságot növelő digitális megoldások használhatóságát. 	S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását
6. okos emberek	A digitális átállás fontos feltétele a felhasználók, a lakosság kompetenciáinak helyzete. A digitális átállás sikerének kulcsa a szolgáltatások, felhasználói előnyök felismerése és elfogadtatása a célcsoportok körében, ezzel nyitottságuk biztosítása. A digitális kompetenciák különböző szegmensekben való jelenléte, illetve jelen nem léte	<ul style="list-style-type: none"> A lakosság informált legyen az digitális / okos város fejlesztések használatának előnyeiről és széles körben alkalmazza is azokat (szemléletformálás, tudásátadás). 	S4/R2 Az egyének önmenedzselési képessége javul, ami az egészség, foglalkoztatathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza

Okos /digitális város dimenzió	KÖVETKEZTETÉSEK	Digitális átállás célok	Kapcsolódó FVS stratégiai cél és rész cél
	meghatározó azok alkalmazásában és elterjedésében, ezért kockázati tényezőként jelentkezik a lakossági felhasználási készség, a munkavállalói felkészültség.	<ul style="list-style-type: none"> A digitális kompetenciák tovább fejlődjenek minden korosztályban, kiemelten a szépkorúak körében. A szemléletformálás terjedjen ki a térségi települések lakosságára is. 	

6.5.2 A digitális fejlesztések beavatkozási területeinek meghatározása

A digitális célok meghatározását követően a Kézikönyv javaslata szerint javasolt az FVS-t készítő városoknak, így Békéscsabának is eljutnia a digitális célokat szolgáló beavatkozási területek meghatározásáig a digitális átállás menetrend keretében. Hasonlóan a célokhoz, a beavatkozások esetében is szoros összefüggés fedezhető fel a digitális célú beavatkozások és az általános városfejlesztési célú beavatkozások között. Fontos, hogy – mivel Békéscsaba várostérségével együtt végzi az FVS tervezést – jelezzük, hogy az egyes beavatkozások esetén van-e (és ha igen, milyen időtávban) relevanciája a térségi digitális tervezésnek és beavatkozásnak.

A sikeres és jó hatásfokú átfogó városi szintű digitalizációhoz szükséges a digitális fejlesztések stratégiai megalapozása, majd a megvalósítás szoros koordinációja, emellett a sikeresség alapfeltétele (háttér) a digitális szolgáltatásokat biztosítók és azokat használók felkészültségének (digitális kompetenciák) javítása és szemléletük alakítása. A háttérfeltételek biztosítását célzó beavatkozások főként az *okos kormányzás* és az *okos emberek* dimenzióhoz kapcsolódnak.

Szükséges emellett a konkrét városi működési területeken digitális fejlesztési célú beavatkozási területek meghatározása. Az FVS Városfejlesztési Kézikönyv szerint a digitális átállás menetrendben nem szükséges, hogy projektek kerüljenek definiálásra, hanem olyan szűkebb fejlesztési területek, ahol a város – és esetünkben annak térsége – szükségesnek és indokoltnak érzi a beavatkozásokat. A Békéscsabán tervezett digitális témájú beavatkozási területek a tematikus jellegű, esetenként egymással és a zöld átállás mentrend beavatkozásaival is átfedésben lévő okos dimenziókhoz kapcsolódnak, amelyek az *okos mobilitás*, az *okos gazdaság*, az *okos környezet* és az *okos életkörülmények*.

A digitális fejlesztési célok és beavatkozások területi / térségi kiterjeszthetősége elsősorban a környezeti, intézményrendszert / közszolgáltatásokat érintő és a humán erőforrás háttér esetében értelmezhető. Az intézményrendszer vonatkozásában elsősorban a térségi szinten működő szociális szolgáltatások feladatellátás-szervezési háttérét lehet digitális alapokra helyezni.

Térségi kiterjesztésűek lehetnek még a digitális forgalom monitorozási rendszerek is, amelyek a térségi és városi közlekedési adatokat egy tágabb rendszerben tudja értelmezni és ennek fényében támogatni a közlekedésfejlesztési törekvéseket. A megvalósíthatóság realitását tekintve a hálózatot alkotó pontszerű fejlesztések, a térségi adatbázis építését célzó digitális fejlesztések, valamint a digitalizációt támogató humán készségeket érintő szemléletformálás és tudásátadás relatív gyors sikerrel megvalósíthatók várostérségi dimenzióban is.

Az alábbi táblázatban összefüggésében mutatjuk be Békéscsaba MJV esetében, hogy a digitális átállás céljai milyen FVS részcélok kapcsolódva, milyen digitális beavatkozási területeket generálnak, és hogy az adott beavatkozási terület a digitalizáció háttérfeltétel-rendszerét vagy éppen a város tematikus működési területeit támogatja (háttérfeltétel/ tematikus beavatkozás).

A célok kapcsolódása a város stratégiai célrendszeréhez

Békéscsaba digitális átállás céljai	Kapcsolódó FVS részcélok	A digitális átállás céljaihoz kapcsolódó digitális beavatkozási területek (félkövér: erős térségi relevancia a 2021-2027-es időszak során)	Beavatkozás jellege (háttérfeltétel/ tematikus beavatkozás)	Lehetséges térségi kiterjesztés (igen / hosszabb távon / nem)	Megjegyzés
1.1 Az önkormányzat katalizátor szerepének erősítése a digitalizációs folyamatban.	Irányítási és működési modell kapcsolódó céljai a zöld és digitális átállás koordinációjának erősítésére	A város és térsége digitális akciótervének elkészítése 2024-ig.	háttérfeltétel	igen	Kiterjed a lehetséges térségi fejlesztésekre is.
1.2 A digitális átállás folyamatának önkormányzati koordinációja jöjjön létre és erősödjön meg.		A digitális fejlesztéseket, ezzel a digitális átállás folyamatát koordináló szervezeti és működési háttér kialakítása. Felelős szakértői csoportok és konkrét személyek kijelölése.	háttérfeltétel	nem	Helyi feladat.
1.3 Az önkormányzati hatáskörben keletkezett adatbázisok tudatos menedzsmentje és intenzív használata a döntéshozatalban.		Az önkormányzat és intézményeik működése során keletkezett, a működéssel összefüggő adatbázisok integrációjának lehetővé tétele. Az adatok döntéshozatalban történő intenzívebb hasznosítása (reposting) feltételrendszerének megteremtése. A keletkezett és nem adatvédelemmel ellátott információk külső kommunikációjának előmozdítása.	háttérfeltétel	nem	Helyi feladat.
1.4 Az e-ügyintézés teljes ügyintézési folyamatokra terjedjen ki, érintve a hivatalon belüli ügykezelési folyamatokat is.		Az ügyintézés indítását jelentő lépések mellett a teljes ügymenet digitalizációja. Az érintett önkormányzati szervezetek / cégek felkészítése az ügymenetek teljes körű digitalizációjára.	tematikus beavatkozás	nem	Helyi feladat.
2.1 A város rendelkezzen forgalmi adatokkal minden	S2/R2 (A városi mobilitási módok között a	A város forgalom monitorozása (minden módra, pl. kerékpárútra is kiterjesztve)	tematikus beavatkozás	igen	A térségi településeken az ingázásból származó

Békéscsaba digitális átállás céljai	Kapcsolódó FVS részcélok	A digitális átállás céljaihoz kapcsolódó digitális beavatkozási területek (félkövér: erős térségi relevancia a 2021-2027-es időszak során)	Beavatkozás jellege (háttérfeltétel/ tematikus beavatkozás)	Lehetséges térségi kiterjesztés (igen / hosszabb távon / nem)	Megjegyzés
közlekedési mód vonatkozásában az egész városra kiterjedően.	környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes	érdekében szenzorok kihelyezése az egész városban és a térségi települések jelentősebb átmenő forgalommal bíró forgalmas útszakaszain.			forgalmi anomáliák rögzítése a cél.
2.2 A városi mobilitás minden területén, a közlekedési rendszerek működtetésében és az e-alapú szolgáltatások vezérlésében erősödjön a digitalizációs megoldások szerepe.		A városi közösségi közlekedésben valós idejű információs rendszerek telepítése.	tematikus beavatkozás	hosszabb távon	Regionális közlekedési vállalattal való közös fejlesztés.
2.3 A digitális eszközök támogassák a közlekedésbiztonságot a város frekvenciált pontjain.		Okos gyalogátkelők, forgalomlassító digitális eszközök kihelyezése a forgalmas csomópontokban.	tematikus beavatkozás	igen	Térségi települések pontszerű fejlesztései az ingázási útvonalak kritikus kereszteződésein.
3.1 Az önkormányzat a helyben működő vállalkozásokat érintő adatokra alapozva pontosan nyomon tudja követni a gazdasági folyamatokat, hogy szükség esetén támogató intézkedéseket tehesen.	S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak	Vállalkozói adatbázisok építése és menedzselése.	tematikus beavatkozás	hosszabb távon	Kamarával együttműködésben.
3.2 A gazdaságon belül növekedjen a digitális technológiai fejlesztéseket alkalmazó cégek aránya.	S1/R3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret	A vállalati innovációk önkormányzati eszközökkel történő támogatása.	tematikus beavatkozás	nem	Helyi feladat.

Békéscsaba digitális átállás céljai	Kapcsolódó FVS részcélok	A digitális átállás céljaihoz kapcsolódó digitális beavatkozási területek (félkövér: erős térségi relevancia a 2021-2027-es időszak során)	Beavatkozás jellege (háttérfeltétel/ tematikus beavatkozás)	Lehetséges térségi kiterjesztés (igen / hosszabb távon / nem)	Megjegyzés
	nyernek a technológiaintenzív ágazatok				
4.1 Az önkormányzat rendelkezzen az egész városra kiterjedő környezeti adatokkal (levegőtminőség, talaj, egyéb környezeti jellemzők)	S2/R3. A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat	A városi környezet mérhető sajátosságait is befolyásoló fejlesztésben a mikrokörnyezeti adatokat figyelembe vevő tervezés.	tematikus beavatkozás	igen	Térségi szenzorok kihelyezése, különösen a jelentősebb terhelési pontokon (cégek, közlekedési csomópontok).
4.2 A városüzemeltetési rendszerek (csatorna, közvilágítás, közterületek fenntartása stb.) működésében minél nagyobb arányt képviseljenek a digitális megoldásokra alapozott folyamatok. Ezzel összefüggésben az üzemeltetési / fenntartási költségek csökkenjenek.	S2/R4. (A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát)	Automatizált üzemeltetési rendszerek bevezetése az ivó- és szennyvízhálózat, a közvilágítás, valamint a közterületfenntartás területén.	tematikus beavatkozás	nem	Csak térségi / regionális szervezetek által végzett szolgáltatások esetén – azok saját hatáskörében.
5.1 Az intézményi infrastruktúrák hálózatos, rendszerszintű kezelése (épületüzemeltetés) minden szakágon belül – a smart grid rendszerhez kapcsolódva.	S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas	A smart grid rendszerekre épülő automatizált épületüzemeltetési rendszerek bevezetése az önkormányzati fenntartású létesítményekben.	tematikus beavatkozás	nem	Helyi feladat.
5.2 Az intézmények dolgozóinak digitális kompetenciái támogassák a hatékonyságot	(köz)szolgáltatások magas	Feladatspecifikus felkészítés és szemléletformálás – digitális háttérfeltétel kompetenciák erősítése.	háttérfeltétel	igen	Megfelelő megállapodás esetén az

Békéscsaba digitális átállás céljai	Kapcsolódó FVS részcélok	A digitális átállás céljaihoz kapcsolódó digitális beavatkozási területek (félkövér: erős térségi relevancia a 2021-2027-es időszak során)	Beavatkozás jellege (háttérfeltétel/ tematikus beavatkozás)	Lehetséges térségi kiterjesztés (igen / hosszabb távon / nem)	Megjegyzés
növelő digitális megoldások használhatóságát.	minőségű és fenntartható biztosítását				önkormányzatok együttműködése és helyben történő koordinációja mellett egyidőben végrehajtható beavatkozások.
6.1 A lakosság informált legyen az digitális / okos város fejlesztések használatának előnyeiről és széles körben alkalmazza is azokat (szemléletformálás, tudásátadás).	S4/R2 Az egyének önmenedzselési képessége javul, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza	Szemléletformáló akciók, szervezése különféle célcsoportoknak. események lakossági	<i>háttérfeltétel</i>	igen	
6.2 A digitális kompetenciák tovább fejlődjenek minden korosztályban, kiemelten a székelyek körében.		Általános digitális kompetencia erősítő akciók szervezése a lakosság különféle igényű célcsoportjai számára.	<i>háttérfeltétel</i>	igen	

7 Finanszírozási terv

A településfejlesztési akciók összehangolt, vázlatos pénzügyi terve az FVS elengedhetetlen része. A térségben rendelkezésre álló erőforrások, a helyi gazdasági-fejlesztési potenciál és az egyéb térségi determinációk a Megalapozó munkarészben bemutatásra kerültek. Jelen pénzügyi terv igazodik valamennyi, a helyi fejlesztési célrendszerben kijelölt projekt, programelem összesített forrásigényéhez az alább bemutatásra kerülő, rugalmasan alakuló előzetes üzleti modell alapján. Hasonlóan a zöld finanszírozási keretrendszer és digitális átállás menetrend elkészítéséhez, az FVS teljeskörű üzleti modelljének elkészítése és kidolgozása hosszabb időt és széleskörű egyeztetéseket igénylő feladat, ezért a teljes körű üzleti modell önálló dokumentum formájában való kidolgozása 2024. év végéig fog megvalósulni.

7.1 Elérhető és bevonható források számbavétele

7.1.1 Aktorok, meghatározó szereplők

A városi, illetve térségi projektek finanszírozásában potenciálisan bekapcsolódó aktorok, meghatározó szereplők bemutatását az elérhető és bevonható főbb fejlesztési forrásokhoz kapcsoltan, terjedelmi okokból kizárólag vázlatosan mutatjuk be az alábbiakban. A különböző szervezetek leginkább az európai uniós, illetve hazai költségvetési források elosztási mechanizmusában töltenek be kiemelt szerepet.

7.1.1.1 Európai uniós támogatások

- Az Európai Unió strukturális és beruházási alapjaihoz³⁴³ kötődő különböző operatív programok forrásai (TOP Plusz, GINOP Plusz, KEHOP Plusz, EFOP Plusz stb.). A TOP Pluszt azért is szükséges külön kiemelni, mert annak keretében Békéscsaba és térsége számára külön dedikált keret áll rendelkezésre Békés Megye Integrált Területi Programja 2021-2027. című dokumentumban rögzített felosztásnak megfelelően – az erre irányuló részletes, projektszintű tervezés önálló dokumentum, a TOP Plusz Városfejlesztési Programterv keretében történik. Az operatív programok forráselosztása, a támogatási kérelmek szakmai értékelése az irányító hatósági szerepkörre kijelölt minisztériumok feladata. Esetünkben a Pénzügyminisztériumot, az Innovációs és Technológiai Minisztériumot, valamint az Emberi Erőforrások Minisztériumát és a Miniszterelnökséget érdemes kiemelni, illetve a TOP Plusz esetében a Magyar Államkincstárt, mint közreműködő szervezetet.
- Az Európai Unió strukturális és beruházási alapjaihoz kötődő céltámogatás (leginkább a Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszköz (RRF), melynek finanszírozója a Helyreállítási Alap – a koordinációt szintén az illetékes minisztériumok látják el.
- Interregionális és transznacionális együttműködési Programok: pl. Magyarország - Románia Határon Átnyúló Együttműködési Program, Duna Transznacionális Program, Interreg CENTRAL EUROPE Transznacionális Együttműködési Program, INTERREG EUROPE Interregionális Együttműködési Program, URBACT Interregionális Együttműködési Program. Fő aktorok az Európai Bizottság kijelölt szervei.
- Tematikus fejlesztési alapok: pl. Környezetvédelem és éghajlatpolitika (LIFE), Kreatív Európa, Európa a polgárokért (EFC), HorizonEurope. Az irányító hatósági feladatokat ezek esetében is az Európai Bizottság kijelölt szervei látják el.

³⁴³ Elsődlegesen említendő az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) és az Európai Szociális Alap (ESZA), de ide tartozik a Kohéziós Alap (KA) és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) is.

7.1.1.2 Hazai költségvetési források

- Modern Városok Program (MVP): a Kormány a Modern Városok Program keretében 2016. április 26-án együttműködési megállapodást kötött Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzatával a város további fejlődése és megújulása érdekében – az ennek végrehajtásával összefüggő feladatokat az 1283/2016. (VI. 7.) Korm. határozat rögzítette. A számos elemet magában foglaló fejlesztéscsomag megvalósítása folyamatban van, több projekt már sikeresen le is zárult. A kormányzati felelősök minden projektszinten kerülnek meghatározásra, jellemzően az érintett ágazatért felelős miniszter kapja a feladatot.
- Magyar Falu Program: kisebb települések fejlesztéseit finanszírozza az MVP mintájára.
- A Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal által közvetített K+F+I támogatási konstrukciókat finanszírozó alapok. Finanszírozó: Innovációs és Technológiai Minisztérium.
- Irinyi Terv iparstratégiai támogatási program keretében nyújtott támogatások, melyeket az IFKA Közhasznú Nonprofit Kft. koordinál.
- Kisfaludy Turisztikai Fejlesztési Program, illetve ennek zászlóshajójaként a Kisfaludy Szálláshelyfejlesztési Konstrukció, melyeket a Magyar Turisztikai Ügynökség Zrt. és a Kisfaludy2030 Turisztikai Fejlesztő Zrt. Nonprofit Zrt. kezel.
- Különböző minisztériumok által kiírt pályázatok.
- Állami tulajdonú szervezetek, illetve vállalatok központi finanszírozású beruházásai (MÁV Zrt., Volánbusz Zrt., Magyar Közút Nonprofit Zrt., NIF Zrt., NIPÜF Zrt.)
- Államilag támogatott vállalati hitelek, pl. Széchenyi hitelprogramok, Országos Mikrohitel Program. Közvetítője a hazai bankhálózat, illetve a vármegyei vállalkozásfejlesztési alapítványok is az aktorok között említhetők.
- Egyedi kormánydöntéssel nyújtott támogatás.
- Nagyvállalati Beruházási Támogatási Program (Pénzügyminisztérium).
- Állami finanszírozású otthonteremtési, illetve felújítási támogatások a lakosság számára bankokon, illetve a Magyar Államkincstáron keresztül.
- A nonprofit szervezetek projektjeit támogató Nemzeti Együttműködési Alap.
- Az európai uniós támogatási programokhoz kapcsolódó hazai társfinanszírozás.

7.1.1.3 Saját források

- A közsféra szereplők saját bevételei erősen korlátozottak, jelentősebb fejlesztésekre nem biztosítanak lehetőséget, jellemzően kisebb léptékű beavatkozások költségeit, illetve támogatott projektek önrészét fedezik, illetve az el nem számolható projektköltségek finanszírozását teszik lehetővé a működési kiadások fedezetén túlmenően.
- Privát (gazdasági) szereplők saját tőkéje, illetve piaci alapú bankhitel.

7.1.2 Kitekintés

A 2.1.2 alfejezetben már bemutatásra kerültek a területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések, a 3.5 fejezetben pedig a stratégiai célrendszer összhangját vizsgáltuk más stratégiákkal. Ezek során kiemelt jelentőséggel bírt Békés Megye Területfejlesztési Programja 2021-2027., illetve Békés Megye Integrált Területi Programja 2021-2027.

Békés Megye Területfejlesztési Programja az egyes prioritások keretében tervezett intézkedések indikatív forráskereteit az alábbiak szerint határozta meg:

Prioritás sorszáma	Prioritás megnevezése	Indikatív forrásigény (milliárd Ft)
1.	Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében	48,70
2.	Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések	25,00
3.	Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében	53,50
4.	Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében	46,23
5.	KLH-s járárok komplex programjainak megvalósítása	44,14
Összesen		217,57

83. táblázat: Békés Megye Területfejlesztési Programja 2021-2027. dokumentumban rögzített indikatív fejlesztési forrásigény

A TOP Plusz keretében Békés vármegye számára a Kormány 86,395 milliárd Ft-os keretösszeget rögzített.³⁴⁴ Békés megye Integrált Területi Program 2021-2027. 1.0 elfogadott változatában ebből az összegből Békéscsaba és térsége „Fenntartható város forrásfelhasználási mód” alapján tervezhető és leköthető forráskeret 15,686 milliárd Ft, melynek legalább 25%-át térségi projektek megvalósítására szükséges allokálni. Békéscsaba és térsége forráskerete prioritásonként az alábbiak szerint oszlik meg:

Prioritás sorszáma	Prioritás megnevezése	Forráskeret (Ft)
1.	Fenntartható városfejlesztés	7 030 161 368
2.	Fenntartható energiahatékonyság	1 772 584 773
3. ESZA	Fenntartható városfejlesztés ESZA Plusz elemei	2 414 000 000
3. ERFA	Fenntartható humán infrastruktúra	2 473 274 772
6.	Fenntartható versenyképes városfejlesztés	2 132 000 000
Összesen		15 822 020 913

84. táblázat: Békéscsaba és térsége számára allokált TOP Plusz forráskeret

Fenti források felhasználásának projektszintű tervezése önálló dokumentum, a TOP Plusz Városfejlesztési Programterv (TVP) keretében történik – ez a beavatkozások indikatív költségigénye mellett a támogatási kérelmek benyújtásának ütemtervét, a projektgazdákat és tervezett konzorciumi partnereket, valamint a kapcsolódó output indikátorokat is tartalmazza.

³⁴⁴ A 1086/2022. (II. 23.) Korm. határozat Békés vármegye indikatív forráskeretét 94,798 milliárd Ft-ra emelte, a vármegyei ITP ennek megfelelő átdolgozása jelen fejezet zárásáig nem történt meg.

A dedikált források kapcsán fontos még a Modern Városok Program keretében kötött megállapodást is kiemelni, melynek keretében a következő projektek/projektek elemek valósultak/valósulnak meg, illetve szakmai előkészítésük zajlik:

- CsabaPark Gasztronómiai és Élménypark fejlesztése;
- A Munkácsy Mihály örökségét ápoló és népszerűsítő Munkácsy-negyed fejlesztése;
- Békéscsabai Vásártér kialakítása;
- Geotermikus hőhasznosítás Békéscsabán;
- SMART GRID rendszer kialakítása I. ütem;
- Intelligens közlekedésvezérlő és környezetkímélő közösségi közlekedési rendszer kialakítása;
- A békéscsabai felsőoktatás komplex fejlesztése;
- Békéscsabai útfejlesztési célok megvalósítása;
- Békéscsaba városának bekötése az európai és magyar gyorsforgalmi út hálózatába: M44 fejlesztése;
- A Fürjesi összekötő út építése;
- Békéscsaba ipari parkjainak bővítése, iparfejlesztési célra alkalmas területek kialakítása és fejlesztése;
- Békéscsaba meglévő iparterületeinek kiszolgálása komplex infrastrukturális fejlesztésekkel;
- Békéscsabai Intermodális Logisztikai Terminál (BILT);
- Békéscsabai Repülőtér fejlesztése;
- Hűtő-, fagyasztó és feldolgozó üzem létesítése Békéscsabán;
- Paradicsomsűrítvény üzem létrehozása;
- Zöldségszáritó üzem létrehozása;
- Nyomdaipari tudás- és képzőközpont létrehozása Békéscsabán;
- Békéscsabai új városi sportuszoda és új városi sportcsarnok megvalósítása érdekében történő ingatlanvásárláshoz szükséges forrás biztosítás;
- Békéscsabai Röplabda Akadémia infrastrukturális feltételeinek megteremtése (Beruházás I. - Sportszálláshelyek kialakítása a Sportok Házában);
- Sportok Háza-városi sportcentrum kialakítása a meglévő sportcsarnokban (Beruházás II.);
- Új, multifunkcionális sportcsarnok tervezése a Békéscsabai Sportcentrumban;
- Városi sportuszoda tervezése a Békéscsabai Sportcentrumban;
- Wenckheim turista- és kerékpárút kialakítása;
- SMART GRID rendszer létesítése II. ütem;
- SMART közvilágítási rendszer kialakítása Békéscsabán.

7.1.3 Egyéb kötöttségek és lehetőségek

A fejlesztési tervek összeállítása során fontos figyelembe venni azt a kötöttséget, hogy a Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvény 10. § (1) alapján *Az önkormányzat érvényesen kizárólag a Kormány előzetes hozzájárulásával vállalhat a Polgári Törvénykönyv szerinti kezességet és garanciát, valamint köthet adósságot keletkeztető ügyletet.* Ez a törvényben részletezett kivételek ellenére is jelentős szigorítást eredményezett a megelőző időszak önkormányzati gazdálkodási lehetőségeihez képest. Mindez csökkenti az eladósodás veszélyét, ugyanakkor erőteljesen korlátozhatja a saját erős beruházások, fejlesztések megvalósítását.

A lehetőségek oldaláról pedig mindemellett azt érdemes kiemelni, hogy a 7.1.1 pontban bemutatott, potenciális elérhető forráslehetőségek realizálásából nemcsak az önkormányzatok és intézményeik, hanem más helyi szereplők (vállalatok, nonprofit szervezetek, lakosság) is aktívan kiveszik a részüket – különösen az FVS-hez illeszkedő fejlesztési céljaik megvalósítása érdekében.

7.2 Az üzleti modell bemutatása

A bevezetőben említetteknek megfelelően a részletes üzleti modell kidolgozásához a tervezési körülmények még nem adóttak, ezért annak elkészítése 2024. december 31. véghatáridővel történhet meg külső szakértői közreműködéssel. Az üzleti modell összeállítása során a Módszertani Kézikönyv iránymutatásának megfelelően a következő alapelveket szükséges alkalmazni:

- **Forrás-mix:** törekedni szükséges az olyan ideális forrás-mix kialakítására, amiben a projektek finanszírozása több lábon áll. Egy projektet nem csak egy típusú forrásból lehet finanszírozni.
- **Rugalmasság:** a finanszírozási terv projektlistája nem egy „kőbe vésett” lista. A projektfejlesztés során egy-egy projekt paraméterei változhatnak. Ugyanúgy új projektek kerülhetnek a listára és lehetnek törlendő projektek.
- **Pénzügyi fenntarthatóság:** a megvalósítást követően a projekteknek jellemzően van költségvonzata, esetleg termelnek bevételt.
- **Projektek kiválasztása:** a projektek megvalósítási sorrendje ne csak a forrás rendelkezésre állásán múljon. A megvalósításnál minél több finanszírozási kérdést szükséges figyelembe venni.
- **Eredményesség:** a vissza nem térítendő támogatásokra fókuszáló megközelítés kiindulópontja elsősorban a társadalmi haszon mérhetősége. A társadalmi haszon mellett szükséges figyelembe venni a pénzügyi eredményességet is (még ha nem is kell kötelezően elvárni, de fel kell mérni a lehetőségét).

7.2.1 Beavatkozások adatainak gyűjtése és ismertetése dimenzióként összegezve

Az egyes beavatkozási területeket minden esetben az elsődlegesen érintett dimenzióhoz kapcsolva összegezzük a legfontosabb információkat. A táblázatokban a másodlagos érintettség nem jelenik meg, ezért a tervezett beruházási költségek megoszlása erősen egyenlőtlen. A projektgyűjtés az 1. A partnerségi folyamat ismertetése az FVS tervezés időszakára vonatkozóan című fejezetben leírtaknak megfelelően, az érintett csoportok bevonása mellett történt, szóbeli és írásos információgyűjtés keretében egyaránt.

Megvizsgálandó szempontok	Prosperáló dimenzió
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	30,4 milliárd Ft
Megtérülést (bevételt, jövedelmet) biztosító elemek	Projektenként változó, de a legtöbb tervezett projekt rendelkezik bevételtermelő projektelemmel, vagy kibővíthető ilyennel: pl. létrejövő gazdasági infrastruktúra bérbeadása, üzleti szolgáltatások nyújtása, belépődíjas turisztikai attrakciók és szolgáltatások.
Források	A különböző vissza nem térítendő forrástípusok (pl. TOP Plusz, GINOP Plusz) mellett profitorientált vállalkozások beruházásai esetében a hitelből vagy saját tőkéből történő finanszírozás is releváns.
Finanszírozás elemek aránya	Projektenként változó, az előkészítettség aktuális fázisában még nem ismert. TOP Plusz forrás igénybevétele esetén jellemzően 100% a támogatás aránya, GINOP Plusz esetén pedig a támogatást igénylő szervezet státuszától, gazdálkodási adataitól és tervezett tevékenységeitől is függ az elérhető legmagasabb támogatási intenzitás.

Várható vagy elvárt eredmények	<p>A részletes eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a társadalmi és pénzügyi hasznok, valamint releváns esetben a pozitív és negatív externáliák figyelembevételével.</p> <p>A városi iparterületek és a meglévő gazdasági infrastruktúra mennyiségi és minőségi fejlesztése mérhető pénzügyi haszonnal járhat. Minimális pénzügyi és jelentős társadalmi haszonnal bír. A városi üzleti szolgáltatások infrastrukturális hátterének fejlesztése, a városi barnamezős területek újra hasznosításának ösztönzése és előkészítése, a térségi turisztikai vonzerők infrastrukturális fejlesztése, valamint a turisztikai háttérszolgáltatások bővítése. A prosperáló dimenzió további beavatkozásai elsődlegesen társadalmi haszonnal bírnak.</p> <p>A beavatkozások megvalósítói a tervezés, az alkalmazott technológiák meghatározása során törekedni fognak a beruházások környezeti hatásának minimalizálására.</p>
Kockázatok	<p>Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a megvalósítási, finanszírozási és fenntartási kockázatok figyelembevételével.</p> <p>Az aktuális gazdasági helyzetben a legnagyobb kockázatot a költségek emelkedése, a kapacitáshiány, a kevésbé kiszámítható gazdasági-pénzügyi környezet, illetve a fizetőképes kereslet időszakos csökkenése jelenti.</p>
Érdekeltek	<p>Békéscsaba MJV Önkormányzata Csorvás Város Önkormányzata Doboz Nagyközség Önkormányzata Újkígyós Város Önkormányzata Profitorientált vállalkozások NIF Zrt. Magyar Közút Nonprofit Zrt. NKHFÜ Kft. NIPÜF Zrt. Békés Airport Kft. Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. stb.</p>

85. táblázat: Az elsődlegesen a prosperáló dimenzióhoz sorolt beavatkozási területek összegző adatai

Megvizsgálandó szempontok	Zöldülő dimenzió
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	31,5 milliárd Ft
Megtérülést (bevételt, jövedelmet) biztosító elemek	Projektenként változó, több tervezett projekt rendelkezik bevéeltermelő projektelemmel, vagy kibővíthető ilyennel: pl. az alternatív/megújuló/részben megújuló energiahordozók hasznosítását biztosító berendezések és erőművek telepítése; az e-járművek használatának előmozdítása, szolgáltatásokkal történő támogatása.
Források	Projektenként változó, de jellemzően vissza nem térítendő támogatás (TOP Plusz, KEHOP Plusz, IKOP Plusz).
Finanszírozás elemek aránya	Projektenként változó, az előkészítettség aktuális fázisában még nem ismert, de jellemzően 100%-os támogatásintenzitással lehet kalkulálni.

Várható vagy elvárt eredmények	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a társadalmi és pénzügyi hasznok, valamint releváns esetben a pozitív és negatív externáliák figyelembevételével. A bevéeltermelő beavatkozások esetében pénzügyi haszon is realizálható, de a legtöbb esetben a társadalmi haszon (életminőség javulása, környezeti terhelés mérséklése) bír a legnagyobb jelentőséggel.
Kockázatok	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a megvalósítási, finanszírozási és fenntartási kockázatok figyelembevételével. Az aktuális gazdasági helyzetben a legnagyobb kockázatot a költségek emelkedése, a kapacitáshiány, a kevéssé kiszámítható gazdasági-pénzügyi környezet, illetve a fizetőképes kereslet időszakos csökkenése jelenti.
Érdekeltek	Békéscsaba MJV Önkormányzata Csabaszabadi Községi Önkormányzat Csorvás Város Önkormányzata Doboz Nagyközség Önkormányzata Gerendás Község Önkormányzata Kétsoprony Község Önkormányzata Szabadkígyós Község Önkormányzata Újkígyós Város Önkormányzata NIF Zrt. Magyar Közút Nonprofit Zrt. Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. stb.

86. táblázat: Az elsődlegesen a zöldülő dimenzióhoz sorolt beavatkozási területek összegző adatai

Megvizsgálandó szempontok	Digitális dimenzió
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	0,3 milliárd Ft
Megtérülést (bevételt, jövedelmet) biztosító elemek	Bevéeltermelő elemet nem tartalmaz.
Források	Vissza nem térítendő támogatás (Pl. TOP Plusz projekt részeként).
Finanszírozás elemek aránya	Projektenként változó, az előkészítettség aktuális fázisában még nem ismert – jellemzően 100%-os támogatásintenzitással lehet kalkulálni.
Várható vagy elvárt eredmények	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a társadalmi és pénzügyi hasznok, valamint releváns esetben a pozitív és negatív externáliák figyelembevételével. A település közlekedési folyamatok monitorozása elsődlegesen társadalmi haszonnal bír, pénzügyi haszon csak közvetetten jelenik meg. A monitorozás eredményeképp hatékonyabbá váló közlekedésszervezés ugyanakkor előnyös környezeti hatással bír.
Kockázatok	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a megvalósítási, finanszírozási és fenntartási kockázatok figyelembevételével. Az aktuális gazdasági helyzetben a legnagyobb kockázatot a költségek emelkedése, a kapacitáshiány és a kevéssé kiszámítható gazdasági-pénzügyi környezet jelenti.
Érdekeltek	Békéscsaba MJV Önkormányzata stb.

87. táblázat: Az elsődlegesen a digitális dimenzióhoz sorolt beavatkozási területek összegző adatai

Megvizsgálandó szempontok	Megtartó dimenzió
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	38,3 milliárd Ft
Megtérülést (bevételt, jövedelmet) biztosító elemek	Projektenként változó, több tervezett projekt rendelkezik bevéeltermelő projektelemmel, vagy kibővíthető ilyennel.
Források	Projektenként változó, jellemzően vissza nem térítendő támogatás (PI. TOP Plusz, EFOP Plusz konstrukciók keretében).
Finanszírozás elemek aránya	Projektenként változó, az előkészítettség aktuális fázisában még nem ismert, de jellemzően akár 100% is lehet a támogatásintenzitás.
Várható vagy elvárt eredmények	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a társadalmi és pénzügyi hasznok, valamint releváns esetben a pozitív és negatív externáliák figyelembevételével. A fejlesztési elképzelések elsődlegesen társadalmi célúak, azonban a kulturális, szabadidős és sportlétesítmények fejlesztése esetében kifejezetten hangsúlyos cél a pénzügyi fenntarthatóság.
Kockázatok	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a megvalósítási, finanszírozási és fenntartási kockázatok figyelembevételével. Az aktuális gazdasági helyzetben a legnagyobb kockázatot a költségek emelkedése, a kapacitáshiány, a kevéssé kiszámítható gazdasági-pénzügyi környezet, illetve a fizetőképes kereslet időszakos csökkenése jelenti.
Érdekeltek	Békéscsaba MJV Önkormányzata Csabaszabadi Községi Önkormányzat Csorvás Város Önkormányzata Doboz Nagyközség Önkormányzata Telekgerendás Község Önkormányzata Újkígyós Város Önkormányzata Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. stb.

88. táblázat: Az elsődlegesen a megtartó dimenzióhoz sorolt beavatkozási területek összegző adatai

Megvizsgálandó szempontok	Kiszolgáló dimenzió
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	3,4 milliárd Ft
Megtérülést (bevételt, jövedelmet) biztosító elemek	Bevéeltermelő elemet nem tartalmaz.
Források	Vissza nem térítendő támogatás (leginkább TOP Plusz konstrukciók keretében).
Finanszírozás elemek aránya	100%
Várható vagy elvárt eredmények	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a társadalmi és pénzügyi hasznok, valamint releváns esetben a pozitív és negatív externáliák figyelembevételével. A komplex csapadék- és belvízkezelési rendszer fejlesztése esetében a pozitív környezeti hatások kerülnek előtérbe.
Kockázatok	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a megvalósítási, finanszírozási és fenntartási kockázatok figyelembevételével. Az aktuális gazdasági helyzetben a legnagyobb kockázatot a költségek

Megvizsgálendő szempontok	Kiszolgáló dimenzió
	emelkedése, a kapacitáshiány és a kevéssé kiszámítható gazdasági-pénzügyi környezet jelenti.
Érdekeltek	Békéscsaba MJV Önkormányzata Szabadkígyós Község Önkormányzata Telekgerendás Község Önkormányzat Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. stb.

89. táblázat: Az elsődlegesen a megtartó dimenzióhoz sorolt beavatkozási területek összegző adatai

Vizsgált dimenzió	Tervezett beruházási költség (becsült bruttó forrásigény)
Prosperáló dimenzió	30,4 milliárd Ft
Zöldülő dimenzió	31,5 milliárd Ft
Digitális dimenzió	0,3 milliárd Ft
Megtartó dimenzió	38,3 milliárd Ft
Kiszolgáló dimenzió	3,4 milliárd Ft
MINDÖSSZESEN	103,9 milliárd Ft

90. táblázat: Az FVS összesített tervezett beruházási költsége

7.2.2 A finanszírozási terv összefoglalója

A finanszírozási terv összefoglalóját a 8.3 melléklet tartalmazza, ebben dimenziókénti bontásban láthatók az egyes beavatkozási területekhez (beavatkozás csoportokhoz) kapcsolódó finanszírozási információk. A rugalmasság elve miatt a lista nem teljes körű, a ciklus során folyamatosan változhat, bővíthet. Fontos továbbá megjegyezni, hogy projektszinten a legtöbb adat még nem áll rendelkezésre, ezek szintén a későbbiekben válnak pontosabbá, részletesebbé. A táblázat a tervezett és a már folyamatban lévő, de stratégiailag fontos fejlesztési elképzeléseket is tartalmazza, összhangban a 6. Cselekvési terv fejezetben foglaltakkal.

7.3 Fenntartható üzemeltetés

A megvalósult fejlesztések működtetési / üzemeltetési feladatait, az ezért felelős szervezeteket és struktúrát a 2.4.2. Működési modell alfejezet mutatja be részletesen. Fontos hangsúlyozni, hogy a városfejlesztési célokat szolgáló projektek előkészítésének egyre hangsúlyosabb részévé válik a környezeti mellett a pénzügyi fenntarthatóság vizsgálata is. Az előzetes értékelés során a következő szempontokat szükséges figyelembe venni minden releváns esetben:

- Időtáv meghatározása: a megvalósítás időtartamát követően években meghatározott fenntartási időszak. A kötelező fenntartási idő az infrastrukturális beavatkozások esetében jellemzően 5 év, azonban a pénzügyi fenntarthatóságot ennél jellemzően hosszabb időtávon szükséges vizsgálni: vállalati infrastruktúra esetében 10-15 év, energetikai beruházások esetében 15-25 év, vonalas infrastruktúra létrehozása esetében 25-30 év az irányadó.
- Költségek: a felmerülő fenntartási költségek nevesítése és mértékének meghatározása – üzemeltetési és pótlási költségek számbavételével. A fenntartási költségek minimalizálása minden beruházás esetében olyan kulcskérdés, amit már a műszaki tervezés során figyelembe kell venni. Smart megoldások alkalmazásának lehetőségét minden esetben célszerű vizsgálni.
- Bevételek: amennyiben a fenntartás során bevételek is azonosíthatóak, akkor azt is számításba kell venni.

- Externáliák: a projekt hatásai által kiváltott közvetett negatív vagy pozitív társadalmi/gazdasági/környezeti hatások.
- A projekt esetleges későbbi értékesítésének lehetősége (pl. egy ingatlanfejlesztés eredményének várható értékesítése) – amennyiben releváns.

Az üzemeltetési költségekre vonatkozó becslések beavatkozási területek szerinti bontásban a 8.3 mellékletben olvashatók.

7.4 Projektcsatorna fejlesztés intézményesítése

A projektfejlesztés intézményi hátterét az irányítási modell bemutatásának részeként a 2.4.1. és az 5. fejezetek részletesen taglalják. Jelen pontban összefoglalóan elmondható, hogy az európai uniós forrásból megvalósuló projektek és a Modern Városok Program kijelölt fejlesztései esetében a Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. a kulcsszereplő, míg a Modern Városok Program egyes projektjei, valamint egyéb, önkormányzati finanszírozású beavatkozások koordinátora a Békéscsabai Polgármesteri Hivatal Stratégiai és Fejlesztési Osztálya. A hozzájuk tartozó területeken ők látják el a projektgyűjtés, a műszaki előkészítés és üzleti tervezés feladatait (belső erőforrásból vagy külső szakértők bevonásával), valamint a lebonyolítás koordinációját egyaránt.

8 Mellékletek

8.1 Antiszegregációs Terv

A 2021-2027-es tervezési időszak TOP Plusz forrásainak felhasználását megalapozó Fenntartható Városfejlesztési Stratégia keretén belül készülő antiszegregációs terv immáron a negyedik ilyen jellegű program, ami Békéscsaba MJV számára készült.

Az antiszegregációs terv küldetése minden esetben a leszakadó társadalmi csoportok elkülönülésének, koncentrált területi megjelenésének (szegregátumok) feltárása és elemzése, értékelése. Ezen felül feladata a helyi szakpolitikát érintő horizontális és területi fókuszú intézkedések megfogalmazása a feltárt, elsősorban társadalmi, de épített környezetet, szolgáltatásokat stb. is érintő kedvezőtlen jelenségekkel, hiányosságokkal kapcsolatban. Szintén az antiszegregációs terv feladata, hogy megállapításaival megalapozza a mindenkori területi operatív programokból (jelenleg: TOP Plusz) finanszírozott szociális városrehabilitációs projektek tartalmát és elvárt eredményeit.

A terv bevezetőjeként fontos áttekintenünk, hogy a téma vonatkozásában mi történt Békéscsaba MJV-ben az eddig lezajlott két tervezési időszakban. Az alábbi összefoglaló táblázatban az eddigi történéseket és a körülmények változását rögzítjük vázlatosan.

Tervezési időszak:	2007-2013	2014-2020	
Antiszegregációs tervet tartalmazó stratégiai dokumentum	Békéscsaba Integrált Városfejlesztési Stratégiája, 2008	Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája, 2016	Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája, módosítás, 2018
A szegregátumok lehatárolását meghatározó módszertan	KSH módszertan 2007	KSH Módszertan 2007	KSH módszertan 2016 (finomított számítási módszer)
Lehatárolt szegregátumok Békéscsabán	nincs lehatárolt szegregátum vagy veszélyeztetett terület, de alacsony presztízsű területek vizsgálata megtörtént	nincs lehatárolt szegregátum vagy veszélyeztetett terület, de alacsony presztízsű területek vizsgálata megtörtént	egy szegregátum (Berényi út menti tömb) és egy veszélyeztetett terület (Franklin utca és környéke) került lehatárolásra
Szociális városrehabilitációs beavatkozás (projekt) Békéscsabán	nem értelmezhető	TOP-6.9.1-15-BC1-2016-00001	TOP-6.9.1-16-BC1-2017-00001 (ESZA) TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 (ERFA)

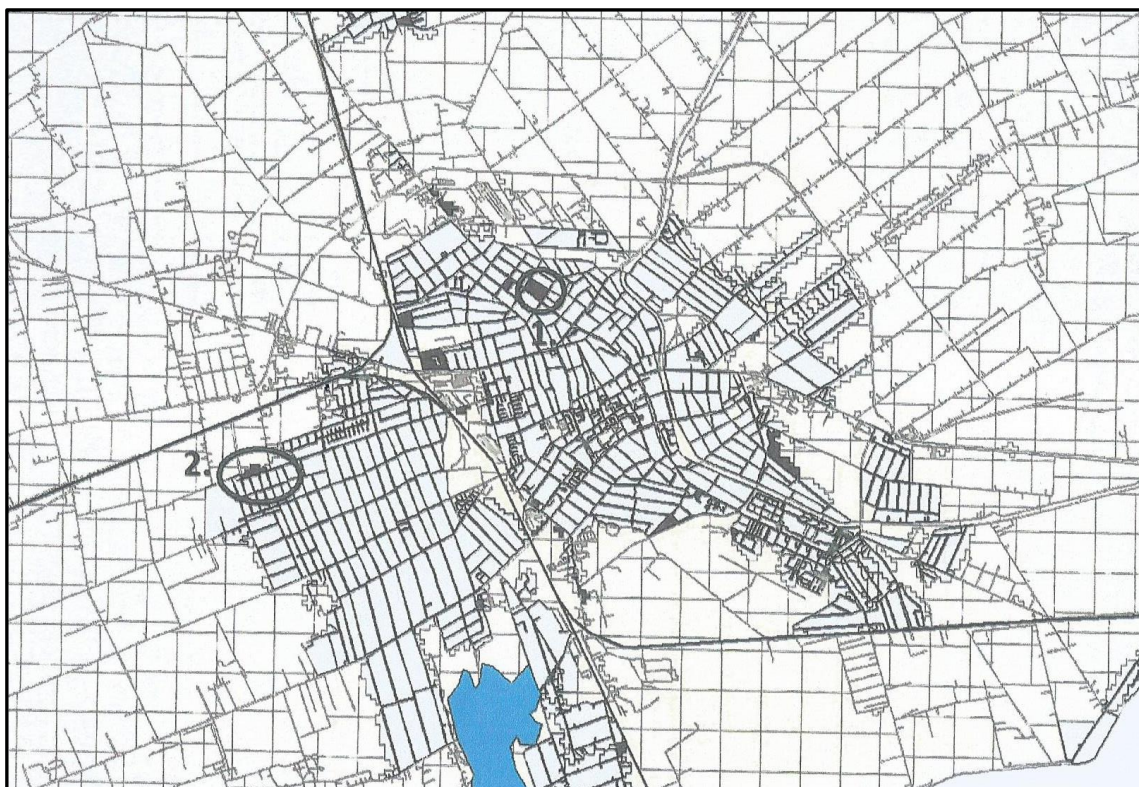
91. táblázat: Békéscsaba MJV antiszegregációs tervi előzményei

Sem a 2001-es KSH népszámlálás eredményeire alapozott első antiszegregációs terv (2007-2014), sem pedig a már 2011-es KSH népszámlálási adatokon nyugvó második antiszegregációs terv (2014-2020) nem mutatott szegregátumokat Békéscsaba MJV területén. A helyi szakemberek ugyanakkor már ebben a két dokumentumban is indokoltnak érezték három problémával terhelt terület szorosabb vizsgálatát. Ezek az alábbiak:

- Zártkertek
- Berényi út menti tömb (Berényi út 69-73., Lenkey u. 24-26., József u. 12-24., Dessewffy u. 11.)
- Franklin utcai szociális bérlakások

Időközben (2015-2016) megváltozott a szegregátumok lehatárolásának KSH kritériumrendszere (a számítás módja), és ezzel a 2016-os szegregációs térképeken már egy, 35%-ot meghaladó szegregátum (Berényi út menti tömb) és egy 30%-ot meghaladó, de 35%-ot el nem érő veszélyeztetett terület (Franklin utca és környéke) került lehatárolásra.

A szegregátumok területi elhelyezkedése az alábbi KSH szegregációs térképen követhető. A két érintett terület a város északi, ill. észak-nyugati részén található, külvárosi, falusias jellegű, családi házas beépítettségű környezetben.

91. ábra: Békéscsaba szegregátum áttekintő – Szegregációs mutató 30% feletti (vágat)

Forrás: KSH

Mivel a 2021-ben aktuális népszámlálás 2022-re tolódott, az FVS készítése során nem állnak rendelkezésre friss népszámlálási adatok, ami Békéscsaba MJV számára is rendkívüli módon megnehezíti az aktuális helyzet rögzítését.

Az FVS Módszertani útmutató iránymutatásait követve a 2018-as ITS-ben rögzített állapotot alapul véve vázoljuk a szociális helyzet indikátoraiként felfogható jelenségek változását (segélyezés, bérlakásállomány/igénybevétel stb.) és bemutatjuk a szociális városrehabilitációval érintett területen a beavatkozások hatására kialakult helyzetet. Mindkét esetben az önkormányzat által rendelkezésre bocsátott adatbázisokra és szakértői interjúkra támaszkodunk.

8.1.1 Helyzetelemzés és értékelés

8.1.1.1 A szegregáció társadalmi jelenségeinek horizontális elemzése – a változások értékelése

Bevezetőként megállapítható, hogy Békéscsabán a szegregátumok kialakulásához vezető folyamatok a szociális ellátórendszer és a sokoldalú támogató intézményrendszer hatékony működtetése mellett megfelelő kontroll alatt vannak. Az alábbi alfejezetben elsőként a helyi társadalom helyzetét jellemző segélyezési adatok elemzése történik, majd a szociális ellátórendszer főbb szereplői által nyújtott szolgáltatások és az azok biztosítása során levont, a társadalom állapotát érintő következtetések kerülnek kiemelésre. A városi szintű átfogó elemzések mellett kitérünk a városon belüli területi jelenségek elemzésére is.

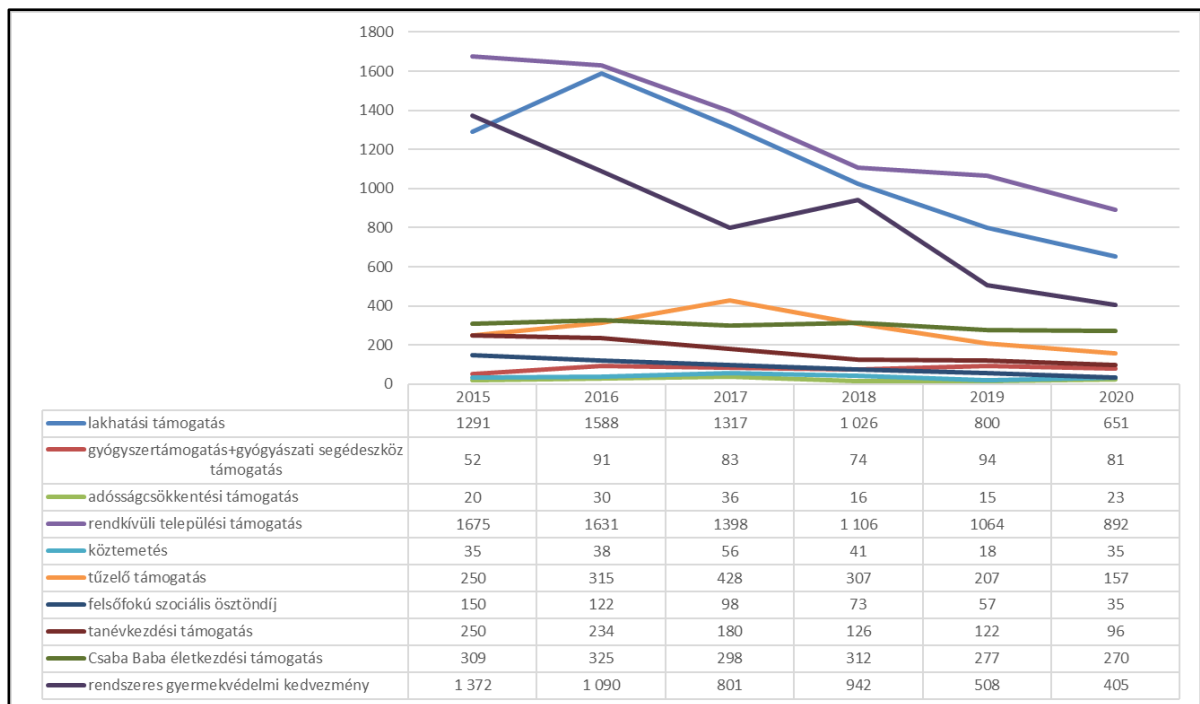
A szociálisan rászorulókat általános helyzete Békéscsabán a segélyezési adatok tükrében

2015-től számos feladat, ezzel együtt több támogatási/segélyezési forma is átkerült az önkormányzattól a Békéscsabai Járási Hivatalba, ami az önkormányzat személyi állományát is jelentősen érintette. Több, 2015-ig az önkormányzat által biztosított segély a Járási Hivatalhoz került (és átalakult), ugyanakkor ezzel párhuzamosan az önkormányzatok és járási hivatal adatátjárhatósága nem erősödött meg kellőképpen.

A hatályos jogszabály szerint egyetlen egy önkormányzati támogatást (Rendkívüli települési támogatás - RTT), valamint a jegyzői hatáskörbe tartozó rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt kötelező biztosítani. Békéscsaba, támogatási rendszerével a generózusabb önkormányzatok közé tartozik. A város megtartott szinte minden korábbi, önkéntesen nyújtandó támogatást, amelyek az alábbiak:

- települési lakhatási támogatás
- köztemetés
- települési gyógyszer-támogatás, gyógyászati segédeszköz támogatás
- települési adósságcsökkentési támogatás
- gyermekek védőoltása
- rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény
- szociális célú tüzelőtámogatás
- tanévkezdési támogatás
- felsőfokú tanulmányokat támogató szociális ösztöndíj
- rendkívüli települési támogatás
- Csaba baba életkezdési támogatás

A települési támogatások a vonatkozó önkormányzati rendelet értelmében kerülnek meghatározásra és rögzítésre a pénzügyi és természetbeni ellátások országos nyilvántartási rendszerében (PTR). Az önkormányzatok kiemelt feladata a települési támogatások megállapításával és folyósításával kapcsolatban a *közütemi szolgáltatókkal való együttműködés*. Békéscsaba MJV-ben a biztosított önkormányzati segélyezési formák közül a három legfontosabb és legtöbbet által igénybe vett: 1.) rendkívüli települési támogatás, 2.) a lakhatási támogatás és 3.) a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény. Mindhárom esetben az igénybe vevők (jogosultak) száma évről évre csökken, bár a *rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény* esetében 2018-ban volt egy erőteljesebb kiugrás.

92. ábra: Az önkormányzat által biztosított szociális ellátások igénybevétele 2015-2020

Az esetszám csökkenésének oka egyrészt a családok és egyének szociális helyzetének, jövedelmi viszonyainak általános javulása³⁴⁵, ugyanakkor tény az is, hogy a jogosultság megállapításához használt, a vonatkozó jogszabályban rögzített jövedelmi minimumok évek óta alig változtak³⁴⁶. Vélhetően az okok összetettek és mindkét tényező együttesen játszik szerepet az értékek csökkenő alakulásában. A munkajövedelmek általános növekedése, a korábban közmunkából élők kiterjedt foglalkoztatása³⁴⁷ a legtöbb esetben a korábbi igénybe vevők cca. 50%-át kiszorította jogosultsági körből.

- A rendkívüli települési támogatás egy évben több alkalommal is igénybe vehető, tehát ha csak az igénybe vevők számát tekintjük, nem kapunk pontos képet a valós helyzetről.
- A költségvetésben szociális támogatásokra elkülönített keretösszegeből a lakhatási támogatás az egyik legkiemelkedőbb, és ebben a támogatási formában részesül a legtöbb lakos is. A lakhatási támogatásban részesülők nem szükségszerűen jelentik azokat a társadalmi csoportokat, amelyek helyzetét a napi szintű nélkülözés és a mélyszegénység jellemzi, nem szükségszerűen alacsony képzettségűek és munkanélküliek. Gyakori támogatottak pl. a kinyugdíjasok, nagycsaládosok. Ahogy arra utaltunk, az összesítő diagramon kék színnel kiemelt lakhatási támogatási adatokban tetten érhető csökkenés oka, hogy a támogatás összege kötött a nyugdíjminimumhoz. Az öregségi nyugdíjminimum 2007 óta nem változott, és a Békéscsaba MJV Önkormányzata is régen módosította a

³⁴⁵ Erre a tendenciára utal, hogy a Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ 2016 decemberében 1000 tartós élelmiszercsomagot osztott ki és az is kevés volt, ellenben most 500-nál nincsenek többen a rászoruló családok. Ezek közül 300 saját kliensi körből jön, további 200 az Idősek Otthonából (az Otthon is beszállt a kliensi körbe). Kevesebb jelenleg (2021 év végén) az igény, mint akár pár éve is.

³⁴⁶ 2022. január 1-től a minimálbér bruttó 200 000 Ft, míg a garantált bérminimum bruttó 260 000 Ft-ra emelkedett. Forrás: (Magyar Közlöny 229. szám, 2021.12.15.)

³⁴⁷ A Békéscsabai járásban még 1048 fő, 2016 októberéig pedig 1764 fő volt közfoglalkoztatásban (HEP, 2018). Ezen belül 2014-ben még hozzávetőlegesen 1000 főnyi közmunkás dolgozott a városban, 2021-ben ez már csak 59 fő.

jövedelemhatárokat, amíg ezzel szemben az átlagbérek folyamatosan emelkedtek. Ezáltal sok háztartás kiszorult a támogatásból.

- A rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény a három legjelentősebb tételt jelentő segélyezési formák közül a legerősebb indikátora az alacsony jövedelemnek, és ezzel a többnyire szociálisan hátrányos helyzetnek.

A 91. ábrán látható, hogy az egyébként is alacsony esetszámmal bíró támogatási formák esetében az igénybevevők számának csökkenése nem annyira erőteljes, mint azt az előzőekben bemutattuk. Ezek a támogatások egyedi élethelyzetekhez kapcsolódnak. Látható, hogy a gyógyszer-támogatásban részesülők száma kisebb ingadozással inkább stagnál, mint csökken. Ennek a támogatási formának a jellemző igénybevevői az alacsony jövedelemmel bíró idősök (kisnyugdíjasok) – ők jellemzően előbb kifizetik a lakhatási költségeiket (rezsi), de ennek a sok esetben szükségszerű tételnek a kifizetéséhez már önkormányzati segítségre is szükségük van.

A különféle segélyezési típusokat igénybe vevők lakhely szerinti területi megoszlását érdemes az önkormányzatnak tudatosan nyomon követnie. Ugyanakkor csak bizonyos támogatási típusok bizonyulnak jó indikátoroknak a szegregációs folyamatok nyomon követésére. A szegregációs folyamatokban leginkább érintett alacsony vagy semmiféle munkajövedelemmel nem rendelkező családok főként az első három támogatástípust veszik igénybe.

A 2018-ban módosított ITS ASZT-ben az akkor még létező *foglalkoztatás helyettesítő támogatás*, valamint a ma is létező *lakásfenntartási támogatás* és *rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény* területi (városrészi szintű) elemzése történt meg a KSH és az önkormányzat adatszolgáltatása alapján. Az ITS-ben (2018) segélyezési adatok vizsgálata túlnyomórészt megerősítette a népszámlálási adatok alapján mért eredményeket, vagyis a három legalacsonyabb státuszú városrészben és a külterületeken élő háztartások az átlagosnál nagyobb arányban részesültek segélyezésben.

Önkormányzati támogatásban részesülők területi megoszlása:

Békéscsaba MJV Önkormányzata a jogszabályi kötelezettségei alapján kiterjedt adatbázissal rendelkezik a segélyezések vonatkozásában, amit párhuzamosan több szakszervi szoftver felhasználásával is rögzít. Ugyanakkor a szakrendszerek adatbázisainak egyike sincs egyelőre GIS eszközökkel megtámogatott, területi értékelést lehetővé tevő, és ezzel döntés-előkészítést támogató rendszerrel összekapcsolva. Jelen helyzetben KSH aktuális népszámlálási adatai híján – a szakértői interjúkon kívül – a segélyezés (nem minden típus) adatainak területisége adhat némi támpontot a szociálisan hátrányos helyzetűek területi koncentrációinak feltárásához.

Az FVS Antiszegregációs tervének elkészítéséhez Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala anonimizált adatbázist biztosított a Rendszeres Gyermekvédelmi Kedvezményben (RGYK) és a Lakhatási támogatásban részesülők területi megoszlását illetően (csak utcákra – név és házszám nélkül – vonatkoztatva az eseteket). Az adatok összesítése és statisztikai értékelése alapján a következő megállapítások vonhatók le a rászoruló lakóhely szerinti, területi elhelyezkedésével kapcsolatban:

1.) Rendszeres Gyermekvédelmi Kedvezményben részesülők területi megoszlása: 2015-ben 1924, míg 2020-ban 574 fő (30%) részesült RGYK-ban Békéscsabán. A 2020-as adatokat figyelembe véve a támogatásban részesülők a város 139 utcájában élnek, megoszlásuk egyenetlen: 115 utcában 1-4 fő kedvezményezett él csupán. 33 olyan utca van, ahol 5-nél több kedvezményezett él, és ezen belül összesen 13, ahol a kedvezményezettek száma meghaladja a 10 főt. Ebben a 13 utcában az összes

RGYK-ban részesülő 36%-a él (83. táblázat). Összeségében elmondható, hogy az RGYK támogatásban részesülők legnagyobb területi koncentrációi a Kazinczy-lakótelepen és annak környezetében, valamint a Berényi és Szarvasi út által közrefogott területen találhatók, utóbbi a lehatárolt szegregátum környezete is egyben. Ide sorolható még a Jamina lakótelep tágabb környezete a Franklin utcával (rehabilitált, szegregációval veszélyeztetett tömbök) és az Irsai Olivér utcával. A hivataltól kapott anonimizált adatokból nem látható, hogy a Franklin utcai kedvezményezettek a 40 szociális bérlakás lakói-e. A tanyás külterületen a Nagyrét tanya a leginkább érintett, de további tanyákon is találunk kisebb számban támogatottakat.

Utca / közterület	Kedvezményezettek száma	Városrészi elhelyezkedés
Arany János u.	10	Déli városrész
Botyánszki Pálné u.	10	Berényi és Szarvasi út által közrefogott terület
Irsai Olivér u.	10	Jamina ltp.
Kazinczy u.	11	Kazinczy-ltp. környezete
Lorántffy u.	11	Berényi és Szarvasi út által közrefogott terület
Lenkey u.	12	Berényi és Szarvasi út által közrefogott terület
Vécsey u.	12	Kazinczy-ltp. környezete
Nagyrét tanya	13	külterület
Kazinczy-ltp.	16	Kazinczy-ltp. környezete
Andrássy út	21	Kazinczy-ltp. környezete
Franklin u.	22	szegregációval veszélyeztetett terület – Jaminától nyugatra
Lencsési út	24	Délkeleti városperem
Bartók B. út	34	444. út

92. táblázat: Az RGYK-ban részesülők 36%-át tömörítő 13 utca és azok elhelyezkedése Békéscsabán

2.) Lakhatási támogatásban részesülők területi megoszlása: 2015-ben 1291, míg 2020-ban 651³⁴⁸ fő (50%) részesült lakhatási támogatásban. Itt a csökkenés aránya visszafogottabb, mint az RGYK esetében. A 2020-as adatokat figyelembe véve a támogatásban részesülők a város 233 utcájában élnek (azaz jóval erősebb a területi szóródásuk, mint az RGYK-ban részesülőknek). Megoszlásuk a kedvezményezettek számát figyelembe véve még inkább egyenetlennek tűnik: 233 utcából 199 utcában 1-4 kedvezményezett él.

Érdekes módon itt is 33 olyan utca van, ahol 5-nél több kedvezményezett él, és ezen belül összesen csak 8, ahol a kedvezményezettek száma meghaladja a 10 főt. Ebben a 8 utcában 141 fő támogatott él, ami 22%-a az összes támogatottnak (84.táblázat).

Összeségében elmondható, hogy a lakhatási támogatásban részesülők nagyobb számúak, mint az RGYK-ban részesülők. Területi koncentrációjuk kisebb arányú, szóródásuk erősebb, mégis kirajzolódnak azok a területi koncentrációk, ahol az kedvezményezettek száma magasabb. Ezek gyakorlatilag ugyanazok az utcák, mint az RGYK esetében.

Utca / közterület	Kedvezményezettek száma	Városrészi elhelyezkedés
Kazinczy u.	12	Kazinczy-ltp. környezete

³⁴⁸ Ebből 11 fő nem békéscsabai címen szerepelt – ezeket nem vettük figyelembe a további számításoknál.

Bartók B. út	13	444. út
Vécsey u.	13	Kazinczy-ltp. környezete
Andrássy út	17	Kazinczy-ltp. környezete
Franklin u.	17	szegregációval veszélyeztetett terület – Jaminától nyugatra
Pásztor u.	17	Lencsési úttal párhuzamos utca, Délkeleti városperem
Kazinczy-ltp.	24	Kazinczy-ltp. környezete
Lencsési út	28	Délkeleti városperem

93. táblázat: A Lakhatási támogatásban részesülők 22%-át tömörítő 8 utca és azok elhelyezkedése Békéscsabán

Az elemzés következtetése, hogy a két vizsgált önkormányzati támogatástípus kedvezményezettjeinek területi elhelyezkedése kirajzolja a városban a viszonylag alacsonyabb státuszú lakossági csoportok koncentrációit. A szegregátum (Berényi út) és a szegregációval veszélyeztetett terület (Franklin u. és környéke) nem kizárólagosan érintettek Békéscsabán. Adatokkal alátámaszthatóan további alacsonyabb státuszú és támogatásokra rászoruló lakosságot találunk koncentráltabban a Kazinczy-lakótelepen és annak közvetlen környezetében (a Szabolcs utca – Bartók Béla út – Petőfi – Jókai utcák által közrefogott területen) és néhány további utcában, főként a déli városrészben. Ezek a területek nem KSH által lehatárolt szegregátumok. A támogatások területi koncentrálódása ugyanakkor jelzi, hogy az önkormányzatnak figyelmet szükséges fordítania – ahogy teszi is – a nevesített területeken a helyi társadalom leszakadási folyamatának megállítására.

Közfoglalkoztatás helyzete Békéscsabán:

A foglalkoztatás kulcskérdés a veszélyeztetett társadalmi csoportok helyzetének stabilizálásában, majd a felzárkóztatás folyamatában. A FVS 2.1.5 fejezete részletesen tárgyalja a foglalkoztatási helyzet alakulását, ami az országos helyzetnek megfelelően javuló tendenciát mutat az utóbbi években (a koronavírus járvány kétségtelenül némi anomáliát okozott a kedvező trendben).

A közfoglalkoztatás szervezését a Polgármesteri Hivatal Szociálpolitikai Osztálya látja el, célja, hogy a közfoglalkoztatáson belül a város és lakossága számára értékteremtő munka történjen, melynek révén a foglalkoztatottak is hasznosnak érezhetik a munkájukat. 2014-ben 1000 közfoglalkoztatott volt a településen, 2021-ra 56-ra csökkent létszámuk. Az önkormányzati feladatellátást már csak minimálisan tudja segíteni a közmunkaprogram. A résztvevők jelentős része idős. Ők tulajdonképpen már a következő ellátási formára várnak. A közmunkaprogramban még az ehhez szükséges hátralévő relatíve minimális időt töltik ki. Esetükben szinte bizonyos, hogy a munkaerőpiacon nem boldogulnának.

A Békés Vármegyei Kormányhivatal Foglalkoztatási, Munkaügyi és Munkavédelmi Főosztály Közfoglalkoztatási Osztálya és a Békés Vármegyei Kormányhivatal Békéscsabai Járási Hivatala Foglalkoztatási Osztálya, illetve a Belügyminisztérium 2020. évben összesen 84 226 504 Ft támogatással segítette az önkormányzat közfoglalkoztatásának megvalósítását, amelyhez az önkormányzat 4 785 352 Ft önrészt biztosított. A 2020. évi közfoglalkoztatásról szóló önkormányzati beszámoló szerint Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata az országos közfoglalkoztatási mintaprogramban is részt vesz. A lakhatási kihívásokkal küzdő személyek foglalkoztatására kiemelt támogatással kerülhetett sor, 2020. február 29. napjáig 12 fő, 2020. március 1. napjától ismét 12 fő foglalkoztatási és bérköltségei mellett a szükséges dologi költségeket is finanszírozta a központi költségvetés.

Romák helyzete Békéscsabán

Békéscsaba MJV Helyi Esélyegyenlőségi Programja kiemeli a romákkal és a mélyszegénységben élőkkel kapcsolatos adatok hiányát. „Az egyes célcsoportok tekintetében problémát okoz a valós helyzet feltérképezése, ugyanis a romákra, a mélyszegénységben élőkre vonatkozóan nem készülnek külön kimutatások. (HEP, 2018). A HEP megerősíti, hogy „a cigányság és a mélyszegénység két olyan halmazt képez, melynek van ugyan közös metszete, ám a kettő nem fedi teljesen egymást, tehát egy teljeskörű azonosítás hibás volna.” Ezt a békéscsabai tapasztalatok nagyban alátámasztják.

Békéscsaba Megyei Jogú Városban - a 2011. évi népszámlálási adatok alapján - 441 fő vallotta magát romának. A Roma Nemzetiségi Önkormányzat és Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata jó kapcsolatot tart fent, együttműködésük folyamatos.³⁴⁹ A szakértői interjúk során elhangzottak szerint „Békéscsabán lakosságarányosan elenyésző számban vannak jelen a cigányok, viszont annál látványosabb / hangosabb a jelenlétük. Számuk érzékelhetően növekszik, de ez statisztikailag nem megfogható jelenség.” A cigány családok a környékbeli településekről érkeznek a városba. A Békéscsabán élő cigányok jellemzően Gábor cigányok.³⁵⁰ A CSGYK információi szerint az ellátottjaik cca. 15-20%-a cigány származású. Az önkéntes családsegítés esetén az ellátottak 20%-a roma. Elmondása szerint nem jellemző Békéscsabán a cigányok szegregált létformája – ugyanakkor érzékelhető némi területi koncentráció, jelenlétük egyes területeken jellemzőbb, mint máshol. A békéscsabai cigányoknak kis százaléka él mélyszegénységben: több cigány család kifejezetten jómódú. A munkajövedelem átlagos életnívót biztosít, míg a látványos meggazdagodásnak az elképzelések szerint akár egyéb, kevésbé legális forrása is lehet.

A tágabb térség – várostérségen túlnyúló – helyzetét jellemzi, hogy *Medgyesegyházán* jelentősebb számú roma lakosság van jelen. Ott élt a vajda, ezért költöztek oda sokan. *Kétegyháza*n a roma népesség teljes utcasort foglal el, itt már a telepés megjelenésük jellemző. A Békéscsaba MJV Helyi Esélyegyenlőségi Program szerint „A *halmozódó hátrányok felszámolásához összehangolt, a gazdaságra, a közlekedési viszonyokra, az oktatásra, az egészségügyre, a lakhatási feltételekre és a szociális szolgáltatásokra egyszerre kiterjedő intézkedésekre, komplex térségi fejlesztési programokra és antidiszkriminációs intézkedésre van szükség, elsősorban a romák által lakott területeken.*” A HEP (2018) a következő problémákat és fejlesztési lehetőségeket azonosította be (84.oldal):

beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
Magas az elégtelen lakhatási körülményeket biztosító önkormányzati lakások száma.	A felújításra szoruló önkormányzati bérlakás állomány lakhatóvá tétele.
Nagymértékű a családok szegregációja.	A roma és a mélyszegénységben élő lakosság társadalmi integrációját és esélyegyenlőségét segítő szolgáltató rendszer kialakítása.

94. táblázat: A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata Békéscsabán.

Forrás: Békéscsaba HEP, 2018

A halmozódó hátrányok csökkentését és felszámolását szolgáló szervezeti /intézményi hálózat Békéscsabán

Ahogy azt a HEP is jelzi, a szegregációs folyamatok megállítására és visszafordítására, integrált megközelítésre és programozott beavatkozásokra / intézkedésekre van szükség, aminek kulcsszereplői

³⁴⁹ Az Önkormányzat együttműködési megállapodás keretében a Roma Nemzetiségi Önkormányzat működési feltételeit biztosítja, támogatja a pályázati tevékenységében, a tevékenységek finanszírozásához kiszámítható támogatást nyújt. (HEP, 2018)

³⁵⁰ A Gábor-cigányok vagy kalapos gáborok (röviden gáborok) Romániában – főleg Erdélyben – honos cigányok. Cigányul, románul és többnyire magyarul is beszélnek, de különállásukat szigorúan őrzik. (Forrás: <https://hu.wikipedia.org/wiki/G%C3%A1bor-cig%C3%A1nyok>)

a szociális ellátórendszer, az oktatási szféra és a gazdaság szereplői; ezek intézmények, érdekvédelmi (nonprofit) szervezetek és vállalkozások stb. is lehetnek. Békéscsaba szociális ellátórendszere különös figyelmet fordít a lakosok szociális biztonságára, amiről nem egyszerűen a rászorultság alapján biztosított önkormányzati támogatások, hanem a komplex szolgáltatások és az együttműködési hálózatok is gondoskodnak.

Az FVS Humán Munkacsoport (2021.10.26) ülésén elhangzottak szerint *„a szociális ellátórendszer legfőbb erénye a komplexitás. Komplex és hatékony az együttműködés az ellátórendszer és annak fenntartói között (állami, önkormányzati, egyházi, civil szervezetek). A szociális rendszer gyors reagálású, reflexióra képes.”*

A szakági irányítási modell szerint a szociális (és egészségügyi) ellátórendszer működtetése és a területekkel kapcsolatos ágazati döntések Békéscsaba MJV Önkormányzat Közgyűlésének Családügyi és Népjóléti Bizottságához tartoznak, ami hét fővel működik (három képviselő és négy egyéb tag). A szakterület operatív koordinációja Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatal Szociálpolitikai Osztálya, azon belül a *Szociális és Egészségügyi Csoport* feladata. A csoport tevékenysége:

- Ellátja a szociális rászorultságtól függő pénzbeli és természetben nyújtott szociális és egyéb ellátásokkal kapcsolatos feladatokat;
- A feladatkörébe tartozik az önkormányzati bérlakások bérbeadásával kapcsolatos döntések előkészítése és végrehajtása
- A Szociálpolitikai Osztály feladatkörébe tartozóan előkészíti:
 - Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Szociális Szolgáltatástervezési Konceptióját
 - Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Lakáskonceptióját
 - Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Helyi Esélyegyenlőségi Programját
- Az osztályhoz tartozik az első lakástulajdon megszerzéséhez adható kamatmentes kölcsön támogatással összefüggő ügyek kezelése (Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlésének 19/2016. (V. 3.) önkormányzati rendelete a lakáscélú támogatások helyi rendszeréről).

A város szociális szakági feladatellátásának kulcsszereplői:

Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ: A CSGYK fenntartója Békéscsaba MJV Önkormányzata. A család- és gyermekjóléti szolgálat feladatait Békéscsaba, Kétsoprony és Telekgerendás településeken, míg a család- és gyermekjóléti központ feladatait az egész járás területén ellátja. A járás minden településének óvodájában és iskolájában a *szociális segítő szolgáltatást* 15 munkatárssal látják el. Ez a szolgáltatás a jelzőrendszer fontos elemévé vált.

A CSGYK vezetőjével készített szakértői interjún elhangzottak szerint a lakosság szociális helyzete általában javul Békéscsabán az utóbbi években:

- Nincs kiemelkedően magas esetszám egy-egy városrészben vagy szomszédságban. *Szociális ellátás* elsősorban a *periférikus területeken jellemző*, nincsenek kirívóan terhelt területek. Kihívást jelentenek a tanyás térségek. A külterületi tanyás térség egyre vegyesebb képet mutat

a családok szociális hátterét illetően³⁵¹, de látszik a segélyezési adatokból (RGYK és Lakhatási kedvezmény) is, hogy legalább 4-5 tanyán élnek rászoruló családok. Az esetek összefüggésben vannak a szegénységgel, alacsony jövedelemmel. A családsegítő még akkor is kimegy a családokhoz, ha pl. tűzifa igényt jelentenek be. Felajánlják a szolgáltatásokat, melyek önkéntesen vehetők igénybe: pl. adósságkezelés.

- 2016 decemberében 1000 tartós élelmiszer-csomagot osztott ki a CSGYK és az is kevés volt, ellenben 2020-ban 500-nál nem voltak többen az igénybe vevő rászoruló családok. Ezek közül 300 saját kliensi körből jön, további 200 az Idősek Otthonából (az Otthon is beszállt a kliensi körbe). Kevesebb jelenleg az igény, mint pár éve.
- A hatósági feladat keretében Békéscsabán is előfordul védelembevétel, de a környező településeken is előfordul ilyen eset. Az esetmenedzserek statisztikái alapján a helyzet javul. 2016-ban egy esetmenedzserre 40 eset jutott (egy időben), 2021-ben esetmenedzserenként 21 eset van. Összesen kb. 200 eset van az egész járásban. *Kétsoprony és Gerendás* a leginkább problémás. Itt jelen van a mélyszegénység, jellemzően sok a tanya is.
- A *gyermekbántalmazás* esetei mindenféle társadalmi státuszú családban előfordulnak, a kifejezetten jó módú családoknál is. A koronavírus pandémia idején ezek a családon belüli ügyek hangsúlyosabban jelentkeztek az összezárttság miatt.
- Az CSGYK által működtetett Adománypont a város délkeleti részén, a Lencsési lakótelepen működik a Fövenyes utca 1/a-ban. Országosan egyedülálló a működése, az adománykövetítés a családsegítés részeként működik. Csak a helyiek adományát fogadják, tehát nem a központi adománygyűjtők telephelye (elosztóhelye).³⁵² Komplet adománycsomagokat képesek összeállítani – pl., ha egy ház kiég, egy családnak mindent tudnak biztosítani (bútor, ruha, eszközök stb.).

Hozzá kell tenni, hogy vannak olyan szükségmegoldások a városban, amelyek egy szűk lecsúszó réteg jövedelemszerzésre használ, miközben nem veszi igénybe a város által biztosított ellátási formákat³⁵³.

Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ³⁵⁴: Békéscsaba és Térsége Többcélú Önkormányzati Kistérségi Társulás fenntartásában működik és lát el szociális alap- és szakosított szolgáltatásokat, az ide vonatkozó jogszabályi előírások betartásával. Szolgáltatások: szociális étkeztetés, nappali ellátás, házi segítségnyújtás, támogató szolgálat, tanyagondnoki szolgálat.³⁵⁵ A Központ intézménye főként időskorúakról, szociálisan rászoruló személyekről, fogyatékkal élőkről és szenvedélybetegekről gondoskodik.

³⁵¹ A tanyavilág megújulása folyamatban van, ennek keretében egyes tanyák másodlagos hasznosítása, így jelentős felértékelődése is megtörténik. Ezek a felújított tanyákon magasabb jövedelmű családok élnek.

³⁵² 2016 és 2018 között hat babát engedtek haza úgy, hogy az Adománypont segítségével nélkül kiemelték volna őket a rossz körülmények miatt a családból. Komplet módon biztosították a teljes babakelengyét számukra (bútorok, ruházat egyéb eszközök).

³⁵³ Sok család abból él – és kiesik a CSGYK kliensi köréből – hogy a Plazma Centrumban évente 40-45 alkalommal vérplazmát ad. Alkalmanként 7-8- 10 000 forintot kapnak.

³⁵⁴ <http://www.bkeszi.hu/bemutakozas.html>

³⁵⁵ A tanyagondnoki szolgálat működését indokolja, hogy Békéscsabán cca. 3000 fő él külterületen a tanyákon. Tanyavilágban három tanyai szolgálat működik, 2 evangélikus egyház, 1 az egységes szociális Központ. Működésük ugyanakkor nem fedi le a teljes békéscsabai tanyavilágot. Sorvad ez a létforma, évente egyre nagyobb számban üresednek meg a tanyák a tulajdonosok elhalálása miatt. Jelenleg 12 veszélyeztetett tanyát tartanak számon. Sok, korábbi külterület került bevonásra belterületbe, zártkert lett (pl. Kenderföldek). (Szociális MCS, 2021, 10 26)

Békéscsabai Gyermekélelmezési Intézmény: Az oktatási intézményekben a gyermekek étkeztetését – a bölcsődés korúak kivételével – a Békéscsabai Gyermekélelmezési Intézmény biztosítja. Ezen felül a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek részére szünidei gyermekétkeztetését is biztosít.

Az idősellátással a fogyatékkal élők, valamint a szenvedélybetegek ellátással foglalkozó további intézményeket itt nem soroljuk fel. A témával a megalapozó munkarész vonatkozó fejezete foglalkozik.

Közükatás-köznevelés – esélyegyenlőség Békéscsabán:

A 2018-ban módosított ITS szerint az akkor rendelkezésre álló adatok nem mutattak ki a törvény szerint vett szegregált iskolát a városban (az intézmények között nem volt 25%-os különbség a HHH arányokban), ugyanakkor látható volt, hogy a Békéscsabai Baptista Általános Iskola és Hajnal-Lenkey-Jázmin Utcai ÁMK Hajnal utca 12. szám alatti telephely óvodában valóban fennállt a társadalmilag hátrányosabb helyzetű tanulók magasabb koncentrációja – a két intézmény gyermekei az alacsonyabb társadalmi státuszú Berényi út környéki városrészhez (szegregátum 1.) tartoznak. A 2007-2013 időszak ASZT-je az oktatási szegregációs folyamatok elmélyülésének megakadályozását célzó intézkedés szükségességét állapította meg, és nem volt ez másként a 2014-2020-as időszakra érvényes ITS ASZT-ben sem.

A Békéscsabai Tankerületi Központ Fejlesztési terve (2017-2022) foglalkozik a hátrányos helyzetű tanulók státuszával és létszámuk alakulásával. A dokumentum megállapítása szerint a Tankerületi Központoz tartozó intézményekben a Jankó János Általános iskola és Gimnáziumon (ami nem Békéscsabán, hanem Tótkomlóson van) kívül a HH-s és HHH-s gyerekek aránya alacsony. A dokumentum megerősíti az ITS megállapítását, miszerint Békéscsaba iskolái közül a *Békéscsabai Baptista Általános Iskola* szegregációs értékei a legmagasabbak (20%). A dokumentum a szegregáció kockázatát tekintve a legveszélyeztetettebbek közé sorolja ezt a békéscsabai intézményt.

A dokumentum általános megállapítása, hogy az állami intézményekben, mint kötelező felvételt biztosító iskolákban egyre nő a HH és HHH gyerekek száma viszonyítva a nem állami köznevelési intézményekhez.

Intézményközi együttműködések a projektek előkészítésének és megvalósításának támogató szervezeti háttere:

A halmozódó hátrányok csökkentését és felszámolását szolgáló szervezeti / intézményi hálózaton belüli együttműködés – sok vélemény szerint – példaértékű Békéscsabán. Ahogy arra utaltunk, az együttműködés motorja a Szociálpolitikai Osztály.

A szociális ellátórendszer szereplői körét meghaladó, részben akcióterület-specifikus együttműködés a *Támogató Csoport*: Az akcióterületi fókuszú integrált szociális városrehabilitációs fejlesztések sokoldalú intézményi együttműködésen alapulnak. Ez az együttműködés túlnyúlik a mindenkori konzorciumi partnerek körén és egyaránt magában foglal városi tevékenységi körű és tevékenységükkel főleg az adott (akció)területre fókuszáló szervezeteket. Békéscsabán a Támogató Csoport elsőként a TOP-6.9.1-15-BC1-2016-00001 kódszámú projekt kapcsán jött létre. A projekt végrehajtásával párhuzamosan előkészített további két, szociális városrehabilitációs beavatkozás ((TOP-6.9.1-16-BC1-2017-00001 (ESZA) TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 (ERFA) esetében a Csoport késznek mutatkozott a közös munka folytatására.

A Támogató Csoport évekig tartó, jelentős tapasztalatok megosztásra és közös gondolkodásra lehetőséget adó tevékenysége hozzájárult a szervezetek közötti kommunikáció és együttműködési csatornák tartós (projektektől független) megerősítéséhez. A Támogató Csoport formalizált tevékenysége gond nélkül újraéleszthető egy újabb projekt keretében.

Támogató Csoport tagjai:

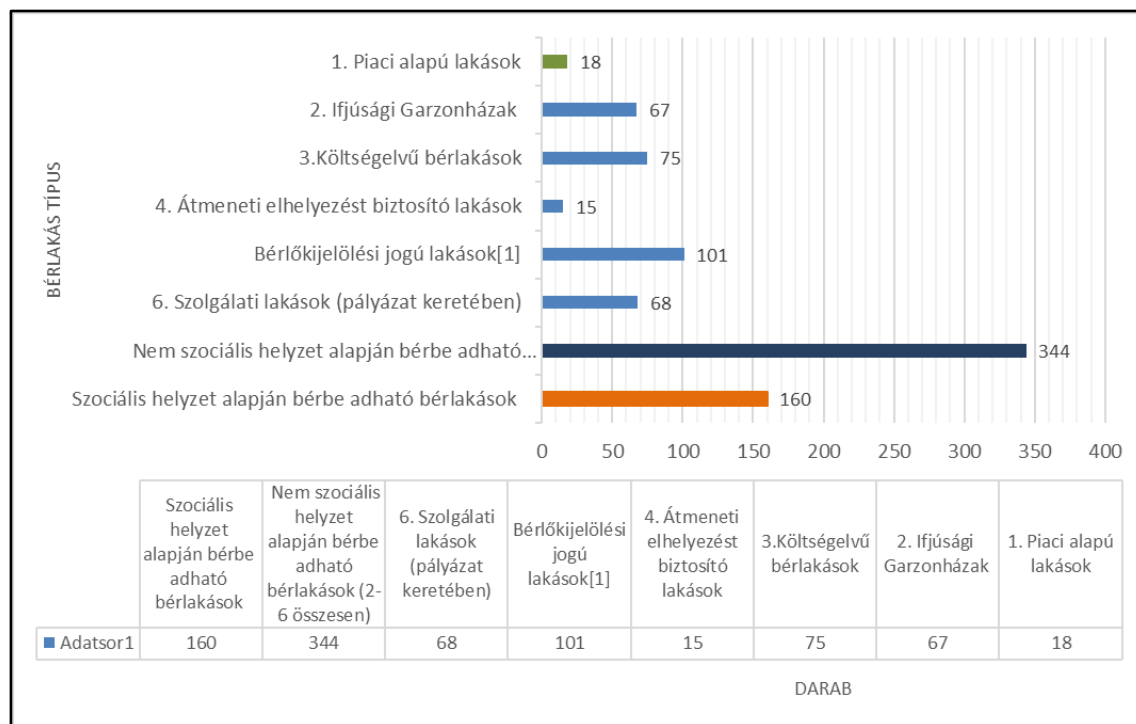
- **Az akcióterületen lévő oktatási intézmények**
 - Hajnal – Lenkey - Jázmin Utcai Általános Művelődési Központ (Lenkey Utcai Óvoda Hajnal Utcai Óvoda)
 - Kertvárosi Óvoda (Békéscsabai Tündérkert Óvoda)
- **Az akcióterületen lévő közösségi intézmények**
 - Csabagyöngye Kulturális Központ
 - Munkácsy Mihály Múzeum
- **A helyi roma nemzetiségi önkormányzat és roma civil szervezetek**
 - Békéscsaba Megyei Jogú Város Roma Nemzetiségi Önkormányzat
- **Egyes települési/kerületi szinten működő önkormányzati intézmények**
 - Békéscsabai Egészségügyi Alapellátási Intézmény
 - Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ
- **Települési/kerületi, esetleg akcióterületi szinten működő civil szervezetek**
 - Egyensúly AE Egyesület
 - MERSZ Közhasznú Alapítvány
 - MI-ÉRTÜNK Prevenció és Segítő Egyesület
 - Békéscsabai Turisztikai Egyesület
 - MIVA Bölcsi Nonprofit Kft.
 - Mentálhigiénés Egyesület
 - Körösök Völgye Natúrpark Egyesület
 - ÉFOÉSZ Békés Megyei Egyesülete

Lakhatási helyzet Békéscsabán – szociális bérlakások

A lakhatási kérdést prioritásként kezeli az önkormányzat. 2021 elején elkészült a város Lakáskonceptiója a 2021-2025-ös időszakra vonatkozóan. Jelenleg Békéscsaba bérlakásállományát 504 db lakás alkotja. A bérlakásállomány kezelése a Vagyonkezelő Zrt. hatáskörébe tartozik.

A városi ingatlanállományban jellemzőek a társasházi lakások. Ezek a lakások szociális bérlakásnak nem igazán megfelelőek, mert a többi lakos sem örül neki, ha hátrányos helyzetű, rászorultsági alapon költöző él a környezetükben. Ez akadályozza a lakhatási integrációs törekvéseket. Jelenleg szociális bérlakásra és szolgálati lakásra van a legtöbb igény a városban. A város minden igényt próbál kiszolgálni.

Békéscsaba MJV Önkormányzata a fiatalok betelepülést is segíti, emellett szolgálati lakásaik is vannak. Sok esetben van bérlőkijelölési jog az egyes önkormányzati *intézményeknél*, melyeket folyamatosan felülvizsgálunk, hogy a lakások kihasználtsága emelkedjen. Jelenleg 70 intézményi bérlakás van a városban, az intézményi egyensúlyokat próbálják frissíteni.

93. ábra: Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat bérlakásállománya, 2020.

Szociális rászorultság alapján bérbe adható lakások:

A szociális célú bérlakásállomány a szociálisan rászoruló személyek, családok elhelyezésére szolgál. A rászorultság kritériumait a Lakásrendelet szabályozza. A jelenlegi szabályozás szerint kötelező a pályáztatás az önkormányzati bérlakások vonatkozásában, ez alól csak az átmeneti lakások jelentenek kivételt. A kiutalásról a döntést a Családügyi és Népjóléti Bizottság hozza meg.

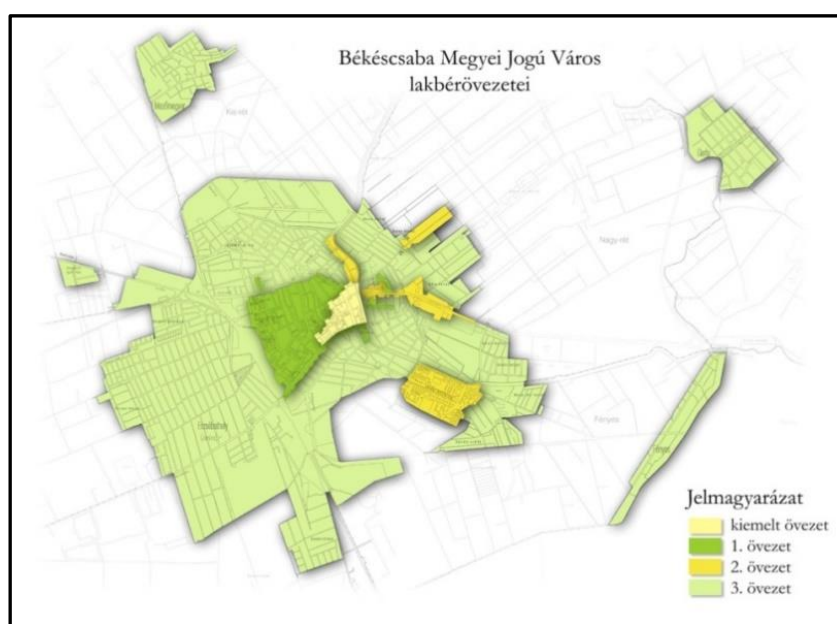
A szociális rászorultság alapján bérbe adható lakások bérleti jogának megszerzésére kiírt pályázatokra jelentkezők magas száma azt bizonyítja, hogy az önkormányzat tulajdonában álló szociális rászorultság alapján bérbe adható lakások száma nem elégíti ki a lakossági szükségleteket. A megüresedett, bérbe adható lakások száma rendkívül alacsony egy-egy évben. A táblázatból megállapítható, hogy a megüresedett lakásokra jelentős számú pályázat érkezik évek óta. Előfordul, hogy az önkormányzat nem is tudja kiírni az aktuális pályázatot, mert nincs üresedés.

Év	A megüresedett szociális bérlakások száma	A beérkezett pályázatok száma
2007	9	214
2008	13	65
2009	9	76
2010	nem került a pályázat kiírásra	
2011	17	257
2012	7	164
2013	8	102
2014	15	126
2015	4	23
2016	5	52

Év	A megüresedett szociális bérlakások száma	A beérkezett pályázatok száma
2017	6	70
2018	nem került a pályázat kiírásra	
2019		
2020		
2021		

95. táblázat: A megüresedett szociális bérlakások és a beérkezett pályázatok száma évente.

A szociális bérlakások esetében a lakbér függ a lakás elhelyezkedésétől, komfortfokozatától és méretétől. Minden lakbérövezetben (93. ábra) található önkormányzati lakás, amely lehetőséget biztosít arra, hogy a családok anyagi helyzetét is figyelembe véve történjen az elhelyezés.

94. ábra: Békéscsaba MJV lakbérövezetei
Forrás: Békéscsaba ITS, 2018

A bérleti díjakat az alábbi táblázat mutatja.

Komfortfokozat	Lakbérövezet – bruttó lakbér Ft/m ² /hó			
	Kiemelt	I. övezet	II. övezet	III. övezet
Összkomfortos és komfortos	500	313	269	225
Félkomfortos	388	223	195	167
Komfort nélküli	291	167	144	122

96. táblázat: A szociális rászorultság alapján bérbe adható lakások lakbére 2020. évben

A szociális rászorultság alapján bérbe adható lakások a város belterületén szétszórtnak helyezkednek el. Egy jelentősebb koncentráció (40 lakás) a szociális városrehabilitációnak is helyet adó Franklin utcai sorház. További kisebb koncentrációk Kazinczy-ltp.-n (13db), a Vécsey utcában (11 db) és a Pásztor utcában (9 db) találhatók. Ezek az utcák átfednek a fentebb, a segélyezési adatok alapján levezetett alacsonyabb státuszú városi területekkel (Kazinczy-ltp. és közvetlen környéke). Az Önkormányzat a

város külterületén nem rendelkezik bérlakással. Ebben a rászorultság alapján bérbe adható lakások kategóriájában is jellemző a társasházi megjelenés. A szociális bérlakások ideális esetben a kertvárosban helyezkednek el, ahol egy udvaron belül több lakás kialakítása célszerű és lehetséges.

Szociális ellátórendszer keretében biztosított lakhatási megoldások:

A Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ a Békési út 24-ben 3 szociális bérlakással (saját bérlőkijelölési joggal) rendelkezik, amelyek felújítása szükséges. Ezek egy leromlott fizikai állapotú épületben találhatók, ahol átfogó felújításra volna szükség.

A Bartók és a Batthyány utca sarkán található a Családok átmeneti otthona, amely 4-5 család elhelyezésére alkalmas. Nagy az épület belmagassága és így nehéz felfűteni, szükséges volna álmennyezet kiépítése. Szükséges a fürdőszobák felújítása is (3 db). Ezen kívül problémát jelent, hogy le van betonozva az egész udvar, jó volna egy kis zöld a gyermekek miatt (egy időben 10-15 gyerek van az otthonban). Az itt élő családok krízishelyzetben vannak. Az igénybevétel önkéntes. Jellemzően itt sem békéscsabaiak élnek. Az itt lakók maximum 2,5 évig élhetnek ezekben az otthonokban, utána menniük kell.

8.1.1.2 A szegregáció területi vonatkozásai (szegregátumok) – a változások értékelése

Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiájának részét képező ASZT részletesen elemzi a városrészi jellemzőket a KSH adatok alapján. Az ITS ASZT megállapítja, hogy „a 2011-es népszámlálási adatok alapján a legrosszabb státuszú lakóterületként alapvetően három városrészi terület mutatkozott: ezek a Szarvasi úti és a Berényi úti kertvárosok, illetve a Belvárostól délre eső kertvárosias övezet. Ezek mellett még a külterületek egészére jelez kedvezőtlenebb mutatókat, illetve sokkal kisebb mértékben a kis lakosság számú Almáskertekre.” A mutatók alapján az ITS ASZT megállapítja, hogy a „három városrész leromlottsági szintje közel azonos”. A 2011-es KSH népszámlálás időpontjában a három legrosszabb helyzetű városrész a város teljes lakosságának 8,7%-át tette ki, míg a külterületeken a város lakosságának 4%-a élt.

Ahogy arra az ASZT bevezetőjében is utaltunk, 2016-ban a KSH módosított módszertanának megfelelően Békéscsaba MJV területén egy szegregátum és egy veszélyeztetett terület lehatárolása történt meg végül. Mivel az FVS keretén belül nincs lehetőség új szegregátumok lehatárolására vagy a 2011-es adatok alapján történt lehatárolt területek figyelmen kívül hagyására, az alábbiakban a két nevezett területen történt fejlesztő célú beavatkozásokat foglaljuk össze és kitérünk a hatásokra is.

A 2011-es KSH népszámlálási adatok alapján 2016-ban lehatárolt szegregátumok Békéscsabán:**1.) Berényi út menti tömb (Berényi út 69-73., Lenkey u. 24-26., József u. 12-24., Dessewffy u. 11.)**

Az egyetlen olyan tömb a városban, ahol a szegregációs mutató a 2011-es népszámlálás adatai alapján meghaladta a 35%-ot, azaz a terület szegregátumnak tekinthető. A korábbi ASZT és a 2021 december elején történt (képek) helyszíni bejárás alapján is elmondható, hogy a lakótömb beépítése és társadalmi összetétele vegyes: találhatók itt újjépítésű házak és régebbi leromlott lakóépületek.

95. ábra: Békéscsaba szegregátum 01. – szegregációs mutató 35% feletti (vágat)
Forrás: KSH

A segélyezési adatok magas rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény esetszámot mutattak a lakosságszámhoz képest, és kisebb mértékben más segélyezési forma is megjelenik. A területen tevékenykedő szociális munkások szerint 2021-ben is egy társadalmilag vegyes lakótömbről van szó, melyben továbbra is vannak veszélyeztetett családok is.

96. ábra: A Berényi út menti tömb lakókörnyezete - 2021 december 2. terepbejárás

2.) Franklin utcai szociális bérlekások

A másik olyan tömb a városban, ahol a szegregációs mutató a 2011-es népszámlálás adatai alapján meghaladta a 30%-ot, de nem lépte túl a 35%-ot, azaz a terület szegregációval veszélyeztetett területnek tekinthető.

Az egy tömbben lévő, 1993-ban épült 40 db szociális bérlekás csak a KSH módszertan 2016-os módosítása után került lehatárolásra mint szegregációval veszélyeztetett terület. Ugyanakkor már a 2007-2013-es időszakra készült ITS ASZT-je is megemlíti, mint olyan területet, ahol az alacsonyabb státuszú, jövedelmű családok koncentrációja magas.

A területen tevékenykedő szociális munkások elmondása és a támogatási adatok alapján is megállapítható, hogy a bérlekásokból álló tömb lakosságának jelentős része jelenleg is rászoruló, és ebben a csoportban továbbra is jelentős arányt képviselnek a foglalkoztatásból származó jövedelemmel nem rendelkezők.

97. ábra: Békéscsaba szegregátum 02. - Szegregációs mutató 30% feletti (vágat)
Forrás: KSH

98. ábra: A Franklin utcai szociális bérlekások utcáfrontos és hátsó homlokzata (felújított állapot) - 2021 december
2. terepbejárás

Integrált szemléletű szociális városrehabilitációs akciók – a projektek tartalma és eredményei, elért változások a szegregátumokban

Békéscsaba MJV Önkormányzata 2015-ben támogatást nyert az ESZA beavatkozásokra lehetőséget adó konstrukció keretében. Ekkor a város nem rendelkezett lehatárolható szegregátumokkal. A 2016-ban elindított projekt (TOP-6.9.1-15-BC1-2016-00001) tehát foglalkoztatási, közösségépítési és egyéb egyéni és közösségi szintű változásokat generáló beavatkozásokat hajtott végre.

Az időközben megváltozott feltételrendszer nyomán a 2016-ban lehatárolt két, szegregációval érintett területet és azok környezetét érintve Békéscsaba és a TOP Irányító Hatóság egyeztetéseit követően az önkormányzat 2016-ban nyújtotta be pályázatait egy két komponensű, integrált szemléletű szociális városrehabilitációs akcióorozat végrehajtására (TOP-6.9.1-16-BC1-2017 és TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001).

Békéscsaba Megyei Jogú Város a TOP-6.9.1-15-BC1-2016-00001, a TOP-6.9.1-16-BC1-2017 és a TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 azonosítószámú projektekhez kapcsolódó Felhívásokkal összhangban célul tűzte ki a szegénység, a társadalmi és a munkaerőpiaci hátrányok újratermelődésének megállítását, valamint a közösségi és egyéni szintű társadalmi integráció feltételeinek megteremtését és a szegénység elleni sikeres küzdelmet.

A projektek tartalma:

1.) TOP-6.9.1-15-BC1-2016-00001 (ESZA)	
Cím:	A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok Békéscsaba MJV területén
Kódszám	TOP-6.9.1-15-BC1-2016-00001
támogatás összege	50 000 000 Ft
Konzorciumi tagok:	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Civil Szervezetek Szövetsége
tartalom:	<p>Békéscsaba Megyei Jogú Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája (a továbbiakban: ITS) – a Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) által meghatározott szegregátum és szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolásának hiányában – társadalmilag leromlott területeknek három városrészt határozott meg 2014-ben</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zártkertek • Berényi út menti tömb (Berényi út 69-73., Lenkey u. 24-26., József u. 12-24., Dessewffy u. 11.) • Franklin utcai bérházak <p>A KSH két területet határolt le a 2011-es népszámlálási adatok alapján 2016. áprilisban:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Szegregátum (Lenkey utca - József utca - Zrínyi utca - Berényi út) 2. Szegregációval veszélyeztetett terület (a Franklin utca északi oldala az Illyés Gyula utcától az Ibolya utcáig) <p>Megvalósított tevékenységek témák szerint:</p> <p>A) Együttműködés a közösségi és egyéni szintű társadalmi integráció feltételeinek megteremtése céljából: a) közösségfejlesztést célzó programok (beleértve hitéleti vonatkozású programokat is); b) Az érintett lakosság bevonását, a beilleszkedést segítő programok, akciók;</p> <p>B) Folyamatos szociális munka megteremtése: b) problémák feltérképezése, egyéni fejlesztési tervek készítése, megvalósítása és folyamatos felülvizsgálata;</p>

1.) TOP-6.9.1-15-BC1-2016-00001 (ESZA)

C) Törekvés a foglalkoztatás elősegítésére: a) munkaerő-piaci beilleszkedést segítő programok, önálló jövedelemszerzésre való képesség kialakítása, fejlesztése (kivéve foglalkoztatási programok);

D) Törekvés a kora-gyermekkori, gyermekkori és formális oktatáson kívüli fejlesztésre és oktatás fejlesztésére: a) családsegítő és gyermekjóléti szolgáltatás kiterjesztése, bővítése a helyszínen, valamint a kötelező önkormányzati feladatellátáson túli szociális, gyermekjóléti szolgáltatások kialakítása;

E) Törekvés az egészség fejlesztésére: a) egészségügyi programok (beleértve a prevenció, mentálhigiénés programokat);

F) Szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása: b) jogi tanácsadás, adósságkezelési tanácsadás, önkormányzatokkal bérlőkijelölési jogról történő megállapodások elősegítése, abban történő segítségnyújtás; c) közszolgáltatások elérésének logisztikai és kommunikációs segítése (szervezés, a telepen élők odajutásának, szolgáltatás helybejutásának segítése, koordináció stb.).

G) Bűnmegelőzés, a közbiztonság javítását elősegítő programok: a) bűnmegelőzés és közbiztonság erősítésével kapcsolatos képzési, szemléletformáló programok;

2.) TOP-6.9.1-16-BC1-2017-00001 (ESZA)

Cím:	Helyi szintű komplex programok Békéscsaba területén
Kódszám	TOP-6.9.1-16-BC1-2017-00001
támogatás összege	283 000 000 Ft
Konzorciumi tagok:	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Körösök Völgye Natúrpark Egyesület, Egyensúly AE Egyesület MERSZ Közhasznú Alapítvány
tartalom:	<p>1.) A munkaerőpiaci szolgáltatások formái</p> <ul style="list-style-type: none"> • Munkaerő-piaci információk nyújtása munka iránt érdeklődőknek – egyéni tájékoztatás • Csoportos információnyújtás • Tanácsadás • Mentori szolgáltatás <p>2.) Közösségfejlesztés</p> <ul style="list-style-type: none"> • MERSZ Közhasznú Alapítvány: 8 program • Körösök Völgye Natúrpark Egyesület: 15 program • Egyensúly AE Egyesület: 1 program • Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata: 17 program <p>3.) Szociális munka</p> <ul style="list-style-type: none"> • A projektben a projektmegvalósítás teljes időtartama alatt biztosítani kell a folyamatos szociális munkát, melynek keretében megvalósul a szegregált területen élő célcsoport felkészítése a projektre, illetve bevonása a megvalósításba. Egyensúly Az Egyensúly AE Egyesület biztosította a 2 fő szociális munkás + 1 fő szociális asszisztens alkalmazását. Az egyik szociális munkás fő feladata közé tartozott a problémák feltérképezése, egyéni fejlesztési tervek készítése, megvalósítása és folyamatos felülvizsgálata. A projektben 15 egyéni fejlesztési tervet kellett készíteni, melyeket 3 havonta szükséges volt felülvizsgálni.

3.) TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 (ERFA)	
Cím:	Békéscsaba leromlott városi területeinek rehabilitációja
Kódszám	TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001
támogatás összege	807 900 000 Ft
Konzorciumi tagok:	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata
tartalom:	<ul style="list-style-type: none"> • A Franklin utcai 40 db szociális bérlakás korszerűsítése: A szociális bérlakások korszerűsítése, energia hatékonyság javítással egybekötve • Játsszótér kialakítása, bővítése: Játsszótér kialakítása gyermek és felnőtt (fitness) játsszótéri eszközök telepítésével, a szükséges leesés elleni védelem biztosításával, a játsszótéri elemek közötti gyalogos felületek megépítésével. <p>Közlekedésfejlesztés a rehabilitált területhez kapcsolódóan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Berényi úti járdafelújítás (Lenkey utca - Békési út közötti szakasz a páratlan oldalon): a Lenkey utca - Békési út közötti szakaszon, a páratlan oldalon, a meglévő aszfalt-beton burkolatú járda helyén új, aszfaltburkolatú járda készült. • Berényi út - Baross utca - Szeberényi téri kerékpárforgalmi létesítmény kialakítása: A Berényi út – Szarvasi úti csomópontban épülő kerékpárforgalmi létesítmények csatlakoznak a meglévő Békési – Szarvasi úti és a Berényi úti kerékpárforgalmi létesítményekhez, a csomópont állami tulajdonú területén történő átvezetéssel. A Szeberényi téren csatlakozik az evangélikus nagytemplom előtti kerékpárforgalmi létesítményhez. • Franklin utcán kerékpáros nyom jelzése (Illyés Gyula utca – Pataky utca, Kolozsvári utca közötti szakaszon) • Szabolcs - Szerdahelyi - Kazinczy - Illésházi utcai kerékpárforgalmi létesítmény kialakítása: Kerékpárforgalmi létesítmény kialakítása. A tervezett kerékpárforgalmi létesítménynek egyaránt kell szolgálnia a gyalogos és a kerékpáros közlekedést. A tervezendő kerékpárforgalmi létesítmény a Szabolcs utca Szarvasi út – Szerdahelyi utca közötti szakaszát, a Szerdahelyi utca Szabolcs utca - Kazinczy utca közötti szakaszát, a Kazinczy utca Szerdahelyi utca – Illésházi, Tinódi utca közötti szakaszát és az Illésházi utcát érinti. • Czuczor utca 4. szám alatt Közösségi Ház kialakítása: Közösségi Ház kialakítása az épület átalakításával, felújításával udvar kialakítása; Czuczor utcai közterület fejlesztése; parkolók, megújuló energia használata; eszközbeszerzési feladatok • 1 db önkormányzati szolgálati lakás kialakítása a Czuczor utca 4. szám alatti Közösségi Ház padlástérében (lakófunkciós tevékenység);

99. ábra: A Czuczor utca 4. szám alatt Községi Ház - 2021 december 2. terepbejárás

A projektek tapasztalatai és a projektek nyomán bekövetkezett változások:

TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 (ERFA)

Minden projektelem megvalósult. A mellékelt fényképek tanúsága szerint (és a háttér folyamatokat nem ismerő laikus szemlélő számára) a felújításra került bérházak környezete és a közterületek a kerékpárutas fejlesztésekkel egy beállt átlagos, ill. azt meghaladó státuszú lakókörnyezet képét mutatják. A fejlesztések nyomán az érintett lakosság életminőségét meghatározó infrastrukturális feltételek (lakhatás, közlekedés, közösségi lét) minősége jelentős mértékben javult.

TOP-6.9.1-16-BC1-2017-00001 (ESZA)

A projekt lezárult. A szakértő koordinátorral folytatott interjú szerint a koronavírus járvány jelentős mértékben hátráltatta a projekt végrehajthatóságát. A Községi Beavatkozási Tervet szükséges volt módosítani. Egyéb tapasztalatok:

- 2022 februárjától újraindultak a programok és a hátralevő időben számos program valósult meg. A négy konzorciumi partner tevékenysége szoros koordinációt igényelt – több száz program párhuzamos lebonyolításáról volt szó havonta.
- A projektben ténylegesen elérték száma jóval a projekt zárása előtt meghaladta a vállalt értéket (12 049 fő vállalt és 17 000 fő az eddig elért)
- Az ESZA programok elsősorban a lebonyolításban résztvevő szervezetek székhelyein – pl. Egyensúly AE Egyesület a Kolozsvári utcában – zajlottak..
- A célcsoporton belül – ami nem kizárólag roma családokból áll – a gyerekek elérése a legkevésbé komplikált, de ebben az iskolák, óvodák, védőnők közreműködése nélkülözhetetlen.
- A felnőttek bevonása jóval nagyobb kihívást jelentett, a szülők elérése a gyerekeken keresztül történt és a Nagycsaládosok Egyesülete is közreműködött ebben. A projekttől függetlenül is

megszervezésre kerülő Családi nap hasznos fórum, mert ehhez köthetők a projektben foglalt programok nagyobb számban és a felnőtt lakosság is elérhető.

- A civil szervezetek közreműködése nélkülözhetetlen, 36 civil szervezettel működtek együtt a projekt bonyolításában részt vállaló konzorciumi partnerek. A civilek eredendően meglévő kapcsolata a célcsoporttal segít a vállalások teljesítésében.

A szakértő koordinátor egyéni sikerekre hívta fel a figyelmet, ami statisztikailag kevésbé megfogható. Az alábbi táblázat a Franklin utcában élők jövedelemforrását mutató adatokat részletezi 2018-ban, illetve 2021-ben. Látható, hogy a munkajövedelemmel és az egyszerűsített foglalkoztatásból származó jövedelemmel rendelkezők száma ugyan nőtt, de valóban csak néhány fővel.

Jövedelem típusa	2018	2021	2018-ig kiköltöztek
Munkajövedelem	13	15	4
Nyugdíj	13	13	2
Rokkantsági, rehabilitációs	4	6	-
Gyes, Gyed, Fot	3	5	3
Egyszerűsített foglalkoztatás	3	4	1
Fht., Egyt.	1	2	-
Közfoglalkoztatott	2	1	1

97. táblázat: A Franklin utcában élők jövedelemforrásai.

Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás

A mobilitás miatt a probléma gyakran újratermelődik az érintett területeken, tehát mindenképpen indokolt a szociális szolgáltatások nagyobb intenzitású jelenléte a projekttevékenységekkel érintett területeken a továbbiakban is.

A RGYK-ban és Lakhatási támogatásban részesülők területi vizsgálata nem mutat áttörést a támogatásban részesülők számának csökkenését illetően. Fontos ugyanakkor, hogy a legfrissebb elérhető adatok a 2020-as évből származnak, amikor pl. pont a foglalkoztatási hatások városi léptékben még nem voltak kimutathatók.

8.1.2 Antiszegregációs terv

8.1.2.1 Az antiszegregációs fejlesztési célok és beavatkozási javaslatok

A 8.1.1. fejezet tartalmára alapozva a következőkben egy táblázatban foglaljuk össze a célok megfogalmazását segítő következtetéseket, továbbá meghatározzuk, mely következtetések tartalma igényel beavatkozást. Amelyek igen, azokhoz a táblázat konkrét céljokat is rendel. Ezek az ASZT céljai.

Ezt követően áttekintjük a Helyi Esélyegyenlőségi terv céljait és beavatkozásait, továbbá definiáljuk az összefüggéseket.

Mindezek után rendszerezzük az ASZT következtetésekből levezetett célokat horizontális és területi szempontok szerint (ahogy azt a FVS Kézikönyv meghatározza), és minden célhoz hozzárendeljük a kapcsolódó beavatkozási javaslatokat és azok becsült költségeit.

A célok megfogalmazását segítő KÖVETKEZTETÉSEK		Beavatkozás?	ANTISZEGREGÁCIÓS CÉLOK
1.	A városban a szociális rászorultság területi koncentrációi a kertvárosi részeken és a külterületen jelentkeznek, de itt sem jellemző a mélyszegénység. A KSH Békéscsaba esetében sem a 2001-es, sem pedig a 2011-es népszámlálások adataira alapozva nem tudott szegregátumot vagy szegregációval veszélyeztetett területet kimutatni. A módszertan megváltoztatásának eredményeként egy szegregátum (Berényi út menti tömb) és egy veszélyeztetett terület (Franklin utca) került lehatárolásra (2016). Az FVS 8.1.1 fejezet megállapítása szerint a területek további, elsősorban ESZA típusú beavatkozásokat igényelnek az eddigi eredmények elmélyítése érdekében.	igen	Cél a korábban beazonosított leszakadó népességgel bíró területeken – szegregátum (Berényi út menti tömb) és veszélyeztetett terület (Franklin utca) – programozottan folytatni a felzárkóztatási akciókat.
2.	Az FVS keretében végrehajtott segélyezési adatok területi vizsgálata a 2016-ban lehatárolt területeken kívül további városrészben azonosította be a segélyezettek magasabb koncentrációját: Kazinczy-lakótelep és környező utcái.	igen	Cél a segélyezési adatok vizsgálatával kimutatott területeken megállítani a társadalmi leszakadási folyamatokat, a szegregátumok kialakulásának megakadályozása érdekében.
3.	A város társadalmának szociális helyzete – a segélyezési adatok és egyéb valós jelenségekre alapozott szakértői vélemények alapján – jelentősen javult az utóbbi években. Ugyanakkor ezt a segélyezési adatokra (is) alapozott megállapítást a jogosultság megítélésénél használt jövedelemminimum értékek (pl. nyugdíjminimum, mint viszonyítási alap) változatlansága is befolyásolja.	nem	-
4.	A városban nem gyakori jelenség a hajléktalanság, a városban ellátott hajléktalanok jellemzően nem helyi lakosok. A hajléktalanellátás hiányos szolgáltatásait fontos pótolni.	igen	Cél a hajléktalanellátás hiányos szolgáltatásainak pótlása a városban.
5.	A helyi társadalomban nem meghatározó a roma népesség jelenléte, ugyanakkor számuk az utóbbi években növekedett. Jelentős koncentrációk nem jellemzőek, de bizonyos alacsonyabb státuszú kertvárosi részeken gyakoribb a jelenlétük, mint pl. a belvárosban. A szociális városrehabilitációval érintett területeken érzékelhető a felülreprezentáltságuk.	igen	A roma népesség esetében cél a szociális védőháló megismertetése, bevonásuk fokozása a foglalkoztathatóság erősítése az esetleges átlag alatti életszínvonaluk emelése érdekében.
6.	A szociális ellátás/gondoskodás szükségessége elsősorban a perifériás területeken jellemző, nincsenek kirívóan terhelt területek, de kihívást jelentenek a tanyás térségek. Az esetek összefüggésben vannak az itt élők között jellemző szegénységgel, alacsony jövedelemmel.	igen	Cél a nehezebben elérhető tanyás térségekben az ellátás folyamatos biztosítása.
7.	Békéscsabán nem jellemző jelenség az iskolai szegregáció, a szegregált oktatás. A város iskolái közül a Békéscsabai Baptista Általános Iskola sorolható a legveszélyeztetettebbek közé a szegregáció kockázatát tekintve (értékei 20% körül alakulnak).	igen	Cél az érintett HH és HHH-s gyerekek felzárkóztatási esélyeinek növelése.

A célok megfogalmazását segítő KÖVETKEZTETÉSEK		Beavatkozás?	ANTISZEGREGÁCIÓS CÉLOK
8.	A foglalkoztatás, mint szociális helyzetet befolyásoló tényező esetében az önkormányzati eszköz a közfoglalkoztatás. Az érintett létszám évek óta meredeken csökken, 2021-ben 56 fő foglalkoztatása oldódott meg ebben a formában. Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata az országos közfoglalkoztatási mintaprogramban is részt vesz. A lakhatási kihívásokkal küzdő személyek foglalkoztatására kiemelt támogatással kerülhetett sor.	igen	Cél a leszakadó csoportokban a foglalkoztathatóság feltételeinek erősítése az egyének szintjén.
9.	A szociális bérlakásokra jóval jelentősebb az igény minden évben, mint amennyinek a kiutalására az önkormányzatnak lehetősége nyílik. Szükség volna a jelenleg 160 db-os állomány bővítésére.	igen	Cél, hogy Békéscsaba szociális bérlakásállománya megújításra kerüljön, és számosságát tekintve növekedjen a rászoruló lakhatási körülményeinek támogatása érdekében.
10.	A szociális ellátórendszer fejlett, a kötelező ellátási és támogatási formákat önkéntes feladatvállalásával nemcsak teljesíti, de jóval meg is haladja Békéscsaba MJV. A szociális ügyek finanszírozása a város költségvetésén belül generózusnak mondható.	nem	-
11.	A szociális városrehabilitációs projektek végrehajtása során is nyilvánvalóvá vált, hogy Békéscsabán számos civil szervezet végez olyan kapcsolódó tevékenységeket, amelyekkel hatékonyan hozzájárulnak a felzárkóztatás, foglalkoztatás, közösségépítés stb. városi feladatához.	igen	Cél a humán közszolgáltatások intézményrendszeréhez tartozó szervezetek és a tematikus civil szervezetek működésének és együttműködésük feltételrendszerének erősítése (ua., mint alább)
12.	A város szociális intézményrendszerén belül intenzív a kommunikáció, így a szociális rászorultság jelzőrendszere hatékonyan működik. A belső kapcsolati hálók megerősödéséhez hozzájárult a szociális városrehabilitációs projektek keretében működtetett Támogató Csoport működése során felhalmozódott együttműködési tapasztalat és gyakorlat.	igen	Cél a humán közszolgáltatások intézményrendszeréhez tartozó szervezetek és a tematikus civil szervezetek működésének és együttműködésük feltételrendszerének erősítése. (ua., mint fent)
13.	A város lakosságának rászorultságáról információt biztosító adatbázisok léteznek, de a jelenségek területiségének követése és elemzése nem magától értetődő, csak az antiszegregációs program periodikus elkészítéséhez kötődik.	igen	Cél a szociális ellátórendszerben keletkező adatok integrált rendszerben történő kezelésén túl azok GIS alapú elemezhetőségének és nyomon követhetőségének biztosíthatósága a szegregációs folyamatok folyamatos monitorozhatósága érdekében.

A Helyi Esélyegyenlőségi Terv és az ASZT céljainak / beavatkozásainak illeszkedése:

Fontos, hogy megvizsgáljuk az ASZT és a HEP kapcsolatrendszerét és biztosítsuk az összhangot a két dokumentum tartalma között. Műfajából eredően a HEP célcsoportját tekintve változatosabb képet mutat, mint az ASZT. Az ASZT elsősorban a hátrányos helyzetű szegénységi spirál különféle szintjén élő, elsősorban roma népességgel foglalkozik, addig a HEP célcsoportjai kiterjednek a gyerekekre általában, idősekre, nőkre és a fogyatékkal élőkre. Míg a HEP csak járulékosan foglalkozik a problémák területiségével, az ASZT kiemelten a szegénységben élők területi koncentrációinak (szegregátumok) különféle infrastrukturális és szoft eszközökkel való felszámolásával és kialakulásuk megakadályozásával foglalkozik.

A Békéscsaba MJV HEP dokumentuma tartalmaz jövőképet, de célrendszert nem, ezért a célok összehangolása kevésbé lehetséges. A jövőkép ugyanakkor tartalmaz az ASZT számára is releváns célmegállapításokat, amiket félkövér formázással emelünk ki.

A HEP jövőképe: Olyan településen kívánunk élni, ahol a romák iskolázottsága és befejezett képzéseinek a száma nő. Fontos számunkra, hogy a mélyszegénységben élők a szükséges mértékig részesüljenek pozitív diszkriminációban. Kiemelt területnek tartjuk a gyerekek egészségfejlesztését, egészségtudatos magatartásra ösztönzését. Folyamatosan odafigyelünk az idősek aktivitásának megtartására és a nemzedékek közötti szolidaritás erősítésére. Elengedhetetlennek tartjuk a nők esetén az erőszakos cselekmények elleni védelmet. Különös figyelmet fordítunk a fogyatékkal élők esetén az akadálymentesítettség biztosítására és az emberi méltóság megőrzésére és a foglalkoztatásuk növelésére. (Békéscsaba MJV, HEP 212. old)

HEP célcsoportok, problémák és beavatkozások (Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT)). (Békéscsaba MJV, HEP 212. old)

Az célokat és beavatkozásokat érintő átfedés a HEP és az ASZT között a romák és/vagy mélyszegénységben élők, valamint a gyerekek célcsoportja esetében jellemző.

Célcsoport	Következtetések (HEP)		átfedő ASZT célok
	problémák beazonosítása rövid megnevezéssel	fejlesztési lehetőségek meghatározása rövid címmel	
Romák és/ vagy mélyszegénységben élők	Magas az elégtelen lakhatási körülményeket biztosító önkormányzati lakások száma.	A felújításra szoruló önkormányzati bérlakás állomány lakhatóvá tétele.	IGEN
	Nagymértékű a családok szegregációja.	A mélyszegénységben élők és a romák társadalmi integrációját és esélyegyenlőségét segítő szolgáltató rendszer kialakítása.	IGEN
Gyermekek	Magas a nem egészséges fogazatú gyermekek száma.	A hátránykompenzáló juttatások áttekintése az iskolai, óvodai, szociális munka tükrében.	
	A hátránykompenzáló ellátások áttekintésének szükségessége.	A szociális védőháló megismertetése a veszélyeztetett családokkal.	IGEN
Nők	Sok esetben nem válik ismertté a családon belüli erőszak.	A nők visszatérésének segítése a munka világába további bölcsődei férőhelyfejlesztéssel.	

Célcsoport	Következtetések (HEP)		átfedő ASZT célok
	problémák beazonosítása rövid megnevezéssel	fejlesztési lehetőségek meghatározása rövid címmel	
	Korlátozott a gyermekek napközbeni ellátása.	A szociális ellátórendszer hatékony, racionális és szükségleteken alapuló működtetése.	
Idősek	Magas a tartós bentlakásos intézményi férőhelyekre várakozók száma.	A szociális ellátórendszer hatékony, racionális és szükségleteken alapuló működtetése, bővítése.	
	Nincs Békéscsabán az idősek érdekeit, javaslatait közvetítő konzultatív szervezet.	Idősügyi Tanács létrehozása.	
Fogyatékkal élők	A fogyatékkal élők nem ismerik teljeskörűen az állami és önkormányzati támogatásokat.	A fogyatékkal élők tájékoztatása az igénybe vehető ellátásokról, szolgáltatásokról.	
	Alacsony a fogyatékkal élők foglalkoztatása.	A fogyatékkal élőkkel kapcsolatos érzékenyítő, foglalkoztatásukat elősegítő programok kidolgozása.	

Az ASZT célok rendszerzése és a beavatkozások bemutatása:

Az alábbiakban az FVS Kézikönyv által meghatározott táblázatokban (horizontális és területi szempontok szerint) rendszerezzük az ASZT következtésekből levezetett célokat, és minden célhoz hozzárendeljük a kapcsolódó beavatkozási javaslatokat és azok becsült költségét.

Horizontális antiszegregációs célok és beavatkozások

Célok	A célok elérése érdekében tervezett BEAVATKOZÁSOK 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
1. Cél, hogy Békéscsaba szociális bérletállománya megújításra kerüljön és számosságát tekintve növekedjen a rászoruló lakhatási körülményeinek támogatása érdekében	1. Bérletállomány fejlesztése (HEP) <ul style="list-style-type: none"> Békéscsaba elszórtan elhelyezkedő 160 db szociális céllal kiadható bérlet állapota változó állapotú, esetenként komfortosságot érintő hiányosságokkal is bír. Szükséges az állomány teljes körű megújítása a bérlők életminőségének javítása érdekében. Az igényeket figyelembe véve szükséges legalább még 50 db szociális bérlet építése. Ezzel a lépéssel több rászoruló család számára volna biztosítható a méltányos lakhatás és meg lehetne oldani, hogy kevesebb gyermek kerüljön a családokból kiemelésre a rossz körülmények miatt. A bérletek építésére a terület az önkormányzat rendelkezésére áll. 	600 000 000 Ft (1. ütem)
2. A roma népesség esetében cél a szociális védőháló megismertetése bevonásuk fokozása a foglalkoztathatóság erősítése és esetleges átlag alatti életmódjuk növelése érdekében.	2. A roma lakosság felzárkóztatásának elősegítése (HEP) <ul style="list-style-type: none"> A civil szervezetek és a Roma Önkormányzat bevonásával a legtöbb roma család elérése és önkéntes alapon horizontális (azaz szegregációtól függetlenül igénybe vehető) program indítása a szociális védőháló megismertetése és fejlesztő programok megvalósítása elsősorban családjának és gyerekeinek számára. 	100 000 000 Ft
3. Cél az érintett HH-s és HHH-s gyerekek felzárkózási esélyeinek növelése	3. Hátrányos helyzetű gyerekek felzárkóztatásának elősegítése a Tankerülettel egyeztetve <ul style="list-style-type: none"> a Békéscsabai Baptista Általános Iskola fokozott bevonása a felzárkóztató programokba; egyéni és közösségi fejlesztési programok indítása a célcsoportba tartozó gyerekek számára. 	150 000 000 Ft
4. Cél a leszakadó csoportokban a foglalkoztathatóság feltételeinek erősítése az egyének szintjén.	4. Foglalkoztathatóság feltételeinek javítása a leszakadó csoportokban <ul style="list-style-type: none"> a paktumokhoz kapcsolódóan képzési és foglalkoztathatóságot támogató programok működtetése; tanácsadó szolgálat fenntartása. 	100 000 000 Ft
5. Cél a humán közszolgáltatások intézményrendszeréhez tartozó szervezetek és a tematikus civil szervezetek	5. A szociális ellátórendszerben működő intézmények és civil szervezetek működési feltételeinek javítása	150 000 000 Ft

Célok	A célok elérése érdekében tervezett BEAVATKOZÁSOK 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
működésének és együttműködésük feltételrendszerének erősítése.	<ul style="list-style-type: none"> a humán közszolgáltatások HR- és eszközellátottságának javítását célzó beavatkozások, különös tekintettel a digitális átállásra való felkészülésre; civil szervezetek működésének HR- és eszközellátottságának javítást célzó beavatkozások, különös tekintettel a digitális átállásra való felkészülésre; együttműködéseket erősítő tréningek és workshopok; nemzetközi projektekben való részvétel támogatása a tapasztalatszerzés és tudásátadás élénkítése érdekében. 	
6. Célok a szociális ellátórendszerben keletkező adatok integrált rendszerben történő kezelésén túl azok GIS alapú elemezhetőségének és nyomon követhetőségének biztosíthatósága a szegregációs folyamatok folyamatos monitorozhatósága érdekében.	<p>6. A társadalmi folyamatok területi vetületének monitorozását lehetővé tevő digitális feltételek kiépítése</p> <ul style="list-style-type: none"> az önkormányzati integrált adatplatform részeként a szociális ellátórendszer adatbázisainak menedzsmentjét (is) biztosító hardware beszerzése; az adatok rendszerezését és térbeni megjelenítést biztosító GIS program beszerzése; az adatmenedzsment HR hátterének biztosítása. 	20 000 000 Ft
7. Célok a hajléktalanellátás hiányos szolgáltatásainak pótlása a városban.	<p>7. Hajléktalanellátás mindenre kiterjedő biztosítása a városban</p> <ul style="list-style-type: none"> Szükséges egy hajléktalanok számára fenntartott éjjeli menedékhely létrehozás és működtetése. 	50 000 000 Ft

Területi fókuszú antiszegregációs célok és beavatkozások

Szegregátum	Célok	Tervezett beavatkozások 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
1. Berényi út menti tömb (szegregátum)	Cél a korábban beazonosított leszakadó népességgel bíró területeken – szegregátum (Berényi út menti tömb) és veszélyeztetett terület (Franklin	<ul style="list-style-type: none"> Együttműködés a közösségi és egyéni szintű társadalmi integráció feltételeinek megteremtése céljából; - a korábbi projekteken keresztül felhalmozott kapcsolati tőkék és működési sinergiák, hálózatok további életben tartása. Folyamatos szociális munka megteremtése – a lezajlott projektek során megszokottá vált szakértői <i>jelenlét</i> feltételeinek megteremtése. 	640 000 000 Ft

Szegregátum	Célok	Tervezett beavatkozások 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
2. Franklin utca (szegregációval veszélyeztetett terület)	<p>utca) – programozottan folytatni a felzárkóztatási akciókat.</p> <p>A 8.1.2.2 pontban meghatározott akcióterület magját e két terület alkotja. Maga az FVS ASZT AKCIÓTERÜLET kiterjedtebb, pontosan az alfejezetben leírtak szerint alakul. Az itt jelzett tevékenységek az egész FVS ASZT Akcióterületre kiterjednek.</p>	<ul style="list-style-type: none"> A megkezdett egyéni fejlesztések, és közösségépítést célzó programok kiterjesztett folytatása. Törekvés a foglalkoztatás elősegítésére, ami magában foglalja az hatékonyságot növelő együttműködést a vármegyei foglalkoztatási paktumokkal. Törekvés az egészségfejlesztésre, különösen a családok és elsősorban a gyermekek körében (HEP!). 	
KSH által NEM nevesített szegregátumok – az FVS ASZT vizsgálatai által veszélyeztetettnek vélt városrészek			
3. Egyéb, segélyezési adatok alapján figyelmet érdemlő területek: Kazinczy-ltp. és környező utcák, valamint társadalmi lecsúszással veszélyeztetett területek a Déli városrészben	<p>Cél a segélyezési adtok vizsgálatával kimutatott területeken megállítani a társadalmi leszakadási folyamatokat a szegregátumok kialakulásának megakadályozása érdekében.</p>	<ul style="list-style-type: none"> A szociális városrehabilitációs programokban létrehozott intézményi és szervezeti együttműködések kiterjesztése a segélyezi adatokkal kimutatható, lecsúszó társadalmi tendenciákat mutató városi területekre. A korábbi projekteken keresztül felhalmozott kapcsolati tőkék és működési szinergiák, hálózatok működésének és tevékenységi területének kiterjesztése. 	10 000 000 Ft
4. Tanyás térségek	<p>Cél a nehezebben elérhető tanyás térségekben az ellátás folyamatos és hatékony biztosítása.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Tanyagondnoki szolgálat megerősítése. A szociális ellátórendszer feltételeinek biztosítása a területek hatékonyabb és gyorsabb elérése érdekében. 	10 000 000 Ft

8.1.2.2 A szociális városrehabilitáció akcióterületének meghatározása és a választás indoklása

Az FVS Módszertani Kézikönyv iránymutatásai szerint, friss KSH népszámlálási adatok hiányában új szegregátum nem határozható le, de ez még a segélyezési adatok alapján sem volna indokolt Békéscsabán. A korábban meghatározott szegregátum és szegregációval veszélyeztetett terület egyes ERFA támogatással érintett fizikai paraméterei jelentősen javultak, de a társadalmi folyamatokat mutató jelenségek (pl. segélyezési adatok) nem jeleznek átütő változásokat a helyi lakosság vonatkozásában. A szakértők elmondása szerint a lakossági mozgás is viszonylag jelentős, a problémák gyakran újratermelődnek a területen.

Ahogy azt *A projektek tapasztalatai és a projektek nyomán bekövetkezett változások* részben is jeleztük, továbbra is indokolt a TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 (ERFA) és TOP-6.9.1-16-BC1-2017-00001 (ESZA) projektekkel érintett akcióterületen elsősorban az ESZA típusú beavatkozások folytatása (a tapasztalatokra épülő változások végrehajtása mellett).

A Megvalósíthatósági tanulmányban (2018)³⁵⁶ lehatárolt akcióterület magában foglalja a Berényi út menti tömböt (szegregátum) és a Franklin utca környékét (szegregációval veszélyeztetett terület), de további városrészek is bevonásra kerültek. *„A szegregátumon és a szegregációval veszélyeztetett területen kívül csak olyan városrészek kerültek be az akcióterületbe, melyeken valamilyen fizikai beavatkozás valósul meg, vagy biztosítják azt, hogy az akcióterület összefüggő legyen.”*

2021-2027-es időszakra vonatkozó FVS ASZT keretében az utóbbi, kiemelt érv és a vizsgált segélyezési adatok (2020) alátámasztják az korábban (2016, 2018) lehatárolt akcióterület megtartását.

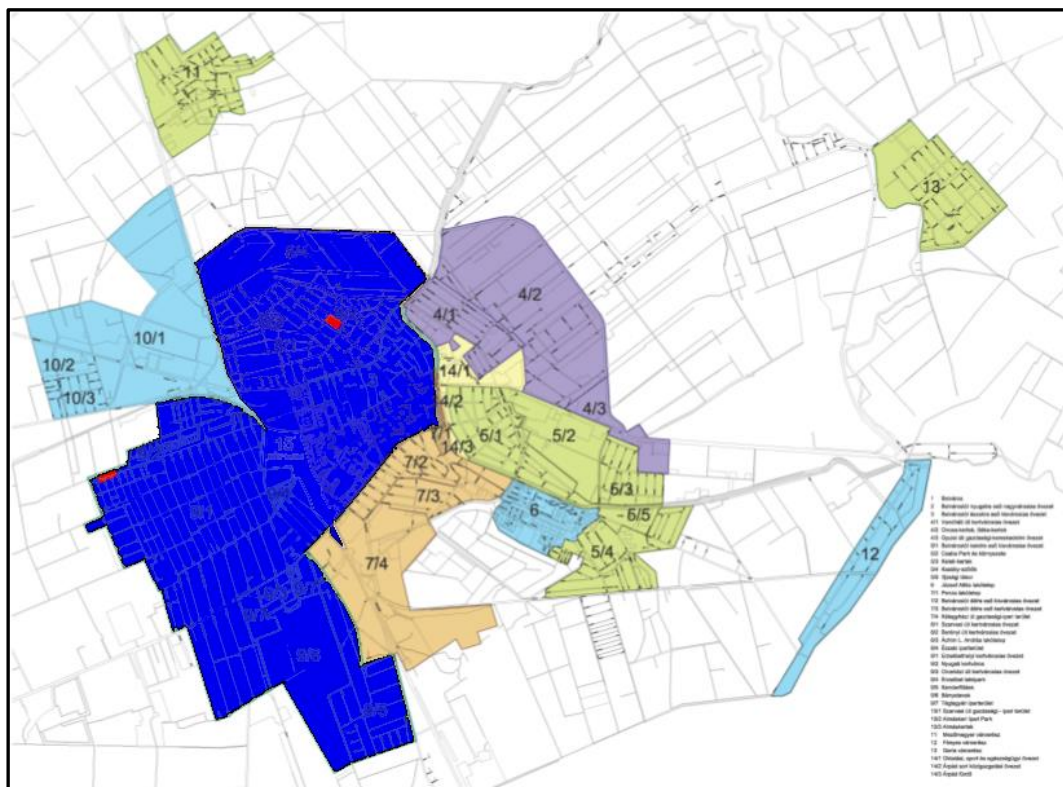
A Megvalósíthatósági tanulmányban (2018) az akcióterületet az alábbi városrészek alkotják:

- 8. városrész: Berényi út mente (Szegregátumot tartalmaz)
- 9. városrész: Jamina városrész (Szegregációval veszélyeztetett területet tartalmaz)
- 1. városrész: Belváros (Kerékpárforgalmi létesítmény építésében érintett terület)
- 2. városrész: Belvárostól nyugatra eső nagyvárosias övezet (Kerékpárforgalmi létesítmény építésében érintett terület)
- 3. városrész: Belvárostól északra eső kisvárosias övezet (Kerékpárforgalmi létesítmény építésében érintett terület)
- 15. városrész: Vasúti területek (Összefüggő terület szempontjából)

Az akcióterület határai: Orosházi út – Gyár u. – Lajta u.- Rokka u. – Kígyósi út – Kerekegyházi út – bányatavak közt – Kereki u. – belterületi határ - vasút által határolt terület - Északi elkerülő út – Élővíz-csatorna – Bánszki - Bartók Béla út - Orosházi út által határolt terület.

Következtetés: A FVS 2021-27 ASZT által meghatározott akcióterület megegyezik a végrehajtott (és végrehajtás alatt álló) TOP projektek akcióterületével.

³⁵⁶ Megvalósíthatósági Tanulmány a „Megyei jogú városok leromlott városi területeinek rehabilitációja” című TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 azonosítószámú pályázathoz

100. ábra: Az akcióterület (sötétkék), a szegregátum és a szegregációval veszélyeztetett terület (piros) térképi megjelenítése.
Forrás: Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája, módosítás, 2018

8.1.2.3 A két antiszegregációs beavatkozási dimenzió kapcsolata

Érintett területi egység				
Átfogó beavatkozás	Szegregátum 1.	Szegregációval veszélyeztetett terület (Franklin utca)	Egyéb, segélyezési adatok alapján figyelmet érdemlő területek	Tanyás térségek
1. Bérletállomány fejlesztése	nem releváns	szükséges beavatkozás megtörtént	erősen releváns	nem releváns
2. A roma lakosság felzárkózásának elősegítése	erősen releváns	erősen releváns	erősen releváns	erősen releváns
3. Hátrányos helyzetű gyerekek felzárkózásának elősegítése	erősen releváns	erősen releváns	erősen releváns	erősen releváns
4. Foglalkoztathatóság feltételeinek javítása a leszakadó csoportokban	erősen releváns	erősen releváns	releváns	releváns
5. A szociális ellátórendszerben működő intézmények és civil szervezetek működési feltételeinek javítása	releváns közvetetten	közvetetten	közvetetten	közvetetten
6. A társadalmi folyamatok területi vetületének monitorozását lehetővé tevő digitális feltételek kiépítése	közvetetten	közvetetten	közvetetten	közvetetten
7. Hajléktalanellátás mindenre kiterjedő biztosítása a városban	nincs	nincs	nincs	nincs

98. táblázat: A két antiszegregációs beavatkozási dimenzió kapcsolata

8.1.2.4 A beavatkozások ütemezése

Tervezett akciók és beavatkozások	2024 1.fé	2024 2.fé	2025 1.fé	2025 2.fé	2026 1.fé	2026 2.fé	2027 1.fé	2027 2.fé	2028 1.fé	2028 2.fé	2029 1.fé
HORIZONTÁLIS:											
1. Bérletkésállomány fejlesztése											
2. A roma lakosság felzárkóztatásának elősegítése											
3. Hátrányos helyzetű gyerekek felzárkóztatásának elősegítése											
4. Foglalkoztathatóság feltételeinek javítása a leszakadó csoportokban											
5. A szociális ellátórendszerben működő intézmények és civil szervezetek működési feltételeinek javítása											
6. A társadalmi folyamatok területi vetületének monitorozását lehetővé tevő digitális feltételek kiépítése											
7. Hajléktalanellátás mindenre kiterjedő biztosítása a városban											
Tervezett akciók és beavatkozások	2024 1.fé	2024 2.fé	2025 1.fé	2025 2.fé	2026 1.fé	2026 2.fé	2027 1.fé	2027 2.fé	2028 1.fé	2028 2.fé	2029 1.fé
TERÜLETI ALAPÚ											
1. Berényi út menti tömb (szegregátum)											
2. Franklin utca (szegregációval veszélyeztetett terület)											
3 Egyéb, segélyezési adatok alapján figyelmet érdemlő területek											
4. Tanyás térségek											

99. táblázat: A beavatkozások ütemezése

8.1.2.5 Az antiszegregációs terv pénzügyi terve

Tervezett akciók és beavatkozások	becsült költség	tervezett forrás
HORIZONTÁLIS		
1. Bérletlakásállomány fejlesztése - 1. ütem	600 000 000 Ft	egyéb
2. A roma lakosság felzárkózásának elősegítése	100 000 000 Ft	TOP Plusz
3. Hátrányos helyzetű gyerekek felzárkózásának elősegítése	150 000 000 Ft	TOP Plusz
4. Foglalkoztathatóság feltételeinek javítása a leszakadó csoportokban	100 000 000 Ft	TOP Plusz
5. A szociális ellátórendszerben működő intézmények és civil szervezetek működési feltételeinek javítása	150 000 000 Ft	TOP Plusz
6. A társadalmi folyamatok területi vetületének monitorozását lehetővé tevő digitális feltételek kiépítése	20 000 000 Ft	saját forrás
7. Hajléktalanellátás mindenre kiterjedő biztosítása a városban	50 000 000 Ft	saját forrás
ÖSSZESÍTETT KÖLTÉS:	1 170 000 000 Ft	

Tervezett akciók és beavatkozások	becsült költség	tervezett forrás
TERÜLETI ALAPÚ		
1. Berényi út menti tömb (szegregátum)	640 000 000 Ft	TOP Plusz
2. Franklin utca (szegregációval veszélyeztetett terület)		
3. Egyéb, segélyezési adatok alapján figyelmet érdemlő területek: Kazinczy-ltp. és környező utcák, valamint társadalmi lecsúszással veszélyeztetett területek a Déli városrészben	10 000 000 Ft	saját forrás
4. Tanyás térségek	10 000 000 Ft	saját forrás
ÖSSZESÍTETT KÖLTÉS:	660 000 000 Ft	

8.2 A kérdőívek

A kérdőíves felmérések fontos információforrásként szolgáltak az FVS elkészítése során. Számos információ és adat nem érhető el az országos és helyi adatbázisokból, tanulmányokból és egyéb dokumentumokból, melyek az FVS Módszertani Kézikönyve alapján szükségesek a dokumentum elkészítéséhez. A kérdőíves felméréseket minden esetben a békéscsabai szereplők, illetve a békéscsabai lakosság számára küldte ki a Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft., mivel az *ERFA 11 településegységek esetében a kérdőíves felmérések (technikai okokból) csak a központi várost érintik*³⁵⁷. A helyi szereplőket és a lakosságot összesen 4 online felméréssel kereste meg az Önkormányzat.

Az FVS módszertana lakossági és intézményi kérdőívajánlásokat tartalmazott. Ezeket nagy mértékben átvette a Város, bár kisebb-nagyobb mértékben módosultak a kérdések és a válaszlehetőségek – adaptálva őket a helyi viszonyokra. Több esetben egyszerűsített, rövidített, vagy – főként az előírt adatigények miatt – bővített változatban küldte ki a város a felméréseket. A tervezők arra is kíváncsiak voltak, hogy az egyes intézményi szereplők és a lakosság milyen főbb problémákat lát a várossal kapcsolatosan, illetve, hogy milyen fejlesztési ötleteik, szükségleteik, terveik vannak. Ebből fakadóan az ezekre vonatkozó kérdéskörök is bekerültek a felmérésekbe.

Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. a kért információk és adatigények minél teljesebb megválaszolása érdekében a két ajánlott kérdőívet egy gazdasági, illetve egy civil és egyházi kérdőívvel egészítette ki. A két kérdőív kérdései más forrásból nem elérhető információk begyűjtését célozzák – a válaszadók főbb jellemzői mellett. Ebben a két kérdőívben is hangsúlyt kaptak az egyes szereplők várossal kapcsolatos észrevételei (problémák és fejlesztési ötletek/szükségletek/tervek).

A felmérések nyomán keletkezett adatbázis nagyban hozzájárult a helyzetértékelés információtartalmának gazdagításához. A felmérések főbb jellemzői az alábbi táblázatban láthatók.

Felmérés neve	Lakossági felmérés	Intézményi felmérés	Gazdasági felmérés	Civil és egyházi felmérés
A felmérés módja	Online felmérés			
A felmérés időszaka	2021.10.11- 2021.11.20.	2021.10.08- 2021.11.17.	2021.09.30- 2021.10.14.	2021.10.18- 2021.11.10.
A felmérés célcsoportja	Békéscsaba lakossága	Békéscsaba közigazgatási szervei	Békéscsaba vállalkozásai	Békéscsaba civil és egyházi szervezetei
A felmérésben résztvevők száma	628	19	57	30

100. táblázat: A felmérések jellemzői

A lakossági felmérést 54%-ban nők töltötték ki (46% férfi). A válaszadók átlagéletkora 46 év volt. A legfiatalabb kitöltő 17 éves, míg a legidősebb 80 éves. A résztvevők átlagosan 1987 óta élnek Békéscsabán; van, aki már 1942 óta, de másik végletként 2021-ben Békéscsabára költöző is kitöltötte a felmérést. A válaszadók 44%-a rendelkezett felsőfokú végzettséggel, 53%-uk legmagasabb végzettsége középfokú volt. A legfeljebb általános iskolát végzettek aránya 3%-ot tett ki. A

³⁵⁷ Forrás: FVS Módszertani Kézikönyv

megkérdezettek 68%-a alkalmazottként dolgozik (44%-uk alapbeosztásban). A tanulók aránya 6%, a nyugdíjasoké 10%. A vállalkozók aránya 13% volt a kitöltők közt, a munkanélkülieké és a szülési szabadságon lévőké 2-2%. A munkavállaló válaszadók 77%-a Békéscsabán dolgozik.

Az intézményi kérdőívet 9 közoktatási, 8 kulturális, 2 szociális és 1 egészségügyi intézmény, valamint Békéscsaba Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala töltötte ki. A gazdasági kérdőíves felmérésben döntően kkv-k vettek részt (köztük 11 középvállalkozás), míg a nagyvállalatok közül mindössze ketten éltek a válaszadás lehetőségével. Az átlagos kérdőívkitöltő vállalkozás 2004 óta működik a városban, de 1954 óta és 2020 óta működő is szerepelt közöttük. A megkérdezettek közül mindössze 8 vállalkozásnak nem Békéscsabán van a székhelye, míg 24-nek legalább egy telephelye is van a székhelye mellett.

A civil és egyházi kérdőívet egy egyházi és 29 civil szervezet töltötte ki. A válaszadók 58%-a lát el feladatokat a szórakozás és szabadidő-eltöltés területén, míg 53%-uk végez ismeretterjesztő tevékenységet (is). Ezeken felül még relatíve sok szervezet tevékenykedik a környezetvédelem (37%); oktatás, nevelés (33%) és a szociális segítségnyújtás (33%) területén (is).

8.2.1 A lakossági felmérés kérdései

I.) A válaszadó adatai

1.) Válaszadó neve:

1.1) nő

1.2) férfi

2.) Válaszadó kora (év):

...

3.) Válaszadó legmagasabb iskolai végzettsége:

3.1) általános (elemi, polgári) iskola 8. osztálynál, évfolyamnál alacsonyabb

3.2) általános (elemi, polgári) iskola 8. osztály, évfolyam

3.3) szakképesítés érettségi nélkül (pl. szakmunkásképző, szakiskola)

3.4) érettségi

3.5) érettségi szakképesítéssel vagy érettségire épülő szakképesítés

3.6) felsőfokú szakképesítés (csak 1998 után szerezhető)

3.7) főiskolai (vagy azzal egyenértékű, pl. BA/BSc)

3.8) egyetemi (vagy azzal egyenértékű, pl. MA/MSc)

3.9) doktori (PhD- vagy DLA-) fokozat

4.) Válaszadó jelenlegi státusza:

4.1) tanuló

4.2) alkalmazott

4.3) alkalmazott, középvezető

4.4) alkalmazott, felsővezető

4.5) vállalkozó (egyéni vagy cégvezető)

4.6) munkanélküli

4.7) nyugdíjas

4.8) GYES-en vagy GYED-en

4.9) háztartásbeli

4.10 inaktív (egyéb)

5.) Munkavégzés helyének típusa

5.1) nagyvállalat

5.2) kis- és középvállalkozás (KKV)

5.3) egyéni vagy mikrovállalkozás

- 5.4) közintézmény/közhivatal
- 5.5) nonprofit/civil szervezet
- 5.6) nem releváns (ha fent 4.6, 4.7; 4.8, 4.9; 4.10 a válasz)

6.) Munkavégzés földrajzi helye

- 6.1) Békéscsaba
- 6.2) a Békéscsabai járáshoz tartozó más település
- 6.3) egyéb település a megyében
- 6.4) más magyarországi megye
- 6.5) Románia
- 6.6) egyéb külföldi ország

7.) Mely városrészben lakik

- 7.1) Belváros
- 7.2) Erzsébethely (Jamina)
- 7.3) Lencsési (József Attila) lakótelep
- 7.4) Fényes
- 7.5) Gerla
- 7.6) Mezőmegyer

8.) Kötődés Békéscsabához

- 8.1) Mióta lakik Békéscsabán? (évszám)

9.) Ön szerint mi a három legfőbb probléma, konfliktusforrás a városban?

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
Mennyire igazak Önre az alábbi állítások?	1. Független egyénként tekintek magamra	5-4-3-2-1
	2. A békéscsabai közösség tagjaként tekintek magamra	5-4-3-2-1
	3. A magyar nemzet tagjaként tekintek magamra	5-4-3-2-1
	4. Európaiként tekintek magamra	5-4-3-2-1
	5. Világpolgárként tekintek magamra	5-4-3-2-1
	6. Hogyan érzi: mennyire kötődik Ön Békéscsabához?	10-9-8-7-6-5-4-3-2-1

II. Tematikus kérdések

Megtartó város

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
Mi jelenti az Ön helyi kötődésének alapját (több válasz is lehetséges)	1. itt született	
	2. itt alapított családot és otthont	
	3. ismeri és gyakorolja a helyi szokásokat	
	4. vidéki, de mégis városias hangulat	
	5. a helyi identitásuk összetartása	
	6. tagja valamilyen helyi kisebb közösségnek, akikkel szívesen tölti szabadidejét	
	7. táj és természeti adottságok	
	8. itt tanult	
	9. itt talált biztos egzisztenciára (munkalehetőségek)	
	10. egyéb	
A felsorolt tényezők mennyiben játszanak szerepet helyi életminőségével való elégedettségének növelésében? 5- nagyon jelentős szerepet játszana 4- jelentős 3- közepesen 2-kis szerepet játszana 1- nem játszana szerepet 0= „Nem tudom megítélni / „Nem kívánok válaszolni”	1. változatosabb munkahelyek	5-4-3-2-1 vagy 0
	2. magas jövedelmet biztosító munkalehetőségek	5-4-3-2-1 vagy 0
	3. a jelenleginél is magasabb színvonalú közszolgáltatások (iskola, egészségügyi, szociális ellátás stb.)	5-4-3-2-1 vagy 0
	4. minőségi közösségi terek a városközpontban és a lakóhelyem közelében	5-4-3-2-1 vagy 0
	5. gazdagabb és magasabb színvonalú, igényekre szabott kulturális kínálat	5-4-3-2-1 vagy 0
	6. sportolási lehetőségek további bővítése	5-4-3-2-1 vagy 0
	7. magas színvonalú kiskereskedelmi és vendéglátóipari szolgáltatások	5-4-3-2-1 vagy 0
	8. kedvezőbb lakhatási lehetőségek	5-4-3-2-1 vagy 0
	9. jobb közbiztonság	5-4-3-2-1 vagy 0
	10. jobb közlekedés, megközelíthetőség	5-4-3-2-1 vagy 0
	11. egyéb	
Értékelje a városban elérhető humán közszolgáltatásokat és egyéb városi életminőséget befolyásoló tényezőket egy 1-től 5-ig tartó skálán 5=nagyon elégedett 4=elégedett	1. óvodai ellátás (családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	2. általános iskola, infrastruktúra, felszereltség (családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	3. általános iskola oktatás (családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	4. egészségügyi alapellátás minősége (Ön és családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	5. egészségügyi szakellátás minősége (Ön és családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
3= közepesen elégedett 2= alig elégedett 1= egyáltalán nem elégedett 0= „Nem tudom megítélni / nem vagyok érintett” és „Nem kívánok válaszolni”	6. kulturális szolgáltatások (intézményekhez kötött pl. mozi, kulturális központ stb.) minősége (Ön és családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	7. szociális ellátás („akár saját, akár valamely családtag okán pl. idősellátás”)	5-4-3-2-1 vagy 0
	8. bölcsődei ellátás (családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	9. közterületek minősége általában (közterek, utak stb.)	5-4-3-2-1 vagy 0
	10. zöldfelületek (parkok, ligetek fasorok)	
	11. közvilágítás közvetlen lakókörnyezetében	5-4-3-2-1 vagy 0
	12. közbiztonság a városközpontban nappal	5-4-3-2-1 vagy 0
	13. közbiztonság a városközpontban sötétedés után	5-4-3-2-1 vagy 0
	14. közbiztonság a közvetlen lakókörnyezetében sötétedés után	
	15. járdák minősége közvetlen lakókörnyezetében	5-4-3-2-1 vagy 0
	16. városi kerékpárutak hossza a városban	5-4-3-2-1 vagy 0
	17. városi kerékpárutak minősége a városban	5-4-3-2-1 vagy 0
	18. kerékpárosokat támogató infrastruktúra (pl. tárolók, esővédő beállók stb.)	5-4-3-2-1 vagy 0
	19. utak minősége általában a városban	5-4-3-2-1 vagy 0
	20. parkolás általában a kiemelt közintézmények közelében	5-4-3-2-1 vagy 0
	21. parkolás kereskedelmi létesítmények közelében	5-4-3-2-1 vagy 0

Digitális város

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
Milyen elektronikus eszközöket használ a hétköznapi életben? (több válasz is lehetséges kivéve, ha a válasz a 7.)	1. személyi számítógép (asztali számítógép)	
	2. notebook / laptop	
	3. táblagép (tablet)	
	4. okos / smart televízió	
	5. okos telefon	
	6. okos óra	
	7. nincs ilyen eszközöm	
Milyen céllal használja az INTERNETET (több válasz)	1. napi munkavégzés részeként	
	2. ügyintézés céljából pl. nyomtatványok letöltése és benyújtása	

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
	3. rendelkezik ügyfélkapuval és rendszeresen használja	
	4. szolgáltatásokat vesz igénybe pl. elektronikus vásárlás, foglalások intézése (szállás, repülőjegy stb.)	
	5. kommunikációs, kapcsolattartási céllal (telefon, levelezés, Skype stb.)	
	6. információszerzés, tájékozódás céljából	
	7. tanulási céllal - oktatási anyagok letöltése, e- oktatás igénybevétele	
	8. közösségi oldalak látogatása	
	9. szórakozás – video, film, zene letöltéshez	
	10. játékok	
	11. egyéb	
	12. egyáltalán nem használok internetet	
Hogyan értékeli az IT eszközök használatával kapcsolatos jártasságát (összehasonlítva saját korosztályához) (csak egy válasz lehetséges)	1. nincsenek ilyen készségeim egyáltalán	
	2. készségeim az átlagnál kevésbé erősek, rendszerint segítségre szorulok	
	3. készségeim átlagosak, okostelefont használok készség szinte és rendszeres internet használó vagyok	
	4. készségeim átlag feletti (a 3. ponton túl e-ügyintézésre és egyéb, speciális IT használatra is képes vagyok)	
	5. nem tudom megítélni	
Milyen módon kerül Ön ügyfélként kapcsolatba a szolgáltatókkal 1. hagyományos postai levelezés 2. telefon 3. személyes ügyintézés 4. online ügyintézés / e-mail 5. mobil applikáció 6. digitális mérőkönyv / eszközökön keresztül 7. nem kerültem velük kapcsolatba	1. áramszolgáltatás	1,2,3,4,5,6,7
	2. távhő / hőszolgáltatás	1,2,3,4,5,6,7
	3. víz és csatorna szolgáltatás	1,2,3,4,5,6,7
	4. hulladékszállítás	1,2,3,4,5,6,7
	5. közösségi közlekedés (helyközi járatok helyi viszonylatban)	1,2,3,4,5,6,7
	6. közhivatali ügyintézés (önkormányzat, kormányhivatal)	1,2,3,4,5,6,7
	7. alapkú oktatás (óvoda és általános iskola)	1,2,3,4,5,6,7
	8. egészségügyi alapellátás	1,2,3,4,5,6,7
	9. kulturális szolgáltatások (intézményekhez kötött pl. mozi, kulturális központ stb.)	1,2,3,4,5,6,7
	10. szociális ellátás (valamely családtag okán pl. idősellátás)	1,2,3,4,5,6,7

Kiszolgáló város / Zöldülő város

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
A saját életminősége szempontjából mennyire tartja fontosnak a felsoroltakat? 5= nagyon jelentős 4=jelentős 3=közepesen fontos 2= majdnem jelentéktelen az 1=egyáltalán nem fontos 0= a „nem tudom megítélni / nem vagyok érintett” és a „nem kívánok válaszolni”	1. környezettudatos életvitel (takarékoság az erőforrások igénybevételében: víz, áram stb.)	5-4-3-2-1 vagy 0
	2. szelektív hulladékgyűjtés, hulladék hasznosítása otthon	5-4-3-2-1 vagy 0
	3. közösségben való aktív részvétel, közös célokért való tevékenykedés	5-4-3-2-1 vagy 0
	4. egészséges, a térségben megtermelt élelmiszerek fogyasztása	5-4-3-2-1 vagy 0
	5. megújuló energiaforrások használata a háztartásban	5-4-3-2-1 vagy 0
	6. megújuló energiaforrások használata	5-4-3-2-1 vagy 0
5.) Ha a város jövőjére gondol ugyanezek a szempontok mennyire fontosak? 5= nagyon jelentős 4=jelentős 3=közepesen fontos 2= majdnem jelentéktelen az 1=egyáltalán nem fontos 0= „Nem tudom megítélni / nem vagyok érintett” és „nem kívánok válaszolni”	1. környezettudatos életvitel (takarékoság az erőforrások igénybevételében: víz, áram stb.)	5-4-3-2-1 vagy 0
	2. szelektív hulladékgyűjtés, hulladék hasznosítása otthon	5-4-3-2-1 vagy 0
	3. közösségben való aktív részvétel, közös célokért való tevékenykedés	5-4-3-2-1 vagy 0
	4. egészséges, a térségben megtermelt élelmiszerek fogyasztása	5-4-3-2-1 vagy 0
	5. megújuló energiaforrások használata a háztartásban	5-4-3-2-1 vagy 0
	6. megújuló energiaforrások használata	5-4-3-2-1 vagy 0
Milyen gyakran látogat városi zöldterületeket, parkokat?	1. soha	
	2. havonta vagy annál ritkábban	
	3. hetente legalább egyszer	
	4. naponta	
	5. nem válaszol	
Milyen céllal látogat városi zöldterületeket, parkokat?	1. szabadidő eltöltés	
	2. rekreációs séta	
	3. testedzés	
	4. kültéri közösségi és kulturális programokon vesz részt	
	5. egyéb	
Hogyan lehetne vonzóbbá tenni a belváros zöldfelületeit az Ön és családja számára	1. sétautak fejlesztése	
	2. játszóterek, testedző eszközök kihelyezése a parkokhoz kapcsolódóan	

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
(fejlesztések, új funkciók stb.)? Több válasz is lehetséges	3. zenepavilon létesítése (térzene befogadására)	
	4. kisebb csoportok szabadtéri összejöveteleit lehetővé tevő utcabútorok kihelyezése	
	5. gyakoribb kültéri programok, amiért érdemes a parkba látogatni	
	6. több szolgáltatás a környéken pl. büfé, fagyizó, nyilvános WC	
	7. közvilágítás további javítása	
	8. egyéb	
Milyen környezettudatos eszközökkel, megoldásokkal rendelkezik otthonában? (több válasz is lehetséges)	1. okos fogyasztásmérő (pl. elektromos áram, víz, gáz stb. szolgáltatás)	
	2. okos lakás irányító rendszer (az okos lakás irányító rendszer automatikusan szabályozza a lakás hűtését, fűtését/távolról vezérelhető stb.)	
	3. okos, családi ház telkét fenntartó rendszer pl. okos locsoló, ami a talajnedvességet méri és szükség szerint indítja el a locsolórendszert	
	4. hibrid vagy elektromos hajtású autó / egyéb jármű	
	5. tudatos otthon – tájolás, klímatudatos növénytelepítés	
	6. megújuló energia használata (földhő, napenergia stb.)	
	7. házi komposztáló	
	8. egyéb	

Prosperáló város

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
Milyen helyben, illetve térségben létrehozott termékeket ismer? Több válasz is lehetséges?	1. zöldség /gyümölcs	
	2. egyéb élelmiszer vagy ital	
	3. használati tárgyak (beleértve kézműves termékeket)	
	4. műalkotások (helyi művészek alkotásai)	
	5. egyéb	
	6. nem ismerek ilyeneket	
Hol vásárol Ön a helyi/ térségi termékeket?	1. nem vásárol	
	2. közvetlen a termelőnél (agrártermék esetében)	

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
Több válasz is lehetséges. A 1. válasz kizárja a több válasz lehetőségét	3. közvetlen az alkotóknál (képzőművészeti termék esetében)	
	3. a piacon	
	4. internetes felületeken (weboldal, közösségi média pl. facebook)	
	5. kézműves /termelő saját üzletében	

8.2.2 Az intézményi felmérés kérdései

Intézmény / Szervezet megnevezése:

--

I. Általános fejlesztési szükségleteket felmérő kérdéscsoport

1. Mi a szervezetének 5-7 évre vonatkozó jövőképe?

Ennek alapján milyen változtatásokat terveznek a működésben az elkövetkező években (profil bővítés vagy szűkítés, szervezeti átalakítás, finanszírozás átalakítása stb.)

Rendelkezik intézményi /szervezeti szintű fejlesztési tervvel? Ha igen, mikor készült és mi a címe?

2. Milyen konkrét fejlesztésekben (projektekben) gondolkodnak, amelyek a célok megvalósítását szolgálják vagy egyszerűen szükségessé váltak a működéshez? Kérjük, fejtse ki röviden a fejlesztési elképzeléseiket (projekteket) egyenként a tartalom és indoklás megjelölésével. Kérjük NE csak az infrastrukturális, hanem a tartalmi, szervezeti fejlesztéseket is ossza meg. Fontos: a fejlesztési elképzelések megfontolásánál a finanszírozási korlátokat NE vegyék figyelembe, mivel a stratégiai tervezés feladata a jövőbeni források feltárása/feltérképezése is. Kérjük, bővítse sorokkal a táblázatot amennyiben szükséges.

a.) infrastruktúra fejlesztés (épületkarbantartás, bővítés, ingatlan vásárlás és fejlesztés, összevonás, ingatlan értékesítés stb.)

fejlesztés 1

fejlesztés 2

fejlesztés 3

b.) eszközfejlesztés (nem digitális)

fejlesztés 1

fejlesztés 2

fejlesztés 3

c.) eszközfejlesztés (digitális)

fejlesztés 1

fejlesztés 2

fejlesztés 3

d.) szervezetfejlesztés

fejlesztés 1

fejlesztés 2

fejlesztés 3

e.) humán erőforrás állomány fejlesztési

fejlesztés 1

fejlesztés 2

fejlesztés 3
f.) kapcsolati hálózatok fejlesztése (helyi, hazai, külföldi)
fejlesztés 1
fejlesztés 2
fejlesztés 3
Az eddigiekben pontosan milyen forrásokat használtak fejlesztési céllal az elmúlt 7 évben? Kérjük, alább kategóriánként pontosítsa ezeket.
önkormányzati:
Európai Unió: TOP egyéb Operatív Program; közvetlen brüsszeli program
állami: célprogramok / céltámogatás
önerős beruházás:

3. Milyen, a korábbiakhoz képest áttörő, újszerű fejlesztési elképzelései vannak az intézményével / szervezetével kapcsolatban? Kik a partnerei ebben?

II. Digitális átállás menetrend helyzetértékelő részét támogató kérdéscsoport

1. Információs és kommunikációs technológiák (IKT), adatvagyon és okos eszközök (ellátottság – felszereltség):

Kérdés / Információ kérés	Alkérdés ill. adatkérés	Adat (amennyiben releváns)
a.) Hogyan jellemezhető az intézmény / cég IKT ESZKÖZÁLLOMÁNYA³⁵⁸		
A.) IKT eszközállomány tételelesen az ALAPTEVÉKENYSÉGBEN	asztali számítógép (PC)	db
	laptop	db
	okostelefon	db
	nyomtató	db
	fénymásoló	db
	helyi vezetékes hálózat (LAN)	van/nincs
	helyi wifi	van/nincs
	adattároló szerver	van/nincs
	szerverszoba (külön helyiség)	van/nincs
	egyéb	

³⁵⁸ Amennyiben a két tevékenység (alaptevékenység és adminisztratív tevékenység) eszközállomány nem választható el, kérjük jelezze és az ALAPTEVÉKENYSÉGEK-re vonatkozó részben összesítse az eszközállományt.

Kérdés / Információ kérés	Alkérdés ill. adatkérés	Adat (amennyiben releváns)
B.) IKT eszközállomány tételeken az ADMINISZTRÁCIÓS TEVÉKENYSÉGBEN	asztali számítógép (PC)	db
	laptop	db
	okostelefon	db
	nyomtató	db
	fénymásoló	db
	helyi vezetékes hálózat (LAN)	van/nincs
	helyi wifi	van/nincs
	adattároló szerver	van/nincs
	szerverszoba (külön helyiség)	van/nincs
	egyéb	
A BELSŐ HÁLÓZATBA vannak kapcsolva az IKT eszközök? Kérjük, húzza alá!	<ul style="list-style-type: none">• igen• nem• csak bizonyos eszközök, nevezetesen:(pl. személyi számítógépek és nyomtatók)	
IKT eszközök milyen alaptevékenységet támogatnak és milyen fejlesztések történtek eddig?		
Milyen ALAPTEVÉKENYSÉGEKET segítenek IKT eszközök és milyen módon?		
Milyen projektjeik vannak/voltak/lesznek (az elmúlt 7 év és az elkövetkezendő 7 év projektjei), amelyek az IKT eszközök fejlesztését célozzák?	Minden esetben kérjük: projekt címe, finanszírozó konstrukció, konkrét projekt outputok	
Milyen projektjeik vannak/voltak/lesznek (az elmúlt 7 év és az elkövetkezendő 7 év projektjei), amelyek az energetikai korszerűsítést célozzák?	Minden esetben kérjük: projekt címe, finanszírozó konstrukció, konkrét projekt outputok (különös tekintettel az IKT elemekre)	
Akadályozzák-e az alábbiak az IKT- és okosrendszerek fejlesztését? (Igen/Nem)	<ul style="list-style-type: none">• az alkalmazottak / munkatársak egyéni ellenállása• az alkalmazottak / munkatársak egyéni kompetenciáinak hiánya• eszközök beszerzését akadályozó forráshiány• szervezeti akadályok• adminisztrációs terhek	

Kérdés / Információ kérés	Alkérés ill. adatkérés	Adat (amennyiben releváns)
b.) Milyen DIGITÁLIS ADATVAGYONNAL rendelkezik az intézmény / cég? Tárol-e az intézmény/cég:		
Adminisztratív és pénzügyi adatok:	Igen/Nem	
Alaptevékenységhez kapcsolódó adatok:	Igen/Nem	
Rendelkeznek nyílt adatbázissal?	Igen/Nem	
Mi történik az alaptevékenység során keletkezett digitális adatokkal? Kérjük, húzza alá!	<ul style="list-style-type: none"> csak digitális adattárolás történik, feldolgozás nincs adatfeldolgozás a napi szintű működést támogatja megjelenítés belső használatra pl. feldolgozás jelentések készítéséhez, prognózishoz bizonyos típusú alaptevékenységhez kapcsolódó adatok nyilvános megjelenítése (pl. honlapon a közszolgáltatást igénybe vevők felé) egyéb (kérjük részletezze): 	
Hol kerülnek tárolásra az alaptevékenységhez kapcsolódó adatok? Kérjük, húzza alá!	<ul style="list-style-type: none"> saját adatbázisban (szerver) saját adatfelhőben központi adatbázisban (szerver) központi adatfelhőben harmadikfél-szolgáltató rendszerében 	

b.) A KOMMUNIKÁCIÓ módja és eszközei:		
Milyen módszereket használnak a belső (intézményen/cégen belüli) kommunikációhoz? Kérjük, húzza alá! (több válasz is lehetséges) Kérjük, tegyen egy X jelet oda, amelyik a legjellemzőbb.	<ul style="list-style-type: none"> digitális zárt / belső posta, „üzenőfal” e-mail telefon chat egyéb, nevezetesen: 	
Milyen módszereket használnak a külső (fenntartó, intézmények, ügyfelek stb. felé) kommunikációhoz? Kérjük, húzza alá! (több válasz is lehetséges) Kérjük, tegyen egy X jelet oda, amelyik a legjellemzőbb.	<ul style="list-style-type: none"> ügyfélszolgálat hirdetőtábla üzenőtábla normál postai levél e-mail telefon mobiltelefonos applikáció (mobilapp) egyéb, nevezetesen: 	
Ha volna rá lehetőségük, hogy mobilalkalmazásuk legyen, milyen funkciókat építenének bele?		

b.) A KOMMUNIKÁCIÓ módja és eszközei:	
Végeztek-e bármilyen igényfelmérést vagy elégedettségvizsgálatot ügyfeleik körében?	Igen/Nem
Van-e intézményüknek saját honlapja / internetes oldala?	Igen/Nem
Kérjük, adja meg honlapjuk elérhetőségét!	www.
Mióta rendelkeznek honlappal?	
Jellemzők-e az alábbiak az Önök honlapjára? (Jellemző/Nem jellemző)	<ul style="list-style-type: none"> • Van rajta statikus egyoldalú információközlés (pl. intézmény bemutatása) • Van rajta dinamikus egyoldalú információközlés (aktualitások, hírfolyam) • Letölthető formanyomtatványok, dokumentumok • A honlap látogatóinak van lehetőségük online terméket/szolgáltatást megrendelni (pl. webshop) • A honlap látogatóinak van lehetősége üzeni (pl. bejelentések, chat) • Többoldalú információközlés is lehetséges (pl. fórum, viták kezdeményezése)
Mi a legfőbb oka, hogy nincs honlapjuk?	<ul style="list-style-type: none"> • hiányzó idő • hiányzó szakértelem • a szolgáltatás célcsoportja ismeretük szerint nem igényli • egyéb, nevezetesen:

c.) FENNTARTÁST SEGÍTŐ OKOS ESZKÖZÖK és rendszerek	
Milyen, az épületek és az érintett terület működési / fenntartási jellemzőit (biztonság, hőmérséklet, energiafogyasztás, vízfogyasztás stb.) érzékelő SZENZOROK vannak az intézményben / telephelyen? Kérjük, sorolja fel és jellemezze azokat. pl. hová futnak be az adatok?	biztonság:
	energetikai jellemzők:
	fogyasztás (villamos energia, víz, gáz stb.)
	egyéb:
Használják-e bármilyen, a MŰKÖDÉST/FENNTARTÁST / KARBANTARTÁST SEGÍTŐ OKOS MEGOLDÁST az intézményben / telephelyen, amelyek elősegítik a létesítmény működtetését ill. fenntartási költségeinek csökkentését? (pl. okos beléptető rendszer, okos fűtési, szellőztetési rendszer stb.)	

c.) FENNTARTÁST SEGÍTŐ OKOS ESZKÖZÖK és rendszerek	
Kérjük sorolja fel és adjon egy rövid technológiai és funkcionális leírást!	
Használják ÉPÜLETÜZEMELTETÉST / HELYISÉGGAZDÁLKODÁST TÁMOGATÓ INFORMATIKAI RENDSZERT/SZOFTVERT?	Igen/Nem
Milyen ADATÁLLOMÁNY áll rendelkezésre az ÉPÜLETEKRŐL? Kérjük, húzza alá!	<ul style="list-style-type: none"> • papír alapú tervek • papír alapú tervek digitalizálva (pdf formátum) • CAD formátum • BIM modell

2. Humán erőforrás felkészültsége az okos eszközök (IKT) és rendszerek használatára

Kérdés / Információ kérés		Adat (amennyiben releváns)
Személyi állomány összesen:		fő
Státusz szerinti megoszlás:	alkalmazottak száma:	fő
	szereződött (nem alkalmazotti státuszú) kollégák száma	fő
	egyéb:	fő
A személyi állomány legmagasabb iskolai végzettség szerinti megoszlása:	felsőfokú:	fő
	középfokú:	fő
IKT-val kapcsolatos szakirányú végzettséggel rendelkező kollégák száma:		fő
Milyen státuszban dolgoznak ők?		
Milyen feladatkörben dolgoznak ők?		
Amennyiben volt ilyen: jellemezze az Önök intézménye által szervezett IKT kompetenciák erősítését célzó tanfolyamot / képzéseket!		
Jelezték-e munkatársaik igényüket IKT kompetenciák fejlesztésére vonatkozó képzésre?	Igen/Nem	

Kérdés / Információ kérés	Alkérés ill. adat kérés	Adat (amennyiben releváns)
Van-e olyan személy, aki az informatikai hálózatuk karbantartását, felügyeletét látja el? (pl. rendszergazda)?	Igen/Nem	
Milyen státuszban dolgoznak ők?		
Milyen feladatkörben dolgoznak ők?		
Hány fő ilyen személy segít Önöknek?		
Hány e-járműve van az Önök intézményének?		

8.2.3 A gazdasági felmérés kérdései

1. A képviselt vállalkozás típusa (méret szerint)

- Mikrovállalkozás (létszám <10 fő)
- Kisvállalkozás (létszám 10-50 fő)
- Középvállalkozás (létszám 50-250 fő)
- Nagyvállalkozás (létszám >250 fő)
- Egyéb (kkv-nak nem minősülő vállalkozás)

2. A képviselt vállalkozás alapításának éve:

Saját válasz.....

3. A képviselt vállalkozás székhelye

- Békéscsaba
- Más település Békés megyében
- Budapest
- Egyéb település
- Külföld:

4. A képviselt vállalkozásnak van a székhelyen kívüli telephelye?

- Nincs
- Van, Békéscsabán
- Van, a megye más településén:
- Van, Budapesten
- Van, egyéb településen:
- Van, külföldön

5. A képviselt vállalkozás főtevékenysége (négyjegyű TEÁOR '08 kód + megnevezés)

Saját válasz.....

6. Hogyan értékeli a képviselt vállalkozás üzleti környezetét?

	Rossz	Gyenge	Közepes	Jó	Kiváló
Beszállítók anyagi helyzete, stabilitása					
Vevők anyagi helyzete					
Mennyiségileg megfelelő munkaerő rendelkezésre állás					
Minőségi munkaerő rendelkezésre állása					
Piaci környezet					
Állami szabályozás					
Forrásellátottság (saját/külső forrás)					
Székhely/telephely felszereltsége, fizikai állapota					
EU-s vagy hazai pályázati rendszer működése (2014-2020)					
Üzleti partnerekkel történő kapcsolatfelvétel, bemutatkozás lehetősége (vásárok, kiállítások, fórumok stb.)					
Elérhetőség (közúti, vasúti, légi)					

7. Nyújtottak be pályázatot EU-s, vagy hazai támogatásra az elmúlt időszakban (2014-2020)?

- Igen, van nyertes pályázatunk
- Igen, de nincs nyertes pályázatunk
- Nem

8. Terveznek a következő öt évben beruházást, és/vagy foglalkoztatás-bővítést?

- Igen, beruházást tervezünk
- Igen, munkahelybővítést tervezünk
- Igen, beruházást és munkahelybővítést is tervezünk
- Nem tervezünk beruházást
- Nem tervezünk munkahelybővítést
- Nem tervezünk beruházást, sem munkahelybővítést

9. Amennyiben a 8. kérdésben igen választ adott meg, a képviselt vállalkozás a következő öt évben milyen fejlesztést tervez megvalósítani?

- Székhely, - vagy telephelyfejlesztés
- Munkaerőképzés
- Informatikai fejlesztés
- Energetikai fejlesztés

- Eszközvásárlás
- Beszállítói válást elősegítő beruházás
- Külföldi piacra jutást célzó fejlesztés
- Kutatás+fejlesztés, innováció

10. Mennyire igazak a következő megállapítások?

A képviselt vállalkozás fejlődését nagyban segítené...

	Egyáltalán nem	Inkább nem	Közepesen	Inkább igen	Teljes mértékben
A szakmunkásképzés fejlesztése (középfokú végzettségű)					
Felsőfokú végzettségű szakemberek képzése					
A hitelezési rendszer fejlesztése					
A vállalkozókat támogató szolgáltatások fejlesztése (pénzügyi tanácsadás, marketing tanácsadás stb.)					
Inkubációs szolgáltatások megléte					
Fejlesztésre előkészített iparterületek rendelkezésre állása					
A hatósági és a polgármesteri hivatali ügyintézés gördülékenyebbé és gyorsabbá tétele					
A közbiztonság javítása					
A hálózati infrastruktúrák (víz, szennyvíz, áram, telefon, internet) fejlesztése					
Közösségi közlekedési infrastruktúra fejlesztése (településközi tömegközlekedés)					
A távolsági közlekedés infrastruktúrájának fejlesztése (pl. gyorsforgalmi út, vasút)					
A román határ átjárhatóságának fejlesztése					
Több forrás az alaptevékenység digitalizációjára					
Mélyebb együttműködés a városban és a környéken működő vállalkozásokkal					
Közös vállalkozói érdekképviselet megléte városi szinten					

11. Mi az a 3 körülmény, ami a legnagyobb nehézséget okozza Békéscsabán az Ön vállalkozásának és feltétlenül fejlesztést igényel?

12. Hogyan értékeli az alábbiakat vállalkozása vonatkozásában.

	Nincs / nem értékelhető	Gyenge	Közepes	Jó	Kiváló
Digitalizáció színvonala az adminisztrációban					
Digitalizáció szintje a cég alaptevékenységében					
Innovativitás szintje a versenytársakhoz képest					
Innovációs valós teljesítménye (termék és technológia) a versenytársakhoz képest					
Környezettudatosság a cég működésének alapfilozófiájában					
Környezettudatosság a konkrét lépések vonatkozásában (pl. megújuló vagy részben megújuló energiaforrások használata)					
Helyi vállalkozásokkal való együttműködés iránti nyitottság					
Helyi vállalkozásokkal való együttműködés(ek) hatékonysága (értékteremtő képessége) a cég szempontjából					
Együttműködés intenzitása egyetemekkel					
Együttműködés intenzitása szakképző intézményekkel					
Együttműködés milyensége az állami/megyei/önkormányzati szereplőkkel					

13. Mi jellemző az alkalmazottaik munkába járási/munkavégzési szokásaira a megadott kategóriák alapján? Amennyiben előfordul a megadott kategória, kérem tegyen egy becslést az elterjedtségére!

	Előfordul az alkalmazottak körében	Nem fordul elő az alkalmazottak körében	Az alkalmazottak arányában (%)
<i>100%-os otthoni munkavégzés (home office)</i>			
<i>Részbeni otthoni munkavégzés (home office)</i>			
<i>Napi ingázás (más településekről)</i>			
<i>Heti, vagy havi ingázók (más településekről)</i>			
<i>Munkásszállót igénybe vevők</i>			

Egyéb megjegyzés:

.....

.....

8.2.4 A civil és egyházi felmérés kérdései

Kérdések	
1.	Intézmény, szervezet neve
2.	Milyen témakörökben lát el feladatokat az Ön által képviselt szervezet?
3.	Milyen főbb problémákat lát a településen?
4.	Milyen főbb fejlesztési ötletei, javaslatai lennének a várossal kapcsolatosan?
5.	Várhatóan milyen fejlesztéseket hajt végre az Ön által képviselt szervezet Békéscsabán az elkövetkezendő 7 évben

8.3 Finanszírozási terv beavatkozásokként

8.3.1 Prosperáló dimenzió

	P1.1.1	P1.1.2	P1.1.3	P1.2.1	P1.2.2
A beavatkozás alapadatai					
A beavatkozás megnevezése	A városi iparterületek és a meglévő gazdasági infrastruktúra mennyiségi és minőségi fejlesztése	A városi üzleti szolgáltatások (pl. Start-up inkubáció) infrastrukturális hátterének fejlesztése	A városi barnamezős területek újra hasznosításának ösztönzése és előkészítése	A befektetővonzást, a helyi vállalkozások fejlődését, a helyi és térségi klaszteresedést támogató és a vállalkozói szemléletet fejlesztő üzleti szolgáltatások működtetése	A gazdasági innovációs ökoszisztéma együttműködéseinek fejlesztése és fórumainak létrehozása helyi és regionális szinten
Beavatkozás gazda	Békéscsaba MJV Önkormányzata Csorvás Város Önkormányzata Újkígyós Város Önkormányzata Profitorientált vállalkozások	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Megvalósító partnerek	NIF Zrt. Magyar Közút Nonprofit Zrt. NKKFÜ Kft. NIPÜF Zrt. Békés Airport Kft. Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. Profitorientált vállalkozások				
Előkészítettség állapota az alábbi kategóriák szerint: ötlet, koncepció vagy üzleti modell, tervek rendelkezésre állnak, megkezdett	projektenként változó	ötlet	ötlet	ötlet	ötlet
A beavatkozás tervezett időzítése (kezdés, várható befejezés)	2022-2027	2023-2026	2024-2027	2023-2027	2022-2027
Finanszírozási információk					

A beavatkozás tervezett beruházási költsége	20 milliárd Ft	1 milliárd Ft	2 milliárd Ft	0,1 milliárd Ft	0,1 milliárd Ft
Bevételtermelő/jövedelemtermelő elemet tartalmaz a beavatkozás, kiegészíthető ilyen tartalommal a beavatkozás	az alpinfrastruktúra-fejlesztések kivételével minden projekt bevételtermelő	bevételtermelő elemet tartalmaz	bevételtermelő elemet tartalmaz	bevételtermelő elemet tartalmaz	nem bevételtermelő
Milyen finanszírozás vonható be (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető stb.)	vissza nem térítendő támogatás, piaci befektető	vissza nem térítendő támogatás	vissza nem térítendő támogatás	nem ismert	nem ismert
Finanszírozás elemek aránya	projektszinten vizsgálándó	100%	100%	-	-
Eredménymérés történt az alábbi három kategória szerint: csak társadalmi haszon, minimális pénzügyi haszon, mérhető pénzügyi haszon, alkalmas magánbefektető bevonására	mérhető pénzügyi haszon	minimális pénzügyi haszon és társadalmi haszon	minimális pénzügyi haszon és társadalmi haszon	társadalmi haszon	társadalmi haszon
Kockázatok nevesítése	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó
Fenntartási információk					
Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról	nem	nem	nem	nem	nem
Milyen bevételek/kiadások merülnek fel a fenntartás során	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó
Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető, keresztfinanszírozás stb.)	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó
Externáliák (pozitív, negatív)	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó

	P1.2.3	P1.3.1	P1.3.2	P1.3.3
A beavatkozás alapadatai				
A beavatkozás megnevezése	A városimázs komplex értelmezésével összhangban álló városmarketing tevékenységek, makroregionális érdekérvényesítő képesség erősítése	Térségi turisztikai vonzerők infrastrukturális fejlesztése (beleértve a fürdőt is)	A város és térsége turisztikai vonzerőinek egységes megjelenítését, külső és belső kommunikációját szolgáló fejlesztések	Turisztikai háttér szolgáltatások bővítése (gasztronómia, szálláshelyek, parkolás stb.)
Beavatkozás gazda	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata Doboz Nagyközség Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Megvalósító partnerek		Békéscsabai Városfejlesztési Nkft.		
Előkészítettség állapota az alábbi kategóriák szerint: ötlet, koncepció vagy üzleti modell, tervek rendelkezésre állnak, megkezdett	ötlet	projektenként változó	ötlet	projektenként változó
A beavatkozás tervezett időzítése (kezdés, várható befejezés)	2022-2027	2022-2025	2022-2027	2022-2025
Finanszírozási információk				
A beavatkozás tervezett beruházási költsége	0,1 milliárd Ft	2 milliárd Ft	0,1 milliárd Ft	5 milliárd Ft
Bevételtermelő/jövedelemtermelő elemet tartalmaz a beavatkozás, kiegészíthető ilyen tartalommal a beavatkozás	nem bevételtermelő	bevételtermelő elemeket tartalmaz	nem bevételtermelő	bevételtermelő elemeket tartalmaz
Milyen finanszírozás vonható be (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető stb.)	nem ismert	vissza nem térítendő támogatás	nem ismert	vissza nem térítendő támogatás
Finanszírozás elemek aránya	-	100%	-	100%

Eredménymérés történt az alábbi három kategória szerint: csak társadalmi haszon, minimális pénzügyi haszon, mérhető pénzügyi haszon, alkalmas magánbefektető bevonására	társadalmi haszon	minimális pénzügyi haszon	társadalmi haszon	minimális pénzügyi haszon és társadalmi haszon
Kockázatok nevesítése	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó
Fenntartási információk				
Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról	nem	nem	nem	nem
Milyen bevételek/kiadások merülnek fel a fenntartás során	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó
Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető, keresztfinanszírozás stb.)	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó
Externáliák (pozitív, negatív)	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó	projektszinten vizsgálándó

8.3.2 Zöldülő dimenzió

	P2.1.1	P2.1.3	P2.2.1	P2.2.2
A beavatkozás alapadatai				
A beavatkozás megnevezése	Települési közterületek, zöldfelületek további lakosság- és látogatóbarát fejlesztése, hatékony fenntartásuk biztosítása – kiegészítő infrastrukturális beruházások végrehajtása és lakossági ismeretterjesztés, szemléletformálás	Alternatív/megújuló/részből megújuló energiahordozók hasznosítását biztosító berendezések és erőművek telepítése Békéscsabán és térségében – a smart grid rendszer megalapozásaként	Az e-járművek (közösségi és magán) használatának előmozdítása, szolgáltatásokkal történő támogatása	A közösségi közlekedés, a kerékpáros és gépjármű-közlekedés hálózatos rendszerének modernizálása és továbbfejlesztése, a kiegészítő infrastruktúrák fejlesztése
Beavatkozás gazda	Békéscsaba MJV Önkormányzata Csabaszabadi Községi Önkormányzat Csorvás Város Önkormányzata Doboz Nagyközség Önkormányzata Gerendás Község Önkormányzata Szabadkígyós Község Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata Csabaszabadi Községi Önkormányzat Csorvás Város Önkormányzata Doboz Nagyközség Önkormányzata Gerendás Község Önkormányzata Kétsoprony Község Önkormányzata Szabadkígyós Község Önkormányzata Újkígyós Város Önkormányzata
Megvalósító partnerek	Békéscsabai Városfejlesztési Nkft.			NIF Zrt. Magyar Közút Nonprofit Zrt. Békéscsabai Városfejlesztési Nkft.
Előkészítettség állapota az alábbi kategóriák szerint: ötlet, koncepció vagy üzleti modell, tervek rendelkezésre állnak, megkezdett	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó
A beavatkozás tervezett időzítése (kezdés, várható befejezés)	2023-2025	2022-2026	2022-2027	2022-2027
Finanszírozási információk				

A beavatkozás tervezett beruházási költsége	2,5 milliárd Ft	10 milliárd Ft	4 milliárd Ft	15 milliárd Ft
Bevételestermelő/jövedelemtermelő elemet tartalmaz a beavatkozás, kiegészíthető ilyen tartalommal a beavatkozás	nem bevételestermelő	bevételestermelő elemet tartalmaz	bevételestermelő elemet tartalmaz	nem bevételestermelő
Milyen finanszírozás vonható be (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető stb.)	vissza nem térítendő támogatás	részben vissza nem térítendő támogatás, részben nem ismert	projektenként változó	projektenként változó
Finanszírozás elemek aránya	100%			
Eredmény mérés történt az alábbi három kategória szerint: csak társadalmi haszon, minimális pénzügyi haszon, mérhető pénzügyi haszon, alkalmas magánbefektető bevonására	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó
Kockázatok nevesítése	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő
Fenntartási információk				
Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról	nem	nem	nem	nem
Milyen bevételek/kiadások merülnek fel a fenntartás során	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő
Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető, keresztf finanszírozás stb.)	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő
Externáliák (pozitív, negatív)	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő

8.3.3 Digitális dimenzió

P2.2.3	
A beavatkozás alapadatai	
A beavatkozás megnevezése	A települési közlekedés folyamatainak monitorozása (összekapcsolva a levegőminőség monitorozásával) és a közlekedés adataalapú szervezése
Beavatkozás gazda	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Megvalósító partnerek	
Előkészítettség állapota az alábbi kategóriák szerint: ötlet, koncepció vagy üzleti modell, tervek rendelkezésre állnak, megkezdett	ötlet
A beavatkozás tervezett időzítése (kezdés, várható befejezés)	2025-2027
Finanszírozási információk	
A beavatkozás tervezett beruházási költsége	0,3 milliárd Ft
Bevételestermelő/jövedelemtermelő elemet tartalmaz a beavatkozás, kiegészíthető ilyen tartalommal a beavatkozás	bevételestermelő elemet nem tartalmaz
Milyen finanszírozás vonható be (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető stb.)	nem ismert
Finanszírozás elemek aránya	-
Eredménymérés történt az alábbi három kategória szerint: csak társadalmi haszon, minimális pénzügyi haszon, mérhető pénzügyi haszon, alkalmas magánbefektető bevonására	társadalmi haszon
Kockázatok nevesítése	projektszinten vizsgálendő
Fenntartási információk	
Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról	nem
Milyen bevételek/kiadások merülnek fel a fenntartás során	projektszinten vizsgálendő
Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető, keresztf finanszírozás stb.)	projektszinten vizsgálendő
Externáliák (pozitív, negatív)	projektszinten vizsgálendő

8.3.4 Megtartó dimenzió

	P3.1.1	P3.1.2	P3.2.1
A beavatkozás alapadatai			
A beavatkozás megnevezése	Fenntartható épület- és létesítmény-működtetés – komplex energetikai és épületüzemeltetési célú fejlesztések – kiemelten a szociális és egészségügyi alapellátást biztosító, valamint a nevelési-oktatási intézményekben	Egyes humán közszolgáltatások (egészségügy, szociális ellátás, nevelés-oktatás) működési minőségét befolyásoló infrastrukturális fejlesztések	A települési kulturális létesítmények többcélú fejlesztése a nonprofit és piaci szféra szisztematikus bevonásával
Beavatkozás gazda	Békéscsaba MJV Önkormányzata Csabasabadi Községi Önkormányzat Csorvás Város Önkormányzata Doboz Nagyközség Önkormányzata Újkígyós Város Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata Csorvás Város Önkormányzata Doboz Nagyközség Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Megvalósító partnerek	Békéscsabai Városfejlesztési Nkft.	Békéscsabai Városfejlesztési Nkft.	
Előkészítettség állapota az alábbi kategóriák szerint: ötlet, koncepció vagy üzleti modell, tervek rendelkezésre állnak, megkezdett	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó
A beavatkozás tervezett időzítése (kezdés, várható befejezés)	2022-2027	2022-2027	2022-2027
Finanszírozási információk			
A beavatkozás tervezett beruházási költsége	10 milliárd Ft	5 milliárd Ft	2 milliárd Ft
Bevélteltermelő/jövedelemtermelő elemet tartalmaz a beavatkozás, kiegészíthető ilyen tartalommal a beavatkozás	nem bevélteltermelő	nem bevélteltermelő	bevélteltermelő elemet tartalmaz
Milyen finanszírozás vonható be (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető stb.)	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó

Finanszírozás elemek aránya			
Eredménymérés történt az alábbi három kategória szerint: csak társadalmi haszon, minimális pénzügyi haszon, mérhető pénzügyi haszon, alkalmas magánbefektető bevonására	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó
Kockázatok nevesítése	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő
Fenntartási információk			
Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról	nem	nem	nem
Milyen bevételek/kiadások merülnek fel a fenntartás során	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő
Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető, keresztfinszírozás stb.)	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő
Externáliák (pozitív, negatív)	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő

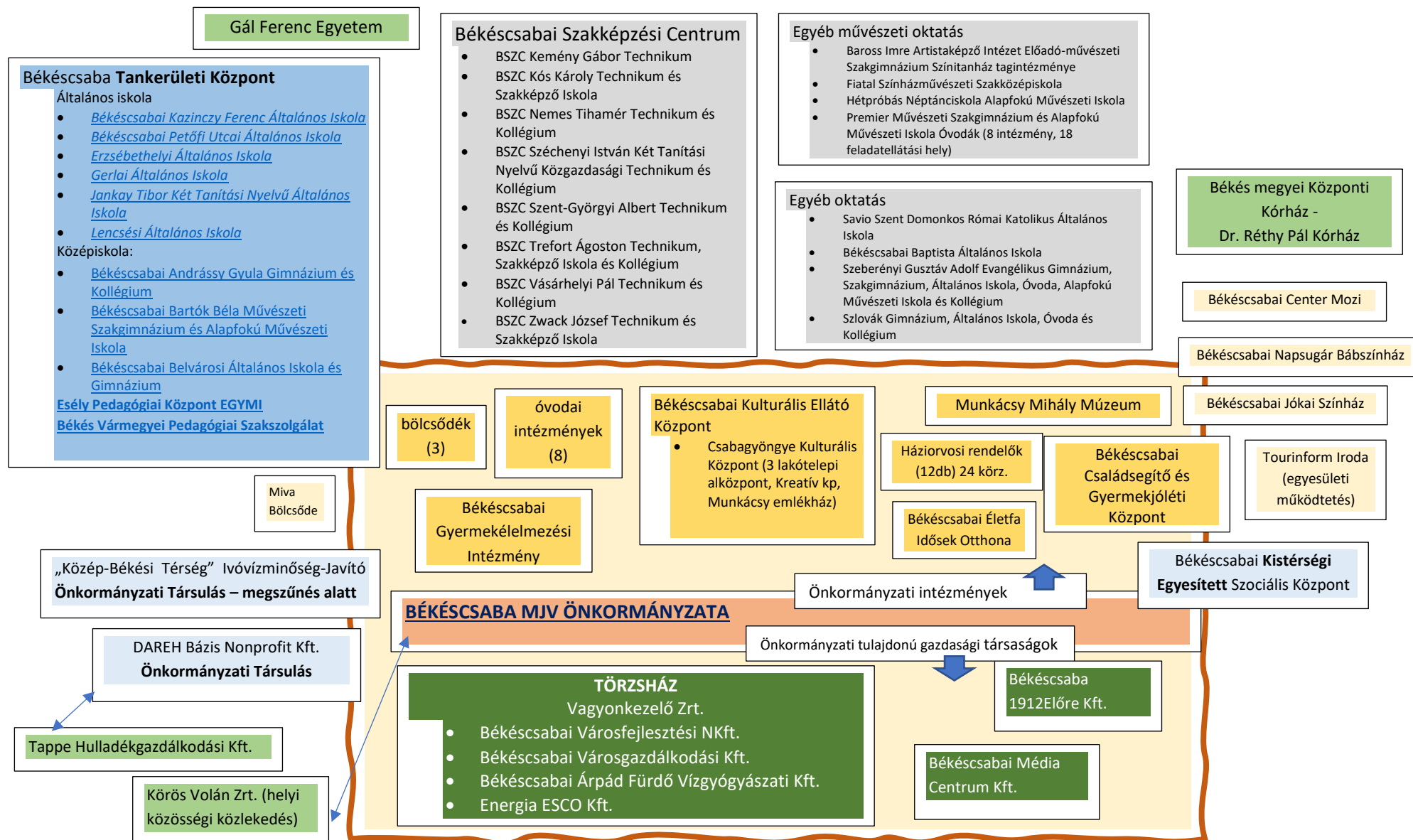
	P3.2.2	P3.3.1	P3.3.2
A beavatkozás alapadatai			
A beavatkozás megnevezése	A települési szabadidős és sportlétesítmények többcélú fejlesztése a nonprofit és piaci szféra szisztematikus bevonásával	A leszakadó csoportok felzárkózását támogató programok végrehajtása	A helyi tematikus közösségek – kiemelten a fiatalok – által kezdeményezett tevékenységek, programok tudatos beépítése, jelenlétük és szükségességük megerősítése a város különféle működési területein
Beavatkozás gazda	Békéscsaba MJV Önkormányzata Telekgerendás Község Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Megvalósító partnerek	Békéscsabai Városfejlesztési Nkft.		
Előkészítettség állapota az alábbi kategóriák szerint: ötlet, koncepció vagy üzleti modell, tervek rendelkezésre állnak, megkezdett	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó
A beavatkozás tervezett időzítése (kezdés, várható befejezés)	2022-2026	2022-2028	2022-2028
Finanszírozási információk			
A beavatkozás tervezett beruházási költsége	20 milliárd Ft	1 milliárd Ft	0,3 milliárd Ft
Bevételestermelő/jövedelemtermelő elemet tartalmaz a beavatkozás, kiegészíthető ilyen tartalommal a beavatkozás	bevételestermelő elemet tartalmaz	bevételestermelő elemet tartalmaz	nem bevételestermelő
Milyen finanszírozás vonható be (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető stb.)	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó
Finanszírozás elemek aránya			

Eredménymérés történt az alábbi három kategória szerint: csak társadalmi haszon, minimális pénzügyi haszon, mérhető pénzügyi haszon, alkalmas magánbefektető bevonására	projektenként változó	társadalmi haszon	társadalmi haszon
Kockázatok nevesítése	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő
Fenntartási információk			
Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról	nem	nem	nem
Milyen bevételek/kiadások merülnek fel a fenntartás során	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő
Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető, keresztfinanszírozás stb.)	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő
Externáliák (pozitív, negatív)	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő	projektszinten vizsgálendő

8.3.5 Kiszolgáló dimenzió

	P2.1.2
A beavatkozás alapadatai	
A beavatkozás megnevezése	A település komplex csapadékvíz és belvíz kezelési / menedzsment rendszerének klímavédelmi központú infrastrukturális és működési szempontú fejlesztése, a térség csapadékvíz-elvezető hálózatának bővítése
Beavatkozás gazda	Békéscsaba MJV Önkormányzata Szabadkígyós Község Önkormányzata Telekgerendás Község Önkormányzata
Megvalósító partnerek	Békéscsabai Városfejlesztési NKft.
Előkészítettség állapota az alábbi kategóriák szerint: ötlet, koncepció vagy üzleti modell, tervek rendelkezésre állnak, megkezdett	projektenként változó
A beavatkozás tervezett időzítése (kezdés, várható befejezés)	2022-2027
Finanszírozási információk	
A beavatkozás tervezett beruházási költsége	3,4 milliárd Ft
Bevételestermelő/jövedelemtermelő elemet tartalmaz a beavatkozás, kiegészíthető ilyen tartalommal a beavatkozás	bevételestermelő elemet nem tartalmaz
Milyen finanszírozás vonható be (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető stb.)	vissza nem térítendő támogatás
Finanszírozás elemek aránya	100%
Eredménymérés történt az alábbi három kategória szerint: csak társadalmi haszon, minimális pénzügyi haszon, mérhető pénzügyi haszon, alkalmas magánbefektető bevonására	társadalmi haszon
Kockázatok nevesítése	projektszinten vizsgálendő
Fenntartási információk	
Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról	nem
Milyen bevételek/kiadások merülnek fel a fenntartás során	projektszinten vizsgálendő
Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető, keresztf finanszírozás stb.)	projektszinten vizsgálendő
Externáliák (pozitív, negatív)	projektszinten vizsgálendő

8.4 Békéscsaba működési térképe

8.5 A megalapozó munkarész mellékletei

8.5.1 A település humán infrastruktúrája c. helyzetfeltáró alfejezet mellékletei

8.5.1.1 Oktatás

1. Békéscsabai általános iskolák

- Békéscsabai Tankerületi Központ fenntartásában működő általános iskolák
 - Békéscsabai Belvárosi Általános Iskola és Gimnázium
 - Békéscsabai Kazinczy Ferenc Általános Iskola
 - Békéscsabai Petőfi Utcai Általános Iskola
 - Erzsébethelyi Általános Iskola
 - Gerlai Általános Iskola
 - Jankay Tibor Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola
 - Lencsési Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola
 - Esély Pedagógiai Központ Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény
- Egyházi fenntartásban működő általános iskolák
 - Savio Szent Domonkos Katolikus Általános Iskola és Óvoda
 - Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakgimnázium, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium
 - Békéscsabai Baptista Általános Iskola (egykori Békéscsabai Szent László Általános Iskola)
- Nemzetiségi önkormányzat fenntartásában működő általános iskolák
 - Szlovák Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium

2. A szatellittelepülések általános iskolái

- A Békéscsabai Tankerületi Központ fenntartásában és működtetésében lévő általános iskolák a szatellittelepüléseken
 - Csabaszabadi: Nem rendelkezik önálló általános iskolával, hatályos köznevelési szerződése van Békéscsaba MJV-vel, amely alapján a békéscsabai, elsősorban Erzsébethelyi Általános Iskolában tanulnak a csabaszabadi gyerekek.
 - Csorvás: Csorvási Gulyás Mihály Általános Iskola
 - Doboz: Dobozai Általános Iskola
 - Szabadkígyós: Szabadkígyósi Általános Iskola
 - Újkígyós: Újkígyósi Széchenyi István Általános Iskola
- Egyházi fenntartásban működő intézmények³⁵⁹
 - Gerendás: Savio Szent Domonkos Katolikus Általános Iskola és Óvoda
 - Kétsoprony: Szent István Katolikus Óvoda és Általános Iskola
 - Telekgerendás: Savio Szent Domonkos Katolikus Általános Iskola és Óvoda

3. Békéscsabai középiskolák

- Békéscsabai Tankerületi Központ fenntartásában működő intézmények
 - Békéscsabai Andrassy Gyula Gimnázium és Kollégium

³⁵⁹ Valamennyi általános iskola fenntartója a Szeged-Csanádi Egyházmegye.

- Békéscsabai Bartók Béla Művészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola
- Békéscsabai Belvárosi Általános Iskola és Gimnázium
- Egyházi fenntartásban működő intézmények
 - Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakgimnázium, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium
- Nemzetiségi önkormányzat fenntartásában működő intézmények
 - Szlovák Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium
- BSZC (Békéscsabai Szakképzési Centrum) tagintézményei (Innovációs és Technológiai Minisztérium fenntartásában)
 - Békéscsabai SZC Kemény Gábor Technikum
 - Békéscsabai SZC Kós Károly Technikum és Szakképző Iskola
 - Békéscsabai SZC Nemes Tihamér Technikum és Kollégium (egykori GÉSZI)
 - Békéscsabai SZC Szent-Györgyi Albert Technikum és Kollégium
 - Békéscsabai SZC Széchenyi István Két Tanítási Nyelvű Közgazdasági Technikum és Kollégium
 - Békéscsabai SZC Trefort Ágoston Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium
 - Békéscsabai SZC Vásárhelyi Pál Technikum és Kollégium
 - Békéscsabai SZC Zwack József Technikum és Szakképző Iskola
- Békéscsaba MJV közigazgatási területén belül működő egyéb közoktatási intézmények
 - Baross Imre Artistaképző Intézet Előadó-művészeti Szakgimnázium, Gimnázium, Technikum és Alapfokú Táncművészeti Iskola
 - Báthori István Gimnázium
 - Hétpróbás Néptánciskola Alapfokú Művészetoktatási Intézmény
 - Pannon Oktatási Központ Gimnázium, Szakgimnázium, Technikum, Szakképző Iskola és Általános Iskola
 - Premier Művészeti Szakközépiskola és Szakiskola
 - Kézműves Szakiskola és Alapfokú Művészeti Iskola
 - Tanház Gimnázium és Technikum
 - Tudásfa Felnőttoktatási Gimnázium

4. Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzatának fenntartásában működő óvodák:

- Százzsorszép Művészeti Bázisóvoda
- Szigligeti Utcai és Kazinczy Lakótelepi Óvoda
- Penza Lakótelepi és Dr. Becsey Oszkár Utcai Óvoda
- Kölcsey Utcai és Ligeti Sori Óvoda
- Mackó – Kuckó Óvoda
- Lencsési Óvoda
- Hajnal – Lenkey- Jázmin Utcai ÁMK
- Békéscsabai Tündéerkert Óvoda

5. Békéscsaba Megyei Jogú Város közigazgatási területén működő, nem önkormányzati fenntartású óvodai feladatellátást biztosító intézmények:

- Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium,
- Szlovák Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium

8.5.1.2 Egészségügy

Év	Intézet név	Kórházi ágyak száma			Elbocsátott betegek száma összesen	Egynapos ellátási esetek száma	Ápolás átl. tart. (nap)	Ágy-kihasználás (%)	Halálozási arány (%)
		Össz.	Aktív	Krónikus					
2014	Békés Vármegyei Pándy Kálmán Kórház, Gyula	1474	866	608	45 807	1625	8,71	75,86	3,51
	Dr. Réthy Pál Kórház-Rendelőintézet, Békéscsaba	497	337	160	18 082	1629	7,34	73,3	5,4
2015	Békés Vármegyei Pándy Kálmán Kórház, Gyula	1474	866	608	44 631	1804	9,15	75,08	3,67
	Dr. Réthy Pál Kórház-Rendelőintézet, Békéscsaba	497	337	160	17 613	1611	7,40	73,75	5,34

101. táblázat: A békéscsabai és gyulai kórházak alapvető adatai utolsó különálló éveikben
Adatforrás: NEAK

Járóbeteg szakellátás forgalmi adatai 2018-2020.					
	Pszichiátriai ellátások esetszám/beavatkozások	Pszichológiai ellátások esetszám/beavatkozások	Klinikai szakpszichológiai. esetszám/beavatkozások	Gyermekek-és ifjúságpszichiátriai esetszám/beavatkozások	Összesen esetszám/beavatkozások
2018	425/1718	750/2081	1162/2275	484/18564	2821/7638
2019	599/2247	816/1983	1627/4661	886/3068	3928/11959
2020	905/3383	474/1312	1087/3328	678/2711	3144/10734

102. táblázat: 11. számú táblázat: Járóbeteg szakellátás forgalmi adatai 2018-2020.
Forrás: Szociális Konceptió 2022-2024

A Pszichológiai Tanácsadó és Mentális Gondozó szolgáltatást igénybe vevők adatai 2018-2020.						
Év	Megjelentek száma	Új ellátott (fő)	18 év alatti (fő)	Békéscsabai (fő)	Férfi (fő)	Nő (fő)
2018.	620	288	244	391	234	386
2019.	790	394	313	486	289	501
2020.	804	360	288	477	272	532

103. táblázat: A Pszichológiai Tanácsadó és Mentális Gondozó szolgáltatást igénybe vevők adatai 2018-2020.
Forrás: Szociális Konceptió 2022-2024.

Alapellátás fejlesztése Békéscsabán

A projekt kódja	Pályázat címe	Akcióterület	A beruházás költsége (Ft)
BMÖFT/6-8/2021	Egészségügyi alapellátást szolgáló (házi orvosi, házi gyermekorvosi ellátás, védőnői szolgálat, fogorvosi alapellátás) épület, vagy helyiség infrastrukturális fejlesztése, felújítása. Várható befejezés: 2022. december 31.	A Kazinczy u. 6/1. szám alatti házi orvosi rendelők, amelyben 4 felnőtt házi orvos végzi tevékenységét.	39.975.000
TOP- 6.6.1-16-BC1-2019-00002	Gerla városrész egészségügyi alapellátás komplex fejlesztése	A gerlai orvosi rendelőben jelenleg 1 felnőtt házi orvos és 1 házi gyermekorvos végzi tevékenységét.	163.519.999
TOP-6.6.1-15-BC1-2016-00001	Erzsébethelyi (Jaminai) városrész egészségügyi alapellátás komplex fejlesztése	A Kolozsvári u. 33. szám alatti rendelőintézetben 6 felnőtt házi orvos, 1 házi gyermekorvos és 3 fogorvos területi ellátási kötelezettséggel végzi tevékenységét, valamint 3 területi védőnő közös tanácsadója található.	408.200.000

104. táblázat: A békéscsabai házi orvosi ellátás ingatlanjainak lezajlott fejlesztései 2016. óta
Forrás: Szociális Konceptió 2022-2024.

8.5.1.3 Bölcsődei ellátás

Az önkormányzati bölcsődék férőhelyeinek alakulása

Vizsgált mutatók	2017.	2018.	2019.	2020.
Férőhely (december 31.):	260	260	284	284
Nyitvatartási napok száma:	240,3	239	239	253
Beíratott gyermekek száma átlag:	228	230	243	244

105. táblázat: Békéscsaba MJVÖ által fenntartott bölcsődék összesített statisztikai adatai 2017-2020. között
Forrás: Békéscsabai Egészségügyi Alapellátási Intézmény

8.5.1.4 Szociális, család- és gyermekjóléti ellátások

1. Pénzbeni támogatások

Szociális ellátás elnevezése	Ellátásban részesültek száma (fő)					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Lakhatási támogatás	1291	1588	1317	1 026	800	651
Gyógyszertámogatás + gyógyászati segédeszköz támogatás	52	91	83	74	94	81

Szociális ellátás elnevezése	Ellátásban részesültek száma (fő)					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Adósságcsökkentési támogatás	20	30	36	16	15	23
Rendkívüli települési támogatás	1675	1631	1398	1 106	1064	892
Köztetetés	35	38	56	41	18	35
Tűzelő támogatás	250	315	428	307	207	157
Felsőfokú szociális ösztöndíj	150	122	98	73	57	35
Tanévkezdési támogatás	250	234	180	126	122	96
Csaba Baba életkezdési támogatás	309	325	298	312	277	270
rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény	1 372	1 090	801	942	508	405
Összesen:	5 404	5 464	4 695	4 023	3162	2645

106. táblázat: Az önkormányzat által biztosított szociális ellátások igénybevétele 2015-2020.

Adatforrás: Békéscsaba MJVÖ Polgármesteri Hivatal.

2. A Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ (BKESZK) alapszolgáltatásai

Szolgáltatás	Ellátottak száma (fő)
Étkeztetés	227
Falugondnoki és tanyagondnoki szolgáltatás	75
Házi segítségnyújtás	113
Támogató szolgáltatás	42
Idősek nappali intézménye	170
Demens személyek nappali ellátása	50
Fogyatékkal élők nappali ellátása	33
Szenvedélybetegek nappali ellátása	43
Összesen:	815

107. táblázat: Az alapszolgáltatások igénybevétele a 2020. évben

Forrás: Szociális Konceptió 2022-2024.

3. Feladat-ellátási szerződéssel rendelkező civil szervezetek

Szervezet megnevezése	Ellátott feladat
AUT-PONT Autista Gyermekekért és Fiatalokért Alapítvány	támogató szolgáltatás fogyatékosok nappali ellátása
Béthel Alapítvány	pszichiátriai betegek közösségi ellátása pszichiátriai betegek nappali ellátása
Egyensúly AE Egyesület	szenvedélybetegek nappali ellátása pszichiátriai betegek nappali ellátása védett szállás szenvedélybetegek közösségi ellátása pszichiátriai betegek közösségi ellátása
Mentálhigiénés Egyesület Békés Mérték Közösségi Ház	pszichiátriai betegek közösségi ellátása szenvedélybetegek közösségi ellátása
MI-ÉRTÜNK Prevenció és Segítő Egyesület	szenvedélybetegek alacsony-küszöbű ellátása

Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete	támogató szolgáltatás fogyatékkal élők nappali ellátása
Humán Szolgáltató Központ	házi segítségnyújtás

4. Házi segítségnyújtás

108. táblázat: Feladat-ellátási szerződéssel rendelkező civil szervezetek Békéscsaba MJVÖ területén 2021-ben
Forrás: BMJVÖ Polgármesteri Hivatal, Szociális Osztály

A szolgáltató intézmény neve	Ellátott települések*	Ellátott létszám 2018.	Ellátott létszám 2019.	Ellátott létszám 2020.	Férőhelyek száma 2020.12.31 -én	Várakozók száma 2020.12.31 -én
Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat	Békéscsaba	40 fő	41 fő	34 fő	52 fő	0
Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ	Békéscsaba	198 fő	184 fő	175 fő	469	0
Humán Szolgáltató Központ	Békéscsaba	588 fő	528 fő	633 fő	n.a.	n.a.
Összesen		317 fő	753 fő	842 fő	521 fő	-

109. táblázat: A házi segítségnyújtás statisztikái 2018-2020. között
Forrás: BKEZSK, HSZK, Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat

5. Közösségi ellátások

A szolgáltató intézmény neve	Ellátott település	Ellátott létszám 2018.	Ellátott létszám 2019.	Ellátott létszám 2020.	Férőhelyek száma 2020.12.31.
Béthel Alapítvány Gadara Ház	Békéscsaba	48 fő	49 fő	46 fő	45 fő
Mentálhigiénés Egyesület - Békés Mérték Közösségi Ház	Békéscsaba és járás	65 fő	62 fő	64 fő	51 fő
Egyensúly AE Egyesület-Békéscsabai Kistérségi Szociális Kikötő Szolgálat	Békéscsaba	52 fő	54 fő	55 fő	48 fő
Összesen:		165 fő	165 fő	165 fő	144 fő

110. táblázat: Pszichiátriai betegek közösségi ellátása Békéscsabán, 2018-2020 között
Forrás: Béthel Alapítvány, Egyensúly AE Egyesület, Mentálhigiénés Egyesület

A szolgáltató intézmény neve	Ellátott település	Ellátott létszám 2018.	Ellátott létszám 2019.	Ellátott létszám 2020.	Férőhelyek száma 2020.12.31.
Mentálhigiénés Egyesület - Békés Mérték Közösségi Ház	Békéscsaba és járás	76 fő	67 fő	70 fő	51 fő
Egyensúly AE Egyesület- Békéscsabai Kistérségi Szociális Kikötő Szolgálat	Békéscsaba	42 fő	49 fő	47 fő	40 fő
Összesen:		118 fő	116 fő	117 fő	91 fő

111. táblázat: Szenvedélybetegek közösségi ellátása Békéscsabán, 2018-2020. között
Forrás: Egyensúly AE Egyesület; Mentálhigiénés Egyesület

A szolgáltató intézmény neve	Ellátott település	Ellátott létszám 2018.	Ellátott létszám 2019.	Ellátott létszám 2020.	Férőhelyek száma 2020.12.31.
MI-ÉRTÜNK Konzultációs Központ Szenvedélybetegek Alacsonyküszöbű Ellátása	Békéscsaba	8488 fő	6502 fő	14.110 fő	500 fő

112. táblázat: Szenvedélybetegek alacsonyküszöbű ellátása
Forrás: MI-ÉRTÜNK Prevenció és Segítő Egyesülete

A szolgáltató intézmény neve	Ellátott település	Ellátott létszám 2018.	Ellátott létszám 2019.	Ellátott létszám 2020.	Férőhelyek száma 2020.12.31.	Várakozók száma 2020.12.31.
Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ	Békéscsaba és járás egyes települései	43 fő	37 fő	42 fő	n.a.	5 fő
AUT-PONT Alapítvány: TÁM-PONT Támogató Szolgálat	Békéscsaba, Békés, Mezőkovácsháza, Orosháza járás	25 fő	23 fő	24 fő	n.a.	1 fő
Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat	Békéscsaba és Békési járás	25 fő	26 fő	21 fő	n.a.	0
Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete - Önálló Életvitel Központ és Támogató Szolgálat	Békéscsaba	54 fő	43 fő	44 fő	n.a.	0
Összesen:		147 fő	129 fő	131 fő	n.a.	6 fő

113. táblázat: Támogató szolgáltatás Békéscsabán 2018-2020. között.
Forrás: BKESZK, AUT-PONT Autista Gyermekért és Fiatalokért Alapítvány, Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat, Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete- Önálló Életvitel Központ és Támogató Szolgálat
(*n.a.: nincs adat)

6. Idősklubok

A szolgáltató intézmény neve	Ellátott létszám 2018.	Ellátott létszám 2019.	Ellátott létszám 2020.	Férőhelyek 2020.12.31.	Várakozók száma 2020.12.31.
BKESZK Orosházi úti Idősek Klubja	14 fő	12 fő	13 fő	17 fő	0
BKESZK Deák utcai Idősek Klubja	7 fő	8 fő	12 fő	27 fő	0
BKESZK Sarkantyú utcai Idősek Klubja	23 fő	23 fő	22 fő	30 fő	0
BKESZK Kossuth utcai Idősek Klubja	19 fő	21 fő	23 fő	30 fő	0
BKESZK Kazinczy utcai Idősek Klubja	26 fő	27 fő	28 fő	45 fő	0
BKESZK Mokry utcai Idősek Klubja	23 fő	32 fő	33 fő	42 fő	0
BKESZK Jázmin utcai Idősek Klubja	6 fő	9 fő	14 fő	15 fő	0
BKESZK Fövenyes utcai Idősek Klubja	21 fő	22 fő	25 fő	49 fő	0
Összesen:	139 fő	154 fő	170 fő	255 fő	0

114. táblázat: Idősek nappali intézménye (Idősek Klubja) létszámadatai Békéscsabán 2018-2020. között
Forrás: Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ

7. Fogyatékkal élők nappali ellátása

A szolgáltató intézmény neve	Ellátott település	Ellátott létszám 2018.	Ellátott létszám 2019.	Ellátott létszám 2020.	Férőhelyek 2020.12.31.	Várakozók száma 2020.31.
AUT-PONT Alapítvány: AUT-KÖZ-PONT Fogyatékosok Nappali Intézménye	Békés vármegye közigazgatási területe	25 fő	25 fő	24 fő	24 fő	6 fő
Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat	Békéscsaba és Békés kistérség közigazgatási területe	19 fő	18 fő	17 fő	24 fő	0 fő
Gyöngyház Integrált Szociális és Gyermekevédelmi Központ Békés Vármegye	Békéscsaba, Csanádapáca, Doboz, Csorvás, Körösladány, Szabadkígyós, Szarvas, Újkígyós	38 fő	40 fő	37 fő	40 fő	5 fő
BKESZK Deák utcai Idősek Klubja	Békéscsaba	3 fő	2 fő	4 fő	4 fő	0 fő
BKESZK Sarkantyú utcai Idősek Klubja	Békéscsaba	4 fő	4 fő	6 fő	6 fő	0 fő

A szolgáltató intézmény neve	Ellátott település	Ellátott létszám 2018.	Ellátott létszám 2019.	Ellátott létszám 2020.	Férőhelyek 2020.12.31.	Várakozók száma 2020.31.
BKESZK Kazinczy utcai Idősek Klubja	Békéscsaba	5 fő	4 fő	7 fő	6 fő	0 fő
BKESZK Mokry utcai Idősek Klubja	Békéscsaba	4 fő	4 fő	4 fő	8 fő	0 fő
BKESZK Fővenyes utcai Idősek Klubja	Békéscsaba	12 fő	11 fő	12 fő	12 fő	0 fő
Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete - Napraforgó Központ Fogyatékosok Nappali Intézménye	Békéscsaba	25 fő	24 fő	27 fő	55 fő	0 fő
Összesen:		135 fő³⁶⁰	132 fő	138 fő	179 fő	11 fő

115. táblázat: Fogyatékkal élők nappali ellátása 2018-2020. között

Forrás: AUT-PONT Autista Gyermekért és Fiatalokért Alapítvány, Békés Megyei Szociális, Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat, Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ, Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat, Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete- Önálló Életvitel Központ és Támogató Szolgálat (*n.a.: nincs adat)

8. Pszichiátriai betegek nappali ellátása

A szolgáltató intézmény neve	Ellátott létszám 2018.	Ellátott létszám 2019.	Ellátott létszám 2020.	Férőhelyek 2020.12.31.
Béthel Alapítvány Gadara Ház	40 fő	37 fő	35 fő	30 fő
Béthel Alapítvány Gadara Ház II.	20 fő	18 fő	18 fő	15 fő
Egyensúly AE Egyesület- Békéscsabai Kistérségi Szociális Kikötő Szolgálat	30 fő	30 fő	30 fő	30 fő
Összesen:	90 fő	85 fő	83 fő	75 fő

116. táblázat: Pszichiátriai betegek nappali ellátása Békéscsabán 2018-2020. között

Forrás: Béthel Alapítvány, Egyensúly AE Egyesület

9. Szenvedélybetegek nappali ellátása

A szolgáltató intézmény neve	Ellátott település	Ellátott létszám 2018.	Ellátott létszám 2019.	Ellátott létszám 2020.	Férőhelyek 2020.12.31.	Várakozók száma 2020.31.
BKESZK Bartók Béla Szenvedélybetegek Nappali Intézménye	Békéscsaba, Csabaszabadi, Kétsoprony, Telekgerendás	42 fő	43 fő	43 fő	45 fő	0 fő

³⁶⁰ A Szociális Koncepció 2022-2024 anyagban 1135 főt említenek. Ez nyilvánvalóan téves, összeadva 135 főnek jön ki az ellátotti létszám.

A szolgáltató intézmény neve	Ellátott település	Ellátott létszám 2018.	Ellátott létszám 2019.	Ellátott létszám 2020.	Férőhelyek 2020.12.31.	Várakozók száma 2020.31.
Egyensúly AE Egyesület- Békéscsabai Kistérségi Szociális Kikötő Szolgálat	Békéscsaba	35 fő	35 fő	35 fő	35 fő	0 fő
Összesen:		77 fő	78 fő	78 fő	80 fő	0 fő

117. táblázat: Szenvedélybetegek nappali ellátása 2018-2020. között

Forrás: Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ; Egyensúly AE Egyesület

10. Idősek otthona

A szolgáltató intézmény neve	Ellátott létszám 2018.	Ellátott létszám 2019.	Ellátott létszám 2020.	Férőhelyek száma 2020.12.31.	Várakozók száma 2020.12.31.
Békéscsabai Életfa Idősek Otthona	120 fő	120 fő	120 fő	124 fő	219 fő
Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat	77 fő	76 fő	73 fő	80 fő	77 fő
Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség „Oltalom” Idősek Otthona,	27 fő	29 fő	29 fő	29 fő	31 fő
Fília Alapítvány Idősek Otthona	65 fő	63 fő	67 fő	50 fő	5 fő
BKESZK Ady Endre Idősek Otthona	129 fő	129 fő	127 fő	129 fő	54 fő
Összesen:	418 fő	417 fő	416 fő	412 fő	386 fő

118. táblázat: Idősek otthona intézmények Békéscsabán és főbb adataik 2018-2020. között

Forrás: Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ; Békéscsabai Életfa Idősek Otthona
MET Oltalom Idősek Otthona; Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat; Fília Alapítvány

11. Támogatott gyermekétkeztetés

Intézmény típusa	100% kedvezmény	50 % kedvezmény	Összesen
Bölcsőde	143	0	143
Fogyatékos személyek nappali intézményében elhelyezett gyermekek	0	0	0
Óvoda	1022	0	1022
Általános Iskola	196	623	819
Gimnázium	0	66	66
Szakközépiskola/szakgimnázium	7	79	86
Szakiskola	2	16	18
Kollégium	6	148	154

Intézmény típusa	100% kedvezmény	50 % kedvezmény	Összesen
Összesen	1376	932	2308

119. táblázat: Kedvezményben részesült étkeztetett gyermekek száma Békéscsaba MJV területén, 2020-ban (fő)

Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala

12. Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata tulajdonában álló, szociális célokat szolgáló épületeken végzett befejezett infrastrukturális beruházások 2018-2021. között.

Projektkód	Projekt címe	Támogatás összege (Ft)	Akcióterület
TOP-6.2.2-16-BC1-2017-00002	Pszichiátriai betegek és szenvedélybetegek közösségi alapellátásának fejlesztése	73.999.999	A projektben a Bankó András utca 44. szám alatti épület egy részének felújítása és átalakítása valósult meg.
TOP-6.6.2-16-BC1-2017-00001	Kossuth utcai, Mokry utcai és Jázmin utcai Idősek Klubjainak felújítása – nappali ellátás korszerűsítése	100.000.000	Békéscsaba Megyei Jogú Város három szociális alapszolgáltatást biztosító telephelye (Mokry, Jázmin, Kossuth utca)
TOP-6.5.1-16-BC1-2017-00007	A Békéscsaba, Bartók Béla út 12. szám alatti és a Békéscsaba, Féja Géza tér 1. (Lencsési Községi Ház) önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése	157.500.000 +29.500.000 önkormányzati forrás a Bartók 12. szám alatti ingatlan belső felújításához	Bartók Béla u. 12. szám alatti ingatlan, a Békéscsabai Egészségügyi Alapellátási Intézmény keretében működő Pszichológiai Tanácsadó és Menthálhigiénés Gondozó elhelyezését biztosítja.
TOP-6.5.1-16-BC1-2017-00010	Békéscsaba, Fővenyes utca 1. és Békéscsaba Andrássy út 38. szám alatti önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése.	159.113.962	A Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ és a Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ telephelyei.

120. táblázat: Békéscsaba MJVÖ tulajdonában álló, szociális célokat szolgáló épületeken végzett befejezett infrastrukturális beruházások 2018-2021. között.

Forrás: Békéscsaba MJVÖ Polgármesteri Hivatala, Szociális Osztály

8.5.1.5 Esélyegyenlőség

Szociális célú városrehabilitációval elért eredmények 2016 – 2018. Békéscsaba

Indikátor neve	Mérték- egység	Célérték dátuma	Célérték	Tény adat	Alátámasztás módja
Szociális városrehabilitációs programmal elért hátrányos helyzetű lakosság száma (PO22)	fő	2016.09.01	2966	2966	KSH igazolás (2011-es népszámlálási adatok alapján)
Szociális városrehabilitációs programmal elért hátrányos helyzetű lakosság száma (PO 22)	fő	2018.10.31	2966	2966	

Indikátor neve	Mérték-egység	Célérték dátuma	Célérték	Tény adat	Alátámasztás módja
Szociális városrehabilitációs programmal elért hátrányos helyzetű lakosság száma (PO22)	fő	2020.09.25. (A projekt fizikai befejezése)	2966	2966	
A helyi társadalmi akciókba bevonás érdekében elért hátrányos helyzetű személyek száma (PO17)	fő	2018.10.31	1037	1037	Jelenléti ív alapján
A helyi társadalmi akciókba bevonás érdekében elért hátrányos helyzetű személyek száma (PO17)	fő	2020.09.25	3000	2395	Jelenléti ív alapján

121. táblázat: Elért fenntarthatósági, integrációs indikátorok a szociális célú városrehabilitációnál

Forrás: Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.

A civil szervezetek által megvalósított, vagy megvalósítás alatt álló, integrációs célú európai uniós forrásból támogatott projektek (2016-2021)

Kedvezményezett	Projekt rövid leírása	Projektazonosító	Elnyert összeg
Egyensúly AE Egyesület	Digitális tudásmegosztás hátrányos helyzetű közösségekben	TOP-7.1.1-16-H-ERFA - TOP CLLD ERFA típusú helyi támogatási kérelmek	29 710 624 Ft
Egyensúly AE Egyesület	Közösségi egyensúly	EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével	25 000 000 Ft
Magyar Lelki Elsősegély Telefonszolgálatok Szövetsége	Lelki elsősegély a családok részére	EFOP-1.2.1-15 - Védőháló a családokért	39 752 964 Ft
Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete	Együtt a család egységéért Békés megyében	EFOP-1.2.1-15 - Védőháló a családokért	40 000 000 Ft
Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete	„Bontsuk le a falat”	EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével	25 000 000 Ft
Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete	Tanulni tudunk és tanulni akarunk	EFOP-3.1.6-16 - A köznevelés esélyteremtő szerepének erősítése	45 000 000 Ft
Otthon Gondoz-Lak Szociális Közhasznú Egyesület	Esélyegyenlőség növelése a roma nők foglalkoztatása által	EFOP-1.1.3-17 - Nő az esély – foglalkoztatás	152 099 707 Ft
"Nyitott Szemmel" Közhasznú Egyesület	Nyitott Szemmel az Önkéntességre	EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével	24 999 760 Ft
Békés Megyei Népművészeti Egyesület	Közösségek fejlesztése a népművészet eszköztárával Békés megyében	EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével	25 000 000 Ft
Békéscsaba Városi Nagycsaládosok Egyesülete	Generációk egymás között – önkéntes helyi közösségek a családok szolgálatában.	EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével	24 999 960 Ft
MTESZ Békés Megyei Egyesület	Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével	EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével	25 000 000 Ft
"Nyitott Szemmel" Közhasznú Egyesület	PHRALIPE - "Nyitott Szemmel a sokszínű társadalomra"	EFOP-1.3.4-16 - Közös értékeink – sokszínű társadalom	48 730 401 Ft
Doboz Nagyközség Önkormányzata	Esélyteremtő szolgáltatások megvalósítása Doboz Nagyközségben a Dobozi Nagyközségi	EFOP-1.6.2-16 - Szegregált élethelyzetek felszámolása komplex programokkal (ESZA)	200 000 000 Ft

Kedvezményezett	Projekt rövid leírása	Projektazonosító	Elnyert összeg
	Önkormányzat és az Ösvény Esélynövelő Alapítvány együttműködésével		
Gerendás Község Önkormányzata	Humán szolgáltatások fejlesztése a Békéscsabai járásban	EFOP-1.5.2-16 - Humán szolgáltatások fejlesztése térségi szemléletben	248 493 641 Ft
Gyöngyház Integrált Szociális és Gyermekvédelmi Központ Békés Vármegye	Varázshíd	EFOP-2.2.14-17 - Nevelőszülői hálózatok infrastrukturális és szakmai fejlesztése	58 084 208 Ft
MI-ÉRTÜNK Prevenció és Segítő Egyesület	Célzott prevenció programok a szenvedélybetegségek megelőzése érdekében Békés megyében - MI-ÉRTÜNK	EFOP-1.8.7-16 - Célzott prevenció programok a szenvedélybetegségek megelőzése érdekében	89 366 269 Ft
Nyírségi Intézményfenntartó Központ	Egészséges szenvedélyek	EFOP-1.8.7-16 - Célzott prevenció programok a szenvedélybetegségek megelőzése érdekében	99 999 910 Ft
Békés Vármegye Önkormányzata	Felzárkózás-politikai együttműködések támogatása Békés megyében	EFOP-1.6.3-17 - Megyei szintű felzárkózás-politikai együttműködések támogatása a helyi esélyegyenlőségi programokhoz kapcsolódóan	57 000 000 Ft

122. táblázat: A civil szervezetek által megvalósított, vagy megvalósítás alatt álló európai uniós projektek 2016-2021. között a Békéscsabai Járás területén³⁶¹

³⁶¹ Forrás: https://www.palyazat.gov.hu/tamogatott_projektkereso

8.5.1.6 Közművelődési és kulturális intézmények

Nem Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata által fenntartott intézmények:

- Balassi Bálint Magyar Művészetek Háza³⁶²
- Center Mozi
- Fegyveres Erők Klubja
- Fényesi Közösségi Ház
- Filharmónia Kelet-Magyarország Nonprofit Kft. Békés Megyei Iroda
- Phaedra Közéleti Központ
- Szlovák Kultúra Háza
- Téglá Nép művészeti Alkotóház
- Vasutas Művelődési Ház

Kiemelt művészeti csoportok

- Balassi Táncegyüttes
- Balkán Táncegyüttes
- Békés Megyei Szimfonikus Zenekar
- Békéscsabai Bartók Béla Vegyeskar
- Békéstáji Művészeti Társaság
- Calandrella Kamarakórus
- Csaba Nemzetiségi Táncegyüttes
- Csabai Színistúdió
- Körösparti Vasutas Koncert Fúvószenekar
- Nyíri Lajos TáncSport Egyesület és Békéscsabai Társastánc Klub
- Tabán Táncegyüttes

A kiemelt rendezvények az alábbiak:³⁶³

- 100XSzép Fesztivál és Városi Gyermeknap
- Államalapító Szent István Ünnepe
- Csabai Farsang
- Csabai Garabonciás Napok
- Csabai Kolbászfesztivál (az ország legnagyobb gasztronómiai fesztiválja)
- Csabai nyár
- Erkel Sándor Kórusfesztivál
- Mikulásfesztivál
- Nemzetközi Bábfesztivál
- Országos Társastánc Bajnokság
- Őszi Művészeti Hetek
- Tavaszi Fesztivál
- Trianon emléknap
- ZENIT – Zenei Ifjúsági Találkozó és Nemzetközi Fúvószenekari Verseny

³⁶² Fenntartója a közalapítványa, de működési támogatást kap az Önkormányzattól.

³⁶³ <https://bekescsaba.hu/aktualitasok/kiemelt-rendezvenyek>

Az önkormányzat 2021-ben az alábbi szervezetekkel kötött közművelődési megállapodást:³⁶⁴

- Békés Megyei Népművész Egyesület
- Békéscsabai Nimród Lovasegyesület
- Csabai Szlovákok Szervezete
- Körösök Völgye Natúrpark Egyesület
- Remonda Szabadidős Sport és lovas Egyesület
- TIT Körösök Vidéke Egyesület
- VOKE Békéscsabai Vasutas Művelődési Ház

8.5.1.7 Sport

Magyarország Kormánya a Modern Városok Program keretében 2016. április 26. napján együttműködési megállapodást kötött Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzatával. A megállapodásban a sport szakterület fejlesztése markáns hangsúlyt kapott az alábbi projektek tervezésével.

1. A Békéscsabai Röplabda Akadémia infrastrukturális feltételeinek megteremtése

Az MVP megállapodás alapján elsőként megújult a Békéscsabai Szakképzési Centrum (BSZC) Vásárhelyi Pál Technikum tornacsarnokának (Deák utca) padlóburkolata és korszerűsítették a világítást a létesítmény tornatermében. Ezt követően megtörtént a nagyjából 2200 m²-es röplabda munkacsarnok kivitelezése a BSZC Trefort Ágoston Technikum területén (Dobozi út). A komplexumban három szabványméretű röplabdapályát helyeztek el. Az öltözők és edzői szobák mellett kondicionálótermet, egészségügyi helyiséget, irodákat és két oktatótermet is berendeztek. 2020 júliusában a sportlétesítmény adott otthont az U17-es leány röplabda-válogatott edzőtáborának, valamint a BRSE nyári táborainak. Az országos beiskolázású akadémia lehetőséget kíván biztosítani a Kárpát-medencében élő határon túli fiatalok számára is. Hosszú távon nemzetközi szintű eredmények elérésére képes játékosállomány kinevelése a közel 400 fős utánpótlásbázisból. Mindkét projekt megvalósult.

2. A Sportok Háza és sportszálláshelyek kialakítása a Békéscsabai Sportcentrumban

A Békéscsabai Városi Sportcsarnokot 1988 márciusában adták át. Az épület állaga az azóta eltelt 32 évben – amellet, hogy néhány évvel ezelőtt energetikai felújításon esett át – jelentősen romlott. Az MVP mintegy nettó 1 milliárd forint összegű támogatásnak köszönhetően a sportlétesítmény megújult és a szálláshely kapacitás is bővült. A 2019-ben kezdődött beruházás eredményeként rendbe hozták és felújították a lelátókat, megújultak az öltözők, irodák, teljesen új padlóburkolat került a létesítménybe. Modernizálták az épület teljes fűtési és elektromos rendszerét, valamint a hang- és látványtechnikát. A létesítmény kiegészült egy vetítő- és egy sajtószobával is. Mindezek mellett háromcsillagos minősítésű sportszálláshelyek, 20 hotelszoba került kialakításra az épület első és második emeletén, gondolva a sportturizmusra is. Kialakításra került egy kiállító tér, amely Békéscsaba kiemelkedő sportolóinak állít emléket, illetve szurkolói shop létesült. A megújult fitnessterem és a sportorvosi szolgáltatás magasabb színvonalon, 21. századi körülmények közt tudja fogadni a sportolókat és sportolni vágyókat. A projekt 2020. év végére megvalósult.

³⁶⁴ <https://bekescsaba.hu/kozmuvelodesi-megallapodasok>

3. Új multifunkciós sportaréna építése a Békéscsabai Sportcentrumban

A régi sportcsarnok építészeti megoldásai ma már nem teszik lehetővé, hogy nemzetközi sporteseményeknek adjon otthont, teljes körű multifunkcionalitást biztosító létesítményként szolgálja ki a térséget. Békés vármegyében nincs ilyen típusú sportlétesítmény. A tervek szerint egy letisztult, egyszerű formákkal és megoldásokkal kialakított, 3000-3500 fő befogadására képes új aréna megépítésére kerülhet sor, mely alkalmas elsősorban a kézilabda, a röplabda, kosárlabda és a futsal sportágak tekintetében nem csak a nemzeti bajnokságok lebonyolítására, de felnőtt, nemzetek közötti válogatott viadatok lejátszására, korosztályos világversenyek megrendezésére, és a legrangosabb európai kupaküzdelmek lebonyolítására is.

A multifunkcionális kialakítás a használhatóság és a hatékony üzemeltetés szempontjából kulcsfontosságú, így biztosítani kell, hogy a tradicionális békéscsabai sportágak, így a torna, a kick-box, a vívás, a judo stb. esetében is rangos nemzetközi versenyek legyenek megrendezhetők, de lehetőség nyíljon kulturális és közéleti felhasználásra is. A fejlesztés része egy sport-rehabilitációs részleg kialakítása is.

Az épület befogadóképessége kulturális rendezvények esetében 4000 fő, kézilabda-, kosárlabda- és röplabda-mérkőzések, -tornák esetében megközelítőleg 3000-3500 fős lelátó kialakítással (fix és mobil lelátók vegyes alkalmazásával, támlás felhajtható ülőkékkel). A mobil lelátók elhelyezését követően a küzdőtérnek minimum egy kézilabda pálya méretűnek kell maradnia (biztonsági területtel, kispadokkal, egyéb versenyszabályzatok szerinti védőterületekkel).

A fejlesztés részét képezi a Dobozi út felé megépülő útszakasz kiépítése, amely nagyban segítheti a forgalom lebonyolódását, csökkentheti a belváros területére terhelődő forgalmat és a keresztmetszeti fejlesztés hatására a forgalom lebonyolódása is könnyebbé válna.

Az előkészítés (tervezés) lezárult, megvalósításra vonatkozó Támogató Okirat kiállítására vár az Önkormányzat.

4. Városi sportuszoda építése a Békéscsabai Sportcentrumban

A Békéscsabai Sportcentrum részeként az új sportuszodának funkcionális egységben kell működnie a meglévő Sportok Házával és a létesítendő új Arénával is. Cél, hogy a Békéscsaba városa rendelkezzen egy letisztult, egyszerű formákkal és megoldásokkal kialakított, 800-1000 fős lelátót, 52 m-es, 10 pályás versenyszodát és hozzá kapcsolódó 33,3×25 m-es bemelegítő-, valamint 16×8 m-es tanmedencét tartalmazó uszodaépülettel. A sportlétesítménynek ki kell szolgálnia vízilabda és az úszás sportágak amatőr és profi művelőinek igényeit, mind lakossági, mind sportegyesületi viszonylatban. Az uszodát oly módon kell megtervezni, hogy az otthont adhasson országos és nemzetközi szintű versenyek, mérkőzések lebonyolítására is. A megvalósuló fejlesztés eredményeként az Árpád Gyógy- és Strandfürdőből kikerülhetnek a versenysportolók, amelynek köszönhetően a sportuszoda kiszolgálhatja a tömegsport igényeit és a fürdő területén további önkormányzati beruházások révén bővíthet a rekreációs, családi, wellness és gyógyturisztikai szolgáltatások köre, hozzájárulva a város turisztikai vonzerejének növekedéséhez és a fenntartási költségek csökkentéséhez.

Az előkészítés (tervezés) lezárult, megvalósításra vonatkozó Támogató Okirat kiállítására vár az Önkormányzat.

Sportlétesítmény működtetési támogatások Békéscsabán

Év	Összeg (Ft)	Év	Összeg (Ft)
2014	196 800 000	2018	261 500 000
2015	228 413 000	2019	274 450 000
2016	251 195 000	2020	179 216 000
2017	285 770 000	2021*	197 695 000

123. táblázat: Békéscsaba MJVÖ Sporttámogatásának éves kerete

Forrás: Békéscsaba MJVÖ Polgármesteri Hivatala Pénzügyi Osztály

*2021. október 31-i állapot

További hazai finanszírozású, sporthoz kapcsolódó projektek

1. A Békéscsaba Kórház utcai stadion rekonstrukciója:

A Nemzeti Stadionfejlesztési Program keretein belül a Békéscsaba 1912 Előre Kórház utcai stadionja egy több éven átívelő komplex fejlesztési program keretében újul meg. A fejlesztés már 2014 szeptemberében megindult a tervezési munkálatokkal, valamint a pályatest felújításával.

I. ütem: a centerpálya észak-nyugati oldalán lévő ülőhelyi lelátó visszabontásra került. Helyén egy több mint 2.280 fő ülőhellyel ellátott új lelátó épült, a lelátókhoz kapcsolódó öltözőkkel, VIP-helyiségekkel, sajtó helyiségekkel, pénztárral, büfével, vizesblokkokkal és egészségügyi helyiségekkel. A 3.500 négyzetméteres VIP parkoló kialakítása mellett megtörtént a meglévő pályavilágítási elemek korszerűsítése-bővítése. *Az 1. ütem megvalósult.*

II. ütem: a Kórház utcai stadion „félkész” állapotában nem maradhat. Az engedélyes tervek elkészültek a keresztlelátók, parkolók, a Kórház utcai lelátó lebontására és új építésére, a szükséges parkolók, kiszolgáló létesítmények (jegypénztár, büfé, mosdók stb.) megvalósításához. A parkolási problémák is kezelve lennének ebben a beruházásban, mindösszesen 4 - 4,5 mrd-os a tervezett főösszegben.³⁶⁵

2. A Békéscsabai Atlétikai Centrum létesítményfejlesztése:

A Békéscsabai Atlétikai Club által működtetett atlétikai centrum jelentős felújításra, fejlesztésre szorul. A sportszervezet múltja, eddigi eredményei, a versenyzői létszám, a szakmai munka minősége is megalapozza a fejlesztési igényt. A Magyar Atlétikai Szövetség, valamint az Emberi Erőforrások Minisztériuma is támogatásra érdemesnek tartja a projektet.

A több szakaszos, 500 millió forint becsült összköltségvetésű beruházás 3 részből áll:

- *I. ütem:* közművek kialakítása, parkolók létesítése, pályavilágítás, 1-es, 2-es dobókörök felújítása és a mobil lelátók beszerzése
- *II. ütem:* öltöző és irodaépület kivitelezése, 3-as, 4-es dobókörök felújítása
- *III. ütem:* új futófolyosó megépítése

³⁶⁵ Szakértői interjú során elhangzott információ.

3. A Békéscsabai Judo Akadémia fejlesztése

A Békés Megyei Kano Judo SE versenyzői az elmúlt években a Békéscsabai Városi Sportcsarnokban edzettek, de a sportkomplexum felújítása miatt átmeneti megoldást kellett keresni. A Magyar Judo Szövetség támogatta az országos ranglistán 10. helyen végzett sportszervezet infrastrukturális problémájának megoldását, a Békéscsabai Judo Akadémia kialakítását.

A Békés Megyei Kano Judo SE mintegy két évtizedes problémája megoldódott. Az önkormányzattól a Nemzeti Sportközpont Zrt. vásárolt egy ingatlant, amely a Kazinczy utcán található. Ebben az épületben a vásárlást követően a társaság olyan környezetet alakít ki, amely megfelelő a judo sportágnak és így közel 300 négyzetméteren edzhetnek a fiatal csabai judosok a felújítást követően. A megvalósulás hamarosan lezárul.

4. A Kórház utcai tenispályák felújítása

A sokáig egyedüli csabai tenisz egyesület, a Békéscsabai Előre Tenisz Klub szünetelteti működését, az egyesületi tagság szinte teljes egészében átigazolt a Viharsarok Tenisz Alapítványhoz. Az utóbbi szervezet működteti jelenleg a Kórház utcai tenisz centrumot.

A létesítmény fejlesztésének műszaki tartalma: a világítás fejlesztése; a meglévő kerítés és pálya mellett padsor felújítása; a tenispálya vonalának cseréje; új bejárat kapu liget felőli elhelyezése. A projekt 2019 őszén megvalósult.

Tervezett, közeljövőben megvalósulandó fejlesztések: automata öntözőrendszer felújítása; tenisz eszköztároló bontása, új, zárható fém tároló elhelyezése; karbantartó eszközök beszerzése (pályalehúzó), tereprendezés; pályavilágítás oszlopainak teljes cseréje; térburkolat készítése a lelátón (ülőkék alatt és előtt); támfal építése előregyártott peron elemekből bírói állvány helyének biztosítására; térelválasztó háló, adogatógép beszerzése (LOBSTER Elite Grand V LE).

A műszaki tartalom meghatározásra került, a támogatási szerződés előkészítése folyamatban van, illetve – egyes fejlesztési tételek esetében – támogatói döntésre van még szükség.

Hosszabb távú, jelentős fejlesztési tervek: télen is használható pályák (sátortető); kemény borítású pályák (Rebound), amelyek lehetnek állandóak vagy mobilak.

5. A Magyar Labdarúgó Szövetség közreműködésével kisméretű műfüves labdarúgó pályák kialakítása

Az első kisméretű (40x20 m-es) műfüves labdarúgó pályák 2016-ban épültek Békéscsabán (a Campus területén, a Bessenyei utcai sporttelepen, illetve a Lencsési Általános Iskola sportudvarán). A Magyar Labdarúgó Szövetség pályaépítési programjának keretein belül az elmúlt években további három pálya megépítésére került sor:

- Csányi utcai sporttelep (MÁV-pálya),
- Mezőmegyeri sporttelep,
- CsabaPark.

6. Műanyag borítású futópályák megvalósulása

Az elmúlt három évben a szabadidősport gyakorlására három futópálya is épült Békéscsabán:

1. A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium által közétett Nemzeti Szabadidős – Egészség Sportpark Program pályázatán egy D típusú sportpark, s ezen belül egy 200 m-es futókör megépítésére kerülhetett sor. A létesítmény a Tolnai utcai sportparkban 2019-ben megvalósult.
2. A Széchenyi ligetben egy 400 m-es futókört vehettek birtokukba 2018-ban a sportolni vágyók, a fejlesztés TOP-os pályázatból valósult meg.
3. Ugyancsak sikeres TOP-os pályázat következtében a CsabaParkban egy 2400 m-es műanyag borítású futópálya épült meg 2020. évben.

7. A Magyar Kézilabda Szövetség „rekortán” kültéri kézilabdapálya fejlesztési program

A Magyar Kézilabda Szövetség a Magyar Kormány támogatásával „Rekortán pálya fejlesztési program” megnevezéssel kültéri kézilabdapályák építésére és meglévő kézilabdapályák felújítására irányuló új országos programot indított. A fejlesztési program a Belvárosi Általános Iskola és Gimnázium intézmény felőli aszfaltpályáján valósult meg 2019 tavaszán, a kézilabdapálya üzemeltetője az iskola fenntartója, a Békéscsabai Tankerületi Központot lett.

8. A Szigligeti utcai óvoda tanuszodájának felújítása

A tanuszoda felújítására az Önkormányzat és a Békéscsabai Előre Úszó Klub között létrejött konzorciumi együttműködés keretében a Magyar Úszószövetség által biztosított támogatásokból, illetve az Önkormányzat által biztosított önerőből nyílt lehetőség 2019-ben. A létesítmény felújítása során a régi fa tartószerkezet és a teljes tető megújult, új belső fa lambéria burkolatot készítettek, az épület falazott szerkezeteit hőszigetelték. A 15 m x 6 m méretű medencetér új beltéri világítást és medencefóliát kapott. Megújult a tanuszoda teljes légkezelő berendezése, a medencetérben új padlórétegrend készült, ezáltal padlófűtést kapott a medence körüli új padlóburkolat, kicserélték a nyílászárókat. A vízgépészeti rendszer is korszerűvé vált. A projekt 2019-ben megvalósult.

9. Óvodai műfüves pályák megvalósulása

Az elmúlt években összesen 8 db műfüves labdarúgó pálya épült a békéscsabai óvodákban.

A Nemzeti Ovi-Sport Program keretein belül 2018-ban 3 db, 2020-ban 1 db 6x12 m-es, palánkkal körülvett műfüves labdarúgó pálya épült Békéscsabán, az alábbi helyszíneken:

1. Lencsési Óvoda „Manóvár Óvoda” (Pásztor u. 91.)
2. Hajnal-Lenkei- Jázmin Utcai ÁMK Hajnal Utcai Óvodája
3. Békéscsabai Tündérvilla Óvoda (Szegefű utca 11.)
4. Mackó-Kuckó Óvoda Orosházi út 2. szám alatti telephelye

A Magyar Labdarúgó Szövetség Ovi Pályaépítési programja során 2019. évben 4 óvodában valósult meg műfüves labdarúgó pálya. A pályák 12x24 m-esek, palánkkal körülvettek. A projektek az alábbi helyszíneken valósultak meg:

1. Szigligeti utcai és Kazinczy-lakótelepi Óvoda Tábor utcai óvodája;
2. Lencsési Óvoda Zöldovi (Lencsési út 15.)

3. Lencsési Óvoda „Napsugárovi” (Pásztor u. 70.)
4. Hajnal-Lenkey-Jázmin Utcai Általános Művelődési Központ (Gerla, Jázmin u.).

Folyamatban van: Szlovák Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium (Dedinszky Gyula utca).

10. A 4-es Honvéd utcai labdarúgó utánpótlás-nevelő bázis fejlesztései

A rendszerváltást megelőzően a Honvéd Szalvai SE sporttelepe volt, ám teljesen amortizálódott, valójában csak egy nagy füves terület maradt. 2011-ben a Békéscsabai Utánpótlás-nevelő Futball Club átvette a létesítmény üzemeltetését, s azonnal igen komoly beruházásokba, fejlesztésekbe kezdett.

Az elmúlt öt évben számos nagyszabású fejlesztés történt, így például:

- 111 x 72 m méretű műfü borítású, villanyvilágítással ellátott műfüves labdarúgó pálya kivitelezése;
- 110 x 65 m méretű villanyvilágítással ellátott élőfüves labdarúgó pálya kivitelezése;
- 63 x 45 m méretű villanyvilágítással ellátott műfüves labdarúgó pálya kivitelezése;
- 200 fős fedett lelátó telepítése stb.

A projektek Tao-s támogatásból, illetve önerő biztosításával valósultak meg.

A létesítményben az alábbi fejlesztéseket tervezik:

- 2022. I. félév: 1 db 110 x 65 m-es élőfüves labdarúgó pálya kivitelezése (forrás: Tao és önerő);
- 2022. II. félév: Fedett csarnok kivitelezése, 60 x 40 m-es méretű műfüves labdarúgó pályával (forrás: Tao és önerő).

11. Az extrém sportpálya áthelyezése, fejlesztése

Az MVP sportinfrastrukturális fejlesztései miatt a Sportok Háza (Békéscsabai Városi Sportcsarnok) mellett kialakított extrém pályának új helyszínt kellett keresni. A pályát működtető Békéscsaba Vagyonkezelő Zrt.-vel, illetve használó Békéscsabai Extrém Sport Egyesülettel egyeztetve 2020 őszén a Békéscsabai MÁV SE Csányi utcai pályájára kerültek át az elemek. Az egykori aszfalt kézilabdapálya talaja rendkívül töredezett, rossz minőségű, a 800 m²-es terület teljes felújítása elkerülhetetlen. Csakúgy, mint az elemek felújítása, valamint újabb, az idő viszontagságainak, illetve a különböző sporteszközök használatának jobban ellenálló elemek vásárlása. Szükségszerű volt a környezet rendbetétele is, padok, kukák kihelyezése stb.

A fiatalok freestyle pályájának kialakítása 15 millió forintos támogatásból került kialakításra a MÁV sporttelepen.

8.5.2 Közlekedés c. helyzetfeltáró alfejezet mellékletei

Gyorsforgalmi út

- M 44.

I. rendű főút

- a 44. sz. főút.

II. rendű főút

- a 47,
- a 444,
- a 446
- a 470 sz. utak.

Országos mellékutak

- a 4432 sz.,
- a 4433 sz.,
- a 4239 sz.,
- a 4238 sz.,
- a 4411 sz.,
- a 4457 sz. ök. utak,
- a 44338 sz. váv. út
- a 46169 sz. bek. út.

Az országos közutak belterületi szakaszai

- a 44 sz. főút a Pepin utca és a Szarvasi úti körforgalom között;
- a 444 sz. főút a Bajza utca - Bánszky utca - Bartók Béla út - Orosházi út a Gyár utcáig;
- a 446 sz. főút a Szarvasi út - a Berényi út Békési út és a Baross utca közti szakasza - Baross utca - a Szent István tér Kossuth térrel szomszédos szakasza - Széchenyi utca - Gyulai út a 44. sz. főútig;
- a 470 sz. főút belterületi szakasza a Békési út;
- a 4239 sz. út Dobozi út Békéscsaba közigazgatási területén;
- a 4432 sz. ök. út belterületi szakasza az Orosházi út a Gyár utca és a nyugati belterületi határ közt;
- a 4433 sz. út belterületi szakasza;
- a 4457 sz. ök. út a Jókai utca - Petőfi út;
- a 44338 sz. váv. út a Temető sor Bartók Béla út és Andrássy út közti szakasza;
- a 46169 sz. bek. út belterületi szakasza a központi belterületen a Berényi út, Mezőmegyer belterületen a Kossuth utca a belterületi határtól az Erdő sorig.

A helyi főutak

- Szabolcs utca - Temető sor a Bartók Béla útig;
- Madách Imre utca-Kolozsvári utca - Pataky László utca;
- Luther utca;
- Dózsa György út - Corvin utca - Lencsési út a Körte sorig - Körte sor;
- Vozárik utca - Bánát utca.

A belterületi helyi gyűjtőutak:

- Ipari út - Tevan Andor utca;
- Mokry utca;
- Kézay sor - Déli sor - Czuczor utca - Lenkey utca - Bezerédj utca;
- Szabolcs utca a Szarvasi úttól - Károlyi M. utca - Munkás utca;
- Kazinczy utca a Szarvasi úttól - Lipták utca - Lenkey utca a Czuczor utcáig;
- Sikonyi út - Ligeti utca - Gőzmalom tér és az Alsó Körös sor;
- Bocskai utca–Teleki utca;
- Kiss Ernő utca - Kórház utca - Vandháti utca;
- Ady Endre utca - Varságh Béla utca;
- Nagyréti gyűjtőút;
- Kazinczy utca a Szarvasi úttól - Tulipán utca;
- Szerdahelyi utca;
- Illésházy utca;
- Andrássy út Szabolcs és Jókai utcák közti szakasza;
- Szabadság tér - József Attila utca;
- Árpád sor és a Derkovits sor – Felső Körös sor;
- Kétegyházi út - Lencsési út tervezett összekötő út (szabályozási terv szerint);
- Tessedik Sámuel utca - Szemere utca;
- Kölcsey utca;
- Urszinyi Dezsőné utca - Szőlő utca az Erdélyi sorig;
- Degré utca a Cserkész térig - Cserkész tér melletti út;
- Erdélyi sor a Berzsényi utcától - Ilosvai utca;
- Berzsényi utca a Bajza utca és a Körte sor között;
- Lencsési út a Mester utcától - Magyar utca;
- Franklin utca a Veres Péter utcától a vasútvonalig;
- Rózsa utca - Kertész utca;
- Tompa utca;
- Bessenyei utca;
- Bercsényi utca - Veres Péter utca;
- Wágner utca;
- Fiumei út;
- Kereki út a Kétegyházi útig;
- Mezőmegyer Kossuth Lajos utca az Erdő sortól a Fő utcáig és a Fő utca - Szécsi utca - Hadnagy utca - Kossuth Lajos utca hurok;
- Mezőmegyer, Avar utca - Muskátli utca - Erdő sor;
- Gerla, Csabai utca;
- Fényes, Fényes utca a Gyulai út és a Magyar utca között.

8.5.3 Közművesítés c. alfejezet mellékletei

Intézmény neve	Beruházás jellemzője	A beruházás becsült költségigénye
Gyermekétkeztetési intézményi hálózatba tartozó ingatlanok	energetikai korszerűsítés	500 000 000
Munkácsy Mihály Múzeum	energetikai korszerűsítés	200 000 000
Békéscsaba, Lencsési út 85. szám alatti épület ("Életfa idők otthona").	komplex energetikai fejlesztés	900 000 000
Ady Endre utca 30-34. szám alatti önkormányzati épület	komplex energetikai fejlesztés	900 000 000
Békéscsabai Bartók Béla Művészeti Szakközépiskola és Alapfokú Művészeti Iskola és Zeneiskola	komplex energetikai korszerűsítés	500 000 000
Békéscsaba, Deák utca 6. szám alatti BSZC Vásárhelyi Pál Technikum és Kollégium	komplex energetikai korszerűsítés	800 000 000
BSZC Kemény Gábor Technikum	komplex energetikai korszerűsítés	800 000 000
Békéscsaba, Irányi utca 3-5. szám alatti BSZC Széchenyi István Két Tanítási Nyelvű Közgazdasági Technikum és Kollégium	energetikai korszerűsítés	500 000 000
Békéscsaba, Andrásy út 1.szám alatti ingatlan (Jókai Színház)	komplex energetikai korszerűsítés	1 500 000 000
Bartók Béla út. 12/A. szám alatt található épület (szenvedélybetegek nappali intézménye)	energetikai korszerűsítés	120 000 000
Békéscsaba, Szabadság tér 11-17. szám alatti épület	komplex energetikai korszerűsítés	800 000 000
Békéscsaba, Irányi u. 4-6. szám alatti épület	komplex energetikai korszerűsítés	600 000 000
Békéscsaba, Fövényes 1/A. szám alatti épület	komplex energetikai korszerűsítés	500 000 000
Békéscsaba, Dózsa Gy. út 7. szám alatti épület	komplex energetikai korszerűsítés	500 000 000
Békéscsaba, Erzsébet lakópark lakásai	energetikai korszerűsítés	500 000 000
Békéscsaba, Andrásy u. 55-57. szám alatti épület	komplex energetikai korszerűsítés	650 000 000
Békéscsaba, Berzsenyi utca 7. szám alatti épület	komplex energetikai korszerűsítés	150 000 000
Békéscsaba, Kazinczy utca 6/1. sz. alatti épület	komplex energetikai korszerűsítés	80 000 000

Intézmény neve	Beruházás jellemzője	A beruházás becsült költségigénye
Békéscsaba, Orosházi út 94-96. sz. alatti épület	komplex energetikai korszerűsítés	150 000 000
Összesen		10 650 000 000

124. táblázat: A legsürgetőbb energiahatékonysági beruházások a Békéscsabai Önkormányzat közvetett és közvetlen tulajdonában álló épületek esetében

Intézmény neve	Beruházás jellemzője	A beruházás becsült költségigénye
Csorvás, Rákóczi u. 17. szám alatti épület	energetikai korszerűsítés	120 000 000
Csorvás, István király u. 32. szám alatti épület	energetikai korszerűsítés	100 000 000
Csorvás, Arany János u. 10. szám alatti épület	energetikai korszerűsítés	120 000 000
Csorvás, Kazinczy utcai sporttelep	energetikai korszerűsítés	30 000 000
Csorvás, Petőfi utcai, volt iskolaépületek (Gulyás iskola és Kőhalmi iskola)	energetikai korszerűsítés	200 000 000
Csorvás, István király u. 27.szám alatti épület	energetikai korszerűsítés	80 000 000
Dobozi Gondozási Központ	energetikai korszerűsítés	40 000 000
Dobozi Községi Ház és Könyvtár	energetikai korszerűsítés	100 000 000
Dobozi Polgármesteri Hivatal	napelemes rendszer bővítése	30 000 000
Konyha épületének	energetikai korszerűsítés	50 000 000
Újkígyós. Kossuth 33. Óvoda	napelemes rendszer kiépítése	50 000 000
Újkígyós, Petőfi Sándor Művelődési Ház és Könyvtár	napelemes rendszer kiépítése	100 000 000
Újkígyós, Egészség ház	napelemes rendszer kiépítése	30 000 000
Összesen		1 050 000 000

125. táblázat: A legsürgetőbb energiahatékonysági beruházások a szatellittelepülések önkormányzatainak közvetett és közvetlen tulajdonában álló épületek esetében

8.5.4 A zöldfelületi rendszer vizsgálata c. helyzetfeltáró alfejezet mellékletei

Békéscsaba Natura 2000 védelem alatt álló területei

HRSZ	Terület (m2)
<i>Kígyósi-puszta (HUKM10001)</i>	
065/14	700
040	258
041	447
042	264
068	11182
0116	7958
0117	14655
<i>Körösközi-erdők (HUKM20011)</i>	
01221	902248
01237	224521
01238	2681
01239	6750
01240	4411
01242	82405
01269/2	1439
01269/8	828598
01269/4	8046
01269/5	1680938
01270	8670
01286	9280
01299	6258
01300	9928
01301/1	343030
01301/3	5297
01302	3917
01303/1	1483
01303/2	5756
01305	151452
01308	358090
01309	6720
01310	2812
01311/1	234389
01314/10	2848
01314/12	18399
01314/13	41903
01314/14	5755

HRSZ	Terület (m2)
01314/15	50813
01314/18	2049
01314/19	52593
01314/20	497
01314/21	2385
01314/22	5878
01314/23	12924
01314/4	2877
01314/8	302000
01314/9	3415
01315/9	3317
01322	4217
01324	428336
01325	3033
01326/1	264017
01367	70348
Gyula-Szabadkígyósi gyepek (HUKM20010)	
0143	25257
0144	264301
0145	2178
0146	121124
0147	3320
0148	3092
0149	58246
0150	640
0151	9920
0152	59203
0153	30804
0154	56729
0155/1	2703
0156	26642
0158	15392
0159	1217
0160	48474
0170/1	69789
0170/2	1631
0171	9608
0172	506
0173	1691
0174	1897

HRSZ	Terület (m2)
0175/2	5756
0175/3	1420
0175/4	36694
0175/5	1933
0175/6	1819
0175/7	514
0176	990
0177	1825
0178/1	12000
0178/2	23042
0179	5694
0180	65282
0181	36082
0182	4854
0183	4914
0184	8971
0185	14763
0186	13884
0187/1	8057
0187/2	7477
0188	8449
0189	1307
0190	70354
0191	2277
0192	92206
0193	1079
0194	17503
0195	6841
0196	46831
0197	591
0198	4734
0199	465
0200	88892
0201	13577
0202	2667
0203	149336
0204	80504
0205	23633
065/6	829300

126. táblázat: Békéscsaba Natura 2000 területei

BÉKÉSCSABA
Natura 2000 területek

101. ábra: Békéscsaba Natura 2000 területei

8.6 Térségi Fejlesztési Bizottság SzMSz

A Településeggyüttes Fejlesztési Bizottság Szervezeti és Működési Szabályzata

Békéscsaba Megyei Jogú Város

Fenntartható Városfejlesztési Stratégiájához kapcsolódóan

2021-2027.

8.6.1 A Dokumentum háttere

Békéscsaba Megyei Jogú Város (a továbbiakban: Békéscsaba MJV) a 2021-27-es uniós ciklus városfejlesztési forrásainak felhasználásához szükséges dokumentumok felülvizsgálatát végzi. A korábbi Integrált Településfejlesztési Stratégia, Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (a továbbiakban: FVS) címen újul meg.

A Város a felülvizsgálat során komoly hangsúlyt fektet az érdemi együttműködésre a Békéscsabai járás településeivel. Fontosnak tartja a várostérséghez tartozó települések igényeinek, szükségleteinek, problémáinak feltárását, ötleteinek, javaslatainak megismerését. Ennek a folyamatnak a formális kereteit a Településeggyüttes Fejlesztési Bizottság létrehozása és működtetése biztosítja. A Bizottság működésével kapcsolatos előírásokat a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve c. dokumentum tartalmazza. Ezek az előírások, illetve a szervezet működésével kapcsolatos további részletek a következő oldalakon láthatók.

8.6.2 A Településeggyüttes Fejlesztési Bizottság

A Településeggyüttes Fejlesztési Bizottság alapvetően az Európai Unió forrásokkal kapcsolatos forráselosztásért felelős szerv. A Bizottság a járásban meglévő fejlesztési igényeket összegyűjti, megtárgyalja, majd priorizálja. Ezt követően az Európai Unió forrásokkal kapcsolatos előírásokat figyelembe véve döntéseket hoz az adott támogatási időszakban finanszírozandó projektekről. A stratégiai ciklus logikáját követve a Bizottság az FVS tervezés és végrehajtás teljes időtartamára jön létre (2021-2027), azaz nem csupán az FVS készítését, hanem annak végrehajtását is nyomon követi.

A Településeggyüttes Fejlesztési Bizottság tagjait a Békéscsabai járás településeinek polgármesterei vagy delegált képviselői alkotják (lásd: melléklet). A Bizottság minden FVS-sel kapcsolatos közgyűlési döntést megelőzően ülést tart. A döntések meghozatala esetén minden település egy szavazattal rendelkezik, a döntések többségi szavazással születnek. A tervezési tartalmak megismerését követően a Bizottságnak joga van fejlesztési és projekt-előkészítési kérdésekben állást foglalni, de előzetes javaslatokat is tehet. A Bizottsági döntéseken felül az FVS legitimitását Békéscsaba MJV Közgyűlése, mint legitim döntéshozó szerv biztosítja.

A bizottsági döntésekben érvényre juttatott szavazatok esetében az adott település dönti el, hogy szükséges-e a helyi képviselő-testület (Békéscsaba esetében a Közgyűlés) jóváhagyása is a Bizottságban a települést képviselő személy szavazatának alátámasztásához.

8.6.3 A bizottság ülések

A Bizottság az FVS tervezési folyamatban minimum két alkalommal ülésezik. A tagok folyamatos tájékoztatást kapnak a tervezés mérföldköveihez kapcsolódóan. Az ülések számát Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzatának (továbbiakban: Békéscsaba MJVÖ) képviselője határozza meg a felmerülő igények alapján.

Az egyes bizottság ülések helyszínéről szintén Békéscsaba MJVÖ képviselője dönt. Szükség esetén (pl. járványhelyzetre való tekintettel) online ülés is tartható. A vármegyeszékhely képviselőjének legalább az ülések előtt 10 nappal jelezni kell az ülések összehívását az érintett települések képviselőinek. Ezt követően az ülések előtt minimum 5 nappal meghívót kell küldenie az adott ülés menetrendjéről, illetve a meghívók mellé az esetleges háttérdokumentumokat is szükséges elküldenie az egyes

települések képviselői számára. Békéscsaba MJV képviselője minden esetben előzetesen egyeztet a menetrendet a szatellittelepülésekkel a véglegesítés előtt.

Az ülések Békéscsaba MJVÖ képviselőjének vezetésével zajlanak. Az ülések során alapvetően az előzetesen megküldött menetrend alapján történik az egyes ügyek megtárgyalása és az esetleges szavazások lebonyolítása. Indokolt esetben lehetőség van az előzetes menetrendtől történő eltérésre, új napirendi pont felvételére. A bizottsági tagok minden napirendi pont esetében kifejtetik véleményüket. A döntések meghozatalakor minden település egy szavazattal rendelkezik, a döntések többségi szavazással születnek (a települések 50%-a +1 szavazat jelenti a jóváhagyást). A szavazások során tartózkodásra is van lehetőség.

Az ülésekről minden esetben emlékeztetőt készít Békéscsaba MJVÖ. Ezt az üléseket követően 10 napon belül kiküldi a szatellittelepülések részére. A szatellittelepülések az emlékeztető kiküldésétől számítva 5 napon belül jelezhetik esetleges módosítási igényüket a megyei jogú város felé. Az ülések jelenléti ívének kitöltéséért szintén Békéscsaba MJVÖ felel.

8.6.4 Településeggyüttes Fejlesztési Bizottság koordinátorának feladatai

A Településeggyüttes Fejlesztési Bizottság koordinátori, illetve titkári, adminisztrációs feladatait a Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. (a továbbiakban: Kft.) látja el.

Feladatai:

- Összegyűjti a településekre vonatkozó fejlesztési igényeket és összefoglalja a Békéscsabára vonatkozó fejlesztések tartalmát;
- Megismeri az Európai Unió forráselosztással kapcsolatos előírásokat, folyamatosan nyomon követi ezek változását és a többi járási települést is segíti a témakörben;
- Összehívja a bizottsági üléseket:
 - Kijelöli az ülések dátumát és helyszínét,
 - Egyeztet a bizottsági tagokkal a szatellittelepülésekkel, majd véglegesíti azt,
 - Összegyűjti és kiküldi az ülésekhez kapcsolódó háttérdokumentumokat;
- Állást foglal és javaslatot tesz fejlesztési és projekt-előkészítési kérdésekben,
- Emlékeztetőt és jelenléti ívet készít a bizottsági ülésekről, átvezeti az emlékeztetővel kapcsolatos módosítási igényeket (ha szükséges);
- Nyomon követi az FVS megvalósítását a járásban és erről információkat szolgáltat a Bizottságnak, adatigénylőknek.

8.6.5 Békéscsaba MJV (képviselőjének) feladatai

- Részt vesz a bizottsági üléseken:
 - Megosztja a napirendi pontokkal kapcsolatos települési információkat, véleményeket a Bizottsággal,
 - Állást foglal és javaslatot tesz fejlesztési és projekt-előkészítési kérdésekben,
 - Szavaz a bizottsági döntések során,
 - Levezeti a bizottsági üléseket,
 - Megnyitja az üléseket, előzetesen bemutatja (esetlegesen frissíti) a napirendi pontokat,
 - Biztosítja a hozzászólási lehetőséget minden képviselő számára,
 - Betartatja az ülés napirendjét és az abban foglalt időkorlátokat,
 - Levezényli a szavazásokat;
- Legitimálja a Bizottságban települést képviselő személy szavazatát;

- A Békéscsaba MJV Közgyűlése – mint legitim döntéshozó szerv – biztosítja az FVS legitimitását;

8.6.6 Szatellittelepülések (képviselőinek) feladatai

- Összegyűjti a településre vonatkozó fejlesztési igényeket és összefoglalja az egyes fejlesztések tartalmát;
- Megismeri az Európai Unió forráselosztással kapcsolatos előírásokat és folyamatosan nyomon követi ezek változásait;
- Részt vesz a bizottsági ülések menetrendjének kialakításában, illetve a szükséges háttérdokumentumok megküldésében;
- Részt vesz a bizottsági üléseken:
 - Megosztja a napirendi pontokkal kapcsolatos települési információkat, véleményeket a Bizottsággal,
 - Indokolt esetben új napirendi pontot javasolhat,
 - Állást foglal és javaslatot tesz fejlesztési és projekt-előkészítési kérdésekben,
 - Szavaz a bizottsági döntések során,
 - Részt vesz az emlékeztetők véglegesítésében, a jelenléti ívek kitöltésében;
- Legitimálja a Bizottságban települést képviselő személy szavazatát;
- Nyomon követi az FVS megvalósítását a településen, és erről információkat szolgáltat a Bizottság számára.

8.6.7 Melléklet

Képviselt település	Képviselő neve	Képviselő pozíciója	Képviselő elérhetősége
Békéscsaba	Szarvas Péter	polgármester	szarvaspeter@bekescsaba.hu
Csabaszabadi	Szeverényi Attiláné	polgármester	szeverenynine.melinda@gmail.com
Csorvás	Baráth Lajos	polgármester	barath.lajos@csorvas.hu
Doboz	Köves Mihály	polgármester	polgarmester@doboz.hu
Gerendás	Lengyel Zsolt András	polgármester	lengyel.zsolt@hotmail.com
Kétsoprony	Völgyi Sándor	polgármester	polgarmester@kktv.hu
Szabadkőgyós	Balogh József	polgármester	titkarsag@szabadkigyos.hu
Telekgerendás	Ránkli Ferenc	polgármester	ranklif@gmail.com
Újkőgyós	Botyánszki Pál László	polgármester	botyanszki@ujkigyos.hu

127. táblázat: Településeggyüttes Fejlesztési Bizottság tagjai